

სოციოლოგიური თეორია

by Béla Pokol

Századvég Kiadó
ბუდაპეშტი 2004
ISBN 963 7340 02 5

შინაარსი

პირველი ნაწილი: თეორიული ჩარჩო.....	5
თავი I. ძირითადი თეორიები სოციოლოგიის ისტორიაში.....	5
თავი II. ტალკოტ პარსონსის მოქმედებისა და სისტემების თეორია.....	19
1. სოციალური თეორია, როგორც მოქმედების თეორია	
2. ნეო-ევოლუციონიზმი და მედიის თეორია	
2.1 საზოგადოების ქვესისტემების გამიჯვნის პროცესები	
2.2 პარსონსის განზოგადებული სიმბოლური საშუალების თეორია	
თავი III. ნიკლას ლუმანის ფუნქციური სისტემების თეორია.....	59
1. კომუნიკაცია, როგორც სოციალურობის ძირითადი ელემენტი	
2. სოციალური სისტემები: ურთიერთქმედება, ორგანიზაცია, საზოგადოება	
3. სოციალურობის გაუთვალისწინებელი: დროებითი დიფერენცირება	
4. სოციალური ენტრეპრეზის შემცირება	
5. საზოგადოების ქვესისტემების ავტოპოეზია	
განსხვავებები და იდენტობა	
თავი IV სოციალური ქვესისტემებიდან პროფესიონალურ	
ინსტიტუციურ სისტემებამდე.....	85
1. განსხვავება საზოგადოების ორგანიზაციულ სისტემებსა და ქვესისტემებს შორის	
2. საზოგადოების ქვესისტემების დელიმიტაცია	
3. ყოველდღიური ცხოვრებისა და პროფესიული ინსტიტუციური სისტემები	
4. ინკლუზია და დიფერენცირება	
5. ეკონომიკის ორმაგი მნიშვნელობა	
6. პროფესიული ინსტიტუციური სისტემების ორმაგი რაციონალურობა	
7. აკადემიურ-სამეცნიერო სფეროს ორმაგი რაციონალურობა	
8. ორმაგი რაციონალურობის სხვა შემთხვევები	
9. მარკეტიზაციის ორმაგი ეფექტი	
10. ევოლუციური მექანიზმები	
თავი V სოციალური სტრუქტურის ალტერნატიული თეორეზაციები	
(ჰაბერმასისა და მიუნჩის თეორია)	116
1. იურგენ ჰაბერმასი: ინსტრუმენტული რაციონალურობა და სიცოცხლის სამყარო	
განსხვავებები და მსგავსება	
2. რიჩარდ მიუნჩი: სოციალური რაციონალურობის ინტერპენეტაცია	
განსხვავებები და მსგავსება	
თავი VI - საზოგადოების ძალაუფლების სტრუქტურა.....	130
1. ძალაუფლების სტრუქტურის გაუჩინარება სოციალური თეორიებიდან	
2. საზოგადოების კლასის სტრუქტურები და ქვესისტემები	
3. ლუმანის სისტემების თეორია და მარქსის თეორია შესწორებულია კარლ პოლანის მიერ	
4. დომინირების გლობალური რიგი	
4.1 სახელმწიფო სოციალური ორგანიზაციის ნაწილობრივი დემონტაჟი	
4.2 დომინირების გლობალური წესრიგის თეორიული გაგება	
თავი VII - საზოგადოების ქვესისტემები, ყოველდღიური ცხოვრება და ყოფნა...166	
1. ყოველდღიური ცხოვრების კონცეფციის რეკონსტრუქცია	

2. ყოფნისა და ყოველდღიური ცხოვრების შესაბამისობა	
3. პროფესიული ინსტიტუციური სისტემების ყოფნის რელევანტურობა	
თავი VIII - პროფესიებიდან პროფესიონალურ ინსტიტუციურ სისტემებამდე....	178
1. ცვლილებები სოცეტის ქვესისტემის კონცეფციამში	
2. საზოგადოების ქვესისტემის კონცეფციის კორექტირება	
3. პროფესიიდან პროფესიულ ინსტიტუციურ სისტემამდე	
მეორე ნაწილი: თანამედროვე ფრანგული სოციოლოგიური თეორიები	191
თავი IX თანამედროვე ფრანგული სოციოლოგიური თეორიის მონახაზი.....	191
1. ინტელექტუალური ფონი	
- შესავალი	
- საფრანგეთის ინტელექტუალების დებატები (1940-1990)	
- ინტელექტუალური სფეროს ერთიანი სტრუქტურები	
- ფოკუსირება მედიის ინტელექტუალებზე	
- მედია ინტელექტუალების ჯგუფები	
2. თანამედროვე ფრანგული სოციოლოგიური თეორიის მთავარი წარმომადგენლები	
თავი X Foucault, Lyotard, Touraine.....	214
1. მიშელ ფუკოს ინტელექტუალური განვითარება	
- მეცნიერების ისტორია და გენეალოგია	
- Foucault- ის გენეოლოგიის დისერტაციის კრიტიკა	
- დისციპლინა და ძალა	
2. ჟან-ფრანსუა ლიოტარდი და პოსტმოდერნული საზოგადოება	
3. ალენ ტურაინის სოციოლოგიის მოქმედების თეორია	
თავი XI Michel Crozier და ბიუროკრატიული საზოგადოების თეორია.....	233
1. ინდივიდუალური ავტონომიის დევნის შედეგები	
2. სოციალური მუტაციის პრობლემები	
3. გაფიცვების ცენტრალური როლი კონფლიქტების მოგვარებაში	
4. საფრანგეთის განათლების სისტემის ბიუროკრატიული ბუნება	
თავი XII Raymond Boudon და მეთოდოლოგიური ინდივიდუალიზმი.....	249
1. ბუდონის ინტელექტუალური განვითარება	
2. მეთოდოლოგიური ინდივიდუალიზმის კატეგორიები	
3. პერვერსიული ეფექტების თეორია	
4. ბუდონის თვალსაზრისის შეფასება	
5. ბუდონი სოციოლოგიური თეორიის პარადიგმაზე	
თავი XIII პიერ ბურდიეს ინტელექტუალური განვითარება.....	263
1. ბურდიეს ადრეული ეთნოლოგიური ნამუშევარი	
2. ბურდიეს სოციოლოგიური კვლევა განათლებაზე	
3. ბურდიეს სოციოლოგიური კვლევა ხელოვნების შესახებ	
4. ბურდიეს მეთოდოლოგიური ნამუშევარი	
5. ბურდიეს ენის სოციოლოგიური ანალიზი	
6. ბურდიეს ცოდნის სოციოლოგია	
7. ბურდიეს ინტელექტუალების ანალიზი	
8. ბურდიეს მთავარი ნამუშევარი - La Distinction	
9. ბურდიეს აკადემიური-სამეცნიერო სფეროს ანალიზი	
10. ბურდიეს სხვა ნამუშევრები 1980-იან წლებში	
თავი XIV ბურდიეს თეორიის ძირითადი კატეგორიები.....	284
1. "სოციალური სფეროს" კონცეფცია	
2. ჩვევის ცნებაზე	
3. სიმბოლური კაპიტალი, კულტურული კაპიტალი და სოციალური კაპიტალი	
4. ბურდიეს კაპიტალის ანალიზის კრიტიკა	
5. საფრანგეთის "სახელმწიფოს კეთილშობილებაზე"	
თავი XV წვლილი ბურდიეს თეორიების შედარებაში და ლუჰმანი.....	310
1. საზოგადოების ორმაგი სტრუქტურა	

2. ლუმანის თეორიული საწყისი წერტილები
3. ბურდიეს თეორიული საწყისი წერტილები
4. ლუმანისა და ბურდიეს თეორიების მიახლოების გზები

თავი XVI საზოგადოების ორმაგი სტრუქტურის თეორია: რეზიუმე.....325

1. საზოგადოების ფუნქციური სტრუქტურა
2. საზოგადოების დომინირების სტრუქტურა
3. ტრანსატლანტიკური მმართველი კლასის ორგანიზება

ბიბლიოგრაფია345

პირველი ნაწილი

Talcott Parsons და ზოგიერთი გერმანული თეორია

თავი I

ძირითადი თეორიები სოციოლოგიის ისტორიაში

მოკლე მონახაზში შესაძლებელია მხოლოდ ძირითადი ტენდენციების და ზოგიერთი გავლენიანი თეორიის ასახვა სოციოლოგიის ისტორიაში. ჩვენ შევეცდებით ამის გაკეთებას ორი მიმართულებით. თავის პირველ ნაწილში ჩვენ განვიხილავთ უფრო ფართო სოციოლოგიურ თეორიებს, რომლებმაც მოცემულ პერიოდში საზოგადოებას შესახებ სამეცნიერო აზროვნების ახალი საფუძვლები ჩაუყარეს, ხოლო მეორე ნაწილში გადავხედავთ სპეციალიზებული სოციოლოგიების განვითარებას, რომლებიც ფოკუსირებულია კონკრეტულ სოციალურ სფეროებზე (მეცნიერება, პოლიტიკა, მასობრივი კომუნიკაცია) და მათი ინტერესის ძირითადი სფეროები. აქ არ არის საკმარისი სივრცე იმ ქვეყნების სოციოლოგიური აზროვნების აღსაწერად, რომლებმაც უდიდესი წვლილი შეიტანეს სოციოლოგიაში. აქედან გამომდინარე, მხოლოდ მოკლედ შეგვიძლია აღვნიშნოთ, რომ მე -19 საუკუნის დასაწყისში ფრანგული და ინგლისური სოციოლოგიის მიღწევები, მე -20 საუკუნის პირველ ნახევარში გერმანიის სოციოლოგია და ბოლო ათწლეულების განმავლობაში ამერიკული სოციოლოგია განსაზღვრავს სოციოლოგიური აზროვნების ორგანიზებას საერთაშორისო მასშტაბით.

ძირითადი სოციოლოგიური თეორიების წარდგენისას და მათი ფონის ხაზგასმისას, ჩვენ ვხელმძღვანელობთ იმ გზით, რომლითაც კონცეპტუალური აპარატურა განვითარდა საერთო რეალობაში, შემუშავდა სოციალურობის სპეციფიკა (ან, სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ, სოციალური სამყარო) და სხვათა შორის, რომლითაც მოგვიანებით სოციოლოგიური თეორიები გაგრძელდა, განმარტა და უფრო ლაკონური გახდა მათი წინამორბედების შეხედულებები. ამ ლეიტმოტივის ფარგლებში შეიძლება შეინიშნოს განვითარების ოთხი განზომილება: 1) სოციოლოგიური თეორიის განვითარებაში სოციალურობის თეორიულ რეკონსტრუქციაში გამოყენებული "ძირითადი ელემენტების" უფრო ღრმა გადაწყვეტის შესაძლებლობების ზრდა. (მოგვიანებით მოკლედ რომ განჭვრიტონ, სოციოლოგიური ანალიზის გაჩენა "როლის" კონცეფციის საფუძველზე" ადამიანის კომპაქტური კონცეფციის ნაცვლად, შემდეგ როლების მოქმედებაში დაშლა და ბოლოს თანამედროვე სოციოლოგიური თეორიების განვითარება სამოქმედო კომპონენტების ანალიზის საფუძველზე აქ მნიშვნელოვანია.) 2) პარალელურად, ასახულია ძირითადი ელემენტების (როლების, მოქმედებების) საფუძველზე სოციალური სტრუქტურის თეორიების

განვითარება, რაც საშუალებას იძლევა უფრო ღრმა რეზოლუცია. 3) ანუ საზოგადოება, როგორც სოციალური ქვესისტემების მთლიანობა, ან სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ "სოციალური სფეროები", სფეროები, მოქმედების სისტემები, როლების სისტემები და ა.შ., განსხვავებით სხვა ფორმულირებისგან, რომლის მიხედვითაც საზოგადოება არის კლასების, სტრატას და კლასობრივი ბრძოლების მთლიანობა. 4) დაბოლოს, მეოთხე განზომილებაში, ჩვენ ვცდილობთ ვაჩვენოთ ცოდნის სოციოლოგიაში განვითარების ხაზი, რომელიც ხაზს უსვამს სოციალური სამყაროს ფაქტების კონკრეტულ "რბილობას", წინა თეორიების მიერ მათი ანაბეჭდი და მათი რღვევა, რომელშიც თეორიები, რომლებიც თავდაპირველად დომინირებდნენ სოციოლოგიაში, სოციალურ ფენომენებს ბუნების ფაქტებად ეპყრობოდნენ, თანდათანობით შეიცვალა მიდგომებით, რომლებიც ხაზს უსვამდა სოციალური სამყაროს ფაქტების კულტურულ ანაბეჭდი.

მე -19 საუკუნის დასაწყისამდე, სოციალური ფენომენების ემპირიული სამეცნიერო კვლევა, სოციალური ფილოსოფიისგან დამოუკიდებელი, დიდწილად შემოიფარგლებოდა ეკონომიკური მოვლენებით. დიდი ხნის განმავლობაში და ამის შემდეგაც კი, ევროპის უნივერსიტეტებში იურისპრუდენცია შორს იყო პრაქტიკული იურიდიული ცხოვრების წესებისა და სამართლებრივი დოგმატიკის ანალიზისგან, როგორც სოციალური მოვლენები და იურისპრუდენციის, როგორც სოციალური მეცნიერების განვითარება. ამასთან, ფილოსოფიის ფარგლებში, მე -19 საუკუნემდე უკვე დაგროვდა დიდი რაოდენობით მასალა, განსაკუთრებით პოლიტიკასა და საზოგადოების მორალურ-ეთიკურ ორგანიზაციაზე (აქ მხოლოდ პლატონიდან და არისტოტელესგან კანტამდე სოციალურ-ფილოსოფიური აზროვნების განვითარებაზე შეიძლება, რაც, რა თქმა უნდა, უფრო საფუძვლიანად იქნა შესწავლილი ფილოსოფიის ისტორიაში).

სოციოლოგიის განვითარებაში, პირველ რიგში, უნდა აღინიშნოს ფრანგი *ავგუსტ კომტე* (1778 - 1857), რომელმაც პირველი მნიშვნელოვანი ნაბიჯები გადადგა სოციალური მოვლენების სისტემური ემპირიული სამეცნიერო შესწავლისკენ. Comte ხედავს პოზიტიური მეცნიერების გაჩენას, მკაცრი ლოგიკისა და ექსპერიმენტების საფუძველზე, როგორც მოწინავე ეტაპი მეტაფიზიკური და აბსტრაქტული ფილოსოფიური აზროვნების შემდეგ. (პოზიტიური მეცნიერება ამ თვალსაზრისით ნიშნავს მეცნიერებას, რომელიც დაფუძნებულია სისტემურ ემპირიულ დაკვირვებაზე.)) ფიზიკის, ქიმიისა და ბიოლოგიის შემდეგ, რომელიც სწავლობდა რეალობის სხვა სფეროებს, სოციალური ფენომენების პოზიტიური მეცნიერების განვითარებას, "სოციოლოგიას", ჯერ კიდევ არ იყო შესრულებული ამოცანა, თქვა კომტემ მე -19 საუკუნის დასაწყისში და ის ცდილობდა სისტემატურად ეფიქრა სოციალური ფენომენების შესწავლაში ჩართული მეთოდოლოგიური პრობლემები. მისთვის ყველაზე მნიშვნელოვანი კითხვა იყო ის, თუ რამდენად შეიძლება გამოყენებულ იქნას საბუნებისმეტყველო მეცნიერების უკვე დადგენილი მეთოდები სოციალური ფენომენების შესასწავლად. მან უპასუხა ამ კითხვას დამადასტურებელ კითხვაზე და დაასკვნა, რომ სოციალური მოვლენები ექვემდებარება უცვლელ კანონებს, ისევე როგორც ბუნების ფაქტები ექვემდებარება ბუნების კანონებს და ამიტომ საჭიროა მხოლოდ მეტაფიზიკური სპეკულაციის აღმოფხვრა და სისტემური დაკვირვების დაქვემდებარება. მაგრამ მის ემპირიულ პოზიტივიზმთან ერთად, კომტე აშკარად ხედავს სუფთა ემპირიციზმის

შეუძლებლობას, რომელიც ცდილობს ყველა თეორიის აღმოფხვრას დაკვირვებისგან. Comte ცხადყოფს, რომ დაკვირვება ყოველთვის ხელმძღვანელობს თეორიებით და რომ სახელმძღვანელო თეორიები აუცილებელია, განსაკუთრებით სოციალური ფენომენების შესწავლაში, სადაც ფენომენებს შორის ურთიერთკავშირი და კავშირები განსაკუთრებით რთულია და სადაც, წინასწარი თეორიული ხელმძღვანელობის გარეშე, დამკვირვებელმა არ იცის რა უნდა მოძებნოს მის წინაშე განვითარებულ მოვლენებში. (ხშირ შემთხვევაში, ფიზიკური და ბიოლოგიური ფაქტების სივრცითი ფრაგმენტაცია ასევე სპონტანურად განსაზღვრავს დაკვირვების ობიექტს, ხოლო "სოციალური ფაქტები" ამ გზით სივრცითი არ არის გამოყოფილი.)

Comte- სთვის, საზოგადოების მშენებლობა ჯერ კიდევ ინდივიდუალური დაფუძნებული, მაგრამ ის ახლა ხაზს უსვამს ინდივიდის სოციალურ განსაზღვრას და ყურადღებას ამახვილებს ოჯახზე. ეს არის ოჯახი, რომელიც სოციალურობას გადასცემს ინდივიდს და, შესაბამისად, ცხადი ხდება, რომ ინდივიდი ყოველთვის საზოგადოების პროდუქტია. ამიტომ, Comte- ს აზრით, სოციალური კვლევის ფოკუსი არ უნდა იყოს ინდივიდზე, არამედ ოჯახზე. მისთვის მნიშვნელოვანი გამჭირახობა ის არის, რომ იგი საზოგადოებას ორგანულ მთლიანობად მიიჩნევდა, რომელშიც ყველა ფენომენი განისაზღვრება მთელი ორგანული მთლიანი სპონტანური პროცესებით.

ჰერბერტ სპენსერი (1820-1903) იყო სოციოლოგიის კიდევ ერთი დიდი პიონერი კომიტესთან ერთად, მაგრამ მისგან განსხვავებით, ის იყო მე -19 საუკუნის მეორე ნახევრის სოციალური მეცნიერი და შეეძლო სხვა სოციალური მეცნიერებების შესწავლა, რომლებიც წარმოიშვა ინტერვენციის პერიოდში. სპენსერის თეორიული მიღწევა, პირველ რიგში, შემფოთებული იყო საზოგადოების სტრუქტურული და ფუნქციური დიფერენცირება, როგორც ორგანული მთლიანობა. მისი შეხედულებები ამ სფეროში დღესაც მოქმედებს, მაგრამ მისი გარდაცვალებისთანავე მისი თეორია ფართოდ იყო დისკრედიტირებული, რადგან მან აღწერა ეს სოციალური დიფერენცირება ბიოლოგიური ორგანიზმის ენაზე და გამოიყენა ბიოლოგიური ევოლუციონიზმის ანალოგიები საზოგადოებების განვითარების გასაანალიზებლად. თუმცა, როგორც სოციოლოგიური თეორია განვითარდა სპენსერის შემდეგ, როდესაც სოციალური სამყაროს კონკრეტული ძირითადი ელემენტები კონცეპტუალიზებული იყო და საზოგადოების ფუნქციური და სტრუქტურული დიფერენცირება მათ საფუძველზე ჩამოყალიბდა, მისი ანალიზი სოციალური დიფერენციაციის კონტექსტში საოცრად თანამედროვე შეხედულებები აღმოჩნდა. რა თქმა უნდა, სოციოლოგიური თეორია ამ შეხედულებებზე მივიდა სპენსერის გარეშე, რადგან ის დისკრედიტირებული იყო. ბოლო წლებში, დასავლეთის სოციოლოგიაში ასევე დაიწყო სპენსერის მუშაობის გადაფასება.

კარლ მარქსი (1818-1883) დატოვა იმ შეხედულებების მიღმა, რომლებიც თანამედროვე სოციალური თეორიის ყველა სფეროსთვის მიუწვდომელია, მიუხედავად იმისა, რომ იდეოლოგიური და პოლიტიკური საქმიანობა და მისი ნამუშევრების შედეგები ამ მიმართულებით 1900-იანი წლებიდან ხშირად დაჩრდილა მისი რეალური სამეცნიერო მიღწევები. კერძოდ, მისი ორი ფუნდამენტური შეხედულება თანამედროვე საზოგადოების სტრუქტურისა და

სოციალური მოვლენების სტრუქტურული განმსაზღვრელი ფაქტორების შესახებ იმსახურებს თანამედროვე სოციალური თეორიის გაჩენის ამ მონახაზში ხაზგასმას. ერთი მხრივ, მარქსმა თავისი სოციალური თეორიის ცენტრში განათავსა იდეა, ისტორიაში შორს ბრუნდება, რომ სოციალური ღონისძიებების კურსი და საზოგადოების ფუნქციონირება განისაზღვრება ადამიანთა სხვადასხვა ჯგუფების შიდა ერთობა და მათი ბრძოლა ერთმანეთთან, ასევე შედეგად მიღებული დაქვემდებარება და სოციალურ ჯგუფებს შორის დომინირების ურთიერთობები. მეორეს მხრივ, მისი თეორია გამოირჩევა გადამწყვეტი როლით, რომელსაც იგი მიაწერს წარმოების საშუალებების წარმოებისა და საკუთრების ურთიერთობებს, ასევე მათგან გამორიცხვას, სოციალურ ჯგუფებს შორის დაქვემდებარებისა და დომინირების ფორმირებაში - მის ფორმულირებაში: სოციალური კლასები. მოგვიანებით საუკუნეში, მარქსის სოციალური დომინირების დისერტაციამ ეკონომიკურ საფუძვლებზე დაყრდნობით გამოიწვია სოციალური მოძრაობები და სასტიკი პოლიტიკური ბრძოლები ევროპის რამდენიმე ქვეყანაში ამ ბატონობის გაუქმების მიზნით, რამაც რუსეთში, პირველ მსოფლიო ომში სახელმწიფოს დაშლის შემდეგ სახელმწიფო ძალაუფლების სისუსტით ისარგებლა, გამოიწვია დომინირების ახალი სისტემის გაჩენა, რამაც მარქსიზმის იდეოლოგია სახელმწიფოს იდეოლოგიად აქცია, და მეორე მსოფლიო ომის შემდეგ, რუსეთის სამხედრო შემოჭრამ ეს სისტემა აღმოსავლეთ ევროპის რამდენიმე ქვეყანაში გააგრძელა. მისი სოციალური ორგანიზაცია მიზნად ისახავდა ბაზრისა და ფულის სრულ გაუქმებას, ნაცვლად ეკონომიკური ადმინისტრაციის შემოღება ცენტრალური სახელმწიფო სარდლობის საფუძველზე. საბჭოთა კავშირის იმპერიულმა ორგანიზაციამ დასავლეთის ქვეყნებთან მუდმივ სამხედრო და პოლიტიკურ დაპირისპირებაში არსებობა დაიწყო, მაგრამ მისმა შეუდარებლად დაბალმა სოციალურმა და ეკონომიკურმა ეფექტურობამ სამოცდაათი წლის არსებობის შემდეგ საბოლოო გაუჩინარება გამოიწვია. წესის ამ სისტემამ მარქსის სოციალური თეორიის დისკრედიტაცია მოახდინა, მაგრამ მისი ზოგიერთი კონკრეტული სოციალური პროგნოზის სიყალბეც შეუწყო ხელი. მიუხედავად ამისა, ბოლო ათწლეულების განმავლობაში სხვადასხვა ფორმით გაჩნდა მრავალი ღირებული შემდგომი განვითარება და ნეო-მარქსისტული თეორიების შესწორებული გამოყენება. ამ ფორმით, ეს აუცილებელია საზოგადოების თეორიული გაგებისთვის.

სამი ძირითადი წინამორბედის შემდეგ, 1890-იან წლებში გადამწყვეტი წლები იყო სოციოლოგიის, როგორც მეცნიერების განვითარებისთვის. ამ ეტაპზე შეიქმნა უფრო სისტემური სამეცნიერო დებატების შესაძლებლობა და ამ ათწლეულში უკვე შეინიშნება ყოვლისმომცველი სოციოლოგიური თეორიების შემუშავება, რომლებიც ერთმანეთს შეასწორეს და გავლენა მოახდინეს.

საფრანგეთში, *ემილ დურხეიმმა* (1858-1917) შეძლო სოციოლოგიური მოძრაობის შემოტანა Comte- ს მიერ უნივერსიტეტის დონეზე და, მისი დიდი სამეცნიერო ორგანიზაციის საშუალებით, სოციოლოგია საფრანგეთში აღიარებული დისციპლინა გახდა. დურხეიმმა იცოდა საზოგადოების ანალიზში ფუნდამენტური ელემენტების რეკონსტრუქციის აუცილებლობა და მან ისინი სოციალურ ფაქტებში იპოვა ინდივიდის მიღმა: "ეს ფაქტები არის მოქმედების რეჟიმები, აზროვნების ფორმები და ემოციები, რომლებიც გარეგანია

ინდივიდისთვის და რომლებსაც აქვთ იძულებითი ძალა და ამით თავს აწესებენ ინდივიდს". (დურხეიმი: სოციალური ფაქტების ახსნა, 1978. 27 გვ.) საზოგადოების მუდმივი სტრუქტურა იქმნება ინდივიდების შესახებ ფაქტების ორგანიზებით. ეს თეორია განსაკუთრებით გავლენიანი იყო, რადგან დურხეიმმა არა მხოლოდ უფრო შეგნებულად შეიმუშავა სოციალური ძირითადი ერთეული, არამედ განათავსა იგი მაკრო-საზოგადოებების სტრუქტურული და ფუნქციური დიფერენციაციის ფარგლებში, რითაც უზრუნველყო სამრეწველო საზოგადოებების სტრუქტურის ეფექტური აღწერა და ევროპის სოციალური განვითარების ერთიან თეორიულ ჩარჩოში განთავსება. (როგორც ვნახეთ, სპენსერის ბიოლოგიურმა ანალოგებმა დისკრედიტაცია მოახდინა მისი მთელი თეორიის გარკვეული პერიოდის განმავლობაში, მათ შორის სოციალური ევოლუციის მიერ შემოტანილი სტრუქტურული და ფუნქციური დიფერენციაციის კონცეპტუალური ჩარჩო!) გასული საუკუნის ბოლოს, დურხეიმი, თავის წიგნში *შრომის სოციალური განყოფილება*, კვლავ იყენებს ტერმინს "შრომის გაყოფა", რომელიც წინა საუკუნეში ამ პრობლემისთვის გამოიყენებოდა, მაგრამ ის ახლა ყურადღებას ამახვილებს გარკვეული ძირითადი სოციალური ფუნქციების გარშემო ორგანიზებულ საქმიანობის დიფერენცირებულ სფეროებზე. მიუხედავად იმისა, რომ დურხეიმი აქ არ არის კონცეპტუალურად გატეხილი ტრადიციული ენისგან, უკვე ნათელია, რომ ის, რაც საფრთხეშია, არის არა მხოლოდ შრომის დაყოფა ფუნქციური ტერიტორიების გამიჯვნაში, არამედ დიფერენცირება აზროვნებაში, ენაზე, შეფასებაში და სხვა მრავალ ასპექტში (ყველა მათგანი კონცეპტუალურად მცირდება შრომის ტერმინით, თუმცა ბევრი იყენებს შიდა განყოფილებას, რომ გამოყოს შრომის გაყოფა ქარხანაში შრომის "უფრო დიდი" სოციალური დაყოფისგან).

სოციალური მშენებლობის ძირითად ერთეულზე უფრო შეგნებული ასახვის შემდეგ, გასული საუკუნის ბოლოსთვის კატეგორიის "როლის" გაჩენა გადაწყვეტი იყო. სხვადასხვა წინამორბედის შემდეგ გერმანელმა სოციოლოგმა *გეორგ სიმელმა* (1858 — 1918) ეს კატეგორია თავისი ყოვლისმომცველი სოციოლოგიური თეორიის ცენტრში დააყენა. "როლის" კატეგორია საშუალებას გვაძლევს კონცეპტუალიზაცია გარკვეული ფართო სოციალური წარმონაქმნები არა იმ ადამიანების თვალსაზრისით, რომლებიც მონაწილეობენ მათში - მათი საქმიანობის საშუალებით - არამედ იმ როლების თვალსაზრისით, რომლებიც მხოლოდ მათი პიროვნებების ნაწილია. და საზოგადოების მოდერნიზაციამ უკვე სულ უფრო და უფრო დაამყარა ურთიერთობები გასული საუკუნის ურბანიზებულ კონტაქტებში - და ამ ურთიერთობებზე ორგანიზებულია უფრო ფართო სოციალური წარმონაქმნები - რომელშიც მონაწილეები მხოლოდ ერთ ასპექტში გახდნენ მნიშვნელოვანი და მათი მთელი პიროვნება დარჩა ამ ფორმირების მიღმა. ამრიგად, თანამედროვე საზოგადოებაში ინდივიდი სულ უფრო მეტად მონაწილეობს სპეციალიზებულ როლებში მისი პიროვნების დანარჩენი დისციპლინირებული გამორიცხვით, ხოლო საზოგადოების მზარდი სირთულე ემყარება იმავე დისციპლინირებულ სოციალურ ორგანიზაციას როლებში. ამრიგად, დურხეიმის მიერ აღწერილი სოციალური დიფერენციაცია და ადრე სპენსერის მიერ, როლებში დიფერენცირებული პირების ანალიზთან ერთად, ნამდვილად გადაწყვეტი გახდა მოგვიანებით, უფრო შეგნებული სოციოლოგიური თეორიები.

ჩვენი კვლევის ლეიტმოტივის რამდენიმე განზომილებაში, მნიშვნელოვანი წვლილი შეაქვს გერმანელი სოციოლოგის *მაქს ვებერის* (1864-1920) თეორიულ მუშაობას. სოციალურობის ძირითადი ელემენტების განზომილებაში, იგი მნიშვნელოვან ნაბიჯს დგამს წინ, ადამიანის კომპაქტური კონცეფციის შეცვლით, რომელიც როლებად იყოფა შემდგომი რეზოლუციით, მისი თეორიის ცენტრში აყენებს სოციალურ მოქმედებებს, რომლებიც აშენებენ თითოეულ როლს, ან სოციალურ წარმონაქმნებს, რომლებიც წარმოიქმნება ამ როლების სხვადასხვა ტიპებიდან.

ვებერი განასხვავებს სოციალური მოქმედების ოთხ ტიპს: 1. მიზნის რაციონალური მოქმედება, რომელშიც მოქმედება ორიენტირებულია მიზნისკენ, ადაპტირებულია დასაქმებლად და გვერდითი შედეგების მიმართ და იწონის მათ დაბალანსებული გზით; 2. ღირებულების რაციონალური მოქმედება, რომელშიც მსახიობი აკეთებს იმას, რაც სახელმძღვანელო იდეალ-სილამაზე, ღირსება, "მიზეზი" და ა.შ. - მოთხოვნები, მეორადი შედეგების გათვალისწინების გარეშე. 3. აფექტური ან ემოციური მოქმედება, რომელშიც მოქმედება განისაზღვრება ემოციური მდგომარეობების მიერ. 4. და ბოლოს, ტრადიციული მოქმედება, რომელშიც ფიქსირებული ჩვევები განსაზღვრავს მოქმედების ბუნებას (ამ ოთხი სოციალური მოქმედების დეტალური აღწერისთვის იხ. ვებერი 1987: 198).

მაკროსოციალური სტრუქტურის აღწერისას, ვებერი ემყარება თანამედროვე საზოგადოებების ფუნქციური დიფერენციაციის ადრეულ ანალიზს, მისი მიღწევა განსაკუთრებით ის არის, რომ იგი ზუსტად და დიდი ისტორიული შედარებითი მასალით აღწერს ინდივიდუალური ფუნქციურად დიფერენცირებული საქმიანობის მიზანმიმართულ ორგანიზაციას და მათ ზრდას თანამედროვე საზოგადოებებში. როლების დიფერენცირების გარდა, ახლა შესაძლებელია ღირებულების რაციონალური, მიზნის რაციონალური, აფექტური და ტრადიციული ქმედებების საფუძველზე, ზუსტად აღწეროთ, თუ როგორ განსხვავდება პროფესიონალი მეცნიერის, მხატვრის, მღვდლის, ჯარისკაცის, ბანკირის საქმიანობა და ა.შ., და როგორ განსხვავდება მათი ორგანიზების ინდივიდუალური მექანიზმები.

დაბოლოს, ვებერის თეორიის მნიშვნელოვანი განვითარება იყო ის, რომ მან სოციალური სამყაროს მნიშვნელოვანი სტრუქტურა დილთეის სოციალური ფილოსოფიიდან სოციოლოგიურ აზროვნებამდე გადაიტანა, რითაც სოციოლოგიური აზროვნება მიუახლოვდა კონკრეტულად სოციალური მომენტის რეკონსტრუქციას, განსხვავებით რეალობის ბუნებრივი სფეროსგან (საზოგადოებაში ჩართული "სოციოლოგიური რბილობის" მოგვიანებით აღიარება დიდწილად წარმოიშვა ვებერის ამ იდეის შემდგომი განვითარებიდან).

იტალიურ-შვეიცარიული ეკონომისტისა და სოციოლოგის *ვილფრედო პარეტოს* თეორიული მიღწევა (1858-1923), რომელიც ვებერთან და დურხეიმთან ერთად მუშაობდა, პირველ რიგში, მნიშვნელოვანია მისი შემდგომი გავლენისთვის სოციოლოგიის შემდგომი ინფუზიის თვალსაზრისით სისტემების კონცეფცია, თუმცა უფრო პოპულარულია ფართო სოციოლოგიურ საზოგადოებაში იყო მისი ელიტური თეორია, რომელიც განიხილავდა საზოგადოებების განვითარებას ელიტების ციკლების თვალსაზრისით.

განვითარების ყველა ამ ხაზმა აღმოაჩინა მათი ძლიერი თეორიული სინთეზი ამერიკელი სოციოლოგის *ტალკოტ პარსონსის* მუშაობაში (1902-1979). პარსონებმა შემოიტანეს "ერთეულის აქტის" კონცეფცია სოციალურობის თეორიული რეკონსტრუქციისა და როლების საფუძველზე ჩამოყალიბებული სტაბილური სოციალური სტრუქტურების შესახებ. ამრიგად, ჰიტერტო ნაკლებად შეგნებული გამოყენების შემდეგ, მან თვალსაჩინო გახადა, რომ მოქმედებისა და როლების თეორია და მათზე დაფუძნებული სოციალური წარმონაქმნები შესაძლებელს ხდის თეორიულად შეცვალოს საზოგადოების ტრადიციული ანთროპომორფული ცნებები, როგორც ადამიანთა ჯგუფები. ამრიგად, სოციალურობის გაგება, სოციალურობის გაგება ფსიქოლოგიურ და ბიოლოგიურ დონეზე მაღლა, უფრო შეგნებულ საფუძველზე იქნა განთავსებული. თანამედროვე საზოგადოებებში ინდივიდუალური პიროვნებების ორგანიზება სულ უფრო და უფრო იყოფა სხვადასხვა როლებში და ინდივიდი, რომლის მთელი პიროვნება გადადის ფონზე, სულ უფრო მეტად მონაწილეობს სხვადასხვა სოციალურ ურთიერთობებში ერთ როლში. პარსონებმა განაგრძეს სიმელის ანალიზი ამ როლის დიფერენციაციების შესახებ, მაგრამ შემლეს მათი სინთეზირება ვებერის ანალიზით, რომელიც ვითარდება მიზნის როლის სფეროების შესახებ. ასეთ კავშირში, ვებერის მოქმედების ტიპებში განსხვავებები (მიზანი-რაციონალური, ღირებულება-რაციონალური, აფექტური და ტრადიციული) შემდეგ დიფერენცირებული როლი უფრო მეტად ემორჩილება ანალიზს. მეორეს მხრივ, პარსონებმა გამოიყენეს პარეტოს სოციოლოგიაში შემოტანილი სისტემების კონცეფცია (როგორც ვნახეთ, სპენსერის შესავალი დისკრედიტირებული იყო მის თეორიასთან ერთად, როგორც მთლიანობაში, სპენსერის ბიოლოგიური ანალოგიის გამო). ამ სინთეზმა ასევე შესაძლებელი გახადა ვებერის დიფერენციაციის თეორიის ბუნდოვანების ამოღება, რომელიც საუბრობდა თანამედროვე კაპიტალიზმის დროს ღირებულების სფეროების დიფერენცირებაზე, მაგრამ არ წარმოადგინეს ზუსტი ჩარჩო, რომლის ფარგლებშიც ჩატარდებოდა ღირებულების ამ სფეროების დიფერენცირება. თანამედროვე საზოგადოების იმიჯი, როგორც ფუნქციურად ნელა განმასხვავებელი სისტემა ევროპის ისტორიის განმავლობაში, რომელიც იშლება ფუნქციურ ქვესისტემებად, რომელშიც გარკვეული ტიპის მოქმედება დომინანტური ხდება და მთლიანად საზოგადოების წარმატებული ინტეგრაცია ასევე შესაძლებელს ხდის თითოეული ადამიანის პიროვნების ჰარმონიულ რეპროდუქციას როლებში, თუ ადამიანი უბიძგებს სისტემის პარეტოს კონცეფციას ვებერის ანალიზის მიღმა და მოიცავს სიმელის როლის დიფერენცირებას. ამრიგად, თანამედროვე საზოგადოება აქ აღარ არის გააზრებული ადამიანთა დიდი ჯგუფების თვალსაზრისით, არამედ ფუნქციური სოციალური ქვესისტემებისა და მათი ურთიერთკავშირის თვალსაზრისით, რომლებიც ინდივიდებს გადიან და მათ მხოლოდ ერთ როლში შედიან. ამ თომასტიზაციაში, სოციალობა, ფაქტობრივი სოციალური სამყარო, ჩნდება ბიოლოგიურ-ფსიქოლოგიური ადამიანური ურთიერთობებიდან.

ამგვარად, პარსონსის სინთეზმა გააერთიანა 19 სოციოლოგიის თითქმის ყველა ძირითადი თეორიული მიღწევა. საუკუნე და სინთეზირებული შედეგები მნიშვნელოვანი ნაბიჯით წინ გადადგმული ნაბიჯია. ამასთან, მნიშვნელოვანია აღინიშნოს ორი ძირითადი პრობლემა მის თეორიაში. ერთის მხრივ, ჯგუფი

იბრძვის ადამიანების, რომელსაც მარქსი ყურადღებას ამახვილებდა საზოგადოების ორგანიზაციის გაგებაში, გაქრება ამ თეორიიდან, ცდილობს საზოგადოების იდეალურად ჩაფიქრებული ფუნქციური შეზღუდვები, როგორც სისტემა, სოციალური ცვლილებების გაგების მთავარი ახსნა-განმარტება და ადამიანების სოციალურად დომინანტური ჯგუფების დომინირების შენარჩუნების განმსაზღვრელი ფაქტორების უგულებელყოფა. კიდევ ერთი თეორიული ხარვეზი ის არის, რომ სოციალური სამყაროს კონცეპტუალური სტრუქტურის ვებერის ანალიზი დიდწილად გამოუსადეხდა. ეს პრობლემა შეიძლება მივიჩნიოთ იმ ფაქტზე, რომ პარსონებზე დიდი გავლენა მოახდინა დურხეიმის კონცეფციამ "ფიზიკური სიმტკიცის სოციალური ფაქტები" (ობიექტურობა). ამრიგად, პარსონების სინთეზი ამ თვალსაზრისით იშლება. ეს მხარე - ვებერისა და ედმუნდ ჰუსერლის ფილოსოფიური თეორიის სინთეზი, რომელმაც შემდგომში შეიმუშავა დილთეი - ალფრედ შუცმა პარსონსის თეორიის განვითარების პარალელურად განვითარდა.

ალფრედ შუცი (1899 - 1959) იყო გერმანელი სოციოლოგი, რომელიც მეორე მსოფლიო ომის შემდეგ ემიგრაციაში წავიდა ამერიკაში და მნიშვნელოვანი გავლენა მოახდინა ამერიკული სოციოლოგიის განვითარებაზე მთელი ცხოვრების განმავლობაში, განსაკუთრებით 1960-იან წლებში მისი გარდაცვალების შემდეგ. ამ ფოკუსმა დიდწილად შთააგონა ეთნომეთოდოლოგიური ტენდენცია, რომელიც წარმოიშვა 1960-იან წლებში მეორე ნახევარში და მნიშვნელოვანი სტიმული მისცა ცოდნის სოციოლოგიის განვითარებას.

ეთნომეთოდოლოგიური ტენდენცია თავის წარმოშობას პირველ რიგში *ჰაროლდ გარფინკელის მუშაობას* მიაგვარებს, რომელმაც შეისწავლა ყოველდღიური თვითშეგნება და აჩვენა, რომ სხვადასხვა სოციალური ფენის თვითშეგნების juxtaposing, განსაკუთრებით მაშინ, როდესაც სტრატას შორის განსხვავებები გაძლიერდება სხვადასხვა ტერიტორიულ რეგიონებს შორის განსხვავებებით, ავლენს მნიშვნელოვან განსხვავებებს.

ამ თვალსაზრისით, გარფინკელმა ექვექვე დააყენა სუბიექტურობისგან დამოუკიდებელი სოციალური სამყაროს არსებობა და გადამწყვეტი როლი მიანიჭა სოციალური სამყაროს პროცესების რეალურ ორგანიზებას შესაბამის კონცეპტუალურ განმარტებებსა და რეალობის გამოცდილებას ამ განმარტებების მიხედვით. გარფინკელის ანალიზის მასალა მოწოდებული იყო ნაფიც მსაჯულთა სასამართლო პროცესების ტრანსკრიპტებით, საიდანაც მან ყურადღება გაამახვილა იმ ფაქტებზე, რომლებიც ნაფიც მსაჯულებმა ერთობლივად მიიღეს მინიჭებული და სხვადასხვა ამერიკულ შტატში ნაფიც მსაჯულთა სხვადასხვა თვითწინააღმდეგობებს შორის განსხვავებით, მან წაიკითხა სოციალური რეალობის სუბიექტური ფორმირება, ანუ ერთობლივად გაზიარებული თვითწინააღმდეგობები, რომლებიც განსაზღვრავს მილიონების ქმედებებს და მსოფლიოს ორიენტაციას.

სოციოლოგებმა *პიტერ ბერგერმა* და *თომას ლუკმანმა*, 1966 წლის ბესტსელერმა, ასევე შიციის ადრინდელი მუშაობის საფუძველზე, ხაზი გაუსვეს ყოველდღიურ სიტუაციებში მოქმედი სოციალური მექანიზმების ჩამოყალიბებას და ეს ჩამოყალიბება, ისინი ამტკიცებენ, იქმნება მონაწილეთა ინტერპრეტაციებით: სოციალური რეალობა იქმნება და შექმნილია მონაწილეთა ინტერპრეტაციებით.

ამრიგად, სოციალური მექანიზმები, რომლებიც არეგულირებენ ნებისმიერ მოქმედებას (კონცეპტუალურად და ნორმატიულად) ყოველთვის ქმნიან იძულების გარე, ობიექტურ არსებობას. ამ აზროვნების ხაზით, დურხეიმში დაბრუნებული "იძულებითი" სოციალური ფაქტების ცნება შეიცვალა "რბილი" და კულტურულად ფორმის ფორმულირებით ან, ზოგიერთ შემთხვევაში, ყოველთვის სიტუაციურად შერიგებული სოციალური სამყარო. ამ მიღწევას ასევე ეწოდა "ცოდნის სოციოლოგიური რევოლუცია", განსაკუთრებით ამ მოსაზრების მომხრეების მიერ, მაგრამ ამ თვალსაზრისით ყველა აღიარებულმა თეორიულმა დინებამ გარკვეულწილად მიიღო ცოდნის სოციოლოგიური სირბილობა სოციალურობის მშენებლობაში. ეს, თავის მხრივ, ასწორებს პარსონსის გრანდიოზულ სინთეზს და გვაახლოებს სოციალური არსებობის (სოციალობის) სპეციფიკის იზოლირებას საერთო რეალობაში.

პარსონსის სოციოლოგიური თეორია დომინირებდა ამერიკულ სოციოლოგიაში 1950-იან და 1960-იან წლებში. არც ამერიკაში და არც ევროპის ქვეყნების სოციოლოგიურ სცენაში არავის გაუკეთებია მსგავსი ყოვლისმომცველი თეორიული პრეტენზია. ამ პერიოდში სოციოლოგიის განვითარება უფრო მეტად აისახება ემპირიული კვლევის მეთოდოლოგიის გაუმჯობესებაში და უნივერსიტეტის სოციოლოგიის განათლების მასიური გაფართოებისთვის. ამავე დროს, "სოციოლოგის" ტიპური ფიგურა - ადრინდელი სოციალური ფილოსოფიის მემკვიდრესგან განსხვავებით - უფრო და უფრო მკვლევარი გახდა, რომელიც შემოიფარგლებოდა ემპირიული კვლევებით და შეაგროვა ნებისმიერი სტატისტიკური მასა. უფრო დეტალურად რომ ვთქვათ: ეს ტიპი შეიძლება ჩაითვალოს სოციალურ სტატისტიკოსად, ვიდრე სოციოლოგად, და ეს ტიპი დომინანტურ როლს ასრულებს თანამედროვე უნგრულ სოციოლოგიაშიც (რა თქმა უნდა, უნდა აღინიშნოს, რომ ისინი, ვინც სოციოლოგიური საქმიანობა ჩაიდინეს, თეორიულ სოციოლოგიას სოციალურ ფილოსოფიად და ემპირიულ სოციოლოგიად მიიჩნევენ, როგორც "სოციოლოგიას").

გერმანულ სოციოლოგიაში, 1960-იანების მეორე ნახევარმა დაინახა პარსონსის მუშაობის სინთეზი და ტრადიციულად პრაგმატულ-ემპირიულ ამერიკულ სოციოლოგიაში პარსონსის თეორიამ დაკარგა მიმზიდველობა, გერმანულ თეორიულ სოციოლოგიაში მან აიძულა საწყისი წერტილების რადიკალური ევოლუცია.

გერმანელმა სოციოლოგმა *ნიკლას ლუჰმანმა* (1927-1998), როგორც 1960-იანი წლების დასაწყისში ჰარვარდის პარსონსის მეცნიერმა, მიიღო პარსონსის თეორიის ძირითადი საწყისი პუნქტები. 1970-იანი წლების ბოლომდე მან სცადა მისი წინსვლა დიდი რაოდენობით ტომებსა და კვლევებში. მისი ძირითადი ცვლილებები შეიძლება შეჯამდეს შემდეგნაირად:

1) საზოგადოების დიფერენცირებაში - ევოლუციის პროგრესით - პარსონებმა მხოლოდ ოდნავ ანალიტიკურად გაიგეს საზოგადოების ძირითად ფუნქციებში სპეციალიზებული სოციალური ქვესისტემები, რომლებიც სინამდვილეში დიდწილად ემთხვევა. მხოლოდ სამეცნიერო გამოძიება მათ "თეორიულად" ჰყოფს, რათა თანამედროვე საზოგადოებების ქსელში ყველაზე მნიშვნელოვანი პროცესები უფრო მკაფიოდ დამუშავდეს. მეორეს მხრივ, ლუჰმანმა უარყო ანალიტიკური სისტემების თეორია და დააფუძნა მისი ანალიზი კონკრეტულ ემპირიულ

სისტემებზე. თუმცა, ამით მან თავი დააწესა ახალი ამოცანა იმის საჩვენებლად, თუ როგორ ხდება ემპირიული დემარკაცია სოციალურ ქვესისტემებს შორის.

2) ლუჰმანმა სცადა ამ პრობლემის მოგვარება სამი ასპექტით:

(ა) მან გამოყო საზოგადოების სისტემური დონე - როგორც წესრიგის სპონტანური ფორმირება - ორგანიზაციული სისტემების დონიდან, ისე, რომ საზოგადოების სისტემური დონის დიფერენცირებით შექმნილი საზოგადოებრივი (ფუნქციური) ქვესისტემების საზღვრები არ არის განსაზღვრული ორგანიზაციული სისტემების დონეზე განცალკევებით. მაგალითად, მეცნიერება, როგორც სოციალური ქვესისტემა, ჯერ კიდევ არ არის გამოყოფილი პოლიტიკისგან უნივერსიტეტებისა და კვლევითი ინსტიტუტების ორგანიზაციული გამიჯვნით, მაშინაც კი, თუ პარტიის მდივნები, იდეოლოგები და მათი შეფასების კრიტერიუმები დომინირებენ საუნივერსიტეტო ცხოვრებაზე აქ, როგორც ეს საბჭოთა სისტემაში ჩანს.

(ბ) ორგანიზაციულ-სისტემური დონის ქვემოთ უფრო ღრმა დონეზე, საზოგადოებრივი ქვესისტემის გამიჯვნა ხდება მხოლოდ მაშინ, როდესაც ასეთ ქვესისტემას შეუძლია განავითაროს საკუთარი ლოგიკა. პარსონები ფულის კონცეფციიდან დაიწყეს, როგორც ეკონომიკის "გაცვლის საშუალო" და ვარაუდობდნენ, რომ თითოეულ სოციალურ ქვესისტემას აქვს სიმბოლურად განზოგადებული საშუალება, რომელიც ორგანიზებას უწევს ურთიერთობებს ქვესისტემებში და მათ შორის. იგი ძალაუფლებას მიიჩნევდა, როგორც პოლიტიკური ქვესისტემის საშუალო ნაწილს, გავლენას, როგორც ინტეგრაციული ქვესისტემის (ან, სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ, ეთიკო-სოციალური საზოგადოების) და ღირებულების ობლიგაციებს ნიმუშის შენახვის ქვესისტემაში, როგორც საშუალო ეკონომიკური ქვესისტემა, ფული. ამის საპირისპიროდ, ლუჰმანმა ორობითი კოდები აიძულა ყველა სიმბოლური საშუალების უკან - ამით ის უხეშად გულისხმობდა ჩვეულებრივ გამოყენებულ ღირებულების წყვილებს (კანონიერი / უკანონო, ჭეშმარიტი / ყალბი და ა.შ.) - იმიტომ, რომ მან დაინახა, რომ ასეთი საშუალო მხოლოდ ამ შემთხვევაში ფუნქციონირებდა. ამრიგად, ფული, როგორც ეკონომიკური ქვესისტემის საშუალება, შეიძლება ფუნქციონირებდეს მხოლოდ იმ სიტუაციებში, როდესაც გაცვლის ობიექტები სტრუქტურირებულია "having/არ having" საკუთრების ბრძანებით. ძალა ასევე არის ლუმანისთვის პოლიტიკური ქვესისტემის საშუალო, მაგრამ მის უკან, კონკურენტულ პოლიტიკურ სისტემებში, ორობითი კოდი "მთავრობა / ოპოზიცია" (უფრო ზუსტად: "ხელისუფლებაში ყოფნა / ოპოზიციაში ყოფნა") ყველა ქმედებაზე ორიენტირებს.

(გ) ყოველ შემთხვევაში, 1970-იანი წლების ბოლომდე, როდესაც მნიშვნელოვანი თეორიული ცვლა დაიწყო, (მაგრამ რომელიც აქ განიხილება შემდგომ თავებში), ლუმანის როლის დიფერენცირება შემოდებულა ისე, რომ, მიუხედავად იმისა, რომ თითოეული ქვესისტემის ავტონომიური ლოგიკა და ორობითი კოდების სახელმძღვანელო მოქმედება ცალკეა, როლები სპეციალიზირებულია ისე, რომ ამ როლების მფლობელები (იურისტი, მხატვარი, მეცნიერი, პოლიტიკოსი და ა.შ.) ამ როლებში მათი საქმიანობის მნიშვნელოვნად ორიენტირება შესაბამისი ქვესისტემის ორობითი კოდისკენ და მექანიზმების ერთობლიობა აფასებს და აჯილდოებს მათ საქმიანობას ამ ორიენტაციის მიხედვით. ამ გზით, ქვესისტემების გამიჯვნა შენარჩუნებულია გარედან აღსრულებული გზით. ამან გამოიწვია

რთული, მაგრამ მოქნილი და ეფექტური საზოგადოებების გაჩენა - განსაკუთრებით განვითარებული დასავლეთ-ევროპული საზოგადოებების შემთხვევაში.

3) ლუკმანმა ასევე შეიტანა და რადიკალიზაცია მოახდინა ცოდნის სოციოლოგიური პერსპექტივა, რომელიც პარსონსის თეორიაში არ იყო დაკარგული. მან რადიკალიზაცია მოახდინა საზოგადოების "სოციოლოგიური რბილობის" დისერტაციაზე, რადგან მანამდე ამ პერსპექტივის მომხრეებმა ძირითადად შეისწავლეს მხოლოდ მიკროკონტექსტში მონაწილეთა მიერ სოციალური ნორმების, რწმენისა და მექანიზმების ინდივიდუალური ინტერპრეტაციები და, შესაბამისად, მათი სუბიექტური ჩამოყალიბება - და ამ გზით სამყაროს აგების გზები. ამის საპირისპიროდ, ლუკმანი ასევე ცდილობდა საზოგადოების მაკროსტრუქტურაში ცოდნის ჩამოყალიბებას. მაგალითად, ევროპასა და ამერიკას შორის პოლიტიკური სფეროს ორგანიზების განსხვავებამ დიდი გავლენა მოახდინა იმ ფაქტმა, რომ ევროპაში სახელმწიფოს კონცეფცია გამოიკვეთა სახელმწიფო თეორეტიკოსების მკაფიო კონტურებით ჯერ კიდევ მე-17 საუკუნეში, შემდეგ კი თანამედროვე ევროპული სახელმწიფოების ფაქტობრივი ორგანიზაცია გამოეყო არა სახელმწიფო სფეროებს ამ მკაფიო კონტურებით, ხოლო შეერთებულ შტატებში სახელმწიფოს კონცეფცია შეიცვალა "მთავრობის" ვიწრო კონცეფციით და ხალხი საზოგადოების ფრაგმენტაციას აღიქვამს ბევრად უფრო ვიწრო სახელმწიფო ძალაუფლების თვალსაზრისით (შემცირდა ძალისა და აღმასრულებელი ძალაუფლების აპარატზე). მაგრამ ასევე იურიდიულ, ეკონომიკურ და ა.შ. მნიშვნელოვანია დისციპლინა, რომლის მიხედვითაც მილიონობით ადამიანი განიცდის და ესმის სოციალური პროცესების მიმდინარეობა. ანუ, ამ რადიკალიზაციის გათვალისწინებით, მხედველობაში იღებს "ცოდნის სოციოლოგიური რბილობას" საზოგადოების მაკროსტრუქტურისა და მისი განსხვავებული კონფიგურაციის შესახებ სხვადასხვა კულტურულ სფეროში. დასასრულს, საზოგადოების ჯგუფის წევრობა და ჯგუფებს შორის ბრძოლის შედეგები სოციალურ ღონისძიებებზე არ განიხილება ლუმანის თეორიაში, როგორც ჩვენ უკვე ვნახეთ მის ოსტატ პარსონებთან და ეს სისუსტე ლუმანის თეორიას ცალმხრივად აქცევს.

გერმანელმა სოციალურმა მეცნიერმა იურგენ ჰაბერმასმა (1929 -) ასევე ააშენა თავისი თეორია პარსონსის საწყის წერტილებზე მნიშვნელოვან წერტილებში, მაგრამ ლუმანისგან განსხვავებით, ის არ ცდილობდა მათ უფრო მეტად წაეყვანა სისტემური თეორიული მიმართულებით. იგი იღებს მოქმედების თეორიულ საწყის წერტილს, როგორც სოციალურობის ძირითად ერთეულს და ანალიზებს საზოგადოების მაკროსტრუქტურის დიფერენცირებას სხვადასხვა ტიპის მოქმედებას შორის განსხვავებების საფუძველზე, მაგრამ იღებს სისტემურ მოვლენებს მხოლოდ პირობითად, როგორც დიფერენციაციის ჩარჩო და ხედავს მათ, როგორც მოვლენებს, რომლებიც ამახინჯებს ადამიანის მთლიანობას. იგი მიიჩნევს, რომ ეკონომიკა (ორგანიზებული ფულის საშუალებით) და პოლიტიკური სისტემა (ორგანიზებული ძალაუფლების საშუალებით), როგორც სისტემური წარმონაქმნები და მათ ქვეშ არსებული ქვესტუმები "სიცოცხლის სამყაროს" კატეგორიად, რომელიც აღადგენს ადამიანის მთლიანობას, საზოგადოებაში მოქმედების სხვა სფეროებს. თანამედროვე საზოგადოებების მაკროსტრუქტურა მას ეჩვენება დიფერენციაციის შედეგად, რომელშიც ეკონომიკური და პოლიტიკურ-

ძალაუფლების ქვესისტემა წარმოიქმნება სიცოცხლის სამყაროდან და ეს ორი ქვესისტემა სულ უფრო და უფრო იშლება "სიცოცხლის სამყაროს" სფერო, რომელიც წარმოადგენს ადამიანის მთლიანობას. ამ გზით, თანამედროვე საზოგადოებები საბოლოოდ მიაღწევენ მაღალ ეფექტურობას, მაგრამ სისტემური ორგანიზაცია სულ უფრო მეტად ემუქრება ნორმალურ არსებობას. ამგვარად, ჰაბერმა ორმაგად აკრიტიკებს ნიკლას ლუმანის პარსონის თეორიის შემდგომ განვითარებას. მსახიობებს შორის ყველა ურთიერთობა არ შეიძლება ჩაითვალოს სისტემურად და საზოგადოების მაკრო დონეზე, ჰაბერმასის თანახმად, ეს ასეა მხოლოდ ეკონომიკურ და პოლიტიკურ სფეროებში. სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ, ჰაბერმასის თანახმად, ლუმანის თეორია აფართოებს სისტემის კონცეფციის თეორიულ გამოყენებას რეალობის სფეროს მიღმა. მისი მეორე კრიტიკა ასევე რეალობის კრიტიკაა. ჰაბერმასი მიიჩნევს, რომ სისტემების კონცეფცია მისაღებია არა მხოლოდ ეკონომიკისა და პოლიტიკის ორგანიზაციის ვიწრო განმარტებაში, არამედ ის ხედავს ამ სისტემების რეალისტურად დაკვირვებულ გავრცელებას, როგორც მოდერნიზაციის მკვდარ დასასრულს. ამგვარად, ლუმანის თეორია ნაკლია, რომ იგი არ ხაზს უსვამს სისტემის ფორმირების უარყოფით ასპექტებს.

გერმანელმა სოციოლოგმა *რიჩარდ მიუნჩმა* (1945 -) მოგვიანებით დაიწყო თაობა და ამიტომ უკვე იცნობდა პარსონსის სინთეზს, როგორც ეს ჰაბერმასმა და ლუჰმანმა შეიმუშავეს, როდესაც 1970-იან წლებიდან მან სცადა პარსონსის თავდაპირველ იდეებში დაბრუნება დამოუკიდებელ თეორიულ ჩარჩოში და ხაზი გაუსვა მნიშვნელოვანი პუნქტები ჰაბერმასისა და ლუმანის თეორიაში ამის ფონზე. ლუმანის სოციალური ქვესისტემების თეორიისა და მათი დიფერენციაციისგან განსხვავებით, მიუნჩმა შეიმუშავა ინტერპენეტაციის თეორია და აჩვენა, რომ ლუჰმანმა უგულვებელყო ისტორიული ტენდენციები, რომლებიც ევროპულ ცივილიზაციაში, მაგალითად, ჩინური, ინდური ან ისლამური ცივილიზაციებისგან განსხვავებით, წარმატებით შეიკრიბნენ სხვადასხვა შეფასებები თითოეულ ფუნქციურ საქმიანობაში და რამაც გამოიწვია ევროპული ცივილიზაციის ფეთქებადი განვითარება პოსტ-შუა საუკუნეების პერიოდიდან. (მაგ., მორალური წესებისა და ვაჭრობის ურთიერთგამომრიცხავობა- ანუ ვაჭრობის არსებობა ყველა მორალური წესისგან თავისუფალი ან, მეორეს მხრივ, კომუნალური ურთიერთობები, რომლებიც არ არის დატვირთული აზიური ცივილიზაციებით, განსხვავებით ევროპაში მათი წარმატებული შერწყმისგან, განსაკუთრებით პოსტ-რეფორმაციის ქრისტიანობის სხვადასხვა ნაკადებში.) ჰაბერმასი კითხულობს ეკონომიკისა და პოლიტიკის სისტემატურ ორგანიზაციას, როგორც ამ სფეროებში მორალური კავშირების ბუნდოვანების ანარეკლს - და ეწინააღმდეგება მათ სიცოცხლის სამყაროს, როგორც მორალური ცხოვრების ცალკეულ რელიეფს. ეს, მიუნჩის "ინტერპენეტაციის თეორიაში", არის ევროპული ცივილიზაციის გამორჩეული მახასიათებლების სრული გაუგებრობა, რადგან ამ სისტემების ფუნქციონირება ასევე უნდა იყოს მორალური ღირებულებებით და ევროპული ცივილიზაცია წარმატებული იყო, რადგან მან შეძლო მათში ეთიკურ-მორალური პრინციპებისა და ღირებულებების გადალახვა, მიუხედავად მისი უზარმაზარი მიღწევის გაფართოებისა და პოლიტიკური ძალისა. მეორე მხრივ, ამ გზით ვაჭრობისა და პოლიტიკის ფარგლებში შეიძლება სოციალური ქმედებების ფართო სპექტრი მორალის დარღვევის გარეშე.

ინგლისელი სოციოლოგი *ანტონი გიდდენსი* (1938-) დღეს ანგლო-ამერიკული სოციოლოგიის ერთადერთი სოციოლოგია, რომელიც პარსონების გარდაცვალების შემდეგ ცდილობს თავისი "დიდი თეორიის" ამბიციების განხორციელებას. ძირითადად, ის იყენებს პარსონის სინთეზის საწყის წერტილებსა და ძირითად კატეგორიებს - დიფერენცირებას, მოქმედებას, სოციალურ სისტემას - თავისი თეორიის შესაქმნელად, მაგრამ ის ასევე იყენებს მარქსის კლასის განყოფილებებს სოციალური სისტემების დიფერენციაციისა და სტრუქტურის გარდა. (ვინაიდან პარსონიან-ლუჰმანის ხაზში, "ინდივიდის" როლებში დაშლის შემდეგ და შემდეგ მოქმედებებში, საზოგადოების სტრუქტურა აღარ შეიძლება არსებობდეს ადამიანთა ჯგუფებს შორის - კლასები, სტრატა - მაგრამ მხოლოდ ფუნქციურ ქვესისტემებს ან ორგანიზაციებს შორის).

ფრანგი სოციოლოგი *პიერ ბურდიე* (1930-2002), რომელიც ნეო-მარქსის თეორიას ეყრდნობოდა და ყველა თანამედროვე ფრანგული სოციოლოგია ძალიან მცირე გავლენა მოახდინა პარსონის სინთეზისა და მისი გერმანული გაფართოებების შედეგებმა. თუმცა, ბევრ სხვა კატეგორიაში, მათი ზოგიერთი საწყისი წერტილი საოცრად ჰგავს პარსონის ცნებებს. მაგალითად, მიუხედავად იმისა, რომ ის არ იყენებს სისტემის კონცეფციას და, შესაბამისად, არ იყენებს ინტერდისციპლინურ კონცეპტუალიზაციას და ზოგადი სისტემების თეორიის საწყის წერტილებს - ის იყენებს "ველის" (*შამპის*) კონცეფციას მსგავსი გაგებით სხვადასხვა აქტივობის ურთიერთობებისთვის. მაგალითად, ის იყენებს ტერმინებს პოლიტიკური სფერო, იურიდიული სფერო, რელიგიური სფერო, სამეცნიერო სფერო და ა.შ., იმავე გაგებით, რომ სისტემების თეორიის ტერმინების მომხმარებელი საუბრობს პოლიტიკურ სისტემაზე ან იურიდიულ სისტემაზე. "სიმბოლური კაპიტალის" კონცეფცია, რომელიც ბურდიეს ანალიზის ცენტრალური ნაწილია, ასევე ძალიან ახლოს არის პარსონის მედიასთან. პარსონებმა ასევე აიღეს ფული, როგორც საწყისი წერტილი და გამოიყენეს იგი, როგორც სიმბოლურად განზოგადებული გაცვლის საშუალება, რათა შეისწავლონ გაცვლის საშუალებები, რომლებიც ანალოგიურ ფუნქციას ემსახურება ეკონომიკის მიღმა სხვა ქვესისტემებში. ბურდიე იწყება ფულიდან, როგორც დედაქალაქი, რომელიც საშუალებას აძლევს ექსპლუატაციას და ეძებს ამ სტრუქტურას, რომელიც საშუალებას აძლევს ექსპლუატაციას სხვა "სოციალურ სფეროებში". ამრიგად, ფულის კაპიტალის გარდა, მისმა თეორიამ ასევე ჩამოაყალიბა ექსპლოატაციისა და დომინირების ურთიერთობები "სიმბოლური დედაქალაქების" საფუძველზე. საბოლოო ჯამში, ბურდიეს თეორია არის ექსპლოატაციის მოდერნიზებული და რთული თეორია, გასული საუკუნის უფრო მარტივი მარქსიური თეორიისგან განსხვავებით. ამიტომ მისი თეორია შეიძლება ემსახურებოდეს ფუნქციონალისტური თეორიის ცალმხრივობის გამოსწორებას, რაც თავისთავად საზოგადოებაში დომინირების სტრუქტურის ანალიზის მარგინალიზაციას ცდილობდა.

ზოგადი სოციოლოგიური თეორიების განვითარების ამ მოკლე მონახაზის დასასრულებლად, აქ უნდა აღინიშნოს, რომ ჩვენ გვჯერა, რომ ნიკლას ლუმანის მიერ შემუშავებული პარსონის სინთეზის ვერსია საუკეთესო საწყისი წერტილია რთული სოციოლოგიური თეორიის განვითარებისთვის. ამიტომ, პირველ თავებში ჩვენ გავაანალიზებთ ამ ორ ყოვლისმომცველ თეორიას. ამასთან, ჩვენ ვხედავთ, რომ

საჭიროა მათი გამოსწორება გარკვეული ფუნდამენტური თვალსაზრისით და ამით ჩვენ განვიხილავთ, სხვათა შორის, რიჩარდ მიუნჩის მიერ მითითებული შესწორებები და გადაწყვეტილებები სასარგებლოა. უფრო მეტიც, ჩვენი შესწორებები ეხება სოციალური ჯგუფის ბრძოლების შედეგების რეინკორპორაციას, რომელიც უგულებელყოფილია ლუმანის თეორიით, საზოგადოების ფუნქციონირების გაგებაში და ამ მცდელობაში ჩვენ ვხატავთ მარქსის თეორიას, მაგრამ Károly Polányi- ის მიერ შემუშავებული "ორმაგი ეკონომიკის" დისერტაციის საფუძველზე და მაკორექტირებელი ფორმით. ამრიგად, წიგნის პირველ თავებში განიხილება სოციოლოგიური თეორიის წინა შედეგები. ამის საფუძველზე, ზოგიერთი ყველაზე მნიშვნელოვანი სოციალური სფერო - მეცნიერება, პოლიტიკა და მასობრივი კომუნიკაცია - გაანალიზებულია შემდეგ სექციებში, რასაც მოჰყვება ფრანგული სოციოლოგიური თეორიების ანალიზი წიგნის მესამე ნაწილში. ყურადღება გამახვილებულია პიერ ბურდიეს თეორიაზე, მაგრამ მოკლედ შემოღებული და შეფასებულია მიშელ ფუკოს, ჟან-ფრანსუა ლიოტარდის, პოსტმოდერნისტული თეორეტიკოსის, ალან ტურაინის, მიშელ კროზიეს და რეიმონდ ბუდონის ნამუშევრები.

თავი II

ტალკოტ პარსონსის მოქმედებისა და სისტემების თეორია

პარსონსის ინტელექტუალური საქმიანობა სხვადასხვანაირად შეფასდა. მისმა კრიტიკოსებმა ბრალი აღმოაჩინეს მისი ფორმულირებების ბუნდოვანებაში, რაც მისი ნამუშევრების ინტელექტუალურ შინაარსს მხოლოდ განმეორებითი კითხვების შემდეგ ხდის; ისინი არანაკლებ თავშეკავებულნი იყვნენ მისი აზროვნების აბსტრაქტულობაზე; და ბოლოს, შეფასებების უმეტესობა აღინიშნა სოციალურ-პოლიტიკური წონასწორობის კონსერვატიზმის გამო, რომელიც მისი ნამუშევრებით არის გათვალისწინებული. ამ უკანასკნელთან დაკავშირებით, მისი კრიტიკოსების უმეტესობა შეიძლება მოიძებნოს პოლიტიკურად მემარცხენე დასავლურ სოციალურ მეცნიერებს შორის. მიუხედავად ამისა, აქაც იყო პოლარული საპირისპირო შეხედულებები პარსონსის მიღწევების შეფასებისას. ალბათ არ არსებობს უფრო უარყოფითი შეფასება, ვიდრე *რაიტ მილსი* თავის 1959 წლის წიგნში პარსონსის "დიდი თეორიის" შესახებ, რომლის შესახებაც მან დაწერა: "(...) 50 პროცენტიანი სიტყვის გამრავლება, 40 პროცენტი სოციოლოგიური ოცეული. დანარჩენი ათი პროცენტის შესწავლა შესაძლებელია ემპირიულად. (მილსი, 1970:291). რამდენადაც ეს შესაძლებელია ამ *pithy* მოსაზრებიდან არის არანაკლებ პატივცემული და არანაკლებ მემარცხენე იურგენ ჰაბერმასი 1981 წელს: მისი აზრით, მე -20 საუკუნის ბოლოს სოციალური თეორია სერიოზულად არ შეიძლება იქნას მიღებული, თუ მისი შემქმნელი სერიოზულად არ არის ჩართული პარსონსის თეორიასთან. (ჰაბერმასი, 1981/II. 296.) ეს უკანასკნელი შეხედულება ასევე შეესაბამება *ალვინ ვ. გოლდნერის* განცხადებას 1971 წელს: "თუ გვინდა გავიგოთ ბურჟუაზიული თეორიული აზრი ჩვენს დროზე, ჩვენ უნდა გავამახვილოთ ყურადღება პირველ რიგში ტალკოტ პარსონსის ნამუშევრებზე, რადგან ეს არის ეს ნამუშევარი, რომელმაც ბოლო ათწლეულების განმავლობაში ყველაზე შორსმჭვრეტელი გავლენა მოახდინა. (გოლდნერი, 1971:168.)

უნგრეთში შიდა სოციოლოგიურ ლიტერატურაში დიდი ხანია არსებობს პარსონსის მუშაობის ზიზღი და მხოლოდ ბოლო წლებში მოხდა მისი თეორიული მუშაობის უფრო ინტენსიური შესწავლა. პარსონსის მუშაობის უფრო ღრმა გაგება, ალბათ, გართულებულია მისი მუშაობის კონცეპტუალური სირთულეებით, მაგრამ, ალბათ, უფრო მეტიც, პარსონსის კონცეფციების გამოყენების მკვრივი მოდიფიკაციით მის თანმიმდევრულ ნამუშევრებში. მართლაც, პარსონსმა რამდენჯერმე აღადგინეს თავისი კონცეპტუალური აპარატი (ზოგჯერ ყოველ ორ ან სამ წელიწადში) თეორიული მუშაობის ორმოცდაათი წლის განმავლობაში. მისი პირველი სინთეზი, *სოციალური მოქმედების სტრუქტურა*, გამოქვეყნდა 1937 წელს

ათი წლის წინასწარი ნაწილობრივი კვლევების შემდეგ. დიდი ხნის შემდეგ მან მხოლოდ სწავლა გამოაქვეყნა და 1951 წელს მან კიდევ უფრო გააფართოვა თავდაპირველი კონცეპტუალური აპარატი ორ ტომად. *მოქმედების ზოგადი თეორიის საგანი*, მისი ყოფილი სტუდენტის ედუარდ შილსთან თანაავტორობით, კვლავ დაკავშირებულია პირველ ტომთან, ხოლო მისი მეორე ტომი, *სოციალური სისტემა*, რომელიც დამოუკიდებლად არის დაწერილი, აღნიშნავს პარსონსის მიერ სისტემების თეორიისკენ მიბრუნების დასაწყისს. შემდეგ ის მოკლედ მიმართავს ოჯახს და სოციალიზაციას და ამ კონტექსტში ის განაახლებს თავის კონცეპტუალურ მარაგს სხვა ყოფილი სტუდენტის, *რობერტ ბალესის კატეგორიაში* (ეს არის მათი 1953 ტომის სამუშაო ნაშრომების საგანი მოქმედების თეორიაში, შილსთან და ბალესთან თანაავტორობით). იგი უახლოვდება მაკროეკონომიკურ პრობლემებს კონცეპტუალურ აპარატთან, რომელიც მან წინა წლებში შეიმუშავა, მაგრამ აქ არსებული პრობლემები და მისი ბოლოდროინდელი ეკონომიკური თეორიების შესწავლა, განსაკუთრებით კინსის ფულადი თეორია, იწვევს მას შეცვალოს თავისი კონცეპტუალური ინსტრუმენტები. მათი 1956 წლის ტომი, ეკონომიკა და საზოგადოება, *ნილ სმელსერთან თანაავტორი*, ამ ნაწარმოების შედეგია. რამდენიმე გადასინჯვის შემდეგ, პარსონსის კონცეპტუალური აპარატი ამ დროისთვის დიდწილად ფიქსირდება, ან მინიმუმ ერთი კატეგორიის თვალსაზრისით ცვლილებებია ადრე განხორციელებულ რადიკალურ ცვლილებებთან შედარებით. ეს კონცეპტუალური "გაგრძელება" აშკარაა საზოგადოების თეორიებში, რომელიც გამოქვეყნდა 1961 წელს პარსონებისა და მისი სტუდენტების ჯგუფის მიერ, რომელშიც პარსონები აჯამებენ მისი სოციალური თეორიის ძირითად კატეგორიებს ფართო შესავალში. ცვლილებების პარალელურად, ამ პერიოდში შეიძლება შეინიშნოს რიგი სხვა ცნებები. თუმცა, აქცენტის მნიშვნელოვანი ცვლილება ხდება 1960-იანი წლების დასაწყისიდან, როდესაც სოციალური ევოლუციის ხედვა ჩნდება მის ბოლოდროინდელ ნამუშევრებში, რომლებიც ადრე მისთვის უცხო იყო.

1. სოციალური თეორია, როგორც მოქმედების თეორია (პარსონსის თეორიის გაჩენა)

ა) პარსონსის ნაშრომის პირველი ძირითადი სინთეზი არის სოციალური მოქმედების სტრუქტურა, რომელიც გამოქვეყნდა 1937 წელს. ამ მოცულობითი ნაწარმოების დიდი ნაწილი ეხება ადამიანის მოქმედების სხვადასხვა კომპონენტს, სოციალურ თეორიებს, რომლებიც ხაზს უსვამენ თითოეულ კომპონენტს და ასკვნის მხოლოდ "ექსპერიმენტული" ესკიზით, თუ როგორ არის ორგანიზებული სოციალური მოქმედება სისტემაში. "მოქმედების სისტემები", რომლებიც პარსონსის შემდგომ განვითარებაში მნიშვნელოვანი უნდა გამხდარიყო, აქ მნიშვნელოვან როლს არ თამაშობს, მაგრამ ლოგიკურად მიჰყვება მოქმედების ცალკეული კომპონენტების სტრუქტურას.

როგორც ამ ნაწარმოების ძირითადი დისერტაცია, პარსონებმა თამამი და ჯერ კიდევ საკამათო ვარაუდი გააკეთეს, რომ მე -19 საუკუნის ბოლოს ყველაზე ცნობილი ევროპელი სოციალური მეცნიერების ფართო თეორიები და მე -20

საუკუნის პირველი ათწლეულები, რომლებიც ზოგადად მიიღეს თავიანთი დროის შესახებ, იყო ის, რომ ისინი ურთიერთგამომრიცხავი თეორიული კონსტრუქციები იყვნენ, ფაქტობრივად, უფრო ყოვლისმომცველ თეორიულ ჩარჩოში იყვნენ, თუმცა სხვადასხვა ემფაზებით. (პარსონები, 1937: 11-12.) მოაზროვნეების სინთეზი ისეთივე მრავალფეროვანია თავდაპირველ კონტექსტში და თეორიული საწყისი წერტილები, როგორცაა დურხეიმი, ვებერი, პარეტო და ალფრედ მარშალი საერთო სინთეზში, მხოლოდ მათი თეორიების შერჩევითი რეინტერპრეტაციით შეიძლება მიღწეულიყო და ეს არის ის, რასაც პარსონები მისი მოცულობის უმეტეს ნაწილში აკეთებს. მხოლოდ მრავალი წლის თანდათანობითი აზროვნების განვითარების შემდეგ აღწევს მოქმედების თეორიის ზოგადი ჩარჩოს ცენტრალურობა იმ როლს, რომელსაც ის უკვე თამაშობს სტრუქტურის წიგნში. პარსონსის ორიგინალური კონცეფცია 1920-იანი წლების ბოლოს კვლავ იყო ეკონომიკური თეორიების სუფთა კრიტიკა. მისი აზრით, ეკონომიკური თეორიები საკმარისად არ ითვალისწინებს ცალკეული აგენტების არაეკონომიკურ მოტივებს, რომლებიც ითვლიან ეკონომიკური რაციონალურობის მიხედვით, ან სოციალური განმსაზღვრელი ფაქტორები, რომლებიც მუდმივად შედიან თავიანთ ეკონომიკურ გადაწყვეტილებებში, როგორცაა ღირებულების ვალდებულებები, მორალური ნორმები, ჩვევები. მაშინაც კი, როდესაც ისინი ამას აღნიშნავენ, ისინი სისტემატურად არ განიხილავენ სოციოლოგიური ფაქტორების მოდიფიცირების ეფექტებს, რომლებიც ეკონომიკურ მოქმედებაში შედის. თავის პირველ პერიოდში, პარსონებმა აღმოაჩინეს ინგლისელი ეკონომისტის ალფრედ მარშალის თეორიულ ნაშრომში კონცეფციების ერთობლიობა, რომლებიც შეგნებულად აღიარებდნენ განურჩეველ არაეკონომიურ განმსაზღვრელებს ეკონომიკურ ქმედებებში. ამიტომ იგი ცდილობდა მარშალის თეორიის საფუძველზე მოქმედების უფრო სრულყოფილი კონცეპტუალური ჩარჩოს შემუშავებას. ამას განსაკუთრებით დაეხმარა ის ფაქტი, რომ მარშალის თეორიული საქმიანობა იმ დროს იყო გავრცელებული ჰარვარდში, სადაც იგი დაინიშნა ეკონომიკის განყოფილებაში. (პარსონსის ინტელექტუალურ განვითარებაზე ახალგაზრდობაში იხილეთ პარსონსი 1975:37).

მისმა შემდეგმა ნაბიჯმა ეკონომიკაში სოციოლოგიური ფაქტორების როლის შესწავლაში იგი ვილფრედო პარეტოში მიიყვანა. თავდაპირველად, მან პარეტოს კვლევა მარშალის ინტერპრეტაციის საშუალებად მიიჩნია, რადგან პარეტოს ჰქონდა უფრო მკაფიო და თეორიულად შეგნებული ფორმულირება ეკონომიკურ რაციონალურობასა და სოციოლოგიურ ფაქტორებს შორის ურთიერთობის შესახებ. მიუხედავად იმისა, რომ მარშალმა შექმნა გაფართოებული ეკონომიკა, რომელიც მოიცავდა სოციოლოგიურ ფაქტორებს, პარეტო, მისი ეკონომიკური თეორიისგან განცალკევებით, სოციალური ცხოვრების არაეკონომიკური ასპექტები საკუთარ სისტემურ სოციოლოგიაში ჩადო და ისინი უფრო ფართო თეორიულ სისტემაში არსებულ ასპექტებად შეინარჩუნა. პარეტომ ლოგიკური მოქმედება განსაზღვრა, როგორც ადამიანის ქმედებების გაგების საწყისი წერტილი, რომელთაგან ეკონომიკური ქმედებები ყველაზე მნიშვნელოვანი ჯგუფია. მოქმედება ლოგიკურია, თუ იგი მოიცავს მოქმედებების შიდა სერიას, რომელიც მიმართულია კონკრეტული მიზნისკენ, როგორც აგენტის გონებაში, ასევე გარე დამკვირვებლების გონებაში. ყველა სხვა მოქმედება არაადიკურ დომენში შედის. არაბიუჯეტური

ქმედებების შემქმნელები და მოტივატორები არსებითად "ნარჩენია", რომ პარეტოს თარჯიმნების უმეტესობა ადრე და მას შემდეგ, რაც პარსონები გათანაბრდა ინსტიტუტებთან და სხვა ირაციონალურ ფსიქოლოგიურ ფაქტორებთან. ამის საპირისპიროდ, პარსონები ცდილობენ დაამტკიცონ ამ ინტერპრეტაციის ბათილობა, რომელიც ითვალისწინებს ნარჩენი, როგორც საბოლოო ღირებულებებს, რომლებიც კომპლექსურია მიზნის მისაღწევად. (პარსონები, 1937:465.) ამ ინტერპრეტაციაში, ღირებულებების სამყარო, ღირებულების დამოკიდებულებები, არის ლოგიკური მოქმედებების სფეროს ქვემოთ და უკან, რომლებიც გამოითვლება მიზნის მიხედვით და ეს განსაზღვრავს ლოგიკური მოქმედებების მიზნების არჩევანს. საბოლოო მიზნები და ღირებულების დამოკიდებულებები, რომლებიც წარმოადგენს ნარჩენებს, დიდწილად იზიარებს საზოგადოების წევრების ცნობიერებას, რათა ლოგიკური ქმედებების მიზნების არჩევანი დარჩეს საერთო ჩარჩოში. ამრიგად, ლოგიკური სფეროს ავტონომიური ინდივიდუალური მიზნის მიუხედავად, საზოგადოების მთლიანობა უზრუნველყოფილია საერთო ღირებულების სისტემად აღქმული ნარჩენებით.

აქ პარსონები ამყარებს კავშირს პარეტოსა და დურხეიმის თეორიას შორის. დურხეიმის ნამუშევარი ორიენტირებულია ნორმებისა და ღირებულებების სამყაროზე, რომლებმა მიაღწიეს ინდივიდის სოციალურ ჩაშენებას ინდივიდუალისტური-ატომური თეორიების უარყოფის მიზნით. თავდაპირველად, დურხეიმი მიიჩნევდა სოციალურ ფაქტორებს, რომლებიც გავლენას ახდენენ ინდივიდების გადაწყვეტილებებზე, როგორცაა ფიზიკური მიზეზი, როგორც შეზღუდვები და ექსარკიტები. მოგვიანებით, მან თანდათანობით შეამსუბუქა ამ ტიპის სოციალური შეზღუდვა და ჩაფიქრებული ჰქონდა ღირებულების ვალდებულებები, რომლებიც აერთიანებს საზოგადოების წევრებს, როგორც მორალურ ვალდებულებებს: "დურხეიმი, რომელმაც თავისი მუშაობის დასაწყისში თავისი სოციოლოგიური თეორია ჩამოაყალიბა, პარეტოს მსგავსი ვერსიით მივიდა უწყვეტი ინტერპრეტაციის საშუალებით: "სოციალური მომენტი გულისხმობს ღირებულებების საერთო სისტემის არსებობას". (პარსონსი, 1937:71). მხოლოდ მაშინ, როდესაც პარეტო, ეკონომიკის საბოლოო ქმედებების სქემით დაწყებული, ამ სქემას ღირებულებების სამყაროში განზოგადებს, აყალიბებს მათ, როგორც საზოგადოების წევრების საბოლოო მიზნებს (ლოგიკური ურთიერთობების საბოლოო საშუალებების გამოთვლების მიღმა), დურხეიმის პერსპექტივა ყურადღებას ამახვილებს არა იმდენად საბოლოო მოქმედებებზე, არამედ ინდივიდზე სოციალური გარემოს ეფექტებზე. ამრიგად, დურხეიმი უფრო შორს მიდის, ვიდრე პარეტო ინდივიდისთვის სოციალური ღირებულებების გადაცემის გაგებაში. კერძოდ, დურხეიმი უფრო ღრმად წავიდა რელიგიური სფეროს ანალიზში, რათა შეესწავლა ღირებულებების ხასიათი და მათი გავლენა ინდივიდზე. წმინდა საგნების შესწავლისას მან დაიჯერა, რომ ამ ყველაფერს სიმბოლური ფუნქცია აქვს: ისინი წარმოადგენენ არამატერიალური ხასიათის "საზოგადოებას". ამან გზა გაუხსნა რიტუალების როლის გაგებას. ერთი მხრივ, ისინი სიმბოლური გამოთქმებია ღირებული განსჯა; მეორეს მხრივ, ისინი ხელს უწყობენ კომუნალური სოლიდარობის წახალისებას და უზრუნველყოფენ ენერჯიას მოქმედებისთვის. ამრიგად, დურხეიმმა მნიშვნელოვანი წინსვლა მოახდინა მოქმედების მექანიზმისა და ღირებულებების ინსტიტუციონალიზაციის

შესწავლაში, ხოლო პარეტო მოიცავს მხოლოდ უფრო დიფუზურ მნიშვნელობას და რიტუალებს, როგორც არაჯიჯიკურ ქმედებებს, რომლებიც შემდგომ არ არის გაანალიზებული.

პარსონები, მოგვიანებით მისი მუშაობისგან განსხვავებით, ასევე ამახვილებს მაქს ვებერის ანალიზს (და არასწორად ავიწროებს მას ამ საკითხებზე). იგი აღნიშნავს, რომ ვებერის იდეების მსგავსება დურხეიმსა და პარეტოს, მიუხედავად მათი განსხვავებული ინტელექტუალური ფესვებისა და კონცეპტუალური აპარატებისა. მაგალითად, პარეტო აღწერს და ანალიზებს ვებერის მიზნის რაციონალურობის კატეგორიას, როგორც ლოგიკურ მოქმედებას. ანალოგიურად, ვებერის ცნება წესრიგის შესახებ შეესაბამება დურხეიმის ცნებას ნორმების სამყაროს შესახებ, რომელიც დაფუძნებულია მორალურ ავტორიტეტზე და პარეტოს ცნება ნარჩენი (ღირებულების ატრიბუტები) მიზნის მნიშვნელობის სფეროში. პარსონები ხაზს უსვამენ ვებერის არგუმენტის ორ მნიშვნელოვან ასპექტს, რომლებიც ასრულებენ ღირებულებების სამყაროს ურთიერთობებისა და მექანიზმების გაგებას ახალი კუთხით: ვებერის აქცენტი ღირებულების დამოკიდებულებებსა და იდეებს შორის ურთიერთობებზე არის ცენტრალური რელიგიური სფეროს ანალიზისთვის, ხოლო ის ძნელად ჩანს დურხეიმის ანალიზში. მისთვის ყურადღება გამახვილებულია ღირებულების დამოკიდებულებების ინსტიტუციონალიზაციაზე რიტუალისა და საკრალიზაციის გზით. ამრიგად, ვებერის ჩართვა ხაზს უსვამს ღირებულებების სამყაროს მრავალმხრივ ურთიერთკავშირს. Durkheim- ის ცალმხრივობა ასევე შეიძლება გამოსწორდეს ვებერის აქცენტით სოციალურ ცვლილებებში ღირებულებების როლზე. ქარიზმასა და წინასწარმეტყველთა როლის ანალიზით, ვებერი აჩვენებს პირდაპირი ღირებულების ორიენტაციის რევოლუციურ როლს არსებული და დამკვიდრებული სოციალური პირობებისა და სხვათა მიმართ. (პარსონები, 1937: 714-716.) (ამ ეტაპზე, უნდა აღინიშნოს, რომ მიუხედავად ამ ადრეული აქცენტისა, თავად პარსონსი დიდხანს ახდენს სოციალური ცვლილებების ანალიზს ფონზე, პრინციპის შესაბამისად, რომ სოციალური ცვლილებები ყოველთვის უნდა აიხსნას ცალკეული ფაქტორებით. აქედან უფრო პირდაპირი გზა შეიძლება გამოიწვიოს თანამედროვე ინდივიდუალობის უფრო მასიური გარეგნობა, რომელიც პირდაპირ ორიენტირებულია ღირებულებებზე და, შესაბამისად, სოციალური ცვლილებების საყოველთაო, განსხვავებით ადრე წინასწარმეტყველური ქარიზმა).

პარსონები აჯამებენ მოქმედების ზოგადი სტრუქტურის ელემენტებს, როგორც 1) ინდივიდის ბიოლოგიურ მემკვიდრეობას და (სუბიექტურად არჩეულ) ბუნებრივ გარემოს; ეს უზრუნველყოფს მოქმედების საშუალებებსა და პირობებს; 2) მიზნის მიღწევა, 3) და ბოლოს მოქმედების მნიშვნელობის მომენტი. ფუნდამენტურად, პარსონები ამ ელემენტებს მხოლოდ ანალიტიკურად განცალკევებულად მიიჩნევენ; კონკრეტულ მოქმედებაში, ეს მომენტები ყოველთვის განუყოფლად არის გადახლართული. ამის გასაგებად, პარსონები თამაშობენ ვებერის იდეალურ ტიპებს, რომლებიც ასევე გამოგონილი და არა რეალისტურია.

აღბათ, ეს ნაშრომი, რომელიც გამოქვეყნდა 1937 წელს, დარჩებოდა სოციოლოგიის ისტორიაში ერთ-ერთი დიდი ნამუშევარი, თუ პარსონს აქ არ განუვითარდა თავისი იდეები. ის, რაც მისთვის ახალია სოციოლოგიური ისტორიის პერსპექტივიდან, არის მაქს ვებერის თეორიის დანერგვა ამერიკულ

სოციოლოგიურ აზროვნებაში. მაკროსოციალური სფეროების ანალიზი, რომლებიც მოგვიანებით გადამწყვეტი მნიშვნელობის იყო, აქ მხოლოდ მისი წიგნის ბოლო გვერდებზე ჩანს. აქ ის იღებს "მოქმედების ერთეულს", როგორც ადამიანის მოქმედების ყველაზე პატარა ერთეულს და აღნიშნავს, რომ "ეს interlock და განსხვავდება მოქმედების რთული სისტემების შესაქმნელად" (პარსონები, 1937:743). არც ეკონომიკური რაციონალურობა და არც ღირებულებების ინტეგრაცია ვერ წარმოიდგენს იზოლაციაში სინამდვილეში, მაგრამ ისინი ორგანულად არიან ნაქსოვი იმავე მოქმედების სისტემაში. ამრიგად, ის არ ეხება მოქმედების სისტემების ანალიზს, არამედ კითხვაზე, თუ როგორ უკავშირდება სხვადასხვა სოციალური მეცნიერებები მოქმედების ანალიტიკურად ჩაფიქრებულ კომპონენტებს. სოციოლოგია იკვლევს ღირებულების, კულტურის სფეროს; ეკონომიკა სწავლობს მიზნის მისაღწევად ასპექტებს, პოლიტიკურ მეცნიერებას ძალაუფლების რაციონალურობის სფეროზე. მსახიობების პიროვნებები ასევე შეიძლება აღწერილი იყოს ამ სამი სოციალური მეცნიერების ანალიტიკურ ჩარჩოში, დანარჩენი არის გადაცემის სფერო - ბიოლოგია, ფსიქოლოგია. (პარსონები, 1937: 768-769.)

ბ) პარსონსის 1951 წლის ორტომიან ნაშრომში - *ზოგადი თეორიის მიმართ*, რომელიც მან თანაავტორი ედვარდ შილსთან და *სოციალურ სისტემასთან*, რომელიც მან დამოუკიდებლად დაწერა - აქცენტის მთელი რიგი ცვლა და შეიძლება შეინიშნოს ახალი ძირითადი ცნებები. ადრეული სინთეზის გადამწყვეტი ცვლილება ის არის, რომ იგი შეგნებულად ათავსებს მოქმედების კომპონენტებს სამოქმედო სისტემების ფარგლებში და მისი ანალიზის ფოკუსი სამოქმედო სისტემების მშენებლობაზეა. თავის ადრინდელ ნაშრომში, როგორც ვნახეთ, მან მხოლოდ მოქმედების სისტემებზე მიანიშნა იმის დაზუსტების გარეშე, თუ რას ფიქრობდა ისინი და მან მხოლოდ მიანიშნა თავის იდეებზე, განსხვავებით მათ სოციალური მეცნიერებების დისციპლინებთან (ეკონომიკა, სოციოლოგია, პოლიტიკური მეცნიერება).

როგორც ამოსავალი წერტილი, ის განასხვავებს მოქმედების სამ სისტემას: თითოეული ადამიანის პირადი სისტემები, სოციალური სისტემები, რომლებიც გამოწვეულია რამდენიმე ადამიანის ერთობლივი მოქმედებებით და ბოლოს კულტურული სისტემებით. პირად სისტემაში ინდივიდის მოტივაციური სტრუქტურები, ორიენტაციები და განწყობილებები ერთიან მთლიანობაში არის ორგანიზებული - სოციალიზაციის პროცესების საშუალებით, რომლებიც ბიოლოგიური მემკვიდრეობის გარდაქმნას ახდენენ. პრობლემა საკმაოდ კულტურული სისტემებია, რომლებიც გამოყოფილია სოციალური სისტემებისგან. მოდით შევხედოთ პარსონსის განმარტებას: "კულტურა, მიუხედავად იმისა, რომ ის არსებობს სიმბოლოების სისტემად და სხვა პროდუქტებშია განსახიერებული, არის სისტემა პიროვნებისა და სოციალური სისტემებისგან განსხვავებული გზით. ის თავისთავად არ არის ორგანიზებული, როგორც სისტემა". (პარსონს-შილსი, 1951: 8.) მიუხედავად ამისა, პარსონსის კულტურული სისტემების გამიჯვნა გაუმჭვირვალე რჩება. ამ განსხვავების პრობლემური ხასიათი შეიძლება ლატენტური დარჩეს მის შემდგომ მუშაობაში, რადგან მისი უფრო დეტალური ანალიზი დიდწილად შემოიფარგლება სოციალური სისტემებით და მისი შემდგომი ინტელექტუალური

განვითარებაც მათზეა ორიენტირებული. სოციალური სისტემებისგან განცალკევების მიზეზი გვხვდება 1961 წლის ესეში, რომელშიც იგი კულტურას განიხილავს, როგორც არსებობის ცალკეულ სფეროს. აქ ის ახსენებს არსებობის, ბიოლოგიის, ფსიქოლოგიის, სოციალური და კულტურული დონის ფორმების სისტემის პრობლემას (პარსონები, 1961/I: 70). ამრიგად, ის არსებობის ერთ სოციალურ სფეროს ორ სხვადასხვა დონეზე იშლება, ადრე ნიკოლაი ჰარტმანის მსგავსი. მოქმედების ეს სისტემები პარსონების მიერ ანალიზურად ითვლება. (პარსონს-შილსი, 1951: 8.) (ანალიტიკური სისტემის კონცეფციის პრობლემა მოგვიანებით განიხილება).

მისი კონცეპტუალური აპარატის კიდევ ერთი გაფართოება არის პარსონსის ჩართვა კატეგორიაში "როლი". თავის ადრინდელ სინთეზში მან მოქმედების ერთეული მოქმედების სისტემების ერთეულად მიიჩნია. აქ ის ასწორებს ამას სოციალურ სისტემებთან მიმართებაში და საუბრობს როლებისგან შემდგარი სისტემებისგან. (პარსონს-შილსი, 1951:23.) ეს საშუალებას აძლევს მას დაიპყროს ფუნქცია, რომ ინდივიდი არ მონაწილეობს მთელ თავის ადამიანთან საქმიანობაში სოციალურ სისტემაში, არამედ მხოლოდ მის კონკრეტულ როლში. (პარსონს-შილსი, 1951:23.)

1937 წლის ტომში განმარტებები მოქმედების შიდა კომპონენტებს ეხებოდა. პარსონები რადიკალურად აშენებენ ამას 1951 წლის ნაშრომში. რამდენიმე ათეული წლის შემდეგ, პარსონების ეს იდეები ნაყოფიერი საწყისი წერტილები იყო ზოგიერთი ყოვლისმომცველი თეორიისთვის (განსაკუთრებით იურგენ ჰაბერმასის კომუნიკაციური მოქმედების თეორია) და, შესაბამისად, ჩვენ უფრო დეტალურად უნდა განვიხილოთ ისინი, მაშინაც კი, თუ თავად პარსონები მოგვიანებით სულ უფრო დაშორდნენ მის ვარაუდებს. მოქმედების ადრინდელ კომპონენტებთან შედარებით, პარსონებმა აქ შეიმუშავეს მოქმედების ბევრად უფრო დიფერენცირებული ტიპოლოგია. იგი განასხვავებს მოქმედების ტიპებს ინდივიდის ორიენტაციის კლასიფიკაციით. პირველ რიგში, იგი განასხვავებს ორიენტაციის ორ ასპექტს: სამოტივაციო ორიენტაცია, "რაც მოქმედების სიტუაციებს უკავშირებს მსახიობის საჭიროების განწყობას (კმაყოფილება ან ჩამორთმევა)", და აფასებს ორიენტაციას, "მსახიობის ორიენტაციის ასპექტებს, რომლებიც მას ავალდებულებს დაიცვას გარკვეული ნორმები და არჩევანის კრიტერიუმები". (პარსონს-შილსი 1951: 59-60.) პარსონები განასხვავებენ სამი სახის სამოტივაციო ორიენტაციას: 1) კოგნიტურად, მსახიობი მიიჩნევს სიტუაციაში შესაბამის ობიექტებს (ფიზიკური ობიექტები ან სოციალური ობიექტები -ე.ი. სიტუაციაში შესაბამისი პირები და კოლექტივები), ობიექტების პროპები, მათი განცალკევება, მათი გამოყენების შესაძლო ვარიაციები და ა.შ. 2) "კათეკური" რეჟიმში, როდესაც მსახიობი ემოციურ მნიშვნელობას ანიჭებს მოცემულ ობიექტებს დამაკმაყოფილებელი საჭიროებების თვალსაზრისით. ამრიგად, კათეკური შეიძლება ითარგმნოს გარკვეული დაჯავშნით, როგორც "ემოციური რეჟიმი". თავად პარსონსმა იცის ტერმინის "კათექსის" განუსაზღვრელი მდგომარეობა და, შესაბამისად, სქოლიოში დასძენს, რომ "კათექსის" მდგომარეობა განსხვავდება მარტივი აფექტური მდგომარეობიდან იმით, რომ ის უბრალოდ არ აღნიშნავს შინაგან ემოციურ მდგომარეობას, არამედ ემოციურ უპირატესობას ობიექტისთვის. შეფასება არის მოტივაციური ორიენტაციის რეჟიმი, რომელშიც მსახიობი ყოფს

თავის ენერჯიას ობიექტებსა და მოქმედებებს შორის იმ ობიექტების თვალსაზრისით, რომლებიც მნიშვნელოვანია ემოციურად ფერადი საჭიროებისთვის კმაყოფილება და ცდილობს კმაყოფილების იერარქიის ოპტიმიზაციას. პარსონები დასძენს, რომ ეს არის გზა, რომლითაც ინდივიდი აერთიანებს კოგნიტურ და "კათეკურ" ორიენტაციას ერთ ინტელექტუალურ ჩარჩოში. ზოგადად, შემეცნებითი რეჟიმი არის ინდივიდის საჭიროებების ასპექტი, ხოლო შეფასების ასპექტი აერთიანებს ამ სამოტივაციო ორიენტაციას უფრო ფართო მიზნის სისტემაში, რითაც ასწორებს სუფთა შემეცნებას. (პარსონს-შილსი, 1951:59)

ის ასევე განსახვავებს ღირებულების ორიენტაციის სამ რეჟიმს:

- 1) "შემეცნებითი რეჟიმი": აქ არის დამახასიათებელი ნორმების გათვალისწინება, რომლებიც ეხება კოგნიტური გადაწყვეტილებების ნამდვილობას;
2. "მადლიერი" რეჟიმი: ემოციური განსჯის პრინციპების გამოყენება.
3. "მორალური" რეჟიმი: აქ შერჩევის პრინციპები, რომლებიც შეესაბამება შედეგის პასუხისმგებლობას, დომინირებს ღირებულების ორიენტაციაზე.

ეს ქმნის მოქმედების ტიპების საფუძველს:

- ინტელექტუალური მოქმედება, რომელშიც კოგნიტური ობიექტის ხედვა და შემეცნებითი ნორმები უპირატესობას ანიჭებს დანარჩენ ორ რეჟიმს;
- ექსპრესიული მოქმედება, რომელშიც ემოციური (კათეკური) დამოკიდებულებები და საჭიროების კმაყოფილების ობიექტური შეხედულება უპირატესობას ანიჭებს;
- მორალური ან პასუხისმგებლიანი ქმედება, რომელშიც მორალური ნორმები და შემფასებელი ობიექტის შეხედულება იწვევს მოქმედებას.

ამ სამ ძირითად ტიპს ავსებს წარმოებული ტიპის მოქმედება: ინსტრუმენტული მოქმედება: "აქ მოქმედების მიზანი მომავალია. კათეკური ობიექტის ხედი და მადლიერი ნორმები უპირატესობას ანიჭებს მიზნის არჩევას; მაგრამ კოგნიტური ნორმები უპირატესობას ანიჭებს მიზნის მიღწევის პროცესში". პარსონსი დასძენს, რომ "კოგნიტური დაკვირვების უპირატესობა ამრიგად იყოფა წმინდა კოგნიტურ ტიპად, რომელსაც აქ მოიხსენიებენ, როგორც ინტელექტუალურ საქმიანობას ან გამოძიებას და ინსტრუმენტულ ტიპს, რომელიც ხასიათდება ემოციური მიზნის არჩევანით". პარსონებმა ვერ შეძლეს რეალურად გააცნობიერონ ეს chiseled ტიპოლოგია, მიუხედავად მისი მოგვიანებით დიდი გავლენისა. თავის მეორე ტომში (სოციალური სისტემა), რომელიც გამოქვეყნდა 1951 წელს, მან ჩამოაყალიბა სოციალური სისტემების სტრუქტურა და მათ შორის განსხვავებები მოქმედების ტიპების თვალსაზრისით. გარკვეულ როლებში დომინირებს ერთი ან სხვა ტიპის (მოქმედების ტიპი) ან ერთი ან სხვა ტიპის კომბინაცია. ამრიგად, როლებისგან შემდგარი სოციალური სისტემები შეიძლება კლასიფიცირდეს დომინანტური მოქმედების ტიპის მიხედვით (პარსონები, 1951, 87-88).

პარსონების ამ ნამუშევრის შესახებ ზოგიერთი კომენტარი წესრიგშია. მისმა ნამუშევარმა თავისი სახელი მთელ მსოფლიოში აცნობა, თუმცა ის უკვე ცნობილი იყო ამერიკაში თავისი ადრეული მუშაობით. ეს იყო ასევე ნამუშევარი, რომელიც ადგენდა სტანდარტს მისი თეორიული მიღწევების შესაფასებლად. მეორეს მხრივ, ასევე არსებობს მთელი რიგი უარყოფითი მოსაზრებები ამ ნაწარმოების შესახებ. მათ შორის უპირველეს ყოვლისა არის ბრალდება მისი არგუმენტების გაუგებრობის შესახებ, რაც ძნელია ამ ნაწარმოების კონტექსტში განთავისუფლება. ჩვენი აზრით, ამ პერიოდში პარსონებმა მიიღეს უაღრესად ანალიტიკური, სისტემებ-თეორიული

პოზიცია, ამაში ფუნდამენტური როლი შეასრულეს. მისი შემდგომი მუშაობის განმავლობაში, ის ხაზს უსვამს, რომ ის არ არის შემფოთებული ფაქტობრივი სისტემებით, არამედ ანალიტიკური ხასიათის (ე.ი. მხოლოდ სოციალური მოვლენები, რომლებიც თეორიულად შეიძლება გარდაიქმნას სისტემებად, მაგრამ რომლებიც სხვაგვარად იშლება და განუყოფლად არის გადახლართული). თუმცა, 1960-იანი წლების დასაწყისიდან, მისი მოსაზრებები და იზოლაცია სულ უფრო მეტად უკავშირდება რეალურ ლოკაციულ სოციალურ სფეროებს (მეცნიერება, ხელოვნება, სამართალი, სახელმწიფო და ა.შ.), რაც მის ანალიზს უფრო ხელშესახები და გასაგები ხდის.

1951 წლის ორტომიანი მუშაობის კონცეპტუალურ ინოვაციებს შორის, ნიმუშის ცვლადები ყველაზე მნიშვნელოვან როლს ასრულებენ. პარსონებმა შეინარჩუნეს ეს კონცეფცია, გარკვეული ცვლილებებით, მის შემდგომ მუშაობაში. მან დაიწყო ნიმუშის ცვლადების წყვილების აგება ადრე ემპირიული სოციოლოგიური ანალიზის კონტექსტში. ექიმის საქმიანობის გაანალიზებისას, იგი ცდილობდა ინტელექტუალური პროფესიების მახასიათებლების შემუშავებას 1940-იანი წლების დასაწყისში. ამ კონტექსტში, Tönnies ცდილობდა განასხვავოს პროფესიული და წმინდა ეკონომიკურად ორიენტირებული საქმიანობა კატეგორიის წყვილების "საზოგადოების" და "საზოგადოების" და მათი კონკრეტული შინაარსის საფუძველზე. პარსონებმა ექიმის მთავარი საზრუნავი მის საქმიანობაში დაინახეს, როგორც მისი პაციენტის ჯანმრთელობის აღდგენა და, ამ საფუძველზე, როგორც "საზოგადოების" კუთვნილება. თუმცა, მის საქმიანობას ახასიათებს ცოდნის რაციონალური და ნეიტრალური მიდგომა, რის გამოც იგი უნდა შევიდეს "საზოგადოების" კონცეფციაში. ამან პარსონს დააჯერა, რომ Tönnies- ის დიქოტომია მხოლოდ ერთი განზომილებაა, რომელთანაც არსებობს მრავალი სხვა განზომილება. უკვე 1951 წლის ტომებში, ის იშლება - და ასრულებს - ორიგინალური Tönnies dichotomy ხუთ წყვილ კატეგორიად: 1. აფექტურობა ემოციური ნეიტრალიტეტის წინააღმდეგ; 2. ეგოცენტრული ორიენტაცია კოლექტიური ორიენტაციის წინააღმდეგ; 3. უნივერსალიზმი კონკრეტიზმის წინააღმდეგ; 4. მიკუთვნება შესრულების ობიექტურობასთან; 5. სპეციფიკა დიფუზიურობის წინააღმდეგ. (პარსონს-შილსი, 1951,78.)

მოდით შევხედოთ რას ნიშნავს პარსონები ამ ვერსიაში ცვლადების შერჩევით: "შერჩევის ცვლადი სქემა აყალიბებს ხუთ დიქოტომიას. თითოეული მოქმედებისთვის, მსახიობმა უნდა აირჩიოს ხუთ ალტერნატივას შორის (...). პირველი წყვილი არის გადაწყვეტილება, მიიღოს თუ არა საჭიროების დაკმაყოფილების ვარიანტი, მიუხედავად შედეგებისა, ან ამის გაკეთება ამ შედეგების გათვალისწინებით. მეორე არის გადაწყვეტილება, განიხილოს თუ არა ქმედება მხოლოდ ინდივიდისთვის მისი მნიშვნელობის თვალსაზრისით ან განიხილოს იგი კოლექტიური ან მორალური კოდების თვალსაზრისით. მესამე არის იმის გადაწყვეტა, ვაფასებთ თუ არა მოქმედების შესაბამის ობიექტს ზოგადი კონცეპტუალური ჩარჩოში, ან მხოლოდ ჩვენი საკუთარი სიტუაციისა და ურთიერთობების თვალსაზრისით. მეოთხე დიქოტომიით, ჩვენ ვწყვეტთ, მივიჩნევთ თუ არა მოქმედების შესაბამის სოციალურ ობიექტს (ე.ი. სხვა პირს (პირებს), როგორც თვისებების ერთობლიობას (სახელმწიფოებს) ან, უფრო მეტიც, მას მხოლოდ მისი სპექტაკლების თვალსაზრისით ვეპყრობით. მეხუთე

დიქტომიის თანახმად, ჩვენ ვწყვეტთ, მივცეთ თუ არა განუსაზღვრელი უფლებები ქმედებაში ჩართულ სოციალურ ობიექტებს, ან, პირიქით, მხოლოდ კონკრეტულად განსაზღვრულ უფლებებს" (პარსონს-შილსი, 1951:48). ხუთი ნიმუშის ცვლადიდან, პირველი სამი მიუთითებს ორიენტაციის ტიპზე, ხოლო ბოლო ორი მიუთითებს მოქმედებაში ჩართული პირების მიერ ჩატარებული ხედვის ტიპზე.

რამდენიმე ვარიანტში, Parsons აკავშირებს წყვილი ნიმუში ცვლადები სხვადასხვა სახის ქმედებები. პირველი სამი ნიმუშის ცვლადი და ინსტრუმენტულ-ექსპრესიული მოქმედების ტიპების ბმულები ყველაზე თანმიმდევრულია შემდგომი განხილვისთვის. ინსტრუმენტული მოქმედება ხასიათდება ემოციური ნეიტრალიტეტით, უნივერსალურობითა და სპეციფიურობით, ხოლო ექსპრესიული მოქმედება ხასიათდება აფექტურობით, განსაკუთრებულობითა და დიფუზურობით. თუმცა, მაგალითი ცვლადები მართლაც მნიშვნელოვანი გახდა მხოლოდ შემდგომი მოსაზრებების კონტექსტში. პარსონსის ადრინდელი სტუდენტის რობერტ ბალესის იდეებმა ფუნქციური სისტემების პრობლემებზე გადამწყვეტი როლი შეასრულა. მათი 1953 წლის ერთობლივი მოცულობის სამუშაო ნაშრომები მოქმედების თეორიაში აერთიანებს ორ კონცეფციას.

გ) მიუხედავად იმისა, რომ პარსონსის მუშაობაში ზუსტად ასახული ეტაპების გარჩევა რთულია, ამ საკითხის განხილვა სამუშაო ნაშრომების კონტექსტში ღირს. ჯერ კიდევ 1959 წელს დონ მარტინდეილი აღნიშნავს, რომ პარსონები თანდათანობით გადავიდნენ ადრინდელი მოქმედების თეორიული საწყისი წერტილიდან მაკროფუნქციონალიზმზე და რომ საზოგადოების მაკროსფეროები მის თეორიაში ცენტრალურ ადგილს იკავებენ. (მარტინდეილი 1963: 68-78; მარტინდეილი, 1966: 21-43). იურგენ ჰაბერმასმა შეძლო პარსონსის ინტელექტუალური განვითარების პერიოდიზაცია 1981 წელს, მისი მუშაობის დასრულების შემდეგ. მისი აზრით, მარტინდეილის მიერ მითითებული ცვლილება პარსონსის სისტემების თეორიაში გარდამტეხ წერტილს აღნიშნავს. ჰაბერმასისთვის ეს შემობრუნება შეიძლება მოიძებნოს 1951 წლის ტომში სოციალური სისტემა (ჰაბერმასი, 1981/II:298). პარსონსის მუშაობის განხილვისას, ჩვენ გვაქვს შთაბეჭდილება, რომ მიუხედავად იმისა, რომ, როგორც ვნახეთ, ფოკუსი გადადის ინდივიდუალური მოქმედების შიდა კომპონენტებიდან მოქმედების სისტემებზე და ის ანალიზებს ამ სისტემებში მოქმედების ტიპებს, მოცულობა კვლავ ხაზს უსვამს მაკროსისტემებს. ჩვენი აზრით, ამ მიმართულებით პირველი სერიოზული ანალიზი გვხვდება 1953 წლის სამუშაო ნაშრომებში, ისე, რომ ეკონომიკასა და საზოგადოებაში, რომელიც გამოქვეყნდა 1956 წელს, ჩვენ რეალურად ვხედავთ ჩარჩოს მაკროსფეროს გამოყენებას, რომელიც მანამდე გამოიყენება ძირითადად მიკროსტრუქტურებისთვის (ოჯახი, მცირე ჯგუფები).

წიგნი სამუშაო ნაშრომები, როგორც ზემოთ აღინიშნა, პარსონსის ნიმუშის ცვლადებისა და რობერტ ბალესის ფუნქციური სისტემების პრობლემების კომბინაციის შედეგი იყო (Parsons-Bales-Shils, 1953). ბალესმა ჩაატარა ემპირიული მცირე ჯგუფის კვლევა 1940-იანი წლების ბოლოს - ექსპერიმენტული ჯგუფების აწყობით - და ამ პროცესში შეიმუშავა 12 კატეგორია, რომელიც მან გამოიყენა ყველა დაკვირვებული ჯგუფური აქტივობის კლასიფიკაციით. ექსპერიმენტის დროს ამ კატეგორიების შემდგომი სისტემატიზაციის შემდეგ, მან შეძლო იზოლირება

საქმიანობის ოთხი ფართო სფერო, რომელშიც მას შეეძლო მეტ-ნაკლებად განემარტა გუნდის ცალკეული წევრების ურთიერთქმედების მნიშვნელობა ჯგუფთან. ეს ოთხი აქტივობის სფერო იყო: ჯგუფის შიდა ინტეგრაციის უზრუნველყოფა, ჯგუფური მიზნების მიღწევა, გარე გარემოსთან ადაპტირება და საბოლოოდ მოლოდინების გაძლიერება, რომლებიც დასტაბილურდა ჯგუფში. ბალესმა დაინახა ამ ოთხი ელემენტარული ფუნქციის გადაწყვეტა, როგორც წინაპირობა ნებისმიერი ხანგრძლივი ადამიანის თანამშრომლობის შეუფერხებელი ფუნქციონირებისთვის. (ბალესი, პარსონს-ბალეს-შილსში 1953: 111-163.)

ბალესმა შეიმუშავა თავისი კატეგორიები დაახლოებით იმავე დროს, როგორც პარსონსის ტომი ნიმუშის ცვლადებისთვის და მიუხედავად იმისა, რომ ყოფილი სტუდენტი იყო მუდმივი მრჩეველი 1951 ტომის მომზადების დროს, პარსონები არ დაინტერესდნენ ბალესის კატეგორიებით ამ ტომების გამოქვეყნების შემდეგ. მან მალევე გააცნობიერა, რომ ნიმუშის ცვლადები და ფუნქციური სისტემების პრობლემები ერთი და იგივე მონეტის ორი მხარე იყო: ფუნქციური პრობლემის გადასაჭრელად ჯგუფური საქმიანობა შეიძლება ხასიათდებოდეს კონკრეტული ნიმუშის ცვლადებით, ხოლო ფუნქციური პრობლემების შეცვლისას, არსებობს ნიმუშის ცვლადების შესაბამისი ცვლა. ამ გამჭრიახობის შემდეგ, პარსონებმა, ბალესთან ერთად, გააერთიანეს ორი კატეგორიის სისტემა. (ეს ნაშრომი, დაწერილი 1951 წლის შემოდგომაზე, არის სამუშაო ნაშრომების III თავი). ედუარდ შილსტის თანამშრომლობით, 1952 წელს დაიწერა ახალი ნაშრომი, რომელიც პირველი მიდგომით შემუშავებული ახალი კონცეპტუალური ნაკრების რეფორმირებას აპირებს. ამან გააფართოვა ორიგინალური მცირე ჯგუფის მიდგომის ფარგლები და ცდილობდა ანალიზში უფრო ფართო სოციალური სფეროს პრობლემების შეტანას. სამუშაო ნაშრომების ამ თავმა მოგვიანებით ჩამოაყალიბა პარსონსის შემდგომი მუშაობის საფუძველი.

ორი წყვილი კონცეფციის შერწყმისას შეიძლება შეინიშნოს ნიმუშის ცვლადების უმნიშვნელო შეცვლა. ოთხი სისტემური პრობლემის შესაბამისად, ხუთი ნიმუშის ცვლადი მცირდება ოთხამდე და "ეგოცენტრული" და "საზოგადოებაზე ორიენტირებული" დიქტომია ქრება. ეს მხოლოდ ოფიციალური ცვლილებაა, მაგრამ უნდა აღინიშნოს, რომ ნიმუშის ცვლადების წყვილი "რეცეპტი" და "მიღწევა" შეგიძლიათ იხილოთ ახალი სახელით, მაგრამ უცვლელი შინაარსით. პარსონები აღნიშნავს, რომ რალფ ლინტონის მიერ მიღებული ეს ტერმინები ოდნავ განსხვავებული შინაარსით, უკვე უფრო ნაცნობი იყო, ამიტომ მან შეცვალა ამ წყვილი ნიმუშის ცვლადების სახელი ტექნიკური მიზეზების გამო (Parsons-Bales-Shills, 1953, 66). აქ ის იყენებს ტერმინს "ხარისხი", განსხვავებით "შესრულებისგან".

ადრე, პარსონებმა დააჯგუფა ნიმუშის ცვლადები მხოლოდ უხეშად, სამი წყვილი განცალკევებით მოტივაციისთვის და ორი წყვილი დამოკიდებულებისთვის. როდესაც ოთხამდე შემცირდა, იგი დარჩა ორი წყვილი მოტივაციისთვის და ორი წყვილი ობიექტის ორიენტაციისთვის. სისტემების პრობლემების გათვალისწინებით, პარსონებმა დაინახეს მკაფიო ურთიერთობა მოტივაციასა და ობიექტის ხედვის წყვილებს შორის და ჯგუფების საქმიანობაში ფუნქციური პრობლემების დომინირების ცვლილებებმა შექმნეს კონკრეტული დაწყვილება მოტივაციასა და ობიექტის ხედვის ცვალებად წყვილებს შორის.

უფრო რთულია ინდივიდუალური ნიმუშის ცვლადებში დაცული შინაარსის ცვლა. ამრიგად, ნიმუშის ცვლადების სპეციფიკისა და დიფუზიურობის შემთხვევაში, ჩვენ ვხვდებით ახალ შინაარსს (თუმცა ის, რაც ბევრად უფრო ნათელი და უფრო კონკრეტულია, ვიდრე პირველი). ახალ ინტერპრეტაციაში, სპეციფიკა ეხება ორიენტაციას იმ ობიექტის მიმართ, რომელშიც მსახიობისთვის ემოციურად მნიშვნელოვანია ობიექტის მხოლოდ კონკრეტული ასპექტი, ხოლო დიფუზური ორიენტაციის დროს მთელი ობიექტი ემოციურად არის ჩართული. (პარსონს-ბალეს-შილსი, 1953:66.) ამ ახალი შინაარსით, ამ წყვილი ნიმუშის ცვლადები გადაეცა დამოკიდებულების მხარეს, ხოლო უნივერსალიზმი-კონკრეციზმი - შინაარსის ცვლილების გარეშე! - ნა თქლდანთნთწ ჟრპანა. უბრალოდ აღინიშნა, რომ თავად პარსონსი არ აკეთებს კომენტარს ამ ორ ცვლილებაზე, ისე, რომ ეს კონცეპტუალური ცვლა უკვე რთულ და აბსტრაქტულ ტექსტებში შეიძლება მხოლოდ "აღმოჩენილი" იყოს თანმიმდევრული ყურადღებით.

შემდეგ შეიძლება განისაზღვროს შემდეგი აფინები ნიმუშის წყვილების ორ კომპლექტს შორის:

1) კონკრეტული პარამეტრი გვიჩვენებს დამოკიდებულებას შესრულების სოციალური ობიექტის თვალსაზრისით. (ანუ, როდესაც ჩვენ ვაფასებთ სამოქმედო სიტუაციაში ჩართულ "სხვებს", არა მათი მახასიათებლების ან სტატუსის მიხედვით, არამედ მხოლოდ იმ სპექტაკლების მიხედვით, რომელთა შესრულებაც მათ შეუძლიათ).

2) აფექტურობის დამოკიდებულება განსაკუთრებულ შეხედულებას იღებს ობიექტზე (ე.ი. მე ვუყურებ მოქმედებაში ჩართულ ობიექტს არა როგორც რაიმე უფრო ფართო კლასის თვისებების არსებობას ან საკუთარი თავისგან დამოუკიდებელს, არამედ როგორც კონკრეტულ props- ს, რომლებიც იღებენ მათ მნიშვნელობას ჩემთან მიმართებაში).

3) დიფუზურ დამოკიდებულებებს აქვთ მიდრეკილება, რომ ნახოთ მოქმედებაში ჩართული სოციალური ობიექტები მათი თვისებებისა და სტატუსის თვალსაზრისით (ვიდრე მათი შესრულების თვალსაზრისით).

4) დაბოლოს, ნეიტრალური დამოკიდებულება ასოცირდება უნივერსალური ობიექტის ხედთან. ანუ, მე ვუყურებ ობიექტებს, რომლებიც ჩართულნი არიან, როგორც უფრო ფართო კლასის თვისებები (პარსონს-ბალეს-შილსი, 1953: 179-180.)

პარსონები იწყებენ სოციალური სისტემების სტრუქტურების შესწავლას ამ კონცეპტუალური აპარატით. უნდა აღინიშნოს, რომ მიუხედავად იმისა, რომ პარსონები დეკლარატორულად ფლობს ამ კონცეფციებს - და მისი ანალიზი-ზოგადად სამოქმედო სისტემებისთვის (ე.ი. პიროვნების სისტემები და კულტურული სისტემები სოციალური სისტემების გარდა), ფაქტობრივი ანალიზი, გარდა ცნობებისა, ყოველთვის რჩება სოციალური სისტემების სფეროში.

სამუშაო ნაშრომების "სასაზღვრო მუშაობის" ხასიათი ნათლად აისახება იმაზე, თუ როგორ ცდილობენ პარსონები სოციალური სისტემების დიფერენცირებას ფუნქციური პრობლემების გადასაჭრელად. ის განასხვავებს ორ ფუნდამენტურად განსხვავებულ დიფერენციაციას. აქტივობების დიფერენცირება სოციალურ ქვესისტემაში შეიძლება დროთა განმავლობაში მოხდეს, ძირითადი ფუნქციური პრობლემების გადაჭრა, რომლებიც დომინირებენ ჯგუფურ საქმიანობაში ზედიზედ. დიფერენციაციის კიდევ ერთი ფორმაა ის, რომ სოციალური

ქვესისტემის ნაწილები ერთმანეთისგან დიფერენცირებულია, კონკრეტული ფუნქციური პრობლემის გადაჭრა, რომელიც დომინირებს ერთი ნაწილის საქმიანობაზე: "ასე რომ, ჩვენ ვხედავთ დროებით ფაზებს და სისტემის სტრუქტურულ დიფერენცირებას, რომელიც მოდის მოქმედების პროცესების იგივე ფესვიდან. ისინი ერთსა და იმავე ფენომენს სხვადასხვა პერსპექტივიდან ხედავენ". (პარსონს-ბალეს-შილსი, 1953, 166.).

The Working Papers დომინირებს დროებითი დიფერენციაციის შემუშავებით, ხოლო სხვა დიფერენცირება გაცილებით მკვეთრი და გაურკვეველია. პარსონსის შემდგომ მუშაობაში, როგორც ჩვენ ვნახავთ, ეს უკანასკნელი წინა პლანზე მოდის და დროებითი დიფერენცირება შეიძლება დაფასდეს, როგორც გამოსავალი, რომელიც არასოდეს გაყვანილა, მაგრამ არ არის მიღებული.

მიუხედავად ამისა, სამუშაო ნაშრომებში დროებითი დიფერენციაციის უპირატესობა, ჩვენი აზრით, არ შეიძლება ჩაითვალოს თეორიულ პრობლემად. მართლაც, ამ ეტაპზე პარსონები კვლავ მჭიდრო კავშირშია იმ ადგილთან, სადაც ფუნქციური სისტემების პრობლემები აღმოაჩინეს: მცირე ჯგუფები და ბალესის შესაბამისი ანალიზი. მცირე ჯგუფების შემთხვევაში, შეიძლება მართლაც მნიშვნელოვანი იყოს, რომ მნიშვნელოვანია, რომ ჯგუფის გადარჩენისთვის საჭირო ფუნქციური სისტემის პრობლემების განუყოფელი ურთიერთქმედება და დროული თანმიმდევრული გადაწყვეტა. თუმცა, მთლიანობაში მაკრო-საზოგადოების დონეზე, სფეროებს შორის ფუნქციური დიფერენცირება აშკარაა კონკრეტული ანალიზის გარეშე კი. ამრიგად, პარსონსის ანალიზში მიკროსტრუქტურულიდან მაკროსტრუქტურაზე გადასვლა კარგად არის ილუსტრირებული დროებითიდან ფუნქციურ დიფერენცირებაზე გადასვლით. ეს არის ის, რაც გულისხმობს სამუშაო ნაშრომების სასაზღვრო სტრუქტურას, რომელიც უკვე მოიცავს, თუმცა დაქვემდებარებულად, ფუნქციურ დიფერენცირებას, რომელიც აღნიშნავს მაკროსფეროს რიგს.

პარსონებმა გამოიყენეს ფუნქციური სისტემის პრობლემები, როგორც ცენტრალური კატეგორია მის შემდგომ მუშაობაში, მიუხედავად იმისა, რომ ჩვენ შეგვიძლია აღვნიშნოთ ამ კატეგორიის რამდენიმე რეინტერპრეტაცია მაკროსფეროს მიმართულებით. ორიგინალური მცირე ჯგუფის კვლევის გამოცდილების საფუძველზე, ის აქ განიხილავს სისტემის ოთხ პრობლემას, რომლებიც დაკავშირებულია ნიმუშის ცვლადებთან შემდეგ შინაარსთან:

1) ადაპტაცია: სისტემის ადაპტაციის პრობლემა გაგებულია, როგორც სისტემის და გარემოს ურთიერთდაახლოების აუცილებლობა. ეს ნიშნავს, ერთი მხრივ, გარემოს სისტემის "ხატად" გარდაქმნას (მისი საჭიროებებისა და მიზნების შესაბამისად) და, მეორეს მხრივ, სისტემის შიდა სახელმწიფოსა და სტრუქტურის ტრანსფორმაციას გარემოს მოთხოვნების შესაბამისად.

ეს ამოცანა იწვევს ცვლადების სპეციფიკურ კომბინაციას, რომელიც ახასიათებს ადაპტაციის ფაზას: სისტემის წევრების დამოკიდებულება ობიექტების მიმართ ხასიათდება უნივერსალურობითა და შესრულებით, მათი დამოკიდებულება ხასიათდება ნეიტრალიტეტით და სპეციფიურობით. გარე სამყაროს დაძლევა (და მისი შიდა გამოსახულებად გარდაქმნა) მსახიობისგან მოითხოვს ინსტრუმენტულ საქმიანობას და ხედვას, სიტუაციაში ჩართული "სხვების" (სოციალური ობიექტების) დაშორებით. ობიექტები უნდა განიხილებოდეს, როგორც

ყოველსომცველი კლასების (ნებისმიერი) თვისებების მატარებელი. და რეალობის დაძლევა მოითხოვს არა მხოლოდ ობიექტების უნივერსალისტურ ხედვას, არამედ განზოგადებული თვისებების განსაზღვრას კონკრეტულ კონტექსტში. (პარსონს-ბალეს-შილსი, 1953:179.)

2) *მიზნის დადგენის ფაზა*: პარსონები მოგვიანებით ამ ფუნქციურ პრობლემას კვლავ მკვეთრ ფოკუსში განმარტავენ; აქ მისი განმარტებები საკმაოდ ბუნდოვანია, თუ რომელი საქმიანობა შეიძლება მიენიჭოს მას: "აქ არის ობიექტი, ანუ მიღწეული მიზნის კონკრეტული ობიექტი, რაც მნიშვნელოვანია, რაც უნდა იყოს სიამოვნება, მოხმარებული და ამ როლში, არა როგორც საერთო კატეგორიის ინდივიდი, რომ ახლა ის მნიშვნელოვანია აგენტისთვის. (პარსონს-ბალეს-შილსი, 1953, გვ. 180.) ამ ეტაპზე, სპეციფიკის პარამეტრი და მიღწევის ობიექტის ხედი რჩება, მაგრამ ნეიტრალური ქრება და აფექტური, შეჩერებულია მანამდე, შედის. (ანალოგიურად, როგორც ციტატა გულისხმობს, უნივერსალისტური ობიექტის ხედი შეიცვალა კონკრეტულით).

3) *ინტეგრაცია*: ეს ფუნქციური სისტემის პრობლემა უკვე ძალიან ნათლად არის ჩამოყალიბებული აქ პარსონების მიერ. მისი გაგება შესაძლებელია ყველა გაგებით, როგორც ადაპტაციის ანტითეზა. ადაპტაციის ფაზაში ყოფნისას სისტემა თითქმის - ნახევარი - იხსნება გარემოში, აქ ძირითადად საზღვრების დახატვაა. ჯგუფური საქმიანობის ფოკუსი გადადის ჯგუფის წევრებს შორის ურთიერთობებისა და კავშირების გაძლიერებაზე. აქციაში ჩართული სოციალური ობიექტი აღარ უყურებს მსახიობს მისი შესრულების თვალსაზრისით, არამედ ჯგუფში მისი სტატუსისა და მახასიათებლების თვალსაზრისით; იგი აღარ განიხილება, როგორც (ნებისმიერი) უფრო ფართო კლასის ნეიტრალური წევრი, არამედ როგორც ჯგუფის წევრი ან გარეგანი. (ანუ, კერძოდ და ემოციური აღქმის მიხედვით.) ამრიგად, ადაპტაცია ასევე ეწინააღმდეგება ინტეგრაციის ფაზის დამახასიათებელ ნიმუშის ცვლადებს.

4) *შეყოვნების ფაზა*: აქ პარსონები საუბრობენ დასასვენებელ მდგომარეობაზე: ჯგუფს ახასიათებს უმოქმედობა, სპორადული აქტივობებით, რომლებიც მიზნად ისახავს კულტურული და სამოტივაციო ნიმუშების შენარჩუნებას და განახლებას. დასვენების ფაზაში, დატენილია ღირებულების შერჩევის ნიმუშები და ელემენტები, რომლებიც წარმოადგენს სხვა საქმიანობის საფუძველს აქტიურ ფაზებში, რომლებიც სხვა ფუნქციონალური სისტემის პრობლემებს აგვარებენ. ამ ფაზის კიდევ ერთი ამოცანაა ადაპტაციის ფაზის მომზადება; გარკვეული ნიმუშის ცვლადების შეჩერება, რომლებიც ემსახურებოდა ინტეგრაციის ფაზას და, შესაბამისად, ადაპტაციის ამოცანებზე გადასვლა (საპირისპირო ნიმუშის ცვლადების მოთხოვნა) ჯერ კიდევ მიძინებული ჯგუფისთვის. ამრიგად, თვისობრივი/სტატუსის ობიექტის ორიენტაცია და დიფუზური ორიენტაცია რჩება, მაგრამ ემოციურ ორიენტაციაზე დომინირებს ნეიტრალიტეტისა და უნივერსალურობის ობიექტური ორიენტაცია (ყოველ შემთხვევაში, ჯგუფურ საქმიანობაში, რომლებიც ამ ფაზაში ნაკლებად ინტენსიურია).

აქედან გამომდინარე, ეს არის სოციალური სისტემების ელემენტარული ძირითადი პრობლემები და მცირე ჯგუფური კვლევების გამოცდილება აჩვენებს, რომ ისინი სათითაოდ წყდება ჯგუფის საქმიანობაში. პარსონები აღნიშნავენ, რომ წესრიგი, რომელშიც სისტემის პრობლემები მოგვარდება, შეიძლება განსხვავდებოდეს ცალკეულ შემთხვევებში, თუმცა ეს კლასიფიკაცია, როგორც ჩანს,

საერთო და ლოგიკურად ყველაზე სისტემატურია: "ჩვენ ვფიქრობთ, რომ ემპირიული მემკვიდრეობა დამოკიდებულია გარედან და შიდა დინამიურ ურთიერთობებზე, ისე, რომ რეგულარული ფაზის ცვლილება შეიძლება იყოს შეზღუდული შემთხვევა, მას შემდეგ, რაც იგი გულისხმობს უჩვეულო სტაბილურობის შეყვანის, სტაბილური შიდა დახურული მიზნით და ა.შ. (პარსონს-ბალეს-შილსი, 1953:187.)

დროებითი დიფერენციაციის გარდა, ბალესის კვლევითი ჯგუფის წევრებმა ასევე აჩვენეს ჯგუფის წევრების ფუნქციური გამიჯვნა. ეს მოიცავდა ექსპერიმენტებში დაფიქსირებული ჯგუფის "ინსტრუმენტულ ლიდერს" და "სოციომეტრიულ ვარსკვლავს" შორის განცალკევებას. ამ ექსპერიმენტებში აღმოჩნდა, რომ ჯგუფური აქტივობის სხვადასხვა ეტაპზე, იმისდა მიხედვით, იყო თუ არა ადაპტაციის ან ინტეგრაციის პრობლემები უპირატესი, ჯგუფის წევრების მიმდევრების სიმპათიებმა და ორიენტაციამ აჩვენა რეგულარული ცვლა უფრო ადაპტური ლიდერისგან (ინსტრუმენტული ორიენტაცია, უნივერსალური ობიექტის ორიენტაცია, ნეიტრალიტეტი და ა.შ.) სოციომეტრიული ლიდერის მიმართ, რომელიც უკეთესად შეეფერება ჯგუფის ემოციურ ინტეგრაციას (აფექტურობა, კერძოდ, სტატუსის ობიექტურობა და ა.შ.). ამრიგად, სოციალური სისტემის ნაწილებს ასევე შეუძლიათ ფუნქციურად განასხვავონ, თუმცა ეს აქ მხოლოდ დროებითი დიფერენცირების მეორეხარისხოვანია. მხოლოდ მის ფაზაშია, რომ "სოციომეტრიული ვარსკვლავი", რომელიც სპეციალიზირებულია ინტეგრაციაში, წინა პლანზე დგება და მას მოგვიანებით ფაზაში აძლევს (პარსონს-ბალეს-შილსი, 1953:249). პარსონები იყენებენ ამ განსხვავებას, მაგალითად, თანამედროვე ბირთვული ოჯახის ანალიზში, სადაც აღწერილია მამის ფუნქციური შესრულება, როგორც კორექტირება, ხოლო დედა, როგორც სოციომეტრიული ვარსკვლავი, არის ოჯახის ინტეგრაციის მეურვე.

თუმცა, უფრო მნიშვნელოვანია ის გზა, რომლითაც პარსონები ცდილობენ ოთხი ფუნქციური სისტემის პრობლემის სპეციალიზაციას საზოგადოების მაკროსფეროსთან მიმართებაში. პარსონები არ მიმართავენ დაუყოვნებელ კითხვას, თუ როგორ უკავშირდება მაკროსფეროში ფუნქციური დიფერენცირება დროებით ფაზებს. ზემოთ მოყვანილი არგუმენტის თანახმად, შეიძლება მხოლოდ ვივარაუდოთ, რომ გარკვეულ დროს საზოგადოების ერთი სფერო, რომელიც სპეციალიზირებულია ფუნქციურ პრობლემაში, წინა პლანზე მოდის, შემდეგ კი მეორე და ა.შ. ჩვენი აზრით, ეს იყო ამ პრობლემის უფრო მოგვიანებით, უფრო საფუძვლიანი გამოკვლევა, რამაც პარსონებს აიძულა უარი ეთქვათ დროებითი დიფერენციაციის იდეაზე. ამ პერიოდში პარსონები ანალიტიკური მიდგომის ერთგული რჩებიან და, შესაბამისად, არ მიჰყვებიან საზოგადოების სფეროებს შორის განსხვავებებს, რომლებიც განიხილება მტკიცებულებად (სამართალი, მეცნიერება, ხელოვნება, ეკონომიკა, ადმინისტრაცია, პოლიტიკა და ა.შ.), მაგრამ ცდილობს დაამყაროს საკუთარი სოციალური ურთიერთობები. სიცოცხლის ბოლომდე, იგი ეკისრება იმ აზრს, რომ ემპირიულად დაკვირვებულ სოციალურ მოქმედებებსა და სუბიექტებში, მოტივაცია და პერსპექტივები დიფუზურად არის დაკავშირებული და რომ ეს დიფუზიები შეიძლება მხოლოდ თეორიულად განადგურდეს ანალიტიკურად, იდეალურ ტიპური კონსტრუქციების საშუალებით. ამ მოსაზრების ახსნა, ვებერის იდეალტიკურ მეთოდთან ერთად, რა თქმა უნდა,

პარსონსის თეორიული ინტერესის პირველ ფაზაში უნდა მოიძებნოს. თავის 1937 წლის წიგნში პარსონსი ეხება ვებერის კონცეფციას იდეალური ტიპის შესახებ მოქმედების კომპონენტების ანალიტიკური განცალკევებით: "ეს არის კონცეფციის ტიპი, რომელიც ნამდვილად და აუცილებლად ფიქტიურია, იმ გაგებით, რომ ვებერმა მიაწერა მის იდეალურ ტიპებს". (პარსონები, 1937:739). ეს იმიტომ ხდება, რომ მან იმ დროს ეკონომიკური თეორიების კრიტიკიდან დაიწყო და ეკონომიკურ მოქმედებაში ჩანერგილი არაეკონეკონიკური მოტივებით იყო ორიენტირებული. მისი აზრით, ეკონომიკურ თეორიაში წარმოდგენილი დახურული ეკონომიკური ქვესისტემა ფაქტობრივად გავრცელებული იყო მთელ საზოგადოებაში, ან არაეკონიკური მოტივები ხელს უშლიდა ეკონომიკურ მოქმედებას. აქედან ის ასკვნის, რომ ეკონომიკის ხასიათი, როგორც დახურული სისტემა, მხოლოდ ანალიტიკურად შეიძლება გავიგოთ და რომ მას ამ ღრმად ფესვგადგმული თეორიული რეფლექსი უკავშირდება ანალიტიკური სისტემის გამოყენებას მისი შემდგომი მუშაობის განმავლობაში. ჩვენ მიგვაჩნია, რომ ეს არის პარსონების ფუნდამენტური შეცდომა და, როგორც დავინახავთ, ანალიტიკური მიდგომის უარყოფით, მის მიერ მოწინავე ფუნქციონალურმა სისტემებმა შეძლეს გზა გახსნა სოციალური მოდერნიზაციის ფუნდამენტური პროცესების გასაგებად. ჩვენი აზრით, პარსონებმა, სხვადასხვა მოტივაციის ემპირიულად დაკვირვებულ დიფუზურობაზე დაჟინებით, დაბლოკეს ტენდენციის მშენებლობის გზა (განსაკუთრებით თუ ჩვენ განვიხილავთ ევროპაში ბოლო 150 წლის ევოლუციას) ინდივიდუალური სოციალური და ორგანიზაციული ჩარჩოებისა და მექანიზმების გასარკვევად, რათა უზრუნველყოს მათი მოტივები მეტ-ნაკლებად "ცალკე". რა თქმა უნდა, აბსოლუტურად მკაფიო განცალკევების გარეშე, ან თუნდაც მისი საჭიროება.

ჰაბერმასი თავის ერთ-ერთ ნაშრომში აღნიშნავს, რომ ვებერის მიზნის რაციონალურობის კატეგორია იმდენად დომინანტური გახდა სოციალურ მეცნიერებებში, რადგან კაპიტალისტური განვითარება, ფაქტობრივად, სულ უფრო და უფრო იტვირთება საქმიანობის სფეროები, რომლებშიც დომინირებს მიზნის რაციონალურობის იმპერატივები. უთქმელი, ეს ასევე არის - მეორე მხრიდან - ვებერის კრიტიკა. ეს, რა თქმა უნდა, არის მტკიცება იმის შესახებ, თუ რა მიიჩნევდა ვებერი პირადად იდეალურ ტიპურ კატეგორიის კონსტრუქციებს. ეს ასევე არის ამოსავალი წერტილი პარსონსის სისტემების ანალიტიკური კონცეფციის კრიტიკისთვის. პარსონების მოსაზრებები ფუნქციური დიფერენციაციების აღწერაზე შეიძლება მნიშვნელოვანი გახდეს, რამდენადაც სინამდვილეში დიფერენცირება ხდება ინდივიდუალურ სოციალურ დომენებში. ერთი პრობლემა ის არის, რომ მტკიცებულების "არასწორი" ბუნების თავიდან ასაცილებლად, ის უგულვებელყოფს ემპირიულად დაკვირვებულ სოციალურ დომენებს და ხშირად ქმნის მხოლოდ ანალიტიკურად კონსტრუქციულ განსხვავებებს. კიდევ ერთი სირთულე წარმოიქმნება ანალიტიკური ფუნქციის სისტემის პრობლემებიდან. რადგან, როგორც ვნახეთ, ის არ იწყება მაკრო-საზოგადოების რეალურად არსებული სფეროების ფუნქციური წარმოდგენებიდან - და შემდეგ შეადგენდა მათგან ფუნქციური სისტემის პრობლემების კატალოგს, მაგრამ ცდილობს ინდივიდუალური მაკრო-სფეროების ფუნქციური წარმოდგენების მინიჭებას მცირე ჯგუფური კვლევების ოთხი სისტემის პრობლემაზე. მოკლედ, პარსონები აიძულებენ მის ანალიზს "ანალიტიკურ სრუტეში" მაკრო საზოგადოებისთვის

მიმართვით და თუმცა, როგორც მოგვიანებით დავინახავთ, ის ცდილობს მიუახლოვდეს რეალურად არსებულ სფეროებს და მათ ემპირიულად დაკვირვებულ წარმოდგენებს, მას არ შეუძლია გადალახოს მისი ანალიტიკური მიდგომის კონცეპტუალური შეზღუდვები.

მთლიანობაში საზოგადოებისთვის - როგორც სოციალური სისტემა - პროფესიული ქვესისტემა მიზნად ისახავს ადაპტაციის სისტემის პრობლემის მოგვარებას: "ზოგადად საზოგადოებისთვის პროფესიული სისტემის ძირითადი ფუნქციები ადაპტური ხასიათისაა; ეს ფუნქციები მიმართულია გარემო ფაქტორების გაგებისა და კონტროლისკენ". (პარსონს-ბალეს-შილსი, 1953:254.) სტრუქტურულად, პარსონსი ამტკიცებს, რომ პროფესიული ქვესისტემა მდებარეობს ეკონომიკურ სფეროში, მაგრამ ჩვენ ვხვდებით პროფესიული ქვესისტემის გამიჯვნას თითოეულ დაქვემდებარებულ ქვესისტემაში. მაგალითად, პოლიტიკურ სფეროში შეიქმნა სპეციალიზებული პროფესიები (მაგ., ადმინისტრაციული აპარატის სხვადასხვა ოკუპაცია). ეს უკანასკნელი პროფესია პასუხისმგებელია დაქვემდებარებული ქვესისტემის ადაპტაციის პრობლემების მოგვარებაზე. ამ ეტაპზე, ეს მხოლოდ უნდა აღინიშნოს - უფრო მოგვიანებით - რომ პარსონსი ასევე ხედავენ ქვესისტემებს, რომლებიც ქმნიან ნებისმიერ უფრო დიდ სისტემას, როგორც შინაგანად ქვესისტემებში დაშლას და რომ ეს არის დაკავშირებული სისტემის პრობლემებთან. კიდევ ერთი ანალიტიკური ქვესისტემა, რომელსაც აქ მიიჩნევს, არის პოლიტიკური სფერო. პარსონსის გაურკვევლობა აისახება იმაში, რომ იგი ამას ორი სისტემური პრობლემის გადაჭრად მიიჩნევს: "პოლიტიკური ქვესისტემის ფუნქციები ფოკუსირებულია სისტემის გასწორებასა და სისტემის ინტეგრაციაზე". (პარსონს-ბალეს-შილსი, 1953:257). დაბოლოს, იგი იკვლევს ოჯახს და ასკვნის, რომ საზოგადოების მეოთხე სისტემური პრობლემა, როგორც მთლიანობაში, "შეყოვნების" ფაზისთვის დამახასიათებელი ნიმუშის შენარჩუნებისა და დამაბულობის გადაწყვეტის ტყუპი პრობლემები აქ სტრუქტურულად განსხვავებული გზით მოგვარდება. უფრო ზუსტად, ოჯახი მხოლოდ ერთ-ერთი "დიფუზური სიმტკიცეა", რომელთანაც ბირთვული ოჯახები მონაწილეობენ ამ სისტემური პრობლემის მოგვარებაში. (მაგ., ადგილობრივი თემების სიმტკიცე, კლასები, სტრატა).

ფუნქციური განცალკევების ეს მცდელობები უფრო აშკარა ხდება ეკონომიკასა და საზოგადოებაში, ნილ სმელსერთან თანაავტორობით და გამოქვეყნდა 1956 წელს. ჩვენ დავასრულებთ ამ განყოფილებას ამ საკითხის ანალიზით.

დ) ამ ნაწარმოების გაანალიზებისას, როგორც წინა ნამუშევრებში, ჩვენ ყურადღებას გავამახვილებთ პარსონსის არგუმენტის მაკროსოციოლოგიურ ასპექტზე. ეკონომიკის შიდა პრობლემებზე ასახვა ჩვენთვის მნიშვნელოვანია მხოლოდ იმდენად, რამდენადაც პარსონსი აქ შემუშავებულ კონცეპტუალურ აპარატს იყენებენ, განსხვავებული შინაარსით, სხვა სოციალური ქვესისტემებისთვისაც.

მაკროსოციოლოგიური თვალსაზრისით, 1956 წლის ტომი *ეკონომიკა და საზოგადოება* განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია ორი თვალსაზრისით. პირველ რიგში, აქ ჩნდება მაკრო საზოგადოების ფუნქციური დაყოფის ვერსია, რომელიც პარსონსის შემდგომი ინტელექტუალური განვითარების საწყისი წერტილი უნდა გამხდარიყო. მეორე, პარსონსის ყურადღება აქ პირველ რიგში მიმართავს მედიაციას

და საქმიანობის გაცვლას საზოგადოების სხვადასხვა ქვესისტემებს შორის. ეს მეორე პრობლემა იწვევს მედიაციის თეორიას 1960-იან წლებში, რაც უზრუნველყოფს თანამედროვე სოციალური რეალობის რიგი პრობლემების გაგების გასაღებს და კონცეპტუალურად ხელმისაწვდომს ხდის, მაგალითად, თანამედროვე სახელმწიფოსა და სხვა სოციალურ ქვესისტემებს შორის ურთიერთობების ბუნებას.

პარსონსის ამოსავალი წერტილი მაკრო-საზოგადოების ფუნქციური ორგანიზაციის ანალიზში იგივეა, რაც სამუშაო ნაშრომებში: "ყველა სოციალურმა სისტემამ უნდა იპოვოს, როგორც წონასწორობის პირობა, ოთხი ძირითადი სისტემური პრობლემის დამაკმაყოფილებელი გადაწყვეტა. ოთხივე ასპექტის მაქსიმალურად გაზრდა - ან თუნდაც ორი - ერთდროულად შეუძლებელია. (პარსონს-სმელსერი, 1956, გვ. 46) დროებითი დიფერენცირების შესაძლებლობის გათვალისწინების გარეშეც კი, ის ფუნქციურ განყოფილებებს ხედავს, როგორც ამ პრობლემის გადაჭრის გზას: "ჩვენი ყველაზე სრულყოფილი წინადადებაა, რომ მთელი საზოგადოებები მიდრეკილნი არიან განასხვავონ ქვესისტემებში და რომ ეს ქვესისტემები სპეციალიზდება ოთხ ძირითად ფუნქციაში". (პარსონს-სმელსერი, 1956:48). საზოგადოების ოთხი "პირველადი" ქვესისტემა არ არის იგივე, რაც წინა მოცულობის ბოლო გვერდებზეა ნახსენები. საზოგადოების ადაპტური ქვესისტემა გადადის ყოფილი პროფესიული სფეროდან ემპირიულად locatable სფეროში, ეკონომიკაში. მიზნის ფუნქციის უმნიშვნელო ცვლილებაა, რაც პოლიტიკის ქვესისტემის რელიეფია, რაც იმაზე მეტყველებს, რომ ის უფრო ფართოა, ვიდრე სახელმწიფოს უბრალო სფერო (და მოიცავს, მაგალითად, მთელ საბანკო სისტემას), ასე რომ შეიძლება ითქვას "პოლისის" ქვესისტემაზე "პოლიტიკის" ნაცვლად." "პოლისის" მიზანია მაქსიმალურად გაზარდოს საზოგადოების უნარი კოლექტიური მიზნების მისაღწევად. პოლიურობა ეხება მთავრობის სფეროს, ისევე როგორც პოლისი ეხება ბიზნესის სფეროს. ანალიტიკური სისტემა არ ემთხვევა კონკრეტულ ორგანიზაციებს, თუმცა პოლიტიკური მიზნები და ღირებულებები უპირატესობას ანიჭებს სამთავრობო ორგანიზაციებში სხვა ღირებულებებს, ისევე როგორც "ეკონომიკური მიზნები და ღირებულებები უპირატესობას ანიჭებს ბიზნეს ორგანიზაციებში სხვა ღირებულებებს". (პარსონს-სმელსერი, 1956:50). საზოგადოების ინტეგრაციული ქვესისტემა აქ პარსონების მიერ განიხილება, როგორც ცალკე ფუნქცია (ჩვენ ვნახეთ, თუ როგორ დაამატა მან ეს ფუნქცია პოლიტიკურ ქვესისტემაში). იგი მოიცავს კანონს, მორალს და სოციალური კონტროლის სხვა მექანიზმებს, რომლებიც "(...) კულტურული ნიმუშები დაუკავშირეთ ინდივიდუალური აქტორების სამოტივაციო სტრუქტურას, რათა ფართო სოციალური სისტემები ფუნქციონირებდეს დიდი შიდა კონფლიქტის გარეშე." (პარსონს-სმელსერი, 1956:51). საზოგადოების მეოთხე ქვესისტემა ორგანიზებულია ნიმუშის შენარჩუნებისა და დამაბულობის მართვის ფუნქციების გარშემო. (სიცხადისთვის, უნდა აღინიშნოს, რომ ტერმინი "შეყოვნება" აქ აღარ გამოიყენება პარსონების მიერ ამ ქვესისტემის აღსანიშნავად. ეს ტერმინი, რომელიც დროებითი დიფერენციაციის ფაზას აღნიშნავს, დროებითი დიფერენციაციის იდეასთან ერთად დავიწყებულია.) ამ ქვესისტემის ინტეგრაციულ ქვესისტემასთან შედარებისას, ეს უკანასკნელი შეიძლება გამოირჩეოდეს იმით, რომ ეს უკანასკნელი ეხება არსებული კულტურული ნიმუშების ინდივიდებისთვის გადაცემის მექანიზმებს, ხოლო ნიმუშის შენარჩუნების ქვესისტემა ფოკუსირებულია

კულტურული ნიმუშების რეპროდუქციაზე. რა თქმა უნდა, ანალიტიკური "გაერთიანების" ეფექტი მოიცავს ინსტიტუციონალიზებულ კულტურას, ასევე ოჯახს.

თუმცა, ოთხჯერ არტიკულაცია არა მხოლოდ საზოგადოების დონეზე ხდება. ინდივიდუალური ქვესისტემები იყოფა ოთხ შიდა ქვესისტემაში. მაგრამ იმავე თვალსაზრისით, პარსონები მოგვიანებით არეგულირებენ სამოქმედო სისტემების რაოდენობას "ზემოთ", ხოლო სამუშაო ნაშრომებში (პიროვნების სისტემები, სოციალური სისტემები, კულტურული სისტემები) მოცემული სამი ემატება მეოთხე "ქცევითი ქვესისტემა", რომელიც აღნიშნავს ინდივიდის ბიოლოგიურ ორგანიზმს, მისი პიროვნების სისტემისგან განცალკევებით. პარსონები ოთხმხრივ განყოფილებას კიდევ უფრო აფართოებენ მის ბოლო ტომში (1978), როდესაც ის განიხილავს სამოქმედო სისტემებს ჩარჩოში, რომელიც იწვევს ონტოლოგიურ მოგონებებს, როგორც "ყველაზე სრულყოფილი ოთხის" ერთ-ერთ სისტემას, არსებობის ფიზიკურ სფეროსთან, ბიოლოგიურ სფეროსთან და თელურ სფეროსთან ერთად. (პარსონები, 1978:361.) ამგვარად, პარსონებს კოსმიური დონიდან მიკროსფეროში "ოთხი" მოაქვს და აქ უნდა აღინიშნოს, რომ სადაც მას ოთხზე მეტი დიფერენციაციის მტკიცებულება აქვს, ის განცალკევების რეალურ სიმრავლეს იერარქიულ კვარტეტებად გარდაქმნის (ამრიგად, ოთხი ძირითადი განცალკევების ხაზგასმით, ის დანარჩენს განმარტავს, როგორც ოთხი ძირითადი ქვესისტემის შიდა დიფერენცირებას). ეს ხისტი კატეგორიული ჩარჩო პარსონს სოციოლოგიის ჰეგელად აქცევს და ეს სიმტკიცე შეიძლება ჩაითვალოს მისი თეორიული სისტემისგან გასხვისების მთავარ წყაროდ.

პარსონები უახლოვდებიან საზოგადოების ძირითად ქვესისტემებს შორის საქმიანობის გაცვლას ეკონომიკის ფარგლებში (საბაზრო-საყოფაცხოვრებო) გაცვლის ანალიზის თვალსაზრისით. თითოეული ქვესისტემა, მისი ფარგლებში საქმიანობის შედეგად, უზრუნველყოფს საზოგადოების ზოგად შესაძლებლობებს ან შესაძლებლობებს, როგორც მთლიანობას და სხვა პირველადი ქვესისტემებს, რომლებსაც ეს არის შეყვანა. მოკლედ რომ ვთქვათ: ეკონომიკა უზრუნველყოფს სიმდიდრეს, საქონლისა და მომსახურების განკარგვის ზოგად შესაძლებლობებს, როგორც საზოგადოებისთვის გამოსავალს. საზოგადოების ქვესისტემის გამომუშავება არის ძალა, საზოგადოების რესურსების მობილიზების ზოგადი უნარი (მათ შორის ეკონომიკა, ერთგულება და ა.შ.) კოლექტიური მიზნების მისაღწევად. ინტეგრაციული სფეროს შედეგია სოლიდარობა (განზოგადებული სოციალური კონტროლი), სისტემის ერთეულების ქცევის ინტეგრაციის მიზნებთან გასწორების განზოგადებული უნარი (მაგ., deviant ქმედებების შემცირება და ჰარმონიული თანამშრომლობის ხელშეწყობა): "პრესტიჟი არის ნიმუშის წარმატებული შენარჩუნების პროდუქტი... შეესაბამება ნიმუშებს. ეს წარმოადგენს ინსტიტუციური ღირებულებების შესაბამისი სისტემის დანერგვის უნარს". (პარსონს-სმელსერი 1956:51.)

როგორ მოქმედებს განზოგადებული შეყვანის გამომავალი პროცესები ქვესისტემებს შორის? პარსონები ამას უფრო მეტად ახსენებენ, როგორც მაგალითს. თუმცა, ის უფრო დეტალურად მიდის ეკონომიკის თითოეულ საზღვარზე მომხდარი საქმიანობის ორმხრივი გაცვლის შესახებ. იგი არ ეხება საერთო გაცვლასა და ორმხრივ გაცვლას ქვესისტემებს შორის ურთიერთობას. მისი შემდგომი

მუშაობის გათვალისწინებით, ეს, როგორც ჩანს, ალტერნატიულია, ვიდრე დამატებითი გადაწყვეტილებები, ხოლო 1961 წლის ნაშრომში, რომელიც ავითარებს შუამავლის მედიის თეორიას, განზოგადებული აქტივობის გაცვლა იწყებს დომინირებას ქვესისტემებს შორის ორმხრივ გაცვლაზე. იმ დროს პარსონსის ორმხრივი გაცვლის კონცეფციის თანახმად, ეკონომიკის თითოეული შიდა ქვესისტემა ურთიერთქმედებს სხვა პირველადი ქვესისტემებთან. ეკონომიკის შიდა სამიზნე ქვესისტემა არის მატერიალური საქონლისა და მომსახურების წარმოების ვიწრო სფერო. პარსონები ელოდებიან მის შემდგომ ევოლუციურ შემობრუნებას და აღნიშნა, რომ უფრო პრიმიტიული პირობებით წარმოების ეს ვიწრო სფერო წარმოადგენს მთელ ეკონომიკას, ადაპტური და ინტეგრაციული მექანიზმები გამოყოფილია მხოლოდ განვითარების უფრო მაღალ დონეზე. (პარსონს-სმელსერი 1956:82.) ამრიგად, ეკონომიკის სამიზნე ქვესისტემის პროდუქტები ("საქონელი და მომსახურება") მიედინება კონკრეტულ პირველადი ქვესისტემაში, შინამეურნეობებში (ოჯახებში), რომლებიც განლაგებულია საზოგადოების ნიმუშის შემანარჩუნებელ ქვესისტემაში. საპირისპირო მიმართულებით, შინამეურნეობების გამომუშავება ეკონომიკაში არის შრომის გამომუშავება: "შინამეურნეობების ძირითადი გამომუშავება ადამიანის მოტივაციის ორგანიზაციაა. ანუ, ბავშვების სოციალიზაცია და მოზრდილებში მოტივაციური დაძაბულობის მართვა". (პარსონ-სმელსერი, 1956:54). პარსონები ეკონომიკის ადაპტურ ქვესისტემას პოულობენ ინვესტიციის სფეროში, უფრო კონკრეტულად იმ მექანიზმებში, რომლებიც განვითარდა კაპიტალის რესურსების შესაძენად. თანამედროვე საზოგადოებებში ეკონომიკის ეს ადაპტური საზღვარი ვრცელდება "თანამეგობრობის" სფეროზე, ხოლო ადრე შინამეურნეობები სამართლიანად განიხილებოდა, როგორც კაპიტალის ძირითადი წყარო. პოლისის სფეროში, ეს არ არის იმდენად სახელმწიფო სფერო, რომელიც მობილიზებას ახდენს კაპიტალურ რესურსებზე, არამედ საბანკო სისტემაზე. პოლისის მიერ მობილიზებული კაპიტალი მიედინება ეკონომიკაში და იწვევს პროდუქტიულობის ზრდას, რაც გადაეცემა პოლისს, როგორც ეკონომიკის გამომუშავებას; ვინაიდან პროდუქტიულობა არის მთლიანად საზოგადოებისთვის ხელმისაწვდომი ძალაუფლების კომპონენტი, ეს ზრდა ზრდის პოლისის კორექტირების პოტენციალს. უფრო მეტიც, პარსონები ხედავენ ეკონომიკის ინტეგრაციულ ქვესისტემას გამორჩეულ სამეწარმეო ფენაში, რომელიც ორიენტირებულია ეკონომიკის ახალ შესაძლებლობებზე და გარე გარემოსდაცვით ცვლილებებზე, ეკონომიკის სტრუქტურას შეესაბამება წარმოების ფაქტორების რეორგანიზაციით. იგი განსაზღვრავს ეკონომიკის სტრუქტურის შენარჩუნების ქვესისტემას ეკონომიკის კულტურული ნიმუშებისა და შესაძლებლობების რეპროდუქციის მექანიზმებში, მოტივაციაზე (სამუშაო ეთიკა და ა.შ.), რომლებიც გავლენას ახდენენ წარმოების ფუნქციაზე. ჩვენ არ შევდივართ ორმხრივ ბირჟებზე, მაგრამ პარსონსის იდეების წაკითხვა შესაძლებელია ცხრილიდან.

როგორც უკვე აღვნიშნეთ, წიგნი "ეკონომიკა და საზოგადოება" ასრულებს პარსონსის მიერ სისტემების თეორიას. თუმცა, აქ ინდივიდუალური სოციალური ქვესისტემების განხილვა არსებითად სტატიკური რჩება. ისტორიულად მოაზროვნე ანალიტიკოსის პირველი კითხვა იქნება სოციალური ქვესისტემების გამიჯვნის პროცესებზე, მაგრამ ანტიევოლუციური ინტელექტუალური კლიმატი, რომელიც ახალგაზრდობაში პარსონების გარშემო იყო, ამ ტომში კვლავ დომინანტური

ელემენტია. "სპენსერი მკვდარია", - დაიწყო პარსონსმა პირველი ძირითადი სინთეზი 1937 წელს, შემდეგ კი დეტალურად აღწერა, თუ როგორ მოხდა ისტორიის ევოლუციონისტული შეხედულება დისკრედიტირებული. (პარსონები: 1937, 4-5). სხვადასხვა ისტორიულ ეპოქაში ფენომენები შეიძლება კლასიფიცირდეს მხოლოდ juxtaposed იდეალურ ტიპებად, და ის ფაქტი, რომ ყველაზე შორეული ეპოქების მაგალითები შეიძლება დაინიშნოს იდეალურ ტიპზე, რომელიც აშკარად ამტკიცებს ევოლუციურ ტენდენციას. პარსონსის 1963 წლის ევოლუციური შემობრუნება შეიძლება მიეკუთვნოს გარე სტიმულს, მაგრამ ეკონომიკისა და საზოგადოების კატეგორიები ასევე შეიცავდა ევოლუციური ცვლილების შესაძლებლობას, მიუხედავად მათი სტატიკური წარმომადგენლობისა. პარსონსის ყოფილმა სტუდენტმა დანიელ ლერნერმა აღწერა ტრადიციული საზოგადოებების მოდერნიზაცია პარსონსის კატეგორიების გამოყენებით. მისი კიდევ ერთი სტუდენტი იყო რობერტ ბელა, რომელმაც თავისი კატეგორიები რელიგიების ცვალებად ბუნებას მიმართა. დაბოლოს, პარსონსის თანახმად, 1963 წლის სემინარმა სოციალური ევოლუციის შესახებ რობერტ ბელასთან და შმუელ ეიზენშტადტთან ერთად შთააგონა მას ევოლუციის საკითხზე გადაეხედა (პარსონები, 1975:32). ნებისმიერ შემთხვევაში, ცალკეული სოციალური ქვესისტემების კონცეფციამ უკვე წამოჭრა განცალკევების პროცესების საკითხი 1956 წლის ტომში.

ზოგიერთი ფრაზა უკვე მიუთითებს იმაზე, რომ პარსონები აქ საჭირო ფუნქციური სეგრეგაციის ისტორიულ გადახედვას განიხილავენ. ის აღნიშნავს პირველ გვერდებზე, რომ "(...) ინდივიდუალური საზოგადოებები განსხვავდებიან მათი ქვესისტემების იზოლაციის ხარისხით. თანამედროვე ამერიკულ საზოგადოებაში, მაგალითად, ეკონომიკური წარმოება ხდება ცალკეულ საწარმოებში, რომლებიც გამოყოფილია მშრომელთა ოჯახისგან. გლეხურ საზოგადოებაში, მეორეს მხრივ, ეს არ არის ცალკე". (პარსონს-სმელსერი, 1956:18). განვითარების უფრო მაღალ ხარისხს თან ახლავს სოციალური ქვესისტემების უფრო ძლიერი ფუნქციური გამიჯვნა - ეს მითითებულია 1956 წლის ტომის რამდენიმე ადგილას (განსაკუთრებით მე -40 და 80 გვერდებზე). უფრო მეტიც, პარსონები კი აანალიზებენ - როგორც ჩანს, საპირისპირო ტენდენციას. განსაკუთრებით საბჭოთა ხასიათის იძულებითი ინდუსტრიული განვითარების ანალიზში, ის აჩვენებს, რომ აქ, წინა ისტორიული ტენდენციებისგან განსხვავებით, ზუსტად საპირისპირო პროცესი მიმდინარეობს: პოლიტიკა და ეკონომიკა ძალიან გადაჯაჭვულია. პარსონს უნდა უგულებელყო დროის ფაქტები (ე.ი. მოდერნიზაციის ამ მოდელს რამდენიმე ათწლეულის განმავლობაში წელიწადში 10% -ზე მეტი ზრდის ტემპი ჰქონდა) სკეპტიკურად დაასკვნა, რომ "რამდენ ხანს შეიძლება ასეთი ურთიერთდამოკიდებულება - იძულებითი განვითარების პერიოდის მიღმა - შეიძლება სტაბილური იყოს ამ საზოგადოებებისთვის, მნიშვნელოვანი საკითხია მომავლისთვის". (პარსონს-სმელსერი, 1956:83).

ევოლუციის გზით ფიქრი ასევე ხელს უწყობს ანალიტიკური სისტემების ხედვის დამღევას. ფუნქციური დიფერენციაციის ევოლუციურ ასპექტებს შორის ის აღნიშნავს, რომ "როგორც საზოგადოება უახლოვდება უფრო დიდ და უფრო სტრუქტურულ დიფერენციაციას - ანუ დიფერენცირებული კოლექტივებისა და როლების სტრუქტურას - ის უფრო და უფრო უახლოვდება ჩვენს ანალიტიკურ კატეგორიებს" (პარსონს-სმელსერი, 1956:83). დაბოლოს, განვითარების უფრო

მაღალ ეტაპზე, ანალიტიკური სისტემები სულ უფრო ემპირიულად აქტუალური ხდება. თუმცა, თანამედროვე საზოგადოებების რეალური დიფერენციაციის გასაანალიზებლად, ალბათ, საზოგადოების დაყოფა ოთხ ქვესისტემად უნდა გადაეგდო ანალიტიკურ მიდგომასთან ერთად.

2. ნეოევოლუალობი და განზოგადებული სიმბოლური მედიის თეორია (პარსონსის ფუნქციონალისტური სოციალური თეორიის კატეგორიებზე).

1950-იანი წლების ბოლოდან 1970-იანი წლების დასაწყისამდე პარსონსის საქმიანობა ფოკუსირებული იყო მაკრო-საზოგადოებრივი სფეროების სტრუქტურულ ურთიერთობებზე. როგორც წინა ნაწილში იყო აღნიშნული, 1960-იანი წლების დასაწყისიდან პარსონები სულ უფრო მეტად უყურებდნენ სოციალურ სფეროებს შორის ურთიერთობების ცვლილებებს სოციალური ევოლუციის თვალსაზრისით და რადგან იგი ფუნქციური სფეროების ფუნქციურ გამიჯვნას ევოლუციის ძირითად ტენდენციად მიიჩნევდა, განცალკევებულ სფეროებს შორის თანამშრომლობისა და მედიაციის მექანიზმები მისი ანალიზის კიდევ ერთი ფოკუსი იყო. ამ უკანასკნელის პრობლემის გადასაჭრელად, ის იწყებს ფულის ფუნქციებს, როგორც შუამავალს ეკონომიკის შიგნით და სხვა სფეროებს შორის და, ამ თვალსაზრისით, ცდილობს დაადგინოს ის მექანიზმები, რომლებიც შუამავლობით ახდენს საქმიანობის გაცვლას სხვა სოციალურ სფეროებს შორის. პარსონსის საშუალო თეორია წარმოიშვა 1960-იან წლებში ამ ძალისხმევით.

2.1 საზოგადოების ქვესისტემების გამიჯვნის პროცესები

მთელი ისტორიის განმავლობაში სოციალური სფეროების მზარდი სეგრეგაცია აღინიშნა სხვადასხვა პერსპექტივიდან პარსონებამდე დიდი ხნით ადრე. უპირველეს ყოვლისა იყო დურხეიმი, რომელმაც განიხილა ადამიანის საზოგადოებების განვითარება მექანიკური, "სემენტარული" გაყოფის ფუნქციური დაყოფის ეტაპების თვალსაზრისით, სულ უფრო ორგანულ ურთიერთობებში. გეორგ სიმელმა დაწერა საკუთარი წიგნი სოციალური დიფერენციაციის შესახებ, თუმცა ის ანალიზებს მხოლოდ სოციალურ პოპულაციაში ფრაგმენტაციის გაზრდის ასპექტს (სიმელი, 1890). ნებისმიერ შემთხვევაში, ხაზს უსვამს ინდივიდის გამოყოფას ბუნებრივი მცირე თემების სრული კონტროლისგან და მრავლობითი ჯგუფების სისტემაში მისი როლის დიფერენცირებით, სიმელმა პიონერული როლი შეასრულა სოციალური სფეროების ფუნქციური გამიჯვნის შესწავლაში. ანალოგიურად, ჰერბერტ სპენსერმა მნიშვნელოვანი როლი შეასრულა ევოლუციური ხაზის ხაზში "არასტრუქტურირებული ურდოს საზოგადოებებიდან სტრუქტურირებულ, ფუნქციურად დიფერენცირებულ სახელმწიფოებში", თუმცა სპენსერის ნედლი ბიოლოგიზმი და ფაქტების შერჩევითი მოპყრობა მისი

თეზისების მხარდასაჭერად დიდი ხნის განმავლობაში დისკრედიტირებული იყო ფუნქციური დიფერენციაციის იდეა. მაქს ვებერმა ასევე მნიშვნელოვანი წვლილი შეიტანა სოციალური სფეროების დიფერენცირების პროცესების გაგებაში, თუმცა იგი არ განიხილავდა ფუნქციურ დიფერენცირებას, როგორც ზოგად პრინციპს, მაგრამ მისი შემდგომი ანალიზი ეკონომიკისა და საჯარო მმართველობის მიზნის რაციონალურობის დაზუსტებისა და ფორმალური კანონის გაჩენის შესახებ ფუნდამენტური წვლილი შეიტანა სოციალური სფეროების ფუნქციური დიფერენცირების ბუნების გაგებაში. ანალოგიურად, მისი სოციალური მოქმედების ტიპოლოგია - ზუსტად პარსონსის გაღრმავებული ვერსია- ნებადართულია ფუნქციური დიფერენციაციის ადრეული ბიოლოგიური ანალოგებიდან გასვლა და დიფერენცირების ფორმულირება ჭეშმარიტად სოციალურ კომპონენტებთან ერთად.

სოციოლოგიის კლასიკის გარდა, პარსონსმა უკვე შეძლო მისი ზოგიერთი თანამედროვეს დახატვა სოციალურ დომენებში ფუნქციური დიფერენციაციების ანალიზში. *ფლორიან ზნანიჩკი*მ განსაკუთრებული როლი შეასრულა სოციალური დიფერენციაციის შემუშავებაში. მათი სემინალური ნაშრომის თანახმად, *პოლონელი გლეხი ევროპასა და ამერიკაში*, უილიამს ჯ. თომასთან *თანაავტორობით*, ზნანიჩკის სოციოლოგიური თეორიის ერთ-ერთი მთავარი იდეა ღირებულებების დიფერენცირებაა. (Znaniecki, 1934). მოქმედების თითოეულ სფეროში ცალკეული ღირებულებები ორიენტირებს ამ სფეროში განხორციელებულ საქმიანობას და მოქმედების თითოეული სფერო შედარებით დახურულია მოქმედების სხვა სფეროების მნიშვნელობებისთვის. 1950-იანი წლების ბოლომდე, 1930-იან წლებში გამოთქმული Znaniecki- ს ამ იდეებმა რეალური გავლენა მოახდინა ამერიკულ სოციოლოგიაში მიმდინარე სისტემების თეორიაზე. სოციალური ღირებულების სისტემების დიფერენცირების თეორიით, იგი ელოდა პარსონსის თეორიებს თაობის მიერ და ასევე უზრუნველყო კარგი საწყისი წერტილი სისტემების ანალიტიკური კონცეფციის მიღმა. აღსანიშნავია ასევე *მშუელ ნ. ეიზენშტადტი*, რომელიც არა მხოლოდ უშუალოდ თანამშრომლობდა პარსონსთან ევოლუციურ მხრივ, არამედ მნიშვნელოვანი ნაბიჯები გადადგა მოდერნიზაციის ზომების შემუშავებისკენ, მათ შორის ფუნქციური სოციალური ქვესისტემების დიფერენცირებისთვის, 1950-იანი წლების ბოლოდან გამოქვეყნებულ კვლევებში. (ეიზენშტადტი, 1963; 1964). რა თქმა უნდა, მან დიდი ყურადღება მიიპყრო პარსონსისა და მისი სტუდენტების ადრინდელ საქმიანობაზე (განსაკუთრებით *დანიელ ლერნერისა* და *მარიონ ლევი უმცროსის ნაშრომზე*. 1950-იან წლებში).

პარსონსების განსაკუთრებული გავლენა ჩანს 1960-იანი წლების დასაწყისში დაწყებული სოციალური ევოლუციის იდეის წარმატებით სინთეზირების უნარში. თეორიებისგან განსხვავებით, რომლებიც სოციალური ევოლუციის ერთ მომენტში ჩერდება, პარსონები ცდილობენ სოციალური ევოლუციის შედეგების ხელში ჩაგდებას საზოგადოების სხვადასხვა კომპონენტის დათვალიერებით. ის არა მხოლოდ აჯამებს ევოლუციურ ტენდენციებს უფრო დახვეწილ ცხრილში, ვიდრე მისი წინამორბედები ან თანამედროვეები, არამედ მან ასევე აჩვენა უახლესი თეორიული მიღწევების მიღების შესანიშნავი უნარი - მან, მაგალითად, შეიტანა კიბერნეტიკის შედეგები მის ევოლუციურ იდეებში, ისევე როგორც ზოგადი

სისტემების თეორიის შედეგები, განსაკუთრებით ბიოლოგიური სისტემების მიმართ, შთააგონა მისი სოციალური სისტემების ანალიზი. (პარსონები გაეცნო ზოგადი სისტემების თეორიის ადრეულ განვითარებას 1952 და 1957 წლებში ჩიკაგოში სისტემების თეორიის შესახებ ლექციებისა და დისკუსიების დროს, რომლის დროსაც მან თავად შეუწყო ხელი ბიოლოგიური სისტემების კონცეფციების სოციალურ სისტემებში გადაცემის განვითარებას, იხილეთ პარსონები 1975: 6-7.) სიმბოლური ინტერაქციონიზმი, რომელიც იყო მთავარი თეორიული (და, სოციოლოგიური კვლევითი პოზიციების ოკუპაციის დროს, პარსონსის სკოლის მთავარი ეგზისტენციალური) მოწინააღმდეგე 1950-იან და 1960-იან წლებში, ისეთივე პარსონსის თეორიის ნაწილია, როგორც თანამედროვე ლინგვისტიკა და, განსაკუთრებით, *ნოამ ჩომსკის თეორია* მის ბოლო ნამუშევრებში.

სოციალური მოვლენების განვითარების პერსპექტივაზე გადასვლა პარსონსის აზრით არ არის შეუფერხებელი. პირველი შეგნებული მცდელობა, რომელიც 1964 წლიდან იწყება, მეტ-ნაკლებად მკვდარი დასასრული აღმოჩნდა, რადგან მისი სოციალური განვითარების კატეგორიების ელემენტები დემონტაჟდა და რეორგანიზებული იყო "ევოლუციურ უნივერსალებში" *საზოგადოებებში: ევოლუციური და შედარებითი პერსპექტივები* (1966) და მისი გაგრძელება, *თანამედროვე საზოგადოებების სისტემა* (1971). ნებისმიერ შემთხვევაში, პარსონსის ევოლუციური თეორიის ორი მცდელობის ძირითადი საერთო საწყისი წერტილი არსებობს. ეს არის სოციალური ევოლუციის კონცეფცია, რომელიც ხაზს უსვამს ადაპტაციის გაზრდას საზოგადოებებისა და მათი ნაწილების განვითარებაში. ამასთან, ადამიანის ცივილიზაციებში ადაპტაციის უფრო მაღალი და მაღალი ხარისხის წარმოქმნის ისტორიაში, განსაკუთრებით ევროპული ცივილიზაციის ისტორიაში სოციალური ევოლუციის უფრო მაღალი ხარისხის გზაზე, ჩვენ ვპოულობთ სხვადასხვა გადაწყვეტილებებს ორ ნამუშევრებში.

1964 წლის ნაშრომში პარსონსი აჯამებს სოციალური ბოლოების ადაპტაციის ზრდას ევოლუციური უნივერსალების თვალსაზრისით. ევოლუციური უნივერსალებით ის ნიშნავს სოციალურ მექანიზმებს "(...) რაც იმდენად მნიშვნელოვანია შემდგომი ევოლუციისთვის, რომ ისინი არა მხოლოდ ერთ ადგილას, არამედ საკმაოდ განსხვავებულ პირობებში რამდენიმე სისტემაში მაღალი ალბათობით გვხვდება". (პარსონები, 1969:493). არსებობის ბიოლოგიურ სფეროში პარსონები ხედავენ ასეთ სისტემას, მაგალითად, მხედველობის გაგებით, რომელიც ბიოლოგიური ევოლუციის სამ სხვადასხვა ფილიალში გამოჩნდა. სოციალური ცხოვრების პირველ ეტაპზე ოთხი ევოლუციური უნივერსალი ასევე არის ადამიანის არსებობის მინიმუმი: კომუნიკაცია ენის საშუალებით; რელიგია, რომელიც ამ ეტაპზე კულტურის სინონიმია; სოციალური ორგანიზაცია, რომელიც აქ დიდი ხნის განმავლობაში არსებობს მხოლოდ ნათესაური ორგანიზაციის სახით; და ბოლოს ტექნოლოგია, წარმოების დაგროვილი გამოცდილება უმარტივესი ტექნიკის საშუალებით. სოციალური არსებობის პრიმიტიული ეტაპის შესვენება შესაძლებელი გახდა ორი სხვა ევოლუციური უნივერსალის მიერ: სოციალური სტრატეფიკაციის გაჩენა, რომელიც არღვევს ინდივიდის ჩანერგვას მთლიან ნათესაურ ორგანიზაციაში და კულტურული ლეგიტიმაციის გამორჩეული სისტემის გაჩენას, რაც არღვევს ადრე დიფუზურ უნიტარულ რელიგიურ მსოფლმხედველობას. პარსონები აქ, მისი შემდგომი მუშაობისგან განსხვავებით,

ფუნქციურ დიფერენცირებას პოულობს, როგორც სოციალური სტრატეფიკაციის განზომილებას. სოციალური განვითარების თანამედროვე ეტაპზე, კიდევ ოთხი ევოლუციური უნივერსალი მნიშვნელოვნად ზრდის საზოგადოებების ადაპტაციას: ადმინისტრაციული ბიუროკრატია, ფულისა და ბაზრის მექანიზმების განვითარება, ნორმების ზოგადი უნივერსალური სისტემის (განსაკუთრებით თანამედროვე სამართალი) გაჩენა და საბოლოოდ დემოკრატიული ორგანიზაციები (პოლიტიკური პარტიები, ინტერესთა ჯგუფები) (პარსონები, 1969: 498).

ევოლუციურ უნივერსალებში შეჯამებული განვითარების ტენდენციები არ შეიძლება შერიგდეს პარსონსის ადრინდელ თეორიულ განცალკევებასთან. როგორც ვნახეთ, ეკონომიკასა და საზოგადოებაში პარსონებმა უკვე შეიმუშავეს მოდელი თანამედროვე საზოგადოებებისთვის, სოციალური სფეროების სტრუქტურული დიფერენციაციისა და სფეროებს შორის შუამავლობის მექანიზმებისთვის, კერძოდ, ფულის მითითებით. ამასთან, ევოლუციურმა უნივერსალებმა ეს ჩაშალეს და შეიცავდნენ ფუნქციურ დიფერენციაციებს მექანიკური თანმიმდევრობით, როგორც ეს მოხდა, მაგალითად, ფულის ევოლუციური როლი. უნივერსალებმა ასევე პრობლემური აღმოჩნდა, რადგან ისინი კონცეპტუალურად იზოლირებდნენ გზას, რომელიც ოდესღაც ფულის გარდა სხვა სფეროების შუამავლობის მედიიდან იყო აღებული. თავის მეორე ევოლუციურ სქემაში პარსონები უბრუნდება ეკონომიკისა და საზოგადოების საწყის წერტილებს: ის აკავშირებს საზოგადოების მზარდ ადაპტაციას სოციალური სფეროების ფუნქციურ გამიჯვნასთან; ევოლუციის უფრო მაღალ ეტაპებზე საზოგადოების სფეროები სულ უფრო და უფრო დიფერენცირდა. ამ დიფერენციაციის გარდა, იგი ხაზს უსვამს ორ სხვა ევოლუციურ ტენდენციას, რომლებიც ხელს უწყობენ თანამედროვე საზოგადოებების მზარდ ძალასა და მდგრადობას. ერთ-ერთი მათგანია "ინკლუზიის" კონცეფცია, რომლითაც ის ნიშნავს სოციალური მოსახლეობის ახალი ჯგუფების ფუნქციურ ინტეგრაციას საერთო სოციალურ რეპროდუქციაში. კიდევ ერთი ევოლუციური ტენდენცია ეხება ღირებულებების განზოგადებას (პარსონები, 1977). გარკვეულწილად, Durkheim- ის სურათი ნორმების განვითარების შესახებ აქ მეორდება კონკრეტული ჩვეულებრივი ნორმებიდან უფრო აბსტრაქტული ღირებულებების სისტემებამდე - მაგრამ პარსონები ხაზს უსვამენ განსხვავებულ ასპექტს: საქმიანობის სულ უფრო სპეციალიზებული სფეროების საერთო სოციალური კონტროლი ნაკლებად და ნაკლებად შესაძლებელია თითოეული ინდივიდუალური სფეროს დეტალური ნორმების საშუალებით, ისე, რომ მთლიანად საზოგადოების დონეზე ნორმების შემუშავება შესაძლებელია მხოლოდ უფრო აბსტრაქტულ დონეზე. როდესაც პარსონები ხაზს უსვამენ განვითარების ამ უკანასკნელ ორ ტენდენციას, ის გულისხმობს ნაცნობ ფენომენებს. მისი საკუთარი თეორიული დანამატი ეხება ფუნქციურ განყოფილებებსა და მედიას, რომელიც მათ შორის შუამავლობით ხდება და ამიტომ პირველ რიგში მათთან უნდა გავუმკლავდეთ.

პარსონები არ ცვლის ოთხმაგი ანალიტიკურ განყოფილებას, რომელიც უკვე ნახსენებია ევოლუციურ პერსპექტივაზე გადასვლით და განიხილავს სტრუქტურულ განყოფილებებს სოციალური განვითარების პროცესში სხვადასხვა დონეზე სამოქმედო სისტემების "ოთხჯერ" თვალსაზრისით. როგორც წინა თავში ვნახეთ, 1960-იან წლებამდე პარსონები ზოგად სამოქმედო სისტემას ყველაზე

სრულყოფილ დონეზე მიიჩნევდნენ, კულტურულ, სოციალურ და პიროვნების სისტემებად იყოფა და ადამიანის ორგანიზმს ქვევის მეოთხე დონედ ამატებს. მან ასევე განიხილა სოციალური სისტემა, როგორც ერთ-ერთი ქვესისტემა, რომელიც დაყოფილია ოთხ შიდა სისტემად: ეკონომიკა, პოლიტიკური სფერო, ინტეგრაციის სფერო და სტრუქტურის შენარჩუნების სფერო. წინა სტატიკური პრეზენტაციის შემდეგ, ამ ქვესისტემების გამიჯვნის ისტორიული პროცესები ახლა ხდება ცენტრალური თემა და განცალკევებით ჩვენ ასევე ვხედავთ თითოეული ქვესისტემის ფორმირების პროცესებს.

ზოგადი სამოქმედო სისტემების დონეზე, პარსონები იღებენ სოციალურ ქვესისტემას, როგორც საწყის წერტილს და ხედავს სხვა სამოქმედო სისტემებს, როგორც ისტორიულად წარმოიშვა მისგან. ევოლუციური თვალსაზრისით, კულტურული სისტემის გაჩენა დიფუზური სოციალობიდან არის "ისტორიულ-რელიგიური" მსოფლმხედველობის გაჩენა. რობერტ ბელას ტერმინის შემდეგ, პარსონსს ესმის, როგორც რელიგიური მსოფლმხედველობის გაჩენა, რომელიც უკვე აშკარად ჰყოფს ზებუნებრივ რელიგიურ სფეროს არსებული სოციალური მოვლენებისგან. (პარსონსი, 1977: 42.) მოქმედების ზოგადი სისტემების დონეზე, მეორე "ელემენტარული" განცალკევების პროცესი არის საზოგადოებისა და პიროვნების გამიჯვნა, ინდივიდის ინდივიდუალიზაცია. მესამე განცალკევება ხდება სოციალურ სისტემასა და საზოგადოების ინდივიდების ქცევით სისტემას შორის; ისტორიულად, ეს შეიძლება დაიპყროს წარმოების პროცესებისა და ეკონომიკის გამიჯვნაში (Károly Polányi- ის კატეგორიების გამოყენებით, ჩვენ შეგვიძლია უფრო ნათლად გავიგოთ, როგორც მატერიალური წარმოების პროცესების ორმაგობის გაჩენა და ოფიციალური მართვის პროცესები საბაზრო ეკონომიკის მოსვლასთან, პოლანი 1976: 274-300).

დიფერენციაციის მეორე დონე წარმოდგენილია სოციალური სისტემებით, თუმცა პარსონები არ გამოყოფენ რომელიმე ქვესისტემას, როგორც დიფუზური სოციალობის მატარებლებს სფეროების დიფერენცირებამდე. რეტროსპექტივით, პარსონებს შეიძლება ჰქონდეთ გათვალისწინებული ერთიანი რელიგიურ-პოლიტიკური სფერო სოციალური სისტემების დიფერენცირებამდე და ნათესაური ოჯახის ჩარჩოებს შორის წარმოების დიფუზური, ნიმუშის შენახვის სფერო. ეს დიფუზური სოციალური სფერო იშლება სოციალური ევოლუციის დროს და იყოფა ფუნქციურად უფრო ერთგვაროვან სოციალურ ქვესისტემებად. აქ, რა თქმა უნდა, ხისტი გაყოფის უარყოფითი მხარეები ოთხ ქვესისტემაში კვლავ აშკარაა, განსაკუთრებით ნიმუშის შენახვისა და ინტეგრაციული ქვესისტემებში. (ნიმუშის შენარჩუნების ქვესისტემის ფოკუსური წერტილი (რომლის ფუნქციაა ღირებულებებისა და ნორმების შენარჩუნება და გადაცემა) არის ოჯახი, მაგრამ პარსონები ასევე მოიცავს კულტურული დომენის სოციალურ ასპექტს. ამრიგად, პარსონს მნიშვნელოვანი სირთულე აქვს ამ სფეროების განვითარების გამიჯვნის კონკრეტიზაცია, რომელიც მოიცავს ჰეტეროგენული დომენების ფართო სპექტრს. ის ამას აკეთებს ნიმუშის შენარჩუნების ქვესისტემის კულტურულ ასპექტებზე ფოკუსირებით და ცალკეული ნიმუშის შენარჩუნების ქვესისტემის დანახვით, რომელიც ჩნდება რელიგიისგან კულტურის გამოყოფისა და სეკულარიზაციის პროცესების მეშვეობით. (პარსონები, 1977:43.)

დიფერენციაციის კიდევ ერთი პროცესია ინტეგრაციული ქვესისტემის გამიჯვნა. ამ სფეროს ფუნქციაა საზოგადოების წევრების გაერთიანება და კონტროლი ნორმების ღირებულებებისა და სისტემების საშუალებით. იგი მოიცავს იურიდიულ სფეროს თავისი გამოყენების აპარატით, არამედ მორალური ნორმებით, ჩვეულებრივი ნორმებით და ნორმებისა და ღირებულებების დანარჩენი სამყაროთი. განვითარების ისტორიის თვალსაზრისით, მისი ცალკე წარმოდგენა შეუძლებელია, თუ მხოლოდ იმიტომ, რომ ბოლო რამდენიმე საუკუნის განმავლობაში თავად კანონი სულ უფრო და უფრო განცალქლდა სხვა ნორმატიული სისტემებისგან. პარსონები ასევე გამოყოფენ იურიდიულ სისტემას ინტეგრაციული ქვესისტემიდან დიფერენციაციის საჩვენებლად, მაგრამ ის ყურადღებას ამახვილებს სამართლებრივი და პოლიტიკური სფეროების გამიჯვნაზე: "ავტონომიური სამართლებრივი სისტემის გაჩენა, ალბათ, ყველაზე მნიშვნელოვანი მაჩვენებელია სოციალური ინტეგრაციის სისტემას შორის განსხვავების შესახებ, რომელიც ეხება სოციალურ საზოგადოებას და პოლიტიკურ სისტემას" (პარსონები, 1977:43.) შემთხვევითი არ არის, რომ პარსონ ხაზს უსვამს კანონის გამიჯვნის ამ ასპექტს და არა კანონსა და სხვა ნორმატიულ სისტემებს შორის განცალკევებას, რაც ბევრად უფრო ნათელია, ვიდრე ყოფილი. ამ უკანასკნელისთვის არის კანონის გამიჯვნა სოციალური საზოგადოებისგან. და შემდეგ ჩვენ დაუყოვნებლივ უნდა დავთვალოთ ხუთი ქვესისტემა საზოგადოების დონეზე, როგორც მთლიანობაში. ან, ანალოგიურად, თუ ჩვენ გამოვიყვანთ ყოფილი ნიმუშის შენახვის ქვესისტემას ხელოვნების, მეცნიერებისა და სხვა კულტურული სფეროების სოციალურ ასპექტებს, რომლებიც ასევე შედის ნიმუშის შენახვის ქვესისტემაში, მთლიანი საზოგადოების დონეზე ქვესისტემების რაოდენობა კიდევ უფრო გაიზრდება. პარსონები ამტკიცებენ, რომ "იმ შემთხვევებში, როდესაც აშკარად ოთხზე მეტი ქვესისტემაა, მათი განხილვა შესაძლებელია სამი ასპექტის კომბინაციის თვალსაზრისით: "პირველ რიგში, ფენომენი შეიძლება იყოს ერთ-ერთი სეგმენტაცია, ვიდრე დიფერენცირება". მეორე, შესაძლებელია დიფერენცირება მოხდეს არა მხოლოდ ერთ დონეზე, არამედ რამდენიმე დონეზე. მესამე, ასეთ შემთხვევაში დიფერენციაციები უნდა განთავსდეს უაღრესად დიფერენცირებულ ქვესისტემაში. (პარსონები, 1977:45).

მესამე ძირითადი დიფერენციაცია ეხება ეკონომიკური და პოლიტიკური სფეროების გამიჯვნას (როგორც ვნახეთ, ზოგადი სამოქმედო სისტემების დონეზე განიხილეს ეკონომიკური პროცესების გამოყოფა წარმოების პროცესებისგან).

ინდივიდუალური სოციალური სისტემების შიდა დიფერენცირება მხოლოდ განვითარების თვალსაზრისით არის მინიმუმებული, ხოლო მისი კატეგორიული შემუშავება ასევე მხოლოდ რუდემენტარულია. ეკონომიკის შიდა ქვესისტემები უკვე შემუშავდა ეკონომიკასა და საზოგადოებაში (1956), ხოლო პოლიტიკური სფეროს ქვესისტემები ("შიდა ოთხი") უფრო ექსპერიმენტული ესკიზია 1960-იანი წლების დასაწყისიდან (პარსონები, 1961/I: 49-52). ამ მიზნით, იგი იღებს ვებერის დაყოფას ადმინისტრაციასა და პოლიტიკაში, ყოფს ადმინისტრაციას ორ სფეროდ, ადმინისტრაციის ადმინისტრაციულ და უზენაეს ადმინისტრაციულ ორგანოებად, ამატებს მეოთხე სფეროს, საკანონმდებლო და სასამართლო ფილიალებს და საბოლოოდ აერთიანებს ოთხ განყოფილებას. ფუნქციების მინიჭებით: ადაპტური პრობლემების ადმინისტრირება; ადმინისტრაციული purposive პრობლემები;

საკანონმდებლო და სასამართლო ნიმუშების შენარჩუნების პრობლემებისთვის; და ბოლოს პოლიტიკური პარტიები ინტეგრაციული ქვესისტემის ფუნქციებისთვის. (მიტჩელი, 1967:103). ეს არის ორი დამატებითი "პირველადი" სოციალური ქვესისტემა (ნიმუშის შენარჩუნება და ინტეგრაციული), რაც პარსონს ყველაზე მეტ პრობლემას უქმნის მათი ჰეტეროგენული შინაარსის გამო. 1960-იან წლებში ის არც კი ცდილობს ახსნას მათი შიდა ქვესისტემები და ამას აკეთებს მხოლოდ მოგვიანებით ნიმუშის შენარჩუნების ქვესისტემაში. თუმცა, ამ პროცესში ამ ქვესისტემების შინაარსში შემდგომი ცვლილებებია. უკვე 1971 წელს გამოქვეყნებული ორნაწილიანი ევოლუციის მოცულობის მეორე ნაწილში ჩანს ინტეგრაციული და ნიმუშის შემანარჩუნებელი ქვესისტემების შინაარსი. ხუთი წლის განმავლობაში, რაც პირველი ტომის გამოქვეყნებიდან გავიდა, ამ ორ ქვესისტემაზე ახალი ემფაზები განთავსდა. ნიმუშის შენარჩუნების ქვესისტემაში აქცენტი გადადის ყოფილი ოჯახის სოციალიზაციიდან კულტურული სფეროს სოციალურ ასპექტებზე, აქცენტი კეთდება მაკრო დონის (უნივერსიტეტები, საგანმანათლებლო სფერო) რეპროდუქციისა და ღირებულებების, ნორმებისა და ცოდნის გადაცემის მექანიზმებზე. ინტეგრაციული ქვესისტემის "სოციალური (საზოგადოებრივი) საზოგადოებისთვის" გადარქმევა უკვე მიუთითებს აქცენტის ცვლაზე. ყოფილი ნორმატიული სისტემით, განსაკუთრებით კი სამართლებრივი სისტემით, იდენტიფიკაცია აქ მიტოვებულია და აქცენტი კეთდება ერთობლივ კოლექტივზე: "სოციალური საზოგადოება არის კოლექტივებისა და კოლექტიური ერთგულების რთული ქსელი". (პარსონები, 1977: 125.) 1971 წლის ტომში, მეორეს მხრივ, სოციალური საზოგადოება არის დიფუზური სოციალობის მატარებელი დიფერენცირებამდეც კი, ხოლო აქ აღწერილობაში სხვა სოციალური სისტემები განცალკევებულია სოციალური სტრუქტურებისგან ევოლუციის დროს და იქმნება დამოუკიდებელ ქვესისტემებად.

ზოგიერთი კავშირი შეიძლება განხორციელდეს ორ ქვესისტემში არსებით ცვლილებებს შორის და ჩვენ გვჯერა, რომ მათ აქვთ საერთო მიზეზი იმდენად, რამდენადაც ისინი პარსონების ახალი ინტერესიდან გამომდინარეობს. 1960-იანი წლების მიწურულს პარსონებმა უფრო სერიოზულად დაიწყეს საკუთარი თავის შემფოთება აკადემიურ - სამეცნიერო სფეროსთან. სწორედ ამ კონტექსტში ხდება მისი კონცეპტუალური სამყაროს კულტურული სისტემა, რომელიც ადრე მხოლოდ ბუნდოვნად მიაწინებდა, მნიშვნელოვანი ხდება მის აზროვნებაში და ამ კონტექსტში სოციალური ქვესისტემის ნიმუშის შენარჩუნების ქვესისტემის კულტურული ასპექტები. ამ უკანასკნელის ქვესისტემის უფრო სისტემატური შემუშავების ლოგიკა კულტურის თვალსაზრისით გადაადგილდება - ან მინიმუმ გადადის ფონზე - ოჯახური სოციალური სფერო და იდენტობის ფორმირების კოლექტივები სხვადასხვა დონეზე. სფეროები, რომლებიც აქედან არის გადაადგილებული, გადადის ინტეგრაციის ქვესისტემაში და ახალ ყურადღებას აქცევენ სოციალურ საზოგადოებას.

პარსონსმა გამოაქვეყნა თავისი ახალი კვლევა *ამერიკის უნივერსიტეტის* უნივერსიტეტებზე, რომელიც გამოჩნდა 1973 წელს. იგი იყენებს კატეგორიების მთელ სისტემას უნივერსიტეტისა და აკადემიური სფეროს კონცეპტუალიზაციისთვის და ამ დამატების გარდა, ის რიგ კონცეპტუალურ ცვლილებებს ახდენს. ის სწავლობს სფეროს "ნიმუში-ძირითადი" ქვესისტემაში

სოციალური სისტემების დონეზე. უნდა აღინიშნოს, რომ მან უკვე შემოიღო ტერმინი "რწმუნებული", როგორც ამ ქვესისტემის ალტერნატიული სახელი 1971 წლის ტომში და იყენებს მას აქ, ხოლო საერთოდ გამოტოვებს ტერმინს "ნიმუშის შენარჩუნება". სახელის აქცენტისა და შეცვლის ამ ცვლილების შემდეგ, აქ დომინირებს კულტურული ლეგიტიმაციის ფუნქციები, ვიდრე ნიმუშის მოვლა, დაწყებული 1971 წლის მოცულობით (ალბათ მიზანშეწონილია, შესაბამისად, ტერმინი "ნდობითი" თარგმნა, როგორც "რწმუნებული").

პარსონები ახლა უფრო კომფორტულია ახალი შინაარსით, ფიდეუციური ქვესისტემის შიდა ოთხჯერ სისტემის მშენებლობასთან: ის ყოფს მას: რაციონალური (შემეცნებითი) ქვესისტემა, ტელიკური ქვესისტემა, მორალური საზოგადოება და ბოლოს შემდგენელი ქვესისტემა. აკადემიურ-სამეცნიერო სფეროს ინსტიტუციონალიზაციის ადგილი ფიდეუციურ ქვესისტემაში არის რაციონალურობის (შემეცნებითი) ქვესისტემაში. ტელიკური ქვესისტემა აქ არის ოჯახური და ნათესაური ურთიერთობები, რომლებიც ემსახურება ინდივიდის სამოტივაციო სტრუქტურისა და ემოციური ოჯახის შენარჩუნებას. (ამ ეტაპზე აღვნიშნავთ, რომ პარსონები იყენებენ ტერმინს "ტელური სისტემა" სრულიად განსხვავებულ დომენზე 1978 წლის ბოლო ტომში). მორალური საზოგადოება არის მექანიზმებისა და ღირებულებების სფერო, რომელიც ინდივიდს მთლიანად სოციალურ საზოგადოებას უკავშირებს. მეოთხე, ხელშემწყობი ქვესისტემა, მოიცავს იმ ფორმებს, რომლებიც "განსაზღვრავს მთელ საზოგადოებას (მოქმედების ჩარჩოს), როგორც მნიშვნელოვან მთლიანობას. ეს მოიცავს რელიგიებს, ეკლესიებს და "სამოქალაქო რელიგიების" სხვა კომპლექსებს. (პარსონები, 1973:19).

ოჯახური-კინეტიკური სფეროსა და მორალური საზოგადოების "ტელიკური" ქვესისტემა, როგორც ჩანს, ძნელია რეალობაში გამოყოფა მეზობელი "დიდი სისტემის", სოციალური საზოგადოების სტრუქტურებისგან, მაგრამ პარსონებისთვის ეს შეიძლება იყოს მხოლოდ განცალკევების ანალიტიკური ხასიათის დემონსტრირება. კიდევ უფრო დიდ დაბრკოლებას ხვდებიან ისინი, ვინც პარსონის გაფრთხილების მიუხედავად, ცდილობს რეალურად მიაპყროს საზღვარი, თუ არა ხისტი, შემდეგ სითხე, ნდობით მთელსა და კულტურულ სისტემებს შორის, რომლებიც სოციალურ სისტემებს ეფუძნება. ეს იმიტომ ხდება, რომ კულტურული სისტემების ოთხკუთხედი საოცრად ჰგავს ნდობითი სისტემის შიდა გამიჯვნას.

კულტურული სისტემის ქვესისტემები:

დამაჯერებელი სიმბოლური	მორალურ-შემფასებელი სიმბოლური
კოგნიტური სიმბოლური	ექსპრესიული სიმბოლური

ნდობითი ქვესისტემის შიდა სისტემები (პარსონები, 1977: 8-9.)

constitutive subsystem	მორალური ქვესისტემა
რაციონალური / შემეცნებითი ქვესისტემა	ტელიკური ქვესისტემა

როგორც უკვე აღვნიშნეთ, კულტურულ და სოციალურ სისტემებს შორის განსხვავება თავისთავად პრობლემურია და პარსონები ნამდვილად ზარალდება, როდესაც საქმე განსხვავებას განმარტავს. ნებისმიერ შემთხვევაში, იგი ამტკიცებს, რომ კულტურული სისტემა შეიძლება აბსტრაქტული იყოს კონკრეტული საზოგადოებებიდან და კოლექტივებიდან და რომ, კერძოდ, იგივე კულტურულ პროდუქტებს შეუძლიათ გავლენა მოახდინონ საზოგადოებებზე, ე.ი. "ურთიერთქსოვილი" სოციალურ სტრუქტურებთან, სრულიად განსხვავებულ საზოგადოებებში და სხვადასხვა ისტორიულ დროს, მათ შორის წერისა და ჩაწერის სხვა ფორმების საშუალებით. (პარსონები, 1973:8). იგი რამდენიმე ფორმულირებას აძლევს კულტურული სისტემების ბუნების გასარკვევად: "კულტურული სისტემები მნიშვნელოვანი სიმბოლოების კოდიფიცირებული სისტემებია; რწმენის სისტემები, კოგნიტური ხასიათის ცოდნის ორგანოები, ექსპრესიული სიმბოლოები და მნიშვნელობის სხვა კოდები. (პარსონები, 1973:8). ამ თვალსაზრისით, კულტურული სისტემები მართლაც კულტურული ობიექტების სისტემებია, რომლებიც შეიძლება გადაჯაჭვული იყოს სოციალურ სისტემებთან სხვადასხვა ეპოქაში, რითაც "ანიმატირება" და ავტონომიურად მიედინება კულტურული ობიექტები. ამასთან, სხვაგან პარსონები აღნიშნავს, რომ კულტურულ ობიექტებს უნდა ახლდეს დამატებითი კომპონენტები, რადგან მოქმედების სისტემები, ბოლოს და ბოლოს, ასევე კულტურული სისტემებია (მაგ., კოგნიტურ ობიექტებს თან ახლავს კვლევის ან სწავლის აქტები, რომლებიც მიზნად ისახავს კოგნიტური ობიექტის ბუნების გაგებას). რელიგიური სფეროს "კულტურულ" და "სოციალურ" ასპექტებს შორის განსასხვავებლად პარსონები აღნიშნავენ, რომ რელიგიები განსახიერებულნი არიან რწმენის სისტემებში, სიმბოლოებსა და რიტუალურ ნიმუშებში კულტურულ დონეზე, ხოლო ისინი განსახიერებულნი არიან ეკლესიებსა და დენომინაციებში სოციალურ დონეზე (პარსონები, 1973:48). თუმცა, უფრო რთულია მათი სოციალური სისტემებისგან გამოყოფა.

გასაგებია, რომ პარსონის ცხრილი ასევე ვარაუდობს, რომ კულტურული სისტემები, პირველი კონცეფციის თვალსაზრისით, გაგებულია, როგორც კულტურული ობიექტებისა და სიმბოლოების სისტემები; და ასე შეიძლება აიხსნას მიმოწერა ნდობითი ქვესისტემის შიდა სისტემებთან. მორალური საზოგადოება მუშაობს სიმბიოზში კულტურის მორალური სიმბოლოების სისტემებთან, რაციონალურობის ქვესისტემა კოგნიტური ცოდნის სისტემებთან, რელიგიურ სიმბოლოებთან შემდგარი სფეროთი. ზოგიერთი პრობლემა წარმოიქმნება ნდობითი ქვესისტემის "ტელიკური" ნაწილებიდან და კულტურული სისტემის ექსპრესიული სიმბოლიზმიდან. ექსპრესიული სიმბოლიზმისთვის პარსონები არაერთხელ საუბრობენ მხატვრულ-ესთეტიკურ სამოქმედო სისტემაზე (პარსონები, 1973: 47-48), ხოლო ტელიკისთვის, ნათესაური ოჯახის სფერო და სხვა მცირე თემები როლს ასრულებენ ინდივიდის მოტივაციის ფორმირებაში. თუმცა, კულტურულ-მხატვრული სფერო არ არის გამყარებული სოციალური სისტემების

დონეზე. ჩვენი აზრით, ეს ასევე არის პარსონსის "ანალიტიკური გაერთიანება"; არ არსებობს ადგილი მეხუთე მკაცრი ოთხკუთხედის მშენებლობაში.

მიუხედავად აღნიშნული პრობლემებისა, პარსონსის ანალიზი მოქმედების სფეროების გამიჯვნის პროცესების შესახებ, განსაკუთრებით სოციალური ქვესისტემების, ბოლო ათწლეულების განმავლობაში ხელს უწყობდა სოციალურ თეორიას. ის, რაც ამ ანალიზს განსაკუთრებით საინტერესოს ხდის, არის სხვადასხვა სოციალურ ქვესისტემებს შორის შუამავლის მექანიზმების პარალელური შემუშავება. პარსონებმა დაინახეს სიმბოლური მედიის თეორიის განვითარება, როგორც ქვესისტემებს შორის საქმიანობის გაცვლის ბუნების ხელში ჩაგდების საშუალება. შემდეგში, ჩვენ გადავხედავთ პარსონსის ამ ანალიზებს.

პარსონსის განზოგადებული სიმბოლური მედიის თეორია

პარსონები პიონერად მსახურობდნენ შუამავლობის მექანიზმების საკითხზე ფუნქციურად ცალკეულ სოციალურ ქვესისტემებს შორის. ფულის ფუნქციებთან დაკავშირებული ეკონომიკური თეორიების ანალიზი ამ ნაბიჯის ერთადერთი მხარდაჭერა იყო, მაგრამ სოციალური თეორიის დონეზე ფულის შუამავლის ფუნქციები ჯერ არ იყო შემუშავებული. კონცეპტუალურად, პარსონსის ეს ნაბიჯი ხსნის თეორიების ისეთ მნიშვნელოვან ზომებს, რომ მის მიერ შემუშავებული მედიაციის მექანიზმების ვერსიის თეორიული ღირებულების გარდა, თავად კითხვას აქვს ჰუმანური მნიშვნელობა: როგორ ხდება ქვესისტემებს შორის ფუნქციურად ცალკეული და ურთიერთდახურებული სოციალური ქვესისტემების პროდუქტები? ყურადღება გამახვილდა იმ მექანიზმებზე, რომლებიც შუამავლობას ახდენს ცალკეულ სოციალურ ქვესისტემებს შორის, პარსონებმა შეძლეს სხვა დონეზე შეისწავლონ შუამავლობის მექანიზმების ბუნება და ტიპი. თავად პარსონსი, განზოგადებული გაცვლის საშუალებების ძიებაში, როგორცაა ფული, ცდილობდა გაეგო საქმიანობის გაცვლა ეკონომიკის გარეთ სხვა სოციალური ქვესისტემების თვალსაზრისით. მისი ამოსავალი წერტილი იყო ის, რომ თუ ეკონომიკა მხოლოდ ერთი სოციალური ქვესისტემაა და თუ ეკონომიკის ფუნქციური გამიჯვნით, ეკონომიკურ ერთეულებს შორის ფულის შუამავლის ფუნქცია სულ უფრო ნათელი ხდება, მაშინ რატომ არ უნდა ვკითხოთ, მუშაობს თუ არა მსგავსი მედია სხვა სოციალურ ქვესისტემებში, თუმცა შესაძლოა ნაკლებად ინსტიტუციონალიზებული ფორმით?

თუმცა, შეიძლება სხვადასხვა მედიაზე შემდეგი მოსაზრებები შეაფასოს, პარსონსის იდეის ორიგინალობაზე უარის თქმა შეუძლებელია. ფულის უნიკალობა და თავისებურება, როგორც ფენომენი, იმდენად ნათლად იყო ჩანერგილი ყოველდღიურ აზროვნებაში, რომ პარსონები იყო პირველი სამეცნიერო აზროვნება, რომელიც წარმოიშვა მისგან, რათა ექვეყვემ დააყენოს ყოველდღიური აზროვნების თვითდაჯერებულება. ფული შეუდარებელი და უნიკალურია, როდესაც მის კონკრეტულობას ესმის, ხოლო პარსონები ცდილობენ შეისწავლონ აბსტრაქტული სტრუქტურა, თუ როგორ მუშაობს ფული ისე, რომ მისი აბსტრაქტული თვისებები შეიძლება შევადაროთ სხვა დომენებში შესაძლო მსგავს

ფენომენებს. აქ, რა თქმა უნდა, უნდა აღვნიშნოთ მეორე მსოფლიო ომის შემდეგ კაპიტალისტურ საზოგადოებებში მომხდარი ფულის ფუნქციონირების სოციალურ-ისტორიული ცვლილებები, რომლის მეშვეობითაც თავად ფული უფრო აბსტრაქტული გზით გახდა ინსტიტუციონალიზებული და მისი ფუნქციონირება გაფართოვდა ახალი ფუნქციების ჩათვლით. მე ვფიქრობ აქ, ერთი მხრივ, ფულის გამოყოფა მისი ოქროს ბაზიდან, ისე, რომ ფულის სიმბოლური ხასიათი, რომელიც არსებითად უსარგებლოა, უფრო თვალსაჩინო ხდება და აღარ არის მკაცრად დაფიქსირებული მის ბუნებაში. მეორეს მხრივ, Keynesian მთავრობამ და ეკონომიკურმა პოლიტიკამ შექმნა სულ უფრო ფორმალური ინსტიტუციური სისტემა ეკონომიკის ფულის საშუალებით კონტროლისთვის, ხოლო ფულის კონტროლის ფუნქცია სულ უფრო მეტად დაემატა ფულის ღირებულების გაზომვისა და გაცვლის ფუნქციას. ამრიგად, ყველა ამ ტენდენციამ ხელი შეუწყო პარსონსის განზოგადებულ ძალისხმევას ფულის აბსტრაქტული სტრუქტურების გასაგებად.

სხვადასხვა შუამავლობის მედიის შემუშავებისას, პარსონსის იდეები ზემოთ გაანალიზებული სამოქმედო სისტემების სტრუქტურის თეორემებზე იყო დამოკიდებული. 1960-იან წლებში იგი ავითარებს მედიის თეორიას, პირველ რიგში, სოციალური ქვესისტემების თვალსაზრისით და 1970-იან წლებში, როდესაც ის მათ სცილდება კულტურულ სისტემებს 1970-იან წლებში, ის კიდევ უფრო აფართოებს მას, უფრო და უფრო ახალი მედიის იდენტიფიცირებას ახდენს. სამოქმედო სისტემების სხვადასხვა დონის "ოთხმომიშობის" დამატება, უნდა გააგრძელოს 64 ასეთი მედიის ძებნა - მიუხედავად იმისა, რომ თავად პარსონები ამას შორს არ იღებენ. მან მხოლოდ ოთხი სოციალური ქვესისტემის თეორია დეტალურად შეიმუშავა და ჩვენ ამით შევზღუდავთ.

გარდა იმისა, რომ ფული, როგორც ეკონომიკური ქვესისტემის საშუალო, ის პოულობს ძალაუფლების პოლიტიკური სფეროს საშუალო ნაწილს, ინტეგრაციულ ქვესისტემას (ასევე უწოდებენ საზოგადოებრივ საზოგადოებას) გავლენაში და ბოლოს მოდელის შენარჩუნების (ან ნდობითი) ჩქარობს სისტემას "ღირებულების ობლიგაციაში". მოდით, უფრო ყურადღებით დავაკვირდეთ რას ნიშნავს პარსონები ამით.

როგორც უკვე აღვნიშნეთ, პარსონსი სხვა მედიის მახასიათებლებს ფულის აბსტრაქტული სტრუქტურის შემუშავებით ხსნის. ამრიგად, მას ესმის ფული, როგორც ფულის მფლობელის განზოგადებული უნარი, რომლის მეშვეობითაც თანამშრომლობაში ჩართული სხვების მომავალი მოქმედებები შეიძლება მიმართული იყოს სასურველი მიმართულებით (პარსონები, 1969:301). უფრო დეტალური გაგებისთვის, პარსონები ავითარებენ ნებისყოფის ოთხ რეჟიმს ორ აბსტრაქტულ პირს შორის - *ეგო და ალტერ* - და ოთხი შუამავლის მედია სოციალური სისტემების დონეზე ამ რეჟიმების განზოგადებული ფორმებია. *ეგო* შეიძლება შეეცადოს *ალტერის* მოქმედების სასურველი მიმართულებით წარმართვა ალტერის სამოქმედო სიტუაციის შეცვლით. ეს შეიძლება გაკეთდეს დადებითი ან უარყოფითი მიმართულებით. პოზიტიური, თუ *ეგო*, მას შემდეგ, რაც ალტერმა შეასრულა სასურველი ქმედება, ანიჭებს დაპირებულ სარგებელს. უარყოფითად, როდესაც *ეგო* აწესებს იძულებითი ზომებს ალტერზე, თუ სასურველი ქმედება არ შესრულდება. ან როდესაც *ეგო* ცდილობს ალტერს შეასრულოს სასურველი

განზოგადებული საშუალო და შიშველი ძალადობა. (პარსონები, 1969:309). ამასთან, ამას თან ახლავს სირთულის განმტკიცველობის სოციალური ურთიერთობების ძლიერი საყვედური, რადგან ამ გზით ურთიერთობების სისტემის ფუნქციონირება უფრო მაღალ დონეზე არ შეიძლება გარანტირებული იყოს.

ინსტიტუციონალიზაცია ასევე აუცილებელია "ძალაუფლებისთვის", როგორც მედიაციის საშუალება, პარსონების აზრით: ფულის შემთხვევაში, ქონებისა და ხელშეკრულების ნორმატიული ინსტიტუციონალიზაცია არის ის, რაც "სახელმწიფო ოფისის" ნორმატიული ინსტიტუციონალიზაცია და სახელმწიფოს ორგანოს იერარქიული ორგანიზაციაა ხელისუფლებაში. ეს არის სახელმწიფო ორგანოების იერარქია, რომელიც იძლევა ძალაუფლების გაზომვადობას, ისევე როგორც ფულისთვის, ბანკნოტების ზომა მიუთითებს ზოგადი მსყიდველობითი უნარის ზუსტ ოდენობაზე. რიგები, ძალაუფლების სიმბოლოები, რომლებსაც ისინი წარმოადგენენ: სამკერდე ნიშნები, ალბათ უნიფორმები, ეპოპეტები, ხელმოწერის უფლებამოსილების ფიქსირებული სიები, ძალაუფლების განხორციელების გარე ნიშნებს წარმოადგენს. ერთი მცირე განსხვავება ფულისა და ძალაუფლების მუშაობას შორის არის ის, რომ ამ უკანასკნელს უნდა ჰქონდეს ლეგიტიმაცია მისი ინსტიტუციური წამყვანების გარდა. ვინაიდან ფულის ვითარებაში თანაბარი პარტნიორები არიან სანაცვლოდ, ძალაუფლების ვითარებაში არის ასიმეტრია ძლიერსა და დაქვემდებარებულს შორის. ამიტომ ეს სიტუაცია უნდა იყოს გამართლებული - თანამედროვე პოლიტიკურ სისტემებში - არსებული ძალაუფლების სტრუქტურის მიერ, რათა უზრუნველყოს ნებაყოფლობითი შესაბამისობა, ყოველ შემთხვევაში, ამ მხრივ, რათა ძალის საფრთხემ ეფექტურად დარჩეს აბსტრაქტული უმეტეს შემთხვევაში.

ამრიგად, "ძალაუფლების" საშუალო ინსტიტუციონალიზაცია, გაზომვადობა და საბოლოო მიღწევა, როგორც ჩანს, ამართლებს ფულის ანალოგიას. მაგრამ რაც შეეხება "ძალაუფლების" მოცირკულირე და დაგროვებულ შესაძლებლობებს, რომლებიც ასე მნიშვნელოვანია ფულის შემთხვევაში? ისევე, როგორც ფულის შემთხვევაში, მე ვცვლი კონკრეტული ღირებულებების გამოყენების ღირებულებების აბსტრაქტულ ნიშანს, გამოყენების ღირებულებებს, ასე რომ, ძალაუფლების შემთხვევაში მე მივიღე გადაწყვეტილება, რომელიც აკავშირებს კოლექტივს მთლიანობაში, და როდესაც ის ხორციელდება, ხდება კოლექტივის მიზნების რეალური რეალიზაცია. სხვა განზომილებაში, ძალაუფლება წრიულია, რადგან ის არ არის დაკავშირებული პირთან, მაგრამ ეკუთვნის იმ პირს, რომელიც ოფისს ფლობს მხოლოდ ამ შესაძლებლობით, და როდესაც ის თანამდებობას გადადგამს, ძალაუფლება, როგორც ზოგადი ქონება, მთლიანად გათიშულია პირისგან. შეიძლება ითქვას, რომ ეს ასევე შესაძლებელია თანამედროვე დიფერენცირებული საზოგადოების შემთხვევაში. მეორე მხრივ, დიფუზურად გადაჯაჭვულ ტრადიციულ საზოგადოებებში, ძალიან რთულია ძალაუფლების განცალკევება ინდივიდისგან, ხოლო მეორე მხრივ, ძალაუფლების პრესტიჟი პირდაპირ გარდაიქმნება ეკონომიკურ პრესტიჟად, ან, როგორც საბჭოთა სისტემის ქვეშ მყოფი აღმოსავლეთ ევროპის საზოგადოებების ისტორია და ყოველდღიური ცხოვრებაც კი აჩვენა, ის შეიძლება პირდაპირ გარდაიქმნას აკადემიურ რეპუტაციადა.

ჩვენი შემდეგი საშუალება არის საზოგადოებრივი საზოგადოების "გავლენის" ან "ღირებულების ვალდებულების" ზოგადი საშუალება, ნდობითი ქვესისტემა, რომელიც ინარჩუნებს მოდელს. ორი ადრინდელი ქვესისტემისა და მათი მედიის განხილვისგან განსხვავებით, რომლებიც ემპირიულად არის განლაგებული, ჩვენ აქ ვხვდებით, როგორც წინა სექციებში ვნახეთ, ჰეტეროგენული დომენების ანალიტიკური "გაერთიანება", რაც პარსონსის არგუმენტს ართულებს. გარკვეულწილად უფრო ადვილია ის ფაქტი, რომ პარსონები, მედიის პოვნის მცდელობისას, აშკარად არ ამცირებენ მის მიერ შესწავლულ ქვესისტემებს, რათა ის დასრულდეს უფრო ერთგვაროვანი დომენებით, ვიდრე მისი ორიგინალური კონცეფცია ქვესისტემების შესახებ. ეს ნათლად ჩანს ქვესისტემის მოდელის შემთხვევაში, რომელიც მოიცავს მეცნიერებისა და ხელოვნების სოციალურ ასპექტებს, ასევე მორალურ სფეროს და ოჯახური ურთიერთობების სფეროს, მაგრამ ამცირებს მორალური სფეროს "ვალდებულების" (ღირებულების ვალდებულების) საშუალოს.

დავიწყოთ "გავლენით". როგორც წინა ცხრილში ვნახეთ, ეს საშუალება არის "დარწმუნების" ზოგადი ფორმა, რომელიც დაფუძნებულია ინტერესებსა და ინფორმაციაზე. პარსონები ამტკიცებენ, რომ მექანიზმები ვითარდება თანამედროვე საზოგადოებებში, რომლითაც გარკვეულ პირებს, ჯგუფებს ან შესაძლოა გარკვეულ პოზიციებზე მყოფ პირებს აქვთ "განზოგადებული უნარი", დაარწმუნონ საზოგადოების წევრები გარკვეული ქმედებების განხორციელებაში. (პარსონები, 1967: 355-383).) ეს შესაძლებლობები განზოგადებულია, რადგან შეიძლება ვისაუბროთ "გავლენაზე" და არა მხოლოდ "დარწმუნებაზე" მხოლოდ მაშინ, როდესაც მისი განხორციელების პირის მიერ "გავლენის" განხორციელება მოიცავს სასურველი მოქმედების უბრალო სიტყვას, დადებით შემფოთებას ამ პირის ინტერესებზე, ან როდესაც მას მხარს უჭერს გარკვეული ინფორმაცია (რატომ არის ეს საზოგადოების წევრების ინტერესებში), ეს ინფორმაცია მათ მიერ უკონტროლოა, მაგრამ მათ სჯერათ გამონათქვამები და, ამ თვალსაზრისით გადაქცევით, აყალიბებენ თავიანთ ქმედებებს. პარსონსის სიტყვებით: "ადამიანს აქვს გავლენა ზოგადი გაგებით, როდესაც ინფორმაციის მიმღები ვერ ამოწმებს ფაქტებს, მაგრამ მაინც სჯერა მათ". (პარსონები, 1967:367).

როგორ ხორციელდება "გავლენა"? ჩვენ შეგვიძლია ეს უფრო გასაგები გავხადოთ იმით, რომ მას არსებითად ვუწოდებთ "რეპუტაციაზე გავლენას, ინტერესებისა და ინფორმაციის საფუძველზე". პარსონები კონკრეტულად მიმართავენ ინდივიდის ამ ტიპის რეპუტაციის ფორმირებას და მას საზოგადოების სტრატასა და ჯგუფურ დონეზე პრესტიჟის იერარქიაში ათავსებს. ინდივიდისთვის, "დაუდასტურებელი რწმენა" განზოგადებულია წინა ქმედებებიდან. ინფორმაციის გაზიარება, რომელიც ადრე გადამოწმებული და დადასტურებულია, რომ სიმართლეა და რეკომენდებული ქმედებების გამართლება ინტერესების გათვალისწინებით, აძლევს ადამიანს გარკვეულ განზოგადებულ გავლენას გარკვეული პერიოდის შემდეგ. შემდეგ გავლენიან ადამიანს შეუძლია გაიაროს თავისი "გავლენა" (ინფორმაცია - დაუსაბუთებელი რეკომენდებული ქმედებები) ერთი დროის განმავლობაში, ისევე როგორც მდიდარი ადამიანი ანაწილებს თავის ფულს. თუ რეკომენდებულ ქმედებებს რეალურად აქვს გავლენა საზოგადოების წევრებზე, დაბრუნებული "გავლენა" ბრუნდება; საპირისპირო მართალია.

თუმცა, ინდივიდუალური გავლენა ჩანერგილია პრესტიჟის იერარქიაში, საზოგადოებაში სტრატასა და ჯგუფების დონეზე. ისევე, როგორც ინდივიდის წარსული მოქმედებები ადგენს საკუთარ გავლენას, ისინი ასევე ხელს უწყობენ გარკვეულ გავლენას ჯგუფის ან ფენის პერსპექტივიდან, რომელსაც აქვს კონკრეტული სტატუსი. მაგრამ იგივე ეხება საპირისპირო ნიშანს. მაგალითად, თუ რიგი პოლიტიკოსები არაერთხელ ურჩევენ პოლიტიკას საზოგადოების წევრებს, რომლებიც არასწორია, გავლენა შეიძლება მკვეთრად შემცირდეს არა მხოლოდ ამ პოლიტიკოსებისთვის, არამედ მთლიანად პოლიტიკური კლასისთვისაც და ამ სიტუაციაში, პოლიტიკაში ახალბედები უფრო დაბალი გავლენის ქვეშ იწყებენ. სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ, მათ უნდა შეასრულონ დარწმუნებისა და ინფორმაციის მძიმე შრომა, რათა დაასაბუთონ შემოთავაზებული თითოეული ალტერნატივა და არ დაეყრდნონ პოლიტიკური კლასის არსებულ ზოგად გავლენას. მაგრამ ისევე, როგორც ჩვენ ვნახეთ ძალაუფლებით, რომ რთული საზოგადოება ვერ შენარჩუნდება, თუ კოლექტივის მთლიანობაში სავალდებულო გადაწყვეტილებები შეიძლება განხორციელდეს მხოლოდ ფაქტობრივი ძალის გამოყენებით ინდივიდუალურად, ვიდრე განზოგადებული ძალაუფლების საშუალებით, ასე რომ, ასევე მტკიცებულების კონკრეტული ტვირთი, რომელიც საჭიროა განზოგადებული გავლენის დასრულების შემდეგ ინდივიდუალურად, ვერ უზრუნველყოფს რწმენისა და მოსაზრებების ხანგრძლივ ცვლილებას დიდი მასშტაბით.

მოდით, უფრო ყურადღებით დავაკვირდეთ, თუ როგორ შეურიგდება პარსონები გავლენის თვისებებს, როგორც საშუალოს, ფულის აბსტრაქტული სტრუქტურით. პირველ რიგში, რას ნიშნავს "გავლენა", როდესაც ვიცით, რომ ფული წარმოადგენს გამოყენების ღირებულებების კომუნალურ პროგრამას და "ძალა" წარმოადგენს კოლექტიური მოქმედების ეფექტურობას? "გავლენის" შემთხვევაში, ეს არის "ფაქტები", ან უფრო ზუსტად, "ინფორმაცია" რეალური დამაჯერებელი ძალით. ანალოგიურად, გავლენის "ოქროს ჭერი", ისევე როგორც ძალაუფლების შემთხვევაში ძალის ჭერი, სოლიდარობაა. ეგოსა და ალტერნის საერთო კუთვნილება, მათი წევრობა სოლიდარობის საზოგადოებაში, ქმნის ურთიერთგავლენის ძირითად საფუძველს და არის "ოქროს" ექვივალენტი გავლენის სისტემისთვის, როგორც ძალაუფლების სისტემაში, ფიზიკური ძალის. (პარსონები, 1967:368). პარსონსი, 1967:368). ამასთან, პარსონსი აღნიშნავს, რომ ეს მხოლოდ უსაფრთხოების საფუძველია. და გავლენის განშტოების სისტემაში, არასაკმარისი იქნებოდა, თუ გავლენის შესაძლებლობა მხოლოდ საზოგადოების ახლო წევრებს შორის არსებობდა. თანამედროვე საზოგადოებებში, მათ ემატება ერთი მხრივ, ასოციაციების სულ უფრო განშტოებული სისტემა და მეორეს მხრივ პრესის მექანიზმები. აქ ანალოგია შეიძლება მოიძებნოს წინა მედიისთვის მითითებული ფრაგმენტაციის ფენომენებზე: ისევე, როგორც ძალა შეიძლება შემცირდეს უბრალო ძალამდე, ხოლო ოქროს შეუძლია შეცვალოს ფული - ან უარესი, საქონლის პირდაპირი გაცვლა - ასე რომ, გავლენა შეიძლება შემცირდეს მცირე ბუნებრივი თემების წევრებს შორის გავლენის შესაძლებლობაზე - იფიქრეთ აქ პრესის სანდოობის შესაძლო მასშტაბურ დაკარგვაზე, მაგრამ ასევე პარტიებისა და პოლიტიკოსების სანდოობის ფართოდ დაკარგვა გარკვეულ ისტორიულ ეპოქაში! თანამედროვე და რთული საზოგადოებები დიდხანს ვერ გადარჩებიან

ასეთ სიტუაციაში. ამ ეტაპზე, პარსონები ასრულებენ გავლენის ნორმატიულ ინსტიტუციონალიზაციას. ისევე, როგორც ეკონომიკური ერთეულების გამიჯვნა და ხელშეკრულების თავისუფლების სამართლებრივი განმტკიცება ფულის შემთხვევაში, საჯარო სამსახურების საჯარო ხელისუფლების სამართლებრივი რეგულირება "ძალაუფლების" შემთხვევაში, გაერთიანების თავისუფლებისა და პრესის თავისუფლების სამართლებრივი გარანტია და ასოციაციის სისტემისა და მასობრივი კომუნიკაციის პირობების შექმნა "გავლენის" შემთხვევაში, " ინსტიტუციონალიზაცია.

პარსონსის მეოთხე საშუალება, "ნიმუშის შენარჩუნების" ქვესისტემის "ღირებულების ვალდებულება", მოქმედებს ისევე, როგორც ჩვენ ვნახეთ გავლენის შემთხვევაში. როგორც უკვე აღვნიშნეთ, პარსონებმა ეს შეიმუშავეს ნიმუშის შენარჩუნების სფეროს მორალურ-ეთიკური ასპექტებისთვის, რაც მას დეკლარირებულად მოქმედებს მის მიერ აშენებული ანალიტიკური ქვესისტემის სხვა დომენებისთვის. ამ მედიუმში, მორალური ღირებულების ასპექტების მიმართვა განზოგადებულია მორალური ღირებულების ასპექტების მიმართ. (პარსონები, 1968:38). განზოგადების მექანიზმები უფრო ვიწროა, ვიდრე გავლენის ქვეშ და უფრო მჭიდროდ არის დაკავშირებული ინდივიდთან. ვინაიდან კომპლექსურ საზოგადოებებში გავლენის მექანიზმები ამოღებულია ინდივიდუალური ან მცირე საზოგადოების კონტექსტიდან და განზოგადებულია ფართო ინსტიტუტების, კლასებისა და სტატუსის ჯგუფების დონეზე (და ამ ჩარჩოში "გავლენის" მასშტაბი შეიძლება გამოყენებულ იქნას - ან თუნდაც გაფართოვდეს - ინდივიდის მიერ), მორალური მდგომარეობის განზოგადება უფრო მჭიდროდ არის დაკავშირებული ინდივიდთან. პარსონსის საშუალო კონცეფციის ჩარჩოს განზოგადება, შეიძლება ითქვას, რომ ამ შემთხვევაში თავად საშუალო კონცეფცია ზედმეტად იქნა გამოყენებადი. თუმცა, ეს არ ნიშნავს იმას, რომ პარსონსის არგუმენტები არ შეიძლება გამოყენებულ იქნას როგორც კომუნიკაციის ზოგადი ფორმა. მორალური ღირებულების ვალდებულების პერსონალიზაცია ასევე აშკარაა პარსონსის მიერ იმ ადამიანის წარსული ქცევის იდენტიფიცირებაში, რომელიც მორალურ მიმართვას ახდენს საზოგადოების წევრებისთვის, როგორც განზოგადებული მედიის "ოქროს ჭერი". ამასთან, ღირებულების მიმართვის ეფექტურობა ასევე გულისხმობს, რომ "სხვები", რომლებიც მიბადულნი არიან, ასევე ადრე სოციალიზებულნი არიან ამ მორალურ ღირებულებებზე.

ამ მედიის თვისებებსა და სხვა მედიის აბსტრაქტულ სტრუქტურებს შორის კორესპონდენციის შემუშავების გარეშე, ჩვენ აქ ვამრავლებთ ცხრილს, რომელიც აჯამებს პარსონების თეორიას ოთხი მედიის შესახებ იურგენ ჰაბერმასის 1981 წლის ტომში. (ჰაბერმასი, 1981/II, 409.)

პარსონსის განზოგადებული სიმბოლური მედიის თეორია

კომპონენტი საშუალო	სტანდარტული სიტუაცია	განზოგადებული მნიშვნელობა	ნომინალური უფლება	Racionality კრიტიკიზმი	მსახიობის დამოკიდებულება	რეალური ღირებულება	საბოლოო ზღვრის დაფარვა	ინსტიტუციონალიზაციის ფორმა
ფული	გაცვლა	კომუნალური	გაცვლითი ღირებულებები	მომგებიანობა	success ორიენტირებული	გამოყენების ღირებულება	ოქრო	ქონება და ხელშეკრულება
power	ინსტრუქცია	ეფექტურობა (რეალურად კოლექტიური მიზნის მისაღწევად)	სავალდებულო გადაწყვეტილებები	effektivity (Sovereignty)	success ორიენტირებული	კოლექტიური მიზნის მიღწევა	იძულებითი ინსტრუმენტები	ოფიციალური ორგანოები
გავლენა	განმანათლებლობა	ლოიალობა	ავტორიტეტული დეკლარაციები (გამონათქვამები ინტერპრეტაცია, ექსპერტის მოსაზრებები)	თანხმობა	კონსენსუსზე ორიენტირებული (გაგებაზე ორიენტირებული)	კონვიციის წამყვანობა	კულტურული ტრადიციები და ცხოვრების სოციალური გზები	პრესტიჟის იერარქია
ღირებულების ვალდებულება	მორალური მიმართვა	მთლიანობა	ავტორიტეტული გაფრთხილებები (კრიტიკა და წახალისება)	ღირებულებების თანმიმდევრულობა	კონსენსუსზე ორიენტირებული (გაგებაზე ორიენტირებული)	ვალდებულებების დასაბუთება	ცხოვრების სტილი და ingtemalied ღირებულებები (შიდა საწყევლები)	მორალური ავტორიტეტი

ფუნქციური დიფერენცირება და განზოგადებული სიმბოლური მედიის შუამავლობა, ან პარსონსის თეორიული მიღწევების გავლენა მაკროსოციოლოგიურ დონეზე, ძირითადად ესმის ამ ორი განზომილების შეერთებით. ორი განზომილების კავშირი არა მხოლოდ თეორიული დამსახურებისთვის მნიშვნელოვანია. წინა განზომილების ნეგატივები ასევე ზღუდავს პარსონსის მიღწევებს მედიის თეორიაში. ისევე, როგორც სოციალური ქვესისტემების ფუნქციური დიფერენცირების მთავარი პრობლემა იყო ჰეტეროგენული სფეროების გაუმართავი შერწყმა ეკონომიკური და პოლიტიკური სფეროების მიღმა, ასე რომ, ეს არის მათთვის მინიჭებულ მედიასთან (მაშინაც კი, თუ პარსონები ქვეცნობიერად ან უნებლიედ ავიწროებენ ინდივიდუალური სფეროების მედიას მითითებული გზით).

პარსონსის თეორიის მიღმა არსებული თეორიული მცდელობებიდან ორი ტენდენცია გამოირჩევა. პირველი არის პარსონების "ოთხჯერ" განსხვავებები ემპირიულად დაკვირვებულ განსხვავებებზე და აქ მცდელობები ხდება მედიაციის განზოგადებული საშუალებების შესაქმნელად, როგორცაა ფული სოციალური სფეროებისთვის, რომლებიც შეიძლება უფრო ვიწროდ და ემპირიულად განთავსდეს. ერთ-ერთი მაგალითია ნიკლას ლუმანი, რომელმაც შეიმუშავა სამეცნიერო რეპუტაციის იდეა, როგორც მეცნიერების შუამავლის საშუალება. (ლუჰმანი, 1970: 232-252). მეცნიერების დამოუკიდებელი ორგანიზაციული სტრუქტურა, მეცნიერების ღირებულების სისტემა, მეცნიერების იზოლაცია და მისი ინსტიტუციონალიზაცია "სამეცნიერო რეპუტაციის" ფუნქციონირებას,

როგორც მედიაციის განზოგადებულ საშუალებას, უფრო გასაგებია, ვიდრე პარსონების მსგავსი ჰეტეროგენული სფეროების თვალსაზრისით საშუალო განვითარების მცდელობა. ლუმანის მსგავსად, იურგენ ჰაბერმასი ხედავს ფულის ანალოგური მედიაციის მედიის ძიებას, როგორც მნიშვნელოვანს ემპირიულად ლოკაზებული სოციალური ქვესისტემების თვალსაზრისით.

როგორც ვნახეთ, "გავლენის" ზოგადი ფორმების შემთხვევაში, ფულისა და ძალაუფლების გარდა, ასევე ლეგიტიმურია მისი საშუალოდ მიჩნობა. თუმცა, თუ გვინდა, რომ თითოეული ამ მედიის ფარგლები დავაკონკრეტოთ, აღმოჩნდება, რომ პარსონების მიერ ნახსენები "გავლენა", რომელიც აზრის ფორმირების საშუალებად ფუნქციონირებს, რეალურად ახდენს გავლენას პოლიტიკურ სფეროში. ჩვენი აზრით, "ძალაუფლებისა" და "გავლენის" მექანიზმები უკეთესად შეიძლება განთავსდეს, თუ ერთიანი პოლიტიკური სფერო დაყოფილია, როგორც განვითარებულ დასავლეთ ევროპის საზოგადოებებში, პოლიტიკურ სფეროში და დიდწილად ცალკეულ ადმინისტრაციულ სფეროში. პარსონების მიერ აღწერილი ძალაუფლების საშუალო (სავალდებულო გადაწყვეტილებები იძულებითი მოქმედების პერსპექტივით) უფრო მჭიდროდ არის დაკავშირებული საჯარო ადმინისტრაციასთან, ხოლო გავლენა ("განზოგადებული რეპუტაცია ინტერესებიდან და ინფორმაციით") იპყრობს პოლიტიკური სფეროს პროცესებს. რომ შევაჯამოთ, თუ გავითვალისწინებთ პარსონის ანალიტიკურ ქვესისტემებთან დაკავშირებულ რეალურ დიფერენციაციებს, ჩვენ შეგვიძლია განვთავსოთ ფული ეკონომიკის გვერდით, ძალაუფლება საჯარო ადმინისტრაციის გვერდით, გავლენა მოახდინოს პოლიტიკური სფეროს (ან "პოლიტიკური რეპუტაციის" გვერდით) მეცნიერების გვერდით, "სამეცნიერო რეპუტაცია", როგორც მედიაციის განზოგადებული საშუალება.

ახალი სოციალური სფეროებისთვის ახალი მედიის აღმოჩენის შესაძლებლობის გამორიცხვის გარეშე (ან რომ მომავალი მოვლენები ახალ განზოგადებულ მედიას ახალი და ნათელი ფუნქციური დიფერენციაციების შექმნის პარალელურად გამოიმუშავენ), ცალკეულ სოციალურ სფეროებს შორის კოორდინაციისა და საქმიანობის გაცვლის კიდევ ერთი გზა მედიასთან ერთად არის სპეციალიზებული პროცედურების გახსნა. პარსონის ექსპერიმენტის გაგრძელების ეს სხვა გზა გვხვდება ნიკლას ლუჰმანში. ლუჰმანმა მიუთითა იზოლირებული პროცედურების სერიაზე, რომელიც საშუალებას აძლევს სოციალურ სფეროებს, რომლებიც სულ უფრო მეტად ინაწილებენ თავიანთი ქვე-პროცესებით, უზრუნველყონ მთლიანობაში უფრო მჭიდრო კოორდინაცია და საქმიანობის გაცვლა ინდივიდუალური სოციალური სფეროების თანდაყოლილი ლოგიკის დაშლის გარეშე. ამრიგად, ეკონომიკური რაციონალურობა არ არის გატეხილი პოლიტიკის პრიორიტეტებით და პოლიტიკური აქცენტის ცვლა პირდაპირ არ მოქმედებს კანონის სფეროში ინდივიდუალურ სასამართლოებზე, მაგალითად, მაგრამ კანონი და პოლიტიკა მთლიანად ერთმანეთთან არის დაკავშირებული. მაგალითად, ლუჰმანი საკანონმდებლო პროცესის გამიჯვნას მოჰყავს. იურიდიული სფეროს ცალკეული ერთეულები (სასამართლოები და სამართალდამცავი სხვა ერთეულები) მიუწვდომელია პოლიტიკის ცალკეული ერთეულებისთვის, მაგრამ კანონი მთლიანობაში და კანონის ორგანო შეიძლება შეიცვალოს პოლიტიკური ორგანოების (პარლამენტები, მთავრობები და ა.შ.) მიერ. საბოლოო ჯამში,

პოლიტიკის ახალი პრიორიტეტები ინტეგრირებულია კანონის მიკროპროცესორებში საკანონმდებლო პროცესის საშუალებით, მაგრამ ცალკეული პროცესის საშუალებით კავშირი იცავს პოლიტიკური რაციონალურობისა და კანონის შიდა ლოგიკის გამიჯვნას (ლუჰმანი, 1972/II:234-242).

სინამდვილეში, ზოგიერთი მედია სამსახურში განსხვავებულია, ვიდრე პარსონსის პრეტენზიები, ხოლო ზოგიერთი მედია, რომელსაც ის იკვლევს, შეიძლება უკეთესად იყოს დატყვევებული სხვა კონტექსტში. პარსონსის იდეის საწინააღმდეგოდ, უნდა აღინიშნოს, რომ ცალკეულ სოციალურ ქვესისტემებს შორის მედიაცია შეიძლება მოხდეს მედიის გარდა სხვა მექანიზმების საშუალებით (მაგ., ორ ან მეტ ქვესისტემას შორის შუამავლის ცალკეული პროცესი). თუმცა, არცერთი მათგანი არ იზორებს პარსონსის მედიის თეორიის სემინალურ მნიშვნელობას.

თავი III ნიკლას ლუმანის ფუნქციური სისტემების თეორია

1 კომუნიკაცია, როგორც სოციალურობის ფუნდამენტური ელემენტი

დახვეწილი ანალიზი უნდა ასახავდეს მის ძირითად კატეგორიებს, შესწავლილი საგნის ელემენტარულ განსხვავებებს, სანამ ის შეიძლება გამოყენებულ იქნას. მათგან ყველაზე მნიშვნელოვანი, სოციოლოგიაში, ეხება სოციალურობის ორგანიზების ფუნდამენტურ ელემენტს. თუ ჩვენ დავიწყებთ იმას, რაც დღესაც გამოიყენება ბევრ თეორიულ ანალიზში, კერძოდ, რომ საზოგადოება არის ადამიანებს შორის ურთიერთობების მთლიანობა, ჩვენ არ ხაზგასმით აღვნიშნეთ, მაგრამ მინიჭებული გვაქვს, რომ ინდივიდი არის საზოგადოების ძირითადი განუყოფელი ელემენტი. ყველა შემდგომი ანალიზი ემყარება ამას, ელემენტარული განსხვავებები შეიძლება შედგენილი იყოს ორ ინდივიდს შორის, ხოლო უფრო ფართო სოციალური წარმონაქმნების საზღვრები შეიძლება შედგენილი იყოს ჯგუფებს, სტრატას ან შესაძლოა ინდივიდების კლასებს შორის. სოციალური სტრუქტურა აუცილებლად ხდება მოსახლეობის სტრუქტურა, როგორც ჯგუფური სტრუქტურა, როგორც ფენის სტრუქტურა, როგორც კლასის სტრუქტურა. მაგრამ როგორ შეიძლება მეცნიერების, იდეოლოგიის, ადმინისტრაციის, სამართლის, ეკონომიკის და ა.შ. სტრუქტურული დემარკაციები და შუამავლობის მექანიზმები. მასში მოთავსდეს?

სოციალური თეორიული აზროვნება ამ მიმართულებით მე -19 საუკუნის ბოლოდან მოძრაობს, როდესაც მან დაარღვია "ადამიანი", როგორც სოციალური ორგანიზაციის ძირითადი კატეგორია და დაადგინა, რომ ადამიანი მონაწილეობს სხვადასხვა როლებში გარკვეული სოციალური წარმონაქმნების ფუნქციონირებასა და მშენებლობაში და ხდება საზოგადოების წევრი თითოეულ როლთან დაკავშირებული ნორმებისა და ქცევის წესების სოციალიზაციის გზით. ტრადიციული კავშირების დაშლა და ურბანიზაციის გაზრდა იწვევს სხვადასხვა როლების რაოდენობის ზრდას ერთ ადამიანზე და მათ ბუნებაში განსხვავებებს. როლებზე და მათ შორის ურთიერთობებზე დაფუძნებულმა სოციალურმა თეორიებმა, ვიდრე ინდივიდმა, უფრო დიდი რეზოლუცია განიცადა და უფრო ადეკვატურად გამოიკვლია საზოგადოების რეალური ორგანიზაცია. ამასთან, როლი თავად შედგება ელემენტებისგან, რომელთა ანალიზიც შესაძლებელია და მაქს ვებერის შემდეგ, მოქმედება, რომელიც აშენებს როლებს, იყო თეორიული ანალიზის ფოკუსი. როლებში განსხვავებების მიღმა არის მოქმედებების ტიპები, მოქმედებების მოტივაცია, ნიმუშის ცვლადები, რომლებიც ახასიათებს თითოეულ

მოქმედებას, კარგად არის დატყვევებული. როგორც ვნახეთ, ტალკოტ პარსონსმა დააფუძნა მისი გაგება სისტემური წარმონაქმნების შესახებ, რომლებიც ქმნიან სოციალურობას სხვადასხვა როლებზე, რომლებიც შეიძლება წარმოიშვას სხვადასხვა ტიპის მოქმედებებიდან და ბოლოს უნიტარული მოქმედება, რომელიც აშენებს უფრო რთულ ფორმირებებს, შეიძლება თავად დაიშალა მოქმედების კომპონენტებად. სად ვდგავართ ადამიანის კომპაქტური კონცეფციით! თანამედროვე სოციალური თეორია მათ აერთიანებს თავის კატეგორიებში, ტიპოლოგიებსა და განსხვავებებში უფრო ფართო სოციალური წარმონაქმნების დასაპყრობად.

ლუჰმანი ამ გზას მიჰყვებოდა თავისი ძირითადი კატეგორიების შემუშავებაში, მაგრამ უკმაყოფილო იყო მიღებული შედეგით და რადიკალიზებული იყო ინდივიდისგან სოციალური თეორიის რაზმი. მან აღმოაჩინა, რომ თეორიული აზროვნება კვლავ ძველი დაკვირვებით იყო დაკვირვებული, რომ საზოგადოება "რატომღაც შედგება ხალხისგან". ეს იმიტომ ხდება, რომ მოქმედება ინდივიდთან არის დაკავშირებული, თუმცა თეორიამ შეიძლება დაანგრის იგი. და მოქმედების თეორიებშიც კი, სოციალურობა იწყება ორ მსახიობს შორის მოქმედებით: ინტერსუბიექტურობა. ამრიგად, პირველ ეტაპზე, მოქმედების თეორია ითვალისწინებს სოციალურობის მოქმედებაზე დაფუძნებულ გაგებას და ასწორებს მას მეორე ეტაპზე.

ამრიგად, ლუჰმანი უარყოფს მოქმედებას, როგორც სოციალურობის ფუნდამენტურ ელემენტს და ცვლის მას კომუნიკაციით: ინფორმაციის გადაცემა ორ ადამიანს შორის ინტელექტით (ან, უფრო ზუსტად, ორი გონებრივი სისტემა). თუმცა, გადაცემის ეს მიღება გულისხმობს მრავალ არჩევანს, ასე რომ, აქ უფრო მეტად შეიძლება ვისაუბროთ "შერჩევის დამუშავებაზე": "თუ კომუნიკაციის ერთი ჩაფიქრებულია, როგორც სამი არჩევანის სინთეზი, როგორც ინფორმაციის, კომუნიკაციისა და გაგების ერთიანობა, მაშინ კომუნიკაცია ხორციელდება გაგების დამყარებისას" (ლუჰმანი, 1984:286). ინფორმაციის შინაარსის გონებრივად არტიკულაციის აქტი არის შერჩევა, კომუნიკაცია (კომუნიკატორი ყოველთვის ნაწილობრივ არასწორად წარმოადგენს იმას, რაც ნათქვამია) არის კიდევ ერთი შერჩევა, ხოლო სხვა ადამიანის გაგება ყველაზე დიდი არჩევანია. თუმცა, საქმე იმაშია, რომ ამ სტრუქტურასთან კომუნიკაცია წარმოადგენს სოციალურობას ლუმანის თეორიის მიხედვით და რომ ის უკვე შედგება გონებრივი სისტემების მოქმედებისგან (მათი კოორდინირებული ინტელექტუალური თანხმობა) და არ შეიძლება მათში შემდგომი დაშლა. ლუმანის თქმით, ეს ხსნის ახალ ზომებს სოციალური სამყაროს ორგანიზებისთვის და საშუალებას იძლევა გამოიკვლიოს მრავალი ადრე გაუთვალისწინებელი კავშირი.

ამრიგად, სოციალური სამყაროს ძირითადი ელემენტი, რომელიც ამ თეორიაში არ შეიძლება კიდევ უფრო დაიშალა, არის ელემენტარული კომუნიკაცია, მაგრამ მას შეუძლია მხოლოდ გაჩნდეს და შექმნას უფრო რთული სოციალური წარმონაქმნები ფიზიკურ-ბიოლოგიური სამყაროს არაპრობლემური ორგანიზაციის საფუძველზე და ამ საფუძველზე ორგანიზებული გონებრივი სისტემების არსებობა. სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ, ლუჰმანმა, ძირითადი ელემენტის შეცვლით, ერთდროულად გამოყო გონებრივი ცნობიერების პროცესები სოციალური სამყაროს ორგანიზაციისგან, როგორც დამოუკიდებელი სისტემის დონე. სხვადასხვა

სოციალური წარმონაქმნები, რა თქმა უნდა, გავლენას ახდენს გონებრივი პროცესების ორგანიზებაზე მრავალი გზით, რადგან ისინი გავლენას ახდენენ სოციალურობის ორგანიზებაზე. თუმცა, ეს ურთიერთგავლენა ყოველთვის ხდება საკუთარი სისტემის დონეზე შერჩევით და ტრანსფორმაციის გზით. ლუკმანი აყალიბებს ურთიერთქმედებას ორ სისტემურ დონეს შორის ურთიერთქმედების კატეგორიასთან (შდრ. ლუკმანი 1981, 151 - 170). უკვე ამ ეტაპზე უნდა აღინიშნოს, რომ ამ ძირითად თეორიულ გადაწყვეტილებას - საგნის გამორიცხვა სოციალური სამყაროს მშენებლობიდან - სერიოზული შედეგები მოჰყვა ლუმანის თეორიას, როგორც მთლიანობაში. თუმცა, რადგან მის ანალიზს შეუძლია უზრუნველყოს მნიშვნელოვანი შეხედულებები ზოგადად სოციალური სტრუქტურების ბუნების გასაგებად, ამ საკითხს მოგვიანებით ცალკე თავში განვიხილავთ.

2. სოციალური სისტემები: ინტერაქცია, ორგანიზაცია, საზოგადოება

ჩვენი ადრე "სოციალობის" და "საზოგადოების" ტერმინოლოგია ახლა შეიძლება დაზუსტდეს. ჩვეულებრივი სოციოლოგიური ტერმინოლოგია იყენებს ტერმინს "საზოგადოება" იმის გამო, რაც ლუკმანმა დაყო სისტემების სამ დონეზე და იყენებს ტერმინს სოციალობა, სოციალური სისტემა, როგორც სამი დონის შემაჯამებელი ტერმინი. საზოგადოება მხოლოდ სოციალური სამყაროს ერთ-ერთი დონეა, შეუქცევადად განსხვავდება ორგანიზაციული სისტემების დონისა და მარტივი ურთიერთქმედების სისტემების დონისგან.

სოციალურობის ორგანიზების სამ სისტემაზე არსებობს ერთი სისტემის ტიპის განსხვავება. ლუმანის თანახმად, ურთიერთქმედება ან მარტივი სოციალური სისტემები თავიანთ საზღვრებს აწესებს ყოფნის / არყოფნის ხაზების გასწვრივ (1975, 9 21). ყველა კომუნიკაცია, რომელიც ხდება დამსწრე პირებს შორის, ეკუთვნის კონკრეტულ ურთიერთქმედების სისტემას. მანძილი გამორიცხავს. ეს უკანასკნელი, რა თქმა უნდა, კონკრეტულად გადაწყდა ტელეფონის არსებობით ბოლო დროს, მაგრამ მანძილზე კიდევ უფრო რთული ურთიერთქმედება შესაძლებელი გახდა ვიდეოკონფერენციით, რომელშიც სხვადასხვა კონტინენტზე ინტერაქტანტები ურთიერთობენ ერთ ურთიერთქმედების სისტემაში. თუმცა, ყველა ეს ტექნიკური შესაძლებლობა მხოლოდ ურთიერთქმედების სისტემის მახასიათებლების ნიუანსს; მახასიათებლების უმეტესობა საერთოა ასეთი ტექნიკურად შუამავლობით სისტემისთვის ინტერაქტანტებს შორის, რომლებიც რეალურად იმყოფებიან და ისინი, ვინც არ არიან. მაგალითად, ურთიერთქმედების სისტემა არ შეიძლება იყოს ძალიან რთული, რადგან მხოლოდ ერთ ადამიანს შეუძლია ერთდროულად ისაუბროს, ხოლო როდესაც მონაწილეთა რაოდენობა დიდია, უმრავლესობის ფაქტობრივი კომუნიკაციური მონაწილეობა ნაკლებად სავარაუდოა, ისე, რომ შიდა სპონტანური საზღვარი სპონტანურად ჩამოყალიბდეს რამდენიმე აქტიური კომუნიკატორის რეალურ ურთიერთქმედების სისტემასა და დანარჩენ მონაწილეებს შორის, რომლებიც მცირდება მხოლოდ თვითმხილველები. ცოტა ხნის წინ, ლუკმანმა ასევე განმარტა თავისი ცნება ურთიერთქმედების სისტემების საზღვრების შესახებ. მისი მსჯელობიდან ახლა შეიძლება დაინახოს, რომ თავად

ურთიერთქმედება შეზღუდულია შიდა კონცეპტუალური თანმიმდევრულობით, ხოლო უფრო რთული სოციალური სისტემებისთვის, დელიმიტაცია უნდა იყოს აშკარა სისტემის შიდა კონცეპტუალური თანმიმდევრულობის მიღმა. ურთიერთქმედება არის კომუნიკაცია, რომელიც მიმდინარეობს ერთ ნაკადში და მისი სისტემური თანხვედრა უზრუნველყოფილია იმით, რომ თითოეული თანმიმდევრული კომუნიკაცია მოცემულ ურთიერთქმედების სისტემაში უნდა იყოს თემატურად დაკავშირებული წინა მხარეს. მე არ შემიძლია მოულოდნელად და გარდამავალად ვისაუბრო სრულიად განსხვავებულ თემაზე იმავე ურთიერთქმედების ფარგლებში, მაგრამ მე უნდა ავხსნა განსხვავება წინა კომუნიკაციის თემიდან და ამით გარკვეულწილად დავაკავშირო იგი. ანალოგიურად, მე არ შემიძლია ადვილად გავიმეორო ის დამატებები, რომლებიც ახლახან გავაკეთე ამ საკითხზე, თითქოს ისინი არ გაკეთებულა, ზოგადად არ შემიძლია უგულვებელყო სხვადასხვა მოსაზრებები, რომლებიც გამოთქმულია და ვერ ვიტყვი გამართლების გარეშე, თითქოს არაფერი მომხდარა მათი უარყოფისთვის. ურთიერთქმედების სისტემაში, კომუნიკაცია "ერთმანეთს კუდიტ კბენს", ის ასახავს ერთმანეთს და ისინი, ვინც ამას არღვევენ, ურთიერთქმედებას ქაოტურ და არათანმიმდევრული ხდის. ლუჰმანი ამას ურთიერთქმედების სისტემების "ბაზალურ თვითრეფერფერს" უწოდებს (ლუჰმანი, 1984. გვ. 620). ამრიგად, ურთიერთქმედების სისტემა შეიძლება ჩაითვალოს, როგორც მხოლოდ მონაწილეთა ვიწრო წრე მსახიობების უფრო დიდ მასაში, ხოლო დანარჩენი შეიძლება განთავსდეს სისტემის გარეთ. ფიზიკური ყოფნა, რა თქმა უნდა, საშუალებას აძლევს ნებისმიერ მონაწილეს შევიდეს ურთიერთქმედების სისტემაში, მაგრამ შემდეგ მან პატივი უნდა სცეს უკვე დადგენილ თემატურ საზღვარს და მხოლოდ ამაზე ფიქრით, შესაძლოა რამდენიმე ბმულის საშუალებით, სხვა თემასთან კავშირით, შეუძლია მას ურთიერთქმედებაში კომუნიკაცია.

ორგანიზაციისთვის, როგორც სოციალური სისტემისთვის, გარემოსგან განცალკევება უფრო ნათელია, რომ წევრობის არსებობა (ან მისი ნაკლებობა) განსაზღვრავს, თუ რომელი კომუნიკაციები ეკუთვნის ორგანიზაციას და რომელი არა. ორგანიზაციული სისტემა შეიძლება უფრო რთული იყოს, რადგან ის მუდმივად განსაზღვრავს იმ თემებს, რომელთა კომუნიკაციაც შესაძლებელია ორგანიზაციაში, ინდივიდუალური კომუნიკაციების მიღმა და აწესებს წესებს, რომლებიც ზღუდავს კომუნიკაციების არჩევანს, რომელიც შეიძლება დაინიშნოს თითოეულ თემას (ე.ი. შემდგომი ორგანიზაციული კომუნიკაციები სავალდებულოდ უნდა იყოს "წინასწარ შერჩეული" და წევრებს შეუძლიათ აირჩიონ მხოლოდ ამ ჩარჩოს ფარგლებში სამყაროს გაგებაში, გადაწყვეტილების ალტერნატივების არჩევაში) და წევრებს შორის იერარქიული ურთიერთობების დამყარებით, იგი იერარქიული ზემდგომების მიერ სავალდებულოა ქვეშევრდომებისთვის.

დაბოლოს, საზოგადოება არის ყველაზე სრულყოფილი სოციალური სისტემა, რომელიც უზრუნველყოფს საერთო ინტელექტუალურ სტანდარტებს, ენის გამოყენების წესებს და კულტურულ სიმბოლოებს მის ორგანიზაციულ სისტემაში ურთიერთქმედებისა და კომუნიკაციისთვის. სად არის საზოგადოების საზღვრები? ლუჰმანი დემარკატირებს "საზოგადოებას", როგორც სოციალურ სისტემას გარედან: ყველა კომუნიკაცია, რომელიც ერთმანეთისთვის ხელმისაწვდომია

გარკვეულწილად, ეკუთვნის ერთსა და იმავე სოციალურ სისტემას. გასული საუკუნის განმავლობაში კომუნიკაციის ურთიერთკავშირი ნიშნავს, რომ ახლა ჩვენ შეგვიძლია არსებითად ვისაუბროთ მსოფლიო საზოგადოებაზე (ლუკმანი, 1975, 31 51).

სოციალური სისტემის სამი დონე გადაჯაჭვულია, მაგრამ ევოლუციური თვალსაზრისით მათი ურთიერთობა და სისტემის ერთი დონის მნიშვნელობა ერთ ისტორიულ პერიოდში განსხვავებულია. პირისპირ საზოგადოებებში, სოციალურობის ორგანიზება გადამწყვეტად იყო ორგანიზებული ურთიერთქმედების სისტემებში და ყველაზე სრულყოფილი სოციალური სისტემის საზღვრები, საზოგადოება, დაემთხვა საზოგადოების საზღვრებს. ყველა კომუნიკაცია მოხდა ურთიერთქმედებაში და თავად "საზოგადოება" ძნელად შეიძლება გამოეყო ურთიერთქმედებისგან, რაც იმას ნიშნავდა, რომ საზოგადოების სტაბილურობა ეყრდნობოდა მისი ურთიერთქმედების შეუფერხებელ მუშაობას. იმ დროს, კომუნიკაციაში მონაწილე მხარეებს შორის ნებისმიერი უთანხმოება - და, შესაბამისად, კონფლიქტური სიტუაციის გაჩენა - საფრთხეს უქმნიდა პრიმიტიული საზოგადოების სტაბილურობას. ურთიერთქმედებში წინააღმდეგობებისა და კონფლიქტების ტოლერანტობა შესაძლებელი იყო მხოლოდ იმდენად, რამდენადაც საზოგადოებას შეეძლო თავისი სტრუქტურების სტაბილიზაცია ინდივიდუალური ურთიერთქმედების ზემოთ, რომლის ფარგლებშიც წარმოიშვა და დაიშალა ურთიერთქმედების მასა, ხოლო გარკვეული ბარიერის ქვემოთ კონფლიქტის გამო ურთიერთქმედების დაშლა გავლენას არ ახდენდა მთლიანად საზოგადოებაში კომუნიკაციის გლუვ ნაკადზე. საზოგადოება, რომელიც ზემოთ იზრდება ურთიერთქმედების საშუალებას იძლევა სირთულის დიდი ზრდა, მაგრამ გარკვეულ დონეზე, მხოლოდ ურთიერთქმედებისა და "დისტანცირების" საზოგადოებას შორის კომუნიკაციის ორგანიზებას შეუძლია გაზარდოს და დაასტაბილუროს ეს მანძილი და, შესაბამისად, საზოგადოებაში კომუნიკაციის სირთულე. ნებისმიერი ფორმა, რომელიც არ არის უშუალოდ საზოგადოების ფარგლებში, არის, ლუმანის ტიპოლოგიის თანახმად, ორგანიზაცია. ამ მიზეზით, ბევრმა შესთავაზა ამ ტიპოლოგიის შემდგომი განვითარება და ჯგუფს საკუთარი უფლების სისტემად მიიჩნიოს (იხ. ფ. ნეიდჰარდი 1983, H. Tyrell 1983). მეორეს მხრივ, ლუკმანმა განმარტა წევრობისა და ორგანიზაციის ცნებები, რათა შეიცავდეს ამ ჯგუფის მსგავს სუბიექტებს. თანამედროვე ფორმალური ორგანიზაციები განსხვავდებიან ტრადიციული საზოგადოებების ბუნებრივი მცირე თემებისგან მხოლოდ ფორმალობის ხარისხით და წევრების თავისუფალი წვდომით. თუმცა, ლუმანის შემდეგ, შეგვიძლია ვთქვათ, რომ ტრადიციულ თემებზე დაფუძნებული საზოგადოებები მონაწილეობენ საზოგადოებაში კომუნიკაციის განსაზღვრაში მხოლოდ რამდენიმე ყოვლისმომცველი კულტურული სტანდარტის, ენის გამოყენების წესების საშუალებით და რომ ამ სტანდარტების უმეტესობა სავალდებულოა და რეგულირდება ტრადიციული მცირე თემების გრძელვადიანი ნორმებით. ამის საპირისპიროდ, ტრადიციული მცირე თემების დაშლა ამცირებს ბუნებრივი მცირე თემების როლს სოციალური კომუნიკაციის ორგანიზებაში (მაგ., თანამედროვე ბირთვული ოჯახი) და კომუნიკაციის ჩამოყალიბებას იღებენ ოფიციალური ორგანიზაციები, რომლებიც საშუალებას იძლევა თავისუფალი წვდომა. ამრიგად, დღეს ურთიერთქმედების მზარდი წილი ხდება ოფიციალურ

ორგანიზაციებში და ურთიერთქმედება ორგანიზაციულად "წინასწარ არის ჩამოყალიბებული. დარჩენილი არაფორმალური ორგანიზაციებისთვის, სადაც ემოციური სოლიდარობის როლი უფრო დიდია, განცალკევება შეიძლება გამოქვეყნდეს, როგორც "ჯგუფის" კატეგორია, მაგრამ ორგანიზაციებში ფორმალური ორგანიზაციების გამიჯვნა ამართლებს ლუმანის გადაწყვეტილებას, რომ ამ მიზნით ცალკე სისტემურ დონეზე არ განათავსოს ისინი. არა მხოლოდ ბევრი ურთიერთქმედება ორგანიზაციულად წინასწარ არის ჩამოყალიბებული, არამედ ეს და თავად ორგანიზაციული სისტემების შერჩევა განისაზღვრება სოციალური ქვესისტემებით, რომლებიც მითითებულია (ან, ლუმანის თვალსაზრისით, ამცირებს სირთულეს ჩვენთვის) გარდა სოციალური განმარტებებისა.

სოციალური ქვესისტემების საზღვრების საკითხი სოციოლოგიაში სისტემების თეორიის "სკანდალია". ყველაზე მეინსტრიმულ სოციალურ მეცნიერებათა ანალიზში, სისტემის კონცეფცია გამოიყენებოდა ყოველგვარი თეორიული განმარტების გარეშე 1950-იანი წლების ბოლოდან ამერიკულ სოციოლოგიაში. ტალკოტ პარსონსმა, რომელმაც სისტემების კონცეფცია სოციოლოგიაში შემოიტანა ადრეული სპორადული მცდელობების შემდეგ, მიიჩნია სოციალური წარმონაქმნების სისტემების ბუნება ანალიტიკური, ე.ი. მხოლოდ თეორიულად კონსტრუქციული. როგორც ცნობილია, მან საზოგადოების ფუნქციონირების ოთხი ძირითადი ფუნქცია გამოაქვეყნა და ანალიტიკურად დაყო საზოგადოება ოთხ სოციალურ ქვესისტემად ამ ფუნქციების შესასრულებლად. თუმცა, ემპირიულად კონკრეტული სოციალური მექანიზმები არ შეიძლება კლასიფიცირდეს ამ ოთხი ქვესისტემადან რომელიმეში. ამიტომ, პარსონებისთვის საერთოდ არ იყო გამორიცხული სისტემური დელიმიტაციის ძებნა რეალურად მოქმედ სოციალურ მექანიზმებს შორის. და რომ ეს მისთვის თეორიული პრობლემა უნდა იყოს.

ფართო თეორიულ დონეზე, დიდი ხნის განმავლობაში არავინ განუმარტეს პარსონსის ანალიტიკური სისტემების თეორია კონკრეტული სოციალური სისტემის ემპირიულ კონცეფციაში, მაგრამ ინდივიდუალურ სოციალურ მეცნიერებებში მათ მიერ შესწავლილი სოციალური სფეროს შეუფერხებელი ინტერპრეტაცია დაიწყო და ემპირიული მცდელობები გაკეთდა სისტემების თეორიის ინსტრუმენტების გამოყენებისთვის. (მაგ., უკუკავშირის კატეგორიები, შეყვანის გამომავალი, წონასწორობა.) ამრიგად, სოციალურ მეცნიერებებში სისტემების თეორიის კატეგორიების უფრო ფართო გამოყენებით, ბეტონის სისტემების ემპირიული ცნება შეუმჩნევლად გადაკეთდა ბეტონის სისტემების ემპირიულ ცნებად და ასევე გამოიყენებოდა პარსონსის კატეგორიები, მაგრამ ამ არაცნობიერმა რეინტერპრეტაციამ ელემენტარული წინასწარი კითხვა გახსნა: რა პრინციპებისა და მექანიზმების მიხედვით ხატავს ემპირიული კონკრეტული სოციალური ქვესისტემები თავიანთ საზღვრებს როდის და სად არსებობენ? ინდივიდუალური მეცნიერისთვის, შესწავლილი ტერიტორია ასევე შეზღუდულია ყოველდღიური აზროვნების დონეზე: აქ მეცნიერება, იქ ეკონომიკა, პოლიტიკა, სამართლებრივი სისტემა, ხელოვნება, განათლება და ა.შ., როგორც ყველამ იცის. ყოველდღიური აზროვნების დონეზე, სხვადასხვა სოციალური ქვესისტემების დემარკაცია არც პრობლემაა, რადგან მეცნიერება გასულ საუკუნეში მკაფიოდ დემარკირებული ორგანიზაციების მიერ იყო წარმოდგენილი აკადემიებისა და უნივერსიტეტების სახით, სახელმწიფო ორგანიზაციებისა და პოლიტიკური

პარტიების პოლიტიკური სფერო და ა.შ. თუმცა, ეს მატყუარაა, რადგან მაშინაც კი, თუ ორგანიზაციული დემარკაცია რჩება, სოციალური ქვესისტემა შეიძლება რეალურად გაქრეს. თუმცა, როგორც აღმოსავლეთ ევროპის ქვეყნების ბოლოდროინდელმა ისტორიამ საბჭოთა სისტემაში აჩვენა, როდესაც მეცნიერების აკადემიები არსებობდა, აქ ძალაუფლების იგივე იდეოლოგიური განმარტება ჭარბობდა, როგორც "მხატვრული" სფეროს პროდუქტებში, რომელიც ასევე ზუსტად იყო დემარკირებული ორგანიზაციულად, ან თუნდაც კანონით, რომელიც პოლიტიკური ტერორისთვის გარდაიქმნა. დასავლურ საზოგადოებებში, რა თქმა უნდა, სოციალური ქვესისტემების გამიჯვნის მექანიზმები ძირითადად ეფექტურია, ასე რომ რეალობა სწორად არის წარმოდგენილი, მაშინაც კი, თუ თეორიულად ინდივიდუალური სოციალური ქვესისტემების საზღვრები იდენტიფიცირებულია ორგანიზაციული განყოფილებების მიერ მონიშნული საზღვრებით.

ნიკლას ლუმანისთვის კი, სოციალური ქვესისტემების გამიჯვნის საკითხი დიდი ხნის განმავლობაში პრობლემა არ იყო. მიუხედავად იმისა, რომ თავდაპირველი ყოყმანის შემდეგ, მან უკვე გამოაცხადა პარსონსის ანალიტიკური სისტემის კონცეფციის უარყოფა 1960-იანი წლების შუა პერიოდში და ივარაუდა, რომ სოციალური ქვესისტემები ემპირიულად და კონკრეტულად გამოეყო ერთმანეთს სინამდვილეში (ამრიგად, ლუჰმანმა ასევე უარყო პარსონსის დაყოფა ოთხ სოციალურ ქვესისტემაში), ეს არ იყო 1970-იანი წლების შუა რიცხვებამდე, რომ მან შეძლო ინდივიდუალური სოციალური ქვესისტემების განცალკევების თეორიული რეკონსტრუქციის თანმიმდევრული საფუძველი. მოკლედ, ლუმანის საბოლოო პოზიცია საზოგადოებრივი ქვესისტემების დელაინაციის შესახებ შეიძლება შეჯამდეს შემდეგნაირად: ასეთი ქვესისტემა შეიძლება მკაფიოდ იყოს დემარკირებული იმდენად, რამდენადაც მისი ორგანიზება შესაძლებელია უნივერსალური ორობითი კოდის გარშემო (ან, სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ, ღირებულებების ორმაგი) და შესაბამისი სოციალური ქვესისტემების კუთვნილი კომუნიკაციები ირჩევენ ინფორმაციას რეალობის შესახებ ამ კოდის მიხედვით. მეცნიერებაში, ჭეშმარიტი/ყალბი და სამეცნიერო თეორიები, რომლებიც მათ კონკრეციებს, ლოგიკური და მტკიცებულების პროცედურული წესების მიხედვით ირჩევენ; სამართლებრივ სისტემაში, სწორი/არასწორი, ეკონომიკურ სისტემაში მომგებიანი/წამგებიანი არეგულირებს კომუნიკაციების შერჩევას, ალტერნატივების არჩევანს. ამრიგად, ორგანიზაციული სისტემა არ წარმოადგენს სოციალური ქვესისტემების გამიჯვნას, მაგრამ მის უკან უნდა არსებობდეს ნაკლებად თვალსაჩინო მექანიზმი: ღირებულებების კონკრეტული ორმაგი, უნივერსალური კონკრეტულ ქვესისტემაში, დომინირებს ქვესისტემების კუთვნილი კომუნიკაციების არჩევანზე.

ამ ეტაპზე, აღსანიშნავია გარკვეული პრობლემები ლუმანის გადაწყვეტასთან დაკავშირებით, რომელიც მოგვიანებით უფრო დეტალურად იქნება განხილული. ერთ-ერთი მათგანია ის, რომ ის არ განასხვავებს იმ კომუნიკაციებს, რომლებიც წარმოიქმნება გარკვეული უნივერსალური ღირებულების ორმაგობის საფუძველზე, ერთი მხრივ, პროფესიული მონაწილეების მიერ, ხოლო მეორეს მხრივ, ყოველდღიური ცხოვრების ლეიმენების მიერ. მაგალითად, მეცნიერების სისტემა მოიცავს მეცნიერის ჭეშმარიტ / ცრუ კვლევას სფეროში, ისევე როგორც

ნებისმიერ კომუნიკაციას ყოველდღიურ ცხოვრებაში, რომელიც ორიენტირებულია ამ დუალებზე სიტუაციაში. ანალოგიურად, ადვოკატთა საქმიანობა ორიენტირებულია სწორ/არასწორზე, ისევე როგორც იმ პირის საქმიანობა, რომელიც კონკრეტულ შემთხვევებში სწორ/არასწორზეა ორიენტირებული. აქედან გამომდინარეობს, რომ ლუმანი იძულებულია სოციალური ქვესისტემების ამ ფართო კონცეფციით უგულებელყოს იმ სტრუქტურების შესწავლა, რომლებიც იწვევენ, ირჩევენ, სოციალიზაციას, აფასებენ, აფასებენ და სანქციის მონაწილეებს სოციალური ქვესისტემის პროფესიულ კომუნიკაციაში კონკრეტული ორმაგი ღირებულებების მიხედვით. ამრიგად, ეს სტრუქტურები მიზნად ისახავს პროფესიონალ მონაწილეებს სტრუქტურულად დაეკისროს ღირებულებების კონკრეტული ორმაგი მტკიცება. რადგან ლუჰმანი ამ გზას გაჰყვებოდა, ის ვერ შეძლებდა მათთან ორმაგი ღირებულების ყოველდღიური აპლიკაციების დაკავშირებას და იძულებული გახდებოდა სოციალური ქვესისტემების საზღვრები შეეზღუდა პროფესიონალურ კომუნიკაციასთან.

3. სოციალურობის გაუთვალისწინებელი: დროებითი დიფერენცირება

თანამედროვე საზოგადოებებში გარკვეული სოციალური ქვესისტემების გამოყოფა ზრდის გარკვეული ძირითადი ფუნქციების მაღალ დონეზე შესრულებას და საშუალებას იძლევა ფუნქციური ქვესისტემის ფარგლებში ურთიერთდაკავშირებული შერჩევის რთული სტრუქტურების შემუშავება. ამ გზით, საზოგადოების უზარმაზარი სირთულე, როგორც მთლიანობაში, აღარ ქმნის ინდივიდუალური ქვესისტემების შერჩევის პრობლემას სისტემური განცალკევების გზით, რადგან ქვესისტემების მიღმა, სულ უფრო რთული ქვესისტემები მცირდება გარემოში საზღვრების დახატვით და თითოეული ირჩევს საკუთარი ღირებულების მიხედვით, გარემოდან ინფორმაციის მისაღებად. ამგვარად, ქვესისტემური გამიჯვნები ამცირებს საერთო საზოგადოებრივ სირთულეს, რაც საშუალებას იძლევა ამ დონეზე სირთულის რადიკალური ზრდა, მთლიანად ქაოსისა და დეზორგანიზაციის გარეშე.

ამასთან, ქვესისტემური გამოყოფა მხოლოდ ერთი ღერძია, რომლის გასწვრივ სირთულე "იშლება". სოციალურობის მშენებლობის მესამე განზომილება დროებითი დიფერენციაციაა, რადგან ლუმანის მიერ ადრე ნახსენები მხოლოდ ფაქტობრივი და სოციალური განზომილებების მიმართ არსებობს. წინა ზომებით მოცემული სირთულე შეიძლება კიდევ უფრო გაიზარდოს, თუ ქვესისტემებში ინდივიდუალური მექანიზმების ხისტი ურთიერთკავშირი შეიძლება მოიხსნას და ქვესისტემის ინდივიდუალური ელემენტები ნებისმიერ დროს შეიძლება დაკავშირებული იყოს ახალი კომბინაციებისა და ახალი ურთიერთობების შესაქმნელად. ამრიგად, შესაძლებელია ქვესისტემებში ელემენტების რაოდენობის გაზრდა კიდევ უფრო, ე.ი. სისტემა კიდევ უფრო რთული გახდეს, თუ შესაძლებელია ურთიერთდამაკავშირებელი გადაწყვეტილებების შექმნა, რომლებიც სისტემის ზოგიერთ ელემენტს დროებით მემკვიდრეობაში აკავშირებს და შემდეგ მოქნილად გათიშეთ და დააკავშიროთ ახალი ელემენტები (ლუჰმანი,

1981, 101 126). ასეთი "დროებითი სისტემა" ამით ასტაბილურებს სირთულის ზრდას დროში.

ეს მოსაზრებები შეიძლება გარკვეულწილად აბსტრაქტულად ჟღერდეს, მაგრამ ისინი თეორიულ გადაწყვეტას იძლევიან მარტივ საკითხებზე, როგორცაა პოლიტიკური პლურალიზმი. თანამედროვე პოლიტიკურმა სისტემებმა "დროებით" მოახდინეს თავიანთი სირთულის "დროებით" და სახელმწიფო ძალაუფლების პერიოდულად განმეორებადი არჩევნების ჩატარება. დე ფაქტო არსებული და მოქმედი სახელმწიფო პოლიტიკის გარდა, არსებობს შეჩერებული, ინსტიტუციონალიზებული "მომავალი" ალტერნატიული პარტიული პოლიტიკისა და პროგრამების სახით, რომელთაგან თითოეული შეიძლება დაკავშირებული იყოს შემდგომ არჩევნებთან სახელმწიფო ადმინისტრაციულ აპარატთან, რომელიც ახორციელებს მიმდინარე სახელმწიფო პოლიტიკას, როდესაც ის მმართველი პარტია გახდება საერთო არჩევნებში უმრავლესობის გამარჯვების შემდეგ.

იურიდიულ სისტემაში იგივე სტრუქტურა მიიღწევა არსებული კანონმდებლობისა და მარეგულირებელი მოდელების თანაარსებობით *de lege ferenda*, რომლებიც მხოლოდ იურისპრუდენციაში მდებარეობს. რა თქმა უნდა, სამართლებრივ სისტემაში მხოლოდ მოცემულ დროს მოქმედი წესებია "დე ფაქტო" კანონი, მაგრამ შემდგომი საკანონმდებლო ცვლილებების პროცედურებს ნებისმიერ დროს შეუძლია გააუქმოს არსებული წესები და "დე ფაქტო" გახადოს მათი ერთ-ერთი დე ლეგ ფერენდას ალტერნატივა, რომელიც იურიდიულ ჟურნალებშია გამოვლენილი.

მაგრამ მსგავსი დროებითი დიფერენციაციები ასევე შეიძლება შეინიშნოს მეცნიერებაში. სამეცნიერო აზროვნება ცოდნის "საზღვრებს" მოქმედებს, სადაც ალტერნატიული ვერსიები არსებობს ყველა განცხადებისა და წინადადებისთვის. თუმცა, დისციპლინის საზოგადოებრივი აზრით, უფრო დიდი კონსენსუსი შეიძლება და უნდა წარმოიშვას ერთი ან სხვა კონკურენტი დისერტაციის სასარგებლოდ, რათა შეძლოს (მინიმუმ დროებით) მასზე დაფუძნებული კავშირები სხვა სამეცნიერო თეზისების მიერ. თუმცა, მუდმივ უარყოფას, შესწორებებს და ახალი კორელაციის მითითებას შეუძლია შეცვალოს კონსენსუსი სამეცნიერო საზოგადოებაში სამეცნიერო თეზისების მიმართულებით, რომლებიც ცნობილია, მაგრამ არ მიიღება მეცნიერთა უმრავლესობის მიერ. კიდევ ერთხელ, ეს არის რეალურად არსებული სამეცნიერო ჭეშმარიტების სტაბილიზაციის საკითხი (საზოგადოების უმრავლესობის მიერ მიღებული მართებული) და მხოლოდ რამდენიმე მეცნიერის მიერ ჩატარებული ალტერნატიული სამეცნიერო პრეტენზიები და საშუალებას იძლევა თანმიმდევრული გადასვლა მეცნიერების მუშაობის დროთა განმავლობაში. "მომავალი", როგორც შესაძლებლობა, უკვე შეჩერებულია აწმყოში, როგორც შესაძლებლობა, და, შესაბამისად, მეცნიერების სირთულე შეიძლება გაიზარდოს ამ მიმართულებით დისციპლინების დიფერენცირების მიღმა.

4. სოციალური ენტროპიის შემცირება

დროებითი დიფერენცირება ასევე მნიშვნელოვანია თანამედროვე სოციალური ქვესისტემების სხვა ასპექტში. აქ არის ენტროპიის შემცირების მექანიზმები.

თავდაპირველად, ტერმინი "ენტროპია" გამოიყენებოდა მე -19 საუკუნის შუა პერიოდიდან თერმოდინამიკის კონტექსტში, სადაც იგი ეხებოდა ენერგეტიკულ განსხვავებებს ან ამ განსხვავებების შეუქცევად დაშლას. ეს კონცეფცია ასევე გავრცელდა სოციალურ სამყაროში ფენომენებზე გარკვეულ კონტექსტში, როდესაც 1940-იანი წლების ბოლოს იგი გამოიყენებოდა ინფორმაციის თეორიაში ინფორმაციის შინაარსის გასაზომად და ინფორმაციის მოწესრიგებულობის თვალსაზრისით (Rusch 1987: 28).

სოციოლოგიურ თეორიაში ის მხოლოდ სპორადულად გამოიყენებოდა. გერმანიის სოციოლოგიაში ამ სფეროში ინიციატივები შეიძლება დაუბრუნდეს ფელიქს ფონ კუბს და რულ გრენზენჰაუსერს, რომლებმაც ენტროპიის კონცეფციის მიერ შემოთავაზებული კავშირები ჯგუფურ სოციოლოგიაში კვლევისთვის ნაყოფიერი გახადეს. მათ გამოიყენეს მორენოს სოციომეტრიული კონცეპტუალური აპარატი, როგორც სოციოლოგიური თეორიული ფონი და ცდილობდნენ უფრო ზუსტად გაეგოთ ჯგუფებში კავშირების ქსელების სიძლიერის ხარისხი. ad hoc- ის პატარა ბრბოსთვის, შემთხვევითი უცხოებისთვის, კონტაქტის ალბათობა თავდაპირველად თანაბრად ნაწილდება. თუმცა, თუ რაიმე მიზეზით ისინი დიდი ხნის განმავლობაში რჩებიან ერთად, თანაბარი განაწილება სწრაფად მცირდება განვითარებადი სიმპათიის ანტიპათიის ურთიერთობების გასწვრივ, ხოლო უფრო მკვრივი ურთიერთობები ვითარდება ხალხის გარკვეულ წევრებს შორის, ხოლო სპორადული ურთიერთობები ვითარდება სხვა წევრებს შორის, ან ზოგიერთი წევრი არ არის არჩეული, როგორც პარტნიორები ვინმეს მიერ და არსებობს როგორც განდევნილი ჯგუფში. ფონ კუბი აღწერს თანაბარ განაწილებას, როგორც ჯგუფში ენტროპიის მაღალ ხარისხს, რომელიც მცირდება, რადგან უფრო მკვრივი ურთიერთობები ვითარდება გარკვეულ წევრებს შორის და დაბალი ინტენსივობის ურთიერთობები სტაბილური ხდება სხვა წევრებს შორის (von Cube/Grenzenhäuser 1967: 64). ის, რაც აქ დარჩა ორიგინალური თერმოდინამიკური და მოგვიანებით ინფორმაციის თეორიული გაგება, ეხება კომპონენტებს შორის ურთიერთობებში განსხვავებებს და შედეგად მოწესრიგებულობას: "ენტროპიის კონცეფცია შეიძლება გამოყენებულ იქნას (გარკვეულ პირობებში), როგორც მოწესრიგებულობის ზომა (და, შემდგომი პირობებით და მოდიფიკაციებით), როგორც მოწესრიგებულობის ზომა სოციალურ სტრუქტურებში". (ს. 10.).

ფონ კუბი და გრენზენჰაუსერი ცდილობდნენ ჯგუფური ენტროპიის კონტექსტის გარკვევას ემპირიული კვლევების სერიის საშუალებით. ისინი სწავლობდნენ სკოლის კლასებს კლასის წევრებს შორის ურთიერთობის განსხვავებების ფორმალიზაციის მიზნით. მათ ეს ენტროპიის უკიდურესი შემცირება იყო, თუ კლასის ურთიერთობის სტრუქტურა ორგანიზებული იყო ერთი ან ორი სოციომეტრიული "ვარსკვლავის" გარშემო გრძელვადიან პერსპექტივაში და, მეორეს მხრივ, თუ ზოგიერთი "outcasts" დარჩა სტაბილური ამ სტატუსში. მეორეს მხრივ, ნორმალური სკოლის კლასი სადღაც შუაში იყო, გარკვეული დროის შემდეგ "ვარსკვლავების" ტახტით და ახალი ვარსკვლავების წარმოქმნით, ხოლო, მეორეს მხრივ, "განდევნებმა" დაუმეგობრდნენ (ibid., გვ. 65).

ფონ კუბის კვლევა ჯგუფური ენტროპიაზე პრაქტიკულად უწყვეტი დარჩა გერმანიის სოციოლოგიაში, მაგრამ ბოლო წლებში ენტროპიის კონცეფციის სხვადასხვა გამოყენება გამოჩნდა ამერიკულ ჟურნალში ქცევითი მეცნიერების

მზარდი სიხშირით. მაგალითად, "შემეცნებითი ენტროპიის" კონცეფცია წარმოიშვა, როგორც ინდივიდების ქცევისა და რწმენის გაურკვევლობისა და გაფუჭების საზომი (Lesser/Lusch 1988: 283).

ენტროპიის კონცეფციის ყოვლისმომცველი სოციოლოგიურ-თეორიული გამოყენების კარგი საწყისი წერტილი შეგიძლიათ იხილოთ ნიკლას ლუმანის სისტემების თეორიაში. ფორმალურად, ის მას მხოლოდ რამდენიმე წინადადებაში და მინიშნებებს ეპყრობა მისი გამოყენების მიმართულებით, მაგრამ თუ ამ გაფანტულ ცნობებს ჩავსვით მის ურთიერთდაკავშირებულ კონცეპტუალურ ქსელში, ჩვენ შეგვიძლია შორს წავიდეთ მითითებული მიმართულებებით. მოდით, პირველ რიგში შევხედოთ ლუკმანის შესაბამის მონაკვეთებს: "სისტემა ენტროპიულია, თუ მის რეპროდუქციაში, ე.ი. მისი აღმოფხვრილი ელემენტების ჩანაცვლებაში, ყველა შემდგომი ელემენტი განიხილება თანაბარი ალბათობით. სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ, ენტროპიით არ არსებობს კავშირის შეკუმშვა და, შესაბამისად, დროთა განმავლობაში არანაირი მოგება არ არის, რადგან ყველაფერი ყოველთვის არ შედის გაანგარიშებაში" (ლუმანი 1984:80). მოგვიანებით ინტერვიუში ის უფრო მარტივად ამბობს: "თუ სოციალური სისტემების თეორიის ფარგლებში ენტროპიის ცნებას აღვადგინებდი კომუნიკაციისა და მნიშვნელობის კონცეფციების თვალსაზრისით, მე ვიტყვოდი, რომ ენტროპია არის სახელმწიფო, რომელშიც ყველა მნიშვნელობას აქვს იგივე ალბათობა. შემდეგ ყველაფერი შეიძლება მოხდეს განსხვავების გარეშე, სხვა რამეზე უფრო სავარაუდოა; ყოველი მომავალი მოვლენა ისეთივე სავარაუდოა, როგორც ყველა სხვა" (ლუკმანი 1987: 57).

მოკლედ, ლუმანის კონცეფცია ენტროპიის შესახებ შეიძლება შეჯამდეს ენტროპიის ამ კონცეფციის არსებით შეზღუდვაში ახალი დასაწყისის შეზღუდვაში: "ყველაფერი ყოველთვის არ შეიძლება დაიწყოს თავიდან". თუ შევადარებთ იმ კონცეფციის გამოყენებას, რომელიც ჩვენ შევისწავლეთ კუბისა და გრენზენჰაუზერის მიერ ხაზგასმულ ასპექტებთან, ვხედავთ, რომ ლუკმანმა ენტროპიის კონცეფციის გამოყენება დროებით განზომილებაში გადაიტანა: თანმიმდევრული გადაწყვეტილების ალტერნატივების თანმიმდევრობა და მათ შორის შეზღუდული შექცევადობა მითითებულია ამ თემატიზაციაში ენტროპიის დაშლის გზით. მეორეს მხრივ, ფონ კუბმა გაზომა ენტროპიის გაფუჭების ხარისხი ჰორიზონტალურ, მასალაში და განსაკუთრებით წესრიგის მშენებლობის სოციალურ ზომებში.

ლუმანის ფოკუსი ხსნის ახალ პერსპექტივებს სოციოლოგიურ თეორიაში ენტროპიის კონცეფციის გამოყენების შესახებ. თუმცა, უნდა აღინიშნოს, რომ მისმა საერთო თეორიამ 1980-იან წლებში ტრანსფორმაცია განიცადა, რაც სულ უფრო მეტად ფოკუსირებული იყო სოციალური სამყაროს წერტილოვანი ურთიერთკავშირზე და მისი ანალიზიდან სოციალური სტრუქტურების დონის მოხსნაზე. ამრიგად, მათი პროდუქტიული საწყისი წერტილები შეიძლება განხორციელდეს მხოლოდ სოციალური ენტროპიის ანალიზში, თუ ჩვენ დავარღვევთ მათ "მეთოდოლოგიურ პუნქტუალიზმს" და შეგნებულად ვამახვილებთ ყურადღებას ჩვენს გამოძიებებზე გამძლე სტრუქტურებზე.

ინდივიდუალური სოციალური ქვესისტემების სტრუქტურული გამიჯვნა შესაძლებელს ხდის კომუნიკაციისა და გადაწყვეტილების შერჩევის შედეგების აღებას, რომელზეც შემდგომი არჩევანი შეიძლება აშენდეს და, შესაბამისად,

ორგანიზებული იყოს ხანგრძლივი შერჩევის ჯაჭვებად. და ქვესისტემებში შერჩევის ჯაჭვების კონსოლიდაცია საშუალებას აძლევს ქვესისტემას აითვისოს სხვადასხვა გარემოსდაცვითი ინფორმაცია კონკრეტული ქვესისტემის ღირებულების ორმაგი გასწვრივ, რაც ბევრად აღემატება ყოველდღიური აზროვნების კოგნიტურ და გადაწყვეტილების მიღების პოტენციალს.

და სისტემებისთვის, გარემოს სირთულე იზრდება, რადგან ავტონომიები ჩნდება და სოციალური ქვესისტემები, რომლებიც ქმნიან გარემოს, რეკონფიგურირებულია ცვლილებისთვის. სულ უფრო და უფრო ნაკლებად შესაძლებელია სისტემის შიგნით არსებული გარემოს მდგომარეობის განსჯა წარსულიდან ანალოგების საფუძველზე და სულ უფრო და უფრო საჭირო ხდება ad hoc და ოდესმე ახალი ინფორმაციის შექმნა გარემოსდაცვითი მექანიზმების მზარდი რაოდენობის შესახებ და გადაწყვეტილების შერჩევისას ახალი სურათების ჩამოყალიბება. ასეთი რთული გარემო შეიძლება მხოლოდ "დასკანერებული" იყოს სერიული არჩევანით ხანგრძლივი შერჩევის ჯაჭვებში.

შედეგად ენტროპიის დაშლა ნიშნავს, რომ ქვესისტემის ახალი დაწყება ყოველთვის არ არის შესაძლებელი. ქვესისტემების შიდა მექანიზმები გამორიცხავს ადრინდელი გადაწყვეტილებების წაშლას ან იგნორირებას, ან მინიმუმ უნდა არსებობდეს არგუმენტები და დამაჯერებელი დასაბუთება ადრინდელი გადაწყვეტილებების წაშლისთვის.

სოციალური ენტროპიის დეგრადაციის მაგალითზე, ჩვენ შეგვიძლია მოვიყვანოთ სახელმწიფო პოლიტიკის შემუშავების პროცესები დასავლურ პოლიტიკურ სისტემებში. პოლიტიკური პარტიების პროგრამები უკვე აგებულია ხანგრძლივი შერჩევის ჯაჭვში, შესაბამისი მმართველი პარტია, სულ მცირე, უმეტეს შემთხვევაში, იღებს პარტიულ პროგრამაში დადგენილ გადაწყვეტილების რიგ მიმართულებებს, როგორც ეს მოცემულია და სავალდებულოა სახელმწიფო გადაწყვეტილებების ფორმულირებისთვის. ინდივიდუალური კანონების შედგენისას გამოიყენება ფრაგმენტული სტრუქტურა ექსპერტების შესარჩევად, რათა დადგინდეს დასარეგულირებელი ტერიტორიის ძირითადი კონტექსტი; დაინტერესებულ მხარეთა კონსულტაცია ალტერნატივებზე, შესაბამისად, ავიწროებს მომავალი კანონის გადაწყვეტილების ალტერნატივებს სოციალური კონსენსუსის თვალსაზრისით; და ბოლოს, მრავალი არჩევანის შემდეგ, მხოლოდ დანარჩენი დეტალური საკითხები ექვემდებარება პარლამენტში გადაწყვეტილების მიღებას. პარტია, რომელსაც სურს კონსენსუსის გატეხვა, უკვე მიღწეულია და შერჩევის ჯაჭვი ხელახლა დაიწყოს qui გამორიცხავს გადაწყვეტილების გავლენისგან თავის დაღწევას. თუ ის ვერ პოულობს უმრავლესობას ამ პროცესში, მას არ შეუძლია ხელი შეუშალოს მიმდინარე შერჩევის ჯაჭვის დახურვას და კანონის მიღების შედეგს. რა თქმა უნდა, თუ ასეთი პარტია მოიგებს უმრავლესობას, მას შეუძლია წაართვას ყველა წინა არჩევნები და ამჟამინდელი მმართველი პარტია და დაიწყოს როგორც ახალი მმართველი პარტია. ახლა ის დომინირებს არაერთ წინაპარულ და საპარლამენტო გადაწყვეტილებაზე, ხოლო პარტიებს, რომელთაც სურთ "ახალი დაწყება", მხოლოდ საპარლამენტო უმცირესობის მეშვეობით მოისმენენ თავიანთ ხმას.

აქედან გამომდინარე, დროებითი დიფერენციაციის ორი ასპექტის შერწყმით, შეგვიძლია ვთქვათ, რომ პოლიტიკური პლურალიზმი სახელმწიფო პოლიტიკურ

სტრუქტურებს კონტინგენტს ანიჭებს. ერთი მხრივ, დე ფაქტო სახელმწიფო პოლიტიკისა და ალტერნატიული პარტიული პოლიტიკის თანაარსებობა, რომელიც ინსტიტუციონალიზებულია, ნებისმიერ დროს ახალი დასაწყისის შესაძლებლობას იძლევა; მეორე მხრივ, საკანონმდებლო პრეპარატებში გადაწყვეტილების მიღების შერჩევის ჯაჭვით, გადაწყვეტილების მიღების სტრუქტურები კრძალავს ან აფერხებს ნებისმიერი გადაწყვეტილების მიღების პროცესში რაიმე ახალი დაწყების შესაძლებლობას, გარდა მმართველი პარტიის ცვლილებისა. ამრიგად, გადაწყვეტილების შენობების რადიკალური მუტუნადობა ახალი მმართველი პარტიებისა და სახელმწიფო პოლიტიკის სახით ეწინააღმდეგება შესაბამის სახელმწიფო გადაწყვეტილების პროცესში შეუქცევადობას.

დასავლური რთული საზოგადოებების ანალიტიკოსს შეუძლია სხვადასხვა დასკვნამდე მივიდეს, იმისდა მიხედვით, თუ რომელ გადაწყვეტილების მიღების სტრუქტურაზე ამხვილებს ყურადღებას. ცალკეული სამინისტროს თანამდებობის პირისთვის, გადაწყვეტილების მიღებისა და შერჩევის ჯაჭვის მცირე წერტილში მოქმედებისთვის, შეუქცევადობის გამოცდილება გადაწყვეტია: მას უკვე აქვს ყველა წინა არჩევანი, ისინი შეუქცევადია მისთვის და მას მხოლოდ მათი ჩარჩოს ფარგლებში შეუძლია აირჩიოს. პარტიის ლიდერების, ფრაქციის ლიდერებისა და მთავრობისთვის, პარლამენტის დათხოვნა, ახალი არჩევნების დანიშვნა და ა.შ., ასევე, პრინციპში, ფუნდამენტურად გააუქმოს ზოგიერთი გადაწყვეტილების არჩევანი, რომელიც დიდი ხანია მიმდინარეობს და სრულიად ახალი პრიორიტეტებით იწყება. ამრიგად, მთლიანად ინდივიდუალური პროფესიული ქვესისტემების დონეზე, მექანიზმები, რომლებიც უზრუნველყოფენ შეცვლის ადაპტაციას, მას შეასწორებს მიკრო პროცესების შეუქცევადობის და შეუქცევადობის გზით. მთლიანობაში საზოგადოების დონეზე, საერთო სტრუქტურა, რომელიც გაჩნდა, ასევე უცვლელია და იმის გამო, რომ ქვესისტემებში ჩაშენებული ძირითადი სტრუქტურები ითვალისწინებს ზეთოვან ცვლილებას, დამაბულობა ვერ გადაიზარდოს რევოლუციაში, რომელიც აფეთქებს საერთო სტრუქტურას.

მეორე მხრივ, სახელმწიფო გადაწყვეტილების მიღების სისტემა ენტროპიულია, თუ ინდივიდუალური გადაწყვეტილების მიმღები შენობა, რომელიც უძრავ იდეოლოგიურ შენობასთან იყოს დაკავშირებული, არ შეიძლება შეიცვალოს კონსოლიდირებული გზით, როგორც ეს ბოლო ათწლეულების განმავლობაში აღმოსავლეთ ევროპის პოლიტიკურ სისტემებში საბჭოთა სისტემაში შეინიშნებოდა. მეორე მხრივ, პროფესიული, პოლიტიკური და ინტერესის ალტერნატივები შეტაკდა ინდივიდუალური გადაწყვეტილების მიღების პროცესების ყველა ეტაპზე და ყველაფერი თავიდან დაიწყო, როდესაც მოხდა შესაბამისი ან შესაბამისი მსოფლიო მოვლენა ან პოლიტიკური პერსონალის შეცვლა. მაგალითად, უნგრეთის საკანონმდებლო მომზადების პროცესებში ცხადი იყო, რომ მიუხედავად იმისა, რომ ერთი კანონი ზოგჯერ 8-დან 10 წლამდე იყო მომზადებული, სინამდვილეში მთელი მომზადების პროცესში მხოლოდ ბევრი მცირე ეტაპი იყო, რომელშიც პროექტი ყოველთვის სრულად იყო განვითარებული მოკლე დროში, შემდეგ კი, გადაუჭრელი კონსენსუსის შენობის გამო, მთელი სათათბირო პროცესი გადატრიალდა, ყველაფერი თავიდან დაიწყო, მხოლოდ ერთი ამ მრავალჯერადი არჩევანისთვის, რომ საბოლოოდ გაიაროს და მოულოდნელად გახდეს კანონი (Pokol

1981). თუმცა, ხშირ შემთხვევაში, ეს არ იყო უფრო სტაბილური, ვიდრე წინა საბოლოო პროდუქტები, რომლებიც საკანონმდებლო პროცესის მიმდინარეობისას გაუქმდა, ისე, რომ როგორც კი პოლიტიკური პერსონალის ან მსოფლიო მოვლენის კიდევ ერთი ფორტუიტიული ცვლილება და ა.შ., შესაძლებლობა მიეცა, მიღებული კანონის ფუნდამენტურად შეცვლის ბრძოლა უკვე კვლავ მიმდინარეობდა. ასე რომ, მიუხედავად იმისა, რომ პოლიტიკური ხელმძღვანელობა უცვლელი იყო, კანონმდებლობა მუდმივ მდგომარეობაში იყო. ყველაფერი შეიცვალა და ისევ შეიცვალა: აქ შეუქცევადობა არ ყოფილა.

კანონის რეგულარულობაზე ასევე დიდ გავლენას ახდენს პოლიტიკური გადაწყვეტილებების მიღების პროცესების ენტროპიული ხასიათი, ან, პირიქით, იმით, რომ ისინი უფრო დეგრადირებულნი არიან, რადგან სამართლებრივი წესრიგი კონტროლდება პოლიტიკური ორგანოების (პარლამენტი, მთავრობა) მიერ. თუმცა, კანონებისა და რეგულაციების ტექსტის ქვემოთ, ასევე არსებობს კონტინენტურ ქვეყნებში და ნაკლებად შეერთებულ შტატებში, კანონის ნაკლებად თვალსაჩინო ფენა, რომელზეც პოლიტიკურ საკანონმდებლო ორგანოს არანაირი გავლენა არ აქვს. კანონის ეს ფენა შედგება იურიდიული დოგმატური კატეგორიებისგან, სამართლებრივი პრინციპებისა და მათი მოდელებისგან, რომლებიც საუკუნეების განმავლობაში აშენდა და ძირითადად უმაღლესი სასამართლოების აკადემიკოსებისა და წევრების მიერ არის შემუშავებული. და იურიდიული ტექსტები გამოიყენება მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ ისინი ემყარება ამ ძირითადი იურიდიული ფენის წინასწარი მუშაობის შედეგებს. "საკანონმდებლო" პარლამენტის თვითნებური შემოქმედება, რომელმაც თავისი დავალება აიღო, სიტყვასიტყვით ძალიან მალე გამოიწვევს ქაოსს იურიდიულ სამყაროში და ასეთი კანონები განიხილებოდა, რომ არა უმეტეს მათრახის კაპრიზული წამწამები, რაც ცალკეულ შემთხვევებში წინააღმდეგობრივ და ურთიერთგამომრიცხავი ეფექტების წარმოებას გამოიწვევს. მაშინაც კი, თუ პარლამენტები შეიძლება ჩაითვალოს სუვერენიტეტის პოლიტიკურ მეურვეებად, ხშირ შემთხვევაში ისინი ხელს უწყობენ თავიანთი კანონის მიღებას ძველი რომაული სამართლის მეცნიერთა დისციპლინების, ტიპოლოგიებისა და იურიდიული მაქსიმუმების მიერ, ყოველ შემთხვევაში, კონტინენტური სამართლის ქვეყნებში.

აქედან გამომდინარე, შესაძლებელია მხოლოდ "შებრუნებების" შეტანა, ანუ ცვლილებები, კანონის ამ რთულ ორგანოში, იურიდიული სისტემის ნაბიჯების გავლით, რომელიც დაყოფილია რამდენიმე ფენაში. ამის გარკვეულწილად სქემატურად საილუსტრაციოდ, დავიწყოთ სასამართლო გადაწყვეტილების მიღების პრაქტიკით, რომელშიც სოციალურ კონტექსტში ცვლილებები იწვევს მოსამართლეებს, რომ აიძულონ მოიძიონ ახალი პუნქტი თავიანთი გადაწყვეტილებებისთვის არსებული სამართლებრივი ტექსტების არაადეკვატურობისა და სამართლებრივი დოგმატური მოდელების გამო, რომლებსაც ისინი ეფუძნება. მეცნიერები თავიანთ საქმიანობას უძღვნიან მათ, ერთი მხრივ, ცდილობენ თავად შექმნან ახალი მარეგულირებელი ალტერნატივები და, მეორეს მხრივ, შექმნან სამართლებრივი დოგმატური მოდელები იმ გადაწყვეტილებებისგან, რომლებიც შემუშავებულია კანონით და, ზოგიერთ შემთხვევაში, მათ არსებულ კატეგორიებად მოთავსება (შდრ. ესერი 1956: 310-321).

იურიდიულ ჟურნალებსა და სამართლის მიმოხილვებში არსებობს სხვადასხვა სახის de lege ferenda მარეგულირებელი მოდელები, რომლებიც წარმოქმნიან წმინდა აკადემიურ დებატებს, მაგრამ ზოგიერთ მათგანს ხაზს უსვამს იურიდიული პოლიტიკის თანამშრომლები, რომლებიც უფრო რეაგირებენ მიმდინარე სოციალურ და პოლიტიკურ დამაბულობასა და დებატებზე. ეს იურიდიულ-პოლიტიკური გარდაქმნები და არჩევანი უკვე მიმდინარეობს კონფერენციებსა და ძირითადი იურიდიული ასოციაციების ჟურნალებში, რომლებიც ახლა მხოლოდ "კანონის საკურთხეველებია" ძირითადი პოლიტიკური პარტიების იურიდიული ექსპერტებისთვის, საიდანაც ისინი იღებენ ინფორმაციას ახალი იურიდიული პროდუქტების შესახებ. ამ მარეგულირებელი მოდელებიდან, რომლებიც უკვე სარგებლობენ ფართო კონსენსუსით მთელი იურიდიული პროფესიის განმავლობაში, ისინი ცდილობენ შეარჩიონ ალტერნატივები, რომლებიც უფრო შეესაბამება მათი პარტიის პროგრამებს და მათ ოლქში და ამით ასახავს მათი პარტიის სამართლებრივი პოლიტიკის ორიენტაციას. ამრიგად, საპარლამენტო კანონების ტექსტი შეიცავს ძირითადი სამართლებრივი ფენის საწყის მოვლენებს, მაგრამ, რა თქმა უნდა, მთელი რიგი არჩევანითა და გადაკეთებით.

ცვლილებების ეს დელიკატური ბალანსი და შეუქცევადობა ასევე გარკვეულწილად ჩანს კანონის მიკრო პროცესებში. ენტროპიკი არის პროცესის სისტემა, რომელშიც ყველაფერი შეიძლება დაიწყოს ისევ და ისევ, ხოლო ზედმეტად ხისტი ის არის, რომ რომელშიც გადაწყვეტილების პროცესი დაუყოვნებლივ დასრულდება პირველ და ბოლო ინსტანციაში. ჩვენი საერთო თეორიული ჩარჩოს შესაბამისად, ოპტიმალური საცდელი სისტემა არის ის, რომელშიც პირველ შემთხვევაში შეიძლება წამოიჭრას ძალიან ფართო ფაქტობრივი და სამართლებრივი საკითხები, ხოლო იმ საკითხების სპექტრი, რომლებიც შეიძლება გასაჩივრებული იყოს გასაჩივრებაზე, სულ უფრო შეზღუდული ხდება. პირველი ინსტანციის სასამართლოში სააპელაციო ინსტანციაში ფაქტების განსაზღვრის შეზღუდვა და იურისდიქციის შეზღუდვა, განსაკუთრებით კანონის კითხვებისთვის, ამ მიმართულებით მიუთითებს. ჩვენი მოკრძალებული ცოდნის საფუძველზე, ამ ეტაპზე მხოლოდ ამ ეტაპზე შეგვიძლია აღვნიშნოთ, რომ დასავლეთ ევროპის იურიდიულ სისტემებში გასაჩივრების შესაძლებლობა, როგორც წესი, ორსაფეხურიანია, ხოლო აღმოსავლეთ ევროპის იურიდიულ სისტემებში - სულ მცირე, ჯერჯერობით - ერთი ეტაპი დომინირებს. ამასთან, ბოლო ეტაპზე ფაქტის კითხვების გამორიცხვა და კანონის კითხვების შეზღუდვა შეიძლება შეინიშნოს ორივე ვერსიაში. კანონის კითხვების შემთხვევაში, თანამედროვე სამართლებრივ სისტემებში სასამართლო დავების გარკვეული გაფართოებაც კი მოხდა, რადგან კონსტიტუციურმა იურისპრუდენციამ მოიპოვა საყრდენი კანონსა და პოლიტიკას შორის საზღვართან და კონსტიტუციის წინააღმდეგ კანონის გაზომვის შესაძლებლობა დაემატა კანონის წინააღმდეგ ინდივიდუალური საქმის გაზომვას. ინდივიდუალური საქმის კონტექსტში მოსამართლეებს შეუძლიათ მოითხოვონ მოქმედი კანონმდებლობის კონსტიტუციურობის განხილვა, თუ მათ აქვთ ეჭვი ამ მხრივ; დასავლეთის ქვეყნების პრაქტიკაში, ეს უფრო ხშირია სააპელაციო დონეზე სასამართლოებში.

ენტროპიის საკითხი ასევე შეიძლება დაისვით თანამედროვე სამეცნიერო სისტემაში. თანამედროვე მეცნიერების წინსვლასთან ერთად, ყოველდღიური

აზროვნების კომპაქტური ცნებები სულ უფრო და უფრო დემონტაჟდება და მაღალი რეზოლუციის ძირითადი ელემენტები ხელახლა არის შეკრული უფრო რთული სოციალური წარმონაქმნების თეორიულ კატეგორიებად. მაგალითად, სოციალურ მეცნიერებებში, გასული საუკუნის ბოლო წლებიდან საზოგადოების თეორიული რეკონსტრუქცია სულ უფრო მეტად იყო ორიენტირებული ინდივიდის როლის კონცეფციაზე და მისგან შემდგარი სოციალური წარმონაქმნების კონცეფციაზე, ვიდრე ინდივიდებისგან შემდგარი სოციალური წარმონაქმნების შესახებ. როლების შემდგომი დაშლა მოქმედებებში და შემდეგ მათ სამოქმედო კომპონენტებში მოხდა. ამ თეორიულ საფუძველზე, მაკრო-საზოგადოების ფორმირება შეიძლება ჩამოყალიბდეს სხვადასხვა ტიპის მოქმედებებისგან შემდგარი როლური სისტემების ხაზების გასწვრივ (გამარტივებული თვალსაზრისით, პრობლემების გადაჭრის უნარის ეს ზრდა ჩანს Simmel, Weber და Parsons- ის თეორიების თვალსაზრისით). იმდენად, რამდენადაც სოციალური მეცნიერების დიდი მასა ეთანხმება შესწავლილი სოციალური წარმონაქმნების ანალიზში ძალაუფლების გადაჭრის ძირითად ელემენტს, შესაძლებელია რეკომბინაციის შესაძლო ვარიანტების მუდმივად მზარდი მრავალფეროვნება. ერთის მხრივ, ეს ძალები სპეციალიზდება, რადგან ინდივიდუალური მეცნიერი უფრო ყოვლისმომცველ სფეროებში ვეღარ უმკლავდება ცოდნის "საზღვრებში" დაგროვილ მთელ ცოდნას; მეორეს მხრივ, მეცნიერების შეფასების მექანიზმები ზღუდავს ახალი კონცეფციების დანერგვას და საშუალებას აძლევს ადრინდელი სამეცნიერო მტკიცებებიდან აშენებული ნაგებობების დანგრევას მხოლოდ მაშინ, როდესაც ისინი უარყოფენ. ზოგადი ინტელექტუალური დონის კომუნიკაცია შეუძლებელია იზოლირებული მეცნიერების სტრუქტურებში. სამეცნიერო ჟურნალებში გამოქვეყნების ან სამეცნიერო კონფერენციებზე საუბრის მიზნით, მე უნდა დაეუფლონ დისციპლინის დაგროვილ ცოდნას, ჩაკეტვის თეორემებს და მხოლოდ ამის საფუძველზე შემიძლია მეცნიერულად ვისაუბრო. ამის საფუძველზე, რა თქმა უნდა, მე ასევე შემიძლია უარყო თეორიული კონსტრუქციები, რომლებიც ახლახან მივიღე ან თუნდაც მათი რეკონსტრუქცია ახალ ძირითად ელემენტზე.

აქაც ვხედავთ, რომ, ერთი მხრივ, თანამედროვე მეცნიერების ფარგლებში მრავლობითი სამეცნიერო ჭეშმარიტების უარყოფა და ტოლერანტობა ახალ დასაწყისს იძლევა, მაგრამ, მეორეს მხრივ, შერჩევის დაგროვილი ჯაჭვები გვაკავშირებს უარყოფის წერტილამდე. მე არ უნდა მივიღო ჩემი დისციპლინის დაგროვილი ცოდნა, მაგრამ ეს უნდა ვიცოდე. ენტროპიის დაშლის თვალსაზრისით, ეს ნიშნავს, რომ ახალგაზრდა მეცნიერი უნდა დაიწყოს გრძელი შერჩევის ჯაჭვების წინა შედეგების დონიდან, რათა მეცნიერულად დაუკავშირდეს, შეისწავლოს და შეარჩიოს შემდგომი ალტერნატივები, თუ ის არ უარყოფს წინა შედეგებს. რა თქმა უნდა, ზოგიერთ ახალგაზრდა სოციალურ მეცნიერებაში შეიძლება აღინიშნოს, რომ - ჯერ კიდევ არ არის გამოყოფილი ზოგადი ინტელექტუალური კომუნიკაციისგან - ვინმეს "ქუჩაში" გრძნობს კვალიფიციურად გამოაქვეყნოს "სამეცნიერო" ნაშრომები ან ისაუბროს კონფერენციებზე, და რადგან ასეთ ახალ, განვითარებად სამეცნიერო საზოგადოებაში არ არსებობს დადგენილი კონსენსუსი დისციპლინის სამეცნიერო შინაარსზე, მართლაც ნებისმიერი ინტელექტუალური შეიძლება გრძნობდეს კვალიფიციურს. სიტუაცია კიდევ უფრო სერიოზულია, როდესაც ასეთი "სოციალური მეცნიერების" საკომუნიკაციო ქსელი იმდენად არის ჩანერგილი

ყოველდღიური ცხოვრების საკომუნიკაციო სტრუქტურებში - როგორც ეს დღეს უნგრეთში ხდება, როგორც 1989 წლის შემდეგ პოლიტიკური რეჟიმის ცვლილების პროდუქტი - რომ ეს არის გაზეთების დონეზე, ჟურნალისტური შესრულების საფუძველზე, რომ გადაწყდა (თუნდაც პროფესიის ფარგლებში!) რა ითვლება სამეცნიერო ჭეშმარიტებად და აგებულია სამეცნიერო რეპუტაცია. (თუმცა, სამეცნიერო თემების რეორგანიზაციისა და "პროფესიის" სტანდარტული ცოდნის ან მეცნიერთა მომავალი თაობის სოციალიზაციის შესახებ კონსენსუსის წარმოქმნის შემდეგ, ეს ენტროპიული მდგომარეობა ჩვეულებრივ ქრება და ახალი დისციპლინის შიდა სტრუქტურები ადგენს სისტემის საზღვრებს ინდივიდუალური ინტელექტუალური კომუნიკაციის მიმართ.

თანამედროვე მეცნიერებაში ენტროპიის შემცირების კიდევ ერთი ასპექტია ორიგინალობის ვალდებულება. სამეცნიერო დამსახურება, ჯილდო, შეიძლება მხოლოდ სამეცნიერო ნაშრომის პირველ ავტორს მიეცეს. თუ კონკრეტული დისციპლინის ენის ან კატეგორიის გამოყენება არაზუსტია, დისერტაციის მეორე, მესამე ან მეოთხე ახსნა ან სრული შეიძლება დაჯილდოვდეს. უორენ ო. ჰაგსტრომი, მეცნიერების ამერიკელი სოციოლოგი, ცდილობდა ამ კავშირის მკაფიოდ გახადსახიერება ემპირიული კვლევების საშუალებით და შეძლო ამ სფეროში ახალი ასპექტების ხელში ჩაგდება. ის აკავშირებს დისციპლინის კონცეპტუალური ენის სიცხადეს და მის ხარვეზებს განმეორებადი ახსნა-განმარტებების რაოდენობაზე, რომლებსაც შეუძლიათ გასცდნენ სამეცნიერო განცხადების თავდაპირველ ფორმულატორს და იმედოვნებენ, რომ დაჯილდოვდებიან დისციპლინის საზოგადოების მიერ (იხ. ჰაგსტრომი: 1965: 254). სოციალური მეცნიერებების შემთხვევაში, შეგვიძლია დავამატოთ, რომ როდესაც ასეთი დისციპლინა მძიმედ არის ჩართული საზოგადოების პოლიტიკურ არტიკულაციაში და როდესაც უფრო ფართო ინტელექტუალური ჟურნალები გამოქვეყნების მთავარი არხებია, სწორედ ამ პოლიტიკური ფუნქციის საშუალებით დაჯილდოვდება სტატიის მრავალი გამეორება და რომ ეს ჟურნალები, ვიდრე ასეთი ხელნაწერების უარყოფა, მხარს უჭერს ასეთ გამეორებებს ფართო საზოგადოებრივი აზრის მიმართვით. ფართო საზოგადოებას, უკვე მკაფიო დისციპლინის აუდიტორიისგან განსხვავებით, არ სურს ორიგინალობის მოსმენა, მაგრამ გაუგებრობა, ანუ ის, რაც უკვე ფართოდ არის ცნობილი. ამრიგად, კონცეპტუალური ენის გარდა, ეს სტრუქტურული მახასიათებელი ასევე განსაზღვრავს იმას, თუ რამდენად არის მეცნიერი დამოკიდებული ორიგინალობაზე. ამასთან, დისერტაციის განმეორებითი პრეზენტაცია ორიგინალობის გარეშე იწვევს ნაწარმოების დაბრუნებას და იმ პირის კონფერენციების გამორიცხვას, რომელიც იმეორებს სამეცნიერო დისერტაციას მეცხრე დროისთვის. ამრიგად, ახალგაზრდა მეცნიერმა არა მხოლოდ უნდა შეიძინოს დაგროვილი ცოდნა, არამედ მას არ შეუძლია შეწყვიტოს ამ ეტაპზე შერჩევის ჯაჭვში და გაიმეოროს იგი, მაგრამ მან უნდა გააგრძელოს შერჩევის ჯაჭვების აშენება. (შეუქცევადობის გრძელი ჯაჭვი ამგვარად გამოსწორებულია ინსტიტუციონალიზებული შექცევით.

ეს არის დროთა განმავლობაში კომუნიკაციური შერჩევის ხანგრძლივი თანმიმდევრობის მშენებლობა და დაცვა (ან, როგორც მეცნიერებაში ვნახეთ, ამ თანმიმდევრობის სავალდებულო გაფართოება ორიგინალობის ვალდებულების საშუალებით), რაც შესაძლებელს ხდის გადაწყვეტილების ტვირთის ტარებას უფრო

რთულ საზოგადოებაში. ამრიგად, მატერიალური ობიექტების სირთულე იზრდება დროის სირთულესთან ერთად.

ჩვენი თეორიული ჩარჩოს სახელმძღვანელო მითითებების თანახმად, სპორტის სფეროში ენტროპიის დაშლა, ყოველი ახალი ბუტის ახალი დასაწყისი, დაირღვა ჩანაწერების ორგანიზებით სპორტის მთელ სპექტრში. (დეტალებისთვის იხილეთ გუტმანი 1978.) ბერძნულ სპორტულ შეჯიბრებებში, მოგვიანებით შეჯიბრებების მონაწილეები ჯერ არ იყვნენ შედარებული ან კონტრასტული ადრინდელ შეჯიბრებებში. ალენ გუტმანი აღწერს, თუ როგორ დისკუსიის სროლაში, მაგალითად, ბერძნებმა არ გაზომეს რამდენი მეტრი კონკურენტი ესროლა, მაგრამ ვინ ესროლა მას ყველაზე შორს. ამრიგად, დროთა განმავლობაში თანმიმდევრული მოვლენების აბსტრაქტული ზომა არ იყო შედგენილი, რომლის წინააღმდეგაც უნდა შევადაროთ წარმოდგენები. ანალოგიურად, გაშვებისას, კონკურენტებს შორის სიჩქარის განსხვავებები არ იზომება და ჩაწერილი იყო დროთა განმავლობაში, არამედ მხოლოდ ის წესრიგი, რომელშიც კონკურენტები ერთმანეთს ეჯიბრებოდნენ. ასე რომ, შემდეგ სპორტულ შეჯიბრებებში, ყველაფერი შეიძლება თავიდან დაიწყოს. მომდევნო ოლიმპიადებში ოლიმპიურ ჩემპიონებს შორის შესრულების განსხვავებები აღარ განიხილებოდა, გარდა იმ თვალსაზრისით, თუ ვინ შეიძლება მოიგო ერთზე მეტ ოლიმპიადაში. მაგრამ შედეგები შეუსაბამო იყო (გუტმანი 1978: 49).

ჩანაწერების გარშემო ორგანიზაციამ ეს თანდათანობით გააუქმა გასული საუკუნის და ნახევარი. აქედან გამომდინარე, მხოლოდ ის სპორტული წარმოდგენები, რომლებიც ახლოს იყო წინა ჩანაწერებთან ან ყოველ შემთხვევაში, ყოველდღიური შესრულების დიაპაზონში, ითვლებოდა ატლეთურად. თუმცა, ეს სულ უფრო მეტად გამორიცხავდა, რომ "დანამატს" "ქუჩაში დახვრიტეს", თუმცა სხვაგვარად დაჯილდოებული იყო ხელსაყრელი ფიზიკური ატრიბუტებით. ახლა უკვე წლები სჭირდება ფორმალიზებულ ჩატარებას, ტრენინგის მეთოდებს და სპეციალურ ტექნიკას და უნარების განვითარებას, რომ ვინმემ მიიღოს სადმე ჩანაწერებთან ახლოს და მათი ძალისხმევა აღიარებული იყოს, როგორც ატლეთური მიღწევა, ვიდრე სამოყვარულო ფიზიკური აქტივობა. ამრიგად, ჩანაწერების გარშემო ორგანიზაცია სპონტანურად ამცირებს სპორტის პროფესიონალურ სისტემას ყოველდღიური ცხოვრების სამოყვარულო საქმიანობიდან და, გარკვეულწილად, აკავშირებს decoupled სისტემის ყველა ელემენტს შესრულების თანმიმდევრობის ბოლო ეტაპზე და, მეორეს მხრივ, ადგენს ყველაზე მაღალ შეფასებას ბოლო ეტაპის გადამეტებისთვის (Bette 1984).

ზემოთ განხილული სხვა პროფესიული ინსტიტუციური სისტემების მექანიზმებთან ერთად და შედარებით, სპორტის სისტემა კიდევ უფრო გასაოცარია, რადგან ახალი დაწყების გაკეთებაც კი არ არის შესაძლებელი. სამართალში, პოლიტიკასა და აკადემიაში, დაწყების შეზღუდვებს თან ახლავს დაბრუნების ოფიციალური შესაძლებლობები. მაგრამ მსოფლიო რეკორდი ვერასოდეს დაირღვევა, მხოლოდ გადააჭარბა. ამრიგად, სპორტში, რომელიც დაფუძნებულია სრულად რაოდენობრივ შესრულებაზე, ენტროპიის საბოლოო აღმოფხვრამ შეიძლება განსაზღვროს ერთგვარი სრული სიმტკიცე.

5. საზოგადოების ქვესისტემების ავტოპოეზია

1980-იანი წლების დასაწყისიდან ლუჰმანმა ახალი აქცენტი დაამატა სოციალური სისტემების ანალიზზე, ავტოპოეზიის კონცეფციაზე ფოკუსირებით, როგორც ეს განვითარდა ზოგადი სისტემების თეორიაში. ზოგადი სისტემების თეორიის დონეზე, ეს კონცეფცია შემუშავდა 1970-იანი წლების დასაწყისში ჩილეს ბიოლოგის ჰუმბერტო მატურანას მიერ.

მატურანამ შეიმუშავა თავისი კონცეფცია ბიოლოგიური ფუნქციონალიზმის უარყოფით, რადგან მას სჯეროდა, რომ მხოლოდ გარე დაკვირვებამ მოიტანა ფუნქციონალისტური მიდგომა ცოცხალი სისტემების შიდა პროცესების შეკვეთისთვის. ინდივიდუალური ნეირონები, ინდივიდუალური ორგანიზმები, რეპროდუცირებულია მათი შიდა სტრუქტურით, არსებული ელემენტებით და მიუხედავად იმისა, რომ უფრო ფართო ბიოლოგიური სისტემები იყენებენ მათ, როგორც სამშენებლო ბლოკებს საკუთარი თავის ასაშენებლად, ცალკეული ნაწილები თავად არიან სისტემები, რომლებიც ფუნდამენტურად განისაზღვრება მათი შიდა სტრუქტურით. უფრო სრულყოფილი სისტემა, როგორც კონკრეტული თვისებების გადამზიდავი და მწარმოებელი, იყენებს თავის ქვესისტემებს საკუთარი სტრუქტურის მიხედვით, მაგრამ მიუხედავად ამ შეზღუდული გამოყენებისა, ისინი არ აწყობენ თავს ამ თვისებების უზრუნველსაყოფად (თუმცა გარე დამკვირვებელი, რომელიც უფრო ყოვლისმომცველ ბიოლოგიურ სისტემებს უყურებს, შეიძლება ამ დასკვნამდე მივიდეს ნაწილების რეგულარული "თანამშრომლობის" დაკვირვებით), უფრო სწორად, მათი შიდა სტრუქტურებით განსაზღვრული, ისინი ასრულებენ საკუთარი თავის წრიულ რეპროდუქციას. მატურანას დისერტაციის მოკლედ რომ ვთქვათ: ეს არ არის მთელი, რომელიც განსაზღვრავს მის ნაწილებს, მაგრამ ისინი გადამწყვეტად თვითგამორკვეულია და მათი თვისებების თანავარსკვლავედი, რომელიც წარმოიქმნება როგორც "პროდუქტები", საშუალებას იძლევა უფრო ფართო მთლიანი გაჩენა და უწყვეტი რეპროდუქცია. ინდივიდუალური ქვესისტემები ბევრად უფრო ავტონომიურია, ვიდრე ბიოლოგიური ფუნქციონალიზმი ტრადიციულად ვარაუდობს; არ არსებობს იერარქიული ურთიერთობა ცალკეულ ქვესისტემებს შორის, მაშინაც კი, თუ გარე დამკვირვებელი აღიქვამს კონკრეტული ნაწილის საქმიანობას, როგორც სხვების "ბრძანებას".

მატურანას ავტოპოეტიური სისტემების კონცეფციის საბოლოო შედეგია რთული სისტემების ქვესისტემების ავტონომიის ხაზგასმა და მათი თვითგამორკვევა. ამ ქვესისტემების რეპროდუქცია ავტოპოეტიურად დახურულია, ქვესისტემების შიდა პროცესები არ შეიძლება განისაზღვროს უფრო დიდი სისტემით, მაგრამ გაფილტრულია ქვესისტემის შიდა სტრუქტურის მეშვეობით და უფრო დიდი სისტემის ეფექტები მიკროპროცესორებს მიაღწევს. ავტოპოეტიური სისტემის რეპროდუქციაში, ახალი ელემენტები იქმნება არსებული ელემენტებიდან წრიული, იტერაციული პროცესის ელემენტების კავშირის სტრუქტურის მეშვეობით.

ლუჰმანზე ელემენტურად იმოქმედა მატურანას მსჯელობამ და მისმა უჩვეულო საწყის წერტილებმა და 1980-იანი წლების დასაწყისში დაიწყო შემუშავება, თუ

როგორ უნდა აღადგინონ ისინი ავტოპოეზიაში სხვადასხვა სოციალური ქვესისტემებისთვის. ლუჰმანი ყველაზე წარმატებული იყო ავტოპოეზის კონცეფციის სოციალურ ქვესისტემებზე გადაცემაში ეკონომიკის შემთხვევაში. მოდით, პირველ რიგში განვიხილოთ მისი არგუმენტები ამ საკითხზე (ლუჰმანი, 1984/8).

გავიხსენოთ მატურანას თეორემა: ავტოპოეზური სისტემა ქმნის ახალ ელემენტებს არსებული ელემენტებიდან უწყვეტი ჯაჭვით, რისთვისაც ის უბრალოდ იღებს მასალას და ენერგიას გარემოდან. ლუჰმანმა ყურადღება გაამახვილა ეკონომიკის ამ ძირითადი წრიული პროცესის რეკონსტრუქციაზე. მან აიღო იდეალური საბაზრო ეკონომიკა და იპოვა გადახდის პროცესში. სუფთა საბაზრო ეკონომიკაში, თითოეული გადახდა შესაძლებელს ხდის სხვა გადასახადებს ან ხელს უშლის სხვა გადახდების არარსებობას და რაიმეს აღება გულისხმობს სხვა შესყიდვების განჭვრეტას. ამ გზით, ნებისმიერი ეკონომიკური მოქმედების ეფექტი "გაორმაგდა". მე ვყიდულობ ამას და დავთმობ რაღაცას. გადახდებზე გადახდების დაწყვილება ინარჩუნებს სისტემას "მჭიდრო" და ამით თითოეული ეკონომიკური ერთეულის სამომავლო ქმედებებს პროგნოზირებად და სხვებისთვის კალკულაციურს ხდის.

ამრიგად, საბაზრო ეკონომიკა არის უწყვეტი გადახდის პროცესი, რომელიც რეგულირდება ფასებით. ფასები ეკონომიკის შიდა წრეს გარემოსთვის ხსნის, საჭიროების საფუძველზე. თავის ახალ კონცეფციაში ლუჰმანი მტკიცედ ხაზს უსვამს სოციალური ქვესისტემების დახურვას სოციალური ევოლუციის პროცესში მათი ფუნქციური განცალკევების შემდეგ, მაგრამ ის ასევე არაერთხელ ცდილობს ამ დახურვის პარალელურად ნაწილობრივი გახსნილობის განვითარებას. ეკონომიკის დაკეტულობა იშლება მისი მოთხოვნის ორიენტაციით; მოთხოვნის ცვლა შუამავლობით ხდება ფასებით და ამით იწვევს გადახდის პროცესში გარემოსდაცვით ცვლილებებს: ისინი გარკვეულ გადახდებს შეუძლებელს ხდის, მაგრამ უზრუნველყოფენ, რომ გადახდის ციკლი გაგრძელდეს უმრავლესობისთვის ნორმალურ ეკონომიკურ პირობებში. ამრიგად, ეკონომიკა ყველა გარე გარემოების მიმართ მგრძობიარე ხდება; ყველა ეკონომიკურად შესაბამისი ქმედება განისაზღვრება მხოლოდ გადახდის შესაძლებლობებით და, შესაბამისად, ფასზე ორიენტირებული იქნება. საჭიროებებზე ფასების ორიენტირებით, ეკონომიკა, რომელიც დახურულია და ყველა გარე მოტივის მიმართ არამგრძობიარეა, ერთი თვალსაზრისით ხდება "ჰიპერმგრძობია": ის აღმოაჩენს საჭიროებების ან მოვლენების უმნიშვნელო ცვლილებას, რამაც შეიძლება გამოიწვიოს ასეთი ცვლილება მის მიერ შექმნილი სასიგნალო მექანიზმების საშუალებით (კაპიტალური ბაზრები, საფონდო ბირჟები, მარკეტინგული მექანიზმები და ა.შ.) და პასუხობს მისი შიდა სტრუქტურის რესტრუქტურირებით. "რაც უფრო დახურულია, მით უფრო ღია" შეიძლება იყოს ლუჰმანის ავტოპოეზის კონცეფციის გამოხატვის სათაური. ყველა მხარისთვის დახურული, ჰიპერმგრძობიარეობა ერთი ასპექტის მიმართ, არის ის, თუ როგორ შეიძლება შეჯამდეს ლუჰმანის ძირითადი იდეა.

თუ ჩვენ გვესმის ეკონომიკა არა როგორც "მატერიალური წარმოება", არამედ როგორც "ბაზარზე დაფუძნებული მენეჯმენტი" (Polányi), როგორც ჩანს, მისაღებია ავტოპოეზის კონცეფციის გამოყენება სოციალურ ქვესისტემებზე. თუმცა, სხვა

ქვესისტემებისთვის, ლუმანის არგუმენტაციაში შეიძლება გამოვლინდეს მრავალი ფუნდამენტური პრობლემა.

როგორც ეს პრობლემები, ასევე ლუმანის ადრინდელი პოზიციების ცვლილება კარგად შეიძლება ილუსტრირებული იყოს სამართლებრივი სისტემის მაგალითით. ავტოპოიეზური დახურული სისტემა ქმნის ახალ ელემენტებს მისი არსებული ელემენტების მეშვეობით და მის მიერ. სამართლებრივი სისტემის შემთხვევაში, ეს მოიცავს ძველი ნორმების მიკვლევადობას და, უფრო ფართოდ, არსებული სამართლებრივი გადაწყვეტილებებიდან ახალი სამართლებრივი გადაწყვეტილებების მიღებას: "კანონის თვითრეპროდუქცია ხდება როგორც სამართლებრივი ცვლილება, როგორც ნორმატიული მოქმედების ხარისხის ნაწილობრივ ახალ მოლოდინებზე გადაცემა". (ლუჰმანი, 1983:186). იურიდიული გადაწყვეტილებების უწყვეტი ციკლი, რომელშიც ნორმატიული მოქმედების გადაცემა ხდება დახურულ პროცესში, წარმოადგენს კანონის ავტოპოიეზის. კანონის ნორმატიული დახურვის გარდა ("რაც უფრო დახურულია, მით უფრო ღიაა!"), ლუმანი ხედავს თავის კოგნიტურ გახსნილობას, როგორც დახურულ იურიდიულ სისტემას, რომ უპასუხოს მის გარემოს.

მოდით, ამ ეტაპზე პაუზა, რადგან აქ არის ის, რომ ლუმანის საერთო აზროვნების ცვლა ყველაზე ნათლად შეიძლება იყოს გააზრებული. მართლაც, სამართლებრივი სისტემის ნორმატიული და შემეცნებითი ასპექტები ასევე ცენტრალურია ლუმანის ადრინდელი სამართლის სოციოლოგიისთვის, რომელიც დაწერილია 1972 წელს და მოგვიანებით ვერსიის შედარება ამ ადრინდელთან გვიჩვენებს ლუმანის თეორიაზე ავტოპოიეზის კონცეფციაზე გადასვლის გავლენას. კანონის სოციოლოგიაში ლუჰმანმა დაინახა კანონის გარდაქმნა საკანონმდებლო პროცესის ინსტიტუციონალიზაციის გზით, როდესაც ის გადავიდა სამართალდამცავი ორგანოების სფეროში. საკანონმდებლო პროცესში შესაძლებელია იმის დადგენა, თუ როდის შეცვალა სოციალურმა ცვლილებებმა არსებული სამართლებრივი ნორმა არაადეკვატური და როდესაც ასეთი ნორმის მასიური დარღვევა არსებობს, საკანონმდებლო ორგანოს შეუძლია დაადგინოს არსებული კანონის შეცვლის აუცილებლობა. ამრიგად, ეს არის შემეცნებითი მითითება არსებული კანონის დებულებებზე. "დარჩენის ან ცვლილების" ეს დამოკიდებულება დამახასიათებელია კანონმდებლის საქმიანობისთვის. ამის საპირისპიროდ, ადვოკატთა დამოკიდებულება სასამართლო სისტემაში და სამართალდამცავი ორგანოების სხვა სფეროებში აუცილებლად ნორმატიულია. ამ შემთხვევაში, საზოგადოების კრიტიკისგან "სწავლა" შეუძლებელია და მოსამართლეები ვერ დაასკვნებენ, რომ კონკრეტული სამართლებრივი აქტი არ აკმაყოფილებს საზოგადოების მოთხოვნებს. საკანონმდებლო თავისუფლების განვითარებით და კანონშემოქმედებით სამართლის სფეროში ნორმატიულობის მოთხოვნების პარალელური ზრდა შეიძლება შეიცვალოს კონსოლიდირებული გზით, ხოლო საზოგადოება, არსებული კანონმდებლობის მიმართ ყურადღებიანი, შეიძლება დარწმუნებული იყოს, რომ მოსამართლეები იმმართველებენ მომავალში წარმოქმნილ სადავო სამართლებრივ საკითხებზე, რაც ქმნის პროგნოზირებად იურიდიულ ლანდშაფტს.

ყველა ეს საკითხი ლუჰმანის მიერ გადაწყდება მისი გვიან პერიოდში საპირისპირო გზით. მისი ამოსავალი წერტილის მიხედვით, ნორმატიული და

შემეცნებითი ყველა სამართლებრივ გადაწყვეტილებაში ერთად იმყოფება: "კანონის ყველა პროცესი, ყველა სამართლებრივი ინფორმაციის პროცესი, ამგვარად ერთდროულად იყენებს ნორმატიულ ორიენტაციას. ნორმატიული ხარისხი ემსახურება სისტემის ავტოპოეზიას, მისი თვითკონტურის მშენებლობას გარემოდან იზოლაციაში. კოგნიტური ხარისხი უზრუნველყოფს ამ პროცესების თანმიმდევრულობას სისტემის გარემოსთან. (ლუჰმანი, 1983. გვ. 139). ახალ კონცეფციაში, კანონს შეუძლია ისწავლოს ყველა მისი "შედევრის", ხოლო ძველ კონცეფციაში მას შეუძლია ისწავლოს მხოლოდ ამ მიზნით სპეციალურად შექმნილ პროცესში. ამასთან, არა მხოლოდ იურიდიული ცვლილების ობიექტი გადავიდა კანონმდებლობიდან კანონის შიდა პროცესებზე, არამედ სამართლებრივ წესრიგსა და პოლიტიკას შორის კავშირი ასევე კონცეპტუალურად გადაიხედა ლუჰმანის ახალ მასალაში. პირველ რიგში, განვიხილოთ 1972 წლის სოციოლოგიის მუხლები, რათა უკეთ გავიაზროთ ცვლის სიღრმე: "პოზიტიური კანონი ჩნდება მაშინ, როდესაც საზოგადოების ქვესისტემა თავისთავად იწვევს უფლებას, გადაწყვიტოს რა არის კანონი და შემდეგ შეუძლია საზოგადოებას ისე მოექცეს, როგორც მის გარემოს. (...) შემთხვევითი არ არის, რომ სახელმწიფოსა და საზოგადოების განცალკევების იდეა წარმოიქმნება, როდესაც კანონი პოზიტიური ხდება. პოზიტიური კანონი აუცილებლად პოლიტიკურად შერჩეული სახელმწიფო სამართალია" (ლუჰმანი, 1972. 224 გვ.). ამის საპირისპიროდ, ამ მიდგომას ახლა მოიხსენიებენ, როგორც კანონის ინსტრუმენტალისტურ შეხედულებას, რომელიც "სისტემატურად ჩატარდა, ყოველ შემთხვევაში, ბოდინის შემდეგ, ეს კანონი სახელმწიფო პოლიტიკის ინსტრუმენტია". (ლუჰმანი, 1985:35). პოლიტიკა არის კანონის პარაზიტი, რომელიც უბიძგებს საკუთარ ღირებულებას ორმაგ (დარჩეს მთავრობაში / წავიდეს ოპოზიციაში) იურიდიული სისტემის კანონიერი/უკანონო ორიენტაციის კატეგორიებთან ერთად.

სახელმწიფოს პოლიტიკური სფეროდან სამართლებრივი სისტემის გათიშვა ასევე გამოხატულია ლუჰმანის ახალ მასალაში გარდამავალი სფეროების გამორიცხვის პრინციპულ დეკლარაციაში, შუამავლის პროცედურებში, ავტოპოეტიკურად დახურულ სოციალურ ქვესისტემებს შორის. მიუხედავად იმისა, რომ მანამდე მან საკანონმდებლო პროცესი მიიჩნია, როგორც სამართლებრივი სისტემის გახსნა, რომელიც მიკრო-პროცესებში დაიხურა მის პოლიტიკურ პროგრამებში და მათი მეშვეობით, საზოგადოებისთვის, ის ახლა ამტკიცებს, რომ ეს შეუძლებელია: "არა მხოლოდ ორგანიზაციულ-პროფესიული კომპლექსი, არამედ სამართლებრივი კოდექსისადმი ორიენტირებული ყველა კომუნიკაცია ეკუთვნის სამართლებრივი წესრიგის ოპერაციებს, იქნება ეს სავალდებულო გადაწყვეტილება თუ "კერძო" სამართლებრივი დეკლარაცია (...). ნებისმიერი იურიდიულად კოდირებული კომუნიკაცია კლასიფიცირდება იურიდიულ სისტემაში ამ კოდის ორიენტაციის შესაბამისად. ეს არ შეიძლება მოხდეს ორივე მიმართულებით; არ არსებობს ნახევრად სახელმწიფოები ან შუალედური სფეროები". (ლუჰმანი, 1986, გვ. 178)

ამგვარად, ლუჰმანის კანონის კონცეფცია შეიცვალა მისი ძირითადი მახასიათებლებით. მაგრამ როგორ დგას მისი დისერტაცია პრაქტიკაში თანამედროვე სამართლებრივი სისტემების რეალობაზე? ჩვენი აზრით, მისმა ძველმა კონცეფციამ ბევრად უკეთ შეძლო კონტინენტური სამართლის რეალური

მდგომარეობის ასახვა, მაშინაც კი, თუ შეიძლება გააპროტესტოს, რომ მან არ დაიპყრო კანონის "გამართლები" პოლიტიკით. მეორეს მხრივ, ეს არ იყო საკმარისად გათვალისწინებული ის ფაქტი, რომ მოსამართლეებს ასევე შეუძლიათ სამართლებრივი ტექსტის დებულებების გამოსწორება გარკვეული ინტერპრეტაციული ჩარჩოს ფარგლებში და რომ სამართლებრივ პრინციპებსა და მაქსიმუმებს, რომლებიც თანდათანობით ჩნდება სასამართლო პრაქტიკაში, შეუძლია ახალი ასპექტების დამატება იურიდიული ტექსტის მნიშვნელობაში. თავის ამჟამინდელ კონცეფციაში, მეორეს მხრივ, ანგლოსაქსური ქვეყნების სამართლებრივი სისტემა ვალორიზებულია, სადაც, საუკუნეების განმავლობაში სასამართლო საერთო სამართლის სამართლებრივი განვითარების ტექნიკის შედეგად, იურიდიული სფეროს ავტონომია პოლიტიკური სფეროს მიმართ, თანაბრად, და ახალი კანონმდებლობის შექმნა უფრო მეტად დამოკიდებულია არსებულ სამართლებრივ ნორმებზე, უმაღლესი სასამართლოების პრეცედენტები და სასამართლო განვითარების ტექნიკა. ვინაიდან კონტინენტზე ცვლილებები სოციალურ სფეროში უფრო მჭიდროდ არის დაკავშირებული პოლიტიკურ სფეროსთან, სადაც ისინი შედიან იურიდიულ სფეროში პარტიული პროგრამების სახით, შემდეგ სახელმწიფო პროგრამები და, შესაბამისად, კანონები (ლუმანის ძველ ფორმულირებაში: სოციალური დამაბულობისა და პრობლემების "პოლიტიკური ცენტრალიზაცია"), ანგლოსაქსურ იურიდიულ სისტემებში, პოლიტიზაციის პრობლემების გარეშე, ისინი შევიდნენ იურიდიულ სისტემაში კანონის მიკრო პროცესების საშუალებით, კანონში ცვლილებების შეტანა მოსამართლეთა და იურიდიული პრაქტიკოსების პიროვნებებისა და მოსაზრებების ცვლილებების გზით. მეორე მხრივ, რა თქმა უნდა, ამან შეიძლება გამოიწვიოს სასამართლო სისტემის ხელახალი პოლიტიზების მიზეზი, როგორც ეს ბოლო ათწლეულების განმავლობაში ვნახეთ შეერთებულ შტატებში. აქ კანონი მართლაც სასწავლო პროცესია მთელი თავისი "ფხვიერი ბოლოებით", მაშინაც კი, თუ უმაღლესი სასამართლოების პრეცედენტები უფრო მნიშვნელოვან როლს ასრულებენ სოციალური პრობლემების კანონში თარგმნაში. თუმცა, ეს ტენდენცია საერთო სამართლის ქვეყნებში ასევე აჩვენებს სახელმწიფოს პოლიტიკური სფეროს მიერ შექმნილი კანონით გათვალისწინებული კანონის მზარდ როლს და სასამართლო სამართლის ოდესღაც ავტონომიური განვითარების პოლიტიკურ კონტროლს.

ლუმანი კიდევ უფრო მეტ პრობლემას ხვდება საზოგადოების სხვა ქვესისტემებთან, როდესაც ის ცდილობს შეიმუშაოს მათი ავტოპოიეზური დახურვა და მათი შიდა უნიტარული წრიულობა. მეორეს მხრივ, ჩვენი აზრით, ეს მცდელობები საშუალებას იძლევა ფუნდამენტური პრობლემები, რომლებიც ჯერ კიდევ არ არის აღიარებული. ეს შეიძლება კარგად იყოს მიკვლეული პოლიტიკურ სისტემაში. დახურული, ერთიანი პროცესის ან მინიმუმ ხასიათის შემუშავების მცდელობისას, ჩვეულებრივ ერთიანი პოლიტიკური სისტემის შიდა ნაწილების პოლარული ოპოზიცია ნათელი ხდება. როგორ შეიძლება შემუშავდეს საერთო "კოდი", ანუ პარტიულ-პოლიტიკურ სფეროში მოტივაციის ორიენტაციის კატეგორიები და, შესაბამისად, იურიდიულად რეგულირებული ადმინისტრაციული სფეროს ფარგლებში მყოფი პირებისთვის? ლუმანი ხედავს პოლიტიკური სისტემის კოდექსს, რომელიც წარმოიქმნება მთავრობის/ოპოზიციის კოდექსის ინსტიტუციონალიზაციის შედეგად. და ეს მართლაც მამოძრავებელი

ძალა პარტიული პოლიტიკისა და სახელმწიფო პოლიტიკური ორგანოების ქმედებებისა და გადაწყვეტილებების უკან თანამედროვე პოლიტიკურ სისტემებში. რიგი მორალური და იდეოლოგიური ასპექტების გათვალისწინებით, "ხელისუფლებაში დარჩენის/ოპოზიციაში წასვლის" დილემა და ოპოზიცია "ხელისუფლებაში მოსვლა/ოპოზიციაში ყოფნა" ფუნდამენტური ასპექტია განვითარებადი პრობლემის წინაშე. სოციალური პრობლემები და დამაბულობა გაფილტრული და შემცირებულია ამ კოდექსის პრიზმაში და გავლენას ახდენს პოლიტიკურ სფეროზე. თუმცა, სავსებით ნათელია, რომ ეს კოდი არ იძლევა მითითებებს ადმინისტრაციის ფარგლებში მოქმედების შესახებ. ან ყოველ შემთხვევაში, როდესაც ეს გარკვეულ შემთხვევებში ხდება (მაგ., როდესაც მინისტრი, პარტიული პოლიტიკური მიზეზების გამო, თავის ადმინისტრაციულ აპარატს გარკვეული მიმართულებით ხელმძღვანელობს, მოქმედი კანონმდებლობის გადალახვისას), რიგი ადმინისტრაციული სასამართლოები, საკონსტიტუციო სასამართლოები და სხვა მრავალი მექანიზმი ცდილობენ ამის თავიდან აცილებას. და მაშინაც კი, თუ ჩვენ ვაღიარებთ, რომ პოლიტიკური კოდექსი par excellence ხშირად ჭარბობს თუნდაც იმ შემთხვევაში, თუ გარანტიები კანონით საჯარო ადმინისტრაცია, ჩვენ ვხედავთ, რომ ლუმანის მცდელობა შეიმუშაოს ერთი კოდი მთელი პოლიტიკური სისტემის პრობლემატური.

უფრო მეტიც, ჩვენ დარწმუნებულნი ვართ მისი მცდელობებით, რომ სახელმწიფოს პოლიტიკური სფერო არ შეიძლება ჩაითვალოს ერთიან ქვესისტემად. თუ ვინმე სერიოზულად ეკიდება ორიენტაციის კატეგორიების შემუშავებას, რომლებიც რეალურად მოქმედებს თითოეულ შიდა სფეროში, უნდა გამოეყოს ადმინისტრაცია პოლიტიკური სფეროსგან (რომელიც მოიცავს პარტიის პოლიტიკურ სფეროს და პოლიტიკურ გრაფინებს სახელმწიფოში: პირველ რიგში მთავრობა და საპარლამენტო ან მინისტერიალური პოლიტიკური მცველი მინისტრის გარშემო, რომელიც იკავებს სამინისტროების მწვერვალს და რომელიც პერიოდულად იცვლება მმართველი პარტიის შეცვლით, სამინისტროების ადმინისტრაციული პერსონალისგან განსხვავებით) და როგორც საზოგადოების პირველადი ქვესისტემა. სიტუაცია მსგავსია იურიდიულ სფეროში. საკანონმდებლო პროცესი ნამდვილად არ შეიძლება "ჩაყრილი" იყოს სამართლებრივ სისტემაში. როგორც უკვე აღვნიშნეთ, "დარჩენა ან ცვლილება" დამოკიდებულება დამახასიათებელია კანონთან ურთიერთობისთვის. სამართალდამცავი ორგანოების სფეროსგან განსხვავებით, რომელიც ორიენტირებულია კანონზე და ყოველდღიური ცხოვრების სამართლებრივ დებატებზე, საკანონმდებლო შტოს ნაწილი (მთავრობის წევრები, პარლამენტის წევრები ან ოპოზიციის წევრები) დომინირებენ პოლიტიკური ორიენტაციის მიხედვით: ვერ შევძლებთ თუ არა კანონს ამ მიმართულებით, თუ კიდევ უფრო ვაძლიერებთ ჩვენს შანსებს შემდეგ არჩევნებში? (იგივე ეხება ოპოზიციის საპირისპიროდ.) საკანონმდებლო პროცესი, რა თქმა უნდა, ასევე თან ახლავს იურიდიული ექსპერტების შური, რომლებიც პოლიტიკური სპეკულაციის გარდა, შემოთავაზებულ ცვლილებებს განიხილავენ იურიდიული ინსტიტუტების პერსპექტივიდან, რომლებიც საუკუნეების განმავლობაში განვითარდა იურიდიული სფეროს შიდა ლოგიკის შესახებ. და მიუხედავად იმისა, რომ ისინი არ უყურებენ სწორ/არასწორ კოდს, ისევე როგორც მათი კოლეგები

იურისპრუდენციაში, ისინი მაინც მეტ ყურადღებას აქცევენ თუ არა შემოთავაზებული ცვლილება სამართლებრივი სისტემის ფუნდამენტურ ინსტიტუტებს.

სამართლის სოციოლოგიაში გვიან მუშაობის საც კი, ლუმანი გაურკვეველია საკანონმდებლო პროცესის აფილაციის შესახებ. მიუხედავად იმისა, რომ 1972 წელს *სამართლის სოციოლოგიაში* მან ყურადღება გაამახვილა ამ პროცედურაზე და არაერთხელ გაუსვა ხაზი პოლიტიკასთან საჭირო კავშირს, მოგვიანებით, სამართლებრივი სისტემის პოლიტიკური სამართლებრივი სისტემისგან განცალკევების მიზნით, ის აღარ საუბრობს ამაზე, მაგრამ ეხება იურიდიული ადმინისტრაციის მიკრო პროცესების სამართლებრივი ცვლილების ტექნიკას. ჩვენი აზრით, თანამედროვე სამართლებრივი სისტემა, ლუმანის გაგებით, აუცილებლად არის ორიენტირებული დამოუკიდებელ კანონმდებლობაზე, რომელიც სცილდება სასამართლო სისტემას და სტრუქტურულად არის ჩანერგილი არა მხოლოდ სახელმწიფოში, არამედ იმ სახელმწიფო ორგანიზაციის სააგენტოებშიც, სადაც პოლიტიკური მდებარეობს (პარლამენტი, მთავრობა) და რომლის ორგანიზაციული ფონი არის პარტიულ-პოლიტიკური სფერო. ამრიგად, კანონმდებლობა შუალედური სფეროა.

ეს პრობლემა ასევე შეიძლება შეინიშნოს სამეცნიერო სფეროში. მიუხედავად იმისა, რომ მეცნიერება სტრუქტურულად არ არის დაფუძნებული სხვა სოციალურ ქვესისტემაზე, რადგან სამართლებრივი სისტემა ემყარება პოლიტიკურ ქვესისტემას კანონმდებლობის საშუალებით, ის ასევე არის "შორის" სფერო. უნივერსიტეტის სფერო, როგორც წესი, არის ის, რომელშიც განათლების ქვესისტემის დამოკიდებულება და ფუნქციები გავლენის ნახევარს შეადგენს, მაგრამ მეორეს მხრივ, სამეცნიერო ორიენტაცია ასევე წარმოდგენილია უნივერსიტეტის ლექტორების აბსოლუტური უმრავლესობის საქმიანობაში. ორი სფეროს განსხვავებულ ლოგიკას ყოველდღიურად იგრძნობს უნივერსიტეტის ლექტორი, რომელიც დღის უმეტეს ნაწილს სკეპტიკურად უახლოვდება მიღებულ, სისტემურ ცოდნას და ცდილობს ეჭვქვეშ დააყენოს მისი ძირითადი წინადადებები ახალი ფაქტებისა და ახალი კონტექსტის ფონზე (და, ამრიგად, თუ ეს შესაძლებელია, ცოდნის მთელი სხეულის დამსხვრევა), მეორეს მხრივ, თავის საუნივერსიტეტო ლექციებსა და სემინარებში მან სასურველია გადასცეს კონსოლიდირებული, სისტემატიზებული და "დანერგილი" ცოდნა, თუ მხოლოდ იმისთვის, რომ მოსწავლეებმა გაიგონ რაზე ლაპარაკობს. ამ დილემის გადასაჭრელად, ორგანიზაციული ღონისძიებები ხშირად არსებობს უმაღლეს განათლებაში, რათა გამოყოს ერთეულები, რომლებიც სპეციალიზდებიან მეცნიერულ კვლევებში მათგან, ვინც ასრულებს სწავლების ფუნქციებს. ამასთან, სრულმა განცალკევებამ შეიძლება გამოიწვიოს უმაღლესი განათლების სწრაფი ინტელექტუალური შემცირება და უარყოფითი გავლენა მოახდინოს სამეცნიერო კვლევის კავშირზე, უნივერსიტეტიდან გამორიცხული და ორგანიზებული კვლევითი ინსტიტუტების დახურულ ჯაჭვში, ყოველდღიურ ცხოვრებაში (ენა, პრობლემები და ა.შ.). ჩვენთვის, თუმცა, მხოლოდ მნიშვნელოვანია იმის ჩვენება, რომ სინამდვილეში მეცნიერებასა და განათლებას შორის არის "შორის" და რომ ლუმანის ავტოპოიტიული დახურვის მცდელობა სისტემატურად გამორიცხავს მას მისი თვალსაზრისით.

განსხვავებები და მსგავსება

ლუჰმანი ცდილობს შეიმუშაოს სოციალური ქვესისტემების ავტოპოიეზური დახურვა ორობითი კოდის გასწვრივ ან, ჩვენს ტერმინოლოგიაში, ცენტრალური მნიშვნელობის ორმაგი. ეს კონცეფცია ხელმძღვანელობდა ლუმანის ძალისხმევას მიკროსქემის რეკონსტრუქციისთვის თითოეულ სოციალურ ქვესისტემაში. როგორც ვნახეთ, ლუჰმანმა ეს დაინახა ეკონომიკაში გადახდების გადაჯაჭვვის, კანონის ნორმატიული მოქმედებისა და სამეცნიერო ცოდნის მოქმედების გადაცემაში დახურულ ჯაჭვში. ჩვენს დისკუსიაში ჯერჯერობით, ჩვენ ვარაუდობდით, რომ ხშირ შემთხვევაში ეს შეიძლება მხოლოდ დამაჯერებელი იყოს სიბნელეში რეალობის გარკვეული ასპექტების დატოვებით. აქ უფრო მნიშვნელოვანია აღინიშნოს, რომ "ძირითადი წრიული პროცესის" ანალიზი გამოძიების სფეროდან გადაადგილდება იმ მექანიზმებზე, რომლებიც ინსტიტუციონალიზაციას ახდენენ ამ ქვესისტემის ცენტრალური მნიშვნელობის დომინირების ინსტიტუციონალიზაციაზე. მექანიზმები, რომლითაც კომუნიკაციის პროფესიონალი მონაწილეების დაქირავება უზრუნველყოფილია ცენტრალური ღირებულების ორმაგი ღირებულების საფუძველზე, უფრო მეტიც, მექანიზმები, რომლითაც მოგვიანებით იურისტების, მეცნიერების, ჟურნალისტების, პოლიტიკოსების სოციალიზაცია და ა.შ. რეალიზებულია, შემდეგ კი ინდივიდუალური ქვესისტემების პროფესიონალი მონაწილეების შეფასების ჯილდოსა და სანქციის მექანიზმები.

ამრიგად, ლუმანის ავტოპოიეზური ქვესისტემებისგან განსხვავებით ჩვენს ანალიზთან: მიუხედავად იმისა, რომ ის ხედავს სოციალური ქვესისტემების დიფერენცირებას კონკრეტულ ორობითი კოდისადმი ორიენტირებული კომუნიკაციის წრიული ჯაჭვის გაჩენაში, ჩვენ ვხედავთ მუდმივი სტრუქტურების გაჩენას, რომლებიც დომინანტურ პოზიციას ანიჭებენ შერჩევას კონკრეტული ორმაგი ღირებულებების მიხედვით. ჩვენი ანალიზის ფოკუსი ამრიგად განსხვავებულია და, ალბათ, სწორედ ამიტომ დავასკვნით ლუჰმანისგან განსხვავებით, რომ მუდმივი სტრუქტურები, რომლებიც უზრუნველყოფენ ასეთ სპეციფიკურ კომუნიკაციურ არჩევანს მაღალი სიხშირით, შეიძლება წარმოიშვას მხოლოდ პროფესიულ ინსტიტუციურ სისტემებში. ამას ჰქონდა შორსმჭვრეტელი შედეგები საზოგადოების სტრუქტურული სურათისთვის: ჩვენ უნდა შევიტანოთ ყოველდღიური ცხოვრების უფრო დიფუზური სფერო უფრო კონკრეტულ პროფესიულ ინსტიტუციურ სისტემებთან ერთად.

თავი IV საზოგადოების ქვესისტემადან პროფესიონალამდე ინსტიტუციური სისტემა

ჩვეულებრივი სოციოლოგიური ტერმინოლოგია იყენებს ტერმინს "საზოგადოება" იმის გამო, რაც ლუკმანმა დაყო სისტემის სამ დონეზე, საზოგადოების კონცეფციის გამოყენებით, როგორც ყველაზე სრულყოფილი სოციალური სისტემის დონე და "სოციალობა" (ან სოციალური სისტემები), როგორც სამი დონის შემაჯამებელი ტერმინი. ეს იმიტომ ხდება, რომ, როგორც ვნახეთ, საზოგადოება მხოლოდ ერთ-ერთი სისტემის დონეა სოციალური სამყაროს სტრუქტურაში და არ შეიძლება ყველა სოციალური სისტემის შემცირება ამ დონეზე; ამ სისტემის დონის გარდა, ასევე უნდა განასხვავოთ ორგანიზაციული სისტემების დონე და მარტივი ურთიერთქმედების სისტემების დონე. როდესაც აქ ვსაუბრობთ სისტემურ სტრუქტურასა და სისტემებზე, ჩვენ ასევე ვაკეთებთ "დემარკაციას", მაგალითად, თალკოტ პარსონსის "ანალიტიკური" სისტემის კონცეფციისგან განსხვავებით, რომელიც ხედავს მხოლოდ დიფუზურ სუპერპოზიციებს რეალურ სოციალურ არსებობაში და მიიჩნევს, რომ სოციალური წარმონაქმნების სისტემური ხასიათი მხოლოდ თეორიულად კონსტრუქციულია.

თუ ჩვენ უარვყოფთ პარსონის ანალიტიკურ კონცეფციას და ვივარაუდოთ, რომ სოციალური სისტემები არსებობს ემპირიული, კონკრეტული გზებით, წარმოიქმნება ამ სისტემების საზღვრების შესწავლის თეორიული ამოცანა. პარსონსის თეორიის პოპულარიზაციის შემდეგ, სისტემის ანალიტიკური კონცეფცია შეიცვალა, რომელიც შეუმჩნეველია სოციოლოგთა უმეტესობის მიერ, ემპირიულ-ბეტონის სისტემების ვარაუდით, რომელშიც სახელმწიფო, მეცნიერება, სამართალი, ეკონომიკა და ა.შ., რომელიც, როგორც ჩანს, ყოველდღიურ აზროვნებაში თვითგამორკვევია, ინდივიდუალური სოციალური სისტემები და სისტემის კონცეფცია შეიძლება გამოყენებულ იქნას ყველა სოციალურ ფორმირებაზე. თუმცა, ეს მხოლოდ ყოველდღიური საკითხია, რა თქმა უნდა, და თეორიულად არასაკმარისია რთული სოციალური წარმონაქმნების ურთიერთდაკავშირებულ მასაში საზღვრების გასარკვევად.

1. განსხვავება ორგანიზაციულ სისტემებსა და საზოგადოების ქვესისტემებს შორის

თანამედროვე საზოგადოებებში, სადაც ოფიციალური ორგანიზაციები უზარმაზარ როლს ასრულებენ ცხოვრების ორგანიზებაში, სოციალური ქვესისტემის საზღვრები

ემთხვევა ყოველდღიურ აზროვნებას ამ ქვესისტემის ორგანიზაციების საზღვრებთან. სამეცნიერო ინსტიტუტების, აკადემიებისა და უნივერსიტეტების კედლები აღნიშნავს მეცნიერების საზღვრებს; სკოლები აღნიშნავენ საგანმანათლებლო სისტემის საზღვრებს; ქარხნები და ბანკები აღნიშნავენ ეკონომიკური სისტემის საზღვრებს.

თუმცა, ორგანიზაციული სეგრეგაცია მხოლოდ ზედაპირია; ფაქტობრივი სოციალური ქვესისტემური სეგრეგაციები ხდება სხვა დონეზე და ეს ორგანიზაციული სეგრეგაციები მიჰყვება ამ ღრმა სეგრეგაციას მხოლოდ ნაკლები სიზუსტით. მაგრამ ზოგიერთ შემთხვევაში, როგორც ნაჩვენებია იქნება, არ არსებობს საზოგადოებრივი ქვესისტემური სეგრეგაციები გამოხატული ორგანიზაციული სეგრეგაციების ქვემოთ; სხვა შემთხვევებში, გამოხატული ორგანიზაციული სეგრეგაციის ფარგლებში არსებობს ორი საზოგადოებრივი ქვესისტემა (თუმცა ამ უკანასკნელ შემთხვევაში, საერთო ორგანიზაციაში ორგანიზაციული სეგრეგაციები ასევე მიუთითებს იმაზე, რომ არსებობს "სხვადასხვაფერები", რომლებიც ღრმა დონეზე იყოფა!).

საზოგადოებებში, სადაც არის დაყოფა სოციალური ქვესისტემების დონეზე ორგანიზაციული განყოფილებების ქვემოთ, სოციალური მეცნიერი არ არის შორს იმ ნიშნისგან, როდესაც ის განსაზღვრავს მათ ქვესისტემის საზღვრებით. ეს ასეა თანამედროვე დასავლურ საზოგადოებებში და მათგან გაჩენილ საზოგადოებებში. რიგ სხვა რეგიონებში, მათ შორის აღმოსავლეთ ევროპის საზოგადოებებში საბჭოთა სისტემის ქვეშ, შეიქმნა ორგანიზაციული დაყოფა (ან შენარჩუნებული), მაგრამ არ არის რეალური დაყოფა სოციალური ქვესისტემების დონეზე. ეს არის ის, სადაც მოდის ორგანიზაციული სეგრეგაციის იდენტიფიკაცია და თუ ერთი ვარაუდობს, რომ ასეთი საზოგადოებები ვერ განვითარდებიან გარკვეული სირთულის მიღმა ფაქტობრივი საზოგადოებრივი ქვესისტემური სეგრეგაციის გარეშე, მაშინ ეს თეორიული დეფიციტი არ გამოიწვევს რეალური პრობლემების ფესვების აღებას.

აღმოსავლეთ ევროპის ქვეყნებში, თუნდაც ყველაზე მკაცრი სტალინიზმის პირობებში, არსებობდა სამეცნიერო ინსტიტუტები და უნივერსიტეტები, რომლებიც ორგანიზაციულად განცალკევებულნი იყვნენ სახელმწიფოსგან ზუსტად ისე, როგორც ხელოვნების სამყაროს ჰქონდა საკუთარი დამოუკიდებელი ორგანიზაციები. სინამდვილეში, ერთი სოციალური ლოგიკა, ძალაუფლების ლოგიკა, მოქმედებდა ყველა ცალკეულ ორგანიზაციაში, რომელიც მიედინება ძალაუფლების მწვერვალიდან მთელ საზოგადოებაში. ყოველდღიური აზროვნებისთვის, რა თქმა უნდა, ცხადი იყო, რომ ეს არ იყო მეცნიერება, ხელოვნება, სამართალი ან ეკონომიკა, მაგრამ თეორიული კითხვა, თუ რა ხდის ფუნქციონირებად სოციალურ სტრუქტურებს კანონს, ხელოვნებას ან ეკონომიკას, დიდი ხნის განმავლობაში პასუხგაუცემელი დარჩა.

2. საზოგადოების ქვესისტემების დელიმიტაცია

სოციალური ქვესისტემა შეიძლება შეიცვალოს ორობითი კოდით ან, სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ, უნივერსალური მნიშვნელობის ორმაგი. მოქმედებებისა

და კომუნიკაციების მუდმივი სტრუქტურები, რომლებიც ასრულებენ ყველაზე მნიშვნელოვან ძირითად სოციალურ ფუნქციებს ერთ სოციალურ ქვესისტემაში, არჩევანს აკეთებენ ქვესისტემის ორობითი მნიშვნელობის მიხედვით, რომელიც დომინანტურია მოცემული ქმედებებისა და კომუნიკაციების განსაზღვრაში, ხოლო შემდგომი არჩევანი ღირებულების ასპექტების მიხედვით ითვლება მხოლოდ ამ უნივერსალური ღირებულების ორმაგი პრიზმის საშუალებით. ცალკეული მეცნიერების სტრუქტურები ყურადღებას ამახვილებენ შერჩევაზე ჭეშმარიტი/ცრუ ღირებულების ორმაგი, ავტონომიური სამართლებრივი სისტემის სწორი/არასწორი ორობითი კოდისა და ეკონომიკაში მომგებიანი/წამგებიანი კოდის მიხედვით და ამ კოდების მიხედვით შერჩევას თითოეული ქვესისტემის კუთვნილ ქმედებებზე. სანამ არ არსებობს მექანიზმები, რომლებიც ამ უნივერსალურ ღირებულებას დომინირებს სოციალურ ქვესისტემაში და სხვა ღირებულების ასპექტების მარგინალიზაციას, აკადემიური, მხატვრული ან იურიდიული სფეროების ყველაზე ზუსტი ორგანიზაციული დემარკაცია დარჩება ნომინალური. მეორეს მხრივ, უნდა აღინიშნოს, რომ ღირებულების ორმაგობის ნამდვილი დემარკაციის შემთხვევაში, როგორც ჩანს, ამას მოჰყვება და გარკვეულწილად გაძლიერდება ორგანიზაციული დემარკაციები. მოდით, უფრო ყურადღებით დავაკვირდეთ სოციალური ქვესისტემების საკითხებს და მათ ღირებულებას.

უმეტეს შემთხვევაში, თეორიული პრობლემა არ არის ინდივიდუალური სოციალური ქვესისტემების ღირებულების ორმაგობის დადგენა. უნივერსალური ღირებულების ორმაგობის მოქმედება - ჭეშმარიტი / ყალბი მეცნიერებაში, ლამაზი / მახინჯი ხელოვნებაში, კანონიერი / უმართლო კანონით, მომგებიანი / წამგებიანი ეკონომიკაში - ადვილად ვხედავ. ძირითადი სოციალური დომენებიდან, ეს არის პოლიტიკური სისტემა, რომელსაც უჭირს მისი ცენტრალური ღირებულების ორმაგი იდენტიფიცირება.

1) მაშინაც კი, თუ პოლიტიკურ სისტემას არ განუვითარდა სემანტიკურად ტრადიციული სახელი მისი ღირებულების ორმაგი, როგორც მეცნიერების შემთხვევაში ჭეშმარიტი/ყალბი ორმაგი ან ხელოვნებისა და კანონის შემთხვევაში, შესაძლებელია გამოავლინოს განვითარებადი ცენტრალური ღირებულება ორმაგი, რომელიც თანამედროვე დასავლურ პოლიტიკურ სისტემებში დამაჯერებლად განსაზღვრავს ყველა პოლიტიკური მოქმედების შერჩევის მექანიზმს და მხოლოდ მისი პრიზმის საშუალებით საშუალებას აძლევს სხვა ღირებულების ასპექტებს. მთავრობა/ოპოზიცია არის პოლიტიკური სისტემის ცენტრალური ღირებულება, როგორც ეს ჩანს ლუმანის მიერ კონკურენტული პოლიტიკური ორგანიზაციების გადაწყვეტილების შერჩევის შესახებ. (ჩვენი ცოდნით, მხოლოდ *ანტონი დაუნი* ამ მიმართულებით მუშაობდა ლუჰმანის წინაშე.) ჩვენ შეგვიძლია დავაკონკრეტოთ მთავრობა/ოპოზიციური ღირებულების დუალიზმი ცალკეული პოლიტიკური აქტორების ქმედებების შერჩევისას ისე, რომ მმართველი პარტიის ლიდერები, მისი დეპუტატები, მისი პრესა, მასთან ახლოს მყოფი ორგანიზაციების ლიდერები, წარმოდგენილი იყვნენ პოზიციები ყოველდღიური პოლიტიკური გადაწყვეტილებების ალტერნატივებზე, მსოფლიო მოვლენებზე რეაგირების ალტერნატივებზე და ა.შ. წარმოდგენილია თუ არა ისინი მთავრობაში მომავალში, თუ ისინი მხარს დაუჭერენ ამ თუ იმ ალტერნატივას და ეცნობება თუ არა მათი პოზიცია მილიონობით ამომრჩეველს მასმედიისა და კომუნიკაციების სფეროს

მეშვეობით; გაზრდის თუ არა პოლიტიკოსის საჯარო რეაგირება მომავალ არჩევნებში არსებული ხმების რაოდენობას. მეორე მხრივ, ოპოზიციის ლიდერების, პარლამენტარების, პრესის და ა.შ., "ოპოზიციამი დარჩენის ან ხელისუფლებაში შესვლის" ორობითი ღირებულება გადაწყვეტილების შესაძლო ალტერნატივებს ირჩევს. ამრიგად, კონკურენტი პარტიის ტენდენციის ფონზე, პლურალისტური პრესა და მასმედია, საჯარო კონკურენცია მთავრობის/ოპოზიციის ორობითი კოდექსია, როგორც მომგებიანი/წამგებიანი ორიენტაცია ნებისმიერი ბიზნეს მეწარმისთვის.

ჩვენ დარწმუნებულნი ვართ, რომ ეს ორმაგი ფასეულობები თანამედროვე დასავლურ პოლიტიკურ სისტემებში მუშაობს. თუმცა, თუ მას თანმიმდევრულად გამოვიყენებთ საზოგადოებრივ პოლიტიკურ სფეროში საზღვრის გათამაშების შესწავლაზე, ჩვენ უნდა უარვყოთ საყოველთაოდ გავრცელებული ცნება პოლიტიკური სისტემის შესახებ და უფრო ვიწრო პოლიტიკური ქვესისტემა დარჩეს. გარკვეულწილად, ჩვენ გვაქვს სემანტიკურად უსაფრთხო განსხვავება ამისათვის: პოლიტიკისა და ადმინისტრაციის გამიჯვნა. პოლიტიკური ქვესისტემა შეიძლება შეიცავდეს მხოლოდ იმ სფეროებს, რომლებშიც უპირატესია არჩევანი მთავრობასა და ოპოზიციას შორის. ეს მოიცავს, პირველ რიგში, ორგანოებსა და ინსტიტუტებს, რომლებიც წარმოადგენენ სახელმწიფო ხელისუფლების მწვერვალს, პოლიტიკურ პარტიებს და პოლიტიკურ მოძრაობებს, რომლებიც იბრძვიან მისთვის, პარტიასთან ახლოს მყოფი პოლიტიკური ინტერესთა ჯგუფები, პოლიტიკური პრესა და პოლიტიკური საჯაროობის სხვა ორგანოები. საჯარო მმართველობა სახელმწიფო ორგანიზაციის ნაწილია, მაგრამ გასული საუკუნის განმავლობაში, იურიდიულად რეგულირებული საჯარო ადმინისტრაციის წარმოქმნით, იგი სულ უფრო და უფრო განცალკევებული გახდა პირდაპირ პოლიტიკური სახელმწიფო ორგანოებისგან და მისი საქმიანობა სულ უფრო მეტად არის დაფარული სამართლებრივი დებულებებით. შედეგად, პოლიტიკური პრიორიტეტები და მათი ცვლილებები, როგორც წესი, მხოლოდ შესაბამისი მმართველი პარტიის მიერ შეიძლება ითარგმნოს კანონში. ერთ პარტიულ-პოლიტიკურ მინისტრს და მის მიმდებარე სახელმწიფო მინისტრებს აქვთ მინისტრთა ადმინისტრაციული აპარატი, რათა განახორციელონ თავიანთი სამთავრობო პროგრამა, მაგრამ მათ ამის გაკეთება შეუძლიათ მხოლოდ არსებული ადმინისტრაციული კანონმდებლობის შეცვლით და ახალი პოლიტიკური პრიორიტეტების იურიდიულ დებულებებად თარგმნით. ამრიგად, კანონმდებლობა სრიალებს პოლიტიკასა და ადმინისტრაციას შორის და მხოლოდ ამის საშუალებით მოძრაობს ორი სფერო.

შესაბამისად, საჯარო მმართველობა არ არის ორიენტირებული მთავრობის/ოპოზიციური ღირებულებების დუელზე და თუ რომელიმე პარტიულ-პოლიტიკურ მინისტრს სურს, რომ კანონში დაქვემდებარებული ადმინისტრაციული აპარატი უშუალოდ ამ მიმართულებით წარმართოს, ადმინისტრაციული სასამართლოები მოისმენენ დაზარალებული მესამე მხარის საჩივრებს და საბოლოოდ კონსტიტუციური იურისდიქციის აპარატიც შეეცდება ამგვარი დარღვევების გადალახვას. მიუხედავად ამისა, რიგი ასეთი დამახინჯება, რა თქმა უნდა, შეიძლება მოხდეს ყოველდღიურ ადმინისტრაციულ პრაქტიკაში. ამრიგად, სულ უფრო და უფრო მეტად რეგულირებული ადმინისტრაცია, პირველ

რიგში, ორიენტირებულია სწორ/არასწორზე, ისევე როგორც მართლმსაჯულების სასამართლო ადმინისტრირება ტრადიციულ სფეროებშია (კერძო სამართალი, სისხლის სამართალი).

ამრიგად, თუ ადამიანი ხედავს სოციალური ქვესისტემების საზღვრებს, როგორც ფუნდამენტურად შედგენილი ღირებულების ორმაგობას, უნდა მიატოვოს ტრადიციული ყოვლისმომცველი პოლიტიკური სისტემის ცნება და ამის ნაცვლად ისაუბროს მხოლოდ ვიწრო პოლიტიკურ ქვესისტემაზე და იურიდიულ-ადმინისტრაციულ ქვესისტემაზე. ამ ორ ქვესისტემაში, სახელმწიფო, როგორც ორგანიზაციული სისტემის სტრუქტურა, მნიშვნელოვან განსხვავებას მატებს ამ სოციალურ დიფერენციაციებს. პოლიტიკური ქვესისტემის ფარგლებში, ეს დემარკაცია მნიშვნელოვან ხაზს ადგენს: ის ორგანიზაციულად ჰყოფს სახელმწიფო პოლიტიკურ ორგანოებს, რომლებსაც აქვთ განწყობილების ძალა კანონმდებლობაზე (და, შესაბამისად: ადმინისტრაცია და სასამართლო სისტემა), პოლიტიკური პარტიებისგან, რომლებიც (ყოველთვის) გამორიცხულია გადაწყვეტილების მიღების პროცესებისგან. ეს ორგანიზაციული განცალკევება პოლიტიკურ ქვესისტემაში ჰყოფს მმართველი პარტიის სფეროს, რომელსაც შეუძლია თავისი პარტიის პროგრამა პრაქტიკაში გამოიყენოს და ოპოზიციური პარტიების სფერო, რომელიც მომავლის ალტერნატივებს გვთავაზობს. შეიძლება ითქვას, რომ ეს შიდა ორგანიზაციული დიფერენციაცია საშუალებას აძლევს პოლიტიკურ ქვესისტემას დაასტაბილუროს იმ სახელმწიფო პოლიტიკის თანაარსებობა, რომელიც დე ფაქტო ხორციელდება აწმყომი და ის, რაც მხოლოდ შესაძლებლობაა, მაგრამ შეიძლება განხორციელდეს მომავალში. ამრიგად, სოციალურობის მატერიალური განზომილების გარდა, ეს ორგანიზაციული დიფერენცირება ასევე უზრუნველყოფს დიფერენცირებას დროებით განზომილებაში.

დღეს სახელმწიფო ორგანიზაციის შიდა დაყოფა სხვა მიმართულებითაც განასხვავებს, მაგრამ ის კარგავს მნიშვნელობას. ეს არის დაყოფა ადმინისტრაციის იურიდიულ ქვესისტემაში. თუმცა, განსხვავება ადმინისტრაციას შორის, რომელიც ოდესღაც პირდაპირ პოლიტიზაციასთან იყო გადაჯაჭვული და სასამართლო სისტემა, რომელიც შუა საუკუნეების შემდეგ პოლიტიკისგან უფრო დამოუკიდებელი იყო, თანამედროვე დასავლურ საზოგადოებებში უქრება. საჯარო მმართველობა სულ უფრო მეტად განცალქმულია პირდაპირი პოლიტიზაციისგან და მე -20 საუკუნის მეორე ნახევრიდან დასავლურ საზოგადოებებში სულ უფრო მეტად ჰერმეტიკულ სამართლებრივ რეგულაციას ექვემდებარება. ამ საუკუნის პირველი ათწლეულის შემდეგ, ადმინისტრაციული სამართლიანობის გარანტიების სისტემის კონსოლიდაციით, საჯარო ადმინისტრაციამ შეიძინა ავტონომია ტრადიციული სასამართლო სამართლიანობის მსგავსი პოლიტიკიდან. საბოლოო ჯამში, ადმინისტრაციისა და კანონის გამიჯვნის სემანტიკა ძალიან ძლიერია, რათა რეალისტური მიდგომა მოხდეს. ისევე, როგორც, მეორეს მხრივ, პოლიტიკისა და საჯარო მმართველობის გამიჯვნის მნიშვნელობა ძალიან მცირეა, თუმცა ეს უკანასკნელი გულისხმობს "ღრმა" განცალკევებას: რაც აქ არის, არის ორი სოციალური ქვესისტემის გამიჯვნა.

დღევანდელ რთულ დასავლურ საზოგადოებებში ტრადიციულად ერთიანი პოლიტიკურ-ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი კომპლექსი ხდება ორი

საზოგადოებრივი ქვესისტემა: პოლიტიკური ქვესისტემა და იურიდიულ-ადმინისტრაციული ქვესისტემა. ამასთან, ჩვენ უნდა განვმარტოთ დემარკაციები, თუ ჩვენ გადავწყვეტთ გამოვიყენოთ ღირებულების ორმაგი დემარკაცია, როგორც თეორიული სახელმძღვანელო ჩვენი კვლევისთვის. აქ ჩნდება საკანონმდებლო სფეროს მდგომარეობა. შეიძლება ითქვას, რომ თუ საჯარო ადმინისტრაცია აღარ განიხილება, როგორც გამორიცხული იურიდიული წესრიგიდან, საკანონმდებლო სფერო, რომელიც ჩვეულებრივ აქ შედის, იურიდიულ სფეროში ინტეგრირებულად ითვლება მხოლოდ თეორიული განმარტების არარსებობის გამო. საკანონმდებლო სფერო არის შუალედური სფერო, რომელიც შუამავლობს, როგორც ორგანიზაციულად აგებული სისტემა პოლიტიკურ ქვესისტემის par ბრწყინვალეობასა და იურიდიულ-ადმინისტრაციულ (სოციალურ) ქვესისტემას შორის. ამ გზით, მიუხედავად იმისა, რომ კანონის მიკროპროცესორები შეიძლება დაიხუროს პოლიტიკური გავლენისთვის და აქ ჭარბობს მოქმედების სწორი ან არასწორი ორიენტაცია, ასევე უზრუნველყოფილია, რომ პოლიტიკური პრიორიტეტები მიედინება კანონის ორგანოში და, უკვე გარდაიქმნება სამართლებრივ დებულებებად კანონის მიკროპროცესორებში, მიაღწიოს კანონის ინტერიერს. შესაბამისად, ზოგიერთ ადგილას ხელისუფლების/ოპოზიციური დუეტის პოლიტიკური კოდექსი უფრო მკაცრად ჭარბობს საკანონმდებლო ორგანოში აქტორების შერჩევისას, ხოლო სხვა აქტორებისთვის გადაწყვეტილების ალტერნატივების ძიება და სხვადასხვა ალტერნატივის შერჩევა ხორციელდება დადგენილი სამართლებრივი დოგმატური პრინციპების, ინტერპრეტაციის წესებისა და სამართლებრივი კატეგორიების თვალსაზრისით. როგორც პროფესიონალი პოლიტიკოსები, ასევე იურისტები მონაწილეობენ კანონმდებლობაში, მაგრამ ამ უკანასკნელისთვის მთავარი კითხვა არ არის ის, რაც სწორია ან არასწორია არსებული კანონის შესაბამისად, არამედ უნდა შენარჩუნდეს თუ შეიცვალოს. როგორც წესი, კანონმდებლობაში ჩართული იურისტები ყურადღებას აქცევენ მხოლოდ იმ ფაქტს, რომ ცვლილებების განხორციელებისას ახალი კანონმდებლობა უნდა ჩამოყალიბდეს სტაბილური იურიდიული ინსტიტუტებისა და კატეგორიების ფარგლებში.

2) თუმცა, საგანმანათლებლო სისტემაში ჩვენ ვერ ვპოულობთ თუნდაც ასეთ ახლად ჩამოყალიბებულ ცენტრალურ ღირებულებას ორმაგი. განათლების სისტემაში, რომელიც გასული საუკუნის და ნახევარი ხნის განმავლობაში გადაიქცა მასობრივ და მრავალ დონის სისტემად, გაჩნდა მთელი რიგი ზოგადი პრინციპები და შეფასების კრიტერიუმები, მაგრამ არ არსებობს უნივერსალური ღირებულების ორმაგი, რომელსაც შეეძლო ორგანიზება გაუწია მის გარშემო განათლებაში ჩართული პირების დაქირავებას და შერჩეული ადამიანების სოციალიზაციას, ასევე შეფასების მექანიზმებს, დაჯილდოება და სანქცია მათ, ვინც უზრუნველყოფს განათლებას და მათ, ვინც განათლებულია, ასე რომ, ასეთი უნივერსალური ღირებულება ორმაგი არ არის ნაპოვნი განათლების ქვესისტემაში.

ჩვენი ჰიპოთეზა ის არის, რომ თუ უნივერსალური ღირებულება ორმაგი ვერ გამოჩნდება, მაშინ საქმიანობის სფერო ისეთი დიდი საზოგადოებრივი მასშტაბის ფუნდამენტური ფუნქციისთვის, როგორიცაა განათლების ფუნქცია, შეიძლება განვითარდეს ერთი სირთულის მიღმა მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ ის წარმატებას მიაღწევს რამდენიმე გარე ორგანიზების პრინციპის კომბინაცის შექმნაში.

განათლების შემთხვევაში, ერთ-ერთი ასეთი გარე ღირებულების დუალიზმი შეიძლება იყოს მეცნიერების შეფასების მექანიზმის შეჭრა აკადემიურ სფეროში საგანმანათლებლო სისტემის სათავეში. ასეთი ტენდენცია შეიძლება შეინიშნოს აშშ-ს საგანმანათლებლო სისტემაში, სადაც უნივერსიტეტებისა და კოლეჯების რეიტინგი არსებითად განისაზღვრება აკადემიური რეპუტაციის რეიტინგით (რომლის ყველაზე მნიშვნელოვანი მაჩვენებელია ნობელის პრემიის ლაურეატების და სხვა გამორჩეული მეცნიერების რაოდენობა უნივერსიტეტში) და საუკეთესო უნივერსიტეტები, იმ საშუალო სკოლების დასახელებით, საიდანაც ისინი იღებენ განმცხადებლებს, მათი გარე შეფასების რეიტინგი გადაიტანეთ საგანმანათლებლო სისტემაში, საგანმანათლებლო სისტემის ცენტრში. მიუხედავად იმისა, რომ გამოჩენილი მასწავლებლების რეიტინგი სწრაფად ჩნდება საგანმანათლებლო ერთეულში, არ არსებობს უნივერსალური ღირებულება ორმაგი, რომლის წინააღმდეგაც ეს გამორჩეული მასწავლებლის წარმოდგენები შეიძლება შევადაროთ და შევასდეს სკოლის საზღვრებში. ეს პრობლემა ასევე აშკარაა უნივერსიტეტებში. ვიღაც შეიძლება იყოს ყველაზე წარმატებული მასწავლებელი უნივერსიტეტში ათწლეულების განმავლობაში, და მაშინაც კი, მისი სახელი შეიძლება ამოტვიფრული იყოს მარმარილოში ან მისი სურათი ჩამოიხრჩო უნივერსიტეტის კედელზე, მაგრამ ამის მიღმა ის უცნობი რჩება, ალბათ კოლეგასთან შედარებით, რომელიც ნაკლებად წარმატებულია, როგორც მასწავლებელი, მაგრამ აქვს გამორჩეული აკადემიური ჩანაწერი. ამრიგად, აკადემიის ღირებულება ნაწილობრივ გარედან შემოჭრის, საგანმანათლებლო სისტემის დაკარგული ღირებულების ორმაგი კომპენსაციისთვის და მიუხედავად იმისა, რომ ეს არის გარე წყარო განათლების ძირითად ფუნქციასთან მიმართებაში, ის საშუალებას იძლევა სხვადასხვა საგანმანათლებლო ერთეულების უფრო უნივერსალური კლასიფიკაცია.

საგანმანათლებლო ბაზარი ასევე საშუალებას აძლევს საგანმანათლებლო სისტემას გაზარდოს სირთულე ქაოსის თავიდან აცილებისას. მართლაც, თუ შესაძლებელია შეფასებისა და რანგის სისტემის შექმნა, რომელიც მთლიანად საგანმანათლებლო სისტემისთვის მუშაობს, მეცნიერების გარე ჩარევის გარეშე, სტუდენტების (და მათი მშობლების) მიერ სკოლების უფასო არჩევანი მიჰყვება ამ რეიტინგს და მის ცვლილებებს. თუ საგანმანათლებლო დაწესებულებები პირდაპირ არ ფინანსდება და შენარჩუნებულია სახელმწიფო ბიუჯეტით, მაგრამ შეიძლება დაფინანსდეს მხოლოდ სტუდენტების მიერ გადახდილი მაღალი სწავლის საფასურით, ამ გადაწყვეტას, უფასო სკოლის არჩევანთან და სტუდენტებს შორის კონკურენციასთან ერთად, შეუძლია შექმნას საგანმანათლებლო ბაზარი, სადაც მოგების/უვარგისობის ეკონომიკური ასპექტი ასევე განსაზღვრავს შეფასებებს, რომლებიც გავლენას ახდენს განათლების სისტემაზე, როგორც მთლიანობაში. ამ გზით, მილიარდობით ევრო, რომელიც გამოიყენება სხვა გადაწყვეტილებებში განათლებისა და სწავლის უფასო დაფინანსებისთვის, შეიძლება გამოყენებულ იქნას მაღალი სწავლის სოციალური ასპექტისთვის მთავრობის სტიპენდიების სახით. ჰუმანიტარულ სოციალურ ასპექტზე გავლენას არ ახდენს ეს, მაგრამ სკოლები მოსწავლეთა სკოლის არჩევანის გადაწყვეტილებების წყალობაშია, რომლებიც ძირითადად ემყარება სკოლის ინტერ-სკოლის

რეპუტაციის რეიტინგს (რაც, როგორც ვნახეთ, მეცნიერულად დაფუძნებული რეპუტაციის რეიტინგით არის ჩამოყალიბებული).

ამრიგად, მიუხედავად იმისა, რომ განათლების ქვესისტემას არ განუვითარდა შიდა, საყოველთაოდ ეფექტური ღირებულება ორმაგი, ყოველ შემთხვევაში, ჯერჯერობით, მან შეძლო სირთულის ხარისხის მიღწევა გარე ღირებულების დუალების კომბინაციით. თუმცა, ამ არარსებობამ შეიძლება ახსნას უფრო ძლიერი ორგანიზაციული იერარქია განათლების ქვესისტემაში. მეცნიერებაში, ხელოვნებაში, სამართალში, ეკონომიკაში, ინდივიდუალურ საქმიანობამდე, განვითარებულ ღირებულებას ორმაგობა შეუძლია წარმართოს მოქმედებები და ამ საფუძველზე აქტივობები ქვესისტემებში, როგორც მთლიანობაში, შეიძლება შეფასდეს, დაჯილდოვდეს და სანქცირებული იყოს. მაგრამ ინდივიდუალურ საგანმანათლებლო ერთეულებში ასეთი ინდივიდუალური ავტონომია ვერ განვითარდება. ჰიპოთეტურად, შეიძლება ითქვას, რომ ძალა, რომლითაც "ორგანიზაციული იარაღი" არის განლაგებული, დამოკიდებულია იმაზე, თუ რამდენად შეუძლია უნივერსალური ღირებულების ორმაგი და მისი კოლეგა ორგანიზება გაუწიოს შერჩევას ქვესისტემაში, იმდენად, რამდენადაც ასეთი ღირებულების ორმაგი შეუძლია უნივერსალური შეფასების ჯილდოს მექანიზმები მთელ ქვესისტემაში, იმდენად, რამდენადაც სპონტანურობა, კომპეტენცია და მათგან წარმოქმნილ სპეციფიკურ "ბაზრებს", უკეთესად შეუძლიათ უზრუნველყონ ევოლუცია / ცვალებადობის წარმოება, შერჩევა / ვიდრე ორგანიზაციულად თემატური სისტემის დიზაინი, რომელიც თრგუნავს კომპეტენციას. ამრიგად, ორგანიზაციისა და ბაზრის მნიშვნელობა, თანამშრომლობა და კომპეტენცია და მათი ურთიერთობა ერთმანეთთან შეიძლება თეორეზირებული იყოს ქვესისტემის ცენტრალური ღირებულების ანალიზის გზით.

3. ყოველდღიური ცხოვრებისა და პროფესიული ინსტიტუციური სისტემები

კომპლექსურმა საზოგადოებებმა შეძლეს იმ სირთულის სტაბილიზაცია, რაც მათ მიაღწიეს მრავალდონიანი სისტემის სტრუქტურების განვითარებით. ამრიგად, სისტემატურად დახურული სოციალური ფორმირებისთვის, საკმარისია სულ უფრო რთული გარემოს აღქმა შემცირებული ფორმით და ამან საშუალება მისცა დიდი სირთულის საზოგადოებებს, რომლებიც ასევე აგრეგირებულია. ყოველდღიური აზროვნებისთვის თვალსაჩინო ორგანიზაციულ სისტემებს შორის, დასავლურ საზოგადოებებში ინდივიდუალური სოციალური ქვესისტემების გამიჯვნა, როგორც ვნახეთ, უფრო სრულყოფილ დონეზე მოხდა. ამ განცალკევების საფუძველია ღირებულებების უნივერსალური ორმაგობის დომინირება საქმიანობის სფეროში, რომელიც ასრულებს საერთო სოციალურ ფუნქციას.

ამ განცალკევების უკეთ გასაგებად, აუცილებელია იმის გარკვევა, თუ რა პრობლემა არ არის მოგვარებული. ეს არის განსხვავებების პრობლემა უნივერსალური ღირებულების ორმაგობის პროფესიონალურ გამოყენებასა და მის გამოყენებას შორის ყოველდღიურ ცხოვრებაში. ღირებულება დუალიზმი

ქეშმარიტი/ყალბი, სწორი/არასწორი და ა.შ., ისევე, როგორც სავარაუდოდ, გვხვდება მეგობრული ლუდის განხილვაში ყოველდღიური აზროვნების დონეზე, რადგან ეს არის პროფესიონალი მეცნიერის მიერ რეალობის დაკითხვა ან სასამართლო დარბაზში პროფესიონალი იურისტის მიერ კანონის ინტერპრეტაცია. სად ვხატავთ სოციალური ქვესისტემების საზღვრებს და ამ კითხვაზე პასუხი განსაზღვრავს, თუ რა სტრუქტურებს უნდა ვეძებოთ დემარკაციის არსებობის შესწავლისას? თუ ჩვენ ვირჩევთ უფრო ფართო დემარკაციას, ე.ი. თუ ვხედავთ, რომ ფუნქციონირებად სოციალურობაში არ არსებობს მნიშვნელოვანი განსხვავება ღირებულებების გარკვეული დუალობის პროფესიონალურ და ყოველდღიურ გამოყენებას შორის, მაშინ ჩვენ უნდა დავალაგოთ ყველა კომუნიკაცია, რომელიც ორიენტირებულია სწორ/არასწორზე, ქეშმარიტ /ცრუ და ა.შ., შესაბამის სოციალურ ქვესისტემაში. მაგრამ როგორ შეგვიძლია გავიგოთ ამ გზით თითოეული ქვესისტემის განცალკევების მუდმივი სტრუქტურები? სტრუქტურული განცალკევება ხდება მეცნიერთა, იურისტებისა და ეკონომისტების თემების ჩამოყალიბებისა და სტრუქტურული გამიჯვნის გზით, რომლებიც სპეციალიზირებულნი არიან ქეშმარიტი/ყალბი, კანონიერი/უკანონო, მომგებიანი/წამგებიანი და ა.შ. შერჩევა ქეშმარიტი/ყალბი, რომ სპეციალიზირებული მეცნიერი აკეთებს სტრუქტურულ პირობებში, რომელიც უკვე აიყვანა და სოციალიზაცია მოახდინა მას ამ ღირებულების ორმაგი შესაბამისობის თვალსაზრისით, ახლა შეფასებულია, დაჯილდოებულია და შესაძლოა სანქცირებული იყოს მის მიხედვით, ისე, რომ ეს ორიენტაცია ორმაგ ღირებულებაზე შეფასდეს, როგორც თვისობრივად განსხვავებული ყოველდღიური დებატების შერჩევისგან დიფუზური ღირებულების ასპექტების მიხედვით, მაშინაც კი, თუ ზოგიერთ სიტუაციაში ეს ან ის შერჩევა ორმაგი მნიშვნელობის მიხედვით შეიძლება უფრო დომინანტური იყოს.

ასე რომ, ჩვენ უნდა შევამციროთ სოციალური ქვესისტემების სტრუქტურული გამიჯვნა პროფესიული ინსტიტუციური სისტემების დონეზე. ამ გზით, ჩვენ შეგვიძლია დავადგინოთ საზოგადოებრივი სტრუქტურები, რომლებიც იძულებით ინარჩუნებენ გარკვეულ დემარკაციას. მეორე მხრიდან, ორმაგი ღირებულების სისტემის სამუდამოდ აღსრულება ნიშნავს, რომ ცალკეულ შემთხვევებში უნდა გადაიზარდოს გარე შეფასების რიგი კრიტერიუმები ფონზე. თუ ეს არის სამეცნიერო ქეშმარიტების მიხედვით განსჯის საკითხი, მაშინ მე ვერ ვმოქმედებ სხვა ადამიანის პრეტენზიაზე, რომ მას მორალურად არამზადად მივიჩნევდი ან, მეორეს მხრივ, მორალურად თითქმის წმინდანად მივიჩნევდი. უნივერსიტეტში პოზიციის შემთხვევაში, არ მაინტერესებს რომელი კანდიდატებიდან განვიხილავ თანაგრძნობას ჩემს პოლიტიკურ ორიენტაციასთან ან შესაძლოა მძულს და ა.შ. და ეს არის ძალიან რთული ასპექტები გადაადგილებისთვის. მხოლოდ უპიროვნო და იძულებითი სტრუქტურების მხოლოდ ყოვლისმომცველ კომპლექტს შეუძლია უზრუნველყოს, რომ ეს გარეგნული მოსაზრებები, უმეტეს შემთხვევაში, გადაეცეს სამეცნიერო ქეშმარიტების კომუნიკაციის ფონს და რომ სამეცნიერო თემებში მიღებული სიმართლის / სიყალბის წესები რეალურად მართავს დებატებს, შეფასებებს და ჯილდოებს. ამ თვალსაზრისით, ჩვენ მივალწიეთ აშკარად საპირისპირო შეხედულებას ლუმანის მიმართ, რომელიც არ ზღუდავს სოციალური ქვესისტემების საზღვრებს პროფესიონალურ ინსტიტუციურ სისტემებზე, მაგრამ მოიცავს მათ შიგნით არსებულ ყველა ყოველდღიურ კომუნიკაციას.

თუმცა, ამ თეორიული გადაწყვეტილებით, ჩვენ შევწყვიტეთ ლუმანის ძირითადი კატეგორიები გარკვეული ფუნდამენტური გზებით. ყოველდღიური ცხოვრების პროფესიული ინსტიტუციური სისტემებისგან განცალკევებით, უნდა დარეგულირდეს ლუმანის ურთიერთქმედების, ორგანიზაციისა და საზოგადოების "ძირითადი ტრიადა". ჩვენი აზრით, თანამედროვე რთული სოციალურობის სამყაროში ძირითადი დიფერენცირება შეიძლება დაიპყროს დიფუზიურობის/სპეციფიკის ხაზის გასწვრივ, ერთი მხრივ ყოველდღიური ცხოვრების დიფუზური კომპაქტური საკომუნიკაციო სტრუქტურებით და მეორე მხრივ ღირებულების ორმაგობის მიხედვით განსაზღვრული პროფესიული ინსტიტუციური სისტემებით. ამ განზომილებაში, განცალკევება არ ხდება იმავე საზღვრებში, როგორც ცალკეულ პროფესიულ ინსტიტუციურ სისტემებს შორის, არამედ შუამავლის სფეროების სერია ქმნის განცალკევების შესაძლებლობას და განცალკევების კავშირს. ეს შუამავლის სფეროები მოიცავს მასმედიის ზოგიერთ სფეროს, რომლებიც ნაწილობრივ ჩნდება ყოველდღიური ცხოვრების დიფუზურიდან და ჟურნალისტური ჟურნალისტიკიდან, რომელიც შუამავლობს პროფესიულ ინსტიტუციურ სისტემებსა და ყოველდღიურ აზროვნებას შორის. მაგრამ ფორმალური განათლების დაბალი დონე, იდეოლოგიური სფერო, პოპულარიზაცია მხატვრული პროდუქტები და ა.შ. ასევე ემსახურება მკვეთრი განსხვავებების შუამავლებს. ამ შუამავლების საშუალებით, არგუმენტაციის, სემანტიკური განსხვავებებისა და გამოხატვის რეჟიმების სპეციფიკური ტექნიკა, რომელიც შემუშავებულია პროფესიულ ინსტიტუციურ სისტემებში, ყოველდღიურ კომუნიკაციაში გადადის პოპულარიზაციის პროცესის საშუალებით, ყოველდღიური ცხოვრების დიფუზურობისა და კომპაქტურობის დაშლის გზით. ამრიგად, ყოველდღიური აზროვნება თავისთავად დაჯილდოებულია დიფერენცირებული უარყოფის შესაძლებლობებითა და კატეგორიებით, რაც საშუალებას იძლევა უფრო დახვეწილი განსხვავებები. გარდა ზემოთ აღნიშნული მედიაციის სფეროებისა, ჩვენ ასევე შეგვიძლია ხაზი გავუსვა ზოგადი ინტელექტუალური კულტურის როლს პროფესიული ინსტიტუციური სისტემების უფრო სპეციფიკური საკომუნიკაციო ტექნიკის ყოველდღიურ ცხოვრებაში გადაცემაში.

ლუმანის "ძირითადი ტრიადიდან" (ინტერაქცია, ორგანიზაცია, საზოგადოება), ჩვენ ვუმკლავდებით "საზოგადოების" სისტემურ დონეს. პროფესიული ინსტიტუციური სისტემები და ყოველდღიური ცხოვრება წარმოადგენს სისტემის დონის "საზოგადოების" დიფერენცირებას და სოციალური ქვესისტემის დიფერენცირებები ლუკმანმა ხაზი გაუსვა მხოლოდ ამ დიფერენციაციის დროს (და, როგორც ვნახეთ, შუამავლის სფეროების გაჩენა). როგორც ვხედავთ, ჩვენი კორექტირება გარკვეულწილად შეესაბამება იურგენ ჰაბერმასის დიქტომიას სიცოცხლის სამყაროსა და სისტემებს შორის, მაგრამ ჩვენ ხაზს ვუსვამთ უფრო ჰარმონიულ მედიაციას ყოველდღიურ ცხოვრებასა და მის ზემოთ არსებულ პროფესიულ ინსტიტუციურ სისტემებს შორის, ვიდრე, როგორც ჰაბერმასმა გააკეთა, დისტემების მიერ "სიცოცხლის სამყაროს კოლონიზაცია".

საზოგადოების ახალი დიქტომიის, როგორც სისტემური დონის გარდა, განსხვავებულად არის ხაზგასმული ურთიერთქმედებისა და ორგანიზაციების როლი. ზოგადად, შეიძლება ითქვას, რომ ყოველდღიური ცხოვრების

კომუნიკაციური სტრუქტურები უფრო მეტად ემყარება ურთიერთქმედებას და, მეორეს მხრივ, პირდაპირ ჩამოყალიბებულია სოციალური დეტერმინაციით. მეორე მხრივ, პროფესიული ინსტიტუციური სისტემების ფარგლებში, ორგანიზაციული სისტემების მშენებლობა უფრო მნიშვნელოვანია, ხოლო აქ კომუნიკაციის არჩევანი ერთი მხრივ განისაზღვრება რეკრუტირება-სოციალიზაციის-შეფასების ჯილდოს მექანიზმებით, რომლებიც აგებულია მთლიანად პროფესიულ ინსტიტუციურ სისტემაში, ხოლო მეორე მხრივ ორგანიზაციული მექანიზმებით, რომლებიც მათ აყალიბებს. ამ სისტემებში ინდივიდუალური ურთიერთქმედება შეიძლება სპეციალურად შეირჩეს მათი შესაბამისი პროფესიული ინსტიტუციური ტენდენციების ღირებულების ორმაგობის მიხედვით (ვიწრო ორგანიზაციულ და ფართო ინსტიტუციურ განსაზღვრებებს შორის შესაძლო განსხვავება მოგვიანებით განიხილება).

მოკლედ, ჩვენ ვიღებთ შესწორებებს ლუმანის "ძირითადი ტრიადა": სოციალობის დაყოფა ინტერაქციულ, ორგანიზაციულ და სოციალურ სისტემაში, მაგრამ უფრო მეტიც, ვხედავთ საზოგადოების სისტემის დონეზე შემდგომი დაყოფის შემოღების აუცილებლობას ყოველდღიურ ცხოვრებასა და პროფესიულ ინსტიტუციურ სისტემებს შორის, რომლებიც წარმოიშვა მოდერნიზაციის დროს და ამ განზომილებაში არა მკვეთრი საზღვრის გასწვრივ, არამედ შუამავლის პოპულარიზაციის სფეროების ერთდროული გარეგნობით.

4. ინკლუზია და დიფერენცირება

რთული საზოგადოებების მშენებლობის კიდევ ერთი განზომილება არის ტენდენცია "ინკლუზიისკენ". ტერმინი "ინკლუზია" პირველად Talcott Parsons- მა 1960-იანი წლების დასაწყისში ჩამოაყალიბა და გარკვეული სოციალური ქვესისტემების ფუნქციონირების თვალსაზრისით მოსახლეობის სპექტრის გაფართოებას გულისხმობს. (პარსონები, 1966:135). ლუმანისთვის, სეგმენტური დიფერენციაციების შემცირება და ინდივიდუალური სოციალური ქვესისტემების ფუნქციური სპეციფიკაცია გამაერთიანებელი მსოფლიო საზოგადოების ფარგლებში წარმოადგენს თანამედროვეობის წარმოქმნის ამ ასპექტის გამოხატვას. (ლუჰმანი, 1970:171).

გაერთიანების ეს გრძნობა გამოხატავს ცალკეულ მცირე საზოგადოებებს შორის ტიხრების დემონტაჟს, გაცვლის ორგანიზებას უფრო დიდ მოსახლეობაში. ამ გზით, ზოგიერთი მსოფლიო ენის ცენტრალიზაციის გზით, სპეციალიზებული მეცნიერებების კონკრეტული დარგების საზოგადოებები ავითარებენ შეფასებისა და ჯილდოს მექანიზმებს მთელ მსოფლიოში. სამართლებრივი განსხვავებები ქრება, ჯერ კანონის წინაშე თანასწორობის რეალიზებით განვითარებად ეროვნულ სამართლებრივ სისტემებში, შემდეგ კი სხვადასხვა სამართლებრივი სისტემის საერთაშორისო კონვერგენციით. ამრიგად, ინკლუზიის გზით, იგივე ეკონომიკური, იურიდიული და სამეცნიერო სისტემის ღონისძიებები გადამწყვეტია ფართო რეგიონებისთვის, არამედ მთლიანად მსოფლიო საზოგადოების ინდივიდებისთვის. მეორეს მხრივ, მიუხედავად იმისა, რომ რასის, ეროვნების,

რეგიონის, სქესის და ა.შ. განსხვავებები გაქრება გამაერთიანებელი პროფესიული ინსტიტუციური სისტემების განმსაზღვრელი ფაქტორებისგან, ეს ექსტანტები სულ უფრო და უფრო დაბნელდება თითოეული პროფესიული ინსტიტუციური სისტემის კარიერის თვალსაზრისით და ნებისმიერს შეუძლია ამ სისტემებში მალა წამოიწიოს, თუ ინსტიტუციური სისტემების საკუთარი სტრუქტურები შერჩევის, დაქირავების, სოციალიზაციისთვის, შეფასება და ჯილდოს ნებართვა. (მოდით, ახლა ფრჩხილებში ჩავდეთ, თუ რამდენად არსებობს ინკლუზიის რეალური განხორციელების ნაკლებობა.)

თუმცა, არსებობს კიდევ ერთი განზომილება ინკლუზიის მიღმა მოსახლეობის ჩართვა, რომელიც არ იყო შემუშავებული ორიგინალური Parsons ვერსია. აქ ვსაუბრობთ ინდივიდუალური პროფესიული ინსტიტუციის სისტემების ინტენსიურ გაფართოებაზე. თავდაპირველ თემატიზაციაში ჩვენ ვსაუბრობთ საბაზრო ეკონომიკის ლოგიკის ფართო გაფართოებაზე, როდესაც საქმე ეხება მატერიალური წარმოების ორგანიზებას სულ უფრო ყოვლისმომცველ საზოგადოებებსა და რეგიონებში და შეფასების მექანიზმების შემუშავებას. (იგივე ეხება პოლიტიკური, იურიდიული და სამეცნიერო ცხოვრების ფართო ორგანიზაციას.) მაგრამ ბაზრის ლოგიკა ასევე ინტენსიურად ვრცელდება და თანამედროვე საზოგადოებებში იგი თანდათანობით გაფართოვდა მატერიალური წარმოების მიღმა მხატვრული სფეროს, მეცნიერების, განათლებისა და ა.შ. და ანალოგიურად, მეცნიერება, მაგალითად, რომელმაც შეიმუშავა თავისი სტრუქტურები ღირებულების გარკვეული dualities მიხედვით, სულ უფრო მეტად ვრცელდება სწავლის ყველა ფორმირებაზე.

მაგრამ რა არის შეზღუდვები პროფესიული ინსტიტუციური სისტემების მასშტაბის გაფართოებისთვის? მეცნიერების შემთხვევაში, ნებისმიერი სოციალური ფორმირების გაგრძელების შესაძლებლობა არაპრობლემურია. ამ გზით, ყველაფერი ექვემდებარება ანალიზს და იმ ასპექტების ფორმულირებები, რომლებიც მეცნიერებაში დემონტაჟია, ყოველდღიურ ცხოვრებაში ბრუნდება პოპულარიზაციის შუამავლის სფეროების საშუალებით, რეფლექსურობის გაზრდა და თვითშეგნება. თუმცა, ბაზრის ლოგიკის გავრცელებას ხშირ შემთხვევაში უკვე უფრო საკამათო შედეგები აქვს. მეცნიერებისა და საგანმანათლებლო ქვესისტემების ფარგლებში, ეკონომიკის გაფართოებას (ე.ი. ბაზრის ლოგიკა) აქვს დადებითი შედეგები, როგორც უკვე აღვნიშნეთ და მოგვიანებით უფრო დეტალურად განვიხილავთ. თუმცა, ხელოვნების შემთხვევაში, შედეგები უფრო საკამათოა ზოგიერთი მხატვრული დისციპლინისთვის და კომერციალიზაციამ შეიძლება გამოიწვიოს ავტონომიური მხატვრული დაფასება უკანა ადგილის დასაკავებლად. და იურიდიული სამსახურის ფარგლებში, იურიდიულ სფეროში სწორი და არასწორი კოდექსი გარკვეულწილად დამახინჯებულია ბაზრის ლოგიკით. თუმცა, როგორც მოგვიანებით თავში უფრო დეტალურად იქნება განხილული, იურიდიულ ბაზარს ასევე აქვს მთელი რიგი დადებითი გავლენა კანონის მოქმედებაზე.

იურიდიული სფერო ასევე ფართოვდება თანამედროვე საზოგადოებებში და ამ განვითარების თეორიული ანალიზი, როგორც იურიდიფიკაციის პრობლემა, მიუთითებს რიგ უარყოფით ასპექტებზე. სულ უფრო რთულ საზოგადოებაში, უფრო და უფრო მეტი სოციალური სუბიექტი და სიტუაცია მუშავდება იურიდიული სფეროს სწორი/არასწორი ორმაგის მიხედვით, მაგრამ ასევე

შეფასებულია მეცნიერების ჭეშმარიტი/ყალბი ორმაგი ან ეკონომიკის მოგების/არაპროფიტის კოდის მიხედვით. ასეთი ინტენსიური გამრავლების ტენდენცია ასევე შეიძლება შეინიშნოს პოლიტიკურ ქვესისტემაში და, მისი ღირებულებით, "ხელისუფლებაში ყოფნა/ოპოზიციაში წასვლა", მოიცავს ყველა იმ სოციალურ ფენომენს, რომელზეც პოლიტიკური რეაგირება მომავალ არჩევნებში ხმებს ჰპირდება. ამ შემთხვევაში, მიუხედავად იმისა, რომ დიდი ხნის განმავლობაში იყო პოლიტიკის გაფართოება, 1970-იანი იანი დროიდან მოყოლებული ამ პარტიების პროგრამები დაჰპირდა და გარკვეულწილად მიღწეული იყო პოლიტიკის მასშტაბის შემცირება, რომელიც გახდებოდა სახელმწიფო პოლიტიკა დასავლურ საზოგადოებებში. ამრიგად, პოლიტიკური ქვესისტემის "ჩართვა" და ინტენსიური გაფართოება უსასრულო არ არის.

თუ ჩვენ ახლახან დავსვით კითხვა პროფესიული ინსტიტუციური სისტემების ურთიერთშეტვის ლიმიტების შესახებ, ახლა შეგვიძლია გავაფართოვოთ კითხვა და ვკითხოთ, რამდენად ხდება ეს ჩართვა, ე.ი. პროფესიული ინსტიტუციური სისტემის ინტენსიური გაფართოება, რათა უფრო და უფრო მეტი სოციალური სიტუაცია შეფასდეს მისი თვალსაზრისით, ვრცელდება ყოველდღიური ცხოვრების სტრუქტურებზე? ამ შემთხვევაში, პროფესიული ინსტიტუციური სისტემების ჩართვა საკმაოდ ყოველდღიური ცხოვრების "გახსნა" შუამავლობის, სფეროების პოპულარიზაციისთვის. ეს შეიძლება გავიგოთ - როგორც ჰაბერმასში - როგორც მედიატიზაცია, მაგრამ მეორეს მხრივ ეს ასევე ნიშნავს ყოველდღიური კომუნიკაციის ამრეკლავი პოტენციალის გაზრდას ან ყოველდღიური ცხოვრების პრობლემების გადატანას შუამავლის სფეროს პროფესიულ ინსტიტუტებში (მასობრივი კომუნიკაცია, პოლიტიკური საზოგადოებრივი სფერო და ა.შ.). სამართლის ინსტიტუტები და საბაზრო ეკონომიკა, მაგალითად, მეცნიერებისა და ხელოვნებისგან განსხვავებით, უფრო პირდაპირ აღწევს ყოველდღიური ცხოვრების სტრუქტურებს. არ არსებობს შუალედური სფეროები. ის, რაც რეგულირდება კანონით, აკავშირებს მონაწილეს ყოველდღიურ ცხოვრებისეულ სიტუაციებში იმავე ორობითი სიმკაცრით, როგორც პროფესიონალი იურისტი, რომელიც შეიძლება იყოს ჩართული საქმეში. ეს სიმკაცრე მცირდება მხოლოდ ყოველდღიური ცხოვრების იმ სფეროებში, სადაც აღსრულება არ არის პროფესიული იურიდიული ინსტიტუტების ინიციატივა. ეს განსაკუთრებით სამოქალაქო სამართლის საქმეა. თუმცა, რიგ სამართლებრივ ჩანართებში, კანონი, რომელიც მოიცავს ახალ სფეროში არსებულ ახალ სიტუაციებს, დისტანციურად აკონტროლებენ იურისტები, რომლებიც ex officio აკონტროლებენ ყოველდღიური ცხოვრების შესაბამის მონაკვეთს სწორი და არასწორი თვალსაზრისით. ოჯახური ურთიერთობების რეგულირების გარკვეულ ასპექტებში, კანონი აღსრულებულია მეურვეობის ორგანოების მიერ; შრომითი ურთიერთობების რეგულირებაში, შრომის ინსპექტორების მიერ და ა.შ. ჩვენ ნამდვილად საქმე გვაქვს ყოველდღიური ცხოვრების პირდაპირ შევიწროებასთან და პროფესიული ინსტიტუტების მიერ ორობითი, მძიმე დუალიზმის მზარდ გამოყენებასთან. ანალოგიურად, საბაზრო ეკონომიკის მასშტაბის გაფართოება პირდაპირ აღწევს ყოველდღიური ცხოვრების დიფუზურ საკომუნიკაციო სტრუქტურებს და აიძულებს ინდივიდებს გააკეთონ რთული არჩევანი უფრო და უფრო ცხოვრებისეულ სიტუაციებში, რაც დამოკიდებულია იმაზე, თუ რა არის მომგებიანი / წამგებიანი. მეორეს მხრივ,

ყოველდღიური ცხოვრების უფრო და უფრო მეტ სიტუაციაში ადამიანები ხვდებიან პარტნიორებს, რომლებიც (უნდა) პროფესიონალურად განიხილონ მომგებიანი/წამგებიანი ღირებულების ასპექტი თავიანთ გადაწყვეტილებებსა და არჩევანის ალტერნატივებში.

ამრიგად, პროფესიული ინსტიტუციური სისტემების ჩართვა ნიშნავს არა მხოლოდ ერთმანეთის სფეროების ურთიერთშეფასებას საკუთარი კრიტერიუმების მიხედვით (რა თქმა უნდა, ყოველთვის რეფრაქცია სხვა ორმაგი ღირებულებების პრიზმაში), არამედ ზოგიერთ შემთხვევაში, ყოველდღიური ცხოვრების პირდაპირი განმარტება (ე.ი. მისი აღმოფხვრა ამ სეგმენტში და მისი ჩართვა შესაბამის პროფესიულ ინსტიტუციურ სისტემაში), სხვა შემთხვევებში, როგორც მეცნიერებისა და ხელოვნების შემთხვევაში, მხოლოდ პროფესიულ სისტემებსა და ყოველდღიური ცხოვრების კომუნიკაბელურ სტრუქტურებს შორის შუამავლობით პოპულარიზაციის სფეროების როლის გაზრდა.

5. ეკონომიკის ორმაგი მნიშვნელობა

ჯერჯერობით, ჩვენ დავტოვებთ ტერმინ "ეკონომიკაში" თანდაყოლილი ბუნდოვანება და ვისაუბრებთ ეკონომიკის ინსტიტუციურ სისტემაზე და მის მომგებიან/წამგებიან ღირებულებების დუელზე, ისევე როგორც ჩვენ ვისაუბრებთ მეცნიერების ან ხელოვნების ინსტიტუციურ სისტემაზე და მის ფასეულობებზე. თუმცა, ეკონომიკის უფრო მჭიდრო გამოკვლევისას, სწრაფად ცხადი ხდება, რომ ის არ შეიძლება განთავსდეს სხვა ინსტიტუციურ სისტემებთან ერთად, შემდგომი გარეშე.

ამ პრობლემის გათვალისწინებით, ჩვენ უნდა გავამახვილოთ Károly Polányi- ის ანალიზი, რომელიც კარლ მენგერის შემდეგ გამოირჩევა ეკონომიკის ორ განსხვავებულ მნიშვნელობას შორის. Polányi აღნიშნავს, რომ აუცილებელია განასხვავოს ის კონტექსტები, რომლებზეც ტერმინი "ეკონომიკა" მიუთითებს, კერძოდ, მატერიალური საქონლის წარმოება, რომელიც რაიმე ფორმით გვხვდება ყველა საზოგადოებაში და ფორმალური ეკონომიკის კონტექსტი, რომელიც არსებობს მხოლოდ გაცვლის ლოგიკით ორგანიზებული წარმოების შემთხვევაში. (Polányi, 1976: 202-203). Polányi ჰყოფს "ეკონომიკის" ამ ორ მნიშვნელობას, რათა აჩვენოს, მისი ფართო თეორიული თვალსაზრისით, როგორ იყო ეფემერული და უმნიშვნელო ეკონომიკის მეორე მნიშვნელობით გათვალისწინებული ურთიერთდამოკიდებულებების არსებობა ისტორიულად და ბოლო ათწლეულების განმავლობაში სახელმწიფო ინტერვენციის ზრდა (ახალი შეთანხმება და ა.შ.) უკვე აჩვენებს ფორმალური ეკონომიკის ურთიერთდამოკიდებულების გაუჩინარებას.

ჩვენ მივყვებით პოლანიის ამ მნიშვნელოვან ცოდნას ეკონომიკის ორი მნიშვნელობის განცალკევებით, მაგრამ მისი საწყისი წერტილები პოლარული საპირისპირო მიმართულებით ვიღებთ. პოლანიისთვის არასწორად ესმოდა თანამედროვე კაპიტალისტური სახელმწიფო ინტერვენციის წინსვლა და ამ

ტენდენციებიდან წაიკითხა ბაზრის ლოგიკის პერსპექტიული ლიკვიდაცია. თუ კაპიტალისტურ სახელმწიფო ინტერვენციას ჰქონდა და განაგრძობს ბაზრის განადგურების ეფექტებს, მთავარი წესი ის არის, რომ იგი არ არღვევს ეკონომიკური ინსტიტუციური სისტემის მომგებიანობის ორიენტაციას, არამედ ფულადი ინსტრუმენტების საშუალებით საბაზრო პროცესებში ჩარევით, ის მხოლოდ ირიბად გადასცემს სახელმწიფო პოლიტიკის პრიორიტეტებს ბაზარზე ორიენტირებული წარმოების ერთეულების განსაზღვრაზე. თუმცა, დახვეწილობის გარკვეულ დონეს მიაღწია, თუმცა, ამ ტიპის სახელმწიფო ინტერვენცია ასევე შემცირდა დასავლურ საზოგადოებებში 1970-იან წლებში. ბაზრის რენესანსის გარდა, სახელმწიფოს სოციალური პოლიტიკის ინსტრუმენტები მხარს უჭერს ყოფილი პოსტ კომპენსატორული მაკორექტირებელი ინსტრუმენტების ნაცვლად წინა პირდაპირი სოციალური პოლიტიკის ინსტრუმენტების ნაცვლად, რომლებიც ძირს უთხრის ეკონომიკურ რაციონალურობას.

ამრიგად, პოლანის ინსინუაციების საწინააღმდეგოდ, ბაზრის რაციონალურობა არ კვდება რთულ დასავლურ საზოგადოებებში. ასევე, პოლანის მიერ მოცემული ბაზრის გარდაცვალების სხვა მაგალითმა, საბჭოთა სისტემაში დაგეგმილი კონტროლის აღმოსავლეთ ევროპის სისტემებმა გარკვეულ სირთულეზე მაღლა დაადგინეს, რომ ბაზრის სპონტანური თვითრეგულირების გარეშე შეუძლებელია წარმოების განვითარება გარკვეული დონის მიღმა. რაც მთავარია, საბაზრო ეკონომიკის ლოგიკა გადარჩა არა მხოლოდ წარმოების სფეროში, არამედ ბოლო ნახევარ საუკუნეში აკადემიურ სამეცნიერო სფეროში, რომელიც გახდა გიგანტური, ან მხატვრულ სფეროში, რომელიც გახდა მასობრივი წარმოება და რიგ სხვა სფეროებში, რომლებიც ნაწილობრივ ორგანიზებულია ბაზრის რაციონალურობის მიხედვით. ბაზრის ეს გაფართოება დღეს უფრო გასაოცარია, რომ ის, რაც პოლანიმ აღწერა, როგორც ფორმალური ეკონომიკის მიერ მატერიალური ეკონომიკის ოფიციალური გაორმაგება, სინამდვილეში ბევრად უფრო გათიშულია. გასაოცარია, რომ ჩვენ არ ვსაუბრობთ ერთი და იგივე ნივთის ორ მხარეზე. წარმოების სფერო გაფართოვდა უზარმაზარ და რთულ სფეროში და შეიძლება განვითარდეს მხოლოდ გარკვეული წერტილის მიღმა ბაზრის რაციონალურობის საფუძველზე. განვითარებადი ეკონომიკა, წარმოების ურთიერთობებისა და ბაზრის რაციონალურობის ურთიერთობების შემუშავებით, მათთვის დიდი ხნის განმავლობაში შემოიფარგლება, წარმოების ზედმეტად კომბინირებული ასპექტები და ბაზრის ასპექტები საერთო სემანტიკურ ნაკრებში. პოლანიმ ეს თავისი განსხვავებით დაიწყო. იმავდროულად, ბაზრის რაციონალურობა გაფართოვდა მთელ რიგ სფეროებზე, თითოეული სფეროს შიდა სირთულე, რომელიც ხშირად განპირობებულია ბაზრის ორგანიზაციასა და პროფესიული ინსტიტუციური სისტემის საკუთარ შეფასების მექანიზმებს შორის ურთიერთქმედებით. (ჩვენ ახლა ფრჩხილებში ვამატებთ, რომ ამ გზით, სოციალური ჯგუფები, რომლებსაც უფრო პირდაპირი კონტროლი აქვთ ფულის მექანიზმებზე, ასევე იღებენ ახალ რესურსებს ბაზრის ლოგიკის ამ გაფართოებით, რათა უზრუნველყონ მათი სოციალური დომინირება.) პოლანის განსხვავება შეიძლება რადიკალიზებული იყოს და უნდა ვივარაუდოთ, რომ ფორმალური ეკონომიკური ინსტიტუციური სისტემის ფარგლებში, რომელიც ეკონომიკამ შეიმუშავა გასული საუკუნის განმავლობაში მზარდი სიზუსტით, არსებობს ცალკეული შეფასების მექანიზმი მატერიალურ

წარმოებაში მუშაობის სფეროში და რომ მხოლოდ ამ გზით შეიძლება ბაზრის რაციონალურობის შეფასება მატერიალური წარმოების ორგანიზება, რომელიც გაიზარდა უზარმაზარი სირთულის. ჰიპოთეტურად, ჩვენ აქ ვივარაუდოთ, რომ გამოყენების ღირებულება საკმაოდ წარმოების საკუთარი შეფასების ჯილდოს მექანიზმის საფუძველია (როგორც მნიშვნელოვანი ეკონომიკა პოლანიის გაგებით) და რომ პროდუქტის ბრენდებს, კომპანიებსა და ა.შ. პრესტიჟის იერარქიები და მათი რეფორმულაციის მექანიზმები სარეკლამო სფეროს საშუალებით წარმოადგენს მატერიალური წარმოების საკუთარ შეფასებას. ეკონომიკაში, მეორეს მხრივ, ყურადღება გამახვილებულია ბაზრის ურთიერთკავშირზე, რომელიც დაფუძნებულია გაცვლით ღირებულებებზე, ხოლო ყოფილი შეფასება ძალიან ვიწროდ და ძალიან დაქვემდებარებულია ამ ფორმალური შეფასების მიმართ. პოლანიის რადიკალიზაციის მიზნით, მხოლოდ მატერიალური წარმოების ინსტიტუციური სისტემა შეიძლება ინტეგრირებული იყოს მეცნიერების, ხელოვნებისა და განათლების ინსტიტუციურ სისტემასთან ერთად, ხოლო საბაზრო ეკონომიკის კონტექსტები და ინსტიტუციური სისტემა უფრო სრულყოფილ დონეზეა ორგანიზებული, ვიდრე ყოფილი.

ამ რეალიზებას აქვს გავლენა იმ განსხვავებების დონეზე, რომელსაც ჩვენ ვიყენებთ. როგორც ვნახეთ, ურთიერთქმედების, ორგანიზაციებისა და საზოგადოების სისტემური დონის გარდა, იმისათვის, რომ უფრო ზუსტად გავიგოთ სოციალურობის ორგანიზება, ჩვენ დავშალეთ საზოგადოების სისტემური დონე ყოველდღიური ცხოვრების დიფუზურ კომპაქტურ სტრუქტურებში და მის ზემოთ არსებულ პროფესიულ ინსტიტუციურ სისტემებში, რომელთა შორის ზოგიერთ შემთხვევაში შეგვიძლია დავაკვირდეთ შუამავლის პოპულარიზირებულ სფეროებს. ამ სტრუქტურის შემდგომი დახვეწისას, ახლა აუცილებელია მისი დაშლა პროფესიული ინსტიტუციური სისტემების დონეზე და საბაზრო ეკონომიკის ჩამოყალიბება, როგორც სისტემა, რომელიც მოიცავს რამდენიმე ინსტიტუციურ სისტემას, რომელიც არ არსებობს მათგან იზოლირებულად, არამედ აერთიანებს რამდენიმე ინსტიტუციური სისტემის შიდა ასპექტებს ერთ სისტემაში და, ამ ინსტიტუციური სისტემების შეფასების მექანიზმებთან ურთიერთქმედებისას შეუძლია მათი მაღალი სირთულის სტაბილიზაცია.

შემდეგში, ჩვენ უფრო ახლოს გავცნობით იმ პროფესიულ ინსტიტუციურ სისტემებს, რომლებშიც ზოგადი ბაზრის რაციონალურობა ასრულებს როლს, როგორც შეფასების ერთ-ერთი მექანიზმი, საკუთარი ღირებულების ორმაგი მუშაობის პარალელურად.

6. პროფესიული ინსტიტუციური სისტემების ორმაგი რაციონალურობა

როგორც ჩვენი ანალიზის ერთ-ერთი შედეგი, ჩვენ უარი ვთქვით საზოგადოების ქვესისტემების კონცეფციის გამოყენებაზე საზოგადოების სისტემური დონის დიფერენცირებისთვის, რადგან ეს ადეკვატურად არ იპყრობს განსხვავებებს სხვადასხვა ღირებულების დუალების გამოყენებაში პროფესიულ ინსტიტუციურ სისტემებში და ყოველდღიურ კომუნიკაციაში. უფრო ზუსტად რომ ჩაითვალოს, რა

თქმა უნდა, ჩვენ ვხედავთ, რომ დიფერენციაციის თეორემამ სწრაფად იპოვა გზა ამ ეტაპზე, რადგან ის აშკარად არ იყო გათვალისწინებული თეორეტიკოსების უმეტესობის მიერ, როდესაც ისინი საუბრობდნენ მეცნიერების, სამართლის, პოლიტიკის და ა.შ. ქვესისტემების განცალკევებაზე. დაზუსტების შემდეგ, ჩვენ ამ ქვესისტემებს ვგულისხმობთ, როგორც პროფესიონალურ ინსტიტუციურ სისტემებს. ახლა ჩვენ უფრო მჭიდროდ უნდა დავაკვირდებით მათ შიდა ორგანიზაციას, მათ შეფასების მექანიზმებს და სტრუქტურებს, რომლებიც უზრუნველყოფენ ერთმანეთისგან განცალკევებას.

ორგანიზაციული სისტემის დონეზე ორგანიზაციის ზემოთ, ჩვენ ვსაუბრობთ უფრო ფართო პროფესიული ინსტიტუციური სისტემის გაჩენაზე, როდესაც სოციალური კომუნიკაციის სფერო ორგანიზებულია უნივერსალური ღირებულების ორმაგი ღირებულების გარშემო. ასეთი ორგანიზება შეიძლება განვითარდეს მხოლოდ სოციალური ფუნქციის გარშემო, რომელსაც აქვს გამძლე მნიშვნელობა, თუმცა მეორეს მხრივ, როგორც განათლების შემთხვევაში ვაჩვენეთ, ყველა საერთო სოციალური ფუნქცია არ არის ორგანიზებული ცენტრალური და უნივერსალური ღირებულების ორმაგი. შემდეგ, რა თქმა უნდა, ასეთი ფუნქციის გარშემო კომუნიკაციის სფეროს შეუძლია შექმნას მხოლოდ ინსტიტუციური სისტემა წმინდა ორგანიზაციულ-სისტემური დონის ზემოთ, თუ მას შეუძლია გამოიყენოს გარე უნივერსალური ღირებულება ორმაგი ამ მიზნით. ეს თავის მხრივ ზღუდავს მის ავტონომიას და ის არ შეიძლება განვითარდეს სირთულის გარკვეული დონის მიღმა. პროფესიული ინსტიტუციური სისტემის ძირითადი ასპექტებია პროფესიონალი მონაწილეთა დაქირავების მექანიზმები, რომლებიც კომუნიკაციას გარკვეული უნივერსალური ღირებულების ორმაგის მიხედვით; გარდა ამისა, რეკრუტების სოციალიზაციის მექანიზმები ცენტრალური ღირებულების ორმაგი მნიშვნელობის მიხედვით; და სრული მონაწილეთა კომუნიკაციის შეფასების, დაჯილდოებისა და შესაძლოა სანქცირების მიზნით, ცენტრალური ღირებულების ორმაგი ღირებულების მიხედვით. იმდენად, რამდენადაც აქტივობის რეჟიმმა უნივერსალური ღირებულების ორმაგი მიხედვით შეძლო ამ ასპექტებში გაბატონება, შეიძლება ვისაუბროთ პროფესიული ინსტიტუციური სისტემის გაჩენაზე, რომელიც სცილდება მხოლოდ ორგანიზაციული სისტემის მშენებლობას.

ასეთი პროფესიული ინსტიტუციური სისტემის გაჩენა, გარდა საკუთარი უნივერსალური ღირებულების ორმაგი დომინირებისა, ასევე ნიშნავს, რომ შეფასების ასპექტები და მათი ღირებულების დუალები, რომლებიც ეფექტურია სხვა სოციალურ ქვესისტემებში, თანდათანობით გადადის ფონზე და შეუძლია იმოქმედოს მხოლოდ ინსტიტუციური სისტემის შიგნით კომუნიკაციების შერჩევაზე საკუთარი უნივერსალური ღირებულების ორმაგი პრიზმა. აქ უნდა აღინიშნოს ორი მნიშვნელოვანი გამონაკლისი: ერთი ეხება სამართლებრივი სისტემის სწორი/არასწორი კოდის ორმაგობას. ეს მნიშვნელობა ორმაგობა, რამდენადაც ის გავლენას ახდენს კონკრეტული პროფესიული კომუნიკაციის გადაწყვეტილების ალტერნატივების ნაწილზე, არ შეიძლება იგნორირება, არ შეიძლება გამოყენებულ იქნას საკუთარი ღირებულების ორმაგობის პრიზმა. მაგალითად, ბიზნეს კომუნიკაციაში დაუშვებელი, მაგრამ მომგებიანი ალტერნატივა უნდა უარყოს მონაწილემ, ხოლო იურიდიული სიციტი აიძულებს

მას ამის გაკეთება დარღვევის შემთხვევაში. კიდევ ერთი განსაკუთრებული ღირებულება ორმაგი არის საბაზრო ეკონომიკის ინსტიტუციური სისტემის ორმაგი ღირებულება. როგორც ვნახეთ, საბაზრო ეკონომიკა, როგორც ინსტიტუციური სისტემა, უფრო სრულყოფილ დონეზეა, ვიდრე სხვა პროფესიული ინსტიტუციური სისტემები. საბაზრო ეკონომიკა არ არის ორგანიზებული იზოლაციაში, მაგრამ ააშენა საკუთარი ინსტიტუციური სისტემა ინსტიტუციური სისტემების სერიის გავლით და მათი განსაზღვრული ასპექტების შეფასებით მომგებიანი/წამგებიანი კრიტერიუმის მიხედვით. მატერიალური წარმოების ინსტიტუციურ სისტემაში გადაწყვეტილების ალტერნატივები ყველაზე მეტად ექვემდებარება მომგებიანი/წამგებიანი შეფასებას, მაგრამ სხვა ინსტიტუციურ სისტემებში, მომგებიანი/წამგებიანი არის საკუთარი ცენტრალური ღირებულების ორმაგობის გარკვეული ასპექტების ორგანიზების ღირებულების კრიტერიუმი.

რამდენად გულისხმობს ღირებულებების ეს ორმაგობა ინდივიდუალური პროფესიული ინსტიტუციური სისტემების ავტონომიის შეზღუდვას? ჩვენი პასუხი, მოკლედ, არის ის, რომ თუ ფულის მექანიზმები, რომლებიც შუამავლობის ბაზრის ლოგიკას უფრო მჭიდროდ არის დაკავშირებული ადამიანების უფრო თანმიმდევრულ ჯგუფთან, მაშინ ფულისა და ბაზრის შესრულება მოქნილობისა და სწრაფი განახლების უზრუნველსაყოფად ასევე არის საზოგადოების დომინირების უზრუნველყოფის საშუალება ბაზრის ლოგიკის მუშაობით თითოეულ ფუნქციურ ქვესისტემაში. ამრიგად, ამ განვითარებას შეიძლება ჰქონდეს გარკვეული დამახინჯების ეფექტი. მაგრამ თუ ბაზრის ნაცვლად, სახელმწიფო პოლიტიკა უზრუნველყოფს ქვესისტემების შიდა ლოგიკის ჩარჩოს, ის ასევე ამახინჯებს და გამოცდილებამ აჩვენა, რომ გარკვეულ გარემოებებში მას შეუძლია მთლიანად გაანადგუროს თავად ქვესისტემების ლოგიკა, როგორც საბჭოთა სტილის სოციალური ორგანიზაცია შთამბეჭდავად აჩვენა. კითხვა უფრო მეტია, თუ რომელი გავლენა იწვევს ნაკლებ დამახინჯებას და ქმნის უფრო ეფექტურ ფუნქციონირებას თითოეულ ქვესისტემაში. პირველ რიგში, განვიხილოთ სამეცნიერო სფეროს ორგანიზება, როგორც მაგალითი.

7. აკადემიური სამეცნიერო სფეროს ორმაგი რაციონალურობა

ამ ინსტიტუციურ სისტემაში, საკუთარი უნივერსალური ღირებულების დუალიზმის გარშემო ორგანიზებული სტრუქტურები კარგად ლოკალიზებული გზით ჩანს. "ცოდნის შეძენის" პროფესიონალიზაციის დასაწყისი შეიძლება შეინიშნოს რენესანსში, ბერძნულ-რომაული ინიციატივების შემდეგ, ჯერ იტალიურ ქალაქ-სახელმწიფოებში, შემდეგ კი აქ განვითარებული ნიმუშები და ინსტიტუტები გავრცელდა დასავლეთ ევროპაში. მას შემდეგ, რაც მეცნიერის როლი უფრო სპეციალიზებული გახდა და სამეცნიერო და მხატვრული ასპექტები უფრო განცალკევდა, "სამეცნიერო და მხატვრული ინსტიტუტები" ჩამოყალიბდა ინგლისში მე -17 საუკუნის ბოლოს, მოგვიანებით საფრანგეთში და ბოლოს გერმანიაში მე -19 საუკუნეში (ბენ დევიდი, 1971: 52; მიუნჩი, 1984:125). ამ

განვითარების პროცესში, გამოძიება შემცირდა შეფასების ჭეშმარიტი/ცრუ კრიტერიუმზე და უფრო დახურულ სამეცნიერო წრეებში, რომლებიც გაიზარდა ყოველდღიური ცხოვრების უფრო დიფუზური საკომუნიკაციო სტრუქტურების ზემოთ, შეიქმნა იმის განსაზღვრა, თუ რა შეიძლება ჩაითვალოს ჭეშმარიტად და მტკიცებულების სიმკაცრე და ლოგიკური მსჯელობა, რომლითაც იგი მიიღება სამეცნიერო ჭეშმარიტებად შესაბამისი სამეცნიერო წრის მიერ. მე-19 საუკუნისთვის თანამედროვე მეცნიერებამ დაიწყო გაფანტული კომუნიკაციური თემების ცალკეული აკადემიებიდან და პირადი კორესპონდენციიდან თანმიმდევრულ ინსტიტუციურ სისტემად გარდაქმნა, ხოლო მეცნიერების ფარგლებში ყოველდღიური ცხოვრების სტრუქტურების მიერ მოწოდებული შეფასებებისა და მოტივაციების პარალელურ დევალვაციას თან ახლდა ძლიერი შიდა შეფასების ჯილდოს მექანიზმის გაჩენა. მეცნიერისთვის, მისი კოლეგების შეფასება და აღიარება გადამწყვეტი ფაქტორი გახდა და ეს არის ამ აღიარების მიღწევა მის სამეცნიერო კვლევაში, რომელიც ამიერიდან პროფესიონალ მკვლევარს აღძრავს. მეცნიერებაში, ინდივიდუალური მეცნიერების მიერ დადგენილი ორიგინალური თეორემები და სამეცნიერო საზოგადოების მიერ მეცნიერულად აღიარებული გახდა შეფასებისა და ჯილდოს საფუძველი. (მერტონი, ლ973:358). არ აქვს მნიშვნელობა რამდენი ინტელექტუალური ძალისხმევა შეიტანა მეცნიერმა ადრე უცნობი ურთიერთობის აღმოჩენაში და რამდენად არაჩვეულებრივი შემოქმედება და ინტუიცია დასჭირდა მას ამის გაკეთება, თუ ის შემდეგ აქვეყნებს ურთიერთობის მოკლე აღწერას, ნებისმიერ კოლეგას ან თუნდაც ლეიპერსონს შეუძლია გადასცეს იგი ისევე, როგორც აღმომჩენი. როგორც წესი, მეცნიერი, რომელიც ფლობს სამეცნიერო უპირატესობას, მიიღებს სამეცნიერო საზოგადოების აღიარებას. მეცნიერებისთვის, რომლებიც აწარმოებენ ორიგინალურ სამეცნიერო თეორემებს, აღიარება ქმნის სამეცნიერო რეპუტაციას, ხოლო ეპოქაში რეპუტაციის იერარქია გარედან ჩანს სამეცნიერო სათაურებში, რიგებში და ციტირების ინდექსებში. მე-20 საუკუნეში სამეცნიერო კომუნიკაციის მზარდმა სირთულემ გამოიწვია სამეცნიერო ჟურნალების გავრცელება და მათმა კონკურენციამ ალტერნატიულ სამეცნიერო პრეტენზიებთან კიდევ უფრო გაამძაფრა ჭეშმარიტი/ცრუ შერჩევა უპიროვნო სამეცნიერო საზოგადოებრივი კომუნიკაციების შეფასებისას. შეიქმნა ჟურნალების რეიტინგი, რომელშიც მნიშვნელოვანი სამეცნიერო ნაშრომები გამოქვეყნდა და შეიქმნა მეცნიერები, რომლებიც მათ ავტორი იყვნენ. მაღალი რეპუტაციის მქონე ჟურნალებში ჩატარებული კვლევების შერჩევა უზრუნველყოფს ჭეშმარიტი/ცრუ შეფასების დამატებით მექანიზმს.

მეცნიერისთვის, სამეცნიერო აღიარება და მასთან დაკავშირებული რეპუტაცია არის ძირითადი მამოძრავებელი ძალა მისი დამაბული კვლევითი მუშაობის მიღმა, მაგრამ რეპუტაციის რეიტინგი ასევე არის ორიენტაციის წერტილი სამეცნიერო ცხოვრების სირთულეში. თავის სფეროში ათასობით ჟურნალს შორის, რომელ ჟურნალებს უნდა მიაქციოს განსაკუთრებული ყურადღება მკვლევარმა, რომელსაც მისი მეცნიერი კოლეგების ათასობით წიგნიდან რომელი უნდა კითხულობდეს? და რომელ მათგანს აქცევ განსაკუთრებულ ყურადღებას? მაგრამ საიმედო რეპუტაციის რეიტინგი ასევე შეუცვლელი შვებაა ახალბედა მეცნიერისთვის. მეცნიერება, რომელიც გადაიქცა პროფესიონალურ ინსტიტუციურ სისტემად, სტრუქტურულად აფასებს, აჯილდოებს და აფიქსირებს ამას არა მხოლოდ სამეცნიერო რეპუტაციისა

და მისი ზედაპირული ინდიკატორების რეიტინგში ჭეშმარიტი/ცრუ პრინციპის შესაბამისად, არამედ ორგანიზებას უწევს ცოდნის კანდიდატების რეპუტაციას და მათი სოციალიზაციას მისი ცენტრალური ღირებულების მიხედვით ორმაგი.

გერმანიის უნივერსიტეტის მოდელმა შექმნა უნივერსიტეტები, რომლებსაც შეუძლიათ სამეცნიერო კვლევების მასპინძლობა მე-19 საუკუნიდან და ეს მოდელი გავრცელდა განვითარებულ პარტნიორ ქვეყნებში და შესწორებები ამერიკის უნივერსიტეტის მოდელში, რომელმაც კიდევ უფრო შეიმუშავა გერმანული მოდელი, მხოლოდ გააძლიერა კავშირი უნივერსიტეტსა და სამეცნიერო კვლევებს შორის. აკადემიკოსების დაქირავებისთვის მნიშვნელოვანია, რომ საუნივერსიტეტო განათლების შინაარსი სულ უფრო მეტად გარდაიქმნება სამეცნიერო კვლევაში მონაწილეობად, როგორც საუნივერსიტეტო განათლების საბოლოო ეტაპი. ან, როგორც შეერთებულ შტატებში, "სამაგისტრო ფაკულტეტის" კონტექსტში ან, უფრო თავისუფლად, სამაგისტრო მეცნიერების განათლების კონტექსტში (იხ. პარსონს პლატი, 1973:362). სამეცნიერო განათლების ფარგლებში დადგენილი საგამოცდო სისტემები და სადისერტაციო გამოკვლევები მიზნად ისახავს, სულ მცირე, სტრუქტურულად შეარჩიოს მომავალი მეცნიერები მათი სამეცნიერო თვისებების მიხედვით, ისევე როგორც მეცნიერთა ტრენინგი გულისხმობს სენსიბილიზაციას და სოციალიზაციას სამეცნიერო ეთიკის წესების მიმართ.

ამიტომ მეცნიერების შინაგანი შეფასება ემყარება ორიგინალური სამეცნიერო ნაშრომების შექმნას და აკადემიურ რეიტინგებს - სათაურებს, პუბლიკაციების სიებს, რეცენზირებად ჟურნალებს, ციტირების ინდექსებს და ა.შ. - ასახავს ამ შეფასებას. როგორ შეიძლება სრულიად განსხვავებული შეფასების კრიტერიუმში, ეკონომიკური მომგებიანობის, იყოს დაკავშირებული ამ? მოდით შევხედოთ აკადემიას შეერთებულ შტატებში, სადაც ეს ყველაზე აშკარაა.

აშშ-ს აკადემიაში, მდგრადი უნივერსიტეტები კრიტიკულად არის დამოკიდებული ჩარიცხული სტუდენტების რაოდენობაზე: მაღალი სწავლისა და საჯარო სუბსიდიების გარეშე, სტუდენტების რაოდენობის პროპორციულად, უნივერსიტეტებმა შეიძლება დახურონ კარები, ან მინიმუმ დახურონ თავიანთი დეპარტამენტები ზარალით (ე.ი. მიატოვონ სტუდენტებმა) (პარსონს პლატი, 1973: 286 289; ბენ დევიდი, 1971:126 150) უნივერსიტეტის ადმინისტრატორები, პირველ რიგში, უნივერსიტეტის ბაზრის ლოგიკის ზეწოლის ქვეშ არიან და ეკონომიკური რაციონალურობა მათ უბიძგებს მოიზიდონ მაღალი აკადემიური რეპუტაციის მქონე მეცნიერები, შესაძლოა ნობელის პრემიები, როგორც მათი უნივერსიტეტების პროფესორები. ამასთან, აკადემიური რეპუტაციის რეიტინგი, აკადემიური წევრობა, ნობელის პრემიები და ა.შ., წარმოებულია შეფასების სრულიად განსხვავებული მექანიზმით.

ამერიკის მეცნიერების სოციოლოგიის სკოლამ (Hagstrom, Storer, Glaser, Diana Crane და ა.შ.), რომელიც დაიწყო მერტონით, აღმოაჩინა სამეცნიერო აღმოჩენების პროფესიული შეფასებისა და ჯილდოს სისტემა, პრიორიტეტები, სამეცნიერო პუბლიკაციების ორიგინალური შედეგები, რაც აისახება სამეცნიერო ჟურნალების ციტირების მაჩვენებლებში, აკადემიურ წოდებებში, პრიზებსა და რეპუტაციის რეიტინგში. ეს უკანასკნელი მეცნიერების სპეციფიკური შეფასების მექანიზმია და ისინი მართლაც განსხვავდებიან იდეოლოგიური, მორალური ან პოლიტიკური ბრწყინვალეების შეფასების კრიტერიუმებისგან. მაგრამ ასევე განსჯა, რომელიც

ძირითადად ეკონომიკურ მომგებიანობაზეა დაფუძნებული. უნივერსიტეტის ლიდერებისთვის ეს კონკრეტული აკადემიური შეფასება გარე მხარდაჭერაა. მათთვის, უნივერსიტეტის აკადემიური რეპუტაცია უნდა გამლიერდეს ან მინიმუმ შენარჩუნდეს სტუდენტების მოსაზიდად (მაღალი სწავლის საფასურით და მასთან დაკავშირებული მთავრობის სუბსიდიებით), სასურველია ყველაზე ნიჭიერი, რომლებიც შემდეგ ხელს შეუწყობენ თავიანთ პრაქტიკულ მიღწევებს უნივერსიტეტის რეპუტაციის გაზრდაში და, შესაბამისად, სტუდენტების რაოდენობაში. უნივერსიტეტებს შორის კონკურენციაში უნივერსიტეტის დირექტორი ხელმძღვანელობს ეკონომიკური რაციონალურობით და, შესაბამისად, ცდილობს თავის უნივერსიტეტს მოიზიდოს მეცნიერი, რომელიც შეფასებულია შეფასების მექანიზმში, რომელიც მისგან დამოუკიდებელია და, შესაბამისად, იღებს საშუალოზე მაღალ ხელფასს, კვლევის ასისტენტს, შესაძლოა უფრო მეტ მდივანს და საჭირო კვლევით აღჭურვილობას (და უაღრესად რეიტინგული მეცნიერი მიდის უნივერსიტეტში, სადაც ეს პირობები მისთვის ყველაზე ხელსაყრელია).

ეს ასე არ არის გერმანიის უნივერსიტეტებში. ბოლო 70 წლის განმავლობაში, სახელმწიფომ აიღო გერმანიის ფედერალური რესპუბლიკის უნივერსიტეტების დაფინანსება, ხოლო სტუდენტებს შეუძლიათ სწავლა უნივერსიტეტებსა და კოლეჯებში სრულიად უფასოდ მცირე საფასურით ან სოციალური მიზეზების გამო. აქ კონკურენტული მდგომარეობა ასევე უფრო დიდია, ვიდრე დასავლეთის საშუალო ქვეყანაში, რადგან მსგავსი ზომისა და მნიშვნელობის ქალაქების დიდი რაოდენობა გაჩნდა გერმანიაში, რომელიც საუკუნეების განმავლობაში ფრაგმენტულია და მათთან ერთად მრავალი უნივერსიტეტი გრძელი ტრადიციით. ამის საპირისპიროდ, საფრანგეთის პარიზზე ორიენტირებული, ინგლისის ოქსფორდი / კემბრიჯზე ორიენტირებული, ავსტრიის ვენაზე ორიენტირებული, რომ აღარაფერი ვთქვათ აღმოსავლეთ ევროპის ქვეყნების კაპიტალზე ორიენტირებულობაზე. თუმცა, სახელმწიფო დაფინანსებამ გააუქმა აკადემიური თვითორგანიზების ერთ-ერთი მექანიზმი: საუნივერსიტეტო ბაზარი. ადგილობრივი პრესტიჟის, წარსული ტრადიციების სავალდებულო ძალისა და მრავალი სხვა ფაქტორის შერბილებით, უნივერსიტეტებს შორის ჯერ კიდევ არსებობს კონკურენცია უაღრესად აღიარებული მეცნიერებისთვის, მაგრამ არსებობს ტენდენცია (ყოველ შემთხვევაში, სოციალურ მეცნიერებებში) პირადი, ინდივიდუალისტური შეფასებებისა და პოლიტიკური შეღავათების მისაღებად, რომ უპირატესობა მიანიჭოს პროფესორებზე დანიშვნებს და კვლევის ასისტენტების უზრუნველყოფას. უნივერსიტეტებს აღარ სჭირდებათ უმაღლესი აკადემიური მდგომარეობის მქონე პროფესორების მოზიდვა ან შენარჩუნება. თუ ასეთი პროფესორი გადადის სხვა უნივერსიტეტში და, შედეგად, ამ უნივერსიტეტის კონკრეტულ განყოფილებაში ჩარიცხული სტუდენტების რაოდენობა მცირდება, ეს არ არის პრობლემა უნივერსიტეტისთვის. სანამ მათ შეუძლიათ კარგი არგუმენტები წარუდგინონ განათლების სამინისტროების ბიუროკრატებს და მათ პოლიტიკურ მინისტრებს, რომლებიც უნივერსიტეტებს აფინანსებენ შემცირების მიზეზებთან დაკავშირებით (მაგ., პროფესიის ფარგლებში ახალგაზრდა კურსდამთავრებულთა დროებით მაღალი უმუშევრობის მაჩვენებლები, დაბადების ტალღების გავლენა და ა.შ.), ისინი გააგრძელებენ მეტ-ნაკლებად იგივე რაოდენობის სახელმწიფო

დაფინანსების მიღებას სტუდენტურ რიცხვებში მკვეთრი შემცირების შემთხვევაშიც კი.

ეს სიტუაცია შემდეგ აძლიერებს სხვაგვარად მარგინალიზებული სიმპათიის ანტიპათიის შეფასების შედეგებს, რაც გამოწვეულია უმაღლესი განათლების ბაზრის მკაცრი საბიუჯეტო შეზღუდვებით, ძალაუფლების დისბალანსით, რომელიც შექმნილია ინდივიდუალური პროფესორების ქლიქბაიტინგის ნიჭით და მათი დომინირებით უნივერსიტეტის მმართველობაში. ასევე, და არანაკლებ მნიშვნელოვანია, უნივერსიტეტებში ფაკულტეტის პოლიტიკური განაწილება ამახინჯებს პროფესორულ დანიშვნებში აკადემიური რეპუტაციის შეფასებას და აკადემიური მოსწრების შეფასებას ასისტენტობისა და კვლევის დაფინანსების განაწილებაში ვადის შემდეგ. მემარჯვენე კონსერვატიული უნივერსიტეტის სოციალურ მეცნიერებათა დეპარტამენტებში, მეცნიერს, რომელიც ცნობილია საზოგადოებისთვის და პროფესიული საზოგადოებისთვის, როგორც მარცხნივ ყოფნა, პროფესორად დანიშნის მცირე შანსი აქვს, ხოლო აქტივისტში უფრო კონსერვატიულ ან თუნდაც აპოლიტიკურ პროფესორს, მემარცხენე დომინირებულ სოციოლოგიის განყოფილებაში აქვს უარყოფითი მხარეები. ამჟამინდელ პოლიტიკურ კლიმატში (უნივერსიტეტის სტუდენტური ორგანოს აქტიური პოლიტიკებით გამწვავებული), მოწინააღმდეგე ბანაკის პროფესორი, მაშინაც კი, თუ ის აკადემიურად მსოფლიოში არის ცნობილი, სურს აიღოს თავისი ქუდი.

მაგრამ ეს სიტუაცია ასევე გავლენას ახდენს თავად აკადემიური შეფასების მექანიზმებზე. თუ კონკრეტულ სფეროში საზოგადოებრივი აზრი მკაცრად მემარცხენეა პოლიტიკურად, მეცნიერის რეპუტაცია და პოპულარობა (მისი ნამუშევრების განხილვა, მიმდევრობის ზომა და ა.შ.) შესაბამისი პოლიტიკური ორიენტაციის მქონე მეცნიერის რეპუტაცია და პოპულარობა, რომელიც ეროვნულ დონეზე მკვრივ მორალურ პოზიციას იღებს, ბევრად აღემატება მის რეალურ სამეცნიერო მიღწევას. თუ, მეორეს მხრივ, მას აქვს განსხვავებული პოლიტიკური ორიენტაცია ან უბრალოდ აპოლიტიკურია და არ მონაწილეობს საზოგადოებრივ პოლიტიკურ-მორალურ დებატებში, მისი რეალური სამეცნიერო მიღწევა დაემსგავსება პროფესიული შეფასებისა და სამეცნიერო ჯილდოების დონეს და სხვა ზედაპირულ რეპუტაციის მაჩვენებლებს, რომლებიც ასახავს ამას. იგივე ეხება, რა თქმა უნდა, სხვა პოლიტიკური დომინირების შემთხვევაში საპირისპირო შეფასებას.

აკადემიური მეცნიერების კონკრეტული შეფასების მექანიზმი (სამეცნიერო რეპუტაციის რეიტინგი) არ არის უბრალოდ აკადემიური ბაზრისა და სამეცნიერო ბაზრის ეკონომიკური რაციონალურობა, მაგრამ, თუ ეს უკანასკნელი გაუქმდება, ეს კონკრეტული შეფასება დროთა განმავლობაში უფრო დამახინჯდება და გავლენას მოახდენს რიგი შემთხვევითი ფაქტორებით. მაგრამ შეიძლება ასევე არსებობდეს პრობლემები ბაზრის ლოგიკასთან, რომელიც შეიჭრა აკადემიასა და მეცნიერებაში. მართლაც, როდესაც ბაზრისა და ფულის მექანიზმები ექვემდებარება ურთიერთდამოკიდებულებას ადამიანების დახურულ ჯგუფებს შორის და ამ ჯგუფებს, თავიანთ ოვერარქიულ ორგანიზაციებთან კოორდინაციით, შეუძლიათ პოლიტიკური მიზნების მიღწევა მათი დაფინანსების საქმიანობით, რომლებმაც შეაღწიეს აკადემიურ სფეროში, მეცნიერების ლოგიკა გატეხილია.

8. ორმაგი რაციონალურობის სხვა შემთხვევები

ორმაგი შეფასების ურთიერთქმედება შეიძლება შეინიშნოს უმეტეს მხატვრულ დისციპლინებში, თუმცა დადებითი ეფექტებით და გარკვეული პრობლემებით. ხელოვნების პროფესიული ინსტიტუციური სისტემის ფარგლებში, კონკრეტული შეფასება, ხელოვნების ფორმის განსჯა მოცემულ დროში მიღებული "მხატვრული სილამაზის" მიხედვით, ინსტიტუციონალიზებულია ესთეტიკით, ხელოვნების კრიტიკით, ხელოვნების რედაქტირებით, ჟიურით, ლიტერატურული ჟურნალებით და ა.შ. (ლუჰმანი, 1981:162). ეს შეფასება, მეცნიერების შიდა შეფასების მსგავსი, გამოხატულია მოცემული პერიოდის მხატვრულ საზოგადოებაში პრესტიჟის რეიტინგში, მისი ზედაპირული მაჩვენებლები, ჯილდოების რეიტინგი თითოეულ მხატვრულ დისციპლინაში, დასწრების ფიგურებში და ა.შ.

ამ შეფასების მექანიზმის "მჭიდრო" შენარჩუნება, ე.ი. შეფასების გაკეთება, რომელიც ნამდვილად ემყარება მხატვრულ სილამაზეს, მხოლოდ ცალკეულ შემთხვევებში ნაკლები დამახინჯებით შეიძლება მიღწეული იყოს. სახელმწიფო საქმიანობის გამოცდილება აღმოსავლეთ ევროპაში საბჭოთა სისტემის პირობებში, სადაც ბაზრის მომგებიანობა ათწლეულების განმავლობაში შეჩერდა მხატვრულ სფეროში, რომელიც პირდაპირი სახელმწიფო დაფინანსებით მოქმედებდა, აჩვენებს, რომ ასეთ შემთხვევებში კონკრეტულ მოსაზრებებს, დაწკაპუნების ფორმირების ნიჭს და დაფინანსების სახელმწიფო ორგანოსთან ურთიერთობის უნარს მკაცრად ამახინჯებდა შეფასებებს გარკვეულ მხატვრულ დისციპლინებში. რა თქმა უნდა, აქ აღმოსავლეთ ევროპაში, ხელოვნების სახელმწიფო მხარდაჭერამ ასევე დიდი ხნის განმავლობაში დაამახინჯა "მხატვრული სილამაზის" განსჯა, რადგან სტალინისტური ხელოვნების პოლიტიკა პირდაპირ აიძულებდა მათ განედიდებინათ პოლიტიკური მიზნები და დააჯილდოვეს ინდივიდუალური მხატვრები ამ მიზნების შესაბამისად. მეორე მხრივ, დამოუკიდებელი პოლიტიკური არტიკულაციის ინსტიტუტების არარსებობის შემთხვევაში, სწორედ ეს იყო ლიტერატურა, რომელიც ამ პერიოდში სოციალურ-პოლიტიკური საკითხების საჯაროდ განხილვის ამოცანას ასრულებდა და ამის გაკეთების უნარს, ამ სფეროში მის წარმატებებს, ასევე მის შიდა მხატვრულ ღირებულებებს მიღმა იდგა. თუმცა, მაშინაც კი, თუ ჩვენ ვივარაუდებთ დემოკრატიულ და იურიდიულად რეგულირებულ საჯარო ადმინისტრაციას, საექვოა, რომ ბაზრის შეცვლა, რომელიც შუამავლობს აუდიტორიის ღირებულების განსჯას, რომელიც "მოიხმარს" მხატვრულ პროდუქტებს, პირდაპირი საჯარო დაფინანსებით უარყოფით გავლენას არ მოახდენს შიდა მხატვრული შეფასებების ობიექტურობაზე.

თუმცა, აქ ჩვენ შეგვიძლია დავაკვირდეთ მნიშვნელოვან განსხვავებას პროფესიული ხელოვნებისა და მეცნიერების ყოველდღიურ ცხოვრებასთან კავშირის გზაზე. ორივე შემთხვევაში გაჩნდა შუამავლობით, პოპულარიზაციის სფერო, რომელიც პოპულარიზაციას ახდენს და ყოველდღიურ ცხოვრებაში აბრუნებს ახალ დისკურსებს, ნახვისა და გამოხატვის გზებს, კატეგორიებს და ა.შ., რომლებიც გახდა სპეციალიზებული და გაუგებარი ყოველდღიური ცხოვრების კომუნიკატორებისთვის მათი პროფესიულ ინსტიტუციურ სისტემებად გადაქცევით. ამასთან, არსებობს განსხვავება პროფესიული ინსტიტუციური

სისტემების შეფასებებსა და ყოველდღიურ ცხოვრებაში შეფასებებს შორის. მეცნიერების შემთხვევაში, ლეიმენი თავს იკავებს შეფასების ადგილზე და მიუხედავად იმისა, რომ მას უკეთ ესმის პოპულარიზაციულ მეცნიერს, ის კვლავ დიდ პატივს სცემს მეცნიერს, რომელმაც შეიმუშავა სამეცნიერო დისერტაცია და დიდი პატივისცემით ეკიდება მეცნიერების შეფასების შედეგად და ის შეეცდება თავისი შვილი გაუგზავნოს უნივერსიტეტებს ასეთ მეცნიერებთან შემდგომი განათლებისთვის, და ა.შ. მეორეს მხრივ, მხატვრული სფეროს პროდუქტებისთვის, შიდა მხატვრული შეფასებები არ არის დაცული ფართო საზოგადოების მიერ და უმეტეს შემთხვევაში ეს არის პოპულარიზაცია მხატვრული პროდუქტები, რომლებიც ძალიან ფასდება. ბაზრის რაციონალურობა გადადის შიდა ორგანიზაციაში და პროფესიული ხელოვნების ინსტიტუტების შერჩევაში, რაც ამახინჯებს შეფასების მექანიზმებს ჯილდოსთვის. პოპულარობის ან უნდობლობის უარყოფა, რომელიც პოპულარული გახდა, შეიძლება გავიგოთ, როგორც შინაგანი მხატვრული შეფასების თვითდაცვითი რეფლექსი. ამრიგად, შიდა შეფასებებსა და მხატვრულ სფეროში ყოველდღიური ცხოვრების შეფასებებს შორის პრობლემური ურთიერთობა საბოლოოდ ნიშნავს, რომ ბაზრის რაციონალურობას არ შეუძლია აღასრულოს შიდა მხატვრული შეფასებები ისეთივე ოპტიმალურად, როგორც მეცნიერების შემთხვევაში

საგანმანათლებლო სისტემაში ორმაგი შეფასება შეიძლება უფრო ჰარმონიული იყოს, რადგან აქ აკადემიის მეცნიერების შეფასებები პირდაპირ აყალიბებს საგანმანათლებლო სისტემის კრიტერიუმებს, ხოლო ბაზრის მომგებიანობის აუცილებლობა შეიძლება ემსახურებოდეს ამ რეიტინგების აღსრულებას.

საინტერესო კითხვები ჩნდება სპორტის შემთხვევაში პროფესიული ინსტიტუციური სისტემების შეფასების პრობლემების განხილვისას. ბოლო ათწლეულების განმავლობაში, ამ სფეროში პროფესიონალი მოთამაშეების რაოდენობა გამრავლდა და მის საქმიანობას მოჰყვება და აფასებს მილიონობით ადამიანი მთელს მსოფლიოში. რამდენად შეიძლება ჩაითვალოს ეს ორგანიზება სოციალური ქვესისტემის გაგებით, რომელიც სცილდება ამკარა ორგანიზაციული სისტემის სტრუქტურას? შეიძლება თუ არა ეს ძირითადი უნივერსალური ღირებულების დუალიზმი იყოს ამ სფეროში მუშაობა, რომელიც არეგულირებს დაქირავების შერჩევასა და სოციალიზაციის მექანიზმებს, ასევე პროფესიული სპორტის ორგანიზებაში შეფასებისა და ჯილდოს სანქციონების მექანიზმებს? სემანტიკურად, არ არსებობს ღირებულებების ერთი დუელი, მაგრამ ნათელია, რომ არსებობს შიდა შეფასების მექანიზმები, თითოეული სპორტული დისციპლინისა და სპორტული ჟურნალების, სპორტული სვეტებისა და სპორტული ჟურნალისტების ძალიან ობიექტური შესრულების ინდიკატორების წყალობით, რომლებიც ამას აფასებენ მთელი ქვესისტემის ზოგადი ვალიდობით. და, ალბათ, სპორტსმენობის კონსენსუალური ნორმების ქვემოთ, რაიმე განსაკუთრებული სემანტიკური აქცენტის გარეშე, ასევე არსებობს "გამარჯვების ან წაგების" დიქტომია, რომელიც დომინირებს არჩევანით მთელ პროფესიულ სპორტულ სფეროში. ეს შიდა შეფასება შეიძლება გაძლიერდეს მხოლოდ სპორტული ბაზრის მომგებიანობის შეფასებით. პირიქით, თუ სპორტული კლუბები, ფედერაციები და ჯგუფები ამოღებულნი არიან სპორტული ბაზრის იძულებითი ძალაუფლებიდან და პირდაპირი საჯარო დაფინანსება ამ როლს ასრულებს, პირადი პრესტიჟისა და

სხვა განსაკუთრებული ფაქტორების გავლენა, მარგინალიზებული, შეამცირებს სპორტული პრესტიჟის რეიტინგის შეკვეთით სპორტულ ცხოვრებაში ფაქტობრივი სპორტული შესრულების საფუძველზე და ეს შეფასების მექანიზმი შეიძლება დამახინჯდეს შესრულების მიღმა ღირებულების გათვალისწინებით. (ამრიგად, არა მხოლოდ სპორტში შერჩევა აღარ არის ორგანიზებული რეპუტაციული რეიტინგით, რომელიც დაფუძნებულია ატლეთურ შესრულებაზე, მაგრამ ეს რეიტინგი უკვე შედგენილია ექსტრინზიული შეფასებების მიხედვით.)

სპორტის შემთხვევაში, პროფესიულ შეფასებასა და ყოველდღიურ შეფასებას შორის განცალკევება არ აღემატება ხელოვნების შემთხვევაში. რიგ შემთხვევებში, სპორტის მოყვარულთა შეფასებამ შეიძლება არ მიაღწიოს იმავე დონეს, როგორც პროფესიონალი სპორტული ექსპერტი, მაგრამ მათი კომპეტენცია და შეფასება არ არის ძალიან განსხვავებული. აქ, პოპულარობას არ შეუძლია წარმატების მიღწევა ნამდვილად საუკეთესოდან.

თუმცა, რიგ სხვა პროფესიულ ინსტიტუტებში არ არსებობს ასეთი მჭიდრო კავშირი შიდა შეფასების მექანიზმსა და ბაზრის მომგებიანობის შეფასებას შორის. მაგალითად, იურიდიულ სფეროში, სწორი/არასწორი ასპექტი დომინირებს და სააკელაციო პროცედურებს, სასამართლო მიმოხილვებს და კონსტიტუციურ მიმოხილვებს ყველა მიზნად ისახავს ინდივიდუალური მოსამართლის ან სამართლის პრაქტიკოსის სუბიექტურობის განთავისუფლებას ამ კონკრეტული ორმაგი ღირებულებების გამოყენებისგან. სასამართლო სისტემის დაფინანსების გზა (უსასყიდლოდ საჯარო სახსრებით ან გაუკუღმართებული მხარის მიერ დაფინანსებული და ა.შ.) მნიშვნელოვან გავლენას არ ახდენს სწორი/არასწორი ღირებულების ორმაგი ფუნქციონირებისთვის.

მაგრამ პოლიტიკურ სისტემებშიც კი, დაფინანსების საკითხი არ ჩნდება ისე ნათლად, როგორც ეს ხდება აკადემიაში, მეცნიერებაში ან სპორტში. თანამედროვე პოლიტიკური სისტემის ფარგლებში, პოლიტიკურმა სფერომ (პარტიები, პოლიტიკური ინტერესთა ჯგუფები, პარტიული პრესა, პარლამენტი, მთავრობა) შეიმუშავა კონკრეტული ღირებულება ორმაგი, რაც სულ უფრო ამკარავს პარტიების, ფრაქციების, მთავრობის, ახალი ამბების შერჩევაში და მოვლენების წონაში: დარჩით ხელისუფლებაში / წასვლა ოპოზიციაში და პირიქით ოპოზიციური პარტიებისთვის, ფრაქციები, პარტიის პრესის ორგანოები. კონკურენტული პარტიული სისტემა, პარტიაზე დაფუძნებული პარლამენტი (რომელსაც მთელი სახელმწიფო იერარქია ექვემდებარება) და მთავრობა, რომელიც საპარლამენტო უმრავლესობის ნდობას ეყრდნობა, მომავალ არჩევნებს ელოდება, პოლიტიკოსების განცხადებებში მისი შანსების ზრდის ან შემცირების გათვალისწინებით, კანონპროექტებზე დებატებში, პოლიტიკური ალტერნატივების უპირატესობით, და ა.შ. მიუხედავად იმისა, არის თუ არა ეკონომიკური პოლიტიკის ალტერნატივა, რეტროსპექტივით, ეროვნული ეკონომიკისთვის დამღუპველია, ამჟამინდელი მთავრობა მზად არის განახორციელოს იგი, ან პარტიების დიდი ნაწილი, რომლებიც ეძებენ მთავრობის მონაწილეობას, მხარს უჭერენ მას, თუ ეს ბანაკი დომინანტურია პოლიტიკური თვალსაზრისით და მხარს უჭერს მას, რომ გაიზრდება მომდევნო არჩევნებში. ეს არის თანამედროვე პოლიტიკურ სფეროში მოქმედების შიდა ღირებულება, რომელიც არ არის ისეთი ძლიერი გავლენა პარტიების, პრესის, სახელმწიფო პოლიტიკური ორგანოების დაფინანსებით, როგორც ეს არის

ზემოაღნიშნული სოციალური ქვესისტემების შემთხვევაში, სულ მცირე, საწარმ კომპეტენციის პირობები დაკმაყოფილებულია (ე.ი. საწარმ რამდენიმე პარტიას აქვს თანაბარი შანსი მოიგოს სამთავრობო ძალა, პოლიტიკური პრესა მრავლობითია და ა.შ.).

საჯარო მმართველობაშიც კი, რომელიც ბოლო საუკუნეში სულ უფრო და უფრო ჰერმეტიკულად ლეგიტიმირებული გახდა, მარჯვენა/უმართლო კოდი დომინირებს, როგორც შეფასების მექანიზმი და მისი დაფინანსების გზა არ ქმნის ღირებულების განზომილებას მისგან დამოუკიდებლად. სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ: თუ ადმინისტრაციული გადაწყვეტილების ალტერნატივა ეკონომიკურად უფრო "ხელსაყრელია", ვიდრე სხვა ალტერნატივა, მაგრამ შესაბამისი კანონმდებლობის შესაბამისად უკანონო, ადმინისტრაციული ორგანო ვერ გადაწყვეტს შესაბამისად და ადმინისტრაციული სასამართლოს ან საკონსტიტუციო სასამართლოს მიერ შემდგომი შესწორებები აიძულებს მას ამის გაკეთებას.

9 მარკეტიზაციის ორმაგი ეფექტი

ნებისმიერი ფუნქციური ქვესისტემის ორმაგი რაციონალურობა გულისხმობს, ერთი მხრივ, მის შიდა რაციონალურობას და მექანიზმებს, რომლებიც უზრუნველყოფს მას, და, მეორეს მხრივ, ბაზრის რაციონალურობას და მის მექანიზმებს და იმ ფაქტს, რომ ეს ორი შეფასების მექანიზმი ორგანიზებას უწევს ქვესისტემის საქმიანობას. ჩვენმა წინა ფუნქციურმა ანალიზმა აჩვენა, რომ ქვესისტემების უმეტესობაში ორმაგი რაციონალურობა - ქვესისტემის ორგანიზებაში ბაზრის მექანიზმების გამოჩენა - საშუალებას აძლევს უფრო მოქნილ ორგანიზაციას, რომელიც ხელსაყრელია და აიძულებს ქვესისტემას, ზუსტად იმიტომ, რომ ის უზრუნველყოფს მომგებიანობას და მოგებას, მეტი ყურადღება მიაქციოს მაღალი შემსრულებლების პრიორიტეტის შიდა შეფასების "გამკაცრებას" და დაბალი შემსრულებლების მარგინალიზაციას. (ე.ი. ჭეშმარიტად გამორჩეული მეცნიერი უნდა იყოს უნივერსიტეტის პროფესორი და მიიღოს სტიპენდიები, საუკეთესო სპორტსმენი უნდა იყოს ოლიმპიურ გუნდში, საუკეთესო მუსიკოსი უნდა იყოს ეროვნული საკონცერტო მუსიკოსი, საუკეთესო მწერალმა უნდა მიიღოს ნობელის პრემია ლიტერატურისთვის და მიიღოს ყველაზე მეტი ფული და ა.შ.).) მაგრამ საზოგადოების ორგანიზაციაში, ფუნქციურ-ინსტიტუციური სტრუქტურების გარდა, ყოველთვის არის ადამიანთა ჯგუფების ფრაგმენტაციის პროცესი, მათი ბრძოლა ერთმანეთთან და მათი დაქვემდებარება და ამის შეცვლის მცდელობა და ამ განზომილებაში ასევე უნდა აღინიშნოს მარკეტიზაცია.

სოციალური საქმიანობა და მათი შედეგები არა მხოლოდ ფუნქციონალურია, არამედ წარმოადგენს ძალაუფლების რესურსებს, რომელთა განკარგვა თითოეულ ინდივიდს ან ადამიანთა ჯგუფს შეუძლია სხვადასხვა ხარისხით განკარგოს. ფული (და ბაზრები), რომლებიც აწყობენ ეკონომიკურ საქმიანობას, მასობრივ კომუნიკაციას, რომელიც ორგანიზებას უწევს ინფორმაციის მთელ ნაკადს, სამეცნიერო ინფრასტრუქტურას, რომელიც უზრუნველყოფს საზოგადოების

სისტემურ მიმოხილვას და მხატვრულ და აკადემიურ ფორუმებს, რომლებიც განსაზღვრავენ ინტელექტუალურ ცხოვრებას არა მხოლოდ ფუნქციურ შედეგებს, არამედ, როგორც სოციალურ რესურსებს, ასევე ანიჭებენ ძალას და დომინირებას იმ ინდივიდებსა და ადამიანთა ჯგუფებზე, რომლებსაც შეუძლიათ მათზე კონტროლის უფრო დიდი ხარისხის განხორციელება. სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ, მიუხედავად იმისა, რომ ფუნქციური დიფერენცირება მოხდა თანამედროვე საზოგადოებებში და შიდა შეფასების მექანიზმები და ავტონომიური ლოგიკა შემუშავებულია თითოეულ ქვესისტემაში, ადამიანების სოციალურად დომინანტური ჯგუფები, როგორც მთლიანობაში, ცდილობენ მიიღონ გავლენა თითოეული ქვესისტემის საქმიანობაზე, რათა უზრუნველყონ თავიანთი ძალაუფლება და შეინარჩუნონ ადამიანების სხვა დაქვემდებარებული ჯგუფები. ამის მიღწევის შემდეგ, ისინი სისტემატურად ცდილობენ მარგინალიზაციას და გამორიცხავენ ლიდერობის პოზიციებს ფუნქციურ ქვესისტემებში იმ საკითხებს, მისწრაფებებსა და ადამიანთა ჯგუფებს, რომლებმაც შეიძლება საფრთხე შეუქმნან მათ ძალას.

ამასთან, ინდივიდუალურ ფუნქციურ რესურსებს თანაბარი მნიშვნელობა არ აქვს საერთო სოციალური დომინირების შექმნასა და შენარჩუნებაში. აკადემიური პრესტიჟი, მხატვრული ბრწყინვალება, ქარიზმატული რელიგიური ხელმძღვანელობა, მსოფლიო დონის სპორტული სტატუსი, უმაღლესი იურიდიული პრესტიჟი და ა.შ., შეიძლება იყოს მნიშვნელოვანი რესურსები და როდესაც ისინი ქმნიან უფრო დიდ ჯგუფს სოციალური დომინირებისთვის ბრძოლაში, ამას აქვს გავლენა და შეიძლება აიძულოს გარკვეული შეკვეთა ამ განზომილებაში. ამასთან, სოციალური ენერჯის ყველაზე სრულყოფილი და ადვილად კონვერტირებადი წყაროა ფული და კონტროლი მასზე. თანამედროვე საზოგადოებების ორგანიზებაში შესაძლებელია საერთო სოციალური ინტეგრაციის ორი ძირითადი ფორმის იდენტიფიცირება. ფული და მისი მექანიზმები წარმოადგენს მთლიანად საზოგადოების ინტეგრაციის ერთ-ერთ ზოგად მექანიზმს; მეორე არის სახელმწიფოს მიერ საქმიანობის ორგანიზება. ამრიგად, შესაძლებელია ყველაზე მრავალფეროვან ქვესისტემებში შესვლა ფულის საშუალებით და შიდა ფუნქციური შეფასების დამატებით შეფასებას ექვემდებარება. ადამიანთა ჯგუფს, რომელსაც შეუძლია ფულის ფუნქციური მექანიზმების უფრო მეტად კონტროლი, შეუძლია გააკეთოს დამატებითი შეფასება, გაზომვის შერჩევა, თითოეულ ფუნქციურ ქვესისტემაში. ანუ, იმისათვის, რომ ფუნქციურად კარგად შესრულებული, მართლაც დიდი მეცნიერი, მხატვარი, ვარსკვლავის იურისტი, სპორტსმენი, მუსიკოსი და ა.შ., აღიარებული და მიიღოს პირობები უფრო მაღალი ფუნქციონირებისთვის, მან უნდა გაიაროს თუნდაც ფულის კონტროლის მქონე ადამიანების დომინანტური ჯგუფის შეფასებამდე. და ამის შედეგია ის, რომ მეცნიერები, მხატვრები და ა.შ. ვინც შეესაბამება იმ ადამიანთა ჯგუფს, რომლებსაც აქვთ ფულის ძალა, მათ მიერ უზრუნველყოფილი რესურსები - ცოდნის ძალა, მხატვრულ-ინტელექტუალური ძალა, მედია ძალა, იურიდიული ძალა და ა.შ. - ასევე წვლილი შეიტანეთ ფულის ენერჯის რესურსებში. ამ რესურსების ფულის ძალაუფლების მონაწილე ადამიანთა ჯგუფების ინტერესებთან ადაპტირებისა და მათი მმართველობის მხარდასაჭერად ამ რესურსების მუდმივად უზრუნველყოფს, ფულის ძალაუფლების მფლობელები ცდილობენ გამოჩნდნენ, თუნდაც მცირე

მოგების ან აშკარა ზარალის ფონზე, მასობრივი მედიის საკუთრებაში, აკადემიური და სამეცნიერო საზოგადოებების დაფინანსებაში, კინოს ქსელები, საკონცერტო დარბაზები, თეატრები, წიგნების გამომცემლობა (და განსაკუთრებით წიგნების სადისტრიბუციო ქსელები) და ა.შ. და, ცოტა ხნის წინ, სამხედრო სექტორის პრივატიზების გზით, უშუალოდ სამხედრო უსაფრთხოების საწარმოებში.

ამ ფონზე, ორმაგი რაციონალურობის ანალიზი უნდა დასრულდეს. თუ ვფიქრობთ, რომ ორმაგი რაციონალურობის დისერტაცია კიდევ უფრო გაუარესდება, ჩვენ მივდივართ ფორმალურად, ბაზარზე დაფუძნებულ ფულად ეკონომიკასა და მატერიალურ ეკონომიკას შორის და ვხედავთ, რომ ბოლო ათწლეულების განმავლობაში ფულადი მექანიზმები და საბაზრო რაციონალურობა გახდა ახალი ქვესისტემების პარალელური ორგანიზატორები. ეს განვითარება მკვეთრად დაჩქარდა დასავლურ სამყაროში და ცენტრალურ და აღმოსავლეთ ევროპაში, რომელიც ამ სამყაროს ნაწილი გახდა 1990-იანი წლის დასაწყისში, შეერთებული შტატების ზეწოლის ქვეშ, რომელიც გახდა ერთადერთი მსოფლიო ძალა 1990-იან წლებში საბჭოთა სამხედრო-სოციალური ბლოკის გაუჩინარების შემდეგ. მრავალფეროვანი სექტორების პრივატიზაციამ, ჯანდაცვის, განათლების, სამხედრო ინფრასტრუქტურის მარკეტიზაციამ და ა.შ., გააფართოვა ფულისა და ბაზრის მასშტაბები უმაღლესი ხარისხით და, შესაბამისად, 1990-იანი წლების შუა პერიოდიდან ცალკეული ქვეყნების ფინანსური ავტონომია მიტოვებულია დაჩქარებული ტემპით, კვლავ ძირითადად შეერთებული შტატების პოლიტიკური ზეწოლის ქვეშ, და ერთი მსოფლიო ფინანსური მექანიზმი სულ უფრო მეტად ერევა ევროპულ და ამერიკულ საზოგადოებებში. ამან გაზარდა ადამიანთა ჯგუფების ძალა, რომლებსაც გადამწყვეტი კონტროლი აქვთ ფინანსურ მექანიზმებზე გლობალური მასშტაბით უპრეცედენტო ხარისხით. ამან ყოველდღიურად მოიტანა სხვა ფუნქციურ ქვესისტემებში საქმიანობის უფრო მკაცრი და ღია შეფასება ფულის ძალაუფლების გარშემო ორგანიზებული ადამიანების ჯგუფების მიერ, მათ შორის საკუთარი ძალაუფლების პერსპექტივიდან. მწერლის ნამუშევრები, რომლებიც ადრე დიდ მწერლად ითვლებოდა, იმავე მეცნიერის წიგნები, წიგნის სადისტრიბუციო ქსელებიდან ქრება, როდესაც ისინი ფულის ძალაუფლების ჯგუფების მიერ იკითხებიან, როგორც მათი ინტერესებისა და მოსაზრებების სერიოზული დარღვევა; მუსიკოსი ან დირიჟორი, რომელიც ადრე დიდ მუსიკოსად იყო აღიარებული, გამორიცხულია საკონცერტო დარბაზებიდან, კარგად დაფინანსებული ორკესტრიდან და კონცერტის შესაძლებლობებიდან, როდესაც ის საჯაროდ საუბრობს ფულის ძალაუფლების წინააღმდეგ; უნივერსიტეტის პროფესორის კარიერა და მისი წვდომა საგრანტო თანხაზე საფრთხეს უქმნის იმავე ნაბიჯს და გრძელდება მაგალითების სია. ამრიგად, ფულის ენერჯის ჯგუფები პრიორიტეტს ანიჭებენ თითოეული ქვესისტემის ფუნქციონირებას საკუთარი ძალაუფლების კრიტერიუმების შესაბამისად, თრგუნავენ ოპონენტებს და ცდილობენ გამორიცხონ ისინი თითოეული ფუნქციური ადგილიდან.

საბაზრო ეკონომიკის ორმაგი, წინააღმდეგობრივი ეფექტების გაანალიზებისას, დამკვირვებელზე დეჟა ვუს გრძნობა და ერთი შეახსენებს მაქს ვებერის ანალიზს "მომსახურების სახლის" გაჩენის შესახებ საუკუნის წინ, რომელშიც მან ხაზი გაუსვა ეფექტურ ბიუროკრატას, რომელმაც დაიკავა ტრადიციული სტრუქტურების დაშლის ადგილი. მან დაწერა, რომ მიუხედავად იმისა, რომ ეფექტური

ორგანიზაცია და ბიუროკრატიული რაციონალურობა საზოგადოების უფრო და უფრო მეტ სფეროს მოიცავს, კეთილდღეობის შექმნას მრავალი თვალსაზრისით, ყოვლისმომცველი ადმინისტრაციული აპარატი ქმნის "მომსახურების სახლს" მთელ საზოგადოებაში. ახლა, პოლიტიკური დემოკრატია, რომელიც 1900-იან წლებში ფართო ფრონტზე განვითარდა, ნაწილობრივ აახსნიდა ვებერის შიშებს, მაგრამ საბაზრო ეკონომიკა, რომელიც ახლა ვრცელდება, სახელმწიფო ორგანიზაციასა და დემოკრატის ფონზე უბიძგებს, ქმნის ახალ წესს, რომელიც ორიენტირებულია ფულის ოლიგარქიაზე. და რადგან ფულის ოლიგარქია ორგანიზებას უწევს მის მმართველობას არა ტრადიციული ეროვნული საზოგადოებების დონეზე, არამედ დასავლური ცივილიზაციის მილიარდერის მასის განმავლობაში, მარკეტიზაცია და ფულის ძალაუფლების მიღწევის გაგრძელება სულ უფრო მეტად ხდება დასავლური ცივილიზაციის მთავარი პრობლემა, რომელიც დომინირებს მთელ მსოფლიოში.

საერთო ჯამში, საბაზრო ეკონომიკა იწვევს ახალი ტიპის მსოფლიო დომინირებას, მსოფლიო დომინირებას იმ ადამიანთა ჯგუფების მიერ, რომლებიც აკონტროლებენ დიდ ფინანსურ ცენტრებს, რომელთა მიხედვითაც იგულისხმება დასავლეთის ცივილიზაციის სამყარო, როგორც მთლიანობაში. მარკეტიზაციის ეს ასპექტი და მასთან დაკავშირებული ორმაგი რაციონალურობა არ უნდა იყოს იგნორირებული (შემდეგ თავში V, პუნქტი 2, ამ პრობლემის გადაჭრის მცდელობები კონცეპტუალურ დონეზე).

10 ევოლუციური მექანიზმები

თანამედროვე საზოგადოებები ადაპტური, განახლებული საზოგადოებებია და სოციალური ევოლუცია ჩანს იმ პროცესებში, რომლითაც იქმნება განახლების ეს მექანიზმები. ამასთან, ეს ფართოდ მიღებული და სხვაგვარად ზუსტი დისერტაცია შეიძლება დაზუსტდეს ერთი დონის სიღრმეზე და ფოკუსირება ევოლუციურ მექანიზმებზე, რომლებიც ემყარება განახლების შესაძლებლობებს. სოციალურობის სამყაროში, არჩეული ვარიაცია, შერჩევა და სტაბილიზაცია არის ძირითადი ევოლუციური მექანიზმები, ისევე როგორც ისინი ბიოლოგიური სისტემების სამყაროში. ამასთან, ეს მექანიზმები ორგანიზებულია სოციალურობის კონკრეტულ მასალაში მნიშვნელობის სტრუქტურებში და მისი შესწავლა შეუძლებელია ბიოლოგიის მარტივი ანალოგიებით. დონალდ ტ. კემპბელის შემდეგ, ნიკლას ლუჰმანი 1970-იანი წლების დასაწყისიდან ცდილობდა ევოლუციური მექანიზმების ხელში ჩაგდებას თითოეულ სოციალურ ქვესისტემაში

პირველი ფუნდამენტური განსხვავება ბიოლოგიური სისტემების ევოლუციასა და სოციალური სამყაროს ევოლუციას შორის არის ის, რომ ამ უკანასკნელს, ენის საშუალებით და სოციალური სტრუქტურების მნიშვნელოვან სტრუქტურებად ხელში ჩაგდებას შეუძლია შეარჩიოს არა მხოლოდ ფაქტობრივად არსებული სტრუქტურები, არამედ ენობრივად გააზრებული შესაძლო სტრუქტურები. ერთის მხრივ, ეს საშუალებას იძლევა ვარიაციების რადიკალური გაფართოება და, მეორეს მხრივ, ის ამცირებს შრომატევადი ევოლუციური პროცესს, რადგან ყველა ვარიაცია

არ უნდა განხორციელდეს და შემდეგ შერჩევით განადგურდეს, ისე, რომ მხოლოდ რამდენიმე შერჩეული ჯერ კიდევ ფუნქციონირებს. და სოციალურობის სამყაროში, ვარიაციების წარმოება, როგორც "შესაძლებლობები", სულ უფრო და უფრო მნიშვნელოვანი ხდება, რადგან საზოგადოებების რაოდენობა, რომლებიც აცნობიერებენ ავტონომიურ ევოლუციურ ვერსიებს, მცირდება ისტორიული განვითარების პროცესში, ისე, რომ დღევანდელ მხოლოდ ერთ მსოფლიო საზოგადოებაში თანდათანობით შექმნის ექსკლუზიურ ჩარჩოს სოციალურობის შემდგომი ევოლუციისთვის. ეს ტენდენცია, თავის მხრივ, ამცირებს სხვადასხვა რეგიონში განხორციელებული ალტერნატივების შერჩევის მნიშვნელობას და ზრდის ევოლუციისთვის საჭირო "ჯიშების აუზში" ინტელექტუალურ შესაძლებლობებად ჩაფიქრებული ალტერნატივების პროპორციას.

რთული საზოგადოების გაჩენამ ასევე გამოიწვია მცირე არჩევანის ვარიაციების, შერჩევისა და სტაბილიზაციის გენერციონალიზაცია თითოეულ სოციალურ ქვესისტემაში. თანამედროვე სამართლებრივი სისტემის შემთხვევაში, უწყვეტი საკანონმდებლო ტექნიკის შექმნა უზრუნველყოფდა, რომ მე -18 საუკუნის ბოლოდან მოქმედი კანონის ორგანო მრავალფეროვანია და დღეს ასობით ალტერნატიული კანონმდებლობა გროვდება და ინახება იურიდიულ ჟურნალებსა და სამართლის მოსამზადებელ მასალებში, როგორც "ჯიშების აუზი" კანონის შემდეგი ცვლილებისთვის მოსამზადებლად. რაც იურიდიულად შესაძლებელია, სახელმწიფო პოლიტიკური ორგანოები ირჩევენ მოქმედ კანონს საზოგადოების პოლიტიკური ძალაუფლების ურთიერთობებისა და სოციალური კონსენსუსის კრიტერიუმების შესაბამისად, და ბოლოს, ზოგიერთი შერჩეული კანონმდებლობა სტაბილურია სამართლებრივი განზოგადების გზით, როგორც იურიდიული ინსტიტუტი, როგორც იურიდიული დოქტრინა და ა.შ. (ლუჰმანი, 1972:136). თანამედროვე პოლიტიკურ სისტემებში, ალტერნატიული პარტიული პროგრამებიდან შერჩეული სახელმწიფო პოლიტიკა არის საშუალება, რომლითაც მიიღწევა უწყვეტი ევოლუციის შესაძლებლობა. აქედან გამომდინარე, თავისუფალი პარტიის ფორმირება ითვალისწინებს ვარიაციების წარმოებას და პერიოდულ საპარლამენტო არჩევნებს მათგან ოფიციალური შერჩევა აქვს. ადმინისტრაცია, რომელიც ახალი მმართველი პარტიის მიერ არის დაპროგრამებული, ცდილობს შერჩეული საჯარო პოლიტიკის რეალობად თარგმნას. ანალოგიურად, თანამედროვე მეცნიერებაში, მრავალი სამეცნიერო ჭეშმარიტების თანაარსებობა და კონკურენტი თეორიული ვერსიების არსებობა უზრუნველყოფს თითოეული სამეცნიერო განვითარების ვარიაციებს. აქაც არსებობს შერჩევის მექანიზმები. მაგალითად, სამეცნიერო რეპუტაციის რეიტინგის სათავეში მყოფი ადამიანების თეორიები და პრეტენზიები უფრო მეტად ქმნის მთელი სამეცნიერო საზოგადოების კონსენსუსს. თუმცა, უნდა აღინიშნოს, რომ მეცნიერებაში, კანონისა და პოლიტიკისგან განსხვავებით, ერთ-ერთ ცვლადზე უფრო სტაბილური ფიქსაცია არ არის ან არ არის საჭირო. თანამედროვე სამეცნიერო ჭეშმარიტება ყოველთვის დარჩება ჰიპოთეტური და ზოგიერთი ალტერნატიული ჭეშმარიტება, რომელიც ამჟამად უგულვებელყოფილია, შეიძლება თითქმის ისეთივე მნიშვნელოვანი იყოს მეცნიერებისთვის, როგორც სამეცნიერო პრეტენზიები უფრო დიდი კონსენსუსით. ეს იმიტომ ხდება, რომ სამეცნიერო ჭეშმარიტება და მტკიცებები ხდება აბსოლუტურად ჭეშმარიტი, საყოველთაოდ მოქმედი და შეუთავსებელი, როდესაც

შემდგომი არჩევანი გარდაქმნის მათ იდეოლოგიად, პოლიტიკად, სამართალში და ზოგადად ყოველდღიურ აზროვნებად.

ამ თვალსაზრისით, თანამედროვე მეცნიერება შეიძლება ითქვას, რომ გამოავლინოს ვარიაციის სიმდიდრე და ალტერნატიული მუშაობის რეჟიმები ყველა მოქმედი სოციალური მექანიზმის ყოვლისმომცველი შესწავლით; მისი კარგი ნაწილი მიღებულია, როგორც მეცნიერების კონკურენტი ალტერნატიული წინადადებები, ხოლო სხვა სოციალური ქვესისტემების მიერ ცვალებადობის წარმოება გარდაქმნის ზოგიერთ სამეცნიერო წინადადებას მათი შერჩევით საკუთარი ღირებულებების ორმაგის მიხედვით და მათგან ირჩევს ალტერნატიულ გადაწყვეტილებას, რომელსაც ისინი რეკომენდაციას უწევენ ერთი ოპერაციისთვის. (როგორც სამართლებრივი წესი, პარტიული პროგრამა, იდეოლოგიური დისერტაცია, საგანმანათლებლო ცოდნა, ტექნოლოგია და ა.შ.) ამრიგად, მეცნიერება სულ უფრო და უფრო ხდება რთული საზოგადოების ცვალებადობის მთავარი მწარმოებელი და აქ წარმოქმნილი ვარიაციები დიდი სიუხვით არის ინდივიდუალური სოციალური ქვესისტემების ცვალებადობის წარმოების ძირითადი წყარო.

თუმცა, ამ ევოლუციურ მექანიზმებს ძალიან გაუჭირდათ სოციალური ევოლუციის ინსტიტუციონალიზაცია. ფაქტობრივი სოციალური სტრუქტურების სტაბილიზაცია რთულია, როდესაც ალტერნატივები ჰორიზონტზე ტრიალებს, როგორც შესაძლებლობები. იმის ნაცვლად, რომ "შესაძლებელია განსხვავებული იყოს!", "არაფერი შეიძლება იყოს განსხვავებული!" უფრო ადვილია სტაბილიზაცია. ეს, რა თქმა უნდა, არ იძლევა ევოლუციის საშუალებას, რადგან ის ანადგურებს ალტერნატივებს, საიდანაც ის შეიძლება განახლდეს. სტაბილურად ფუნქციონირებისთვის, მმართველობა უნდა ყოფილიყო უდავო, ჭეშმარიტება შეუსაბამო და რწმენა თვითგამორკვევა უმეტეს საზოგადოებებში დღემდე. მოდერნიზაციის დასავლეთ ევროპული მოდელი ჯერჯერობით ერთადერთი იყო, რომელსაც შეეძლო სირთულის მაღალი ხარისხის სტაბილიზაცია. საბჭოთა სისტემის ქვეშ აღმოსავლეთ ევროპის საზოგადოებებში ნათლად დავინახეთ ალტერნატიული შესაძლებლობების აღმოფხვრის საფუძველზე შექმნილი პოლიტიკური და სოციალური სტრუქტურების მიერ მიყენებული ზიანი და ცვალებადობის, შერჩევისა და სტაბილიზაციის ევოლუციური მექანიზმების აღდგენის სირთულე.

თავი V

საზოგადოების სტრუქტურის ალტერნატიული თრომატიზაცია (ჰაბერმასის და მიუნჩის თეორია).

ლუმანის კატეგორიებიდან და მათი კორექტივიდან დაწყებული, ჩვენ მივდივართ პროფესიული ინსტიტუციური სისტემების კატეგორიის ფორმულირებაზე, როგორც თანამედროვე საზოგადოებების სტრუქტურის თეორიული აღწერა. ამან გამოიწვია საზოგადოების სისტემური დონის გაყოფის აუცილებლობა და პროფესიული ინსტიტუციური სისტემების გარდა ყოველდღიური ცხოვრების კატეგორიის ჩართვა. ამგვარად, თეორიული ჩარჩო მიუახლოვდა ჰაბერმასის ორმაგ კატეგორიას "სიცოცხლის სამყაროს სისტემა". შემდგომი კორექტირება განხორციელდა ლუმანის ორობითი კოდის ექსკლუზიური როლის ხელახლა ინტერპრეტაციით, როგორც დომინანტი თითოეულ სოციალურ ქვესისტემაში და დაქვემდებარება სხვა შეფასების ასპექტები, როგორც დომინანტი. ამ შესწორებამ ჩვენი თეორიული ჩარჩო მიუახლოვდა რიჩარდ მიუნჩის ინტერპრეტაციის თეორიას. ამ თავში ჩვენ ვცდილობთ შევადაროთ ჩვენი საწყისი პუნქტები ამ ორ თეორიას.

1. იურგენ ჰაბერმასი: ინსტრუმენტული რაციონალურობა და სიცოცხლის სამყარო.

ჰაბერმასი უზრუნველყოფს ყოვლისმომცველ თეორიულ კონცეპტუალურ აპარატს მოდერნიზაციის სკეპტიციზმისთვის, რომელიც ბოლო ათწლეულის განმავლობაში გაიზარდა დასავლურ საზოგადოებებში ინტელექტუალებს შორის კომუნიკაციური რაციონალურობის განთავსებით, ინსტრუმენტული რაციონალურობისგან განსხვავებით, მისი სოციალური თეორიის ცენტრში. მისი რაციონალურობის ანალიზი ემყარება პირველ რიგში მაქს ვებერის საწყის წერტილებს და ის ჩამოდის მათ კრიტიკულ რეფორმაციაზე კომუნიკაციური რაციონალურობის ფორმულირებით.

ჰაბერმასი იწყებს ვებერის ანალიზს მოქმედების თეორიის გათვალისწინებით. ვოლფგანგ შლუხტერის წინადადების შემდეგ, ის აღმოაჩენს ვებერის მოქმედების ტიპოლოგიას (მიზანი-რაციონალური, ღირებულებით რაციონალური, აფექტური და ბოლოს ტრადიციული მოქმედება) ერთი ტიპის ქმედება, რომელსაც ყველა სხვა შეიძლება მოძებნოს როგორც ქვესეტები. ამ ტიპის მოქმედება არის მიზნის რაციონალური მოქმედება. ღირებულებების ამ ჰორიზონტთან დაკავშირებით,

მსახიობი ირჩევს მიზანს და, შესაძლო გვერდითი ეფექტების გათვალისწინებით, აგროვებს მიზნის შესაბამისი საშუალებებისა და მოქმედებების ერთობლიობას. სხვა სახის ქმედებებში მსახიობი აგრძელებს მოქმედებას ამ მოდელის მიხედვით, მაგრამ იმ მდგომარეობის ელემენტები, რომლებსაც მისი ცნობიერება მოიცავს, ვიწრო ხდება. ღირებულების რაციონალური მსახიობი არ ითვალისწინებს გვერდითი შედეგების გათვალისწინებას; აფექტური მსახიობის ცნობიერებაში, ღირებულების შენობა შეჩერებულია გვერდით შედეგებთან ერთად, ხოლო სასურველი მიზანი ქრება, როგორც მოქმედების განმსაზღვრელი ფაქტორი, გვერდით შედეგებსა და ღირებულების შენობასთან ერთად ტრადიციული ჩვეული მსახიობის შეგნებული აქტივობიდან (ჰაბერმასი, 1984:459). სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ, ვებერის ტიპოლოგია არ არის ტიპოლოგია: ვებერი არაალექტურად იღებს ტელელოგიურ მოქმედებას, რომელიც არისტოტელეს შემდეგ ევროპის აზროვნებაში აქსიომატურად ითვლება, როგორც ადამიანის მოქმედების სათანადო მოდელი და ავითარებს თავის ოთხჯერ ტიპოლოგიას მოქმედების ამ მოდელის საფუძველზე. შესაბამისად, ევროპული მოდერნიზაციის გაჩენა გაანალიზებულია მხოლოდ როგორც მიზნის რაციონალურობის დომინირება.

ჰაბერმასი ვებერის რაციონალურობის ანალიზს გარკვეულწილად აფართოებს, როდესაც კარლ პოპერის კატეგორიების შემდეგ, ის რეალობის სტრუქტურებს სამ ავტონომიურ სამყაროდ ყოფს. გარდა ჩვეულებრივი ობიექტური სამყაროსა, რომელიც არის ობიექტების სამყარო და რომელსაც ჩვენ კოგნიტურად ვაქცევთ, ის განასხვავებს სოციალურ სამყაროს (ადამიანებს შორის ნორმატიული და ღირებული ურთიერთობების სამყაროს) და სუბიექტურ სამყაროს შორის (ინდივიდის შინაგანი სუბიექტურობის სამყარო, მისი რწმენა და აზრები). ჰაბერმასი ამას ხედავს, როგორც სოციალური რეალობის ახალი ასპექტების მოგვარების გზას, ხოლო ტრადიციული ერთმხრივი კონცეფციით სოციალურ-ნორმატიული ცხოვრებისა და სუბიექტურობის სამყარო, რომელიც შეფასებულია ობიექტური სამყაროს კოგნიტური რაციონალურობის მიხედვით, არის დამახინჯებული და, რიგ ასპექტებში, დაუსაბუთებელი. მისი ონტოლოგიური გაფართოების გარდა, ჰაბერმა ასევე განიხილავს ტელელოგიური მოქმედების კონცეფციას, რომელსაც ვებერი იყენებს არარელექტურად, რომ ძალიან ვიწრო იყოს მოქმედების თეორიის თვალსაზრისით. არსებობს ადამიანის მოქმედების სხვა ასპექტები, რომლებიც ამგვარად გამორიცხებულია ანალიზისგან და ასევე იცვლება სოციალური მოდერნიზაციის პროცესში. ტელელოგიური ან, სხვა სახელების გარდა, ინსტრუმენტული, purposive, შემეცნებითი ასპექტების მოქმედება, Habermas განასხვავებს ნორმულად მართვად მოქმედებას და ექსპრესიულ მოქმედებას ან, სხვა სახელებით, დრამატურგიულ მოქმედებას, რომელიც გამოხატავს შინაგან სუბიექტურობას. (ჰაბერმასი, 1981/ი. 127 129). ჰაბერმასი ამაგჩევს მოქმედების ამ ასპექტებს იმ ღირებულების სტანდარტებიდან, რომლებიც განსჯის ტელელოგიურ მოქმედებას, "სამი სამყაროს" კონცეფციას ეფუძნება და მხოლოდ ობიექტური სამყაროს ნამდვილ/ ცრუ ღირებულების სტანდარტებს მიიჩნევს ტელელოგიური მოქმედების განსჯისთვის. სოციალური სამყარო მოიცავს ნორმატიულ მოქმედებას, ხოლო სუბიექტური სამყარო წარმოდგენილია დრამატურგიული ექსპრესიული მოქმედებით. ყველა ადამიანის ქმედება შეიძლება შეფასდეს, გააკრიტიკოს, გამოსწორდეს და რაციონალიზებული იყოს მსოფლიოს სამივე ასპექტის

თვალსაზრისით, მიუხედავად იმისა, რომ ხშირად მხოლოდ ერთი ასპექტი აშკარად დომინირებს ქმედებებზე. ამრიგად, მსახიობი ყოველთვის მოქმედებს როგორც კონკრეტული ადამიანური ჯგუფებისა და თემების წევრი, და ამ კავშირში ის იქცევა და სავარაუდოდ იქცევა სხვადასხვა სტანდარტების შესაბამისად, ვიდრე მაშინ, როდესაც ის კოგნიტურად უყურებს სხვა ადამიანებისა და მსოფლიო მოვლენების ქმედებებს, როგორც წმინდა ობიექტურ საგანს. აქედან გამომდინარე, ამ თვალსაზრისით, მისი ქმედებები არ არის შეფასებული მიზნის რაციონალურობის ხარისხით. ანალოგიურად, ხშირად ჩნდება განზომილება გარე მოქმედებასა და მსახიობის შიდა სუბიექტურობას შორის: შემდეგ კი მოქმედება ასევე ფასდება გულწრფელობის ხარისხის მიხედვით.

ახლა ჰაბერმასი ამტკიცებს, რომ რაციონალურობის წინა ანალიზებმა ადამიანის მოქმედების მიზანი-რაციონალური ასპექტი კრიტიკისთვის ღიად მიიჩნია და რომ სოციალურ ინსტიტუტებში ცვლილებები მხოლოდ მიზნის რაციონალური განზომილების თვალსაზრისით იქნა შესწავლილი. მაგრამ მოქმედების სხვა ასპექტები ასევე რაციონალურია და არსებობს მტკიცებულებათა სხეული, რომ ისინი არიან. ფროიდის შემდეგ ფსიქოანალიტიკური თერაპიების განვითარების შემდეგ, ჰაბერმასის სუბიექტური სამყაროს გამოვლენის მეთოდები და სუბიექტურობის გამოხატვა ამის მაგალითია. ამ თვალსაზრისით, იგი ასევე მოიხსენიებს სუბიექტურობის გამოხატვის გაუმჯობესების შესაძლებლობას ხელოვნების კრიტიკის გზით. ინსტრუმენტული კოგნიტური რაციონალურობის გარდა, ჰაბერმასი, მოქმედების ტელეოლოგიური მოდელიდან გასვლისას, განსაზღვრავს რაციონალურობის ორ დამოუკიდებელ განზომილებას, რომელთა მიკვლევა შეუძლებელია: მორალურ-პრაქტიკული რაციონალურობა, რომელიც გამოხატავს მოქმედების სოციალურ ასპექტს (და სტრუქტურებს, რომლებიც მას ინსტიტუციონალიზაციას ახდენენ) და ესთეტიურ-პრაქტიკული რაციონალურობა, რომელიც აფასებს მოქმედების დრამატულ ასპექტს (ჰაბერმასი, 1981.I.448 451).

ჰაბერმა ასევე იწყება მოქმედება-თეორიული მოსაზრებებიდან კომუნიკაციური რაციონალურობის დელიმიტაციამდე. ფენომენოლოგიური სოციოლოგიისა და სიმბოლური ინტერაქციონიზმის მიმდინარეობებში დისკურსის ფორმულირება ფუნდამენტური გახდა ღირებულების ანალიტიკური საქმიანობის მოსაგვარებლად, რომელიც მოიცავს საერთო აქტორების მდგომარეობის მკაფიოდ ან მკაფიოდ გაგებას დისკურსის განსაზღვრის მიზნით. დისკურსი მიზნად ისახავს გაგების მიღწევას და ადამიანები, რომლებიც რეალურად მოქმედებენ, ამას გარკვეულწილად აკეთებენ, სანამ ისინი იმოქმედებენ. დისკურსი, კომუნიკაციური მოქმედება, ასევე შეიძლება გავიგოთ, როგორც "პრიორი" ქმედება, რომელიც წინ უსწრებს ეფექტურ (ინსტრუმენტულ, ნორმატიულ, დრამატურგიულ) ქმედებებს, რომლებიც გამოხატულია მსოფლიოში. დისკურსიდან კომუნიკაციურ რაციონალობამდე, ჰაბერმასი რამდენიმე ნაბიჯით წინ მიდის. მაქს ვებერის ნაწერების შემდეგ, იგი განასხვავებს წარმატებაზე ორიენტირებულ და შეთანხმებაზე ორიენტირებულ მოქმედებას, რაც დამოკიდებულია მსახიობების განზრახვებზე (ჰაბერმასი ამას ვებერის მოქმედების "არაოფიციალურ" ტიპოლოგიას უწოდებს, რადგან "ოფიციალური ოთხმხრივი დაყოფა" ძალიან ვიწროა). კომუნიკაციური მოქმედება არის შეთანხმებაზე ორიენტირებული ტიპი და ეს არის ფორმა, რომელიც დრამატურგიულ და ნორმაზე ორიენტირებულ

ქმედებას შეუძლია მიიღოს, რამდენადაც მონაწილეებს შორის არსებობს შეთანხმება სუბიექტურობის ან მოქმედი ნორმებისა და ღირებულებებისა და კონკრეტული ქმედებების შესახებ, რომელთა მიღებაც შესაძლებელია მათგან. ინსტრუმენტული მოქმედება არის მისი ბუნების წარმატებაზე ორიენტირებული და ამიტომ არ არის შესაფერისი კომუნიკაციური მოქმედებისთვის. ამასთან, ამ ქმედებას შეიძლება წინ უძღოდეს წარმატების ინტერესის გაგების აქტი, რომელიც განცალკევებულია ინსტრუმენტული როლისგან და წინ უძღვის მონაწილეებს შორის გაგების პროცესს, რაც ასევე ხშირად ხდება მათთან, ვინც რეალურად მოქმედებს. ჰაბერმასი ამ კონვერგენციას მოიხსენიებს, როგორც შეთანხმებაზე ორიენტირებული "წინასწარ" მოქმედების ინსტრუმენტულ მოქმედებას.

შემდეგ ეტაპზე ჰაბერმასი სცილდება მოქმედების თეორიულ საწყის წერტილებს და შემოაქვს "სიცოცხლის სამყაროს" კონცეფცია, როგორც თანხმობის ორიენტაციის სოციალურ-სტრუქტურული კორელაცია. ალფრედ შუცისთვის ეს ტერმინი აღნიშნავს ერთად მოქმედების არაექსპლიციტულ ფონურ ცოდნას, სიტუაციების აღქმაში თვითგამორკვეული ხარისხის სამყაროს, რაც საშუალებას იძლევა მოქმედების კოორდინაცია რთული მოლაპარაკებების გარეშე: "(...) სიცოცხლის სამყარო შეიძლება გავიგოთ, როგორც კულტურულად ხელით და ლინგვისტურად ორგანიზებული მნიშვნელობის ნიმუშების ერთობლიობა. (ჰაბერმასი, 1981/II:189). ჰაბერმასი უბიძგებს სიცოცხლის სამყაროს ამ ეპისტემოლოგიურ ცოდნა-სოციოლოგიურ კონცეფციას დურხეიმის კოლექტიური ცნობიერების ანალიზის მიღმა და ესმის კოლექტიური ცნობიერების დიფერენცირების პროცესები, რომლებიც ხაზს უსვამს დურხეიმს (კომპონენტების პიროვნების, საზოგადოების, კულტურის გამიჯვნა), როგორც სიცოცხლის სამყაროს რაციონალიზაციას. ამ თვალსაზრისით, lifeworld არის საზოგადოების კომუნალური ასპექტების კრებული, ფერდინანდ ტინების მიერ შემუშავებული დიქტომიის "საზოგადოების საზოგადოების" მიხედვით: შეთანხმების ორიენტაცია დომინირებს საზოგადოების კომუნალურ ფორმებზე, ხოლო წარმატებაზე ორიენტირებული კოგნიტურ-ინსტრუმენტული ორიენტაცია ნიშნავს აქ თემების დაშლას.

ჰაბერმა რამდენიმე მხრიდან ხაზს უსვამს, რომ საზოგადოებაში ინდივიდების სამოტივაციო ენერგია (რომლებიც ფუნდამენტურია მიზნის რაციონალური ქმედებებისთვის ან თუნდაც ყველაზე მიზნის მისაღწევად-რაციონალური, შემეცნებითი ცხოვრების მსახიობებისთვის) ხელახლა იქმნება იმ ფორმებში, რომლებიც წარმოადგენენ სიცოცხლის სამყაროს. ეს იყო ნორმატიული და ღირებულებებზე დაფუძნებული ძირითადი მოტივების სამოტივაციო ენერგია, რამაც საშუალება მისცა, მაგალითად, პროტესტანტ მეწარმეებს განვითარებადი კაპიტალიზმის ადრეულ დღეებში დაეფუძლონ თავიანთი ასკეტური ცხოვრებისეული საქმიანობა ინსტრუმენტული - შემეცნებითი განზომილებით. არათემატიზებული და უხილავი არის კომუნალური სიცოცხლის სამყაროს სტრუქტურები, რომელთა საფუძველზეც აგებულია თანამედროვე საზოგადოების კოგნიტურ-ინსტრუმენტული ზედაპირის სტრუქტურა. ამრიგად, კომუნიკაციური რაციონალურობისა და ინსტრუმენტული კოგნიტური რაციონალურობის თანაარსებობა გამოიხატება სიცოცხლის სამყაროს სტრუქტურების ორმაგობაში სოციალური სტრუქტურისა და სისტემური წარმონაქმნების დონეზე, რომლებიც

ფუნქციონირებს სამიზნე რაციონალურობის მიხედვით, რომელიც ამ საფუძველზე ვითარდება.

ამ კონცეპტუალური მშენებლობის შემუშავებისას, ჰაბერმასი ხელახლა აფასებს ევროპული მოდერნიზაციის წინა რაციონალიზაციის ტენდენციებს და შესაძლო სამომავლო განვითარების ალტერნატივებს. ვებერის შემდეგ, იგი ასევე ხედავს ეკონომიკური განვითარების ინსტრუმენტული რაციონალურობის უფრო მკაფიო განვითარებას თანამედროვე სასაქონლო გაცვლის ლოგიკის საფუძველზე, თანამედროვე სამართლებრივი განვითარების ფორმალიზებაში, პროფესიული და პროფესიონალურად მართული საჯარო ადმინისტრაციის წარმოქმნაში პოლიტიკისგან განცალკევებით და საოპერაციო სამეცნიერო კვლევისა და მრავალდონიანი ფორმალიზებული განათლების მასობრივ დიფუზიაში. მეორეს მხრივ, იგი განმარტავს დურხეიმის მიერ შემოთავაზებულ ინდივიდუალიზაციას, ნორმებისა და ღირებულებების აბსტრაქციას და აბსტრაქტულ პრინციპებში ეთიკური მმართველობის დასაბუთებას, ინდივიდუალური ცნობიერების ამრეკლავი შესაძლებლობების გაჩენას და განვითარებას და მის მხარდამჭერ მექანიზმებს (პოლიტიკური მონაწილეობისა და დისკურსის ფორმები, საჯარო სფეროს გარკვეული ასპექტები და მასობრივი კომუნიკაცია, და ა.შ.) როგორც კომუნიკაციური რაციონალურობის პარალელური განვითარება.

ამ კონცეფციის საშუალებით სოციალური მოდერნიზაციის სამომავლო პერსპექტივების შეფასებისას, ჰაბერმასი უფრო ოპტიმისტურ ხედვას იღებს განვითარების შესაძლო ხაზებზე. როგორც ცნობილია, ვებერმა დაინახა მთავარი საფრთხე ადამიანის საზოგადოებებისთვის თანამედროვე სამყაროს წარმოქმნაში და რაციონალური ეკონომიკის, სამართლისა და ადმინისტრაციის ეფექტურობის მზარდი ბიუროკრატიზაცია. როგორც ამ განვითარების შესაძლო საბოლოო წერტილი, მან დახატა "მომსახურების სახლის" სურათი, რომელშიც ინდივიდუალური თავისუფლების მიღწევების უმეტესობა უკან დაბრუნდებოდა. აქედან ჰორხეიმერმა და ადორნომ შეიმუშავეს "ინსტრუმენტული მიზეზის" კრიტიკა, რომელიც ეჭვქვეშ აყენებდა მთელ დასავლურ განვითარებას, როგორც ცივილიზაციის მკვდარ დასასრულს (აქსელ ჰონეტი, 1979). ჰაბერმასი, რომელიც იზოლირებს კომუნიკაციურ რაციონალურობას, მიიჩნევს მომავლის ამ დიაგნოზს ძალიან პესიმისტური. მისთვისაც, ინსტრუმენტული რაციონალურობის დაშლა დომინანტურ როლს ასრულებს მოდერნიზაციაში. მაგრამ ის ასევე ხედავს თანამედროვე სამართლის, საჯარო მმართველობის, მეცნიერებისა და განათლების ინსტიტუტებში, რომლებიც ხასიათდება ინსტრუმენტული რაციონალურობით, შეთანხმების, დისკურსისა და გაგების მიმართ ორიენტირებული მანერების რაციონალიზაციით. თანამედროვე საზოგადოებების ინსტიტუტები სულ უფრო დიფერენცირებული, განსაზღვრული, სტანდარტიზებული და მექანიზებული ხდება, რათა ფუნქციურად წარმატებული იყოს, მაგრამ ისინი განაგრძობენ ცხოვრებას და განვითარებას, როგორც ცხოვრებისა და საზოგადოების ფორმების მოზაიკას.

ამრიგად, ჰაბერმა ოპტიმისტურია ტენდენციების მოდერნიზაციის შეფასებაში, მაგრამ მეორეს მხრივ, ის ასევე მიუთითებს ჰორხეიმერის მიერ აღწერილი მოდერნიზაციის საფრთხეებზე, როგორც რეალურ საფრთხედ. ბოლო ათწლეულების დასავლურ განვითარებაში ის ხედავს კომუნიკაციურ

სტრუქტურებს, რომლებიც ატროფიას უფრო მეტად ემუქრება. ინსტრუმენტული რაციონალურობის ასპექტები სულ უფრო მეტად ჭრის და ანადგურებს კომუნალურობის დარჩენილი "ბუდეებს", რამაც შეიძლება არა მხოლოდ ხელი შეუშალოს კომუნიკაციური რაციონალურობის შემდგომ განვითარებას, არამედ გაანადგუროს ინსტრუმენტული წარმონაქმნების უხილავი საფუძველი: ახალი თაობების მოტივაციური ენერგია, ინსტრუმენტული ცხოვრებისთვის აუცილებელი ძირითადი ღირებულების ბაზა, რის გამოც თანამედროვე ინდივიდი ხელმძღვანელობს სისტემურ ინსტრუმენტულ ცხოვრებას, განადგურებულია საზოგადოების ინტიმური ფორმების დაცლა. პროტესტანტმა მეწარმემ, რომელიც ინარჩუნებს ასკეტურ ცხოვრების წესს და სისტემატურად აყალიბებს თავის ყოველდღიურ ცხოვრებას ბიზნესის წარმატების გულისთვის შემეცნების ინსტრუმენტული სტანდარტების შესაბამისად, მძიმე სიცოცხლე მიიღო კაპიტალიზმის გარიჟრაჟზე ხსნის სანაცვლოდ. აშკარა რელიგიური რწმენის ჩაცხრების შემდეგ, შემდგომი თაობების მიღწევაზე ორიენტირებული ცხოვრების წესი უზრუნველყოფილი იყო სოციალიზაციის სფეროს ნორმების, ღირებულებებისა და დამოკიდებულებების გადაცემით. ამასთან, ინსტრუმენტული ორიენტაცია ყოველთვის უნდა ეფუძნებოდეს რაღაცას და ეს მოტივაციური საფუძველი მუდმივად უნდა იყოს რეპროდუცირებული. პრობლემა მდგომარეობს არა ინსტრუმენტულ რაციონალიზაციის ტენდენციებში, ჰაბერმასი ამტკიცებს, არამედ ის ფაქტი, რომ სოციალური ქვესისტემები, რომლებიც ამ ტენდენციების მიხედვით ქმნიან, იწყებენ ფუნქციების აღებას, რომლებიც ეკუთვნის ცხოვრების სამყაროს სფეროში. ამრიგად, ინსტრუმენტული ქვესისტემები "კოლონიზაციას" ახდენენ სიცოცხლის სამყაროში და თანდათანობით დემონტაჟს იმ ადგილებს, სადაც მოტივაციური ენერგიები რეგენერირდება: ოჯახი და საზოგადოების სხვა ბუნებრივი ფორმები ინტიმური ურთიერთობის საფუძველზე; საზოგადოების ნორმატიული ობლიგაციები "გამლიერდება"; კეთილდღეობის სახელმწიფოს ბიუროკრატიული, ფულადი მომსახურება ცვლის ოჯახში არსებულ ყოფილ ფუნქციებს; ხანდაზმულებზე ზრუნვა, ნათესავებისა და ოჯახის წევრების მხარდაჭერა და ა.შ. (ჰაბერმასი, 1981/II. გვ. 515-548).

განსხვავებები და მსგავსება

ჰაბერმასი თანამედროვე საზოგადოებების სტრუქტურას სიცოცხლის სამყაროს ორმაგობაში და სისტემატიზაციაში განიხილავს. ლუმანის სოციალური ქვესისტემების პროფესიონალურ ინსტიტუციურ სისტემებამდე მოდიფიკაციით, ჩვენი კონცეპტუალური ჩარჩოსთვის ასევე გაჩნდა ყოველდღიური ცხოვრების უფრო დიფუზური კომუნიკაციური სტრუქტურები ინსტიტუციური სისტემების ქვემოთ. ამრიგად, ჩვენ ცოტა რამ გადავიტანეთ ლუჰმანიდან ჰაბერმასში საზოგადოების ძირითადი სტრუქტურის თვალსაზრისით. თუმცა, არსებობს მნიშვნელოვანი განსხვავებები. 1) ჰაბერმასგან განსხვავებით, ჩვენ საზოგადოებას ვთვლით, როგორც სისტემის მხოლოდ ერთ დონეს, ვთვლით ურთიერთქმედებას

და ორგანიზაციის ფორმირებას, როგორც ცალკეული სისტემის სტრუქტურებს და ვხედავთ საკომუნიკაციო სისტემების სიმრავლეს, რომლებიც წარმოიქმნება ყოველდღიური ცხოვრების საკომუნიკაციო სტრუქტურებში. (პირველ რიგში ურთიერთქმედების სისტემები, არამედ ორგანიზაციული სისტემები.) 2) ჰაბერმასგან განსხვავებით, ჩვენ ვხედავთ არა მხოლოდ ორ პროფესიულ ინსტიტუციურ სისტემას, რომელიც იზრდება ყოველდღიურ ცხოვრებაზე მაღლა, არამედ მათი სიმრავლე. იგი ხედავს ეკონომიკას და სახელმწიფოს, როგორც ასეთ სისტემებს, ხოლო პოლანიზე დაყრდნობით, ჩვენ ვხედავთ (ფორმალური) საბაზრო ეკონომიკას, როგორც უფრო ფართო პროფესიულ ინსტიტუციურ სისტემას, რომელიც განცალკევებულია სამართლებრივი, ადმინისტრაციული, პოლიტიკური, აკადემიური, საგანმანათლებლო, მხატვრული, რელიგიური და ა.შ. პროფესიული ინსტიტუციური სისტემები მათი განსხვავებული დაქირავების, სოციალიზაციისა და შეფასების სტრუქტურებით, რადგან ისინი არსებობს თანამედროვე დასავლურ საზოგადოებებში. 3. ის, რაც ასევე განსხვავდება ჰაბერმას სოციალური სტრუქტურის სურათისგან, არის ის, რომ ჩვენ ვხედავთ პროფესიონალ ინსტიტუციურ სისტემებსა და უფრო დიფუზურ ყოველდღიურ ცხოვრებას შორის განცალკევებული ინტერპრესანტების ერთობლიობას, რომელიც ერთი მხრივ გარდაქმნის ახალ სემანტიკურ კომპლექტს, დისკურსებს, კატეგორიებს, კონკრეტული პროფესიული კომუნიკაციების ნახვისა და გამოხატვის გზებს ყოველდღიური კომუნიკაციების პოპულარიზაციაში. მეორეს მხრივ, ის უზრუნველყოფს მასალას პროფესიული ინსტიტუციური სისტემებისთვის ყოველდღიური ცხოვრების პრობლემების გამოვლენით. ასეთი შუამავლის სფერო უპირველეს ყოვლისა ჩანს მასმედიის მუდმივად გაფართოებულ სფეროში, არამედ ხელოვნებასა და ყოველდღიურ ცხოვრებას შორის მასობრივი კულტურის უფრო პოპულარულ პროდუქტებში, ან მეცნიერებასა და ყოველდღიურ ცხოვრებას შორის ცოდნის ჟურნალისტურ სფეროში. ეს მედიაცია ასევე მოიცავს საგანმანათლებლო სისტემას, რომელიც შერჩევით გადასცემს სპეციალიზებული მეცნიერებების და ხელოვნების გარკვეულ პროდუქტებს ყოველდღიურ კომუნიკაციაში, მიუხედავად იმისა, რომ, როგორც ვნახეთ, საგანმანათლებლო სისტემის უმაღლესი განათლების ნაწილები უფრო მჭიდროდ არის დაკავშირებული და ქმნიან პროფესიული ინსტიტუციური სისტემების მახასიათებლებს. 4) დაბოლოს, ყველაზე მნიშვნელოვანი განსხვავება ყოველდღიურ ცხოვრებას შორის, როგორც აქ გამოიყენება და ჰაბერმასის ცხოვრების სამყარო არის ის, რომ ჰაბერმასის ცხოვრების სამყარო მცირდება სოლიდარობის მორალურ საზოგადოებაზე და სისტემური სტრუქტურები ორიენტირებულია მის შეწოვაზე. სინამდვილეში, ჰაბერმასი ამგვარად განსაზღვრავს სიცოცხლის სამყაროს, რომელსაც თავდაპირველად საკმაოდ ნეიტრალური, დიფუზური ფონი ჰქონდა პარსონსის სოციალურ საზოგადოებასთან. პარსონებისგან განსხვავებით, ის ამას სისტემად არ მიიჩნევს.

ამრიგად, ამკარა სტრუქტურული მსგავსების მიუხედავად, ყოველდღიური ცხოვრების ორმაგობა და მისგან გამოყენებული პროფესიონალური ინსტიტუციური სისტემები ფუნდამენტურად განსხვავდება ჰაბერმასის სოციალური სტრუქტურული სურათისგან "სიცოცხლის სამყარო სისტემების წინააღმდეგ".

2. რიჩარდ მიუნჩი: სოციალური რაციონალურობის ურთიერთდამოკიდებულება

მიუნჩის ძირითადი იდეა არის ინტერპენეტაცია. იგი ამას ეწინააღმდეგება იმ დისერტაციასთან, რომ ევროპული საზოგადოებების მოდერნიზაცია გულისხმობს ინდივიდუალური სოციალური სფეროების რაციონალიზაციას, რამაც გამოიწვია მათი თვითრეგულირების, ავტონომიური ლოგიკის გაჩენა. პირიქით, მიუნჩის თანახმად, ინდივიდუალური სფეროების თვითრეგულირება შეიძლება შეინიშნოს ინდოეთის, ჩინეთის ან თუნდაც ისლამური იმპერიების სტაგნაციაში. ევროპული განვითარება, რომელიც იწყება ბერძნულ-რომაული ცივილიზაციიდან, ხასიათდება ურთიერთშემქმნელით ან, სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ, სხვადასხვა სოციალური სფეროების რაციონალური ასპექტების ურთიერთდამოკიდებულებით. ეს არის ეს ინტერპენეტაცია, რომელიც განასხვავებს ევროპული საზოგადოებების განვითარებას აღმოსავლეთ ცივილიზაციებისგან და რამაც საშუალება მისცა საზოგადოებას იყოს დინამიური. მიუნჩი თავის თეორიულ ჩარჩოს ძირითადად პარსონსის კატეგორიებზე ეფუძნება, რათა გააცნობიეროს მისი იდეა ურთიერთშემქმნელების შესახებ და აყალიბებს ემპირიულ მასალას ვებერის ნამუშევრებიდან აღმოსავლური და დასავლური ცივილიზაციების შედარებისთვის.

პარსონების შემდეგ, მიუნჩი ასევე განასხვავებს ოთხ კომპონენტს ყველა სოციალურ სფეროში და ყველა სოციალურ მოქმედებაში, რომელიც განსაზღვრავს, სხვადასხვა ხარისხით, კონკრეტული სოციალური ინსტიტუტების ფუნქციონირებას. თანამედროვე საზოგადოებების ყველა ინსტიტუტში არსებობს საჯარო-ნორმატიული კომპონენტი, რომელიც აერთიანებს დაწესებულებას; კულტურული კომპონენტი, რომელიც განზოგადებს მოქმედებისა და სიმბოლოების ნიმუშებს; პროფესიული კომპონენტი, რომელიც განსაზღვრავს მათ; და ბოლოს ადაპტური კომპონენტი, რომელიც უზრუნველყოფს სიტუაციურ რეაგირებას და, შესაბამისად, ცვლილების შესაძლებლობებს. ანალოგიურად, მიუნჩი, პარსონების შემდეგ, იღებს საზოგადოების ქვესისტემების ოთხმაგი ანალიტიკური დაყოფის ცნებას და მათ შემდგომ შიდა ოთხჯერ გაყოფას იმავე კრიტერიუმების შესაბამისად. მთლიანად საზოგადოების ძირითადი სფეროებით მას ესმის ეკონომიკური სისტემა, პოლიტიკური სისტემა, სათემო სისტემა და სოციალურ-კულტურული სისტემა. დაუყოვნებლივ მოიხსენიოთ "შინაგანი ოთხეული": 1) იგი კლასიფიცირდება სოციოკულტურული სფეროს ქვესისტემებს, როგორც: რაციონალური დისკურსის ქვესისტემა (რომელიც მოიცავს, მაგალითად, მეტამეცნიერულ თეორეზირებას, ყველაზე სრულყოფილი სიმბოლოების სისტემას); შემდეგ რაციონალური მეცნიერების ქვესისტემა, რომელიც მოიცავს ემპირიულ მეცნიერებებს და მათზე დაფუძნებულ თეორიებს და ა.შ. კულტურის საზოგადოებრივი კომპონენტი არის ნორმატიული კულტურული კონსენსუსის შენობის ქვესისტემა; და ბოლოს, მეოთხე ქვესისტემა, აკადემიური პროფესიული ქვესისტემა. (როგორც ჩანს, მიუნჩი ყოფს მეცნიერებას, როგორც წესი, ერთეულად

ითვლება რაციონალური დისკურსისა და ემპირიული მეცნიერების ქვესისტემაში; მხატვრული სფერო, მეორეს მხრივ, ვერ პოულობს ადგილს.) 2) პოლიტიკური სისტემა მოიცავს როგორც შიდა ოთხკუთხედს ადმინისტრაციას, კანონს, კონსტიტუციას (როგორც სფერო, რომელიც უზრუნველყოფს კულტურულ განზოგადებას და პოლიტიკური სფეროს ზოგად ნორმებს) და პოლიტიკური ნების ჩამოყალიბებას (პარტიები, ინტერესთა ჯგუფები, პოლიტიკური პრესა და ა.შ.). როგორც ჩანს, სქემას საჭირო ოთხი შიდა ქვესისტემა აქ იკრიბება კონსტიტუციისა და კანონის გამიჯვნის გზით. 3) ეკონომიკური სფეროს შიდა ქვესისტემებია ბაზრის ქვესისტემა, ბაზრის საზოგადოების ქვესისტემა (რომელიც წარმოადგენს ბაზრის ფუნქციონირებისთვის საჭირო მყარი ნორმატიული ნორმების სფეროს დურხეიმის "ექსტრაკონტრაქტობრივი წინაპირობების" თვალსაზრისით), ეკონომიკური კულტურის სისტემა (რომელიც უზრუნველყოფს კულტურულ დისკურსს და კონსენსუსს ეკონომიკური რაციონალურობის კრიტერიუმებზე), და ბოლოს ეკონომიკური ინვესტიციებისა და მეწარმეობის ქვესისტემა (რომელიც ეკონომიკურ სფეროს ხსნის პოლიტიკურ-ადმინისტრაციულ სფეროს). 4) დაბოლოს, საზოგადოების საზოგადოებრივი სისტემა შეიძლება დაიყოს ეკონომიკურ საზოგადოებად, კულტურულ საზოგადოებად, პოლიტიკურ თემად და ეთიკურ თემად.

მიუნჩის თეორიული ჩარჩო ხისტი ხდება პარსონსის ოთხმხრივი დაყოფის დაცვით. მაგრამ საბედნიეროდ, ინტერპენეტაციის იდეის განხორციელებისას, იგი ითვალისწინებს ინსტიტუციურ განყოფილებებს, რომლებიც კარგად არის დატყვევებული ემპირიულად. ინტერპენეტაციის კონცეფციის საწყისი წერტილი ის არის, რომ მხოლოდ თანამედროვე ევროპულ საზოგადოებებში იყო საზოგადოების სფეროები და მათი ძირითადი შიდა კომპონენტები, რომლებსაც შეეძლოთ წარმატებით ჩაერიონ და, შედეგად, შეიქმნა ინსტიტუტები, რომლებიც შუამავლობით აშუქებდნენ თითოეული სფეროს ღირებულების ასპექტებს სხვების მიმართ. პირველ რიგში განვიხილოთ მიუნჩის კონკრეციაციები სამეცნიერო სფეროში, რადგან სწორედ აქ მიაღწია მან ყველაზე ნათლად წარმატებას თავისი ძირითადი იდეის რეალიზებაში.

რა არის ევროპაში მეცნიერების განვითარების თავისებურება მეცნიერულ აზროვნებასთან შედარებით, რომელიც ასევე შეიძლება შეინიშნოს აღმოსავლეთ ცივილიზაციებში და რატომ შეიძლება მან დინამიური როლი აქ ევროპაში, ხოლო ეს ასე არ არის აღმოსავლეთში მეცნიერების განვითარების შემთხვევაში? მიუნჩი განასხვავებს ოთხ მთავარ მომენტს ევროპაში მეცნიერების განვითარებაში, რომელიც მრავალი საუკუნის განმავლობაში ერთ კომპლექსად გაერთიანდა რენესანსის დასრულებამდე: "რა განასხვავებს დასავლურ თანამედროვე მეცნიერებას აზროვნების, მტკიცებულების, ექსპერიმენტებისა და ტექნიკური პრობლემების ფორმებისგან, მდგომარეობს მხოლოდ მის მიერ მიღწეულ ერთიანობაში, კერძოდ, აბსტრაქტული კონცეპტუალური და თეორიული კონსტრუქციების გაერთიანება, დედუქციურ-ლოგიკური მტკიცებულება, რაციონალური ემპირიული ექსპერიმენტი და პრაქტიკული ტექნიკა." (მიუნჩი, 1984:200). როგორც ცნობილია, ჩინეთი, მაგალითად, ბევრად აღემატებოდა ევროპას ტექნიკური გამოგონებების თვალსაზრისით მეტხუთმეტე საუკუნემდე. თუმცა, მაღალგანვითარებული ემპირიული ექსპერიმენტები სრულიად მოკლებულია

ემპირიული დასკვნების განზოგადებას და აბსტრაქტულ თეორეზირს. ემპირიული ექსპერიმენტები არ მიზნად ისახავდა აბსტრაქტულად ჩამოყალიბებული ურთიერთობების კონკრეტულ გადამოწმებას, როგორც ევროპული რენესანსის რაციონალურ ექსპერიმენტულ მეცნიერებაში, არამედ პრობლემების მოგვარების ეტაპზე, მათ შორის უფრო აბსტრაქტული ურთიერთობების შესწავლის შესაძლებლობის გარეშე კი! მიუნჩი გვიჩვენებს, რომ ვებერის შემდეგ, შემთხვევითი არ იყო, რომ ეს საერთოდ არ მომხდარა და რამდენად კონკრეტული განვითარება იყო საჭირო ევროპული რაციონალური ექსპერიმენტული მეცნიერებისთვის აბსტრაქტული თეორიების პრობლემების კონკრეტულ ემპირიულ გადაწყვეტასთან.

თანამედროვე ინდოეთის სამეცნიერო მახასიათებლების გამოკვლევა, როგორც ჩანს, კიდევ უფრო უჭერს მხარს მიუნჩის იდეებს ურთიერთშემქმნელების შესახებ. აქ არა მხოლოდ ემპირიული ექსპერიმენტები იყო ისეთივე მოწინავე, როგორც ჩინეთში, არამედ პარალელურ აბსტრაქტულ აზროვნებაში ასევე ძალიან განვითარებული იყო, მაგალითად, ქიმიაში, მათემატიკაში, მედიცინაში, არამედ ფილოსოფიურმა და ლოგიკურმა აზროვნებამ ასევე მიაღწია მაღალ დონეს. მიუნჩი გვიჩვენებს, რომ ისინი იზოლირებულად განვითარდნენ მრავალი ფუნდამენტური მიზეზის გამო, რამაც შეუძლებელი გახადა პრობლემის გადაჭრის ემპირიული აზროვნება, რომ მიმართონ უნივერსალური კავშირების ძიებას და, პირიქით, აბსტრაქტული აზროვნების რეალობას. ერთ-ერთი მთავარი მიზეზი იყო კასტის სეგრეგაცია, თავისი განსხვავებული ეთიკური ნორმებითა და აზროვნების ნიმუშებით, რამაც ხელი შეუშალა თითოეულ კასტაში მაღალ დონეზე განვითარებულ სამეცნიერო კომპონენტებს. მიუნჩი ამ სოციალური ფონის პრობლემას იკვლევს და გვიჩვენებს, თუ როგორ იყო ბურჟუაზიის გაჩენა და სოციალურ კლასებს შორის უფსკრულის შევიწროება აუცილებელი იყო ევროპაში მეცნიერების კომპონენტებისთვის, რათა გაერთიანდეს ერთიანი რაციონალური აბსტრაქტული ემპირიული მეცნიერება თანამედროვე პერიოდიდან.

ინტერპენეტაციის იდეას არა მხოლოდ აქვს განმარტებითი ღირებულება, როდესაც ეწინააღმდეგება აღმოსავლეთში მეცნიერების განვითარებას, არამედ, მიუნჩი ამტკიცებს, არის სასწავლო ძირითადი ევროპული საზოგადოებების მეცნიერებების შედარებისას და, დღეს, შეერთებული შტატები და იაპონია. ინტერპენეტაცია ვრცელდება ყველა თანამედროვე საზოგადოებაზე, ევროპული კულტურის ერთგვაროვანი ხასიათის დაცვით, მაგრამ ინტერპენეტაციის ხარისხი, კომპონენტების დაბალანსებული ინტერპენეტაცია, აჩვენებს დიდ განსხვავებებს. გასული საუკუნის განმავლობაში, სამეცნიერო განვითარების ფოკუსი გადავიდა იქ, სადაც შესაძლებელი გახდა ყველაზე ჰარმონიული ინტერპენეტაცია. აბსტრაქტული თეორიული აზროვნების პირველი მასშტაბური კონვერგენცია და ევროპაში პრობლემების გადაჭრის პრაქტიკული გადაწყვეტა რენესანსის დროს იტალიის ზოგიერთ ქალაქ-შტატში შეიძლება შეინიშნოს. თავდაპირველად, აკადემიკოსები მონაწილეობდნენ პრაქტიკული არქიტექტურის პრობლემების მოგვარებაში და თანდათანობით გაჩნდა მხატვრების, მეცნიერებისა და ხელოსნების თემები, რომლებშიც პირველად განხორციელდა ექსპერიმენტების ინტელექტუალური ფონი რაციონალურ, აბსტრაქტულ კონტექსტში, რაც მოგვიანებით იმდენად მნიშვნელოვანი გახდა. მაშინაც კი, სამეცნიერო და მათემატიკური ორიენტაციის

მქონე მეცნიერთა აკადემიური პრესტიჟი დაბალი იყო უნივერსიტეტებში, რომლებიც დომინირებდნენ ფილოსოფიით, თეოლოგიით და მოგვიანებით კანონით და მათ აღიარება მხოლოდ უნივერსიტეტის გარეთ მყოფ ასეთ თემებში აღმოაჩინეს. აბსტრაქტული, თეორიული აზროვნებისა და პრაქტიკული პრობლემების გადაჭრის (ტექნოლოგიის) სინთეზი, მეორეს მხრივ, შეიძლება მოხდეს მხოლოდ უნივერსიტეტების გარეთ.

იგივე მოხდა მე -17 საუკუნის ინგლისშიც, სადაც მეცნიერული აზროვნების განვითარების სიმძიმის ცენტრი იმავდროულად შეიცვალა. როგორც იტალიაში, აუცილებელი იყო, რომ შეკვეთებს შორის კულტურული და პრესტიჟული ბარიერები მნიშვნელოვნად დაირღვეს და აზროვნების სხვადასხვა კომპონენტის სინთეზი საშუალო კლასებში სოციალური კონტექსტი იპოვოს. სამეფო საზოგადოებაში, რომელიც იმ დროს დაარსდა მეცნიერების, არისტოკრატების, ვაჭრების, ხელოსნებისა და ცნობილი ადამიანების დასამუშავებლად. და ეს დიდი ხნის განმავლობაში წარმოუდგენელი იყო ევროპის სხვა საზოგადოებებში. იტალიაში მისი დაწყების შემდეგ, თანამედროვე მეცნიერების აბსტრაქტული ემპირიული მეთოდი საბოლოოდ შეიქმნა განვითარების ინგლისურ ეტაპზე. მოგვიანებით ამ ფონდზე აგებული ფრანგული და შემდეგ გერმანული სამეცნიერო განვითარება, თუმცა სხვადასხვა კომპონენტების ინტერპენაცია, ანუ აბსტრაქტული თეორიის მშენებლობის წონა და პრაქტიკული პრობლემების გადაჭრა, განსხვავდებოდა.

მიუნჩი ხედავს განსხვავებულ ხარისხს, რომლითაც თეორიული აზროვნება პრაქტიკაში არის ჩანერგილი ნებისმიერ თანამედროვე საზოგადოებაში, იმ ხარისხით, რომლითაც განვითარებადი ინტელექტუალობა იზრდება დაუყოვნებლივ პრაქტიკაზე მაღლა. აქ არის ფუნდამენტური განსხვავება მეოცე საუკუნის ინგლისურ და ამერიკულ მეცნიერებასა და გერმანულ და ფრანგულ მეცნიერებას შორის სოციალურ პრაქტიკასთან დაკავშირებით. განსხვავება დიდწილად განპირობებულია სახელმწიფოს სხვადასხვა როლით. (ინგლისში, მოგვიანებით კი განსაკუთრებით შეერთებულ შტატებში, აკადემია პირდაპირ იყო ინტეგრირებული სოციალურ პრაქტიკასთან, ხოლო გერმანიასა და საფრანგეთში ინტელექტუალები უფრო იზოლირებული იყვნენ პრაქტიკული სამყაროსგან და აკადემიური ინსტიტუტები უკავშირდებოდნენ სახელმწიფოს, ხოლო ანგლოსაქსურ ქვეყნებში ბაზრის მექანიზმები დაკავშირებული და კვლავ აკავშირებს უნივერსიტეტებსა და აკადემიურ ინსტიტუტებს სოციალურ პრაქტიკასთან. ორივე გადაწყვეტილებაში შეიძლება შეინიშნოს თეორიული და პრაქტიკული სფეროების ურთიერთქმედება, მაგრამ ის ნაკლებად ეფექტურია გერმანულ და ფრანგულ ენებზე (და მათ მიერ გავლენის სხვა აკადემიური სფეროები) სახელმწიფო მედიაციის გამო (Münch, 1984, გვ. 230 245).

შესაბამისად, თანამედროვე სამეცნიერო რაციონალურობა არ შეიძლება გავიგოთ, როგორც მეცნიერების თვითრეგულირების გაჩენა, მაგრამ როგორც სხვადასხვა სფეროს ლოგიკის შერწყმა, მიუნჩის თანახმად. იგივე ეხება ეკონომიკას. მიუხედავად იმისა, რომ ანალიტიკოსთა უმეტესობა აფასებს სასაქონლო გაცვლის ლოგიკის გაჩენას, როგორც ავტონომიური ეკონომიკური რაციონალურობის გაჩენას, მიუნჩი აჩვენებს, რომ ის, რაც ახალია ევროპული განვითარების შესახებ, არ არის ის, რომ სასაქონლო ბირჟაში ჩართული სოციალური მილიე ასევე შედის

ეთიკურ-მორალურ კავშირში გაცვლის მიუხედავად. სხვა ცივილიზაციებში, ეთიკურ-ნორმატიული სტანდარტების ნამდვილობა შეინიშნებოდა მცირე ბუნებრივ თემებში და მათ შესახებ უახლოეს კომუნალურ ფორმებში, მაგრამ ამ წრეში ბარტერის კანონები ვერ მოქმედებდა ზუსტად სოლიდარობის გრძნობის გამო. სადაც ის მუშაობდა, ეთიკური სტანდარტების ნამდვილობა არ არსებობდა. ევროპული განვითარების სიახლე ის იყო, რომ ეთიკური ნორმების ნამდვილობა და სოლიდარობის უფრო აბსტრაქტული ფორმა შეიძლება თანდათანობით განზოგადდეს ისე, რომ შეესაბამებოდა საქონლის გავრცელების ლოგიკას. ფორმალურ კანონს, რომელიც თან ახლდა ამ განვითარებას, შეუძლია შერიგდეს გაცვლის ლოგიკა და უნივერსალური ნორმატიული სტანდარტები მხოლოდ ამ ეთიკურ საფუძველზე. არა თვითგანმტკიცება, არამედ ინტერპენეტაცია, როგორც ისევ გამოდის. არა მხოლოდ საზოგადოებასა და საქონლის გაცვლას შორის, არამედ პრაქტიკის მეცნიერების საშუალებით (რაც, როგორც ვნახეთ, მხოლოდ ევროპული განვითარების გზით იქნა მიღწეული), კულტურული სფერო ჩართულია ეკონომიკის ურთიერთშედწევაში, ხოლო საზოგადოების პოლიტიკურ-ადმინისტრაციული სფერო ასევე ჩართულია ეკონომიკური რაციონალურობის ასპექტებში საჯარო ეკონომიკური პოლიტიკისა და ინვესტიციების საშუალებით.

პოლიტიკურ სფეროში ურთიერთდამოკიდებულება ასევე მიუთითებს მიუნჩის მიერ. პოლიტიკური ძალაუფლების ლოგიკა მორალის გარეშე უფრო სავარაუდოა, რომ მოიძებნოს ზოგიერთ აღმოსავლურ ცივილიზაციაში, განსაკუთრებით ინდოეთის ადრეულ იმპერიებში. აქ უკეთ შეიძლება გაანალიზდეს წმინდა "მაჭიაველი" პოლიტიკების თვითრეგულირების ლოგიკა, ვიდრე თანამედროვე პოლიტიკურ სისტემებში. ამ პოლიტიკურ სისტემას ახასიათებს ინტერპენეტაცია, რომელშიც კულტურული სტანდარტები დადგენილია კონსტიტუციური სფეროთი (საკონსტიტუციო სასამართლო საქმეებში პრინციპების დისკურსი და ა.შ.), ეთიკური უნივერსალური ნორმები შემოღებულია სამართლებრივი სისტემის (კანონის უზენაესობის) მეშვეობით, პოლიტიკური პარტიებისა და ინტერესთა ჯგუფების სფერო თანამედროვე პოლიტიკურ სისტემებს უხსნის საზოგადოების ინტერესებს და პროფესიული ნორმები პროფესიული ადმინისტრაციის მეშვეობით პოლიტიკური სფეროს რაციონალურ ასპექტებს რეგულირდება კანონით და ხელმძღვანელობს პოლიტიკური ინტერესების არტიკულაციით (Münch, 1984:303 311). ამდენი აშკარა ჩახლართვით, როგორ შეიძლება პოლიტიკის მოდერნიზაცია გაგებული იყოს, როგორც თვითრეგულირების პოლიტიკური სფეროს გაჩენა? - მიუნჩის ანალიზი მთავრდება.

განსხვავებები და მსგავსება

პირველ რიგში, მნიშვნელოვანია იმის დანახვა, თუ რატომ ეწინააღმდეგება მიუნჩი ასე მკაცრად დიფერენციაციის თეორიებს. ეს არც ისე ნათელია საკუთარი ახსნა-განმარტებებიდან, მაგრამ მთავარია პარსონის ინკლუზიის კატეგორიის გაფართოებაში. პარსონის ფორმულირებაში, ინკლუზია, პირველ რიგში, მოსახლეობის ჩართვას მუდმივად მზარდად გულისხმობდა სოციალური

ქვესისტემის ფარგლებში (პარსონები, 1966:40). ამ კონტექსტში მან მოგვიანებით აღნიშნა, რომ მოსახლეობის ჩართულობა სოლიდარობის მორალურ საზოგადოებას აფართოებს ადრე გამორიცხული ჯგუფების მიმართ (იხ. განსაკუთრებით პარსონები, 1971:26). ლუჰმანი მიუთითებს სეგმენტური დიფერენციაციის დაშლაზე, როგორც პარსონსის მოსახლეობის ინკლუზიის კოლეგა, ხოლო მისთვის ჩართვა არის საზოგადოების გაჩენა, რომელიც ხდება მსოფლიო საზოგადოება. თუმცა, მან ასევე სისტემატურად არ იფიქრა სხვადასხვა სოციალური ქვესისტემების ღირებულების ასპექტების ინტენსიურ გაფართოებაზე, როგორც ქვესისტემების ურთიერთგაერთიანების ტენდენციებზე და, როგორც წინა თავშია მითითებული, ამ ტენდენციებში სხვადასხვა ქვესისტემების სხვადასხვა საზღვრების შესახებ. მართლაც, სოციალური ქვესისტემების დიფერენცირება ჩნდება, როგორც საზოგადოების დაშლა, რომელიც მხოლოდ მედიისა და მედიაციის სფეროების მიერ არის გაერთიანებული. მიუნჩმა ეს პრობლემა აღიარა ლუჰმანის საზოგადოების თეორიაში, მაგრამ შემდეგ უარყო დიფერენციაციის თეორია და კონცენტრირებული იყო მთელი ევროპული სოციალური განვითარების ინტერპენეტაციის პროცესებზე დღემდე. თუმცა, ამით მან განავითარდა ისტორიული პროცესები, რომელთა დემონსტრირებაც ლუჰმანმა შეძლო, როგორც ინდივიდუალური სოციალური ქვესისტემების ღირებულების ასპექტების გამიჯვნა. ამრიგად, სეკულარიზაციის პროცესები, პოლიტიკური სახელმწიფოს გამიჯვნა, საჯარო მმართველობის დეპოლიტიზაცია, მეცნიერების გამიჯვნა იდეოლოგიისა და პოლიტიკისგან და ა.შ. უნდა აღინიშნოს აქ.

ჩვენმა ანალიზებმა ასევე ყურადღება გაამახვილა გაერთიანების ამ ინტენსიურ ასპექტზე, რაც გარკვეულწილად ჩვენს იდეებს მიუნჩის თეორიასთან აახლოებს, მაგრამ რიგი განსხვავებები კვლავ მნიშვნელოვანია: 1) რაც მთავარია, მიუნჩი იღებს პარსონსის ანალიტიკურ ოთხსისტემურ კონცეფციას და აიძულებს საზოგადოების სტრუქტურას მასში. ამის საპირისპიროდ, ჩვენ ვივარაუდოთ პროფესიული ინსტიტუციური სისტემების სიმრავლე, რომელიც დაფუძნებულია ლუჰმანის ემპირიულ-ბეტონის სისტემების კონცეფციაზე. სადაც უნივერსალურ ღირებულებას შეუძლია ორგანიზება გაუწიოს კომუნიკაციურ ველს სტაბილური დაქირავების-სოციალიზაციის შეფასების სტრუქტურებით, განისაზღვრება პროფესიონალური ინსტიტუციური სისტემა. 2) კიდევ ერთი განსხვავება ისაა, რომ საზოგადოებას მხოლოდ ორგანიზაციულ და ინტერაქციის სისტემებთან ერთად მივიჩნევთ, და რომ ჩვენ საზოგადოებას შინაგანად ვშლით ყოველდღიურ ცხოვრებაში და მისგან გამომჩენ პროფესიულ სისტემებში, რომლებიც წარმოიქმნება მედიაციის სფეროს მეშვეობით. 3) ყველაზე ახლოს, რაც შეგვიძლია მიუნჩის იდეასთან მივიდეთ, არის ინსტიტუციური პროფესიული სისტემის ორმაგი რაციონალურობა. თუმცა, როგორც აღვნიშნეთ, ერთი მხრივ, ზოგიერთ პროფესიულ ინსტიტუციურ სისტემაში მხოლოდ ეკონომიკური რაციონალურობა თამაშობს როლს საკუთარი შეფასების რაციონალურობის გარდა, ხოლო მეორეს მხრივ, იურიდიული სფეროს შესაძლო შეჭრა ასევე გარდაუვალია ინსტიტუციური ტენდენციის საკუთარი ღირებულების პერსპექტივით. (ანუ, მას არ შეუძლია დაარღვიოს კანონი / არამართლმადიდებელი კოდი საკუთარი ღირებულების დუალიზმის პრიზმაში). დაბოლოს, აქ არის ჩვენი ძირითადი განსხვავებები მიუნჩთან:

- ეს არ ეხება ოთხი რაციონალურობის ურთიერთდამოკიდებულებას;
- ღირებულებების ცენტრალური დუალი დომინანტურია ინსტიტუციურ სისტემაში, რაც მხოლოდ სხვებს საშუალებას აძლევს იყვნენ მეორეხარისხოვანი;
- ეკონომიკური მომგებიანობის ასპექტი ცენტრალურ როლს ასრულებს ზოგიერთ პროფესიულ ინსტიტუციურ სისტემაში, საკუთარი ღირებულების ორმაგთან ერთად, რაც ხელს უწყობს საკუთარი ღირებულების დომინირებას. ამ თვალსაზრისით, შეიძლება ვისაუბროთ ორმაგ რაციონალურობაზე ზოგიერთ პროფესიულ ინსტიტუციურ სისტემაში;
- იურიდიული სფეროს შეფასება ასევე აღწევს ყველაზე პროფესიონალურ ინსტიტუციურ სისტემებში, მაგრამ ეს არ არის მათი ცენტრალური ღირებულების ორმაგი მტკიცება. უფრო მეტიც, ეს მხოლოდ საზოგადოების ფუნქციონირების წინაპირობაა, როგორც სოციალური კოორდინაციისა და ინტეგრაციის საშუალება;
- საზოგადოების სხვა ღირებულების ასპექტები აყალიბებს არჩევანს ყველა პროფესიულ ინსტიტუციურ სისტემაში, მაგრამ მხოლოდ დაქვემდებარებულ როლს ასრულებს ყოფილისთვის.

თავი VI საზოგადოების დომინირების სტრუქტურა

თანამედროვე სოციოლოგიურ პარლენსში, სოციალური სამყაროს სტრუქტურირების ორი კონცეფცია თანაარსებობს, იშვიათად თეორიული შედარების საგანი და მრავალი თვალსაზრისით, მიუხედავად მათი პოლარული საპირისპირო თემატიზაციისა, ხასიათდება მშვიდობიანი თანაარსებობით და სხვის მიმართ პატივისცემის ნაკლებობით. ჯერჯერობით, ჩვენ ძირითადად ყურადღება გამახვილდა ლუმანის თეორიაზე, რომელიც ალაგებს საზოგადოების ფუნქციურ სტრუქტურას და განვიხილეთ მისი ფუნქციური სტრუქტურის კორექტირების შესაძლებლობები. ამ თავში გაანალიზებულია საზოგადოების დომინანტური სტრუქტურა. თავის შემდეგ მონაკვეთებში შევეცდებით აღვადგინოთ დომინირების სოციალური სტრუქტურების თეორიული ხაზი ფუნქციონალისტური პერსპექტივის პარალელურად და აღწეროთ საზოგადოების ფუნქციონირება ორის სინთეზის გზით.

1. დომინირების სტრუქტურების გაუჩინარება საზოგადოების თეორიებიდან

ორი მოწინააღმდეგე აზროვნების სკოლა იპყრობს ორ ძალიან განსხვავებულ საზოგადოებას. ფუნქციონალისტური სისტემების თეორია ანალიზებს საზოგადოებას, როგორც ფუნქციურ სტრუქტურას, ხოლო მარქსისტული თეორია აჩვენებს საზოგადოების დომინირების სტრუქტურას. გარკვეული სოციალური მოვლენებისა და მოვლენების ასახსნელად, თეორიის ორივე სტრიქონი მუდმივად წარმოიქმნა და განაგრძობს წარმოებას, თითოეული სტრიქონის თეორიული შენობის მიერ მოწოდებულ ჩარჩოში კონკრეტული ანალიზის სიმდიდრეს, რომლებიც, როგორც წესი, საკმარისია მკვლევარისთვის, რათა გაიგოს მოვლენა ან სოციალური მიმდინარეობა სწავლის პროცესში. მიუხედავად იმისა, რომ მკვლევარი უყურებს საზოგადოების ფუნქციურ სტრუქტურას, ღონისძიება წარმოიქმნება ფუნქციური შეზღუდვებით და ინსტიტუციური მექანიზმებით, რომლებიც მათ შუამავლობს და ხედავს მათ გამოხატულ მიზეზებსა და კონტექსტს, რადგან მკვლევარი უყურებს მას დომინირების სტრუქტურის ფონზე, იგივე მოვლენა არის სხვა კლასების ჩაგვრის გამოხატულება, ადამიანთა ჯგუფები,

რომლებიც განისაზღვრება მმართველი კლასის, ჯგუფის, ელიტის მიერ ან იბრძვიან.

ჩვენ გვინდა დავინახოთ, თუ როგორ გაჩნდა თეორიის ორი სტრიქონის გამიჯვნა სოციალური თეორიის ცვლილებების დროს, რა ცალმხრივი მოუტანა მას და როგორ შეიძლება გაერთიანდეს საზოგადოების დათვალიერების ორი განსხვავებული გზა, რომ ერთად შევხედოთ საზოგადოების ფუნქციურ და დომინირების სტრუქტურას.

თუ გადავხედავთ სოციალურ თეორიებში ისტორიულ ცვლილებებს სოციალური თეორიის ორი ძირითადი ხაზის პერსპექტივიდან, რომელიც დღეს არსებობს, როგორც გაყოფილი, ასევე თანაარსებობა, ჩვენ უნდა დავუბრუნდეთ 1800-იანი წლების შუა რიცხვებში. კარლ მარქსის ეკონომიკაზე ორიენტირებული სოციალური თეორია მაკრო-საზოგადოების თეორიის შესახებ ამ დროს გაჩნდა და ფართოდ გახდა ცნობილი. მარქსმა საზოგადოება აღწერა, როგორც ადამიანთა ჯგუფებს შორის ბრძოლა და დაუყოვნებლივ დაამატა მისი თეორია არსებული ძალაუფლების სტრუქტურის წინააღმდეგ პოლიტიკური ბრძოლის საჭიროება. მე - 19 საუკუნის ბოლო ათწლეულებიდან სოციალური მეცნიერებების უფრო სისტემატური, ნეიტრალური ანალიზი ეფუძნებოდა საზოგადოებაში დომინირების სტრუქტურის აღწერისა და სოციალური თეორიის დაფასების ცოდნას, რომელიც უშუალოდ იყო ჩართული პოლიტიკურ ბრძოლაში. რეტროსპექტივით და გასული საუკუნისა და ნახევრის გამოცდილების მიხედვით, შეიძლება ითქვას, რომ, ერთი მხრივ, დომინირების სოციალური სტრუქტურის ანალიზი გაგრძელდა მარქსის თეორიის განვითარების დროს, ნაწილობრივ პირდაპირ პოლიტიკური ბრძოლების ზღვარზე, ნაწილობრივ განვითარებადი უნივერსიტეტ-აკადემიური სფეროში. მეორე მხრივ, დაიწყო თეორიული განვითარება, რომელიც პოლიტიკური სფეროდან მოშორებით გადავიდა, საბოლოოდ ჩამოაყალიბა ჯგუფური ბრძოლების ანალიზი და დომინირების სტრუქტურა და არსებითად ჩასწვდა საზოგადოების ფუნქციურ დაყოფას და მის ფუნქციურ ინსტიტუციურ მექანიზმებს, როგორც "საზოგადოებას".

პირველი მნიშვნელოვანი ნაბიჯი საზოგადოების ფუნქციური განზომილებისკენ გადადგა ემილ დურხეიმმა. ადრინდელი წინამორბედების ნამუშევრების საფუძველზე - აგვისტო Comte, Frederic Le Play, Herbert Spencer და ა.შ. - დურხეიმი, საზოგადოების სამეცნიერო კვლევის ძირითადი ექსპონენტი, რომელიც დაფუძნებულია საბუნებისმეტყველო მეცნიერებების კვლევის სტილზე და გათავისუფლებულია უშუალო პოლიტიკური, მორალური და რელიგიური მოსაზრებებისგან, ცდილობს სოციალური სამეცნიერო მეთოდის დანერგვას, მიუხედავად იმისა, რომ ის ჯერ კიდევ არ არის თავშეკავებული ბიოლოგიური ანალოგების მიმართ თავის პირველ დიდ ნაშრომში, ალბათ ჰერბერტ სპენსერის გავლენის ქვეშ (იხ. მისი 1893 წლის წიგნის ინგლისური თარგმანი შრომის სოციალური დაყოფის შესახებ: დურხეიმი 2001). ვინაიდან მარქსისთვის - და ზოგადად სოციალური ანალიზის ადრეული მომხრეებისთვის - საზოგადოების ძირითადი ერთეულები იყვნენ ინდივიდუალური ადამიანები და განსხვავებები უფრო დიდი საზოგადოების ფუნქცია იყო, რომელშიც ადამიანები იყვნენ ჩანერგილი - მაგალითად, Comte და Le Play ხაზს უსვამდნენ ოჯახის როლს საზოგადოებაში ადამიანთა ჯგუფებს შორის - დურხეიმი განზრახ დაშორდა ცალკეულ ადამიანებს და ცდილობდა სოციალური ფაქტების ხელში ჩაგდებას

ბუნებრივი მეცნიერების კვლევის "ფაქტებთან" ერთად. მისი თქმით, ობიექტური სოციალური სამეცნიერო კვლევა მხოლოდ იმ შემთხვევაში იყო შესაძლებელი, თუ ადამიანს შეეძლო ეპოვა დამაჯერებელი სოციალური ფაქტები, რომლებიც განცალკევებული იყო ინდივიდების სუბიექტურობისა და იდეებისგან: "ეს ფაქტები მოქმედების რეჟიმებია, აზროვნების ფორმები და გრძნობები, რომლებიც ინდივიდისთვის გარეგანია და რომლებსაც აქვთ დამაჯერებელი ძალა და ამით თავს იჩენენ ინდივიდზე" (დურხეიმი 1978:27). დურხეიმის სხვა შემოხრუნება საზოგადოების ჯგუფის სტრუქტურისგან და სოციალური საზოგადოების ფუნქციური განზომილებისგან იყო მისი ანალიზი შრომის სოციალური დაყოფის შესახებ 1890-იან წლებში. მიუხედავად იმისა, რომ მან ჯერ კიდევ გამოიყენა "შრომის დაყოფის" მაშინდელი საერთო კონცეფცია თავის ანალიზში, მან უკვე ყურადღება გაამახვილა გარკვეული ძირითადი სოციალური ფუნქციების გარშემო ორგანიზებულ საქმიანობის სფეროებზე, სოციალურ ორგანიზაციაში ცვლილებების ანალიზში უფრო პრიმიტიული ადამიანური საზოგადოებების მექანიკური სოლიდარობისგან მოწინავე საზოგადოებების ორგანულ სოლიდარობამდე (დეტალური ანალიზისთვის, იხილეთ Némédi 2001:405-431).

მეორეს მხრივ, გერმანელი სოციალური მეცნიერი გეორგ სიმმელი ხელს უწყობს საზოგადოების ჯგუფურ სტრუქტურასთან შესვენებას მისი ნამუშევრებით, რომლებიც ასევე დაწერილია 1890-იან წლებში და საუკუნის დასაჯგუფებლად. მან ასევე დაუპირისპირდა იმ აზრს, რომ ინდივიდი საზოგადოების სტრუქტურის ძირითად ერთეულად მიიჩნევა და სოციალური წარმონაქმნები შეისწავლა ინდივიდებისა და ადამიანთა ჯგუფების თვალსაზრისით. მაგრამ სიმელმა დურხეიმზე განსხვავებული მიდგომა მიიღო. მან აღნიშნა, რომ საზოგადოების ურბანიზებისას, სოციალური წარმონაქმნები სულ უფრო და უფრო ნაკლებად ემყარება ინდივიდის საერთო პიროვნებას და რომ ინსტიტუტების მოქმედი და გაშვებული პირები მხოლოდ ერთ როლს ასრულებენ: "გადამზიდველი, ფულის გამსესხებელი, მშრომელი, რომელზეც ხალხია დამოკიდებული, საერთოდ არ აქვს პიროვნება, რადგან თითოეული მათგანის მხოლოდ ერთი მხარე შედის მასთან ურთიერთობაში. ისინი მხოლოდ პიროვნების ერთ მხარეს არიან, რადგან ისინი ყველა ადამიანის ნაწილია. შრომის თანამედროვე დაყოფა ასევე ფარავს მათ ფუნქციებს, რადგან ის საშუალებას აძლევს მათ მხოლოდ ერთ მხარეს მოვიდეს წინა პლანზე, ხოლო სხვები უკანა პლანზე გადადიან - პიროვნება, ბოლოს და ბოლოს, ფუნქციების მთლიანობაა" (სიმელი 1973: 59). ამრიგად, სიმელი არღვევს ადამიანს, როგორც სოციალურობის ძირითად ერთეულს, რომელიც საუკეთესოდ მაინც შედის თეორიულ ანალიზში, როგორც როლის კომპლექსი. მეორეს მხრივ, ინდივიდუალური სოციალური წარმონაქმნები ჩამოყალიბებულია, როგორც სხვადასხვა როლური საქმიანობის სერია (ნორმები, ცოდნა) (Simmel 1890).

ამავე დროს, როგორც დურხეიმი და სიმელი, მაქს ვებერის ზოგიერთმა თეორიულმა შეხედულებებმა მნიშვნელოვანი მიღწევები მოახდინა და მნიშვნელოვანი გახდა საზოგადოების თეორიული სურათის შემდგომი შესვენებისთვის, როგორც ჯგუფური ბრძოლა და ადამიანთა ჯგუფი. ვებერმა სოციალური მოქმედების ტიპები (მიზანი-რაციონალური, ღირებულებით რაციონალური, ემოციური და ტრადიციული) სოციალური მეცნიერების ანალიზის საწყისი წერტილი გააკეთა და თითოეული ტიპის მოქმედების თვალსაზრისით

სოციალური საქმიანობის ორგანიზება შეისწავლა (იხ. ვებერი 1987: 51-80). მან შეისწავლა ეკონომიკა, საჯარო მმართველობა, მეცნიერება და რელიგიური საქმიანობა, როგორც მიზნის რაციონალური და სხვა მოქმედების ფორმების გაჩენა და ტრანსფორმაცია და აჩვენა მოქმედების თითოეულ სფეროში სხვადასხვა ფორმის დომინირება. მაგალითად, ეკონომიკური და სამეწარმეო მოქმედების, სამართლის, მეცნიერებისა და საჯარო მმართველობის მიზნის რაციონალურობის დომინირება და, შესაბამისად, ტრადიციული სამოქმედო სივრცის შემცირება თანამედროვე ევროპული საზოგადოების განვითარებაში. სხვადასხვა ტიპის მოქმედების დომინირების ჩვენებით საქმიანობის სხვადასხვა სფეროში და თითოეულ სფეროში გაბატონებული ღირებულების ასპექტების დიფერენცირებით, მან აღწერა საზოგადოების ფუნქციური დიფერენცირება მრავალი გზით - როგორც დურხეიმმა რამდენიმე წლის წინ გააკეთა შრომის სოციალური დაყოფის ანალიზით, მაგრამ ვებერმა არ გამოიყენა ტერმინი ფუნქციური დიფერენცირება. ამის მიზეზი ალბათ შეიძლება აღმოჩნდეს იმით, რომ მე -19 საუკუნის მეორე ნახევარში ინგლისელმა ჰერბერტ სპენსერმა, რომელმაც გააანალიზა საზოგადოება ბიოლოგიური ანალოგების საშუალებით - როგორც ორგანო ორგანოებით, რომლებიც განასხვავებენ განვითარებას დისკრედიტაციას სოციალურ სამეცნიერო საზოგადოებაში ფუნქციური დიფერენციაციის იდეა და ვებერმა თავიდან აიცრა ეს ტერმინები.

შემდეგი სოციოლოგი, რომელიც ფართოდ იყო ფოკუსირებული საზოგადოების ფუნქციურ სტრუქტურაზე, იყო თალკოტ პარსონსი, ამერიკელი სოციოლოგი. პარსონებმა შეგნებული ძალისხმევა გააკეთეს Durkheim, Simmel და Weber- ის ანალიტიკური თეორიების სინთეზირების მიზნით, 1920-იანი წლების ბოლოს, ზემოთ ნახსენები ევროპელი სოციოლოგების მუშაობის დასრულებიდან რამდენიმე წლის შემდეგ (იხ. ფართოდ Pokol, 1987: 160-166). მიუხედავად იმისა, რომ სამი ნამუშევარი დიდწილად ერთმანეთისგან დამოუკიდებელი იყო და არ ასახავდა ერთმანეთს - და თანამედროვეებმა მიიჩნიეს, როგორც ურთიერთგამომრიცხავი თეორიები-პარსონებმა შეძლეს მათში აღმოჩენა, რეტროსპექტივით და მზა ნამუშევრების მიუკერძოებელი შესწავლით, ერთიანი თეორიის მონახაზი. სხვადასხვა თეორიის ერთად დათვალიერებით მან შეძლო გაეგო დურხეიმის, სიმელისა და ვებერის სხვადასხვა ანალიზი, როგორც იგივე მცდელობის სხვადასხვა ფორმულირება. მაგალითად, მან შეძლო Simmel- ის როლის კატეგორიისა და ვებერის მოქმედების კატეგორიის შემუშავება, როგორც სოციალურობის დაშლის სხვადასხვა ძირითადი ერთეულები. ეს ხსნის "ადამიანის", "როლის", "მოქმედების" თეორიულ განვითარებას, როგორც უფრო ღრმა რეზოლუციას, რომლისთვისაც პარსონები აყალიბებენ საკუთარ თეორიულ განმარტებას: სოციალურობის ძირითადი ერთეული არის "ერთეულის მოქმედება" (შდრ. პარსონსი 1937:743). ამრიგად, სოციალური რეალობის კონკრეტული მასალა, რომელიც ორგანიზებულია ფიზიკური და ბიოლოგიური სამყაროს საშუალებით, არ არის "ადამიანი" და "ადამიანთა ჯგუფები", არამედ როლებისა და მოქმედებების შეკრება. პარსონებმა ეს პრეტენზია მიიღეს დურხეიმისგან, მაგრამ სპენსერის თეორია, რომელიც დაფუძნებულია ბიოლოგიურ ანალოგებზე, მისი ფუნქციური დიფერენციაციისა და სისტემების ორგანიზებით, როგორც ჩანს, თეორიაა უარყოფილი. "სპენსერი მკვდარია", - დაიწყო მან თავისი ანალიზი 1937 წლის

წიგნში, რომლითაც იგი გულისხმობდა, რომ სოციალური თეორია, რომელიც არ უახლოვდება საზოგადოების სტრუქტურას სუი გენერის სოციალურობის შემუშავებით, მკვდარია.

პარსონსის თეორიულ განვითარებაში მნიშვნელოვანი ნაბიჯი იყო ტერმინების "სისტემის" და "ქვესისტემის" დანერგვა სოციალური წარმონაქმნების დასაპყრობად. Durkheim, Simmel და Weber არ იყენებდნენ ამ ტერმინებს მათ ანალიზში, ხოლო ვებერი, მაგალითად, ჩვენ ვხვდებით სოციალური სფეროების გამიჯვნას ან კანონის, ეკონომიკის, მეცნიერების, ადმინისტრაციის, რელიგიის და ა.შ., როდესაც ის ანალიზებს საზოგადოების შიდა სფეროებს. 1930-იან წლებში პარსონებმა დაიწყეს საზოგადოებისთვის სისტემების თეორიის გამოყენებადობა, 1940-იან წლებში ზოგადი სისტემების თეორიის მოვლენების კონტექსტში, განსაკუთრებით თეორიული ბიოლოგების მიერ (იხ. მისი 1975 წლის ავტობიოგრაფია, ინგლისურ პოპულზე 1987: 188-190). რამდენიმე წლის კვლევის შემდეგ, მან გააფართოვა თავისი 1937 წლის მოქმედება-თეორიული სინთეზი და, თავის 1951 წელს წიგნში "სოციალური სისტემა", საზოგადოებას აღწერს, როგორც სისტემას და ინდივიდუალურ ფუნქციურ სფეროებს, როგორც სოციალურ ქვესისტემებს, რომლებიც მუშაობენ საერთო სოციალურ სისტემაზე შეყვანის გამომავალი კავშირების საშუალებით. მოგვიანებით, პარსონებმა დეტალურად გაანალიზეს თითოეული სოციალური ქვესისტემა ცალკეულ მოცულობებში, ხოლო 1960-იან წლებში მან კონცეპტუალიზებული სოციალური ევოლუცია მოახდინა, როგორც ინდივიდუალური ფუნქციური ქვესისტემების დიფერენცირება (Parsons 1966). სოციალურობის როლების კონკრეტული მასალა, მოქმედების ტიპები - ამრიგად, ჩამოყალიბებულია პარსონსის თეორიაში, როგორც როლებისა და მოქმედების სისტემების სისტემები და მათი ფუნქციური დიფერენცირება. ეს არის იდეა, რომ დურხეიმის ადამიანის საზოგადოებების განვითარებაში მერყეობს მექანიკური "სეგმენტური" დაყოფადან ფუნქციურ დაყოფამდე, რომელიც ქმნის ურთიერთობების სულ უფრო ორგანულ სისტემებს, ან სიმმელის სოციალური დიფერენცირების თეორიაში როლის დიფერენცირების გასწვრივ. ჰერბერტ სპენსერში, როგორც ჩანს, არასტრუქტურირებული ბარელზე საზოგადოების განვითარება ფუნქციურად დიფერენცირებული ერის სახელმწიფოებში, პარსონებში ის კვლავ ჩნდება ზოგადი სისტემების თეორიის შეხედულებების საფუძველზე. ევროპული კლასიკოსების გარდა, პარსონსის ამ იდეის განვითარებაზე ალბათ გავლენა მოახდინა იმ ფაქტმა, რომ 1920-იან და 1930-იან წლებში უილიამს ჯ. თომას და ფლორიან ზნაიცის "პოლონელ გლეხი ევროპასა და ამერიკაში" მათ მუშაობაში ევროპასა და ამერიკაში მოქმედების სფეროების დიფერენცირებაზე, რომლის მთავარი მახასიათებელი იყო აქცენტი მოქმედების განმასხვავებელ სფეროებში სხვადასხვა ღირებულების ორიენტაციაზე და აქცენტი რომ ამ დიფერენციაციის შემდეგ მოქმედების თითოეული სფერო გულგრილი ხდება სხვა სფეროების ღირებულების ასპექტების მიმართ (იხ. Znaniecki 1934 მეთოდოლოგიური განმარტებისთვის). ამრიგად, საზოგადოების ფუნქციური სტრუქტურა უკვე პარსონების ყურადღების ცენტრშია და მიუხედავად იმისა, რომ ადამიანთა ჯგუფები კვლავ იმყოფებიან როგორც "კოლექტივები" ან "ოკუპაცია", როგორც სოციალური ქვესისტემების დანამატები, ინდივიდუალური ჯგუფური ბრძოლების არსებობა, დომინირება და ჩაგვრა და მათი მექანიზმები მთლიანად

გამორიცხულია სოციალური ქვესისტემებისა და მთლიანად საზოგადოების ანალიზიდან.

გერმანელმა ნიკლას ლუჰმანმა მნიშვნელოვანი როლი ითამაშა ფუნქციური მიდგომის შემდგომ განვითარებაში ორი თვალსაზრისით. პირველ რიგში, პარსონის თეორიის ზოგიერთი კომპონენტის შემდგომი მოვლენების მნიშვნელობა და მეორე, პარსონის თეორიის შეღწევის მნიშვნელობა გერმანულ სოციალურ თეორიაში. ლუმანის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი თეორიული შესწორება არის მისი რეინტერპრეტაცია პარსონების ანალიტიკური და არარეალობის რეალისტური ემპირიული ხასიათის სოციალური ქვესისტემების. მან ივარაუდა, რომ საზოგადოების ფუნქციური საქმიანობა, ყოველ შემთხვევაში, ევროპულ და ჩრდილოეთ ამერიკის სოციალურ განვითარებაში, რომელიც წარმოიშვა მისგან, სულ უფრო ფუნქციურად დიფერენცირებულია რეალური ისტორიული ცვლილების დონეზე და რომ შეიძლება გამოვლინდეს ემპირიულად არსებული მექანიზმები, რომელთა გასწვრივ შეიძლება ინდივიდუალური ფუნქციური ქვესისტემების საზღვრები მიიზიდეს სხვებისთვის (შდრ. ლუჰმანი 1965; 1970). თანამედროვე ეპოქიდან ევროპული საზოგადოების განვითარებაში ეკონომიკის, პოლიტიკის, რელიგიის, მეცნიერების, სამართლის, განათლების და ა.შ. სოციალური ქვესისტემები. სულ უფრო მეტად განსხვავდებოდა ერთმანეთისგან და ორგანიზებული იყო ორობითი კოდის მიხედვით ან ჩამოაყალიბეს საკუთარი შიდა ლოგიკა. ლუმანის თეორიაში, საზოგადოების დომინანტური სტრუქტურა და ჯგუფური წევრობის განზომილება და ზოგადად ბრძოლები მთლიანად ამოღებულია ინდივიდუალური სოციალური მოვლენების ანალიზიდან. მოვლენების ანალიზში ჩნდება მხოლოდ საზოგადოების ფუნქციური სტრუქტურა და მისი შედეგები. ლუჰმანი ასევე ცალსახად აღნიშნავს, რომ, მისი აზრით, გავლენიანი პირების ადამიანთა დომინანტურ ჯგუფად ორგანიზება აღარ არის შესაძლებელი დღევანდელი ფუნქციური დიფერენციაციების გამო: "(...) საზოგადოების მმართველ სტრუქტურებში უდავოდ არსებობს ე.წ. "კონფლიქტის კვანძები" ფართომასშტაბიანი აპარატების ხელმძღვანელობას, პოლიტიკურ გავლენასა და აკადემიურ პრესტიჟს შორის, ანუ ელიტურ სტრუქტურას, ასე ვთქვათ. თუმცა, თუ ამ ფენომენს უფრო ყურადღებით დავაკვირდებით, ვხვდებით, რომ ეს მხოლოდ იმ ადამიანებს ეხება, რომლებიც 45-დან 65 წლამდე მაღალი პრესტიჟის გარკვეულ პოზიციებს იკავებენ, მაგრამ რომლებიც ძლივს ფარავენ მათი სიცოცხლის მეოთხედს და ვისთვისაც ოჯახის წევრებისთვის პრივილეგირებული პირობების გადაცემის შესაძლებლობა არ არსებობს" (ლუმანი 1987: 5-6). სხვა კვლევაში ის დასძენს, რომ სხვადასხვა ქვესისტემების შეფასების თანახმად, წარმატებული აღმავალი მობილური ადამიანები არ მოქმედებენ როგორც ჯგუფი და, შესაბამისად, ვერ დომინირებენ როგორც მმართველი კლასი: "არ შეიძლება ვისაუბროთ "მმართველ კლასზე" - და მოდით, დავტოვოთ, არის თუ არა ეს სამწუხარო ან მისასალმებელი - იმიტომ, რომ მათ არ შეუძლიათ კონფლიქტი, როგორც კლასი. ძველი ზედა კლასებისგან განსხვავებით, მათ არ აქვთ შესაძლებლობა, ოჯახური მემკვიდრეობით დასტაბილურდნენ თავიანთი წარმატება" (ლუჰმანი 1984:72). ლუჰმანი კი ამტკიცებს, რომ ერთი ქვესისტემის წარმატებული მიღწევები შეიძლება გადაეცეს სხვა ქვესისტემებს შეზღუდული მოცულობით, მაგრამ რომ ადამიანების მუდმივად პრივილეგირებული ჯგუფი,

როგორცაა "მმართველი კლასი", არ შეიძლება წარმოიშვას. სოციალური ევოლუციის ადრეული ფაზისგან განსხვავებით, რომელშიც საზოგადოების ორგანიზაცია იყო დაკავშირებული ადამიანების დახურულ ჯგუფთან (კასტები, ბრძანებები) თითოეული სოციალური ფუნქციისთვის - ანუ სტრატეგიზირებულ საზოგადოებებში - ადამიანების ასეთი სოციალურად დომინანტური ჯგუფები აღარ შეიძლება წარმოიშვას დღევანდელ ფუნქციურად დიფერენცირებულ საზოგადოებებში.

ლუჰმანმა შეიტანა ფუნქციონალისტური სისტემების თეორია, რომელიც მან მიიღო და შეიმუშავა პარსონსისგან სოციალური სამყაროს კონცეპტუალური სტრუქტურისადმი მიდგომა, რომელიც ბრუნდება დილთეისა და ჰუსერლში (იხ. მისი შესწავლის უნგრული თარგმანი ამ თემაზე: ლუჰმანი 1987 ბ). სოციალური სამყარო-ან ლუჰმანის ტერმინის გამოყენება, სოციალური სისტემები, რომლებიც ორგანიზებულია არსებობის ფიზიკურ და ბიოლოგიურ სფეროებზე, არის მნიშვნელობის ნივთიერება და სიტყვების, ნორმების, სიმბოლოების, მსახიობებისა და კომუნიკატორების მიერ მათი საერთო სოციალიზაციის მნიშვნელობის წარმოდგენა და მილიონობით მათგანის მიმოქცევა კომუნიკაციასა და მოქმედებაში წარმოადგენს საზოგადოების ფუნქციონირებას. ამ გაფართოებით, სოციალური სამყაროს ავტონომიური ორგანიზაციის თეორიულად რეკონსტრუქციის მიზანი, როგორც ინდივიდის, ასევე ფიზიკური და ბიოლოგიური სამყაროდან, წარმატებით იქნა მიღწეული. მიუხედავად იმისა, რომ ლუჰმანი მძიმედ გააკრიტიკეს მისი თეორიიდან ადამიანების გამორიცხვის გამო და ამით საზოგადოების არაადამიანური, არაადამიანურზე ორიენტირებული სურათის დახატვა (იხ. მაგალითად, გრიმი 1974; Giegel 1975), ასევე ამტკიცებდნენ, რომ ეს გამორიცხავს მსახიობებს საზოგადოებაში ძალების ჩამოყალიბების როლიდან (იხ. შიმანკი 1985; 1988).

ლუჰმანის ყველაზე დაჟინებული თეორიული კრიტიკოსი 1960-იანი წლებიდან იყო იურგენ ჰაბერმასი, რომელიც ადრე მარქსიზმისა და ფრანკფურტის სკოლის თეორიულ ხაზებზე იყო დახატული, მაგრამ რომელიც მრავალი თვალსაზრისით თავად გადავიდა ლუჰმანთან დებატებში დომინირების სოციალური სტრუქტურის ანალიზისგან და პარსონის თეორიის გავლენის ქვეშ, რომელიც მან გერმანიაში მოიყვანა, როგორც მისი მასწავლებელი. თავის მთავარ ნაშრომში, 1981 წელს გამოქვეყნებული კომუნიკაციური მოქმედების თეორია, პარსონის თეორია, განსაკუთრებით მისი მოქმედების თეორიის ხაზი, გახდა მისი ერთ-ერთი მთავარი თეორიული საყრდენი და მან აღწერა მაკრო-საზოგადოების სტრუქტურა, როგორც სისტემების ერთობლიობა, რომელიც ფუნქციონირებს სიცოცხლის სამყაროს ან ინსტრუმენტული რაციონალურობის მიხედვით (Habermas 1981). მიუხედავად იმისა, რომ ის ბევრად უფრო კრიტიკულია საზოგადოების ფუნქციურ სტრუქტურაში ცვლილებების მიმართ, ვიდრე ლუჰმანი და აკრიტიკებს თანამედროვე სოციალურ განვითარებას, როგორც ყოვლისმომცველი ბაზრისა და პოლიტიკურ-ადმინისტრაციული სისტემების დესტრუქციული ტენდენციების ზრდას და მათი კოლონიზაციის თვისებებს სიცოცხლის სამყაროს კომუნალური ხასიათის, ეს კრიტიკა რჩება ფუნქციურ სტრუქტურაში. ჰაბერმა თავს იკავებს კეთილდღეობის სახელმწიფოს დომინირების სტრუქტურის ანალიზისგან, კაპიტალისტური ჯგუფების ბრძოლებისგან, მათი ბატონობისა და სოციალური

ჩაგვრის მექანიზმებისგან და როგორღაც აკავშირებს ამას სიცოცხლის სამყაროსა და სისტემების დინამიკასთან. ჰაბერმასის ეს შემოხრუნება ასევე ძალიან მნიშვნელოვანია, რადგან მარქსისტული ფრანკფურტის სკოლის კრიტიკული ხაზი იყო თანამედროვე საზოგადოებაში დომინირების სტრუქტურის ანალიზის ერთ-ერთი მხარდამჭერი. ამრიგად, ჰაბერმასის შემოხრუნება დომინირების სტრუქტურისა და მისი კრიტიკული ანალიზის ფუნქციის სტრუქტურის ფარგლებში გადატანიდან მნიშვნელოვნად შეუწყო ხელი იმ ფაქტს, რომ ზოგიერთი ავტორის სოციალური ანალიზი, რომლებიც ღიად აცხადებდნენ, რომ მარცხნივ იყვნენ, უფრო და უფრო ნაკლებად მიმართული იყო დომინირებისა და ჩაგვრის კონკრეტულ მექანიზმებზე და უფრო მეტად ქვედა კლასების ცუდ მდგომარეობაზე და სოციალური უსაფრთხოების ბადეების გაზრდის აუცილებლობაზე და მათზე დახარჯული თანხის ოდენობა, შესაძლოა, აქტივისტური პოლიტიკური მოძრაობების ფარგლებში. ამრიგად, მმართველი კლასის, ელიტებისა და მათი ჩაგვრის ტექნიკის ადრინდელმა ანალიზმა დიდწილად შეცვალა მიმართულება და, მემარცხენე მარქსისტული ტრადიციისადმი ერთგული ადამიანების მნიშვნელოვანი რაოდენობისთვის, შემცირდა მხოლოდ სოციალური მგრძობელობის უფრო მაღალი ხარისხის დემონსტრირება. ჰაბერმასის პოპულარობამ ბოლო ათწლეულების განმავლობაში მარცხენა სოციალურ მეცნიერებებში მნიშვნელოვნად შეუწყო ხელი ამ მიმართულების ცვლილებას.

2. კლასის სტრუქტურა და საზოგადოების ქვესისტემები

ჩვენ ასევე უნდა გამოვიკვლიოთ თეორიის ორი სტრიქონის სხვადასხვა ხაზგასმა მათ ცენტრალურ კატეგორიებზე. მიუხედავად იმისა, რომ მარქსისტულ თეორიაში საზოგადოების ყველაზე მნიშვნელოვანი სტრუქტურული კომპონენტებია სოციალური კლასები, ფუნქციური სისტემების თეორიაში ეს არის სოციალური ქვესისტემები.

ფუნქციური სტრუქტურის კონცეფცია განსაკუთრებით აშკარაა გერმანულ თეორიულ სოციოლოგიაში, სადაც ლუმანის შემდეგ, სისტემის პარსონის ანალიტიკური კონცეფცია 1960-იანი წლებიდან გარდაიქმნება სისტემის ემპირიულ-ბეტონის კონცეფციად, ხოლო ლუჰმანმა შეიმუშავა სისტემის კონცეფცია ინდივიდუალურ სოციალურ ქვესისტემებთან მიმართებაში დეტალური მუშაობის სიმდიდრეში. ჰაბერმასის ყოვლისმომცველი სოციალური სტრუქტურის თეორიები, რომლებიც მსჯელობდნენ ლუჰმანთან, ან ცოტა ხნის წინ რიჩარდ მიუნჩთან, ემყარება ურთიერთობებს როლებს, მოქმედებებსა და კომუნიკაციებს შორის ადამიანთა ჯგუფებში და ადამიანის კომპაქტური კონცეფციის დაშლას. ამ თვალსაზრისით, აღსანიშნავია ისიც, რომ ჰაბერმასი ცვლის კლასის ანტაგონიზმს, რომელიც ძველი სტილის სტრუქტურიდან გამომდინარეობს ფუნქციურ სისტემებსა და სიცოცხლის სამყაროს შორის ოპოზიციით, რომელშიც "ექსპლუატაცია" იცვლება სიცოცხლის სამყაროს "კოლონიზაციით" (Habermas 1981/II: 489-547). ამ თვალსაზრისით, კლაუს ოფემ, მაგალითად, რომელმაც თავის ადრინდელ ნაშრომში ძირითადად გამოიყენა კლასისა და პოლიტიკური

სტრატეგიკაციის ცნებები საზოგადოების მომავალი განვითარების ალტერნატივების გამოსაკვეთად, შეიმუშავა საზოგადოების ახალი კრიტიკა სოციალური ქვესისტემების პერსპექტივაში და ხედავს კაპიტალისტური საზოგადოებების თვითდესტრუქციულ ტენდენციებს საზოგადოების ინდივიდუალური ფუნქციური ქვესისტემების ქაოსში (Offe 1986: 112-115).

თანამედროვე გერმანულ სოციოლოგიაში, საზოგადოების ჯგუფურ-სოციალური სტრუქტურების მიღმა სხვა ტიპის სტრუქტურის კონცეფცია უფრო ნათლად არის გააზრებული, ვიდრე ამ კონცეფციის დაბადების ადგილას, ამერიკული სოციოლოგია. პარსონის თეორია, რომელიც ძალზე აბსტრაქტული და ანალიტიკურია მის სისტემებში აზროვნებაში, ხშირ შემთხვევაში გამოჩნდა ამერიკელ სოციოლოგებს, როგორც რეალური ადამიანების "წმინდა თეორიული" საზოგადოების მოგვარების მცდელობას, რის საფუძველზეც არ შეიძლება ჩატარდეს რეალური სოციალური წარმონაქმნების ემპირიული კვლევები. (იხ., მაგ., ბლაუ 1978ბ: 203). სოციოლოგებს შორის უფრო მჭიდროდ არის დაკავშირებული პარსონებთან, თუმცა, დაიწყო სოციალური მექანიზმების ემპირიული კვლევების სერია ადამიანების ჯგუფის სტრუქტურების მიღმა, ყოველ შემთხვევაში, ზოგიერთი სოციალური ქვესისტემისთვის. კიდევ ერთხელ, მან აიღო მერტონის კალიბრის მოაზროვნეები მეცნიერებისა და ლასველისა და კარლ დეიჩის სოციოლოგიაში პოლიტიკურ სისტემაში პარსონსის აბსტრაქციებისა და ანალიტიკური განსხვავებების გასაქარს და თეორიულ შეხედულებებს ემპირიციზმთან დაახლოებას. სოციალური თეორიისა და სტრუქტურირების თეორიის თვალსაზრისით, ამ ნაწილობრივმა შესწორებებმა ვერ შეძლო ტრანსფორმაციული ეფექტი ამერიკულ სოციოლოგიაში, როგორც მთლიანობაში, რომ ლუკმანმა შეძლო გერმანიის სოციოლოგიაში მიღწევა. მისი გავლენის გათვალისწინებით, პარსონსის ინიციატივების გავლენა სოციალურ სტრუქტურებზე შეიძლება უკეთ დაფასდეს და შევადაროთ ადამიანის ჯგუფების განზომილების სტრუქტურულ კონცეფციებს.

ემპირიული სოციოლოგების ქამრისთვის, ეს თეორიული კონსტრუქციები და კონტრასტები, როგორც წესი, უკვე არარელექტიურია და იმისდა მიხედვით, თუ რომელი ტენდენცია იყო უპირატესი მათ საუნივერსიტეტო განათლებაში, ისინი იყენებენ ერთ ან მეორე პარადიგმას უდიდესი თვითმტკიცებულებით. რა თქმა უნდა, განსაკუთრებით ადამიანთა ჯგუფებთან გამოვლენილი სოციალური სტრუქტურის გამოსახულებას აქვს შანსი გამოიყენოს ყოველდღიური თვითმტკიცებულებით, რადგან ის საკმაოდ შეესაბამება ყოველდღიური აზროვნების ანთროპომორფიზაციის ტენდენციებს: საზოგადოება შედგება ადამიანებისგან და უფრო დიდი სოციალური სუბიექტები შეიძლება გაიაზრონ მზარდი ჯგუფების, სტრატას, ადამიანების კლასების გასწვრივ. მოკლედ შევეცადოთ აღვადგინოთ სტრუქტურული სურათის გაჩენის გზა, რომელიც იმლება კლასობრივი სტრუქტურის კონცეფციისგან, რომელიც დაფუძნებულია ადამიანთა ჯგუფებზე, ყოველ შემთხვევაში, მისი ძირითადი კვანძების მითითებით.

ამ მიდგომის ერთ-ერთი საწყისი პუნქტი, როგორც ვნახეთ, არის დურხეიმის შეხედულება საზოგადოებაზე, როგორც "სოციალური ფაქტების" საფუძველზე ინდივიდების შესახებ და მათ შორის არსებული მიახლოებები. დუგლას ვ. პორპორაში ჩვენ ვპოულობთ კარგ განსხვავებას დურხეიმისა და მარქსის

სტრუქტურის კონცეფციის საწყის წერტილებს შორის: "მარქსისტული თვალსაზრისით, სოციალური სტრუქტურები ინდივიდებს შორის ურთიერთობების ერთობლიობაა. სოციალური სტრუქტურის ეს კონცეფცია სრულიად განსხვავდება დურხეიმური კონცეფციისგან სტატისტიკური თანულებებისგან, რომლებიც განსაზღვრავენ სოციალური ფაქტების მიმდინარეობას. მიუხედავად იმისა, რომ მარქსის კლასობრივი ურთიერთობები ისეთივე არასასურსოა, როგორც დურხეიმის სტატისტიკური კანონქვეობა, ისინი ადამიანის ინდივიდუალები არიან და არა რაოდენობრივი. მარქსის ცნება კლასობრივი ურთიერთობების შესახებ აუცილებლად მოიცავს ადამიანის აქტორებს, ხოლო დურხეიმი ხედავს სოციალურ სტრუქტურებს, როგორც ინდივიდების ხელმძღვანელებზე მაღლა ფუნქციონირებას და არა ინდივიდებს შორის ურთიერთობას. (პორპორა 1987: 2-3). ამრიგად, ინდივიდებისა და მათი ჯგუფების ნაცვლად (სტრატა, კლასები), დურხეიმმა შეცვალა სოციალური ფაქტები და უფრო ფართო წარმონაქმნები, რომლებიც მათ წარმოადგენენ და ცდილობდნენ ამ კვეთაში გამძლე სტრუქტურების პოვნას.

საზოგადოების ჯგუფზე დაფუძნებული კონცეფციისგან თავის დაღწევის კიდევ ერთი საწყისი წერტილი იყო გასული საუკუნის ბოლოდან ადამიანის კომპაქტური კონცეფციის დაშლა - აქ გეორგ სიმელის სოციოლოგიის გავლენა უპირველეს ყოვლისა უნდა აღინიშნოს - როლის კონცეფციით და, პარალელურად, "მოქმედების" გამოყენებით, როგორც სოციალური სამყაროს მშენებლობის ძირითადი ერთეული. მაქს ვებერის უზარმაზარი გავლენა აქ უნდა აღინიშნოს და ეს საწყისი წერტილები - განსაკუთრებით ვებერის, დურხეიმისა და პარეტოს ამ საწყისი წერტილებზე - გადადგმული ნაბიჯი იყო "ადამიანის ჯგუფური საზოგადოების სტრუქტურის" კონცეფციისგან ტალკოტ პარსონსის დიდი 1937 წლის სინთეზში, სოციალური მოქმედების სტრუქტურაში. სოციალური და პარსონების ათწლეულების თეორიული მუშაობის ძირითადი ერთიანობის უფრო მიზანმიმართულმა ექვეყნებმა დააყენა სოციოლოგიაში ფუნქციონალისტური სისტემების თეორიის შემდგომი განვითარება, რამაც დაასრულა საზოგადოების კონცეფციისგან თავის დაღწევა ადამიანის კომპაქტური ხედვის საფუძველზე. პარსონებმა ადამიანის კონცეფცია ჩაანაცვლეს "როლის" კონცეფციით და "მოქმედების" კონცეფციით, როგორც სხვადასხვა როლების დაშლის საშუალება და შეიმუშავეს "ნიმუშის ცვლადების" კონცეფცია, როგორც სხვადასხვა ტიპის მოქმედების დაშლის ძირითადი საშუალება (პარსონები 1937; 1951; 1953). განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია პარსონებისთვის - ასევე დღევანდელ კვლევასთან დაკავშირებით - იყო სისტემების კონცეფციის ჩართვა უფრო ფართო სოციალური წარმონაქმნების მოსაგვარებლად. ამრიგად, ადამიანის კომპაქტური კონცეფციისა და მასზე აგებული "პოპულაციის სტრუქტურის" ნაცვლად, რომელიც როლებად და მათ აშენებულ მოქმედებებად დაიშალა, სოციალური სამყარო პარსონსის თეორიაში გამოჩნდა, როგორც როლური სისტემებისა და სამოქმედო სისტემების მთლიანობა. სოციალური სტრუქტურები ჩაფიქრებული იყო, როგორც ინდივიდუალური სოციალური ფუნქციების გარშემო ორგანიზებული მოქმედებისა და როლის სისტემების შიდა ქვესისტემები და მათ შორის მტკიცე ურთიერთობა.

სოციალური სტრუქტურების ამ თვალსაზრისით, ემპირიული სოციოლოგიური კვლევის სფერო აღარ იყო ურთიერთობა კლასებსა და სტრატას შორის

(ექსპლუატაცია, დომინირება, დაქვემდებარება და ა.შ.) სხვადასხვა თეორიების, არამედ ინდივიდუალური სოციალური ქვესისტემების მიერ ჩამოყალიბებული ურთიერთობები. მერტონის მეცნიერების სოციოლოგიის სკოლა, რომლის მიხედვითაც მეცნიერება განიხილებოდა, როგორც სოციალური ქვესისტემა, ცდილობდა შეესწავლა ურთიერთობები შეფასებას, ჯილდოსა და შიდა რესურსების განაწილებას შორის 1950-იანი წლების ბოლოს დაწყებული ემპირიული კვლევების სერიაში (მერტონი 1973; გლაზერ 1964; ჰაგსტრომი 1965; Storer 1966). პოლიტიკა, როგორც საზოგადოების ქვესისტემა, მნიშვნელოვანი თემაა ამერიკულ პოლიტიკურ მეცნიერებაში 1950-იანი წლებიდან (Lasswell 1963; Deutsch 1967; ნუშის 1966). მაგრამ რელიგია, სამართალი, მეცნიერება, განათლება და ა.შ., ასევე გაანალიზებულია, როგორც სოციალური ქვესისტემები პარსონების თეორიულ ჩარჩოზე დაფუძნებულ რიგ ემპირიულ კვლევებში. ამ სოციალური სტრუქტურული კვლევების გარდა, ემპირიული სოციოლოგია განაგრძობს ძირითად სოციალურ ჯგუფებსა და მოსახლეობის სტრატეგიკაციას შორის ურთიერთობების შესწავლას, ზოგიერთ შემთხვევაში მარქსის კლასის ყოვლისმომცველი თეორიის ჩარჩოს მიხედვით, მაგრამ ძირითადად იწყება მხოლოდ სხვადასხვა მახასიათებლების საფუძველზე ჩამოყალიბებული მოსახლეობის სტრატა და პროფესიული ჯგუფებიდან. (თეორიული ჩარჩოს ანალიზისთვის იხილეთ Tamás Kolosi- ის ნამუშევარი 1987 წელს უნგრეთის სოციოლოგიური ლიტერატურისა და ბლავუსთვის 1978 წელს ამერიკული სოციოლოგიური პოზიციისთვის.)

თეორიულ დონეზე, სოციალური სტრუქტურის ამ ორ სურათსა და მათ შორის შესაძლო კონვერგენციას შორის ურთიერთობა ჯერ არ არის განმარტებული. გარკვეულწილად, დევიდ ლოკვუდის მცდელობა 1960-იან წლებში, რომ შერიგდეს მარქსიური და პარსონსული კონცეფციები საზოგადოების ორი კატეგორიის სისტემის ინტეგრაციისა და სოციალური ინტეგრაციის შესახებ, შეიძლება ჩაითვალოს ამ მიმართულებით ნაბიჯად (Lockwood 1969). მისი თამატიზაციის დროს საზოგადოება მოიცავს როგორც ადამიანთა ჯგუფებს შორის ურთიერთობებს, ასევე სხვა განზომილებაში, ინსტიტუციურ სისტემებს შორის ურთიერთობებში. პირველი "სოციალური ინტეგრაციის" განზომილებას ავსებს ამ უკანასკნელის "სისტემების ინტეგრაციის" განზომილება. თუმცა, ლოკვუდის ამ მოკლე კვლევამ არ შთააგონა რაიმე ემპირიული სოციოლოგიური კვლევა და ჰაბერმასის ჩართვის გარდა, "სიცოცხლის სამყაროს" და "სისტემების" სხვადასხვა ასპექტის გასაანალიზებლად, ეს ინიციატივები საკმაოდ სასარგებლო იყო მხოლოდ როგორც კაპიტალიზმის ახალი კრიტიკა იდეოლოგიურ დონეზე.

ჩვენი აზრით, სოციალური სტრუქტურის ორ კონცეფციას შორის შუამავლობის კიდევ ერთი მცდელობაა პიერ ბურდიეს ნაწერები. ბურდიეს ანალიზი "პოლიტიკური სფეროს", "რელიგიური სფეროს", "სამეცნიერო სფეროს" და ა.შ., მოგვაგონებს სისტემების კონცეფციის გამოყენებას, რომ ისინი მიზნად ისახავს შექმნას უფრო შეგნებულად ამრეკლავი და ყოვლისმომცველი ერთიანი კონცეპტუალური ენა, ვიდრე ეტიკეტები, რომლებიც საუკუნეების განმავლობაში განვითარდა ყოველდღიური ენის გამოყენებაში. მისი სავლელე კონცეფციის მინუსი სისტემების კონცეფციაზე, ცხადია, არის ის, რომ მას არ შეუძლია დააკავშიროს ძალისხმევა, რომ შექმნას ყოვლისმომცველი კონცეპტუალური ენა სხვადასხვა

დისციპლინებში - ეს ორგანიზებულია სისტემების კონცეფციის გარშემო - და, შესაბამისად, ბურდიე არ შეიძლება შეიცავდეს კონტექსტს სხვა სფეროებში.

საველე კონცეფციის გარდა, ბურდიეს კაპიტალის კონცეფციის გაფართოება და სხვადასხვა სოციალურ სფეროში (ქვესისტემებში) მოქმედი "სიმბოლური დედაქალაქების" ცნება და მექანიზმები მრავალი თვალსაზრისით სცილდება სოციალური სტრუქტურების კონცეპტუალიზაციას, როგორც ადამიანთა ჯგუფების სტრუქტურებს. თუმცა, ეს არის მისი ანალიზი "სიმბოლური დედაქალაქების" შესახებ, რაც ცხადყოფს, რომ ბურდიე ძალიან სწრაფად ბრუნდება მარქსის კლასის სტრუქტურის შენობაში და მასში პოულობს ახსნას მეცნიერების, პოლიტიკის, რელიგიის, აკადემიური სფეროს ფუნქციონირებისთვის და ა.შ. (იხ., მაგალითად, ბურდიე 1973, გვ. 95-117; 1984, გვ. 205-246; 1988).

"სიმბოლური კაპიტალის" ფორმულირება კარგ შესაძლებლობას იძლევა მარქსისა და პარსონების სოციალურ თეორიებს შორის შედარებისთვის, რადგან მისი საწყისი პუნქტები მკაცრად მოგვაგონებს ტალკოტ პარსონსის მედია თეორიას, ბურდიეს გარეშე, რომელიც ოდესმე იყო ჩართული პარსონების ნაწერებთან, როგორც მისი ცნობებიდან ჩანს. (ორ საგანს შორის მსგავსების შესახებ ჩანაწერისთვის იხილეთ ლუჰმანი 1990, გვ. 96.) როგორც პარსონებმა, ასევე ბურდიემ განსხვავებული მიდგომა მიიღეს კაპიტალის ყოვლისმომცველი კონცეფციის კონცეპტუალიზაციაში ან სიმბოლური მედიაციის თეორიის შესახებ ფულიდან, მაგრამ მიუხედავად იმისა, რომ პარსონსის აბსტრაქციის მიმართულება განაგრძობდა ფულის თვისებებს, როგორც გაცვლის საშუალებას - და შემდეგ ხელახლა დააკონკრეტა სხვა სოციალური სისტემების მედია ფულის განზოგადებული საშუალოდან - ბურდიემ განზოგადდა ფულის თვისებები, როგორც დომინირებისა და დაქვემდებარების საშუალება და გადასცა ისინი მეცნიერებაში, პოლიტიკა, ხელოვნება და ა.შ. როგორც მათი სიმბოლური კაპიტალი იმ მექანიზმების ფორმულირებით, რომლებიც აქ დომინირებას უზრუნველყოფენ.

ამასთან, ის ძალიან სწრაფი იყო იმ უთანასწორობის მოკლე ჩართვაში, რაც რეალურად ხდება ამ სფეროებში და მისი ანალიზი ხშირად მხოლოდ ზედაპირს აკაწრებს იმ ემპირიულ კვლევებთან შედარებით, რომლებიც მოჰყვა პარსონსს. მაგალითად, ბურდიეს ანალიზმა საფრანგეთის აკადემიურ-საუნივერსიტეტო სფეროს შესახებ გამოავლინა მთელი რიგი დამახინჯება, რომელიც ათწლეულების წინ კარგად იყო შემუშავებული მერტონის მეცნიერების სოციოლოგიის სკოლის მიერ ემპირიული კვლევის საფუძველზე, ისევე როგორც ამ დამახინჯების საფუძველები. ამრიგად, სამეცნიერო დომენში ავტონომიური შეფასების ჯილდოს მექანიზმების საოპერაციო ბაზები და სტრუქტურული მახასიათებლები, რომლებიც აქ მნიშვნელოვან მიკერძოებას იწვევს, დეტალურად გაანალიზდა მერტონმა, ბენ-დევიდმა, ჰაგსტრომმა და გლაზერმა (მერტონი 1973; გლაზერ; ჰაგსტრომი 1965; ბენ დავითი 1971). მათი ანალიზის ფონზე, საფრანგეთის აკადემიური სფერო შეიძლება ჩაითვალოს, როგორც დამახინჯების უმაღლესი ხარისხი მისი ცენტრალიზებული სტრუქტურისა და დისციპლინებში აკადემიური კომპეტენციის დიდწილად გამორიცხვის ხასიათის გამო. ეს დამახინჯება მხოლოდ იტალიის აკადემიური ცხოვრების მდგომარეობას გადააჭარბა 1950-იან და 1960-იან წლებში, როდესაც უნივერსიტეტის ხელისუფლებას საჯაროდ მოიხსენიებდნენ როგორც "აკადემიურ ბარონებს" "პროფესორის ოლიგარქიის" მანიფესტაციების

გამო (იხ. კლარკი 1977, გვ. 126.) ბურდიე არც კი ცდილობდა აკადემიაში ოლიგარქიული ფენომენების გაგებას კლასის ექსპლუატაციის პარადიგმის მიღმა, მაგრამ დაუყოვნებლივ განმარტა ეს დამახინჯებული ფუნქციონირება, როგორც "სამეცნიერო კაპიტალის" მუშაობის სუფთა შემთხვევა, როგორც "მეცნიერების" სოციალური მექანიზმი. მისთვის სიმბოლური დედაქალაქები, რომლებიც დომინირებენ სხვადასხვა სოციალურ სფეროებზე, ქმნიან მმართველი კლასისა და დაქვემდებარებული კლასის ორმაგობას თითოეულ სფეროში. საბოლოო ჯამში, ბურდიეს თეორია შეიძლება შეფასდეს მხოლოდ როგორც კლასის სტრუქტურის მოდერნიზებული კონცეფცია, რომელშიც, ადამიანების ჯგუფებს შორის სუფთა სტრუქტურების გარდა, სოციალურ ფორმირებებს, რომლებიც მათ გადალახავს და მათ სტრუქტურებს ასევე აქვთ ადგილი, რომელიც მათ ექვემდებარება. ამასთან, მან შეძლო მხოლოდ შეზღუდული გამოყენება თეორიული შეხედულებების შესახებ, რომლებიც მან აქამდე შეაგროვა ამ მეორე ტიპის სტრუქტურებისა და ემპირიული მუშაობის შესახებ, რომელიც მათ ძირს უთხრის.

ამრიგად, სოციალური სტრუქტურების ორი კონცეფციით განსაზღვრულ განსხვავებულ მიდგომებსა და კვლევით თემებს შორის კონვერგენცია არ შეიძლება ეფუძნებოდეს ბევრად წინა მუშაობას. სოციალური სტრუქტურის პარსონსური კონცეფცია, რომელიც აჯამებს დურხეიმს, ვებერს და პარეტოს, უნდა შენარჩუნდეს, მაგრამ პარსონების მიერ შემუშავებულ სოციალურ ქვესისტემებს შორის სტრუქტურების ანალიზი უნდა შეიცავდეს საზოგადოებაში ადამიანთა ჯგუფებს შორის სტრუქტურულ ურთიერთობებს: განცალკევება, დემარკაცია, ძალაუფლებისა და დაქვემდებარების ურთიერთობები და ა.შ. ამ ჯგუფებს შორის. პარსონსის სოციალური სტრუქტურის პიროვნების ჯგუფის განზომილების თეორია ემყარება ინკლუზიის კონცეფციას, რომელიც გვიჩვენებს ადამიანების ადრე დახურული ჯგუფების უფრო ყოვლისმომცველ ჯგუფებად გაერთიანებას და ადამიანების ჯგუფებს შორის განსხვავებების მნიშვნელობის გაუჩინარებას ფუნქციურად დიფერენცირებული სოციალური ქვესისტემებისა და სხვა განვითარებადი სოციალური სისტემების ფუნქციონირებისთვის (Parsons 1966: 154). ნიკლას ლუმანის ცნება "მსოფლიო საზოგადოების" შესახებ გვთავაზობს ამ ინტეგრაციის საბოლოო შედეგს: ეროვნული, რასობრივი, კულტურული და ა.შ. განსხვავებები სულ უფრო და უფრო ქრება ან ნაკლებად მნიშვნელოვანი ხდება და მსოფლიო საზოგადოებაში გაერთიანებული სოციალური ფუნქციონირების ფუნქციური ქვესისტემები ახლა ორგანიზებას უწევენ მსოფლიოში, როგორც მთლიანობაში, სემენტური დიფერენციაციის ნაცვლად, რომელმაც დააფიქსირა ისინი (ლუჰმანი 1975: 51-72; ინკლუზიის კონცეფციის შემდგომი განვითარებისთვის, იხილეთ Stichweh 1988).

თუ ბურდიეს ანალიზი სიმბოლური დედაქალაქის მატარებლების ექსპლოატაციული ძალისხმევის შესახებ შეიძლება გააკრიტიკოს, როგორც მხოლოდ მე -19 საუკუნის ცნება "კაპიტალისტების მიერ ექსპლუატაციის" შესახებ, ისინი მხოლოდ მე -19 საუკუნის უთანასწორობის პროექცია იყო თანამედროვე საზოგადოებებზე. თუ პარსონიან-ლუჰმანიური ინკლუზიის კონცეფცია შეიძლება გააკრიტიკოს, როგორც მხოლოდ მეცხრამეტე საუკუნის უთანასწორობის პროექცია თანამედროვე საზოგადოებებზე, მაშინ პარსონიან-ლუმანიური ინკლუზიის კონცეფცია შეიძლება გააკრიტიკოს, როგორც განსხვავებების, ბრძოლებისა და

დაქვემდებარების გამოკლებით, რომლებიც თანამედროვე საზოგადოებებში სხვა ფორმებში რჩება საზოგადოებაში ადამიანთა სხვადასხვა ჯგუფებს შორის ურთიერთობების გაგების პერსპექტივიდან, ამით ბუნდოვანია ამ განსხვავებების გავლენა საზოგადოების ფუნქციურ ქვესისტემებზე.

3. ლუმანის სისტემების თეორია და Károly Polányi- ს შესწორებული მარქსიური თეორია

ევროპული საზოგადოებისა და ჩრდილოეთ ამერიკის საზოგადოების განვითარების გადახედვისას, ფუნქციონალისტური სისტემების თეორიამ შეძლო გამოავლინოს მთელი რიგი ურთიერთკავშირი სოციალური საქმიანობის სტრუქტურებსა და ფუნქციურ განმსაზღვრელ ფაქტორებში, რომლებიც არ არსებობს სოციალური თეორიული ანალიზისგან. მეორეს მხრივ, ეს თეორია მთლიანად უგულბებლყოფს ადამიანების სოციალურ ჯგუფებს და ამ განზომილებაში არსებულ ეფექტებს, რომლებიც განსაზღვრავენ სხვადასხვა საქმიანობას ამ ქვესისტემებში, არა ცალკეული ფუნქციური ქვესისტემების ფარგლებში, არამედ მათ გასწვრივ, სოციალურად აგრეგირებული გზით. ამიტომ საზოგადოების ფუნქციონალისტური სისტემების თეორია და მისი დასკვნები უნდა დაემატოს ტრადიციული სოციალური თეორიის, განსაკუთრებით მარქსიური სოციალური თეორიის ზოგიერთ საწყის წერტილს და იმ ეფექტების ანალიზით, რომლებიც ამ გზით შეიძლება გამოვლინდეს.

ნიკლას ლუმანი ვარაუდობს, რომ ფუნქციურად სტრუქტურირებული საზოგადოების კონტექსტში, რომელიც დღეს სოციალურ განვითარებაზე დომინირებს, სოციალურ რესურსებზე კონტროლი არის წარმატებული პრივილეგია ფუნქციურ ქვესისტემაში - დიდი პოლიტიკოსი, იურისტი, მეცნიერი, მხატვარი, მეწარმე და ა.შ. თუმცა, ქვესისტემების შიდა მექანიზმები არ იძლევა იმის საშუალებას, რომ მიღებული გავლენა განხორციელდეს და ეს გავლენა კვლავ შემოიფარგლება მხოლოდ წარმატებული ადამიანებით, მათი ცხოვრების განმავლობაში დაახლოებით 45-დან 65 წლამდე: "(...) საზოგადოების მმართველ სტრუქტურებში უდავოდ არსებობს ე.წ. "კონფლიქტის კვანძები" დიდი აპარატების მართვას, პოლიტიკურ გავლენას და სამეცნიერო პრესტიჟს შორის, ისე, რომ ელიტარული სტრუქტურა, როგორც ჩანს, არსებობს. თუმცა, თუ ამ ფენომენს უფრო ყურადღებით დავაკვირდებით, ვხვდებით, რომ ეს მხოლოდ იმ ადამიანების საკითხია, რომლებიც 45-დან 65 წლამდე მაღალი პრესტიჟის გარკვეულ პოზიციებს იკავებენ, მაგრამ რომლებიც სიცოცხლის ხანგრძლივობას თითქმის მეოთხედი იკავებენ და ვისთვისაც ოჯახის წევრებისთვის პრივილეგირებული პირობების გადაცემის შესაძლებლობა არ არსებობს" (ლუმანი 1987:5-6). სხვა წვლილის შეტანაში ის დასძენს, რომ წარმატებული საგანგებო მდგომარეობის შეფასების სხვადასხვა ქვესისტემა, როგორც ჯგუფი, არ მოქმედებს როგორც ერთეული და, შესაბამისად, ვერ დომინირებს, როგორც მმართველი კლასი: "არ შეიძლება ვისაუბროთ "მმართველ კლასზე" - და ჩვენ დავტოვებთ, არის თუ არა ეს სამწუხარო ან მისასალმებელი - უბრალოდ იმიტომ, რომ მათ არ შეუძლიათ კონფლიქტი,

როგორც კლასი. ძველი ზედა კლასებისგან განსხვავებით, მათ არ აქვთ შესაძლებლობა, ოჯახური მემკვიდრეობით დასტაბილურდნენ თავიანთი წარმატება" (ლუჰმანი 1984:72). ეს კი საშუალებას აძლევს ერთი ქვესისტემის წარმატებულ მიღწევებს სხვა ქვესისტემებში შეზღუდული მოცულობით გადავიდეს, მაგრამ ადამიანების მუდმივად პრივილეგირებული ჯგუფი, როგორც "მმართველი კლასი", ვერ გამოჩნდება. ადრინდელი სოციალურ-ეკოლოგიური ფაზისგან განსხვავებით, რომელშიც საზოგადოების სოციალური ორგანიზაცია იყო დაკავშირებული ადამიანების დახურულ ჯგუფთან (კასტები, ბრძანებები) - ანუ სტრატეგიცირებულ საზოგადოებებში - ადამიანების ასეთი სოციალურად დომინანტური ჯგუფები ვერ ჩნდებიან დღევანდელ ფუნქციურად დიფერენცირებულ საზოგადოებებში, ლუჰმანი მაღავეს.

3.1 ფუნქციონალისტური სისტემების თეორიის მიერ იგნორირებული ადამიანების ჯგუფების კუთვნილება იგნორირებულია

ამ მოსაზრებებიდან გამომდინარე, ლუჰმანი იწყება ჩვენი დროის მსოფლიო საზოგადოებიდან, რომელშიც ფუნქციურად დიფერენცირებული ქვესისტემები ორგანიზებას უწევენ საქმიანობის გამოხატვას. თუმცა, ეს საწყისი წერტილი მოიცავს მთელ რიგ ჯგუფურ კუთვნილებებს მთელს მსოფლიოში, როგორც მთლიანობაში, რომლებიც ქმნიან სოციალურ თემებს, რომლებიც განსხვავდებიან მრავალი გზით და ასევე განსაზღვრავენ მთელი რიგი ფუნქციური საქმიანობის შესრულებას საზოგადოების დონეზე.

თანამედროვე სამყაროს ადამიანის მასაში ადამიანის ჯგუფის ყველაზე მნიშვნელოვანი კუთვნილება უდავოდ ცივილიზაციურია სამუელ ჰანტინგტონის გაგებით. დასავლურ ცივილიზაციას, რომელიც წარმოიშვა ბერძნულ-რომაული და იუდეო-ქრისტიანული სოციალური განვითარებიდან, ახლა დაახლოებით ერთი და ნახევარი მილიარდი მოსახლეობაა; ისლამური ცივილიზაცია, რომელიც ინტეგრირებულია ისლამური რელიგიის საშუალებით, ასევე აქვს დაახლოებით ერთი და ნახევარი მილიარდი მოსახლეობა; სამხრეთ აზიის ჩინურ ცივილიზაციას აქვს ერთი და ნახევარი მილიარდი მოსახლეობა; და ინდუისტურ ცივილიზაციას აქვს ერთი და ნახევარი მილიარდი მოსახლეობა (იხ. ჰანტინგტონი 1997). Functionalist სისტემების თეორია არსებითად აღწერს დასავლურ ცივილიზაციაში ფუნქციურ ქვესისტემებში დაშლას და მრავალი თვალსაზრისით აქ ანალიზი არ მოიცავს ფუნქციური საქმიანობის ორგანიზებას სხვა განსხვავებულ ცივილიზაციებში. როგორც მსოფლიოს საერთო აღწერა, ეს შეიძლება მიღებულ იქნას მხოლოდ იმდენად, რამდენადაც დასავლური ცივილიზაცია, ჯერ ევროპული კოლონიალიზმის საშუალებით და ახლა აშშ-ის ხელმძღვანელობით ევრო-ამერიკული ფინანსური და სამხედრო სამყაროს არსებობის საშუალებით, იყო და აგრძელებს სხვა ცივილიზაციების ორგანიზაციის ჩამოყალიბებას. დღეს, ამ ცივილიზაციურმა ფრაგმენტაციამ და ღრმა ანტაგონიზმებმა, რომლებიც მან შექმნა - ხშირად კულტურული დაყოფების საშუალებით, რომლებიც ფესვები მიიღეს

ადრეული ევროპული კოლონიალიზმის ფონზე და ახლა აშშ-ს ექსპანსიურ სამხედრო და ფინანსურ ინტერვენციებზე უარყოფითი რეაქციების საშუალებით - გამოიწვია ინტერცივილიზაციის სიძულვილი. ეფექტები აღარ იგრძნობა მხოლოდ ცივილიზაციებს შორის, რომლებიც ასევე ტერიტორიულად განცალკევებულია, არამედ დასავლურ ცივილიზაციაში მილიონობით ისლამური, ინდუისტური, არაბული, თურქული და ჩინური მასების საშუალებით, რომლებიც გადაადგილდებიან ევროპაში დემოგრაფიული დაცემით. დემოგრაფიული პროგნოზები მიუთითებს იმაზე, რომ ეს პროპორცია რადიკალურად გაიზრდება და რომ 2050 წლისთვის დასავლურ საზოგადოებებში მოსახლეობის ერთი მესამედი შედგება ამ ცივილიზაციების ემიგრანტებისგან. ეს ფუნდამენტური ფრაგმენტაცია და მისი გავლენა ფუნქციურ ქვესისტემებში საქმიანობის შესახებ უბრალოდ იგნორირებულია ფუნქციური სისტემების თეორიით.

ადამიანთა ჯგუფების კიდევ ერთი მნიშვნელოვანი ფრაგმენტაცია, განსაკუთრებით დასავლური ცივილიზაციის მილიარდ ხალხში, არის ეროვნული საზოგადოებების განცალკევება, რომლებიც მე -17 საუკუნის ბოლოდან მოყოლებული, საერთო ევროპული ქრისტიანული ცივილიზაციის ხალხის მასა ცალკეულ ეროვნულ თემებად ყოფდა და მუდმივად განმდგურდა კულტურული, ენობრივი და ინტელექტუალური განსხვავებები ამ ცივილიზაციაში. ეროვნული სოციალური ორგანიზაცია აგრძელებს შეუცვლელ როლს ინდივიდების იდენტობასა და სტაბილურობაში სულ უფრო რთულ სოციალურ კონტექსტში, თუმცა ინტენსივობა, რომლითაც ის შეიძლება ხასიათდებოდეს მე -19 საუკუნის ბოლომდე, გარკვეულწილად შემცირდა. აქედან გამომდინარე, დღეს და უახლოეს მომავალში შეუძლებელია ადეკვატურად აღწეროს ფუნქციური ქვესისტემების ფუნქციონირება ამ სისტემებზე ეროვნული საზოგადოებების გავლენის გათვალისწინების გარეშე.

შეუძლებელი იყო ეროვნული საზოგადოებების არსებობის ჩამოყალიბება ლუდმანის თეორიაში კორექტირების გარეშე. იგი ითვალისწინებდა მთელ თანამედროვე ევროპულ განვითარებას, როგორც ფუნქციური ქვესისტემების დიფერენცირებას, რომელიც ორგანიზებულია სულ უფრო სრულყოფილ ჩარჩოში, რომელიც ახლა მართავს, მაგალითად, სამეცნიერო კვლევას, ეკონომიკურ გაცვლას, ხელოვნებას და მასობრივ კომუნიკაციას, რომელიც ახლა მართავს ცალკეული თემების საქმიანობას დასავლურ ცივილიზაციაში და ხშირად მის ფარგლებს გარეთ. ამასთან, ლუდმანის თეორიის შესწორებით და იმის ჩვენებით, რომ ფუნქციური ქვესისტემები ორგანიზებულია ვიწრო გზით, როგორც პროფესიონალური ქვესისტემები, ჩვენ ხილული გავხდით ორგანიზაციის უფრო დიფუზური და ემოციური ფორმები მთლიანად საზოგადოების დონეზე და შევაჯამეთ ისინი ყოველდღიური ცხოვრების კატეგორიაში. სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ: ჩვენ კონცეპტუალურად დავყავით საზოგადოების სისტემური დონე ორად, ურთიერთქმედების დონისა და ორგანიზაციული სისტემის ზემოთ და დავიჭირეთ ფუნქციური დიფერენციაციის ბოლოდროინდელი განვითარება, როგორც პროფესიული ინსტიტუციური სისტემების გაჩენა, რომლებიც წარმოიქმნება დიფუზური ყოველდღიური ცხოვრებიდან. ახლა შეგვიძლია დავამატოთ, რომ ფუნქციური ქვესისტემები მართლაც ორგანიზებულია უფრო ფართო ადამიანურ თემებში და ბოლო ათწლეულების განმავლობაში ჩვენ უკვე შეგვიძლია ვისაუბროთ

მეცნიერებაზე, ხელოვნებაზე, ეკონომიკაზე და ა.შ., ორგანიზებული მთელ დასავლურ ცივილიზაციაში და სხვა საზოგადოებებზე, რომლებიც მასთან არის შერწყმული. ყოველდღიური ცხოვრების უფრო დიფუზური საქმიანობა, რომელშიც ეთიკური დამოკიდებულებები და სიმბოლოები, რომლებიც განსაზღვრავენ ადამიანების მთელ პიროვნებებს - და არა მხოლოდ მათ ნაწილობრივ როლებს! - სპონტანურად ორგანიზებულია, თუმცა, მცირე თემების მიერ ერთად იმართება. ამრიგად, ეროვნული სოციალური ორგანიზაცია შეიძლება ჩაითვალოს, როგორც ყოველდღიური ცხოვრების უფრო დიფუზური კომუნალური ორგანიზაცია, რომელიც ინდივიდებს აძლევს ერთიან იდენტობას. მიუხედავად იმისა, რომ რიგი პროფესიული იდენტობა ინდივიდს აკავებს ადამიანთა ვიწრო ჯგუფებად, მაგალითად, იურიდიულ პროფესიაში იურისტად, მხატვარს მხატვრულ თემებში და მეცნიერი სამეცნიერო თემებში, ეს ამანათების ჯგუფის იდენტობა უფრო ფართო პროფესიულ ჯგუფებად ერწყმის და საბოლოოდ ორგანიზებას უწევს მსოფლიო საზოგადოებას - ან თუნდაც დასავლურ ცივილიზაციას - მთლიანობაში. (ინტერნეტის მასიფიკაციამ ეს უზარმაზარი სტიმული მისცა.)

დასავლურ ცივილიზაციაში ხალხის კიდევ ერთი მნიშვნელოვანი დაჯგუფება არის რელიგიური განაწილება, მიუხედავად იმისა, რომ ეკლესიის რეგულარული დასწრება და აშკარა რელიგიური მრწამსის მასა შემცირდა დასავლური ცივილიზაციის ყველა ქვეყანაში მე -20 საუკუნეში. პროტესტანტიზმის კათოლიკე, რეფორმატორულ და სხვა შტოებთან ან ებრაულ რელიგიასთან ურთიერთობის აშკარა უარყოფის შემდეგაც კი, ჯერ კიდევ არსებობს მუდმივი ცვლილებები აზროვნებაში, ქცევაში და ა.შ. მახასიათებლები ხალხში ჩანერგილია ოჯახური სოციალიზაციის გზით, ისე, რომ აშკარა რელიგიური კუთვნილების გარეშეც კი ისინი გავლენას ახდენენ პოლიტიკურ ჯგუფებზე, რომლებსაც ადამიანები ზრდასრულ ასაკში მიეკუთვნებიან, ადამიანთა ჯგუფები, რომლებსაც ისინი ქმნიან ფუნქციური საქმიანობის სხვადასხვა სფეროში, ადამიანთა ჯგუფებს, რომლებსაც ისინი შეუერთდებიან და ადამიანთა ჯგუფები, რომლებსაც ისინი მტრულად განწყობილნი იქნებიან ჯვარედინი საქმიანობის სხვადასხვა სფეროში.

ადამიანების ამ ძირითადი ჯგუფების გარდა, საზოგადოების შემოსავლის სტრუქტურის მიხედვით სოციალური ფენის ორგანიზება მნიშვნელოვან გავლენას ახდენს თითოეული ფუნქციური ქვესისტემის ფუნქციონირებაზე. შემოსავლებზე დაფუძნებული საცხოვრებელი პირობები აერთიანებს ადამიანების თემებს საერთო საცხოვრებელ ადგილებში და აყალიბებს საერთო კულტურულ ჩვევებსა და აზროვნების გზებს, და გარედან, ასეთ თემებს შორის ურთიერთობებში, ისინი ქმნიან წინააღმდეგობებსა და რეაქციებს აზროვნებასა და ქცევაში ინდივიდებში, რადგან ისინი სოციალიზდებიან. ეს განყოფილება ასევე სცილდება ფუნქციური ქვესისტემების განაწილებას და განსაზღვრავს როგორც ადამიანთა ჯგუფებს, ასევე ოპოზიციას თითოეულ ამ ქვესისტემაში და სხვა ქვესისტემებში ადამიანების თემების ჩამოყალიბებას და მათ ოპოზიციას კონკრეტულ სოციალურ მოვლენებთან მიმართებაში.

მოკლედ, საზოგადოებას აქვს ორმაგი სტრუქტურა და ფუნქციური ქვესისტემების სტრუქტურა უნდა ავსებდეს იმის ანალიზს, თუ როგორ არის საზოგადოების სტრუქტურირებული ადამიანთა ჯგუფები. ამრიგად, ლუმანის თეორია უნდა დაემატოს მარქსის საზოგადოების თეორიის ზოგიერთ საწყის

პუნქტს, თუმცა, როგორც დავინახავთ, ეს უნდა გამოსწორდეს Károly Polányi- ს ორმაგი ეკონომიკის ანალიზით და შედეგად მიღებული ცვლილებები მარქსის საზოგადოების თეორიის თავდაპირველ ხაზებში.

3.2 წამყვანი კაპიტალისტურ ჯგუფებს შორის ბრძოლების გავლენა

მე-15 საუკუნის ბოლოდან დასავლურმა ცივილიზაციამ შეძლო დაეყრდნოს თავისი სოციალური ორგანიზაციის წარმატებულ ინდუსტრიულ და სამხედრო უპირატესობას, რათა თანდათანობით დომინირებდეს სამხედრო, სუსტი ცივილიზაციების საზოგადოებებზე და მოგერიოს ისლამური ცივილიზაციის შეჭრა ევროპაში თურქების მიერ მე-17 საუკუნის ბოლომდე. ამრიგად, ბოლო სამი საუკუნის განმავლობაში, ეს იყო დასავლური ცივილიზაციის ცალკეული საზოგადოებები, რომლებსაც შეეძლოთ გადამწყვეტი განსაზღვრა მსოფლიო მოვლენების საერთო კურსი. ამ ცივილიზაციის შიდა განვითარებამ და ძალაუფლების ცვლამ ცალკეულ ეროვნულ საზოგადოებებსა და დომინანტურ ჯგუფებს შორის ირიბად იმოქმედა მთელ მსოფლიოში. დღეს, ეს გავლენა დიდწილად შემოიფარგლება შეერთებული შტატების ფინანსური და სამხედრო ძალაუფლებით, რომელიც წარმოიშვა ევროპული ცივილიზაციიდან და ჰანტინგტონი პროგნოზირებს, რომ 2050 წლისთვის იგი მეორე ადგილზე გადავა აღმოსავლეთ და სამხრეთ აზიაში ჩინეთის ჰეგემონიასთან ერთად.

ნებისმიერ შემთხვევაში, დასავლური ცივილიზაციის ფარგლებში საზოგადოებების ორგანიზება საზოგადოების დონეზე, როგორც მთელი გასული საუკუნის განმავლობაში, ხასიათდება ორგანიზაციის ორი მექანიზმის თანაარსებობით და მათი მზარდი მეტოქეობით (დღევანდელი ანალიზის მიზნებისათვის, ჩვენ შეგვიძლია უგულებელვყოთ საბჭოთა სოციალური ორგანიზაცია, რომელიც მას შემდეგ გაქრა და მიაღწია ჩიხში). ერთ-ერთი არის ორგანიზაცია, რომელიც დაფუძნებულია დემოკრატიული პოლიტიკური გადაწყვეტილებების მიღებაზე და სახელმწიფო ბიუროკრატიაზე, რომელიც ახორციელებს მას; მეორე არის მექანიზმები, რომლებიც აწყობენ საქმიანობას და მათ გაცვლას ბაზრისა და ფულის საშუალებით. აქედან გამომდინარე, ლუჰმანიდან წასვლისას, ჩვენ ვარღვევთ მის მოსაზრებას, რომ ფუნქციურად დიფერენცირებული საზოგადოებების ქვესისტემები ერთნაირად მნიშვნელოვანია მთლიანად საზოგადოების განსაზღვრისთვის და ხაზს ვუსვამთ პოლიტიკურ და იურიდიულ-ადმინისტრაციულ ქვესისტემებს და ოფიციალურ ეკონომიკას (საბაზრო ფულის მექანიზმები), როგორც საზოგადოების საერთო ინტეგრაციის ქვესისტემებს. ეს ნიშნავს, რომ მეცნიერება, ხელოვნება, ჯანდაცვა და ა.შ., თანამედროვე საზოგადოებების შესრულებაში მნიშვნელოვანი როლის შესრულებისას, ვერ უზრუნველყოფს ჩარჩოს მთლიანი საზოგადოების ყველა ქვესისტემისთვის, განსხვავებით სახელმწიფო სამართლებრივი სისტემის ან ბაზრისა და ფულის მექანიზმებისგან. ამ კორექტირებით (როგორც პროფესიული ინსტიტუციური სისტემების ორმაგობით და ყოველდღიური ცხოვრებით), ჩვენ გარკვეულწილად უკან დავბრუნდით ჰაბერმასის მიმართულებით ორიგინალური ლუმანის

სისტემების თეორიასთან მიმართებაში, რადგან ჰაბერმასი სოციალურ ორგანიზაციაში მხოლოდ ამ ორ ფორმირებას საერთოდ მიიჩნევს. მისგან განსხვავებით, რა თქმა უნდა, ჩვენ ვიღებთ ლუკმანს, რომ მეცნიერება, ხელოვნება, რელიგია, მასობრივი კომუნიკაცია, ჯანმრთელობა და ა.შ. ასევე ორგანიზებულია, როგორც ფუნქციური ქვესისტემები, მაგრამ ჩვენ განსხვავდება ლუმანისგან იმით, რომ ჩვენ მათ ნაკლებად ვხედავთ საერთო სოციალური ორგანიზაციის თვალსაზრისით.

ბაზრის ორგანიზება და უპიროვნო კოორდინაცია ფულის საშუალებით ამ საქმიანობას ეფექტურს ხდის, რათა საზოგადოებები, რომლებმაც შეძლეს ამ ორგანიზაციის განხორციელება წარმოებასა და მომსახურებაში მუდმივი და მასშტაბური მასშტაბით, ასევე სამხედრო თვალსაზრისით გამოირჩეოდნენ დასავლური ცივილიზაციის ქვეყნებს შორის. გასულ საუკუნეში სამხედრო წარმატება ასევე დიდწილად იყო დამოკიდებული მათ უნარზე, გათავისუფლდნენ ბუნებრივი სახელმწიფოს შეზღუდვებისა და ტრადიციებისგან და ორგანიზება გაუწიონ მათ სულ უფრო თავისუფალ საქმიანობას კონკურენტულ გარემოში, რომელიც დაფუძნებულია ბაზარზე და ფულზე. ევროპაში დასავლეთ ევროპის ქვეყნებმა შეძლეს ამ გზით გაჩნდნენ დაახლოებით 1500 და საზოგადოებებმა, რომლებიც გათავისუფლდნენ მცირე, თვითკმარი თემებისა და მკაცრი რელიგიური ფრაგმენტაციისგან, შეძლეს უფრო ყოვლისმომცველ ერთეულებად გაერთიანება. ინგლისის უფრო ბაზარზე მცხოვრებმა საზოგადოებამ და კონტინენტური ევროპის დასავლეთ ნახევარში ჩატარებულმა ურბანიზაციამ შექმნა სამრეწველო და სამხედრო პოტენციალი, რომელსაც შეუძლია დაიპყროს სამყარო.

მნიშვნელოვანია აღინიშნოს, რომ პოლიტიკური დემოკრატიის სოციალურმა ორგანიზაციამ და მისმა დაქვემდებარებულმა სახელმწიფო ადმინისტრაციამ შეძლეს ბაზრის მეშვეობით საქმიანობის ორგანიზების პირობების შენარჩუნება და მე -19 საუკუნის შუა რიცხვებამდე მეტ-ნაკლებად კონტროლის ქვეშ მყოფი ფული ტარიფების, იმპორტის აკრძალვებისა და სუბსიდიების საშუალებით. უფრო მეტიც, Keynesian ეკონომიკური პოლიტიკა 1930-იანი წლებიდან მოყოლებული, დიდი ეკონომიკური კრიზისების გამოცდილების შემდეგ, გააძლიერა ფულის დაქვემდებარება და ბაზარი პოლიტიკური სტაბილურობის ადმინისტრაციაში. ამ ეკონომიკურ პოლიტიკაში, რომელიც აშკარად განხორციელდა დასავლურ საზოგადოებებში 1950-იანი წლების ბოლომდე, მაგრამ ნაკლებად 1970-იანი წლების დასაწყისამდე, სახელმწიფო კონტროლი ფულის საშუალებით და ფულადი პირობების მოდიფიკაცია ემსახურებოდა თითოეული ეროვნული საზოგადოების პოლიტიკური ოსტატების მიზნებს, რომლებიც არჩეულ იქნა და გადააყენეს საზოგადოების მილიონობით წევრმა რეგულარულ არჩევნებში. ბოლო ათწლეულების მოვლენებმა დაარღვია ეს დაქვემდებარება და შედეგად, თანამედროვე დასავლურ ცივილიზაციაში საზოგადოებების ფუნქციონირება და მათი ფუნქციური ქვესისტემები მრავალი გზით შეიცვალა.

ამ დაშლამ გააფართოვა ფულისა და ბაზრის ორგანიზაციის მასშტაბი დასავლური ცივილიზაციის ქვეყნებში ორი მიმართულებით. პირველი ის არის, რომ ეროვნულ საზოგადოებებში ფულისა და ბაზრის მექანიზმების პოლიტიკურ-სახელმწიფო დაქვემდებარება შემცირდა, რამაც ბოლო ათწლეულების განმავლობაში საშუალება მისცა ფულის ბაზრის ყოვლისმომცველი მექანიზმების

გაჩენა ცენტრალიზებული ეროვნული ცენტრალური ბანკების ნაცვლად, ფულის კონტროლით. მიუხედავად იმისა, რომ ჩვენ ჯერ კიდევ არ ვართ ამ პროცესის ბოლო ეტაპზე, ის სულ უფრო მეტად იწვევს სიტუაციას, როდესაც დასავლური ცივილიზაციის მილიარდ ძლიერ მოსახლეობაზე საბანკო და ფულის ძალაუფლების ერთი ცენტრი, რომელიც არსებითად დომინირებს შეერთებული შტატების საბანკო და ფულის წრეებით, თავს იკავებს დასავლური ცივილიზაციის სოციალურ ორგანიზაციაზე, როგორც მთლიანობაში. სხვა მიმართულებით, გლობალიზაციის ფულის ძალაუფლების გაჩენის გარდა, რომელიც აღემატება ეროვნულ საზოგადოებებს, არის მოქმედების ორგანიზაციის რადიკალური გაფართოება ფულისა და ბაზრის საშუალებით წარმოების სფეროდან რიგ სხვა ფუნქციურ ქვესისტემებზე. წინა თავებში მოწოდების გაჩენა ფუნქციური ქვესისტემების ორმაგი რაციონალურობა, ხოლო მოქნილი ორგანიზაციის ჩართვა, ასევე ზრდის ფუნდამენტურ პრობლემებს საბანკო ფულის ძალაუფლების გავრცელებისთვის. ბაზარი და ფული, რომელიც მას აშუქებს, სულ უფრო მეტად აწყობს და ამახინჯებს სხვადასხვა კულტურულ სფეროებს- ხელოვნებას, მეცნიერებას და მასმედიას სახელშეკრულებო მექანიზმებით, მათი შიდა ლოგიკის საფუძველზე. პრესის ბაზრის, მედია ბაზრის, წიგნის ბაზრის, პოლიტიკური ბაზრის, განათლების ბაზრის, სპორტული ბაზრის, იურისტთა ბაზრის და ა.შ., ფულის ძალა სულ უფრო მეტად იპყრობს საზოგადოების ყველა სფეროს. ამრიგად, თუ გადავხედავთ ბოლო ნახევარ საუკუნეს დასავლურ ცივილიზაციასთან მიმართებაში, ჩვენ ვხედავთ, რომ საზოგადოებების ფუნქციური დიფერენციაციის გარდა, პოლიტიკური დემოკრატიის მასშტაბების შევიწროება და საბანკო და ფინანსური ძალაუფლების მასშტაბების გაფართოება სულ მცირე ისეთივე მნიშვნელოვანია. საბჭოთა იმპერიული ორგანიზაციის დროს უნგრეთი და ცენტრალური აღმოსავლეთ ევროპა ამ მხრივ რამდენიმე ათეული წლის განმავლობაში დატოვეს, მაგრამ მისი დაშლის შემდეგ ჩვენც ამ მიმართულებით ცვლილებების ტენდენცია განვიცდით. აქედან გამომდინარე, მნიშვნელოვანია აღინიშნოს, რომ მიუხედავად იმისა, რომ ფული და იმ ადამიანთა ჯგუფები, რომლებიც მას აკონტროლებდნენ, თანამედროვე ეპოქის დასაწყისიდან ფართო ძალაუფლება შეიძინეს საქონლის თავისუფალი ბაზრის გაცვლის გზით და ხშირად შეძლეს გადამწყვეტი ჩარევა დასავლური ცივილიზაციის სხვადასხვა ეროვნულ საზოგადოებებს შორის ომებისა და მოვლენების შედეგში, ეს სპორადული გავლენა ვერ შეედრება გლობალური ფულის ძალაუფლების პოტენციალს, რომელიც ახლა გაჩნდა (იხ. ჰენრი კოსტონის სემინალური ნამუშევარი ბანკირის ფულის ენერჯის ბოლო სამასი წლის განმავლობაში: Coston 1989).

ფუნქციონალური სისტემების თეორიის ერთ-ერთი ხარვეზი ის არის, რომ იგი ხაზს უსვამს მხოლოდ მთლიანად საზოგადოების ფუნქციურ ფრაგმენტაციას და ამტკიცებს თითოეული ქვესისტემის ეკვივალენტობას მთლიანად საზოგადოების ინტეგრაციასთან დაკავშირებით. მისი ფორმულირების თანახმად, საზოგადოებაში მხოლოდ თანაბარი მნიშვნელობის ფუნქციური ქვესისტემებია, რისთვისაც ყველა სხვა ქვესისტემა ერთ გარემოში მცირდება. ეს ფარავს უფრო ფართო ინტეგრაციის არსებობას პოლიტიკური სახელმწიფო ადმინისტრაციისა და საბაზრო ფულის მექანიზმების საშუალებით, ასევე მათ შორის ცვლას და მათ გავლენას თითოეული ფუნქციური ქვესისტემის შიდა ფუნქციონირებაზე. კიდევ ერთი ფუნდამენტური

ხარვეზი ის არის, რომ მხოლოდ სოციალური არტიკულაცია ფუნქციური მექანიზმების საშუალებით და ჯგუფური კავშირები და ადამიანთა ცალკეული ჯგუფების ბრძოლები, რომლებიც გავლენას ახდენენ მათზე, რაც მათ ქვესისტემების ფუნქციონირების გაგებას ტოვებს. ამიტომ ეს უნდა გამოსწორდეს.

ჩვენი ორმაგი კორექტირება ასევე გადაჯაჭვულია. ჩვენ გადავდივართ მარქსის სოციალური თეორიის მიმართულებით, როდესაც ხაზს ვუსვამთ მთლიანად საბაზრო ეკონომიკის სოციალურ დომინირებას, მაშინაც კი, თუ ამას შევცვლით Károly Polányi- ის ანალიზით. მართლაც, კარლ მენგერის შემდეგ, პოლანი განასხვავებს მატერიალურ ეკონომიკას, მატერიალური წარმოების სამყაროს და ოფიციალურ ეკონომიკას, მატერიალური წარმოების დროებით ორგანიზებას ბაზრის მექანიზმების საშუალებით (Polányi 1976: 274-300) ეს განსხვავება აუცილებელია, რადგან ის თვალსაჩინო ხდის ორი განსხვავებული სფეროს განსხვავებულ ხასიათს, რომლებიც აქამდე დაჯგუფებულია ეკონომიკის კონცეფციის ქვეშ, მაგრამ საჭირო იყო პოლანის ანალიზის მიღმა წასვლა. უფრო ადრე, ჩვენ შევცვალეთ პოლანის დისერტაცია ორმაგი ეკონომიკის შესახებ, ერთი მხრივ, რომ ის არასწორი იყო ბაზრის ორგანიზაციის დაღუპვის შესახებ რთული საზოგადოების კონტექსტში და, მეორეს მხრივ, რომ ეკონომიკა ფორმალური გაგებით (საბაზრო ფულის მექანიზმების სფერო) სულ უფრო მეტად გავრცელდა მე-20 საუკუნის მეორე ნახევარში რამდენიმე დამატებით ფუნქციურ ქვესისტემაზე, იმის ნაცვლად, რომ მიიღოს ფორმა, რომელიც თავდაპირველად ივარაუდა წარმოების სფეროში (იხ. Pokol 1984-95). ამ შესწორებით, ჩვენ შევინარჩუნეთ ლუმანის სოციალური ქვესისტემების ანალიზი, გარდა იმისა, რომ ჩვენ შევძელით ეკონომიკის კონცეპტუალურად განთავისუფლება მისი კლასიფიკაციისგან, როგორც "ერთი ქვესისტემა მრავალთა შორის" და ჩამოვაყალიბეთ იგი, როგორც ყოვლისმომცველი სოციალური ინტეგრაციის მექანიზმი. ჩვენი შემდგომი კორექტირება ახლა ეხება ფორმალური ეკონომიკის მნიშვნელოვან როლს (საბაზრო ფულის მექანიზმები) არა მხოლოდ ფუნქციურ ქვესისტემებთან მიმართებაში, არამედ იმ ადამიანთა ჯგუფების ბრძოლასთან დაკავშირებით, რომლებიც მათთან და ადამიანთა სხვა ჯგუფებთან ერთად დასახლდებიან, რომლებიც სოციალურად აწყობენ თავს და იბრძვიან დომინირებისთვის. ამ გზით, ჩვენ შეგვიძლია შევცვალოთ მარქსის დისერტაცია ეკონომიკაზე ორიენტირებული საზოგადოების ორგანიზაციის შესახებ, რომ ვთქვათ, რომ ეს არ არის მატერიალური წარმოება (და მასზე დომინირებული ჯგუფები), რომლებსაც შეუძლიათ მთლიანად დომინირებდნენ საზოგადოებაზე, როგორც მარქსმა და მოგვიანებით მარქსისტებმა ხაზი გაუსვეს, მაგრამ ჯგუფები, რომლებიც დომინირებენ ოფიციალურ ეკონომიკაზე, ბაზარზე-საბანკო ფულის მექანიზმებზე, რომლებიც ასეთ პოზიციას იკავებენ. ამრიგად, ეკონომიკის ორი გრძნობის გამიჯვნა და ფორმალური საბაზრო-ბანკ-ეკონომიკის მასშტაბების გაფართოებაზე ფოკუსირება განსხვავებულ სტატუსს ანიჭებს მარქსის ეკონომიკური კაპიტალის დისერტაციას და მასთან გადაჯაჭვულ ადამიანთა ჯგუფებს. სწორედ ამ სულისკვეთებით გავაგრძელებთ ქვემოთ.

ეკონომიკური ორგანიზაცია საბაზრო ფულის საშუალებით შეიძლება მოხდეს ნებისმიერ ფუნქციურ ქვესისტემაში და ჩვენ არ ვათავსებთ ეკონომიკას, რომელიც იდენტიფიცირებულია "წარმოების ურთიერთობებით" მთლიანად საზოგადოების ცენტრში. კიდევ ერთი შესწორება, რომელსაც ჩვენ ვაკეთებთ სისტემების თეორიაში,

არის ჯგუფის წევრობის გავლენა საზოგადოების დონეზე, როგორც მთლიანობაში, იმის გაგებაში, თუ როგორ მუშაობს თითოეული ფუნქციური ქვესისტემა. ამ ორი შესწორების ერთად გათვალისწინება ასევე ნიშნავს, რომ საბანკო და ფინანსების მექანიზმები, რომლებიც გლობალიზაციას უწევენ მთელ დასავლურ ცივილიზაციას, ისეთივე გადაჯაჭვულია ადამიანთა ჯგუფებთან, როგორც დემოკრატიული მმართველობის მექანიზმები, რომლებიც ძირითადად ორგანიზებულია ეროვნულ საზოგადოებებში.

სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ, ეს არ არის უბრალოდ საერთო სოციალური ორგანიზაციის ინტეგრაციის ორ კონკურენტულ მექანიზმს შორის ცვლის საკითხი, არამედ ის, რომ მიუხედავად იმისა, რომ დემოკრატიული პოლიტიკური და ადმინისტრაციული ორგანიზაცია იყო და ძირითადად მიმდინარეობს ეროვნულ საზოგადოებებში, ორგანიზაცია საბანკო და ფინანსური მექანიზმების საშუალებით სცილდება ეროვნულ საზოგადოებებს და ორგანიზებულია, როგორც საერთო საზოგადოება დასავლურ ცივილიზაციაში, მთლიანობაში, არსებითად დაფუძნებული და ეყრდნობა შეერთებული შტატების სამხედრო ძალას. განსხვავება "ეროვნულ საზოგადოებასა" და "გლობალიზაციას მსოფლიო საზოგადოებას" შორის (რომლის მიხედვითაც, რა თქმა უნდა, მხოლოდ აშშ-ში დომინირებული დასავლური ცივილიზაცია იგულისხმება) ნაწილობრივ გამოხატავს პოლიტიკურ დემოკრატიასა და ორგანიზაციას შორის ფულის ძალით უფრო ღრმა განსხვავებას. ეს ოპოზიცია ასევე ზედაპირულად ჩანს ეკონომიკური ფულის კაპიტალის ორ ძირითად დომინანტურ ჯგუფს შორის ბრძოლაში. სამრეწველო-სასოფლო-სამეურნეო კაპიტალისტური ჯგუფები, მიუხედავად მრავალეროვნული ბიზნეს იმპერიების პოზიციებისა, უფრო მტკიცედ არიან ჩანერგილი ეროვნული საზოგადოებების ფარგლებში და მათი დომინირება ქვეყნის დემოკრატიული ინსტიტუტების მიმართ არ შეირყა საბანკო და საფინანსო კაპიტალისტურმა ჯგუფებმა გასულ საუკუნეში. სახელმწიფოთა ცენტრალური ბანკების კონტროლიდან საბანკო და ფინანსური მექანიზმების დაშლა და გლობალური საბანკო და ფინანსური ძალაუფლების გაჩენა ასევე ნიშნავდა, რომ სამრეწველო-სასოფლო-სამეურნეო კაპიტალის ჯგუფების დომინირება შემცირდა ბოლო ნახევარი საუკუნის განმავლობაში და დღემდე გრძელდება. მე-20 საუკუნის პირველ ნახევარში დომინირებული სამრეწველო-სასოფლო-სამეურნეო კაპიტალის ჯგუფებისგან განსხვავებით, საბანკო და ფინანსური ძალა და მასთან დაკავშირებული ადამიანების ჯგუფების გლობალური ძალა სულ უფრო და უფრო ვითარდება. მრავალი თვალსაზრისით, ფუნქციური ქვესისტემების განვითარებადი ფუნქციური დიფერენციაციები და შიდა გარდაქმნები ასახავს ამ ახალი ტიპის კაპიტალისტურ დომინირებას. ორიგინალური ლუკმანიური ფუნქციური სისტემების თეორიამ დატოვა სოციალური რეალობის ეს ასპექტი.

3.3 ბანკების ფულადი სიმძლავრის გავლენა ფუნქციურ ქვესისტემებზე

ანალიზიდან მიღებული შეხედულებები ჯერჯერობით შეიძლება შეჯამდეს შემდეგნაირად: სოციალური ღონისძიებებისა და აქტივობების გარდა, რომლებიც

ფუნქციურ ქვესისტემებში იშლება, ასევე არსებობს სოციალური ურთიერთდამოკიდებულებები, რომლებიც გამოწვეულია საზოგადოების სხვადასხვა ჯგუფებს შორის ბრძოლების შედეგად. ამ ბრძოლების ორგანიზება ვრცელდება ფუნქციურ ქვესისტემებში და ადამიანთა დომინანტური ჯგუფი იყენებს უამრავ ქვესისტემას საკუთარი თავის ორგანიზებისა და მათი საერთო სოციალური დომინირების უზრუნველსაყოფად. ჯერჯერობით ანალიზის კიდევ ერთი ხედვა ის არის, რომ რაც უფრო მეტია პოლიტიკო-სამთავრობო განსაზღვრა ფუნქციური ქვესისტემების ჩარჩოს შესახებ და რაც უფრო მეტად ქმნიან ისინი ორგანიზაციას ფულის ბაზრის საშუალებით, მით უფრო მეტ ამ სოციალურ ჯგუფს შეუძლია გამოიყენოს ინდივიდუალური ფუნქციური ქვესისტემები მათი დომინირების უზრუნველსაყოფად, რომელსაც შეუძლია მოიპოვოს უფრო ექსკლუზიური კონტროლი გლობალიზაციის ფულის ძალაზე.

მე -20 საუკუნის პირველ ათწლეულებში შეინიშნებოდა, რომ კომერციულ-ფინანსური კაპიტალისტური ჯგუფები უფრო წარმატებული იყვნენ კაპიტალისტურ ჯგუფებს შორის, რომლებიც საზოგადოებაში დომინირებისთვის იბრძოდნენ, ხოლო კაპიტალისტურ-სამეწარმეო ჯგუფები, რომლებიც მხოლოდ სამრეწველო-სასოფლო-სამეურნეო წარმოებაში წარმატებულები იყვნენ, მასმედიის დომინირება ვერ შეძლეს. ეს ასე იყო როგორც შეერთებულ შტატებში, ასევე ევროპის ქვეყნების მედია ბაზრებზე. მაგრამ ეს ფენომენი მოგვიანებით გაგრძელდა და სხვა ინტელექტუალურ სფეროებში, რომლებიც შემდეგ გაიზარდა და გახდა მასმედია, ასევე შეიძლება შეინიშნოს, რომ კომერციულ-ფინანსურ ძალასთან დაკავშირებული ჯგუფები უფრო სწრაფად ცდილობდნენ საკუთარი აგრესიული პოზიციების დამკვიდრებას, ხოლო უფრო კონსერვატიული სამრეწველო-სასოფლო-სამეურნეო კაპიტალისტური ჯგუფები, რომლებიც წინა სტატუს კვოს თვალსაზრისით ფიქრობდნენ, იქ ძნელად იმყოფებოდნენ. კინოინდუსტრიაში, რომელიც აყვავდა 1920-იან წლებში, აკადემიასა და მეცნიერებაში, რომელიც სულ უფრო მასიური გახდა და სამირკვლის სისტემაში, რომელიც ინტელექტუალურ გავლენას ეძებდა, საბანკო და ფინანსური ძალაუფლების მექანიზმებზე სულ უფრო მეტად იყო ორიენტირებული ადამიანების ჯგუფებმა შეძლეს ჰეგემონიური პოზიციების მიღწევა. ამრიგად, მიუხედავად იმისა, რომ ახალი ინტელექტუალური ფუნქციური სისტემები-მასობრივი კომუნიკაცია, აკადემიური ქვესისტემა, ხელოვნების ქვესისტემა - უფრო ფართო მასშტაბით შენდებოდა, ეს იყო საბანკო და ფინანსური ძალა, რომელმაც შეძლო ძლიერი მხარდაჭერა აემენებინა მთავარ კაპიტალისტურ ჯგუფებს შორის, რომლებიც იბრძოდნენ საერთო სოციალური დომინირებისთვის.

მიუხედავად იმისა, რომ თითოეულ ქვესისტემაში არსებობს შიდა შეფასება, მექანიზმები, რომლებიც ანაწილებენ თითოეული ქვესისტემის საქმიანობას, ასევე განისაზღვრება ფულის სიმძლავრით. ეს არ არის სოციალური მეცნიერისთვის, თუ ის სარგებლობს კარგი რეპუტაციით თავის აკადემიურ საზოგადოებაში, თუ ფულის ძალა, რომელიც აკონტროლებს წიგნის ბაზარს, მას პოლიტიკური მიზეზების გამო უბიძგებს და განზრახ მიჰყავს სხვებს წინა პლანზე, გამოაქვეყნებს მათ დიდ გამოცემებში გამოქვეყნებით და გაზეთებსა და სატელევიზიო ჟურნალებში მილიონობით მიმოქცევაში წარდგენით. ამ გზით, ისინი, ვისაც მხარს უჭერენ ძრ ფულის ძალა, გასაჯაროებულია და აღინიშნება მილიონობით ადამიანის წინაშე, ხოლო სოციალური მეცნიერები, რომლებიც აწვდიან ანალიზს, რომლებიც

ეწინააღმდეგებიან თავიანთ პოლიტიკურ მიზნებს, დუმს და კიდევ დისკრედიტირებულია, როგორც მეცნიერები, როდესაც ისინი ხედავენ, რომ მათი ანალიზი საშიშია მათი სოციალური დომინირებისთვის. მაგრამ დიდ მწერალსაც კი, მუსიკოსს, მსახიობს შეუძლია გავლენა მოახდინოს მხოლოდ წიგნების, მუსიკისა და სხვა ხელოვნების განაწილებით, ხოლო ფულის ძალით კონტროლირებადი კულტურული ბაზრები გაუმჯობესებულია ან ფასდება ინტელექტუალური შემოქმედებითი წრეების პოლიტიკური შერჩევით. ამ გზით, ფულის ძალას შეუძლია განსაზღვროს "დიდი" მეცნიერების, მწერლების, მუსიკოსებისა და მსახიობების კარიერა და, შესაბამისად, ანალიზის, რომანების, პიესების და მუსიკალური ნაწარმოებების შინაარსი, რომლებიც მილიონობით მასებს გადაეცემა.

პარალელურად რამდენიმე ფუნქციურ ქვესისტემაზე ზემოქმედებით, სოციალურად დომინანტური კაპიტალისტური ჯგუფი კონცენტრირებულია თითოეულ ქვესისტემაში არსებულ გავლენებზე და ამით შეუძლია დამატებითი რესურსების მოპოვება სხვა კაპიტალისტურ ჯგუფებზე, რომლებიც იბრძვიან სოციალური დომინირებისთვის. ისინი ქმნიან სკამებს, უნივერსიტეტის დაჯილდოებას და აკადემიურ სტიპენდიებს და იყენებენ მათ პოლიტიკური მიზნების მიხედვით შერჩეული პროფესორების კორპუსის შესაქმნელად, რაც მათ შეუძლიათ სწრაფად გამოაცხადონ "საერთაშორისოდ აღიარებული ექსპერტები" მილიონობით ადამიანისთვის მასობრივი მედიის პოზიციის საშუალებით მიმდინარე პოლიტიკური ბრძოლების ინტერესებიდან გამომდინარე. ამ გზით მათ შეუძლიათ წარმოადგინონ თავიანთი პოლიტიკური ინტერესები, როგორც "პროფესიული" არგუმენტები. თუმცა, ინტელექტუალური სექტორების შეღწევის ფინანსური ძალა ასევე მართავს თეატრებს, საკონცერტო დარბაზებსა და წიგნების სადისტრიბუციო ქსელებს, დომინირებს წიგნისა და მუსიკალური ბაზრების, პოლიტიკურად პრო- ან მინიმუმ ნეიტრალური ავტორების პროპაგანდას და გამორიცხავს მათ, ვინც მათ ეწინააღმდეგება. და ეს სანქციები ცნობილი ხდება სხვადასხვა ინტელექტუალურ სექტორში, რაც უკვე ხელს უშლის შემქმნელთა უმრავლესობას ანალიზისა და მხატვრული პროდუქტების წარმოებისგან, რისთვისაც ისინი შეიძლება დაისაჯონ ფინანსური ძალაუფლების ჯგუფებმა, რომლებიც ჰეგემონიულია მათ კულტურულ ბაზარზე. ასე რომ, მილიონობით და მილიონობით ადამიანის კორუმპირებული მოსაზრებები, მათი დადებითი ემოციური დამოკიდებულება გარკვეული მოვლენების მიმართ და მათი უარყოფითი ემოციური დამოკიდებულება სხვების მიმართ, ფარულად იქმნება აღმოსავლეთ სოციალური დომინანტური ფულის ძალით და ამან შეიძლება უზრუნველყოს მათი დომინირება მინიმუმ დიდი ძალადობით. რა თქმა უნდა, ამგვარი ძალადობაც არსებობს და მათ, ვინც ეჭვქვეშ აყენებს მოვლენებსა და რწმენას, რომლებიც დომინანტური კაპიტალისტური ჯგუფისთვის მნიშვნელოვანია, სისხლის სამართლის სანქციებიც კი ეძლევათ და "ექსტრემისტებად" არიან გადაჯაჭვული საბანკო ფულის ძალაუფლების გარშემო გადაჯაჭვული ადამიანების ჯგუფების მიერ.

ეს მოვლენები უფრო მეტ-ნაკლებად მოხდა ევროპის ქვეყნებში, მაგრამ განსაკუთრებით ნათლად ჩანს შეერთებულ შტატებში მე -20 საუკუნის მეორე ნახევარში. იქიდან, მათ ასევე დიდი გავლენა მოახდინეს ევროპაში შეერთებული შტატების დიდი ეკონომიკურ-სამხედრო წონის გამო. განსაკუთრებით

ცენტრალური და აღმოსავლეთ ევროპის ქვეყნებში, რომლებიც საბჭოთა იმპერიის დაშლის შემდეგ პოლიტიკურ ვაკუუმში ჩავარდნენ, აქედან ძლიერი გავლენა იგრძნობა. შეერთებულ შტატებში საბანკო და ფინანსური ძალაუფლების ძლიერმა პოზიციამ უფრო ინტელექტუალურ ფუნქციურ ქვესისტემებში კონკურენტი კაპიტალისტური ჯგუფების მიმართ ასევე შეძლო საზოგადოების პოლიტიკური და სამართლებრივი ქვესისტემების მნიშვნელოვნად შეცვლა 1960-იანი წლებიდან. მიუხედავად მათი უპირატესობისა საზოგადოებრივ აზრზე გავლენის მოხდენაში, კონგრესსა და სახელმწიფო საკანონმდებლო ორგანოებში საბანკო და ფინანსურმა ჯგუფებმა ვერ შეძლეს ხანგრძლივი უპირატესობის მოპოვება და იმ სოციალური ცვლილებების მიღწევა, რაც მათ კანონმდებლობის საშუალებით სურდათ. ამერიკელთა აბსოლუტური კონსერვატიული უმრავლესობა, მილიონობით პატარა ადამიანი, რომლებიც ინსტინქტურად ეჯახებოდნენ სტატუს კვოს, იყვნენ არჩევნებისა და შედეგად მიღებული უმრავლესობის მეშვეობით საკანონმდებლო ორგანოში, დაბრკოლება საბანკო და ფინანსური ძალაუფლების ცვლილების გეგმებისთვის, რომელიც ჰეგემონიური იყო ინტელექტუალურ-კულტურულ სფეროებში. ამის დასათვალისწინებლად, კონსტიტუციაში გათვალისწინებული ფუნდამენტური უფლებების მოწვევის სტრატეგია, რათა ცალკეული უმცირესობები დიდი ამერიკული უმრავლესობიდან ჩამოაშოროს და სასამართლოზე დაფუძნებული ცვლილებები მოიტანოს, რაც 1900-იანი წლების დასაწყისში განვითარებულ უმრავლესობას ინდივიდუალურ უმცირესობებს დაუპირისპირდება. მაგალითად, ACLU (ამერიკის სამოქალაქო თავისუფლებების კავშირი) დაარსდა 1910 წელს საბანკო და ფინანსური წრეების მიერ და თავდაპირველად ფოკუსირებული იყო უდიდესი უმცირესობის, შავკანიანების დაცვაზე, "ფერადი ხალხის წინსვლის ეროვნული ასოციაციის" დაარსებით ACLU-ს დახმარებით (იხ. Epp 1998: 3-13). მათ შემოიტანეს სხვადასხვა სარჩელი, რომელიც იწვევს ძირითად კონსტიტუციურ უფლებებს და თანდათანობით შეიმუშავეს სასამართლო პოლიტიკური სფერო საკანონმდებლო სფეროს ნაცვლად. შედეგად მიღებული სამართალწარმოების სტრატეგია გამოიყენეს ფემინისტური და შემდეგ გეი და ლესბოსელი მოძრაობების გავრცელების ხელშესაწყობად, რომლებიც ადრე ერთიან ამერიკულ უმრავლესობას ახალ და ახალ უმცირესობებად ყოფდნენ, შემდეგ კი უსახლკარო, ცხოველთა უფლებების, უსინათლოების, ყრუების, შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირთა და ოდესმე ახალი უმცირესობის ჯგუფებისთვის, რომლებსაც შემდეგ მხარს უჭერდნენ ფინანსური წრეების "ადამიანის უფლებები" საფუძვლები (იხ. სარატი / შიინგოლდი 1998). უზარმაზარი მედიის გაშუქებამ, კინოინდუსტრიამ და საგამომცემლო ინდუსტრიის საბანკო და ფინანსურმა კონტროლმა ამ მოვლენებს მაღალი პროფილი და პოზიტიური სურათი მისცა. შედეგად, ამერიკული სამართლებრივი სისტემა და პოლიტიკური ნების შექმნის გზა შეიცვალა ბოლო ათწლეულების განმავლობაში და სოციალურ ჯგუფებს შორის პოლიტიკური ბრძოლა დიდწილად გადავიდა საკანონმდებლო ორგანოდან სასამართლო დარბაზებში. "პოლიტიკა სხვა საშუალებებით" - ასე ჩამოაყალიბეს ამერიკელმა პოლიტიკურმა მეცნიერებმა ამ ცვლილების არსი მათ წიგნში, რომელიც გამოქვეყნდა რამდენიმე წლის წინ (იხ. ლოუი/გინზბურგი: 1999).

მაგრამ კანონი ასევე შეიცვალა შედეგად და დღეს შეერთებულ შტატებში კანონი უფრო ნაკლებია კანონის ტექსტისგან, ვიდრე ძირითადი კონსტიტუციური

უფლებები და მორალური და იურიდიული ფილოსოფოსების მონოგრაფიები, რომლებიც მათ კონკრეტულს ხდის. და ეს არის საბანკო და ფინანსური ძალების ნაკლებობა აკადემიურ სფეროში და მათი გაზეთებისა და სატელევიზიო ჟურნალების ვარსკვლავები, სადაც მილიონობით მაყურებელი ტირაჟით მიმოქცევაშია მილიონობით მაყურებლის წინაშე. ეს მოვლენები ცენტრალურ ევროპაში 1990-იანი წლების შუა პერიოდიდან გადაიზარდა და ფონდები, აკადემიური სტიპენდიები, წიგნის გამომცემლები და ჰეგემონიური წიგნების სადისტრიბუციო ქსელები აშშ-ს ფულის ძალაუფლების "ადამიანის უფლებების" ინსტიტუტებს, რომლებსაც ისინი აფინანსებენ, როგორც კარგ პოზიციას, რათა მიაღწიონ თავიანთ პოლიტიკურ მიზნებს, როგორც მათი ამერიკელი კოლეგები სახლში.

ყველა ეს გავლენა და ურთიერთკავშირი ამგვარად იმალებოდა ლუკმანის ფუნქციონალისტური სისტემების თეორიაში და, შესაბამისად, ვერ გამოავლინა სოციალური რეალობის არსებითი ურთიერთკავშირი. ამიტომ საჭირო იყო მარქსის თეორიის ზოგიერთი საწყისი პუნქტის მიღება, შესწორებული იყო Károly Polányi- ის ორმაგი ეკონომიკის ანალიზით და კაპიტალისტურ ჯგუფებს შორის მთელ საზოგადოებაში დომინირებისთვის ბრძოლის ანალიზით.

4. დომინირების გლობალური რიგი

საზოგადოების ორმაგი სტრუქტურა გულისხმობს საზოგადოებაში დომინირების სტრუქტურის ანალიზს, ასევე ფუნქციურ დაყოფას და ინსტიტუციურ მექანიზმებს. წინა თავებში, ჩვენ ძირითადად განვიხილეთ ფუნქციური მექანიზმების ანალიზი და ეს მხოლოდ იმ ფუნქციონალური სისტემების თეორიის კონცეპტუალური ჩარჩოს გამოსწორების კონტექსტშია, რომლებიც ჩვენ მივმართეთ მარქსის თეორიას, რომელიც შემოღებულ იქნა Károly Polányi- ის ორმაგი ეკონომიკის დისერტაციით და დომინირების ახალ წესრიგზე, რომელიც ვრცელდება მარკეტიზაციის გზით. ამ ქვეთავში ჩვენ განვიხილავთ, თუ რომელი ცვლილებები იყო მნიშვნელოვანი ბოლო ათწლეულების განმავლობაში დასავლურ ცივილიზაციაში მმართველი წესრიგის ტრანსფორმაციისთვის და რომელი თეორიები შეძლეს მათი საუკეთესოდ ხელში ჩაგდება.

4.1 საზოგადოების სახელმწიფო ორგანიზაციის ნაწილობრივი დემონტაჟი

მეორე მსოფლიო ომის მომდევნო ათწლეულების განმავლობაში, დასავლური ცივილიზაციის საზოგადოებები, როგორც ევროპაში, ასევე ამერიკაში, არსებითად ორგანიზებული იყო ერის სახელმწიფოს დონეზე. (მოდით ახლა მივმართოთ საბჭოთა ბლოკის საზოგადოებების ორგანიზებას, რომლებმაც მიაღწიეს ჩიხს და ახლა გაქრა.) მიუხედავად იმისა, რომ უკვე შესაძლებელი იყო "რენიშის" კაპიტალიზმისა და ანგლო-ამერიკული "კონკურენტული" კაპიტალიზმის

ორგანიზაციული პრინციპების გარჩევა, მიშელ ალბერტის გამოხატვის გამოყენება, ეს განსხვავებები დიდი ხნის განმავლობაში მკაფიოდ არ იყო ხაზგასმული. "Rhineland" მოდელის არსი იყო ის, რომ სახელმწიფო და მთავრობა აქტიურ ინდუსტრიალიზაციის პოლიტიკას ახორციელებენ, რათა დაეხმარონ საზოგადოებას ინდუსტრიულად კონკურენტუნარიანი გახდეს, რომ მთავრობა აკონტროლებს ფულად პოლიტიკას, რომ იგი ინარჩუნებს მჭიდრო ძალაუფლებას კაპიტალურ მოძრაობებზე საზღვრებზე, რომ ის ბლოკავს უცხოური კაპიტალის მცდელობებს იურიდიული საშუალებებით, რომ იგი იღებს თავის მთავარ ეკონომიკურ და სხვა სამთავრობო გადაწყვეტილებებს ძლიერი და ცენტრალიზებული პროფკავშირის შტაბთან კონსულტაციით, და რომ ის აშენებს ფართო კეთილდღეობის ქსელს ღარიბი კლასებისთვის სოციალური მშვიდობის შესანარჩუნებლად. ამ ყველაფერმა უზრუნველყო მეტ-ნაკლებად ჰარმონიული სოციალური ფუნქციონირება და წონასწორობა ამ საზოგადოებებში, რომლებიც მოიცავს პირველ რიგში დასავლეთ ევროპის კონტინენტურ ქვეყნებს. ამის საპირისპიროდ, ანგლო-ამერიკულ "კონკურენტულ" კაპიტალიზმში, ბაზრის კონკურენციამ შეიძლება უფრო მეტად განსაზღვროს წარმოება, მაგრამ სხვა ფუნქციონალური სფეროებიც უფრო დომინირებს ბაზარზე; სახელმწიფო ნაკლებად აქტიურია როგორც ინდუსტრიული პოლიტიკის, ასევე სხვა სექტორების ორგანიზებაში, ასევე კეთილდღეობის ქსელების მშენებლობასა და საბიუჯეტო შენარჩუნებაში; და არ არსებობს ფორუმები კომპრომისზე დიდ კავშირებს შორის, რომლებიც ორგანიზებას უწევენ მილიონობით მუშაკს და სახელმწიფო გადაწყვეტილების მიმღებ პირებს მთავრობის ძირითადი გადაწყვეტილებების ჩამოყალიბებაში. კაპიტალისტური ჯგუფების დონეზე, სამრეწველო-სასოფლო-სამეურნეო კაპიტალისტური ჯგუფები უფრო დომინანტურია "Rhineland" კაპიტალიზმში, ხოლო ანგლო-ამერიკულ "კონკურენტულ" კაპიტალიზმში, საბანკო-კაპიტალისტური ჯგუფები უფრო დომინანტია და ბრიტანეთისა და ამერიკის მრავალეროვნულ დონეზე ყველაზე დიდი სამრეწველო და სხვა კორპორაციების განსაზღვრავ კი (იხ. ჰელიერი 1998).

ამ განსხვავების მიუხედავად, საზოგადოების სახელმწიფო ორგანიზაცია დომინანტური იყო მთელ დასავლურ სამყაროში 1940-იან წლების მეორე ნახევრიდან, რაც ყველა დასავლური საზოგადოების ცენტრში "Rhineland" კაპიტალისტურ მოდელში აღწერილ ზოგიერთ მახასიათებელს ათავსებდა. ამ სისტემის საფუძველი იყო 1944 წლის ბრეტონ ვუდსის შეთანხმება დასავლური სამყაროს სახელმწიფოებს შორის. არსებითად, ეს მოიცავდა დასავლეთის სახელმწიფოების ვალუტებს, რომლებსაც აქვთ ფიქსირებული გაცვლითი კურსი ერთმანეთთან და მიბმული იყო ოქროს მხარდაჭერასთან აშშ დოლარის მეშვეობით. ეს იმას ნიშნავდა, რომ ფიქსირებული გაცვლითი კურსით, აშშ-ს ცენტრალურმა ბანკმა აიღო ვალდებულება ნებისმიერ დროს გაცვალოს ეს ვალუტა ოქროზე. ამ სისტემაში ცალკეულმა მთავრობებმა, ცენტრალური ბანკების მეშვეობით, პირდაპირ განსაზღვრეს ეროვნული ვალუტის სტაბილურობა და განახორციელეს აქტიური სამრეწველო და ეკონომიკური პოლიტიკა გარკვეული სოციალური მიზნების მისაღწევად (მაგ., სრული დასაქმება, გარკვეული ინდუსტრიების გაძლიერება, სოციალური უსაფრთხოების ბაზების მშენებლობა და ა.შ.) საპროცენტო განაკვეთის, საკრედიტო და საგადასახადო პოლიტიკის საშუალებით,

ხოლო მჭიდროდ აკონტროლებდნენ ფულისა და ბიზნეს კაპიტალის ნაკადს ეროვნულ საზღვრებში. ამ სისტემაში თითოეული საზოგადოების ფუნქციონირება არსებითად ორგანიზებული იყო ქვეყნის დონეზე და საზოგადოების ორგანიზება განხორციელდა აქტიური სამთავრობო პოლიტიკის საშუალებით, ამ სისტემაში ფუნქციონირებდა საბაზრო ორგანიზაცია და საბანკო და ფინანსური კაპიტალის ჯგუფების ორგანიზება ქვეყნიდან ქვეყანაში.

ეს სისტემა ჩამოინგრა 1971 წელს, როდესაც აშშ-ს პრეზიდენტმა გააუქმა ოქროს კავშირი. უშუალო მიზეზი იყო შიდა ეკონომიკური სირთულეები აშშ-ში ვიეტნამის მძიმე ომის შედეგად, მაგრამ უფრო ღრმა მიზეზი იყო აშშ-ს საბანკო და ფინანსური ძალაუფლების წრეების ამბიციის, რომლებიც, ადრინდელი სისტემის გამო, უფრო მეტად გამოირიცხნენ დასავლეთ ევროპის ქვეყნებიდან და შეიძლება აკონტროლებდნენ აქ მთავრობებს.

ოქროს სტანდარტთან შესვენების გამო ბრეტონ ვუდსის შეთანხმების დაშლის შემდეგ, დასავლეთ ევროპის თითოეულ ქვეყანაში შიდა ვალუტის მდგომარეობა და თითოეული ვალუტის მიერ ორგანიზებული შიდა ეკონომიკის მართვა სულ უფრო და უფრო დაიძაბა. გაურკვეველი ვალუტის ღირებულებებმა და ინფლაციის გაურკვეველმა კურსებმა გამოიწვია ინვესტიციის მოცულობის შემცირება, ხოლო გაბერილმა რეალურმა შემოსავლებმა გამოიწვია ადრე მოდუნებული სამუშაო კლასის მიერ გაფიცვების ტალღა. ინტელექტუალურ სფეროში, მოსაზრება, რომ ყველა ეს პრობლემა გამოწვეული იყო გადაჭარბებული სახელმწიფო ჩარევით და მთავრობების მიერ შემოსავლის გადანაწილებით, მოიპოვა საფუძველი. ერთი მხრივ, მზარდი სოციალური არეულობა და ინტელექტუალური საზოგადოებრივი აზრის ცვლილება მასმედიის შემდეგ გამოიყენეს ზემოაღნიშნული არგუმენტების მხარდასაჭერად, მეორეს მხრივ, გამოიწვია პოლიტიკური ტენდენციებისა და პარტიების ზრდა, რომლებმაც დაიწყეს ანგლო-ამერიკული კონკურენტული კაპიტალიზმის მახასიათებლების განხორციელება 1970-იანი წლების შუა პერიოდიდან რაინლენდის კაპიტალიზმის ნაცვლად, ჯერ დიდ ბრიტანეთში, შემდეგ შეერთებულ შტატებში და იქიდან დასავლეთ კონტინენტურ ევროპაში. ეს იყო ნეოლიბერალური ეკონომიკური და სოციალური პოლიტიკის კონცეფციის დომინირება დასავლურ საზოგადოებებში 1970-იანი წლების ბოლოდან. საზოგადოების ნეოლიბერალური ორგანიზაციის ძირითადი მახასიათებლები ზუსტად საპირისპიროა იმისა, რაც აღწერილია ბრეტონ ვუდსის სისტემაში. აქ მთავარი მიზანია მაქსიმალურად გააუქმოს საბაზრო ძალები, რითაც ბანკების მიერ კაპიტალის გადაადგილების ყველა დაბრკოლება მოხსნა. ფულის კაპიტალის ყოფილი შეზღუდვა ეროვნულ საზღვრებში შეიცვალა ქვეყნებს შორის ფულის კაპიტალის თავისუფალი გადაადგილებით. ეს თავისუფალი მოძრაობა კიდევ უფრო გაძლიერდა საინფორმაციო ტექნოლოგიების ინოვაციებით, რაც 1980-იანი წლებიდან მსოფლიოს მთავარ საფონდო ბირჟებსა და ფინანსურ ინსტიტუტებს ინტერნეტის, ელექტრონული ფოსტისა და სხვა ინსტრუმენტების საშუალებით უკავშირებს, რათა მილიარდობით დოლარი გადავიდეს ქვეყანაში და მის გარეთ წამებში. პარალელურად, მასები, მათი მცირე დანაზოგით, უფრო მეტად უკავშირდებიან ფინანსურ სახსრებსა და საფონდო ბაზრებს მასობრივი გამოყენების ელექტრონული საინფორმაციო არხების საშუალებით, რაც მნიშვნელოვნად ზრდის ბანკების მიერ მართული მთლიანი სოციალური კაპიტალის რაოდენობას. ამ

ტექნიკურმა შესაძლებლობებმა, ბარიერების ნეოლიბერალურ მოხსნასთან ერთად, გაათავისუფლა საბანკო კაპიტალი ქვეყნის მთავრობების კონტროლისგან და, ყველაზე ძლიერი ანგლო-ამერიკული ბანკების ხელმძღვანელობით, 1990-იანი წლების შუა პერიოდში შექმნა საბანკო კაპიტალის სულ უფრო ურთიერთდაკავშირებული გლობალური აუზი.

საზოგადოების ნეოლიბერალური ორგანიზაციის სხვა მახასიათებლები მოიცავს სახელმწიფო ინსტიტუტების პრივატიზაციას და კერძო საკუთრებაში არსებული ინსტიტუტების დაქვემდებარებას ბაზრის ორგანიზებისა და მართვისთვის. ვინაიდან გასული ათწლეულების განმავლობაში საავადმყოფოები, სკოლები, კულტურული ცენტრები, საპენსიო ფონდები, ციხეები, სამხედროები და ა.შ., რომლებიც ხელმისაწვდომი იყო ყველა და ძირითადად სახელმწიფოს მიერ დაფინანსებული, შექმნა დიდი საჯარო სექტორები - და ინახება საბანკო კაპიტალის ჯგუფები მათგან - ისინი ახლა სათითაოდ პრივატიზდებიან. ახალი კერძო მფლობელები დიდწილად ბანკის მიერ დაფინანსებული კაპიტალისტური ჯგუფები არიან, რომლებიც უკვე იკავებდნენ დომინანტურ პოზიციებს მასშტაბურ ინდუსტრიაში და სხვა საწარმოებში, მაგრამ ახლა მათ მიერ მიღებული ინსტიტუტების მასშტაბები მნიშვნელოვნად გაფართოვდა. კერძოდ, ბრიტანულმა და აშშ-ს საბანკო ჯგუფებმა შეძლეს შეიძინონ ყოფილი სახელმწიფო საკუთრებაში არსებული აქტივები უმეტეს ქვეყნებში პრივატიზების გზით და განაგრძონ ამის გაკეთება, გააფართოვონ თავიანთი ძალა და გავლენა ადრე წარმოუდგენელი გზებით, განსაკუთრებით ცენტრალურ და აღმოსავლეთ ევროპაში, ლათინურ ამერიკასა და სხვა განვითარებად ქვეყნებში. მაგრამ ეს საბანკო ჯგუფები ასევე უფრო ძლიერ საყრდენს იძენენ დასავლეთ ევროპის ქვეყნებში, სადაც ასევე მიმდინარეობს პრივატიზაცია.

ნეოლიბერალური სოციალური ორგანიზაციის გავრცელება დასავლეთ ევროპასა და სხვა რეგიონებში განსხვავდება იმით, რომ ყოფილში, უკვე ნახსენები პრობლემები გამოიწვია ნეოლიბერალური ორგანიზაციული პრინციპები, რომლებიც დომინირებენ პლურალისტულ ინტელექტუალურ დებატებში დიდი ამერიკული ინტელექტუალური და პოლიტიკური ზეწოლის გარეშე - და ძალები, რომლებიც ამგვარად მოვიდნენ ხელისუფლებაში, დააწესეს ისინი სხვა რეგიონებში, ამას თან ახლდა ანგლო-ამერიკული საბანკო წრეების მხრიდან დავალიანების მიზანმიმართული პოლიტიკა მას შემდეგ, რაც ანგლო-ამერიკული საბანკო წრეების მხრიდან დავალიანება 1980-იანები. ფინანსური კოლაფსის თავიდან ასაცილებლად, დავალიანების მქონე ქვეყნები იძულებულნი გახდნენ გააკეთონ ის, რაც ამ წრეებმა მოითხოვეს შიდა სოციალური ორგანიზაციის გარდაქმნის თვალსაზრისით. ეს იყო ნეოლიბერალური ტრანსფორმაციის გეგმები, რომლებიც უკვე მიუთითებდა: პრივატიზაცია, შიდა ბაზრების სრული გახსნა მრავალეროვანი, ფინანსური ნაკადების ბარიერების სრული დემონტაჟი და ა.შ. ამ გარე იძულებამ და შინაგანი წინააღმდეგობის ნაკლებობამ გამოიწვია ნეოლიბერალური ორგანიზაციული პრინციპების განხორციელება ცენტრალურ და აღმოსავლეთ ევროპის რეგიონში, მაგალითად, იმდენად, რამდენადაც გლობალური ფინანსური ოლიგარქია მხოლოდ ნაწილობრივ მიაღწევდა დასავლეთის კონტინენტურ ქვეყნებში და ლათინური ამერიკის ქვეყნების შემთხვევაშიც კი. (ეს უკანასკნელი აიხსნება იმით, რომ ეკონომიკური ცოდნა და განჭვრეტა იქ უკეთესი

იყო, ვიდრე ცენტრალური ევროპის ქვეყნების ეკონომიკურ წრებში, რომლებიც უფრო მეტად საბჭოთა ბლოკის კონტროლის ქვეშ იყვნენ და, შესაბამისად, ადგილობრივი ეკონომისტების წინააღმდეგობა გარკვეულწილად შემცირდა აშშ-ს გარე ზეწოლისადმი მორჩილება ლათინური ამერიკის უმეტეს ქვეყნებში, იხილეთ Pijl 2001:185-204.) თუმცა, ის ფაქტი, რომ დასავლეთ ევროპის ქვეყნებში ნეოლიბერალური ორგანიზაციული პრინციპების ძლიერი ზეწოლაც მოხდა, ნაჩვენებია 1981 წლის მოვლენებით, მას შემდეგ, რაც სოციალისტური ფრანსუა მიტერანი ხელისუფლებაში მოვიდა. მისი პროგრამის თანახმად, მიტერანდს სურდა ყველაზე მნიშვნელოვანი მომსახურების სექტორების რენაციონალიზაცია, ქვედა კლასებისთვის სოციალური პოლიტიკის ქსელის გაფართოება და მიზანმიმართული ინდუსტრიული განვითარებისა და მონეტარული პოლიტიკის გატარება, რომელიც ასევე მიზნად ისახავდა სრულ დასაქმებას. მხოლოდ რამდენიმე წლის შემდეგ, მას მოუწია მთელი პროგრამის მიტოვება და ნეოლიბერალური სოციალური ორგანიზაციის პრინციპებზე დაბრუნება მსოფლიო ეკონომიკური ზეწოლისა და გარედან შეთანხმებული ფინანსური მოძრაობების შეზღუდვების გამო (იხ. როსი 1995).

ცენტრალური და აღმოსავლეთ ევროპის ქვეყნები, მათ შორის უნგრეთი, შევიდნენ ამ გლობალიზებული ძალაუფლების წესრიგში და მსოფლიოში, სადაც დომინირებენ ანგლო-ამერიკული საბანკო და ფინანსური კაპიტალისტები საბჭოთა იმპერიის დაშლის შემდეგ. გლობალური ფულის ოლიგარქია და მმართველობის ნეოლიბერალური წესრიგი ჯერ კიდევ არ იყო დადგენილი, მაგრამ მათი ძირითადი მახასიათებლები უკვე 1989 წელს რეჟიმის ცვლილების დროს იყო. კაპიტალისტური ძალების მიერ ყოფილი სახელმწიფო პარტიების "აღება" მოკლე ბრძოლაც კი გამოიწვია გერმანიის კაპიტალისტურ ჯგუფებს შორის, რომლებიც იცავდნენ რაინლენდის კაპიტალიზმის მახასიათებლებს და ანგლო-ამერიკულ საბანკო ჯგუფებს, რომლებიც ხელს უწყობენ წმინდა ნეოლიბერალურ წესრიგს. Deutsche Bank- ის ძლიერი თავმჯდომარე, ჰერჰარდ შტილი და მისი ფინანსური ჯგუფები, ძლიერი ინდუსტრიული კაპიტალისტით, როგორცაა მანესმანი, ცდილობდნენ ანგლო-ამერიკული საბანკო წრეების მარგინალიზაციას, რომლებიც ცენტრალური და აღმოსავლეთ ევროპის ქვეყნებში ნეოლიბერალურ ორგანიზაციას უბიძგებდნენ რეჟიმის ცვლილების პერიოდში. ამის საპირისპიროდ, აშშ-ის ფინანსური წრეები, მათი ფონდებისა და ინტელექტუალური და მედია ბაზის მეშვეობით, რომელიც მათ შეიძინეს ამ რეგიონში 1990-იანი წლების დასაწყისში, ცდილობდნენ პოლიტიკური და ინტელექტუალური ელიტის მონაკვეთების მოგებას და ორგანიზებას ყოვლისმომცველი პრივატიზაციის სასარგებლოდ, შემცირებული როლი სახელმწიფოსთვის, ცენტრალური ბანკი მთავრობისგან დამოუკიდებელი და ა.შ. ორი კაპიტალისტური მოდელის ძალებს შორის ბრძოლა ხანმოკლე იყო. ჰერჰარდ შტილი და "Rhineland" მოდელის ძალებს რამდენიმე სხვა ლიდერი მალევე მოკლეს, მაგრამ აშშ-ს გლობალური საბანკო კაპიტალის ძალები რეგიონში უკეთეს მდგომარეობაში იყვნენ, მათი ადრეული ინტელექტუალური შეღწევადობის წყალობით. პოლონეთსა და უნგრეთში აშშ-ის საბანკო კაპიტალი უკვე იმყოფებოდა 1980-იანი წლების დასაწყისიდან, განსაკუთრებით ჯორჯ სოროსის ფონდის (ღია საზოგადოება) და მის გარშემო აშენებული ინსტიტუტების ქსელების მეშვეობით და 1990-იანი წლებისთვის მან ჩამოაყალიბა ფართო ინტელექტუალური ქსელი

(უნივერსიტეტები, მასმედია, წიგნის დისტრიბუტორები და ა.შ.) რეგიონის ყველა ქვეყანაში. (ამ საქმიანობამ ჯორჯ სოროსს "ქველმოქმედი მილიარდერის" მუდმივი ეპითეტი მოიპოვა ნეოლიბერალური ძალების მიერ კონტროლირებად მასმედიაში, რომელიც წარმოადგენდა ამ საქმიანობას, თითქოს მარტო, მისი შინაგანი გრძნობით და სუფთა ქველმოქმედების სიყვარულით, წლების განმავლობაში მრავალი მილიონი ევროს ინვესტიცია ჩადო ამ რეგიონის ინტელექტუალურ და მედია სექტორში). რაინლენდში კაპიტალიზმის კაპიტალისტურმა ჯგუფებმა შეძლეს ინტელექტუალური-ინსტიტუციური შეღწევადობის მხოლოდ გაცილებით მცირე ბაზის აშენება და გერმანიის დედაქალაქი კი, რომელმაც მასმედიის სფეროში შეაღწია, ხშირად გააძლიერა ანგლო-ამერიკული ნეოლიბერალური ინტელექტუალური სექტორი და არ ცდილობდა მათ წინააღმდეგ კონტრინტელექტუალური ძალის შექმნას. (ეს გერმანული საბანკო წრეები, განსხვავებით Deutsche Bank და Herrhausen- ის ჯგუფისგან, კლასტერი დრესდნერ ბანკის გარშემო, რომელზეც გასული საუკუნის ყველაზე კაპიტალური ინტენსიური ამერიკული ბანკის ხელმძღვანელმა, ჯ. პ. მორგანმა, მოიპოვა კონტროლი ჯერ კიდევ 1905 წელს- იხილეთ Pijl 2001: 193-201 და 1984.)

ნეოლიბერალური მმართველობა შეიქმნა ცენტრალურ და აღმოსავლეთ ევროპაში, ისევე როგორც აზიისა და სხვა რეგიონების განვითარებაში, დიდწილად დამოკიდებულია იმაზე, თუ რამდენად მოხდა მოცემულ ქვეყანაში პრივატიზება, რამაც გამოიწვია ანგლო-ამერიკული ან სხვა დამოკიდებული საბანკო და ბიზნეს ჯგუფების მიერ კონკრეტულ სექტორებში ინსტიტუტების მფლობელობა, რაც ხელს უშლის ქვეყანაში შიდა კაპიტალისტური ჯგუფების განვითარებას, ან, პირიქით, პრივატიზებული ინსტიტუტების უმეტესობამ კიდევ უფრო გააძლიერა შიდა კაპიტალისტური ჯგუფები. ამ თვალსაზრისით, ჩეხეთი წარმოადგენს მოდელს, რომელშიც პრივატიზაცია ასევე მნიშვნელოვნად შეიქმნა შიდა კაპიტალისტური ჯგუფები, რომლებსაც შეუძლიათ წარმოადგინონ ფონი ჯგუფებისთვის, რომლებიც ეწინააღმდეგებიან ინტელექტუალური სექტორების დომინირების ნეოლიბერალურ წესრიგს. უნგრეთი და, გარკვეულწილად, პოლონეთი, მეორეს მხრივ, არის მოდელი, რომელშიც პრივატიზაციამ გამოიწვია ძირძველი კაპიტალის ჯგუფების ყველაზე ნაკლებად განვითარება, როგორც ვიწრო წარმოების სექტორში, ასევე მასმედიასა და სხვა ინტელექტუალურ სექტორებში, ასევე შეერთებული შტატებისა და მასზე დამოკიდებული ფინანსურ-სამეწარმეო წრეების მიერ წარმოებისა და სხვა ინფრასტრუქტურის ყველაზე ძლიერი აღება. გლობალური ბატონობისა და ნეოლიბერალური სოციალური ორგანიზაციის ძალებმა მიაღწიეს თავიანთ უძლიერეს ჰეგემონიას რეგიონში.

4.2 დომინირების გლობალური წესრიგის თეორიული გაგება

მთლიანობაში საზოგადოების დონეზე, მარქსის თეორიები ყურადღებას ამახვილებენ დომინირებისა და ჩაგვრის ანალიზზე, მაგრამ ისინი, როგორც წესი, არასაკმარისია რეალობის დასაპყრობად. ამისათვის ორი ძირითადი მიზეზი

არსებობს. ერთი მიზეზი მდგომარეობს თავად მარქსისტულ საწყის წერტილებში, რომლებიც წარმოებაში დომინირებას ვიწრო გაგებით პოულობენ და მას წარმოების საშუალებების საკუთრებას უკავშირებენ. ანალიზი, რომელიც ამ მიმართულებით მიდის, ამგვარად ავიწროებს პერსპექტივას მრეწველებს, მეწარმეებს და, მეორეს მხრივ, მუშებს, მაგრამ დღევანდელი რთული საზოგადოებების დროს, იყოფა ფუნქციურ ქვესისტემებად, ეს გამოტოვებს დომინირებისა და ჩაგვრის რეალურ ძალებს. მარქსისტული თეორიის ბევრ სტრიქონში დომინირებისა და ჩაგვრის ანალიზის წარუმატებლობის კიდევ ერთი მიზეზი ის არის, რომ 1960-იანი წლებიდან დასავლეთის ქვეყნებში მარქსისტული ინტელექტუალებისა და სოციალური მეცნიერების დიდი ნაწილი გადავიდა კლასის ჩაგვრის ანალიზიდან უმცირესობების ჩაგვრის ანალიზზე და მის წინააღმდეგ საზოგადოებრივმა ქმედებებმა ემოციურად დააფიქსირა ისინი. თუმცა, მას შემდეგ, რაც ადამიანის უფლებების იდეოლოგია და მასზე დაფუძნებული უმცირესობების დაცვა მრავალი თვალსაზრისით შემუშავდა, როგორც საბანკო და საფინანსო კაპიტალისტური ჯგუფების ინსტრუმენტი სამრეწველო კაპიტალისტური ჯგუფების წინააღმდეგ პოლიტიკურ ბრძოლაში მე -20 საუკუნის პირველი ათწლეულების შემდეგ, რათა დაარღვიონ თავიანთი პოზიციები მასიური კონსერვატიული უმრავლესობის უმცირესობებად დაყოფით (დეტალებისთვის იხილეთ Epp 1998: 9-43), მარქსისტები, რომლებიც იმავე ბანაკში იმყოფებოდნენ, როგორც ადამიანის უფლებების ბურჟუაზია, მრავალი თვალსაზრისით იყვნენ დამოკიდებული ფულზე ოლიგარქიაზე. ამრიგად, შეერთებულ შტატებში "პოლიტიკური სისწორის" ფარგლებში, მარქსისტული თეორიის რამდენიმე ჯგუფმა (და მათ უკან საგამომცემლო და წიგნების გამანაწილებელი ქსელების მოლოდინებმა!) დაიწყო იმის მტკიცება, რომ მაშინაც კი, როდესაც ისინი განაგრძობდნენ კაპიტალისტური ჯგუფების დომინირებას და ჩაგვრას, ფულის კაპიტალისა და საბანკო ჯგუფების დომინირება არ გამოირჩეოდა. მაგრამ ბევრი სცილდება ამას, ამჯობინებს ფოკუსირებას ღარიბი კლასების ცუდი ცხოვრების პირობებზე ბუნდოვანი "შემარცხენეობის" ვარაუდით, მაგრამ მთლიანად ითვალისწინებს გამოკვლევას, თუ რომელი ჯგუფები არიან დაჩაგრული და დომინირებული და რა მექანიზმებით.

თუმცა, თუ ჩვენ განვიხილავთ შესაბამის მარქსისტულ თეორიულ ნაწერებს ჩაგვრისა და დომინირების შესახებ დაგროვილი ინფორმაციის ძიებაში, ორი სტრიქონი გთავაზობთ სასარგებლო ემპირიულ შეხედულებებს. ერთი არის ე.წ. "მსოფლიო სისტემების თეორია", რომელიც წამოიწყო იმანუელ უოლერშტეინმა 1970-იანი წლების დასაწყისში და მას შემდეგ ფართო თეორიული დაჯგუფება განახორციელა. კიდევ ერთი სასარგებლო ინფორმაცია მოდის ავტორებისგან, რომლებიც მიეკუთვნებიან "ნეო-გრამსიანის" აზროვნების სკოლას.

მსოფლიო სისტემების თეორიის მთავარი იდეა ის არის, რომ მეორე მსოფლიო ომის შემდგომი პერიოდის შემდეგ მოწინავე კაპიტალისტურ ქვეყნებში დომინირებისა და ჩაგვრის მექანიზმების შესწავლა შესაძლებელია მხოლოდ ნაწილობრივ კაპიტალისტური ჯგუფებისა და სამუშაო კლასების თვალსაზრისით საზოგადოებაში. კიდევ ერთხელ, ჯერ კიდევ არსებობს დომინირება და კაპიტალისტური ჯგუფების მიერ ჭარბი ღირებულების სიფონური, მაგრამ რაც მთავარია, განვითარებული ქვეყნები, როგორც მსოფლიო ეკონომიკის ცენტრი, იყენებენ პერიფერიის ღარიბ ქვეყნებს - ლათინურ ამერიკაში, აზიაში, აფრიკაში -

არათანაბარი გაცვლის გზით. ეს თეორია განმარტავს მეორე მსოფლიო ომის მომდევნო წლებში დასავლურ საზოგადოებებში სამუშაო და დაბალი კლასების ცხოვრების დონის მნიშვნელოვან ზრდას და სახელმწიფო სოციალური კეთილდღეობის ფართომასშტაბიანი სისტემის განვითარებას და ყველაზე ღარიბთა სარგებელს. ფასი გადაიხადა პერიფერიის ქვეყნების მთელმა მოსახლეობამ ისე, რომ ცენტრში კაპიტალისტურ კორპორაციებს შეეძლოთ უზრუნველყონ საკუთარი ქვეყნის სამუშაო კლასებისთვის ცხოვრების უკეთესი სტანდარტი, თავიანთი სამრეწველო პროდუქციის დამატებითი მოგებით გაყიდვით პერიფერიის ქვეყნებში და იქიდან შიმშილის ხელფასზე წარმოებული იაფი ნედლეულისა და საქონლის იმპორტით, სოციალური მშვიდობის უზრუნველსაყოფად.

ეს თეორია შეიმუშავა უოლერშტეინმა და მისმა მიმდევრებმა ბრეტონ ვუდსის კეინეზიის კაპიტალიზმის პირობებში და ცვლილებები, რომლებიც დაიწყო 1980-იან წლებში გლობალური ფულის კაპიტალის დაარსების მიმართულებით, ასევე აღინიშნა ამ ჯგუფის ანალიტიკოსებმა. რობერტ როსი 1990-იანი წლების დასაწყისიდან აღნიშნავს, რომ ფულის კაპიტალის განთავისუფლებამ სახელმწიფო და ადგილობრივი კონტროლისგან შექმნა გლობალური ფულის კლასი, რომლის ოპერაციები ნელ-ნელა ანებობს ცენტრის სამუშაო და შრომითი კლასების პრივილეგირებულ პოზიციას პერიფერიის ექსპლუატირებული "სუპერ" კლასების მიმართ და რომ ცენტრისა და პერიფერიის გამიჯვნა თავად უაზრო ხდება, რადგან გლობალური ფულის კაპიტალი თავისუფლად მოძრაობს (იხ. როსი 1995: 19-36). ფულის კაპიტალი, აღარ არის შეზღუდული იურიდიული შეზღუდვებით და შეუძლია შეცვალოს ქვეყნები წუთებში ტექნოლოგიური შესაძლებლობების მიხედვით, მიდის იქ, სადაც მას შეუძლია მიიღოს ყველაზე იაფი შრომა, სადაც მან უნდა გადაიხადოს ყველაზე დაბალი გადასახადები სახელმწიფოსთვის და სადაც ყველაზე ნაკლები წინააღმდეგობაა პროფკავშირებისგან და მათი გავლენა კომპანიებისა და ინსტიტუტების ორგანიზებაზე. მრავალეროვნული კორპორაციები აწარმოებენ მსოფლიოს წარმოების მუდმივად მზარდ წილს, ხოლო დიდი ბრიტანული და ამერიკული ბანკები ენდობიან ნდობის ქსელებს თავიანთ სათათბირო ოთახებში, რომლებიც გავლენას ახდენენ ერთმანეთზე. როგორც ჯონ რ. მუნკირსის მიერ ჩატარებულმა კვლევამ აჩვენა: "მუნკირსი ხაზგასმით აღნიშნავს, რომ ყველა მსხვილი ამერიკული კორპორაცია ირიბად კონტროლდება და ხელმძღვანელობს შვიდი მსხვილი ბანკი და ხუთი ძირითადი სადაზღვევო კომპანია. ეს ყველაფერი კეთდება დირექტორთა ქსელის საშუალებით, რომლებიც წარმოადგენენ კომპანიების კრედიტორებისა და მფლობელების ინტერესებს. ზეცამ შეიწყალა ის მმართველი, რომელიც გაბედავს მათ შეცოდებას" (Hellyer 1998:4). სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ, მრავალეროვნული კორპორაციები და ფულის ოლიგარქია გადაჯაჭვულია და ამ გადაჯაჭვულ ფულში ოლიგარქია მთავარ როლს ასრულებს. მთავრობები და გაერთიანებები დასავლეთის ქვეყნებში სულ უფრო დაუცველები არიან მრავალეროვნული კორპორაციების მიმართ, რადგან უფრო მაღალი გადასახადების დაწესებამ ან კავშირის მოთხოვნების წარდგენამ შეიძლება უბრალოდ გამოიწვიოს მათი საქმიანობის გადატანა დაბალი ხელფასის მქონე ქვეყანაში, სადაც მათ შეიძლება მიიღონ წლების განმავლობაში საგადასახადო შეღავათები და სხვა შეღავათები მთავრობისგან. შედეგად, 1980-იანი წლების შუა პერიოდიდან, ჯერ შეერთებულ შტატებში, შემდეგ კი 1990-იანი წლების შემდეგ

დასავლეთ ევროპაში, სამუშაო კლასს შორის რეალური შემოსავლის ზრდა და ქვედა დონეზე მნიშვნელოვანი ვარდნაც კი მოხდა. პრივილეგირებული ცენტრის ქვეყნებში კეთილდღეობის სახელმწიფოს დასრულებამ და გლობალური ფინანსური ოლიგარქიის მიერ აღებამ ყველა ქვეყანა შეამცირა პერიფერიის დონეზე, ჭარბი ღირებულებისა და მოგების გაზრდის თვალსაზრისით. შედეგად, ვიწრო ზედა კლასის შემოსავლები გაიზარდა, ხოლო მოსახლეობის ფართო ფენის პოზიცია გაჩერდა ან თუნდაც შემცირდა (როსი 1995: 34-36).

მსოფლიო სისტემების თეორიის კიდევ ერთი ავტორი, ფლეპ მაკმაიკლი, აღნიშნავს, რომ ქვეყნის ფარგლებს გარეთ კაპიტალის მიმოქცევამ დეპრესიული ხელფასები და შექმნა მუდმივი უმუშევრობა დასავლეთის ქვეყნებში, რაც ინტერვენციისტულ სახელმწიფოსა და პროფკავშირის ორგანოებს ადრე არ უშვებდათ. ეს ყველაფერი აძლიერებს მშობლიური სამუშაო კლასის ქსენოფობიას იაფი უცხოური (ძირითადად აზიური და აფრიკული) შრომისკენ, რომელიც უკვე დასავლეთის ქვეყნებში იღვრება და აგრძელებს ამას. მაკმაიკლი ამას აღწერს, როგორც მშობლიური სამუშაო კლასის დაცვას, რომელიც მწირი შრომისა და უფრო მაღალი ხელფასისკენ არის მიჯაჭვული: "შემოჭრილ ქვეყნებში თემებისა და შრომითი ჯგუფების დაცვა მათი ეკონომიკური გადარჩენისთვის" (მაკმაიკლი 1995:37). იგი ასევე აღნიშნავს, რომ ეს მოვლენები მასმედიაში უბრალო პრიმიტივიზმსა და რასიზმის ეპიდემიებად არის წარმოდგენილი, რომლებიც ფულის ოლიგარქიის ინტელექტუალურ პროპებს მოქმედებენ.

მაკმაიკელი აღნიშნავს, რომ ორმა გლობალურმა ფინანსურმა ინსტიტუტმა, საერთაშორისო სავალუტო ფონდმა (IMF) და მსოფლიო ბანკმა, რომლებიც მხოლოდ სახელმწიფო მთავრობებისა და ეკონომიკური პოლიტიკის მსახურები იყვნენ ბრეტონ ვუდსის სისტემის ქვეშ, ახალი როლი მიიღეს ხაზგასმული ცვლილებებით, რომლებიც სულ უფრო მეტად მოქმედებდნენ როგორც გლობალური ფინანსური ოლიგარქიის ცენტრალური ორგანოები და მთავრობების კონტროლერები. თავდაპირველად, ეს დომინირება შემოიფარგლებოდა ცენტრალური ევროპის, ლათინური ამერიკის, აზიისა და აფრიკის დავალიანების მქონე ქვეყნებით და, პირველ რიგში, ამ მიმართულებით გადმოცემული იყო აშშ-ს ფინანსური წრეების მოთხოვნები (შეერთებულ შტატებს აქვს ყველაზე მეტი ხმა და შედეგად მიღებული ვეტო ძალაუფლება ორი ორგანიზაციის წევრი სახელმწიფოების). 1990-იან წლებში სავალუტო ფონდმა და მსოფლიო ბანკმა, რომელიც ამ გზით გაძლიერდა, უკვე შეიძინეს დომინანტური პოზიცია დასავლეთის ქვეყნების მთავრობების მიმართ. ამრიგად, ნეოლიბერალური პოლიტიკური და სოციალური ორგანიზაციის გავრცელება დასავლურ საზოგადოებებში იყო და კვლავაც ხდება ამ ორი ორგანიზაციის მეშვეობით, თუმცა მათი გავლენა აქ ზედმეტი კარნახით არ არის ისეთი დიდი, როგორც ცენტრალური და აღმოსავლეთ ევროპის, ლათინური ამერიკისა და სხვა განვითარებადი ქვეყნების ქვეყნებში.

მარქსისტული თეორიის სხვა სასარგებლო მიმდინარეობა არის ნეო-გრამსიელები, რომლებმაც შეიმუშავეს უფრო რთული მიდგომა თანამედროვე საზოგადოებების ანალიზის მიმართ, რომელიც შედგენილია ანტონიო გრემსის ნაწერებზე. 1990-იანი წლების დასაწყისიდან ეს ტენდენცია იყო გამორჩეული აზროვნების სკოლა გლობალური საერთაშორისო წესრიგისა და დომინირების ანალიზში, ამიტომ განსაკუთრებით მიზანშეწონილია მასზე დახატვა გლობალური

ბატონობის ანალიზისთვის. ორიგინალური მარქსისტული ემფაზები და საწყისი წერტილები შეცვლილია ხუთი ძირითადი გზით.

ერთ-ერთი ასეთი მოდიფიკაცია ის არის, რომ მიუხედავად იმისა, რომ მარქსისტები დედაქალაქსა და შრომას შორის ოპოზიციას ყველაზე მნიშვნელოვან სოციალურ დაყოფად აღიარებენ, ისინი კაპიტალისტებს ერთგვაროვან კლასად კი არ მიიჩნევენ, არამედ როგორც კონკურენტული ჯგუფების ფხვიერ ჯგუფს. ამ კაპიტალისტური ჯგუფების ელიტები ცდილობენ თავიანთი განზოგადება გახადონ მთელი კაპიტალისტური კლასის იდეალები და მისწრაფებები და, უფრო მეტიც, მთლიანად საზოგადოების (Apeldoorn 2001:72). ეს მოდიფიკაცია გამორიცხავს მარქსის თეორიის პერსონალიზებაზე, რომელიც მმართველ კლასზე საუბრობს, როგორც "კოლექტიურ პიროვნებას", ავტონომიური ცნობიერებით, რომელიც "გეგმავს", "გადაწყვეტს" და აკონტროლებს სოციალურ მოვლენებს, როგორცაა სუპერმენი. ასევე შეიძლება ითქვას, რომ "კაპიტალისტური კლასი" თავად ხდება ნომინალური და ერთჯერადი კონცეფცია ამ ტრანსფორმაციის შემდეგ, ხოლო მთავარი აქცენტი გადადის სხვადასხვა კაპიტალისტურ ჯგუფებს შორის ბრძოლაში და მათი დომინირების ტექნიკის შესწავლაზე.

ნეო-გრამსიელების მიერ ორიგინალური მარქსის თეორიის კიდევ ერთი ცვლილება არის ვიწრო ეკონომიკური პერსპექტივის დაშლა და აქცენტი "ორგანული ინტელექტუალების" მნიშვნელობაზე კაპიტალისტურ ჯგუფებთან ერთად, რომლებიც დომინირებენ ეკონომიკურ განზომილებაში - "წარმოების საშუალებების მფლობელები": "ყველა სოციალური ჯგუფი, რომელიც ადგენს ეკონომიკური წარმოების ძირითადი ფუნქციის სფეროში, ქმნის ერთი ან მეტი ორგანული ინტელექტუალების თვითმყოფად ჯგუფს, რომელიც ჯგუფს აძლევს ერთგვაროვნებას და ცნობიერებას მისი ფუნქციის შესახებ არა მხოლოდ ეკონომიკურ სფეროში, არამედ სოციალურ და პოლიტიკურ დონეზე" (ციტირებულია გრეჩის ციხის დღიურიდან ბიელერის/მორტონში 2001:26). ორგანული ინტელექტუალები განზოგადებენ ჯგუფის მისწრაფებებსა და არგუმენტებს იმის შესახებ, თუ რა უნდა გაკეთდეს იმდენად, რამდენადაც ისინი კარგავენ ინტერესის განსაკუთრებულ ხასიათს და გამოჩნდებიან უფრო ზოგად იდეოლოგიურ დონეზე, როგორც კეთილშობილური და საყოველთაოდ გატარებული მიზნები, და ამ სუბლიმაციის საშუალებით ეს არგუმენტები და იდეალები ახლა შეიძლება შეთანხმდეს ჯგუფის გარეთ უფრო ფართო სოციალურ წრეში. ამ გზით, ორგანული ინტელექტუალები უზრუნველყოფენ დაწინაურებული კაპიტალისტურ ჯგუფს ფართო გავლენით და ბატონობით (Gill 2001:65).

მარქსისტული თეორიის კიდევ ერთი ცვლილება ნეო-გრამსიელებმა გააკეთეს "ისტორიული ბლოკის" კონცეფციის დანერგვით სოციალურ კლასებთან ერთად. ეს ხდის სოციალური მოვლენების კლასობრივ განმარტებას კიდევ უფრო ნომინალურს, ხოლო ინდივიდუალურ სოციალურ მისწრაფებებსა და მოვლენებს არ ახლავს ერთი კლასი, როგორც მამოძრავებელი ძალა, არამედ "ისტორიული ბლოკები", რომლებიც აერთიანებენ სხვადასხვა სოციალურ კლასებს. ძირითადი სოციალური ცვლილების განხორციელება, რის შემდეგაც ძალაუფლების სოციალური ბალანსი დიდი ხნის განმავლობაში იცვლება და ახალი კაპიტალისტური ჯგუფი დომინირებს, ყოველთვის იწვევს ადამიანების ჯგუფების კონგლომერატის ფორმირებას ისტორიულ ბლოკში. მაგალითად, ნეოლიბერალური

ისტორიული ბლოკის გაჩენა, რომელიც 1980-იანი წლებიდან იბრძვის ევროკავშირის ერთიანი ვალუტისთვის, რომელიც გამორიცხავს ეროვნული სახელმწიფო ეკონომიკური პოლიტიკის შესაძლებლობას და ყურადღებას ამახვილებს გლობალური ფინანსური ოლიგარქიის ძალაზე ევროკავშირში: "ნეოლიბერალური ისტორიული ბლოკი ერთი ევროპული ვალუტისთვის, მთლიანად განცალკევებულია ევროკავშირის ყველა ინსტიტუტის კონტროლიდან და მთლიანად მართავს დამოუკიდებელ ცენტრალურ ბანკს, არის ჯგუფების ასეთი ისტორიული ბლოკი. იგი, რა თქმა უნდა, პირველ რიგში ფინანსურ წრეებს მოიცავს, წევრი ქვეყნების საფინანსო სამინისტროების მაღალჩინოსნებს, ევროკავშირის აპარატს, სავალუტო ფონდს, მსოფლიო ბანკს და სხვა ასეთი გლობალური ორგანიზაციების აპარატს, არამედ მსხვილ ევროპულ კომპანიებს, რომლებიც ძირითადად აწარმოებენ მთელ ევროპას, არამედ მუშებსა და მცირე მეწარმეებს, რომლებიც ამ კომპანიების მიერ არიან დასაქმებული და შეძლეს მათთან მჭიდრო მომწოდებლის ურთიერთობის დამყარება. ამას ემატება ინტელექტუალების კადრი, რომლებიც მხარს უჭერენ ამ ისტორიულ ბლოკს ეკონომიკურად, იურიდიულად, მედიალურად და ა.შ." (Gill 2001:53).

მარქსისტული თეორიის ორიგინალთან შედარებით მნიშვნელოვანი ინოვაცია არის ჰეგემონიის კონცეფციის დანერგვა დომინირების სოციალური წესრიგის ანალიზში. ამ გზით, არა მხოლოდ სახელმწიფოზე ორიენტირებული ძალაუფლების ანალიზი, არამედ ფართო კერძო ძალაუფლების სტრუქტურები და კულტურულ-ინტელექტუალურ სფეროში ძალაუფლების სტრუქტურები შეიძლება დაიპყროს. ნეოლიბერალურ ტრანსნაციონალურ ბლოკს აქვს მნიშვნელოვანი ბაზა ევროკავშირში. (Gill: 2001:54).

დაბოლოს, ნეოგრამსის თეორიასა და მარქსის ორიგინალ თეორიას შორის მნიშვნელოვანი განსხვავებაა ის, რომ სოციალური ცვლილებები და მოვლენები სულაც არ არის გამოწვეული ეკონომიკური გადაწყვეტილებით (თუმცა ამ გადაწყვეტილების ძალა ცვლილებების შეტანა აღიარებულია), არამედ აქტიური ორგანიზაციისა და ისტორიული ბლოკების ბრძოლების მიერ. მაგრამ ეს არის კონტრ-ჰეგემონიის მშენებლობისა და ბლოკის ორგანიზაციის საშუალებით, რომ ცვლილება შეიძლება შეწყდეს და სოციალური ღონისძიებები შეიძლება სხვა მიმართულებით განხორციელდეს. სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ, ის ხსნის ექსკლუზიურ ეკონომიკურ დეტერმინიზმს, რომელიც ხაზს უსვამს სოციალურ ცვლილებებს და ამ მოძრაობის ავტორებს უახლოვდება ახალი ათასწლეულის რთული საზოგადოებების რეალობას.

მოკლედ, ნეოგრამსის თეორიის ცვლილებები მარქსის ორიგინალ თეორიასთან მიმართებაში შეიძლება ჩაითვალოს ამ თეორიის გამოყენების შესაბამის გზად თანამედროვე საზოგადოებების ჯგუფური ბრძოლების გასაგებად, რომლებიც ფუნქციურად დიფერენცირებულია ინსტიტუციურ დონეზე. ამრიგად, საზოგადოების ორმაგი სტრუქტურის გათვალისწინებით, ფუნქციური ინსტიტუტების თეორიის გარდა, რომელიც აანალიზებს და ავლენს საზოგადოების ფუნქციურ-ინსტიტუციურ განზომილებას, ჩვენ შეგვიძლია გამოვიყენოთ ნეოგრამსკული თეორია ჯგუფური წევრობისა და ბრძოლის, ბატონობისა და ჩაგვრის ზომების შესამოწმებლად. ამრიგად, ორი თეორიული მიდგომა ერთად იქნება გამოყენებული შემდეგში.

თავი VII

სოციალური სისტემები, ყოველდღიური ცხოვრება და არსების აქტუალობა

სოციალური მეცნიერისთვის ღირს ლუმანის სისტემების თეორიის ამოსავალი წერტილის აღება, რადგან ეს ალბათ თეორიაა, რომელიც ყველაზე შეგნებულად ცდილობდა კომპაქტური კონცეპტუალური აპარატების დაშლას და გამოყენებული ცნებების გადაჭრის ძალას. ამგვარად შექმნილი მაღალი რეზოლუციის კატეგორიებით, ლუმანის თეორიას შეუძლია აღადგინოს სოციალური სამყაროს ადრე დაუფასებელი ასპექტები უაღრესად რთული გზით. წინა თავებში ჩვენ შევეცადეთ თეორიულად შევასწოროთ ლუმანის ანალიზი საზოგადოების ფრაგმენტაციის შესახებ, როგორც სისტემა ფუნქციურ ქვესისტემებად, იმის ჩვენებით, რომ ლუმანის გადაწყვეტა სოციალური ქვესისტემების ემპირიული დელაინაციის შესახებ ორობითი კოდებით მისაღებია მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ შემცირდა პროფესიული კომუნიკაცია. შემდეგ საჭირო გახდა საზოგადოების ქვესისტემების პროფესიული ინსტიტუციური სისტემების შეზღუდვა და ყოველდღიური ცხოვრების კატეგორიის დანერგვა საზოგადოების სისტემური დონის დიფერენცირების მიზნით. საჭირო შესწორებებზე დაყრდნობით, ინდივიდის გამორიცხვა სოციალური სამყაროს მშენებლობიდან ასევე პრობლემურია ლუმანის თეორიაში, ლუმანის პარადიგმის შემდეგ დაწერილი ნამუშევრების საფუძველზე, ავტოპოეზის კონცეფციაზე გადასვლის შემდეგ. ეს იმიტომ ხდება, რომ მისი ადრინდელი თეორიული გადაწყვეტილება სოციალური სამყაროს მიღმა საგნის გამორიცხვის შესახებ, როგორც გონებრივი სისტემა, მას შემდეგ მუდმივად გამოიყენება სოციალური სისტემების თეორიულ რეკონსტრუქციაში, ხოლო 1960-იან და 1970-იან წლებში ეს გამორიცხვა მრავალი თვალსაზრისით დარჩა მხოლოდ დეკლარაციული. თუმცა, მისი უფრო თანმიმდევრული ანალიზი ახლა აჩვენებს, რომ ის სულ უფრო მეტად ჩამოდის რეალობის თვალსაზრისით, რომელიც იღებს "მომენტალურ" რეალობას და, შედეგად, მხოლოდ სოციალური სამყაროს მტკიცე სტრუქტურებს შეზღუდული გზით მიმართავს. ამიტომ, ამ "მეთოდოლოგიური პუნქტუალიზმის" შედეგების თავიდან ასაცილებლად, აუცილებელია ამ გადაწყვეტილების გამოსწორება და პიროვნების სოციალურ სამყაროში დანერგვა, როგორც როლების ნაკრების გადამყვანი, დაყოფილი როლებად, როგორც თავსებადი სოციალური სამყაროს დიფერენციაციის დისერტაციასთან. ამ ნაბიჯისთვის და ბოლო ათწლეულების განმავლობაში დაწერილი კვლევებისგან განსხვავებით, სასარგებლოა 1960-იან წლებში ლუმანის ნამუშევრებში დაბრუნება.

ეს შესწორებები საშუალებას გვაძლევს გადავხედოთ ლუმანის სისტემების თეორიას საზოგადოების ზოგიერთი ფუნდამენტური გზით. ამ თავში ჩვენ განვიხილავთ განსხვავებებს პროფესიულ ინსტიტუციურ სისტემებსა და მათ შორის კავშირებსა და ყოველდღიური ცხოვრების პრაქტიკას შორის, არსების შესაბამისობის თვალსაზრისით. მიუხედავად იმისა, რომ ლუკმანი იყენებს ან იყენებს შესაძლებლობის/აქტუალურობის მეთოდურ კატეგორიებს და ძირითადი თეორიული კატეგორიების ფაქტობრივი/არსებული რეჟიმების განსხვავებას, იგი სისტემატურად არ განიხილავს სოციალური სისტემების მშენებლობას ამ პერსპექტივიდან (რაც ასევე განპირობებულია ონტოლოგიური მიდგომისგან დაშორებით.) თუმცა, ყოველდღიური ცხოვრების კატეგორიის შემოტანით, რათა უფრო სრულად გადავწყვიტოთ ფუნქციური ქვესისტემების დიფერენცირება, ჩვენ გარკვეულწილად ვუახლოვდებით გეორგ ლუკასის მიერ ესთეტიკასა და ონტოლოგიაში შემუშავებული სოციალური სტრუქტურის სურათს და ჩვენ ვხედავთ ლუკას ონტოლოგიის ანალიზს, როგორც ნაყოფიერს სოციალური სისტემების ეგზისტენციალური რელევანტურობისთვის.

პირველი მიდგომით, ჩვენ აღვადგინთ ჩვენს გაგებას "ყოველდღიური ცხოვრების" კონცეფციის შესახებ; შემდეგ ჩვენ განვიხილავთ განსხვავებებს ყოფნასთან შესაბამისობის თვალსაზრისით, ჯერ პროფესიულ სისტემებსა და ყოველდღიურ ცხოვრებას შორის ურთიერთობაში, შემდეგ კი პროფესიულ სისტემებს შორის.

1. ყოველდღიური ცხოვრების კონცეფციის რეკონსტრუქცია

ბოლო ათწლეულების განმავლობაში, ყოველდღიური ცხოვრების კონცეფცია გახდა მრავალი გავლენიანი სოციოლოგიური და ფილოსოფიური მოძრაობის ცენტრალური კატეგორია. მათ შორის ყველაზე ცნობილია ეთნომეთოდოლოგიური და, უფრო ფართოდ, სოციოლოგიის ფენომენოლოგიური დენები, მაგრამ ზოგიერთი მარქსისტული სოციალური მეცნიერი, როგორცაა ლუკაკი, აგნეს ჰელერი და ჰენრი ლევებრე, ასევე შეიტანეს ყოველდღიური ცხოვრების კატეგორია მათ თეორიებში 1960-იან წლებში. თუმცა, ყოველდღიური ცხოვრების "ყოველდღიურობის" კონცეფცია გამოიყენება მრავალი სოციოლოგიური თეორეტიკოსის ნამუშევრებში, თუმცა არა ასეთი კონცენტრირებული ფორმით. ამ გზით გამოყენებული კონცეპტუალური მნიშვნელობები აღნიშნავს ყველაზე აბსტრაქტულ კონტექსტებს და ძნელია იმის გარკვევა, თუ რომელი მნიშვნელობა გამოიყენება, რადგან ყოველდღიური ცხოვრების უფრო გამორჩეული ცნებების კონცეფციებმა შეიმუშავეს თავიანთი კატეგორიული ჩარჩოები დიდწილად უხილავი და მათ შემდეგ დაკარგეს კიდევ უფრო მეტი კონტურები, როდესაც ისინი დასახლდნენ სოციოლოგებისა და ფილოსოფოსების ქამარზე. Ágnes Heller წერს რეტროსპექტივით, რომ იგი და ლუკაცები საკმაოდ კარგად იცნობდნენ ალფრედ შიუტისა და ეთნომეთოდოლოგების მუშაობას, რომლებიც მას 1960-იანი წლებიდან მიჰყვებოდნენ, როდესაც მათ დაწერეს ყოველდღიური ცხოვრების ანალიზი (Heller

1984, გვ. 5). პირიქით, მართალია, რადგან 1980-იანი წლების დასაწყისამდე ლუკაკისა და ჰელერის ყოველდღიური ცხოვრების ანალიზი პრაქტიკულად არ იყო აღწერილი დასავლურ სოციოლოგიურ ლიტერატურაში. რა თქმა უნდა, საწყისი წერტილები საერთოა თითოეული ამ კონცეპტუალური ჩარჩოსთვის, რადგან ისინი გამომდინარეობენ ჰეიდეგერის და/ან ჰუსერლის ანალიზებიდან და მათი ემფაზების ნიუანსი, განმარტავს ან ანათებს ასპექტს კონკრეტული გაკეთებით.

ნორბერტ ელიასმა უკვე აღნიშნა ყოველდღიური ცხოვრების ყველაზე განსხვავებული ინტერპრეტაცია 1970-იანი წლების ბოლოს სოციოლოგიური და ფილოსოფიური დებატების კონცეპტუალიზაციის შეგროვებით. ყოველდღიური ცხოვრება - შვებულება; ყოველდღიური ცხოვრება, როგორც რუტინის სფერო, განსხვავებით არაჩვეულებრივი, არა რუტინული საქმიანობის სფეროსგან; ყოველდღიური ცხოვრება, როგორც ჩვეულებრივი ადამიანების ცხოვრება - განსაკუთრებით მუშები და ხელოსნები - განსხვავებით მაღალი მნიშვნელობის მქონე ადამიანების ცხოვრებისგან, როგორცაა მეფეები ან პარტიის ლიდერები; ყოველდღიური ცხოვრება, როგორც კერძო ადამიანის სფერო (ოჯახი, მეგობრობა, სოციალური ფორმები), განსხვავებით საზოგადოებრივი ცხოვრებისა, პროფესიული საქმიანობისა; ყოველდღიური ცხოვრება, როგორც ბუნებრივი, სპონტანური, არარელექტიური მოქმედების სფერო და აზროვნება, განსხვავებით ასახული, ხელოვნური, ანალიტიკური, არასპონტანური, პირველ რიგში სამეცნიერო საქმიანობის სფეროსგან; დაბოლოს, ყოველდღიური ცნობიერება, როგორც გულუბრყვილო, იდეოლოგიური ცნობიერება ეწინააღმდეგება სწორი, ჭეშმარიტი ცნობიერების ფორმულირებას (ელიას 1978, გვ. 25). ამ პატარა ნაშრომის დიდმა წარმატებამ შთააგონა ვერნერ ბერგმანი ყოველდღიური ცხოვრების სხვა ინტერპრეტაციების შესაგროვებლად. ყოველდღიური და მისი კონტრასტების მნიშვნელობების კრებულში მან ყურადღება გაამახვილა ინდივიდუალურ სოციალურ სფეროებსა და მთლიანად საზოგადოებას შორის ურთიერთობაზე, ასევე დიქოტომიებზე, რომლებიც ახასიათებს ამ ურთიერთობის სხვადასხვა ზომებს. ამრიგად, ერთი გაგებით, ყოველდღიური აღნიშნავს ყველა სოციალური სფეროს მოქმედების კატეგორიებისა და გამოცდილების საერთო საფუძველს, განსხვავებით სხვადასხვა სოციალური სფეროების მოქმედების ცალკეული მიზნებისა და ლოგიკისგან. სხვა გაგებით, ყოველდღიურობა აღნიშნავს აქტივობის ფორმას, რომელიც მოიცავს სხვადასხვა სფეროების მოქმედებისა და ცოდნის ფორმებს, განსხვავებით მეცნიერების, ტექნოლოგიის, ეკონომიკის და ა.შ. ცოდნის ცალკეული ფორმებისგან და ა.შ. (ბერგმანი 1981, გვ. 54).

ბერგმანის აქცენტი უკვე ახლოს არის ყოველდღიური ცხოვრების გაგებასთან, მაგრამ გასარკვევად, ღირს მოკლედ ესკიზი "სიცოცხლის სამყაროს" და "ყოველდღიური ცხოვრების" ვალენტობის ცვლაში, საიდანაც ჰუსერლი დაიწყო. "სიცოცხლის სამყაროს" კონცეფცია ჩნდება როგორც თეორიული კონსტრუქცია ჰუსერლის მუშაობაში ჯერ კიდევ 1913 წელს, მაგრამ მხოლოდ 1930-იანი წლების ბოლოს მის ესეებში ხდება ცენტრალური. ეს საწყისი წერტილები კიდევ უფრო შორს იქნა მიღებული მაქს შელერისა და ჰეიდეგერის მიერ და მათთან ერთად "სიცოცხლის სამყაროს" კონცეფციების მიზანმიმართული გამიჯვნა ერთი მხრივ და მეორეს მხრივ "ყოველდღიური ცხოვრება" გახდა ცნობილი (Grathoff 1978, გვ. 70-75). ჰეიდეგერის ინტერპრეტაციები განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია ყოველდღიური

ცხოვრების შემდგომი ყოვლისმომცველი თეორიების განვითარებისთვის. მისთვის მეცნიერებისა და ტექნოლოგიის ჰუსერული კრიტიკა და საზოგადოების ცხოვრებაზე სამეცნიერო რაციონალურობის დაწესება ხდება ადამიანის შემცირება ანონიმურ "ადამიანზე" და ყოველდღიურ ცხოვრებას ახასიათებს ადამიანის საქმიანობის ამ შემცირებული და შემცირებული სფერო (Heidegger 1972, გვ. 179).

ჰეიდეგერის ყოველდღიური ცხოვრების ინტერპრეტაცია, როგორც დეფორმაციის ხელმძღვანელი, ქმნის საწყის წერტილს როგორც ლუკასის, ასევე ჰელერის მიდგომებისთვის ყოველდღიურ ცხოვრებაში, მაგრამ მათი ფუნდამენტური განსხვავება - და ამის მითითება განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია იმ მნიშვნელობით, რომელსაც ჩვენ გამოვიყენებთ - არის ის, რომ ლუკაკი აშკარად არღვევს ჰეიდეგერის მიერ ყოველდღიური ცხოვრების უარყოფით შეფასებას, ხოლო ჰელერის კატეგორია განლაგებულია, როგორც მომავალი კომუნისტური საზოგადოების გენდერული ცხოვრების უარყოფითი კორელაცია (Heller 1978, გვ. ამრიგად, მიუხედავად იმისა, რომ Heller ყოველდღიურ ცხოვრებაში აღწერილია, როგორც კატეგორია, რომელიც უნდა გადალახოს, ლუკაკებში ეს არის ყოველდღიური ცხოვრების სფერო, როგორც - დადებითად შეფასებული - მეცნიერებისა და ხელოვნების "განმასხვავებელი" ცალკეული სფეროების არა-ელიმინირებადი საფუძველი (Lukács 1963, გვ. 79).

ეს არის ძირითადი აზრი, რომელშიც გვინდა გამოვიყენოთ ყოველდღიური ცხოვრების კატეგორია: თანამედროვე საზოგადოებები ქმნიან საქმიანობის ცალკეულ სისტემებს ერთი ფუნქციის გარშემო - და ამ ცალკეულ სპეციალიზაციაში, სემანტიკურ განსხვავებებში, ცოდნის რესურსებში, საკომუნიკაციო წრეებში, შეფასების მექანიზმებში - ჯილდოები - მაგრამ იქ საქმიანობის ყველაზე სრულყოფილი სფერო, ყოველდღიური ცხოვრების სფერო, ფუნქციები, როგორც მისი საფუძველი, და მასში რეპროდუქციის მექანიზმები დგას ცალკეულ სფეროებთან ურთიერთობის სერიაში, რომლებიც მისგან დიფერენცირებულია. მაგრამ ლუკას კონცეპტუალური ენა, ზუსტად ჰელერის მიერ ნახსენები ინტელექტუალური შევიწროების ათწლეულების გამო, ბევრად ჩამორჩა სოციალური თეორიის კონცეპტუალური ნაწარმოებების რეზოლუციას და სიზუსტეს, რომელიც მას შემდეგ გაჩნდა. ლუკას ნაწერებმა მცირე გავლენა მოახდინა და შეიძლება უფრო მეტად კლასიფიცირდეს, როგორც სოციალური მეცნიერებების თანამედროვე თიმატიზაცია და მისი ყოფნა დასავლეთის ინტელექტუალურ ცხოვრებაში - დღეს განსაკუთრებით შეერთებულ შტატებში - ძირითადად განპირობებულია მისი ახალგაზრდული მესიანურ-კომუნისტური ნაწერებით. (უნგრეთში ეს უკვე მოხდა 1970-იანი წლების შუა პერიოდში და დღეს ეს ნამუშევარი აქ პრაქტიკულად მკვდარად შეიძლება ჩაითვალოს). საბოლოო ჯამში, სწორედ ეს არის ლუკაკის "უფრო პროფესიონალური ხაზი", რომელსაც ჩვენ ვცდილობთ აქ გამოვიყენოთ ყოველდღიური ცხოვრების კატეგორია, რაც შეიძლება მკვეთრად დავაშოროთ თავი მისი კომუნისტური ხედვებისგან და ვცდილობთ ამ ამოკვეთილი პროფესიული ბირთვის შემოტანას ლუმანის სოციალური თეორიის უფრო რთულ კონცეპტუალურ აპარატში.

2. ყოფნისა და ყოველდღიური ცხოვრების აქტუალობა

აზროვნების ონტოლოგიური სკოლები ყოველთვის შორს იყვნენ ლუმანის თეორიისგან, მაგრამ ბოლო წლებში იყო ორი გავლენა, რამაც გაზარდა ეს მანძილი. პირველ რიგში, ავტოპოეზის ცნების ზემოხსენებულმა რეკონსტრუქციამ თავის თეორიაში დააბნელა მისი ადრინდელი აზროვნება მუდმივ სტრუქტურებზე და ამის ნაცვლად მისთვის სოციალური სამყაროს რეალობა არის მომენტალური ელემენტების კომუნიკაციური სქემები (Schmid 1987; ბერგერი 1987, გვ. ტაირელი 1988, გვ. კიდევ ერთი გავლენა არის ლუმანის თეორიაზე ეპისტემოლოგიური კონსტრუქტივიზმის მზარდი გავლენა, რომელიც მოცემულ მომენტში კოგნიტური ობიექტის მიაწერს არა რეალობას, არამედ შემეცნების საკუთარ მშენებლობას. შემეცნებელი აპროექტებს თავის კოგნიტურ დამახინჯებას მსოფლიოში და თითოეული ადამიანი ამ გზით აშენებს თავის სამყაროს (Glaserfeld 1985; შმიდტი 1987). გარკვეულწილად, ლუმანის თეორიამ უკვე ააშენა შესაძლებლობები ამ მიმართულებით ცოდნის სოციოლოგიის ასპექტების საშუალებით, მაგრამ რადიკალური კონსტრუქტივიზმის გავლენა - და მისი უფრო "მომენტალური" შეხედულება რეალობაზე, რომელიც მარგინალიზებს სტრუქტურებს - გააძლიერა აქცენტი სოციალური სამყაროს "რბილობაზე". თუმცა, სოციალური ქვესისტემების პროფესიული ინსტიტუციური სისტემების შემცირების კორექტირება ყოველდღიური ცხოვრების კატეგორიის დანერგვისა და უფრო გამძლე სოციალური სისტემების რეკონცეპტუალიზაციის გზით, როგორც როლური სისტემები, რომლებიც არ არის აგებული მომენტალური კომუნიკაციებიდან, რათა თავიდან იქნას აცილებული "მეთოდოლოგიური პუნქტუალიზმი", გამოიწვია სოციალური რეალობის უფრო გამძლე ხედვა, რომელიც ხელახლა ახდენს ანალიზს არსების გზების განზომილებაში.

ჩვენ შეგვიძლია დავიწყოთ აქტუალურობის პრობლემის გაშიფვრა ყოველდღიური ცხოვრების შედარებით პროფესიულ ინსტიტუციურ სისტემებში. ამ უკანასკნელში პროფესიონალი მონაწილეების მიერ დაკომპლექტებული, სოციალიზებული და შემდეგ რეგულარულად შეფასდა, დაჯილდოვდა და უკავშირდება კომუნიკაციის შექმნის კონკრეტული კონცეფციების, იურიდიული დოქტრინების, მხატვრული ცნებების, ხედვების და ა.შ. უწყვეტი, მჭიდროდ ორგანიზებული ხაზების მეშვეობით. უფრო ფართო რეზოლუციისა, რომელიც ხშირად საერთოდ არ არსებობს ყოველდღიური ცხოვრების კომუნიკაციებიდან, ზოგჯერ კი მხოლოდ კონცეფციების, დისციპლინების, ნორმატიული რეცეპტების და ა.შ. რომლებიც აქ მასობრივად გამოიყენება. თუმცა, ეს პროფესიული პროდუქტები, ახალი ხედვები, ნორმები და ცნებები, რომლებიც ჯერ კიდევ არ გამოიყენება ყოველდღიურ ცხოვრებაში, განსხვავდება ერთი მნიშვნელოვანი პატივისცემით მათი ეკვივალენტებისგან, რომლებიც პრაქტიკაში უკვე გავრცელებულია. კერძოდ, ისინი "ცხოვრობენ" და მხოლოდ კომუნიკაციის მონაწილეთა შედარებით მცირე ჯგუფი არიან პროფესიული ინსტიტუციური სისტემის ფარგლებში და არ განსაზღვრავენ მილიონობით ადამიანის ცხოვრებას და მოქმედებას ყოველდღიური ცხოვრების ზოგად პრაქტიკაში. პირველი მიდგომით, ჩვენ გვსურს გამოვიყენოთ ეს, რათა აღვნიშნოთ არსების აქტუალობის პრობლემა.

ამასთან, ეს შეიძლება უფრო შორს იქნას მიღებული და უფრო ამრეკლავი თეორიული კვალდაკვალ, თუ ჩვენ დავუბრუნდებით ლუმანის მუშაობას 1970-იანი იანი იანი იანი წლის პირველი ნახევრიდან და ხაზს ვუსვამთ მის ანალიზს "სოციალური მნიშვნელობის" და, ამასთან, "სირთულის დროებით". სოციალურ სამყაროში ლუჰმანი ცდილობდა სტრუქტურული სტრუქტურის სპეციფიკის ხელში ჩაგდებას რეალურად რეალიზებული და (მხოლოდ) კომუნიკაციის ინსტიტუციონალიზებული სტრუქტურების თანაარსებობის მოგვარებით, როგორც ფაქტობრივი/შესაძლო არსებობის შესაბამისი თარგმანის შესაძლებლობებსა და მექანიზმებს. მაგალითად, არჩევნებზე დაფუძნებული თანამედროვე სახელმწიფო პოლიტიკა ყოველთვის პოლიტიკური პლურალიზმის ინსტიტუტების მეშვეობით მოქმედებს ოპოზიციური პარტიების პროგრამების ფონზე, რომლებიც "ჰორიზონტზე" ალტერნატივებს ელოდებიან და ერთი შესაძლებლობა შეიძლება პერიოდულად შევიდეს სახელმწიფო პოლიტიკის პოზიციაზე, რამდენადაც ოპოზიციური პარტიების სასარგებლოდ საარჩევნო ცვლილებებია (იხ. მაგალითად, ლუჰმანი 1965, გვ.155). ანალოგიურად, გაუქმების კანონის კონცეფცია ნიშნავს, რომ გაუქმებამდე, იურისპრუდენციაში თანამედროვე იურიდიულ სისტემებში გაზრდილი წინადადებების მთელი სერია შეიძლება დროთა განმავლობაში გახდეს თანმიმდევრულად მოქმედი კანონი, იმ დრომდე მოქმედი სამართლებრივი დებულებების გადაადგილება (Luhmann 1972, გვ.211).

ამრიგად, ლუმანის ყველა ონტოლოგიური წინააღმდეგობის მიუხედავად, ფაქტობრივი/შესაძლო მოდალობის კატეგორიებმა ჯერჯერობით მნიშვნელოვანი პოზიცია დაიკავეს მის საქმიანობაში. თუმცა, ბოლო წლებში ისინი გამოირიცხნენ მისი ანალიზებიდან მრავალი თვალსაზრისით "მეთოდოლოგიური პუნქტუალიზმის" სახელით და თავად კატეგორიების წყვილი მხოლოდ პუნქტუალურ განზომილებაში ჩნდება და მუდმივი სტრუქტურების დონეზე ფაქტობრივი არსებობა ფუნდამენტურად გამორიცხულია: "შესაძლებლობები, რომლებიც არ არის გათვალისწინებული, ამრიგად ფიქსირდება შეჩერების მდგომარეობაში, ე.ი. ისინი მოთავსებულია სხვა კომბინაციების შესაძლებლობების სტატუსში, რომლებიც სისტემას მათი შესაძლებლობის პირობად მიიჩნევენ და სისტემის ოპერაციები ინტაქტუალიზაციისგან აქტუალიზაციამდე ხელმძღვანელობენ. (ლუჰმანი 1990, გვ. 9-11). ანუ, მუდმივი სტრუქტურების დაზნელებით, ფაქტობრივი არსებობის მტკიცება შესაძლებელია მხოლოდ მომენტალური კომუნიკაციების დონეზე.

ლუმანის ანალიზი ფაქტობრივი/არსებული რეჟიმის შესახებ ადრეულ პერიოდში შეუერთდა სირთულის დროებითი გამოყენების იდეას. ფაქტობრივი და სოციალური განზომილებებში სირთულის გაზრდა მოიცავს სოციალური ქვესისტემების დიფერენცირებას და ორგანიზაციული სისტემების გავრცელებას რამდენიმე დონეზე, მაგრამ სირთულე შეიძლება კიდევ უფრო გაიზარდოს დროებითი განზომილების დიფერენცირებით. და აქ ლუჰმანმა შემოიღო არსებობის ფაქტობრივი/შესაძლო რეჟიმები ისე, რომ ფაქტობრივად არსებული სოციალური სტრუქტურების გარდა, მან აღნიშნა სტრუქტურების არსებობა ინსტიტუციონალიზებული, როგორც შესაძლებლობები და მექანიზმები, რომლებსაც შეუძლიათ ზოგიერთი მათგანის რეალურ რეალიზაციად გარდაქმნა ნებისმიერ დროს. სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ, დროებითი განზომილების

დიფერენცირება ზრდის დანარჩენი ორი განზომილების სირთულეს მათი დროებითობით. შედეგად, თანამედროვე სოციალური სამყარო, რომელიც დაფუძნებულია კანონებზე, სანამ არ გაუქმდება, სამეცნიერო ჭეშმარიტებაზე, სანამ ისინი არ უარყოფენ, საჯარო პოლიტიკაზე მომდევნო არჩევნებამდე და ქორწინებაზე, სანამ განქორწინება არ იქნება სიცოცხლისუნარიანი.

ლუმანის ამ ანალიზის რადიკალიზაცია შესაძლებელია შეგნებულად ეჭვქვეშ აყენებს განსხვავებებს ფაქტობრივი და შესაძლო არსების რეჟიმებს შორის. რა ხდის სოციალურ აქტივობას ფაქტობრივს და რა ხდის მას "merely" შესაძლებელს? პოლიტიკური პლურალიზმის ზემოხსენებული სტრუქტურა - ფაქტობრივი სახელმწიფო პოლიტიკის juxtaposition და ოპოზიციური პარტიის პროგრამის ალტერნატივები, რომლებიც ხელმისაწვდომია როგორც ვარიანტები - შეიძლება კარგად მოჰფინოს აქ არსებული განსხვავებების საფუძველზე. თუ ამ ტერიტორიას კიდევ უფრო განვიხილავთ, მომდევნო ეტაპზე ვხედავთ, რომ თითოეულ პოლიტიკურ პარტიაში ზემოთ აღნიშნული განსხვავება ფაქტობრივ და შესაძლო რეჟიმებს შორის მეორდება იმავე გზით (სიმარტივის გულისთვის, მოდით, ამ მომენტისთვის დავტოვოთ ტოტალიტარული პარტიების შიდა სტრუქტურა.)) თანამედროვე პარტიებში, პარტიული პროგრამის პრიორიტეტების გარდა, ყოველთვის არსებობს უმცირესობის ზოგიერთი ფრაქციის პროგრამები და სწორედ ამის საშუალებით შეუძლიათ პარტიებს განაახლონ თავი დიდი საარჩევნო დამარცხების შემდეგ, ხოლო პარტიული პროგრამა ახალი ემფაზებით და ახალი თეზისებით ჩნდება ერთი ან სხვა ფრაქციიდან. უმცირესობის ფრაქციის ჩამოყალიბება, თავის მხრივ, გადის ფაზების სერიას, რომელშიც პროგრამის ძირითადი მახასიათებლები კრისტალიზდება უფრო მოკლე ან გრძელი პერიოდის განმავლობაში სტიპენდიისა და იდეოლოგიური ბრძოლების ფრაგმენტებიდან, ხოლო პლატფორმა იძენს დამოუკიდებელ, შიდაპარტიულ ორიენტაციას უფრო გამორჩეული ლიდერის წარმოქმნის გზით. ამ პროცესის მსგავსად, წინადადებები de lege ferenda და მათ უკან არსებული სამართლებრივი ბანაკები, რომლებიც იურისპრუდენციულ-იურიდიულ დოგმატურ საქმიანობას ალაგებენ არსებულ კანონმდებლობასთან ერთად, გაივლიან წინასწარი "კონსოლიდაციის" ფაზას, სანამ ისინი მიაღწევენ ამ გავრცელების ეტაპს (იხ. მაგალითად, ესერის მუშაობა იურიდიულ კასუისტრიაზე ან ლარენცზე იურიდიულ დოგმატურ განვითარებაზე: Esser 1956; ლარენცი 1979).

ამ გზით, შემცირება (ან, თუ მას მეორე მხრიდან ვუყურებთ, მზარდი) რელევანტურობა შეიძლება გამოვლინდეს საქმიანობის შიდა სტრატეგიკაციაში ნებისმიერ პროფესიულ ინსტიტუციურ სისტემაში, ხოლო ფაქტობრივი/შესაძლო არსებობა ყოველთვის შეიძლება გადაწყდეს მხოლოდ შედარებით, იმის მიხედვით, თუ რა კონტექსტში ხდება შესწავლილი საქმიანობა. მაგალითად, ოპოზიციური პარტიების ოფიციალური პროგრამა ნიშნავს ფაქტობრივი არსებობას მათი უმცირესობის ფრაქციების პროგრამული მისწრაფებების შესაცვლელად, ხოლო მმართველი პარტიის სახელმწიფო პოლიტიკა მხოლოდ ბალანსზე ჩამოკიდებული "შესაძლებლობაა". ეს ფარდობითობა შეიძლება განთავსდეს უსაფრთხო ფეხზე, როდესაც ამ შორის ყოფნის მზარდი აქტუალობა - არსებობის უფრო დიდი ფაქტობრივი ხარისხი - ჩაფიქრებულია, როგორც მოქმედებს სოციალური მოქმედების უფრო ფართო სფეროში. ნორმატიული რეცეპტი, სემანტიკური

დისციპლინა, კონცეფცია, ხედვა, უფრო მეტად აქტუალურია, რომ რაც უფრო მეტად ხელმძღვანელობს ცალკეული მსახიობების ცხოვრებას და მოქმედებებს უფრო ფართო სოციალურ პრაქტიკაში, ხოლო მას უფრო ნაკლები მნიშვნელობა აქვს ყოფნასთან, თუ მას მოჰყვება მხოლოდ სოციალური პრაქტიკის ვიწრო სფეროში.

როდესაც პროფესიული ინსტიტუტების თითოეულ სისტემაში ცხოვრების ფაქტობრივი/შესაძლო გზების განსხვავებები უკავშირდება ყოველდღიური ცხოვრების ზოგად სოციალურ პრაქტიკას, ჩნდება კიდევ ერთი მნიშვნელოვანი კავშირი. პირველი მიდგომით, შეიძლება ითქვას, რომ პროფესიული ინსტიტუციური სისტემების პრაქტიკა, რომელიც ყველა ყოველდღიურ პრაქტიკაზე მაღლა დგას, მიუხედავად მათი შინაგანი რელევანტურობის ნაგულისხმევი სტრატეგიკაციისა, თავად არის მათი მთლიანობაში, გარკვეულწილად, მხოლოდ "შესაძლო არსებობა" იმ ნორმებისგან, სემანტიკისა, დიდაქტიკის, რწმენისა და ხედვებისგან განსხვავებით, რომლებიც მასიურად მოჰყვება ყოველდღიურ პრაქტიკაში. სხვადასხვა პროფესიონალური პროდუქტები ცვლის ყოველდღიური პრაქტიკის რუტინას მხოლოდ თანდათანობით, ფერის შეცვლისა და შერჩევის მეტ-ნაკლებად გრძელი ფაზის საშუალებით, რაც ნაკლებად რეფლექსური და ნელია შესაცვლელად. სამართლებრივი სისტემის შემთხვევაში, მე -20 საუკუნის ბოლოდან კანონის სოციოლოგიის გაჩენა ეფუძნებოდა ამ გამჭრიახობას (შდრ. ერლიჩი 1913; დუგუტი 1917; Summner 1977; მისი ანალიზისთვის უნგრეთში: Kulcsár 1976), მაგრამ ასევე ინოვაციური კვლევები ცხოვრების სხვადასხვა სფეროში ინოვაციების დიფუზიის შესახებ, რომელიც მოდური გახდა 1960-იან და 1970-იან წლებში (მაგ., Mulkay 1972; Havelock 1973).

ამ კონტექსტში, ლუმანის შეხედულება, რომ თანამედროვე საზოგადოებების ფუნქციურ ქვესისტემებში დაშლის შემდეგ, თითოეული ქვესისტემა უბრალოდ გეგმავს მის შიდა დამახინჯებას, მისი სემანტიკა სტრუქტურირდება მისი ორობითი კოდით, გარემოზე და ავტონომიურად ამუშავებს მიღებული ინფორმაცია, უნდა ჩაითვალოს ცალმხრივად. ისევე, როგორც ოპერაციულ-ავტოპოიეზურ დახურვაზე აქცენტი გამორიცხავს მუდმივი სტრუქტურების დიდ ნაწილს, ამიტომ სისტემების "შემეცნებითი დახურვა" გამორიცხავს ტრანსფორმაციისა და შერჩევის მრავალდონიან პროცესებს, რომლებშიც სისტემების პროდუქტები გადადის და გარდაიქმნება ქვესისტემებს შორის, გარდაიქმნება სხვა ქვესისტემების პრაქტიკაში და არ მიაღწევს მათ სრულ შესაბამისობას, სანამ ისინი არ მოაგვარებენ ყოველდღიური ცხოვრების მასობრივ პრაქტიკას. ამის მოსაგვარებლად, მედიაცირების პოპულარიზაციის სფეროები უნდა ჩამოყალიბდეს ინდივიდუალურ პროფესიულ ინსტიტუციურ სისტემებსა და ყოველდღიურ ცხოვრებას შორის. მხოლოდ მინიშნება რომ მივცეთ, აქ შეგვიძლია აღვნიშნოთ - მასობრივი კომუნიკაციის სფეროში სხვადასხვა აქტივობების გარდა - სამეცნიერო გავრცელების სფერო, იურიდიული ცოდნის პოპულარიზაცია, მასობრივი კულტურის ზოგიერთი სფერო, რომელიც ხელს ა შეუწყობს სხვადასხვა "მაღალი" ხელოვნების საქმიანობას და ა.შ. მაგრამ არა მხოლოდ ამ განზომილებაში არსებობს განსხვავებები მოქმედებებისა და გამოცდილების აქტუალობას შორის - და ყოველთვის არსებობს მთელი რიგი გარდაქმნები ამ ხარვეზის დასაძლევად - არამედ სხვადასხვა პროფესიულ ინსტიტუციურ სისტემებს შორის ურთიერთობებში.

3. პროფესიული ინსტიტუციური სისტემების ყოფნის რელევანტურობა

თითოეული პროფესიული ინსტიტუციური სისტემა ავითარებს ავტონომიურ კომუნიკაციურ პრაქტიკას ყოველდღიური ცხოვრების პრაქტიკაში მონაწილეთა მეტ-ნაკლებად დახურულ წრეში. ამასთან, ამ პროფესიული პრაქტიკის აქტუალობა მნიშვნელოვნად მცირდება ყოველდღიური პრაქტიკის საერთო ხასიათთან მიმართებაში და აღმოჩნდება, რომ რაც უფრო ინტელექტუალიზებულია - ან ლუმანის ტერმინოლოგიაში: უფრო "გამოცდილი" ვიდრე "მოქმედება" - პრაქტიკა, მით უფრო მეტი კომუნიკაციური პროდუქტები (სემანტიკა, ნორმის რეკომენდაციები, განსხვავებები, თვალსაზრისით) ინსტიტუციური სისტემის შესაბამისობას კარგავს.

მეცნიერების შემთხვევაში, როგორც პროფესიული ინსტიტუციური სისტემების ყველაზე ინტელექტუალიზებული, აშკარად ჩანს მისი შიდა სოციალიზაციის-შეფასების ჯილდოს მექანიზმების მშენებლობაში, რომელსაც იგი ათავსებს უმაღლეს დონეზე იმ საქმიანობას, რომლის პროდუქტი შეიძლება კონცეპტუალურად იყოს აღწერილი, როგორც არსებობის მინიმალური მნიშვნელობა. მხოლოდ ორიგინალის აღმოჩენისთვის, ადრე უცნობი კავშირი ითვლება სამეცნიერო პროდუქტად, ხოლო გამოქვეყნების ან გამოქვეყნების სხვა ფორმის შემდეგ, მეორე ან მრავალი გამეორების აქტივობა წყვეტს სამეცნიერო მიღწევას და თანდათანობით პოპულარიზაციას და გავრცელებას ცოდნა (Merton 1973, გვ. 290; ჰაგსტრომი 1965, გვ. ბეკი 1980). ამ შეფასების ჯილდოს მექანიზმის შედეგია ის, რომ ორიგინალობის დევნა, რომელიც შეიძლება აღიარებული იყოს მოცემული დისციპლინის სამეცნიერო საზოგადოების მიერ მხოლოდ ამ დისციპლინაში დაგროვილი ცოდნის ორგანოს ფლობის საფუძველზე და შესაძლოა ამ ცოდნის ნაწილობრივი უარყოფის საფუძველზე, შეიძლება სპეციალიზირებული იყოს მხოლოდ ვიწრო და ვიწრო დომენზე, და რომ მართლაც ორიგინალური სამეცნიერო პროდუქტები რჩება ძალიან ვიწრო სამეცნიერო საზოგადოების პრაქტიკაში. აქ, გამოქვეყნების შემდეგ და ბევრი დისკუსიისა და შესწორების შემდეგ, ორიგინალური პრეტენზიები ხდება მიღებული სამეცნიერო ჭეშმარიტება, რომელზეც ორიენტირებულია ამ წრეში კომუნიკატორების ცხოვრება და მოქმედებები. ასეთ ვიწრო პრაქტიკაში მეცნიერები და მათი თეორიები, რომლებიც ცნობილია მხოლოდ მათი დისციპლინის ფართო საზოგადოებაშიც კი, კლასიკოსებად და მათ პროდუქტებად ითვლებიან, როგორც სამეცნიერო მტკიცებულება.

მეცნიერისა და მისი სოციალიზაციის საზოგადოებისთვის, ამრიგად, წარმოქმნილ პროდუქტებს გადამწყვეტი მნიშვნელობა აქვს. საზოგადოებაში გამოქვეყნებისა და კომუნიკაციის გზით დებატების/შესწორებების/კონკრეტიზაციის შემდეგ, ფიქსირებული თეორიების მიერ წამოჭრილი ახალი პრობლემები და შეხედულებები მეცნიერს და მის კოლეგებს უბიძგებს შეისწავლონ, გამოაქვეყნონ და განიხილონ ახალი ორიგინალური დასკვნები. ეს არის ის, რაზეც ლუჰმანი ყურადღებას ამახვილებს, როდესაც ის ასახავს მეცნიერების რეპროდუქციას,

როგორც ავტოპოიეზურ ციკლს სამეცნიერო განცხადებიდან სამეცნიერო განცხადებამდე (ლუჰმანი 1981). თუმცა, წარმოებული და გამოქვეყნებული პროდუქტები ცოდნის გავრცელებისა და ფორმალური განათლების სისტემის ეტაპებზე ტრანსფორმაციისა და შერჩევის პროცესს გადის არა მხოლოდ ყოველდღიური პრაქტიკის, არამედ სხვა პროფესიული ინსტიტუციური სისტემების მიმართ. პრაქტიკაში სამეცნიერო ცოდნის გამოყენების ანალიზმა გამოავლინა მედიაციის ეს მექანიზმები სხვადასხვა პერსპექტივიდან (რეზიუმესთვის, იხილეთ Beck/Bonß 1989; და Dewe 1988). Dewe-ს კონცეფცია ყოველდღიურ ცხოვრებას, პროფესიებსა და მეცნიერებას შორის ურთიერთობის საერთო სურათის შესახებ აცხადებს: "მიუხედავად იმისა, რომ მეცნიერების ნაკადში პირდაპირი გადასვლები ყოველდღიურ სოციალურ პრაქტიკაში შეიძლება განისაზღვროს - როგორც ჩანს, მაგალითად, საზოგადოების "დემეცნიზაციის" დიფუზურ პროცესებში, რომელშიც სამეცნიერო ცნებები და ცოდნის ორგანოები მეტ-ნაკლებად რეგულარული ფორმით მიედინება სოციალურ პრაქტიკაში, ეს ჩვეულებრივ შუამავლობით ხდება კონკრეტული პროფესიების ან ინსტიტუტების მიერ, რადგან უწყვეტი განათლების ინსტიტუტების მიერ სამეცნიერო ცოდნის მედიაცია გვიჩვენებს. (Dewe 1988, გვ. 4).

ერთ-ერთი ასეთი ტრანსფორმაციის შუამავლის სფერო დამკვიდრებული სამეცნიერო პროდუქტების "დიფუზიისთვის" სხვადასხვა პროფესიული ინსტიტუციური სისტემის პრაქტიკაში არის იდეოლოგიური სფერო. თანამედროვე იდეოლოგიები თავიანთ ახალ თეორიებსა და ემპირიულ მასალას ხატავს, რათა მხარი დაუჭირონ მათ მეცნიერებისგან, რომელიც შეირჩევა მისი ძირითადი რწმენის მიხედვით (Gouldner 1976). თუმცა, ეს ვარაუდი განიხილავს მხოლოდ სამეცნიერო თეორიას, ან მის გარკვეულ ასპექტს ან მტკიცებას, რომელიც უკვე დამკვიდრდა უფრო ფართო სამეცნიერო თემებში ვიწრო "სფეროს" მიღმა და გაიარა პოპულარიზაციის/კომუნიკაციის პერიოდი. სტანდარტული სახელმძღვანელოებით დატყვევებული, რომელიც განმარტებულია დადგენილი ცოდნისა და სემანტიკური დისკურსის ენაზე, ახალი სამეცნიერო პრეტენზიები, რომლებიც ნატურალიზებული გახდა, კოგნიტურად ხელმისაწვდომი გახდა იდეოლოგიური სფეროსთვის. სახელმძღვანელოების პოპულარიზაციის ავტორები, მიუხედავად იმისა, რომ მათი საქმიანობა მხოლოდ ოდნავ მეცნიერულია მეცნიერების შიდა ჯილდოს მექანიზმების მიხედვით, დიდ წვლილს შეიტანს ორიგინალური სამეცნიერო პრეტენზიების, განსხვავებებისა და დასკვნების ონტოლოგიურ "გამდიდრებაში", მინიმალური რელევანტურობით, ვიწრო სამეცნიერო თემების დადგენილი პროდუქტების შეგროვებით და მათი პოპულარიზაციით და ინტერპრეტაციით. ამგვარად, ხელმისაწვდომი სამეცნიერო პროდუქტები კიდევ უფრო გარდაიქმნება იდეოლოგიური სფეროს შიდა პრაქტიკაში, ხოლო იდეოლოგიების კომუნიკაციებში, რომლებიც დაჯგუფებულია იდეოლოგიური მიმდინარეობის, ახალი თეზისების, დისტინქციების, გამონათქვამებისა და ემპირიული მასალის გარშემო, რომელიც სისტემატიზირებულია მათი თეზისების მხარდასაჭერად - და სწრაფად მოძიებადი საპარლამენტო დებატებში - ხელმისაწვდომი გახდა პოლიტიკური ინსტიტუციური სისტემის მონაწილეებისთვის.

იდეოლოგია - იქნება ის აქტივისტი უნივერსიტეტის პროფესორი, პუბლიცისტი, მწერალი, რომელიც მონაწილეობს იდეოლოგიურ დებატებში და ა.შ. - მეცნიერების თეზისებისა და ამ გზით გარდაქმნილი პროდუქციის გამოქვეყნების შესახებ იდეოლოგიური დებატების შემდეგ, უბრუნდება მეცნიერების დამკვიდრებულ ახალ დინებებს, ცდილობს "გამოავლინოს" მათი იდეოლოგიური შედეგები, ან ცდილობს შეცვალოს ისინი ამ მიმართულებით. თუმცა, ამ გზით წარმოებულ და გამოქვეყნებულ პროდუქტებს აქვთ საკუთარი სიცოცხლე და იყენებენ სხვადასხვა პოლიტიკური პარტიების ექსპერტები და აპარატები ყოველდღიური პოლიტიკური ბრძოლების ლოგიკაში, რათა შეადგინონ თავიანთი პარტიული პროგრამები, ჩამოაყალიბონ თავიანთი პოზიციები საპარლამენტო დებატებში კანონპროექტზე და უარყონ მოწინააღმდეგე პარტიების არგუმენტები.

მრავალჯერადი შერჩევისა და ტრანსფორმაციის ამ პროცესში, ზოგიერთი ყოფილი სამეცნიერო პროდუქტი, ნაცვლად იმისა, რომ მოიპოვოს მინიმალური შესაბამისობა ვიწრო სამეცნიერო საზოგადოებაში ყოფნისთვის, თანდათანობით ცოცხლდება მზარდი საკომუნიკაციო წრეებში, ხელმძღვანელობს ან მინიმუმ მონაწილეობს მილიონობით აქტისა და მოქმედების წარმართვაში უფრო ფართო საკომუნიკაციო წრეებში, რომლებიც აქტიურად მონაწილეობენ პოლიტიკაში. ეს სასიცოცხლო მნიშვნელობა კიდევ უფრო გაძლიერდება და პროცესი კიდევ უფრო ფართოდ გავრცელდება ყოველდღიური ცხოვრების ზოგად პრაქტიკაში, რადგან ტრანსფორმაციისა და შერჩევის პროცესების პროდუქტები ხდება საჯარო პოლიტიკა და, კანონის არსებული ორგანოს, მოქმედი კანონმდებლობის ტრანსფორმაციის გზით. საზოგადოების სხვადასხვა ინსტიტუციურ სისტემებში და ყოველდღიური ცხოვრების პრაქტიკაში ადმინისტრაციულ და იურიდიულ პრაქტიკას შეუძლია შეცვალოს ყოველდღიური ცხოვრების საერთო პრაქტიკის ასპექტი სხვადასხვა გზით უფრო მოკლე ან უფრო ხანგრძლივი პერიოდის განმავლობაში, რაც გადმოსცემს ზემოთ აღწერილი პროცესების შედეგებს. რა თქმა უნდა, ეს ცვლილება შეიძლება ეფექტური იყოს მხოლოდ მასმედიისა და საგანმანათლებლო სისტემის პარალელური თანაარსებობით, რომელიც ამ სფეროს მრავალი არხის საშუალებით შუამავლობს და საჯარო პოლიტიკისა და სამართლის ახალი წესები, რომლებიც ქაღალდზე რჩება არარეალიზებული "შესაძლებლობები", ე.ი. მათ არ შეუძლიათ მიაღწიონ ყოველდღიური ცხოვრების აქტუალობას თუნდაც მათი ცხოვრების გაზრდილი რელევანტურობით. სამართლის სოციოლოგი ამბობს, რომ ისინი არ არსებობენ და ვერ გაცოცხლდებიან (ერლიჩი 1913).

აქ, რა თქმა უნდა, ანალიზი უნდა იყოს ნიუანსი, რადგან სხვადასხვა საზოგადოებაში, ან იმავე საზოგადოების სხვადასხვა პერიოდში, ინდივიდუალური ინსტიტუტების პრაქტიკასა და ყოველდღიური ცხოვრების ზოგად პრაქტიკას შორის ურთიერთობა შეიძლება განსხვავებული იყოს. მაგალითად, სამართლის სფეროში ფუნდამენტური მნიშვნელობა აქვს იურისპრუდენციის სტრუქტურას, რომელიც ახასიათებს მოცემულ ქვეყანაში სამართლებრივი სისტემის ფუნქციონირებას. ამერიკულ და ფრანგულ იურისპრუდენციას შორის განსხვავებები ორი კონტრასტული ნიმუშია, რომლებიც გადამწყვეტია ყოველდღიურ ცხოვრებაში კანონის "დიფუზისთვის". საფრანგეთში, იურიდიულ პროფესიაში მოსამართლეებთან და პროკურორებთან იურისტებთან ურთიერთობა მცირე და შეზღუდულია, განსაკუთრებით ზოგიერთ სფეროში. ამრიგად, იგი

გამოწურულია კომერციული, საკონსულტაციო, საგადასახადო და ა.შ. საქმიანობა და, შესაბამისად, მცირე მასშტაბები აქვს ყოველდღიურ ცხოვრებაში მილიონობით სიტუაციის სამართლებრივი განზომილების შესაფასებლად. მათ ადგილზე, ბიზნეს ეკონომისტებმა, ბუღალტრებმა და ბანკირებმა კიდევ უფრო გააფართოვეს თავიანთი საქმიანობის მასშტაბები (Ancel 1976, გვ. 25; ზამთარი 1990, გვ. ამერიკის სამართალში, მეორეს მხრივ, იურიდიული პროფესია ბევრად დომინანტური პროფესიული ჯგუფია იურიდიულ პროფესიებს შორის ციფრების, შემოსავლისა და პრაქტიკის მასშტაბის თვალსაზრისით, ხოლო მეორეს მხრივ, მას შეუძლია გააფართოვოს თავისი პრაქტიკის სფერო მრავალფეროვან სფეროში შეზღუდვის გარეშე, იმ პირობით, რომ მას შეუძლია მოიპოვოს საყრდენი სხვა პროფესიების წევრებთან კონკურენციაში. ამ გზით, ექსპანსიურ ამერიკულ იურიდიულ პროფესიას შეუძლია იურიდიული დისკურსები, არჩევანი და შეფასებები ყოველდღიური ცხოვრების ჩამოყალიბებაში ბევრად უფრო მეტად, ვიდრე ეს იყო ფრანგული მოდელის შემთხვევაში (ახელი 1989, გვ. 294; Rüschmeyer 1989). ამ ორ ექსტრემალურ პოლუსს შორის, დასავლეთ ევროპის ქვეყნების უმეტესობის სამართლებრივი სისტემები შეიძლება განთავსდეს მასშტაბით, ინგლისი უახლოვდება ამერიკულ სიტუაციას ადვოკატის გაფართოების თვალსაზრისით და ახლახანს გერმანიის იურიდიული პროფესია გარკვეულწილად მიუახლოვდა ამ მოდელს, ხოლო იტალიური იურისპრუდენციისა და კანონის სტრუქტურა უფრო ახლოს არის ფრანგულ მოდელთან (Hommerich/Werle 1987; Certoma 1985).

მსგავსი განსხვავებები შეიძლება შეინიშნოს პოლიტიკურ სისტემაში. აქ, ყოველდღიურ ცხოვრებაში პოლიტიკური ინსტიტუტების უპირატესობის ხარისხი ან უფრო პირდაპირი ჩართულობა პირველ რიგში დამოკიდებულია იმაზე, თუ რამდენად დომინირებენ პოლიტიკური პარტიები იდეოლოგიების ჩამოყალიბებაში ან, პირიქით, პოლიტიკური აქტივისტები მონაწილეობენ პოლიტიკურ მოძრაობებში. ამ უკანასკნელ შემთხვევაში, მასა, პირდაპირი პოლიტიზაცია ახორციელებს იდეოლოგიურ წინადადებებს და ხედვებს, სემანტიკას, დიდაქტიკას და ა.შ. ისინი ყოველდღიურ ცხოვრებაში უფრო ფართო ნაკადში ამუშავებენ. ამის საპირისპიროდ, პოლიტიკური პარტიების იდეოლოგიური დომინირების შემთხვევაში, იდეოლოგიური პროცესები მხოლოდ ირიბად გადადის, მასმედიის მიერ "შერცხვნილი" (იდეოლოგიებს, პარტიებსა და მოძრაობებს შორის ურთიერთკავშირი უფრო დეტალურად არის გაანალიზებული რიჩარდ სტესის ამ თვალსაზრისით, 1987).

რომ შევაჯამოთ, კიდევ ერთხელ შეგვიძლია ხაზგასმით აღვნიშნოთ, რომ ფაქტობრივი/შესაძლო მოდალობის კატეგორიებზე ფოკუსირებით, ჩვენ შეგვიძლია ნათელი გავცნოთ თანამედროვე საზოგადოებების პროფესიულ ინსტიტუციურ სისტემებსა და ყოველდღიურ ცხოვრებას შორის ურთიერთობებს და უფრო მჭიდროდ შევისწავლოთ ეგზისტენციალური აქტუალობის პრობლემა ამ წყვილი კატეგორიების მიღმა, ჩვენ შეგვიძლია გადავწყვიტოთ პრაქტიკა, რომელიც საზოგადოების ავტოპოიეტიკურად დახურული ქვესისტემებიდან ბევრჯერ იღვრება ერთმანეთთან ინდივიდუალურ ინსტიტუციონალურ სისტემები, ასევე ყოველდღიური ცხოვრების ზოგადი პრაქტიკა. ლუმანის თეორიაში ეგზისტენციალური რელევანტურობის შესწავლის შემოღებამ შეიძლება სოციალური სისტემების თეორია ახალი კონტექსტით გაამდიდროს

თავი VIII

პროფესიებიდან პროფესიულ ინსტიტუციურ სისტემებამდე

"ოკუპაციის" ან "პროფესიის" თეორიული ჩარჩოს დაზუსტება "როგორც ჩანს, ბოლო წლების სოციოლოგიურ ლიტერატურაში კარგად დამკვიდრებული თემაა. 1970-იანი წლების შუა პერიოდით შემუშავებული თეორიული პარადიგმები და მათი ძირითადი ასპექტების დაზუსტება ძნელად დაემატა პროფესიების შესახებ სხვაგვარად ჯერ კიდევ მასიურად გამოქვეყნებულ კვლევებს; უფრო სწორად, გაღრმავდება ინდივიდუალური პროფესიების შიდა დეტალები, სხვადასხვა ქვეყანაში პროფესიის ფუნქციონირების განსხვავებები. (იხილეთ, მაგალითად, აბელი 1988-89 იურიდიულ პროფესიაზე, ან ამერიკული ჟურნალის მუშაობისა და ოკუპაციის ზოგიერთი საკითხი, რომელიც ასევე ეხება ზოგადად პროფესიებს). რაც შეეხება თეორიულ პარადიგმებს, თანამედროვე სოციალურ მეცნიერებაში დაფიქსირებული კონტრასტი, როგორც მთლიანობაში, საზოგადოების ორ ფართოდ განსხვავებულ შეხედულებას შორის იშვიათად აისახება პროფესიების კვლევებში. ერთი არის პარადიგმა, რომელიც ბრუნდება მარქსისტულ თეორიაში; მეორე არის პარსონიანი. ჩვენს თრომატიზაციაში, პროფესიული ინსტიტუციური სისტემები ჩნდება საზოგადოების ფუნქციურ სტრუქტურაში და წარმოადგენს მის დიფერენცირებას, ისე, რომ ის უფრო ახლოს იყოს პარსონის ფორმულირებასთან, მაგრამ, როგორც დავინახავთ, ის ასევე განსხვავდება მისგან რამდენიმე თვალსაზრისით.

მარქსიის პარადიგმაში პროფესიების თეორიაში ჩნდება პროფესიების თეორია, როგორც ინტერესთა ჯგუფები, რომლებიც ერთობლივად აწყობენ მაღალი შემოსავლებისა და პრივილეგიების ორგანიზებას, შეიძინონ ექსკლუზიური მონოპოლია საქმიანობაზე და ეფექტურად აკონტროლებენ ამ საქმიანობაზე წვდომას - საუნივერსიტეტო განათლებას, რომელიც საშუალებას აძლევს ოკუპაციის პრაქტიკას (ჯონსონი 1972; ფრეიდსონი 1973; ლარსონი 1977). ამის საპირისპიროდ, პარსონის სტრუქტურული ფუნქციონალიზმის თმატიზაციაში, პროფესიები ჩნდება ინდივიდუალური ფუნქციური საქმიანობის გადაჯაჭვვით ძირითადი დისციპლინებით უმაღლესი სოციალური განვითარების დონეზე. ეს ურთიერთდაკავშირება, თავის მხრივ, აწარმოებს ოკუპაციის ფარგლებში - შრომის დაყოფისგან განსხვავებით, რომელიც აწარმოებს უბრალო პროფესიულ ჯგუფებს-ინდივიდუალური საქმიანობის დაქირავების, სოციალიზაციისა და მოტივაციისა და შეფასების სპეციფიკურ სტრუქტურებს (ყველაზე მკაფიოდ ჩამოყალიბებული პარსონებში 1968; შემდგომი განხილვისთვის იხილეთ ბენ-დევიდი 1976). ამ

უკანასკნელთა თრომატიზაციის შედეგად, საქმიანობა და მათი დიფერენცირება სოციალური განვითარების მაღალ დონეზე ჩნდება.

ჩვენ მიგვაჩნია, რომ მრავალი თვალსაზრისით ახალი პერსპექტივები შეიძლება მივიტანოთ პროფესიების კვლევის თეორიულ საფუძვლებზე, თუ ჩვენ განსხვავებით პროფესიების ფუნქციურ სპეციფიკაციასა და დიფერენცირებას ნიკლას ლუმანის სოციალური ქვესისტემების ანალიზთან და ლუმანის თეორიიდან პროფესიის ორგანიზების საწყისი წერტილების გამოტანას. ამისათვის ჩვენ პირველად მოკლედ აღვადგინეთ ცვლილებები ლუმანის კონცეფციაში საზოგადოებრივი ქვესისტემა (1); შემდეგ ჩვენ შევაჯამებთ იმ ელემენტებს, რომლებიც შეიძლება გამოყენებულ იქნას პროფესიების კონცეფციის მიერ თანმიმდევრული ჩარჩოში შემოთავაზებული კავშირების დასადგენად (2); ჩვენ ვცდილობთ, რომ თეორიული ჩარჩო ამრიგად კონფლიქტში შევიტანოთ პროფესიების თეორიის ორ ტრადიციულ პარადიგმასთან (3); და ბოლოს, ჩვენ განვიხილავთ განსხვავებებს პროფესიულ ინსტიტუციურ სისტემებსა და ყოველდღიური ცხოვრების პრაქტიკას შორის მეცნიერების პრაქტიკასთან კავშირის თვალსაზრისით (4).

1. ცვლილებები საზოგადოების ქვესისტემის კონცეფციაში

1960-იან წლების დასაწყისიდან ლუჰმანმა პარსონსის სისტემების ანალიტიკური კონცეფცია მიიღო, მაგრამ რამდენიმე წლის გამოძიების შემდეგ მიატოვა ანალიტიკური ხასიათი და დააფუძნა მისი ანალიზი "ემპირიული-ბეტონის" ბუნების რეალურ სოციალურ ქვესისტემებზე. ემპირიულად არსებული სოციალური ქვესისტემების ჩამორთმევის თეორიული პრობლემა, რომელიც თავისი ბუნებით არ გვხვდება პარსონსის ანალიტიკური სისტემების თეორიაში, ლუჰმანი ცდილობდა 1960-იანი წლების ბოლოს გადაჭრას სოციალური როლების დიფერენცირებით: სოციალური ევოლუციის დროს, როლები - მეცნიერი, იურისტი, პოლიტიკოსი, მხატვარი და ა.შ. - დაინიშნა გარკვეული ძირითადი ფუნქციების შესასრულებლად საჭირო საქმიანობისთვის. - დაინიშნა - და გამოვლინდა სტრუქტურული შეზღუდვები მათი განცალკევებისა და მათი მოქმედების სისტემების შიდა თვითორგანიზებისთვის (Luhmann 1970, გვ. 155). რეტროსპექტივით, შეიძლება ითქვას, რომ ლუჰმანმა მხოლოდ ამ დავალებაზე მიანიშნა იმ დროს და რომ მასთან ერთად მხოლოდ მეცნიერების შიდა თვითორგანიზება სისტემატურად არის შემუშავებული, ხოლო სხვებთან ერთად ის მხოლოდ მიუთითებს ქვესისტემურ განცალკევებაზე როლების გასწვრივ.

ამის შემავსებელი, ჩვენ ვპოულობთ ლუჰმანში ორგანიზაციის დასაწყისში ინდივიდუალური სიმბოლური საკომუნიკაციო მედიის გარშემო, როგორც ქვესისტემების ავტონომიური ფუნქციონირების ცენტრი. მიუხედავად იმისა, რომ მან პარსონსისგან საშუალო კონცეფცია ისესხა, მედიის ორობითი კოდირების იდეა თავიდანვე მისთვის ცენტრალური იყო, ისევე როგორც რიგი გარდაქმნები. რაც შეეხება შემდგომ ცვლას, მნიშვნელოვანია აღინიშნოს, რომ იმ დროს კონკრეტული ქვესისტემის მედია კვლავ ორიენტირებული იყო აქ კომუნიკაციის მონაწილეებზე

ან უზრუნველყო დამატებითი მოტივაცია კომუნიკაციური არჩევანის მისაღებად (Luhmann 1975, გვ.175). ამრიგად, ლუმანის თეორიაში 1970-იანი წლების დასაწყისში, სოციალური ქვესისტემების დელაინაცია და შიდა თვითორგანიზება მოხდა საშუალო და როლის დიფერენცირების გზით, კონკრეტულ როლებში სოციალურ ქვესისტემაში ჩართულობით, კომუნიკაციის მონაწილეები იყვნენ ორიენტირებული და მოტივირებული იმ სტრუქტურების მიერ, რომლებიც აკონკრეტებდნენ საშუალოს.

თუმცა, ეს კონცეფცია ლატენტური წინააღმდეგობა იყო ლუმანის ფუნდამენტური ამოსავალი წერტილის მიმართ სოციალური სისტემების მშენებლობისთვის, ფაქტი, რომელიც მხოლოდ მას შემდეგ გახდა ნათელი, რაც პარადიგმა გადავიდა ავტოპოეზის კონცეფციაზე ბოლო წლებში. როგორც ცნობილია, ლუჰმანმა უკვე გამორიცხა პირები სოციალური სამყაროს მშენებლობიდან 1960-იან წლებში პრინციპში და მათ თეორიულად ატყუებდა, როგორც გონებრივი სისტემის ერთეულებს. ამრიგად, სოციალური სტრუქტურების ჰიპოთეზა ინდივიდების "როლებისთვის" და მათი პიროვნებების ორიენტაციისა და მოტივაციისთვის აშკარად გააუქმა ლუმანის ეს ძირითადი თეორიული გადაწყვეტილება, თუმცა იგი ამას დეკლარაციულად დაჟინებით მოითხოვდა.

ავტოპოეზის კონცეფციის მიღების შემდეგ, ეს შეუსაბამობა სულ უფრო და უფრო აშკარა გახდა მის ნაწერებში. კატეგორია "როლი" მას შემდეგ მუდმივად გამოიყენება ლუჰმანის მიერ, პრინციპების დეკლარაციის შესაბამისად, როგორც საცნობარო წერტილი მოლოდინების განზოგადების ფაქტობრივ განზომილებაში, ვიდრე როგორც კატეგორია, რომელიც წარმოადგენს პიროვნების დეტალებს (Luhmann 1984, გვ. 430). მედია ასევე აღარ არის ორიენტირებული კომუნიკაციის მონაწილეთა პიროვნებაზე, არამედ უზრუნველყოფს შესაბამისი კომუნიკაციის კავშირს. შედეგად, "მომენტალური საბოლოო" პერსონაჟი დომინირებს სოციალური სისტემების მშენებლობის თეორიულ რეკონსტრუქციაში და ყველა მუდმივი სტრუქტურა, რომელიც მიუთითებს კომუნიკაციის მონაწილეთა პიროვნებაზე ორიენტირებით, მოტივაციური მიზნით, გამორიცხულია ლუმანის ანალიზებიდან. მტკიცე სტრუქტურები ახლა, ღონისძიების მსგავსი კომუნიკაციების მიღმა, პირველ რიგში სემანტიკური სტრუქტურები და პროგრამული სტრუქტურებია, რომლებიც იპყრობენ ქვესისტემების თემატურ წესრიგს და მათ მნიშვნელოვან ურთიერთკავშირს.

სოციალური ქვესისტემის დელაინაციის ამ ცვლილების გავლენა ის არის, რომ კომუნიკაციის მონაწილეთა პიროვნებების როლები მათ სტრუქტურებთან დაკავშირებით აღმოფხვრილია და ქვესისტემების ემპირიული დელაინაცია მცირდება მომენტალურ კომუნიკაციებამდე. რომელსაც ეკუთვნის სოციალური ქვესისტემა, განისაზღვრება ორობითი კოდით, რომელიც გამოიყენება სიტუაციურად თითოეულ შემთხვევაში. იგი ეკუთვნის სამართლებრივ სისტემას, თუ კომუნიკაცია გადის კანონიერი/უკანონო ხაზების გასწვრივ, მეცნიერებასთან, თუ ის გადის ჭეშმარიტი/ყალბი ხაზების გასწვრივ, პოლიტიკურ სისტემასთან, თუ ის გადის მთავრობის/ოპოზიციის ხაზებზე. სოციალური ქვესისტემების მოქმედება გამომდინარეობს კომუნიკაციიდან კომუნიკაციამდე და ერთი კომუნიკაციის დასკვნა ყოველთვის ასკვნის ქვესისტემას, ხოლო შემდეგი კომუნიკაციის ორობითი კოდი გადაწყვეტს, თუ რომელი ქვესისტემა გაგრძელდება.

2. საზოგადოების ქვესისტემის კონცეფციის კორექტირება

ავტოპოეზის კონცეფციამ ლუჰმანს საშუალება მისცა მუდმივად განახორციელოს თავისი თეორიული გადაწყვეტილება, რომ გამორიცხოს ინდივიდი სოციალური სამყაროს მშენებლობისგან, მაგრამ მაღალ ფასად. მისი ადრინდელი ანალიზის ნაწილები, რომლებიც ეხებოდა მუდმივ სტრუქტურებს, რომლებიც აშკარად უკავშირდებოდა პიროვნებებს ან მათ მიერ წარმოდგენილ როლებს, სულ უფრო მეტად უნდა გაქრეს მისი ხედვის სფეროდან. მუდმივობა, რომელიც დგას ინდივიდუალური მოვლენის მსგავსი კომუნიკაციების უკან, რომლებიც ყოველთვის იშლება, არის კულტურული (სემანტიკური, თემატური) ფიქსაცია და თანამედროვე საზოგადოებებში წერილობითი ფიქსაციის დომინირება მხოლოდ ამ ტენდენციას აძლიერებს. გარკვეულწილად უფრო დეტალურად, შეიძლება ითქვას, რომ ლუჰმანი, იმისათვის, რომ თანმიმდევრული იყოს ინდივიდის სოციალობიდან გამორიცხვაში, მივიდა ერთგვარი "მეთოდოლოგიური პუნქტუალიზმით". ამ თემატიზაციაში, სოციალური სამყაროს რეალობა შედგება ურთიერთდაკავშირებული, მოვლენის მსგავსი კომუნიკაციების ციკლისგან, რომლის უკანაც მნიშვნელობის არჩეული ბირთვი პუნქტუალურად არის რეალიზებული მნიშვნელობის წერილობითი კონტექსტის შესაძლო ალტერნატივებიდან, რაც კიდევ უფრო შუამავლობით ხდება სოციალურობის ავტოპოეზური ჯაჭვის შუამავლობით.

"მეთოდოლოგიური პუნქტუალიზმის" გარდა, ავტოპოეზური სოციალური ქვესისტემის კონცეფციის კიდევ ერთი პრობლემა ის არის, რომ კონკრეტული ფუნქციისთვის განცალკევებული ქვესისტემის ორობითი კოდი აუხსნელია კომუნიკაციაში სოციალური ფუნქციის შესრულების შესახებ. რა გამოიწვევს კომუნიკაციის მხარეებს დაიკავონ, შეინარჩუნონ ან თუნდაც შეცვალონ თავიანთი პოზიციები სამეცნიერო ჭეშმარიტების დამტკიცებისას კონკრეტული ეპოქისა და დისციპლინის ჭეშმარიტი/ცრუ კოდის წესების შესაბამისად, ვიდრე მოცემული მტკიცება მოდის კომუნიკაციის მხარისგან, რომელიც მაღალი პატივისცემით არის დაკავებული ან მორალურ განზომილებაში ბოროტმოქმედად ითვლება, პატივს სცემდა მის მიღწევებს პოლიტიკურ განზომილებაში, თუ საპირისპირო პოლიტიკურ ბანაკს მიეკუთვნება? მოკლედ, ჩვენ განვიხილავთ ლუჰმანის შემდგომ ანალიზს ავტოპოეზის კონცეფციის საფუძველზე, რომ იყოს პრობლემური და სურს დაუბრუნდეს მის ადრინდელ კონცეფციას, რომელშიც ის ემყარება სოციალური ქვესისტემების დიფერენცირებას სოციალურად ფიქსირებული ფუნქციური როლების დიფერენცირებაზე.

თუ ლუჰმანს სურდა ამ კონცეფციის დაცვა და მისი თანმიმდევრულად განხორციელება, მას მოუწევდა უარი ეთქვა ინდივიდის გამორიცხვაზე სოციალობიდან. ამრიგად, თუ არ გვინდა არათანმიმდევრული დარჩენა, ჩვენ საფუძვლიანად უნდა ჩავშალოთ ლუჰმანის თეორიული ნაგებობები ამ კონცეფციის უკან დაცვით. ამიტომ აუცილებელია პიროვნების ჩართვა სოციალური სამყაროს

თეორიულ რეკონსტრუქციაში, არა ადამიანის კომპაქტური კონცეფციის გაგებით - რომელსაც ლუჰმანი ყოველთვის ეწინააღმდეგებოდა გამორიცხვის დაჟინებით - მაგრამ პიროვნების გაგებით დაყოფილი როლები და როლების ჩალიჩები. რთული, დიფერენცირებული საზოგადოების კონტექსტში, ინდივიდი, როგორც წესი, როლშია წარმოდგენილი, ხოლო კონკრეტული სიტუაციის მოლოდინები ამცირებს ინდივიდის მთელ პიროვნებას როლში. მაგრამ შემცირების მიუხედავად, მთელი პიროვნება ყოველთვის იმყოფება, მეტ-ნაკლებად უბიძგებს ფონზე. განსაკუთრებული როლი "ჩნდება" კონკრეტულ სიტუაციებში და კონკრეტული პიროვნების სხვა როლები და მათთვის შემუშავებული ქცევითი ნიმუშები რუტინულად ჩახშობილია კარგად სოციალიზებულ პიროვნებაში.

ამ კორექტირებით, ლუჰმანის გადაწყვეტა შეიძლება გამოყენებულ იქნას სოციალური ქვესისტემების დიფერენცირებისთვის: დიფერენციაციის პროცესში, სხვადასხვა ღირებულების ასპექტზე დიფუზური ორიენტაციის ნაცვლად, ქვესისტემა ყურადღებას ამახვილებს ორობითი კოდზე (ან, უფრო ტრადიციულად, ღირებულება ორმაგად) და მონაწილეები მონაწილეობენ სპეციალიზებულ როლებში ქვესისტემის საქმიანობაში. 1970-იანი წლების დასაწყისითვის ეს კონცეფცია გვხვდება ლუჰმანის არაერთ კვლევაში. (იხილეთ განსაკუთრებით სწავლა მისი პირველი ტომის *სოციოლოგიური განმანათლებლობა*.) თუმცა, თუ ამას ლაკონურად მივიჩნევთ, ჩვენ უნდა შევზღუდოთ სოციალური ქვესისტემების დელიმიტაციის კონცეპტუალური ფორმულირება კომუნიკაბელური მონაწილეებისთვის, რომლებიც პროფესიონალურად იყენებენ გარკვეულ ორობითი კოდებს. მნიშვნელობა დუალიზმი სწორი/არასწორი ან ჭეშმარიტი/ყალბი, მაგალითად, გამოიყენება სხვადასხვა სიტუაციაში, მაგრამ ამისათვის ცენტრალური როლი შეასრულოს სიმართლის განსაზღვრის პროცესში ან სამართლებრივი დავების გადაწყვეტის პროცესში - და არ უნდა შეირჩეს სხვა ორობითი კოდით - უნდა არსებობდეს როლის დიფერენცირება და იძულებითი სტრუქტურების არსებობა, რომლებიც ირჩევენ, შემდეგ სოციალიზაციას, და მუდმივად შეაფასეთ და დააჯილდოეთ მონაწილეთა შესრულება მოცემულ ორობითი კოდით ან ორობითი კოდებით, რაც დამოკიდებულია მოცემული საქმიანობისთვის საჭირო უნარებზე. სემანტიკური, თემატური სტრუქტურები, რომლებიც მათ კონკრეტიზებენ. ეს არ მუშაობს მონაწილეებისთვის კომუნიკაციის მონაწილეებზე. უფრო მეტიც, პროფესიონალურ კომუნიკაციაზე ფოკუსის შევიწროება აუცილებელია სოციალური ქვესისტემების მიღმა დიფუზური კომუნიკაციის თემატიზაციისთვის, რაც მოითხოვს ყოველდღიური ცხოვრების კატეგორიის ჩართვას.

1970-იანი წლების დასაწყისიდან ლუჰმანის კონცეფციაზე ფიქრი, სოციალური მოდერნიზაცია არ შეიძლება ჩამოყალიბდეს როგორც სოციალური ქვესისტემების დიფერენცირება, მაგრამ როგორც საზოგადოების სისტემური დონის გაყოფა და პროფესიული ინსტიტუციური სისტემების გაჩენა, რომლებიც სპეციალიზირებულია კერძოდ სოციალურ ფუნქციებში ყოველდღიური ცხოვრების დიფუზური კომუნიკაციებიდან.

თუ ადამიანი უარყოფს პარსონსის კონცეფციას ანალიტიკური სოციალური ქვესისტემის შესახებ და მიჰყვება ლუჰმანს 1970-იანი წლების დასაწყისამდე, მაშინ თანმიმდევრულად წინ უსწრებს მის კონცეფციას, ერთი ჩამოღის სხვა

კატეგორიაში, პროფესიის, რომელიც პარსონებმა ასევე მნიშვნელოვანი როლი შეასრულეს ჩამოყალიბებაში. ეს დაუყოვნებლივ ბადებს კითხვას, ღირდა თუ არა ლუმანის გავლით შემოვლითი გზის აღება ერთი პარსონის კატეგორიიდან მეორეზე. ჩვენი აზრით, დიახ, რადგან ლუმანის კონცეფცია სოციალური ქვესისტემა გთავაზობთ გარკვეულ შეხედულებებს, რომლებიც შეიძლება გამოყენებულ იქნას პარსონების პროფესიების თეორიების გადამწყვეტი გზით გადახედვისთვის.

3. პროფესიებიდან პროფესიულ ინსტიტუციურ სისტემებამდე

ლუმანის სოციალური ქვესისტემების თეორიიდან დაწყების უპირატესობა, პროფესიების თეორიებისგან განსხვავებით, არის ის, რომ ის საშუალებას გვაძლევს უფრო შეგნებულად გადავიდეთ სოციალური წარმონაქმნების ჯგუფზე დაფუძნებული თვალსაზრისით და უფრო მეტი ყურადღება გავამახვილოთ იმ ეფექტებსა და ფუნქციურ იმპერატივებზე, რომლებიც წარმოიქმნება სოციალური ფორმირების ფუნქციონირებისგან, როგორც სისტემები. როგორც უკვე აღვნიშნეთ, ეს წამყვანები ადამიანთა ჯგუფებში უფრო დამახასიათებელია მარქსის პარადიგმის მქონე პირებისთვის, რომლებიც იღებენ დახურულ პროფესიულ ჯგუფებს, რომლებიც ეძებენ და იცავენ პროფესიებში მონოპოლიზებულ პრივილეგიებს, არამედ პარსონის ხაზს, რომელიც მრავალი თვალსაზრისით განსაზღვრავს პროფესიებს მათი მონაწილეთა თემებთან. პროფესიული კვლევების სფეროში არსებობს ფართო კონსენსუსი ჰაროლდ ლ. ვილენსკის მიერ შეჯამებული მახასიათებლების შესახებ, მაგრამ ნაკლებად კონსენსუსი იმ მიზნით, რომელიც ამგვარად აღწერს პროფესიებს. ამრიგად, პროფესიებს ახასიათებს (1) ცალკეული საგანმანათლებლო დაწესებულებების გაჩენა, რომლებიც ადრე თუ გვიან შეიცვალა საუნივერსიტეტო განათლებით; (2) ასოციაციის ჩამოყალიბება, რომელიც მოიცავს პროფესიას მთლიანობაში; (3) ერთიანი ეთიკური კოდექსის გაჩენა მთლიანად პროფესიაში (Wilensky 1972, გვ. 202). ლარსონი ასევე აღნიშნავს, რომ პროფესიები იყენებენ ცოდნის სისტემატურ ორგანოს თავიანთ საქმიანობაში და აკონტროლებენ მათ მიწოდებას იმ სკოლების მონიტორინგით, რომლებიც გადასცემენ ამ ცოდნას (სამედიცინო განათლება, იურიდიული განათლება და ა.შ.). გარდა ამისა, ინდივიდუალური პროფესიები ცდილობენ უზრუნველყონ მონოპოლია მათ მიერ ზედამხედველობაზე და მხოლოდ მათ მიერ გაწვრთნილი შესაბამისი დიპლომით, როგორც "ლიცენზია", შეუძლიათ ამ საქმიანობის პრაქტიკა, რაც გამორიცხებულია სახელმწიფო კანონმდებლობით, სისხლის სამართლის კანონით, "ყალბი იურისტებით", "კვაკებით" და ა.შ. (ლარსონი 1977, გვ. X).

ადამიანების დახურულ ჯგუფებთან პროფესიების იდენტიფიცირება მნიშვნელოვნად შეუწყობ ხელი იმ ფაქტს, რომ თავიდანვე პროფესიების თეორიები დაკავშირებული იყო მათთვის განსაკუთრებით შესაფერისი სამედიცინო სტრატასთან, ხოლო თეორიული ჩარჩო ამგვარად განვითარდა სხვა პროფესიებზე (Rüschemeyer 1972, გვ. 169). მეორეს მხრივ, სამედიცინო პროფესიამ მეტ-ნაკლებად შეინარჩუნა წარსულის ფეოდალური კორპორაციებისთვის დამახასიათებელი დახურული და შიდა სტრუქტურა ბოლო ათწლეულებამდე. თუმცა, სწორედ ბოლო

ორი ათწლეულის განმავლობაში, ეს დემარკაცია მნიშვნელოვნად შემცირდა ტრადიციულ პროფესიებში და ამ ფენომენმა გამოიწვია პროფესიული კვლევის დეპროფესიონალიზაციის დისერტაცია. ეს ჩანს, მაგალითად, კვლევის ფენასა და განკურნებისკენ ორიენტირებულ ფენას შორის მკვეთრი განსხვავებით, რომლებიც დაჯგუფებულია სამედიცინო საქმიანობის ორგანიზაციებში: "ახალგაზრდები ძალიან ბევრ კვლევას აკეთებენ, ხოლო განკურნება აქ უნდა გაკეთდეს", - ჩივიან ექიმები, რომლებიც ექიმის ტრადიციულ როლს იზიდავენ. მეორეს მხრივ, სამედიცინო პრაქტიკა სულ უფრო და უფრო სტანდარტიზებული გახდა ბოლო ათწლეულების განმავლობაში, სამედიცინო მკურნალობაში არჩევანის ყოფილი თავისუფლება სასტიკად შემცირდა და ისინი სულ უფრო მეტად ზღუდავენ სხვადასხვა სამართლებრივ რეგულაციებსა და აკრძალვებს. პროფესიის ყოფილი მკაცრი კონტროლი მის წევრებზე ასევე შემცირდა და არსებობს უფრო საზოგადოებრივი არასწორი დავები, რომლებიც მოიცავს ექიმებს, რომლებიც ამტკიცებენ და ადანაშაულებენ ერთმანეთს, ნაცვლად იმისა, რომ სოლიდარობა გამოავლინონ, როგორც წარსულში (Bollinger/Hohl 1981, გვ. 442).

პროფესიების დახურული ხასიათის კიდევ ერთი კლასიკური მაგალითი, ინგლისური იურიდიული პროფესია, ასევე ნაკლებად შეესაბამება ყოფილ პროფესიულ იმიჯს. იურიდიული პროფესიის ძლიერი ჩართულობა საგადასახადო კონსულტაციის, დაზღვევის და ა.შ. სფეროებში, რომლებიც მხოლოდ თავისუფლად არის დაკავშირებული კანონთან და მათ დამოკიდებულება შიდა კონკურენციაზე, ინდივიდუალური იურიდიული ფირმების ზრდა ასობით თანამშრომელთან პარტნიორობით, საუბრობს ადრინდელი ერთიანი და დახურული ხასიათის წინააღმდეგ (ზამთარი 1990; აბელი 1988). პროფესიონალიზმის კვლევის მთავარმა მომხრემ რამდენიმე წლის წინ სკეპტიკურად აღნიშნა პროფესიონალიზმის თეორიების ნელი შემცირება (დარბაზი 1983; მაკდონალდი/რიცერი 1988 ამისთვის დისკუსია). ლუმანის მიერ საზოგადოებრივი ქვესისტემების ორგანიზაციის ანალიზისა და მისი გამოსწორებით, საზოგადოებრივი ქვესისტემების საზღვრების შევიწროებით, პროფესიული კომპონენტების ჩათვლით, ჩვენ გვჯერა, რომ შესაძლებელია მრავალი თვალსაზრისით, რომ ნახოთ პროფესიების სამყარო ახალი კუთხით, მათ შორის ცვლილებები, რომლებიც მოხდა ბოლო ათწლეულების განმავლობაში. ჩვენი მიდგომის შედარება პარსონსის ოკუპაციის თეორიასთან, ნათელია, თუ რა ცვლილებები მოხდა პერსპექტივაში.

პარსონებმა, მისი ანალიტიკური სოციალური ქვესისტემების დონეზე, პროფესიულ სისტემაში მოათავსეს ოკუპაცია და სოციალური ქვესისტემების კულტურულ ქვესისტემებთან გადაჯაჭვვა და, სხვა მიმართულებით, ქცევითი სისტემებით და ინდივიდის ბიოლოგიური საფუძვლებით, მას მიიღეს მოქმედების მთლიანი სისტემა, რომელშიც ხდება ადამიანის სამყაროს განვითარება. პარსონსის თავდაპირველი თეორიული ინტერესი პროფესიების მიმართ იყო ის, რომ მათი წევრები არ შეიძლება კლასიფიცირდნენ როგორც სოციალური ტიპის ალტრუისტური მოტივებით, ან როგორც ადამიანის ტიპი, რომელიც მოტივირებულია ბიზნესის თვითდაინტერესებით. ფუნქციური სპეციფიკა, უნივერსალიზმი და ობიექტურობა ცოდნასთან ურთიერთობისას ახასიათებს მეცნიერებს, ექიმებს, იურისტებს, იურისტებს, ასევე მეწარმეებს, მაგრამ რიგი მოტივაცია ხელმძღვანელობს მათ საქმიანობას, რომლის ძებნა შეუძლებელია

მხოლოდ მატერიალური საქონლისკენ. (პარსონები 1939, გვ. 38-39). პროფესიულ საზოგადოებაში არსებობს კიდევ ერთი ფესვგადგმული შეფასების მექანიზმი, რომელიც, მატერიალური საქონლის დევნის გარდა, ექიმების, იურისტებისა და მეცნიერების საქმიანობას ხელმძღვანელობს "(...) მიაღწიეთ მაღალ პრესტიჟს, ან თომას ტერმინში "აღიარება", მამაკაცთა პროფესიულ ჯგუფებში, პარსონების მიხედვით (1939, გვ. 14). მოგვიანებით ჩატარებულ კვლევებში, თეორიული ჩარჩოს შემუშავების პარალელურად, პარსონები ასევე იკვლევენ პროფესიების შეფასების უფრო ფართო მექანიზმების მუშაობას. კერძოდ, 1968 წლის ენციკლოპედიის სტატიაში ის ნათლად ხაზს უსვამს, თუ როგორ, ცალკეული ორგანიზაციის მიღმა, პროფესიის შეფასება, როგორც მთლიანობაში, ან პროფესიის კონტროლი, როგორც მთლიანად ინდივიდზე, შეიძლება წინა პლანზე მივიდეს იმ შემთხვევებში, როდესაც კერძო პრაქტიკა დომინანტური იყო, განსხვავებით მსხვილ ორგანიზაციებში აგრეგაციისგან. მაგალითად, ინგლისში იურისტების პრაქტიკა, ან ექიმები, ამის კარგი მტკიცებულებაა, ამბობს პარსონსი (1968, გვ. 541). ამრიგად, ინდივიდი არ ექვემდებარება ორგანიზაციულ იერარქიას, მაგრამ უფრო პირდაპირ აყალიბებს პროფესიის უპიროვნო და უნივერსალურ შეფასების მექანიზმს, როგორც მთლიანობაში. (მოგვიანებით პარსონებმა შეიმუშავეს "ინსტიტუციონალიზებული ინდივიდუალიზმის" კატეგორია ამერიკული უნივერსიტეტის ანალიზში, როგორც ამის კონკრეტიზაცია, რაც ერთის მხრივ, დიდი საუნივერსიტეტო ორგანიზაციის მეცნიერთა არაიერარქიულ თანაარსებობას გულისხმობს, მეორე მხრივ კი აკადემიური საზოგადოების მიერ მათი შეფასების კონტროლს, როგორც მთლიანად უნივერსიტეტის ორგანიზაციის გარეთ.) 1968 წლის საბოლოო ვერსიაში პარსონსი ხედავს პროფესიების ცენტრალურ მახასიათებელს, სხვა პროფესიებისა და პროფესიებისგან განსხვავებით, როგორც მათი სამეცნიერო საფუძველი: პროფესია ორი კომპონენტისგან შედგება: პროფესიის ცენტრი არის უნივერსიტეტის აკადემიური ინსტიტუტები და იქიდან იგი ვრცელდება სამეცნიერო ცოდნის სხეულის პრაქტიკული გამოყენების სფეროში. (პარსონსი 1968, გვ. 536-537). ამ ტიპის ორგანიზაცია ძალიან ადრე არსებობდა სამედიცინო პროფესიაში და იურიდიულ პროფესიაში, რომელსაც პარსონები პროფესიის ტიპურ ფორმებად მიიჩნევენ. თუმცა, გასულ საუკუნეში ტექნოლოგიურმა პროგრესმა შეცვალა ადრეული ხელნაკეთობების ექსპერიმენტები მეცნიერულად დაფუძნებული ტექნოლოგიის გამოყენებით და მასთან ერთად პროფესიონალიზებს ინჟინრების მუშაობას და სტრატეგიკაციას, ასევე სწავლების, სოციალური მუშაობის და სხვა პროფესიების პროფესიებს. ჯოზეფ ბენ დევიდი მოგვიანებით ასკვნის, რომ მეცნიერება არის "პროფესიების პროფესია", რომელიც მოქმედებს როგორც "მეკარე", რომელიც აკონტროლებს პროფესიების საზოგადოების შიდა ორგანიზაციას და შეფასების მექანიზმებს (ბენ დევიდი 1976, გვ. 876).

ჩვენი მთავარი წინააღმდეგობა ამ თეორიული ჩარჩოს მიმართ არის ის, რომ იგი აკავშირებს თითოეული ინსტიტუციური პროფესიული სისტემის შიდა შეფასებას და სპეციფიკას ძალიან მჭიდროდ მეცნიერებასთან და ამით ამახინჯებს მისი შინაგანი სირთულის გამოხატვას. მაგრამ ის ასევე ამახინჯებს იმ დისციპლინების ანალიზს, რომლებიც სწავლობენ თითოეულ სფეროს და, საბოლოოდ, მთლიანად მეცნიერებას, რადგან პარსონები მას ძალიან მჭიდროდ უკავშირებენ მისი პრაქტიკული გამოყენების დონეს. მეცნიერების შიდა ორგანიზაცია და მისი

პრაქტიკული გამოყენების სფეროების ორგანიზება სულ უფრო მკაფიო ხდება, რადგან მათი ფუნქციური განცალკევება უფრო ნათლად არის რეალიზებული სოციალური ევოლუციის დროს. პარსონებმა ეს თავად დაინახეს, მისგან რაიმე დასკვნის გამოტანა პროფესიების თეორიის გამო. სწორედ ამ ორი ყველაზე მნიშვნელოვანი პროფესიის დისციპლინაში, რომლებიც სამაგალითოა, პარსონები 1973 წელს გერალდ პლატთან ერთად მიუთითებენ, რომ იურისპრუდენცია და მედიცინა განვითარდა ბოლო ათწლეულების განმავლობაში "პრაქტიკული სიმპტომური მანიპულირებიდან" მათი ადრეული პრაქტიკული სფეროების საჭიროებების მიხედვით ჭეშმარიტ მეცნიერებაში, რამდენადაც მედიცინა, ეყრდნობა ბიოქიმიის ახლა გაშიფრული ველების შედეგებს, ფიზიოლოგია, ფსიქოლოგია და, სულ ახლახანს, სოციალური ფსიქოლოგია და სოციოლოგია, თავად იწყებს ამ ურთიერთობების შესწავლას უნივერსიტეტსა და კლინიკურ სამედიცინო პრაქტიკაში, სამედიცინო პრაქტიკის პარალელურად. ანალოგიურად, იმის ნაცვლად, რომ მისი ადრინდელი სისტემატიზაცია და დოქტრინალური შემუშავება, იურიდიული სტიპენდია ახლა ეფუძნება ეკონომიკის, პოლიტიკური მეცნიერებისა და სოციოლოგიის უფრო ფრაგმენტულ კონტექსტს და ანალიზებს ამ უფრო ფრაგმენტულ კონტექსტს კანონის მუშაობასთან დაკავშირებით (Parsons-Platt 1973, გვ. 214). თუმცა, ეს იმას ნიშნავს, რომ კანონი და მედიცინა, რომელიც ამგვარად "ჭეშმარიტად მეცნიერული" გახდა, სულ უფრო და უფრო განცალკევებულია პროფესიების საზოგადოებისა და მათი შეფასებებისგან და სამაგიეროდ ორიენტირებულია უფრო ფართო სამეცნიერო საზოგადოებაში დომინანტური სამეცნიერო შეფასებისკენ. (პროფესიის ორგანიზება და მათი შიდა შეფასების მექანიზმების ფუნქციონირება კონცეპტუალურად უნდა იყოს გათიშული აკადემიური სამეცნიერო ინსტიტუტებიდან, რომლებიც ასახავს მეცნიერების ფარგლებში პრაქტიკის შესაბამის სფეროებს. ამრიგად, პარსონსის პროფესიული ანალიზის ცენტრალური იდეა უგულებელყოფილია.

პროფესიის ტრადიციული თეორიების ცენტრალური დისერტაციის საწინააღმდეგოდ, პროფესიული ინსტიტუციური სისტემების თეორიაში, ინსტიტუციური სისტემის გაჩენა არ ნიშნავს ერთგვაროვანი საზოგადოების შექმნას, არამედ შეფასების ავტონომიური განზომილების თანდათანობით განვითარებას, რომლის ცენტრში არის ღირებულებების უნივერსალური ორმაგი (ან, ლუჰმანის თვალსაზრისით, ჩნდება ორობითი კოდი) და კონკრეტული დისციპლინები, ტიპოლოგიები, კონცეფციების წყვილი და პროცედურის რეჟიმები ამ განზომილებაში სოციალური რეალობის დამუშავებისთვის. ამრიგად, ლუჰმანისგან შეიძლება აიღოს სოციალური ქვესისტემების "კოდირების" და "პროგრამირების" ანალიზი, მაგრამ ეს უნდა დაემატოს შეფასებისა და ჯილდოს ზოგადი მექანიზმების ანალიზს, რომელიც ხაზგასმულია პარსონსის პროფესიების თეორიაში და მთლიანად პროფესიებში ორგანიზებული (იხ. ლუჰმანი 1986a; 1986b). პროფესიული ინსტიტუციური სისტემის მიდგომაში, ეს ყურადღებას ამახვილებს ადამიანების დახურული საზოგადოებიდან ჰომოგენიზებული შეფასების კონტექსტების სისტემაზე, რომელიც დომინირებს საქმიანობის სფეროზე ძირითადი სოციალური ფუნქციის შესასრულებლად, შეიმუშავა საქმიანობის ამ სფეროში მონაწილეთა დაქირავების, სოციალიზაციისა და დაჯილდოების მექანიზმები და ამით იზოლირებულია საქმიანობის სფერო, როგორც პროფესიული

ინსტიტუციური სისტემა. ეს მოითხოვს ზუსტად იმ შიგთავსების დაშლას და გაუჩინარებას, რომლებიც ახასიათებენ ფეოდალურ საზოგადოებებს.

ინგლისური იურიდიული სფერო არის იმ პრობლემების სასწავლო მაგალითი, რომლებიც აქ წარმოიქმნება. კონტინენტური ევროპისგან განსხვავებით, ასევე მოგვიანებით ვითარდება ამერიკული იურიდიული ცხოვრება, აქ ბარისტერებისა და ადვოკატების იურიდიული გილდიები გადარჩა შუა საუკუნეებიდან მეცხრამეტე საუკუნის ბოლომდე - ფორმალურად ბოლო დრომდე - ისე, რომ ინგლისის იურიდიული სფეროს ერთიანობა ნაკლებად იყოს დამოკიდებული სემანტიკურ, იურიდიულ დოგმატურ, ლოგიკურ და ა.შ. მნიშვნელობის კონტექსტები, ვიდრე სამართლებრივი სისტემის ერთიანობა. ინგლისის სამართლებრივი სისტემის ერთიანობა უზრუნველყოფილი იყო არა კანონის მნიშვნელობის კონტექსტის ერთობით, არამედ ბარისტერთა ჯგუფების თანმიმდევრულობით, მათი გილდიებით მათი დაქირავების სრული კონტროლით და მათზე სასამართლო სისტემის დამოკიდებულებით. კონტინენტზე, ამის საპირისპიროდ, იურისტთა ასეთი თანმიმდევრული საზოგადოება ვერასდროს განვითარდა და კანონმა შეიმუშავა მნიშვნელობა-სამართლებრივი დოგმატიკის ცალკეული შიდა ფენები, სასამართლო კასუისტიკა, შედეგად მიღებული მაქსიმალური ფენა, მოგვიანებით წერილობითი კანონის ფენა თავისი პოლიტიკური შეფასებებით და ცოტა ხნის წინ ძირითადი კონსტიტუციური უფლებების ფენა - რომელიც ორგანიზებული იყო კომუნიკაციის ცალკეულ წრეებში. ეს მოიცავს აკადემიურ იურისტებს, სასამართლო სისტემას, ბარს და, სულ ახლახანს, პოლიტიკური საკანონმდებლო ორგანოს გარშემო განვითარებულ სამართლებრივ პოლიტიკის პერსონალს, ასევე იურიდიულ დოგმატურ პერსონალს, რომლებიც ორგანიზებას უწყევდნენ კონსტიტუციური სამართლის პრაქტიკას და ფუნდამენტურ უფლებებს შორის ურთიერთკავშირს. ინგლისური იურიდიული ცხოვრება, მიუხედავად იმისა, რომ მკაფიო საზოგადოება, როგორც ადამიანთა თანმიმდევრული ჯგუფი, ვერ განასხვავებდა თავს, როგორც ინტელექტუალური ურთიერთობების სისტემას, რომელიც მოქმედებს ჰომოგენიზებელ შემფასებელ განზომილებაში ყოველდღიური ცხოვრების უფრო დიფუზური ინტელექტუალური მასალისგან. სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ: მიუხედავად იმისა, რომ ასეთი დახურული საზოგადოების დაშლა შეიძლება ჩამოყალიბდეს, როგორც დეპროფესიონალიზაცია პროფესიონალიზმის ტრადიციული თეორიების შენობაში, პროფესიული ინსტიტუციური სისტემების თეორიაში ეს არის ზუსტად წინაპირობა ასეთი ინსტიტუციური სისტემის წარმოქმნისთვის.

თუმცა, ეს ცვლილება ასევე ცვლის გასათვალისწინებელი პროფესიული სისტემების ფარგლებს. მიუხედავად იმისა, რომ ორგანიზაციული სისტემის გაჩენა შეიძლება შეინიშნოს ნებისმიერი საქმიანობისთვის და ოფიციალური ორგანიზაცია შეიძლება წარმოიშვას საქმიანობის ნებისმიერ სფეროში, უფრო სრულყოფილი პროფესიული ინსტიტუციური სისტემა შეიძლება წარმოიშვას მხოლოდ იქ, სადაც ორობითი კოდი შეძლო შეფასების დამოუკიდებელი განზომილების შემუშავება ან სადაც ამ განზომილებაში რეალობის დამუშავების შესაბამისი სემანტიკა და სპეციალიზებულ საქმიანობაში ჩართული პირების შეფასებისა და დაჯილდოების

მექანიზმები იმისათვის, რომ ამ განზომილების ფუნქციონირება საქმიანობის სისტემაში მთლიანად და არა მხოლოდ ფორმალური ორგანიზაციის ფარგლებში.

1) ამ თეორიულ ჩარჩოში მეცნიერება ჩანერგილია პროფესიულ ინსტიტუციურ სისტემებში მათი ნამდვილი/ცრუ ღირებულების დუალიზმით, მეცნიერების თეორიებით, სპეციალიზებული მტკიცებულებების პროცედურებით, ლოგიკის სტრუქტურირებით და რეკრუტირება-შეფასების ჯილდოს სტრუქტურებით მეცნიერებაში კონსენსუსით (ლუჰმანი 1968; მერტონი 1973; ჰაგსტრომი 1965). რეალობის დამუშავების ჰომოგენიზებული შეფასების განზომილება კონკრეტული პერსპექტივიდან, რომელიც წარმოადგენს ნებისმიერ პროფესიულ ინსტიტუციურ სისტემას, ყველაზე აშკარაა მეცნიერების შემთხვევაში. ტრადიციულმა პროფესიულმა თეორიებმა გამორიცხა მეცნიერება პროფესიებიდან, რადგან არ არსებობს პირადი ურთიერთობა "ექსპერტებს" და "კლიენტებს" შორის. მეორე მხრივ, პარსონსის ოკუპაციის თეორიაში, როგორც ნაჩვენებია, მეცნიერების ცალკეული სფეროები განიხილებოდა, როგორც ოკუპაციის ცენტრალური ორგანიზაციული ბირთვები, რაც ბუნებრივად გამორიცხავდა მეცნიერების, როგორც ერთიანი ოკუპაციის თეომატიზაციას.

2) კონკურენტი პარტიული სისტემები ვერ ითვალისწინებდნენ იმ პოლიტიკურ ფენას, რომელიც ერთმანეთს იბრძოდა საზოგადოებაში, როგორც დახურული საზოგადოება. თუ, მეორეს მხრივ, ერთი მიიჩნევს, რომ ძირითადი ორობითი კოდები და შედეგად მიღებული თვითგანსჯითა განზომილება რეალობა, როგორც პროფესიული სისტემების საფუძველი, ორობითი კოდი მთავრობა / ოპოზიცია შეიძლება გამოყენებულ იქნას პლურალისტური პოლიტიკური სისტემების ფუნქციონირების აღსაწერად, ისევე როგორც მათი განვითარების ინდივიდუალური ხაზები (შდრ. ლუჰმანი 1989). მაგალითად, კონკურენტული პარტიული სისტემის ლოგიკის ზეწოლის ქვეშ, ზოგადად ინტელექტუალებსა და ზედა კლასში საპატიო პარტიების ჩანერგვა შეიცვალა გასული საუკუნის და ნახევარი მასობრივი პარტიების მიერ, მოგვიანებით კი პოპულარული პარტიების მიერ, რომლებიც უფრო ღიაა პოლიტიკური კონკურენციისთვის. ბოლო ათწლეულების ნეოკორატიზმი, ახალი სოციალური მოძრაობების განვითარება - როგორც პოპულარული პარტიების ინსტიტუციური შესწორებები, რომლებიც კონკურენციის ზეწოლის ქვეშ იშლება გარკვეული პოზიციებისა და საკითხებისგან და ორიენტირებულია ხმის მიცემის ბლოკების აზრზე ცვლაზე - ასევე შეიძლება განიმარტოს ამ თეორიულ ჩარჩოში.

3) კანონი ყოველთვის იყო პროფესიონალი თეორეტიკოსების სწავლის პოპულარული სფერო, მაგრამ ჩვენს ჩარჩოში საერთო ორობითი კანონის კოდექსის გარშემო - რომელიც დადებითად აღნიშნავს გილდიის განცალკევების დაშლას - აკადემიკოსების სამართლებრივი დოგმატური საქმიანობა, სასამართლო სისტემის სამართლებრივი დოგმატური საქმიანობა, სასამართლო სისტემის საქმიანობა კანონის გამოყენებაში და სამართლებრივი პრინციპების გარკვევა, როგორც კანონის პროფესიული ინსტიტუციური სისტემის ნაწილი, როგორც იურისტები, პროკურორები, შიდა რჩევა. კანონის შემთხვევაში, უფლების/უსამართლობის განზომილების გასწვრივ შეფასების ჰომოგენურობის გარდა, რომელიც აუცილებლად უნდა არსებობდეს, როგორც კონცეპტუალური წინაპირობა ყველა პროფესიული ინსტიტუტისთვის, ასევე არსებობს უფრო მკაცრი სისტემური

ჰომოგენურობა, რამდენადაც ძალაში არსებული წესების ერთობლიობა, რომელიც წარმოადგენს მეტ-ნაკლებად წინააღმდეგობრივ კონცეპტუალურ თანხვედრას, ასევე ვრცელდება ცალკეული ქვეყნების სამართლებრივ სისტემებში და წარმოადგენს მითითების საერთო წერტილს მთელი ინსტიტუციონალისტის სისტემა. ეს წესები, რომლებიც ასახულია იურიდიულ ტექსტებში, შეიძლება გამოყენებულ იქნას და ავთენტურად იქნას გაგებული - ყოველ შემთხვევაში, კონტინენტურ ევროპულ სამართლებრივ სისტემებში - მხოლოდ ძირითადი სამართლებრივი დოგმატური კატეგორიებისა და სამართლებრივი პრინციპების დახმარებით. აკადემია, თავისი იურიდიული დოგმატური საქმიანობით, კონტინენტურ ევროპასა და შეერთებულ შტატებში პროფესიული სამართლის ინსტიტუციური სისტემის მნიშვნელოვანი ნაწილია, თუმცა იგი განსხვავდება პრაქტიკოსთა თემებისგან. ამის საპირისპიროდ, ინგლისის იურიდიული სფერო, იზოლირებული, როგორც ადამიანთა დახურული ჯგუფი, ვიდრე ინტელექტუალური თანმიმდევრულობის სისტემა, მის ცენტრში ბარისტერებით და მათზე აგებული სასამართლო სისტემა, ისევე როგორც საკუთარი სამართლის სკოლები, დიდწილად გამორიცხავს აკადემიკოსებს კანონის ცხოვრებიდან (Glasser 1987, გვ. 697; უილსონი 1987). სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ, ეს შეიძლება გამოიხატოს იმ გაგებით, რომ სადაც სოციალური ფუნქცია იზოლირებულია ადამიანების დახურულ ჯგუფთან, ვიდრე ერთგვაროვანი შეფასების განზომილებაზე - მისი შესაბამისი საოპერაციო სტრუქტურებით - ამ იზოლაციამ არ წარმოშვა ყოველდღიური ცხოვრების უფრო დიფუზური შეფასებისა და კონცეპტუალური მასალის მიმართ.

4) მიუხედავად იმისა, რომ არ არის ისეთ ფორმალიზებულ ჩარჩოში, როგორც არის სამართლებრივი სისტემა, ხელოვნება შეიძლება ჩაითვალოს როგორც პროფესიული ინსტიტუციური სისტემა, რადგან არსებობს კონსენსუსი სხვადასხვა მხატვრულ დისციპლინებსა და ესთეტიკაში "მხატვრულად ლამაზი" მოთხოვნების შესახებ მისი ფუნქციონირების, ინსტიტუციონალიზებული ყიურის, ლიტერატურული, მუსიკისა და კინოკრიტიკის ფუნქციის ინსტიტუციონალიზებული გზით, და ეფექტური მექანიზმები შეფასებისა და დაჯილდოების შესრულების ფუნქციის ჰომოგენიზებული მხატვრული ხედვის განზომილებაში (იხ. ლუჰმანი 1981a).

5) თანამედროვე სპორტშიც, ჩანაწერების ირგვლივ ორგანიზაციის განვითარებამ, ინდივიდუალურ სპორტში საქმიანობის სტანდარტიზაციამ და სპორტულ სამყაროში მიღებული შესრულებისა და კომპეტენციის სტანდარტების გაჩენამ გამოიწვია პროფესიული ინსტიტუციური სისტემების ფუნქციონირება (Bette 1984a; 1984b; შიმანკი 1988a). ორობითი კოდის "მოგება/წაგება" და მისი შეკვეთის ძალა, როგორც ორობითი კოდი, აქ ჩანს პროფესიონალი სპორტსმენების დაქირავებაში, ჩანაწერებთან ურთიერთობისას სოციალიზაციაში (მაგ., ტრენინგში) და შესრულების დაჯილდოებაში, არამედ მეცნიერებაში ჭეშმარიტი/ყალბი და კანონით სწორი/არასწორის შემთხვევაში.

6) თუმცა, შეიძლება ძნელი იყოს ასეთი ცალკეული ორობითი კოდის პოვნა სამკურნალო საქმიანობაში. მიუხედავად იმისა, რომ მთელი ჯანდაცვის სექტორი ორიენტირებულია ჯანმრთელობის აღდგენაზე და ავადმყოფობის დაძლევაზე, ჯერ არ არის შემუშავებული ყოვლისმომცველი ღირებულების დუალიზმი, რაც ამ

მეტრიკაში შესრულებას მოახდენს ინდივიდუალური ორგანიზაციის (საავადმყოფო, კლინიკა) მიღმა მთელ სექტორთან ზოგადი თვალსაზრისით. დღეს, ასეთი შეფასება განვითარდა ფართომასშტაბიანი სამედიცინო საქმიანობის ჯილდოს გარშემო, სამედიცინო და კვლევითი საქმიანობის ორგანიზაციული ინტეგრაციის გამო. არც ცალკეული ორობითი კოდი და არც შეფასების ცალკეული განზომილება ჯერ კიდევ არ არის შემუშავებული მასობრივი და დიდწილად რუტინული სამედიცინო საქმიანობის საერთო შეფასებისთვის, რომელშიც შეიძლება მოხდეს შესრულების დიდი განსხვავებები საქმიანობის რუტინული ხასიათის მიუხედავად. თუმცა, კვლევისა და განკურნების დაკვირვებულმა გამოიყენა შეიძლება გამოიწვიოს ეს ცვლილება მომავალში და ზემოთ ნახსენები კორპორატიზაციის შეწყვეტამ ასევე შეიძლება დააჩქაროს ეს განვითარება.

7) ჯანდაცვის სისტემის მსგავსად, როგორც ზემოთ აღინიშნა, განათლების სისტემაში არ არსებობს ცენტრალური ღირებულება დუალიზმი. აქ ჩვენ შეგვიძლია კიდევ ერთხელ აღვნიშნოთ უმაღლესი განათლების მიერ მეცნიერებისა და ბაზრის რაციონალურობის შეფასების ღირებულების გამოყენება, როგორც შიდა შეფასების ნაკლებობისა და საქმიანობის ამ სფეროში უფრო ორგანიზაციული სისტემის მშენებლობის როლის დამატების საშუალება. (დეტალებისთვის იხილეთ თავი 2.)

ამ გარდაქმნებით, პროფესიებისა და დისციპლინების ურთიერთკავშირის პარსონსური დისერტაცია იცვლება პროფესიული ინსტიტუციური სისტემების თემატიზაციით, როგორც ყოველდღიური ცხოვრების პრაქტიკაზე მაღლა დგას, რომელშიც აკადემიასა და სხვა ინსტიტუციურ სისტემებს შორის ურთიერთობების უფრო მკვრივი ქსელი ჩნდება მათი შუამავლის სფეროებით, ტრანსფორმაციული საქმიანობით და მათი პროდუქტებით ყოველდღიური ცხოვრების პრაქტიკასთან დაკავშირებით. სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ, პროფესიები არ მუშაობს სამეცნიერო საფუძველზე - მეცნიერების პროდუქტები გადადის მათ საქმიანობაში მრავალი ტრანსფორმაციისა და არჩევანის საშუალებით- მაგრამ, ყოველდღიური ცხოვრებიდან განცალკევებული, ისინი უფრო ახლოს არიან მეცნიერებასთან, ვიდრე ყოველდღიური ცხოვრების უფრო დიფუზური და რთული გარდაქმნის პრაქტიკა.

მეორე ნაწილი

თანამედროვე ფრანგული სოციოლოგიური თეორიები

თავი IX

თანამედროვე ფრანგული სოციოლოგიური თეორიების მიმოხილვა

1. საფრანგეთის ინტელექტუალური და სულიერი ფონი

შესავალი

სადაც მეცნიერებებმა, განსაკუთრებით სოციალურმა მეცნიერებებმა, შეძლეს გახდნენ ავტონომიური და მეტ-ნაკლებად განცალკევებული სხვა კულტურული სფეროებისგან და სადაც, შესაბამისად, ეს არ არის ინტელექტუალური სფეროს მახასიათებლები, რომლებიც განსაზღვრავს ინდივიდუალურ კულტურულ პროდუქტებს, არამედ მეცნიერთა, მხატვრებისა და ჟურნალისტების პროფესიონალიზაციის ავტონომიური სფეროების შიდა ლოგიკას, შესაძლებელია კონცენტრირება მოახდინოს ვიწრო სფეროს შიდა სტრუქტურებსა და ტენდენციებზე. ეს იქნება ლეგიტიმური პროცედურა გერმანიის სოციოლოგიური თეორიის ანალიზში, მაგალითად. თუმცა, საფრანგეთში ეს ფუნქციური დიფერენცირება აშკარად არ იქნა მიღწეული ინტელექტუალური-კულტურული სფეროების უმეტესობისთვის. მასობრივი პოლიტიზაცია, რომელიც მე -19 საუკუნის ბოლოს დაიწყო და პრესის სფეროს გაფართოება უფრო დიდ მკითხველზე, ფუნდამენტურად გადაჯაჭვულია და მიუხედავად იმისა, რომ დასავლეთის უმეტეს ქვეყნებში პრესამ და ელექტრონულმა მასმედიამ ბოლო ათწლეულების განმავლობაში დეპოლიტიზებული მოვლენები მოახდინეს მოვლენების უფრო მეტი არჩევით მათი ახალი ამბების ღირებულებისთვის, ვიდრე მათი გასართობი ღირებულებისთვის, ფრანგული მასმედია დღესაც სულ უფრო მეტად არის ჩართული პოლიტიზაციაში. საფრანგეთის უკიდურესად ძლიერი პარიზული აქცენტი და აქ კონცენტრირებული მასმედიის მონოპოლიური ხასიათი ამის კარგი წინაპირობაა. დედაქალაქის მასმედიამ შექმნა მჭიდრო მედია ოლიგარქია, რომლის წევრებმა ათწლეულების განმავლობაში დაიკავეს რამდენიმე ძირითადი პოზიცია რამდენიმე ეროვნულ დაილისა და კვირეულში და რომლის ახალი ამბების ჟურნალები, რომლებიც ბოლო ათწლეულების განმავლობაში

ნაკადში იყო, სიმბიოტიკურად არის დაკავშირებული სატელევიზიო ახალი ამბების ჟურნალებთან. "Le Monde", "Liberation" ან "Le Figaro" - ს ვარსკვლავი ჟურნალისტები ასევე არიან რეგულარული კომენტატორები სატელევიზიო ახალი ამბების ჟურნალებში და მათი ათწლეულების განმავლობაში ასოციაცია სახელმწიფოს უმაღლეს ხელმძღვანელებთან - მათ თან ახლავს, როგორც მოადგილე კორესპონდენტები საზღვარგარეთ მოგზაურობისას, მათთან ერთად ცხოვრება და მათ შორის სხვადასხვა პირადი ურთიერთობების დამყარება - მედია ელიტას პოლიტიკურ ელიტასთან კონტაქტში მოაქვს.

ამასთან, კავშირი არ ჩერდება ამ ორი სფეროს ზედა იერარქიებზე. სოციალური მეცნიერებები, რომლებიც მე-19 საუკუნის ბოლოდან განვითარდა, ტრადიციულად პრესისა და ჟურნალისტიკის გარკვეულ სფეროებში იყო ჩანერგილი. "ფეილექტონი", კულტურული დანამატი, ყოველთვის იყო ფრანგული გაზეთების მნიშვნელოვანი ნაწილი, სადაც სოციოლოგს, პოლიტიკურ მეცნიერს ან ფილოსოფოსს შეუძლია ასობით ათას მკითხველს მიაღწიოს, ისევე როგორც ლიტერატურული მეცნიერი ან რომანისტი. მიუხედავად იმისა, რომ საფრანგეთში სოციოლოგიისა და სხვა სოციალური მეცნიერებების პატარა ჟურნალები არსებობს, ეს არ არის ის ჟურნალები, რომლებიც სოციოლოგიას და სხვა სოციალურ მეცნიერებებს აძლევს მათ რეალურ აღიარებას, არამედ პრესის კულტურულ დანართებს, რომლებიც ცნობილია ასობით ათასი, მილიონობით ადამიანისთვისაც კი. მაგრამ "ჩართული ინტელექტუალური" როლი, რომელიც მე-19 საუკუნის ბოლოდან დამკვიდრდა და რომელიც მორალურ მოქმედებას აჯილდოებს საზოგადოების სახელით, ვიდრე ცხოვრების წესი, რომელიც ორიენტირებულია მხოლოდ პროფესიულ მიღწევებზე, ასევე ხელს უწყობს მოქმედებას ვიწრო პროფესიული ფორუმების მიღმა.

შეიძლება დაასკვნა, რომ თანამედროვე ფრანგული სოციოლოგია, ისევე როგორც სხვა სოციალური მეცნიერებები და ფილოსოფია - ერთი მხრივ განისაზღვრება ვიწრო, პროფესიული სფეროთი, ხოლო მეორე მხრივ ზოგადი ინტელექტუალური სტრუქტურების იძულებითი მექანიზმებით, დომინანტური ფაქტორი ამ უკანასკნელის დომინანტური ძალაა. იმისათვის, რომ გავიგოთ ინდივიდუალური დენებისა და მათი წარმომადგენლების ინტელექტუალური განვითარება ფრანგულ სოციოლოგიურ თეორიაში, ჯერ უნდა გავითვალისწინოთ ინტელექტუალურ-ინტელექტუალური სფეროს მშენებლობა, როგორც მთლიანობაში.

1.2 საფრანგეთის ინტელექტუალების დებატები (1940-1990).

როდესაც ქვეყანაში ერთიანი ინტელექტუალურ-ინტელექტუალური სფერო ფრაგმენტულია პროფესიონალიზაციით, ეს არის შიდა მოვლენები ქვესისტემაში მკაფიო კულტურული ხასიათით, რომელიც ადგენს მთავარ ეპოქალურ საზღვრებს და მათ საუკეთესო გავლენა აქვთ სხვა ქვესისტემებზე. თუ ეს ფრაგმენტაცია არ ჩატარდება, ქვეყნის ზოგადი პოლიტიკური მოვლენები თითოეულ კულტურულ სფეროს ერთნაირად განსაზღვრავს. საფრანგეთის ინტელექტუალურ ცხოვრებაში ბოლო 80 წლის განმავლობაში, ოთხი ძირითადი პოლიტიკური მოვლენა იყო

ორგანიზებული კვანძები, რომლებმაც განსაზღვრეს შიდა მოვლენები და ძალაუფლების ბალანსი კულტურულ სფეროებში მრავალი წლის განმავლობაში. პირველი იყო წინააღმდეგობა და პარტიზანული ბრძოლა გერმანიის ოკუპაციის წინააღმდეგ, რომელიც იყო ინტელექტუალური ცხოვრების ბანაკებს შორის ურთიერთობების განსაზღვრა ომის დასრულებიდან ათ წელზე მეტი ხნის განმავლობაში (1945-58). შემდეგი ნოდალური წერტილი იყო შიდა კონფლიქტი ალჟირის ომსა და კოლონიურ ალჟირზე (1958-64). 1968 წლის სტუდენტური აჯანყების ინტელექტუალური პრეპარატები და 68 მაისის მოვლენების შედეგები, რომლებიც ეროვნულ კრიზისად გადაიქცა, აღინიშნა მესამე ძირითადი ინტელექტუალურ-პოლიტიკური პერიოდი (1965-75). დაბოლოს, ორი მოვლენა - მემარცხენე ძალების მიერ ძალაუფლების ჩამორთმევა 1981 წელს მრავალი ათწლეულის შემდეგ და რადიკალური ეროვნული მარჯვენა ძალა მოიპოვა 1984 წელს 1980-იან წლებში ინტელექტუალური კლიმატის საპასუხოდ (იხ. რიფელი 1993).

ომის შემდგომ წლებში წინააღმდეგობამ და მასთან ურთიერთობამ (მონაწილეობა ან მონაწილეობა) ფუნდამენტურად განსაზღვრა არა მხოლოდ პოლიტიკური ძალაუფლების ურთიერთობები, არამედ ინტელექტუალური და კულტურული სფეროები. უამრავი ფილმი, რომანი და პიესა მითოლოგიას უწევდა წინააღმდეგობის მსახიობებს და წარმოადგენდა მასალას იმ თაობის სოციალიზაციისა და მორალური იგავებისთვის, რომლებიც ომის შემდეგ გაიზარდა. რამდენიმე წლის განვითარების შემდეგ, ეს მითოლოგიზებული მოვლენა გახდა ყოვლისმომცველი იდეოლოგია, რომელსაც ასევე უწოდებენ "რეზისტენტობას" ("*le résistantisme*"), რომელსაც ორი მნიშვნელოვანი შედეგი მოჰყვა საფრანგეთის ინტელექტუალური ცხოვრებისთვის 1945-58 წლებში. ერთ-ერთი შედეგი იყო ეროვნული ძალების გაუჩინარება, როგორც საფრანგეთის ზოგიერთი კათოლიკური კონსერვატიული ჯგუფი, რომლებიც მხარს უჭერდნენ ვიშის მთავრობას, რომელმაც შეინარჩუნა დამოუკიდებელი საფრანგეთის ადმინისტრაცია საფრანგეთის ნაწილებში, მიუხედავად გერმანიის ოკუპაციისა, მსოფლიო ომის შემდეგ განაწყენდა. ეს, რა თქმა უნდა, ნაწილობრივ იმის გამო მოხდა, რომ საფრანგეთის კომუნისტური პარტიის ზეწოლის ქვეშ, შავი სიები, რომლებიც კრძალავდნენ ეროვნული კონსერვატიული ავტორების გამოქვეყნებას, რომლებიც მას პოპულარობას ანიჭებდნენ, შედგენილი იყო და რამდენიმე წლის განმავლობაში ადმინისტრაციული ბარიერები ხელს უშლიდა ნაციონალისტურ ძალებს კომუნისტების კულტურული საქმიანობის საჯაროდ წინააღმდეგ (იხ. ორი/სირინელი 1986:255). ამის კიდევ ერთი შედეგი იყო კომუნისტური პარტიის ინტელექტუალური ბაზის დომინირება. როგორც სოციალისტურმა, ისე კომუნისტურმა ორგანიზაციებმა როლი შეასრულეს წინააღმდეგობაში, მაგრამ მიუხედავად იმისა, რომ ყოფილი დომინირებდა სამუშაო კლასის კადრებში, რომლებიც ვერ მონაწილეობდნენ პარიზის ინტელექტუალების ინტელექტუალურ ბრძოლებში, კომუნისტური ხელმძღვანელობა დომინირებდა ებრაელი ინტელექტუალების მიერ ერთი მხრივ და ინტელექტუალები, რომლებიც კათოლიკედან ათეისტში გადავიდნენ მეორეზე მეტბრძოლ ათეისტში. ამან საშუალება მისცა სოციალისტებსა და კომუნისტებს, რომლებიც ხელისუფლებაში მოვიდნენ 1945 წლის შემდეგ, პარიზის ინტელექტუალურ ცხოვრებაში დასაყრდენი

მოეპოვებინათ. 1940-იანი წლების ბოლოს და 1950-იანი წლების პირველ ნახევარში კომუნისტური ინტელექტუალები დომინირებდნენ პარიზის ინტელექტუალურ ცენტრებში, გამომცემლობაში, პრესასა და უნივერსიტეტების სოციალურ მეცნიერებასა და ფილოსოფიურ ფაკულტეტებზე. კომუნისტი ჟან-პოლ სარტრი, რომელმაც დააარსა ჟურნალი *Les Temps Modernes* და მის გარშემო შეიკრიბა მრავალი მწერალი, ფილოსოფოსი და სოციალური მეცნიერი, რომლებიც რეგულარულად მონაწილეობდნენ, ამ პერიოდში პარიზის ერთ-ერთი ყველაზე მნიშვნელოვანი ინტელექტუალური ცენტრი იყო. ლუი ალტჰუსერლი, ასევე კომუნისტი, ასწავლიდა ფილოსოფიას *Ecole normale superieure*-ში, ელიტარული ლიბერალური ხელოვნების კოლეჯში და გადასცა მარქსის თეორია და ლენინიზმი თაობებისთვის. ამ ინტელექტუალურ კლიმატში გასაგებია, რომ ისეთი სახელები, როგორცაა მიშელ ფუკო და ჟან-ფრანსუა ლიოტარდი, რომლებიც იმ დროს იქ სწავლობდნენ და მოგვიანებით მსოფლიოში ცნობილი გახდა, შეუერთდა კომუნისტურ პარტიას ორგანიზაციულად. მიუხედავად იმისა, რომ ამ პარტიის ხისტი სტრუქტურა რამდენიმე წლის შემდეგ ინტელექტუალების უმეტესობის გაყვანას ან გამორიცხვას მოჰყვა, მათმა საერთო კომუნისტურმა წარსულმა ისინი საერთო ჯგუფებში გააერთიანა, როგორც ინტელექტუალური პოზიცია. კომუნისტური ინტელექტუალური ჰეგემონია მაშინ 1950-იან წლებში მეორე ნახევარში დაირღვა სტალინისტური საბჭოთა კავშირის საშინელებების საჯარო გამოცხადებით (მილიონების სიკვდილით დასჯა, ეთნიკური წმენდა ეთნიკური ჯგუფების დაგეგმილი შიმშილით და ა.შ.) და 1956 წლის უნგრეთის აჯანყების საბჭოთა სამხედრო ჩახშობის ფხიზელი ეფექტი.

1950-იანი წლების ბოლოდან მოყოლებული, საფრანგეთის კულტურულ ცხოვრებაში დომინირებდა ინტელექტუალური დავები ალჟირის ომზე. კომუნისტური მემარცხენე ჯგუფები, რომლებმაც დაკარგეს დომინირება, მაგრამ მაინც აკონტროლებდნენ ინტელექტუალურ ცხოვრებაში ყველაზე მნიშვნელოვან პოზიციებს, დაუკავშირდნენ მემარცხენე კათოლიკურ წრეებს, რომლებიც მათ შეუერთდნენ საფრანგეთის კოლონიების დაშლისა და დამოუკიდებელი ალჟირის დაარსების ბრძოლაში. მეორეს მხრივ, მემარჯვენე ნაციონალისტურმა ძალებმა დაინახეს საფრანგეთის ეროვნული სიდიადის მთლიანობა, როგორც გარანტირებული მხოლოდ კოლონიების შეკავებით, ხოლო მწარე პოლიტიკურმა და ინტელექტუალურმა ბრძოლამ გამოიწვია თითქმის სამოქალაქო ომის მსგავსი სიტუაცია საფრანგეთში. მეორე მსოფლიო ომის გმირის ჩარლზ დე გოლის ხელისუფლებაში დაბრუნებამ 1958 წელს ფრანგებს ახალი კონსტიტუცია და პოლიტიკური სისტემა მოუტანა და როდესაც დე გოლმა საბოლოოდ გადააწყვიტა 1960-იანი წლების დასაწყისში კოლონიებისთვის დამოუკიდებლობის მინიჭება, ამან კვლავ გააძლიერა მემარცხენე ინტელექტუალური დომინირება (ახლა მემარცხენე კათოლიკეების ჩათვლით) და მემარჯვენე ნაციონალისტური პოზიცია პარიზის ინტელექტუალურ ცხოვრებაში თითქმის არაფერზე შემცირდა.

1960-იანი წლების შუა პერიოდიდან დაიწყო ინტელექტუალური თაობა, რომელიც ხელმძღვანელობდა და ორგანიზებდა უწევდა 1968 წლის შემდგომ სტუდენტურ აჯანყებებს, დაიწყო ამ ძალაუფლების სტრუქტურულიდან. აქ უნდა აღინიშნოს სამი წერტილი. პირველი შეიძლება შეჯამდეს შემდეგნაირად: ინტელექტუალური ლიდერები და ორგანიზატორები '68 აჯანყების შესახებ წარმოიშვა 1960-იანი

წლების დასაწყისიდან, როგორც უნივერსიტეტებში კონკურენტი სტუდენტური ორგანიზაციების ლიდერები და ამ კონკურსში, უნივერსიტეტების კომუნისტური სტუდენტური ორგანიზაციების ლიდერებმა სულ უფრო მეტად დაიკავეს ძირითადი პოზიციები საერთო ორგანოებში. მაგალითად, *აქ ნახსენებია "Union des jeunesses communistes marxistes-leninistes"* (ახალგაზრდა კომუნისტთა კავშირი მარქსისტ-ლენინისტი) და რიგი სხვა მაოისტური და ტროცკისტური ორგანიზაციები. კიდევ ერთი მნიშვნელოვანი საკითხია ის, რომ ყველაზე ცნობილი სტუდენტური ლიდერები მოვიდნენ Ecole normale superieure- დან, სადაც ატმოსფერო უკვე დომინირებდა ინტელექტუალურ წრეში, რომელიც მრავალი წლის განმავლობაში ჩამოყალიბდა ზემოხსენებული კომუნისტური იდეოლოგიის ლეი ალტჰუსერის გარშემო და პარიზელმა კომუნისტურმა ინტელექტუალებმა დიდი გავლენა მოახდინეს მოგვიანებით *"soixant-huitard"*, "სამოცდათამოთვრა". მესამე, კომუნისტური სტუდენტური ლიდერების უმეტესობა ცენტრალური ევროპის ებრაელი ლტოლვილთა ოჯახებიდან ჩამოვიდა და ებრაელების ნაცისტური დევნა შემდგომში მათ უფრო ძლიერი ეროვნული ორგანიზაციის ინსტიტუტურ მტრებად აქცევდა (იხ. რიფელი 1993: 137-138).

1968 წლის სტუდენტურმა აჯანყებამ გავლენა მოახდინა საფრანგეთის საზოგადოების ზოგად პრობლემებზე და რამდენიმე წლის განმავლობაში გამოიწვია პრეზიდენტ დე გოლის დაცემა. 1970-იანი წლიანებისთვის უნივერსიტეტის დამაბულობა შემცირდა, მაგრამ სტუდენტური ხელმძღვანელობის ჯგუფები, რომლებიც მოვლენების თვეებში ყალბი იყო და ქვეყნის მასშტაბით პოპულარობა მოიპოვეს, დომინანტი გახდნენ არაერთ ინტელექტუალურ სფეროში, რადგან ისინი სამოქალაქო ცხოვრებაში იყვნენ ინტეგრირებული. ამრიგად, მნიშვნელოვანი მოვლენა იყო, რომ მათ შეძლეს პარიზის პრესისა და ელექტრონული მასმედიის ძირითადი პოზიციების უმეტესი ნაწილის დაკავება 1980-იანი წლების დასაწყისში (რიფელი 1993: 189-190). შინაარსის თვალსაზრისით, ეს იმას ნიშნავდა, რომ "ძველმა მაოისტებმა და კომუნისტებმა ხელი მოჰკიდეს ძირითად პოზიციებს გადაჯაჭვულ ინტელექტუალურ სფეროში".

საინტერესო იყო ამ მედიისა და ინტელექტუალური ოლიგარქიის ურთიერთობა სოციალისტურ მთავრობასთან, რომელიც ხელისუფლებაში მოვიდა. ეს ოლიგარქია, მიუხედავად იმისა, რომ ფუნდამენტურად მემარცხენე იყო, მაგარი იყო სოციალისტების მიმართ, რომლებსაც მცირე ინტელექტუალური ძალა ჰქონდათ და ტრადიციულად მუშები იყვნენ. ეს მაგარი ურთიერთობა მოდუნდა მხოლოდ 1984 წლის შემდეგ, როდესაც ყოფილი მარგინალური ფრონტის ნაციონალი, ჟან-მარი ლე პენის ხელმძღვანელობით, გახდა სერიოზული პოლიტიკური ძალა და რადიკალურ ეროვნულ ძალებს ძლიერი ხმა მისცა პოლიტიკურ სცენაზე. გადახლართული პოლიტიკურ-მედია-ინტელექტუალური ელიტის მიერ ოლიგარქიზაციის ათწლეულებმა "გაყინა" საფრანგეთის პოლიტიკური ცხოვრების პრობლემის გადაჭრის უნარი - რასაც მიშელ კროზიერმა 1970 წელს "დაბლოკილი საზოგადოება" უწოდა და ლე პენმა, თავისი შესანიშნავი ორატორული უნარებით, შეუჩერებელი პროგრესი განიცადა 1980-იან წლებში. სწორედ ამ პოლიტიკურმა განვითარებამ საბოლოოდ სოციალისტური მთავრობა და მისი ინტელექტუალურ-პოლიტიკური ბაზა დაუკავშირა იმდროინვე კულტურულ და მედია ოლიგარქიას.

საერთო ჯამში, საფრანგეთის ინტელექტუალურ-კულტურული სფერო, რომელიც მასმედიის ირგვლივ იყო გადაჯაჭვული და ორგანიზებული, ბოლო ათწლეულების განმავლობაში დომინირებდა მემარცხენე კომუნისტური დომინირებით, რომელიც დომინირებდა ფრანგულ ინტელექტუალურ ცხოვრებაზე სხვადასხვა ფორმით (სუფთა კომუნისტური დომინირება, შემდეგ მარცხენა კათოლიკეებთან ალიანსში და ბოლოს მასმედიის ოკუპაციის სახით 68 წლის სტუდენტური ლიდერების მიერ, რომლებიც სოციალიზებულნი იყვნენ მაოისტურ-ტროცკის იდეალზე). სოციოლოგიისა და ზოგადად სოციალური მეცნიერებების თეორიული ორიენტაცია არსებითად მარქსიზმისა და მისი სხვადასხვა განშტოებების მიმართ იყო და თეორიები უცხოა ან ეწინააღმდეგებოდა ამ აზროვნების სკოლას, რომელიც მარგინალიზებული იყო საფრანგეთის სოციოლოგიურ თეორიაში.

1.3 ინტელექტუალური დომენის ერთიანი სტრუქტურები

ძირითადი ეროვნული პოლიტიკური მოვლენები ყოვლისმომცველი გზით განსაზღვრავს და აიძულებს ერთიან დაშლას სხვადასხვა კულტურულ დომენებში პერიოდებში. ამასთან, შეიძლება გამოვლინდეს რამდენიმე სხვა მნიშვნელოვანი სტრუქტურული განმსაზღვრელი, რომლებსაც აქვთ როგორც გამაძლიერებელი ეფექტი ინტელექტუალური სფეროს უნიტარულ-კონვერგენტული ხასიათის შენარჩუნებაზე და პროფესიული ფრაგმენტაციის სტრუქტურებზე შემამსუბუქებელ გავლენას.

მე. "ელიტური უნივერსიტეტების" და "მასობრივი უნივერსიტეტების" ორმაგი სისტემა. საფრანგეთში, 1789 წლის რევოლუციის შემდეგ, უნივერსიტეტები, რომლებიც ფეოდალიზმის სულისკვეთებას ატარებდნენ, გაუქმდა და ათწლეულების განმავლობაში დასჭირდა უმაღლესი განათლების რეორგანიზაცია. ახალი დასაწყისი ხასიათდებოდა ცენტრალიზებული სახელმწიფო ადმინისტრაციის მიერ, რომელიც აკმაყოფილებს კონკრეტული პროფესიული სექტორის საჭიროებებს სპეციალიზებული უნივერსიტეტების დაარსებით შეზღუდული რაოდენობის სტუდენტებით. ამ კონტროლირებადმა პერსონაჟმა ხელი შეუშალა დაშლას და, თაობებზე, გააკეთა "გრანდიოზული ეკოლოს" ადგილები უმაღლესი სოციალური კლასების რამდენიმე შერჩეული ადგილისთვის. მიღება შესაძლებელი იყო მხოლოდ შერჩევის პროცესის საშუალებით და სტუდენტების მცირე რაოდენობა გარანტირებული იყო, რომ ისინი, ვინც მიიღეს, გაიზრდება სახელმწიფო ადმინისტრაციის საუკეთესო პოზიციებზე ან ბიზნესის და სხვა ორგანიზაციების საუკეთესო პოზიციებზე. მრავალი თაობისთვის, ბოლო დრომდე, მხოლოდ ერთ-ერთმა ამ "გრანდიოზულმა ეკოლომა" უზრუნველყო სტუდენტების მიწოდება მოცემულ სფეროში და აქ, ადრე იეზუიტის განათლების მეთოდების შემდეგ, განათლება გათვალისწინებული იყო დახურულ გარემოში. ამრიგად, დახურული კოლეგიური სულისკვეთება, ერთიანი უნივერსიტეტის ჟარგონი და კურსდამთავრებულთა მანერები გადაეცა და საფუძველი ჩაეყარა

ურთიერთდახმარების სისტემას შემდგომ ცხოვრებაში. École ნორმალური სუპერიორე პარიზში, რომელიც ბოლო 50 წლის განმავლობაში აწარმოებდა თითქმის ყველა ფილოსოფოსს, სოციოლოგს, ისტორიკოსს, ლიტერატურულ მეცნიერებს და ა.შ., რომლებმაც მოგვიანებით სახელი დაარქვეს საკუთარ თავს, იყო ასეთი ერთიანი გრანდიოზული ეკოლი სხვადასხვა ჰუმანიტარული დისციპლინებისთვის.

მცირე "გრანდ ეკოლებთან" ერთად, უნივერსიტეტები საფრანგეთში უმაღლესი განათლების მეორე საყრდენია - უნგრეთის უნივერსიტეტსა და კოლეჯს შორის განსხვავების საპირისპირო - და ეს მეორე სვეტი რადიკალურად გაფართოვდა 1960-იანი წლების დასაწყისიდან, გამრავლდა უნივერსიტეტის სტუდენტების რაოდენობა. ამასთან, აქ ხარისხი, როგორც წესი, მხოლოდ საშუალო მენეჯმენტის პოზიციებზე შესვლას უზრუნველყოფს, ხოლო ამ დონის ხალხმრავლობამ მხოლოდ ელიტარული უნივერსიტეტების ხარისხების ღირებულება გაზარდა. ინტელექტუალურ სამყაროში ლიდერობის პოზიციების მფლობელები, ერთად ერთიან ესპრიტ დე კორპუსთან ერთად, ამიტომ ერთიან ინტელექტუალურ აზროვნებას ინარჩუნებენ მაშინაც კი, როდესაც ისინი მუშაობენ სხვადასხვა კულტურულ გარემოში.

II. ერთიანი ინტელექტუალური კომუნიკაციის ფორუმები. პროფესიონალიზაციის გარკვეული ხარისხის შემდეგ, ერთიანი ინტელექტუალური ფორუმების მნიშვნელობა გაქრა დასავლეთის უმეტეს ქვეყნებში და განსხვავებული სოციალური სამეცნიერო, ლიტერატურული და პოლიტიკური ცხოვრების ორგანიზება ხდება კომუნიკაციის სხვადასხვა პროფესიულ ფორუმებში. საფრანგეთში, ერთიანი ინტელექტუალური კომუნიკაციის ფორუმები კვლავ დომინირებენ პროფესიული კომუნიკაციის ხარჯზე (კონფერენციები, ჟურნალები და ა.შ.). მემარცხენე კათოლიკური "*ესპრიტი*" ან ლიბერალურ-კომუნისტური "*Les Temps Modernes*" ყოველთვის აქვეყნებდა სოციოლოგიურ, ფილოსოფიურ, ლიტერატურულ-კრიტიკულ, იდეოლოგიურ-პოლიტიკურ კვლევებს და მათ ავტორებს, რომელთა კვლევები აქ გამოქვეყნდა, იყო და მათი შესაბამისი პროფესიების დიდი ინტელექტუალები არიან. მაგალითად, გერმანიაში არ არსებობს მნიშვნელოვანი ფორუმი ინტელექტუალური კომუნიკაციისთვის პროფესიული ჟურნალების დონეზე და სერიოზული პროფესიული კვლევები ქვეყნდება ძირითადი პროფესიული ჟურნალების ჟურნალებში (სოციოლოგია, პოლიტიკური მეცნიერება და ა.შ.). მემარცხენე სოციალისტური ინტელექტუალები შეიკრიბნენ ბოლო ათწლეულში და ნახევარში, ძირითადად, *ნოუველის ობსერვატორის* გარშემო, ხოლო ლიბერალურ წრეებში *L'Evenement du jeudi* არის წამყვანი ყოველკვირეული და არსებობს ათობით ინტელექტუალური კვირა დიდი მკითხველით. დღესდღეობით, რა თქმა უნდა, ინტელექტუალურ დისკურსს ასევე აქვს წვდომა ყოველდღიური გაზეთების პუბლიცისტებსა და კულტურულ დანამატებზე, სადაც პარტიის ლიდერებისა და ცნობილი პარტიის იდეოლოგიების ნაწერების გარდა, ყოველთვის გვხვდება ყველაზე მნიშვნელოვანი სოციოლოგები, პოლიტიკური მეცნიერები, იურისტები და ისტორიკოსები. ასევე მნიშვნელოვანია აღინიშნოს, რომ სოციოლოგებისა და პოლიტიკური მეცნიერების გარდა, რომლებიც სპეციალიზებულ ჟურნალებში წერენ, ამ პუბლიკაციის სტრუქტურამ ასევე შექმნა

ინტელექტუალებისა და ჟურნალისტების ჯგუფი, რომლებიც უარს ამბობენ ნებისმიერ პროფესიულ სპეციალობაზე, მხოლოდ ამ ფართო ინტელექტუალურ დისკურსებში იმყოფებიან, მაგრამ ამ ატმოსფეროში ეს არ ამცირებს მათ პრესტიჟს და ისინი შეიძლება გამოჩნდნენ როგორც ყველაზე პრესტიჟული ინტელექტუალები. (მაგალითად, როდესაც ჩირაკი აირჩიეს რესპუბლიკის პრეზიდენტად 1995 წლის ზაფხულში, ათი ცნობილი საჯარო მწერალი მოვიდა მის სანახავად - და მან დიდი პატივისცემით მიიღო ისინი - და შემდეგ განმარტა შეხედულებების გრძელი გაცვლა იმ პირობებში, რომლითაც პარიზული ინტელექტუალები მხარს დაუჭერდნენ ახალ მთავრობას.)

ინტელექტუალური ჟურნალების დომინირების გარდა, ინდივიდუალური ინტელექტუალური კონფერენციების დიდი წონა გადავიდა ამ სფეროში, პროფესიული კონფერენციების საზიანოდ. 1950-იან და 1960-იან წლებში პარიზში ორი ქვეყნის ჩატი გამოიყენებოდა ინტელექტუალური დებატებისთვის: *ცენტრის კულტურის დე როიაუმონტი*, რომელიც მასპინძლობდა სოციოლოგებსა და პოლიტიკურ მეცნიერებს, ასევე გამორჩეულ მწერლებსა და ფილოსოფოსებს და *Cerisy-ს*, რომელიც ძირითადად ლიტერატურულ და ესთეტიკურ ჯგუფებს ემსახურებოდა (Rieffel 1993: 65-80). კონფერენცია ზოგადი თემებით, როგორცაა "კულტურის შემცირება თანამედროვეობაში", შეიკრიბა გამოჩენილი ფიგურები დისციპლინების ფართო სპექტრიდან და შეზღუდა შესაძლო გაცვლა ზოგადობებზე. მოგვიანებით, ამ ტიპის კონფერენციების სერია დაიწყო პარიზის პომპიდუს კულტურულ ცენტრში და დღემდე გრძელდება. მილიონობით მაყურებელს შეუძლია პირდაპირ ეთერში უყუროს ტელევიზიით, როგორც გამოჩენილი სოციოლოგი, თეოლოგი, პუბლიცისტი და პარტიის ლიდერი განიხილავს მსოფლიო მოვლენებს. პროფესიული სპეციალიზაციის თვალსაზრისით, ეს მხოლოდ განსაკუთრებულად აღწევს მოსალოდნელ ინტელექტუალურ დონეს, მაგრამ ეს კონფერენციები უზრუნველყოფს რეპუტაციას და ფართო აღიარებას, ხოლო უფრო ვიწროდ ფოკუსირებულ პროფესიულ კონფერენციებს ნაკლები დაფინანსება აქვთ და ძნელად ამჩნევენ ფართო პროფესიონალ საზოგადოებას.

ჟურნალის სტრუქტურისა და კონფერენციის სისტემის გარდა, რომელიც ქმნის ერთიან ინტელექტუალურ ქსოვილს, ამას ასევე აძლიერებს პირდაპირი ინტელექტუალური პოლიტიკის მაღალი პროფილი და ამ პოლიტიკაში მონაწილეობის რეპუტაციული გავლენა. საუკუნის დასაწყისიდან პეტიციის პოლიტიკამ მნიშვნელოვანი როლი შეასრულა პარიზის ინტელექტუალების პოლიტიზაციაში. გასული საუკუნის ბოლოდან ფრანგებს სჯეროდათ, რომ ჭეშმარიტ ინტელექტუალებს, პროფესიული მიღწევების გარდა, ჰქონდათ ვალდებულება, მორალურად ჩაერიონ საზოგადოებრივ საქმეებში. სადაც არ უნდა ნახოს უსამართლობა, მან უნდა გააპროტესტოს ერთობლივად. აქ შეიქმნა ფორმა, რომელშიც ინტელექტუალები, რომლებმაც უკვე გააკეთეს სახელი საკუთარი თავისთვის და რომლებმაც ყურადღებით შეარჩიეს მათი სახელები, ვინც გააპროტესტებს, შუამდგომლობით ითხოვს უმაღლეს საჯარო ხელისუფლებას, რომელსაც მხარს უჭერს მათი ხელმძღვანელების პირადი წონა. ასეთი პეტიციის ინიცირება შეუძლებელია ანონიმური ინტელექტუალურის მიერ, რომელსაც არ სურს საკუთარი თავის სულელის გაკეთება, ხოლო პარიზში, ათწლეულების

განმავლობაში, პეტიციის ხელმოწერთა მთელი ქსელები განვითარდა, შეიკრიბა და შეიკრიბა ისინი, ვინც უკვე დაარქვა სახელი. რიფელი მათ "პროფესიონალ აღმოფობებს" უწოდებს და აჩვენა, რომ ერთ-ერთი ამ ხელმოწერის ჯგუფის წევრებმა რამდენიმე წელიწადში ასობით პეტიცია წარადგინეს. მაგალითად, 1958 — 1969 წლებში პარიზელმა ინტელექტუალებმა 488 პეტიცია წარადგინეს და ყოველდღიურ გაზეთებში გამოიცა. (იხ. რიფელი 1993: 164). სოციოლოგები, პოლიტიკური მეცნიერები, ფილოსოფოსები, მსახიობები, მწერლები და პოეტები თავიანთი კარიერის მწვერვალს მიაღწევნ, როდესაც მათ სთხოვენ ხელი მოაწერონ პეტიციებს, რომლებიც ნაწილდება მონაწილეთა საგულდაგულოდ შერჩეულ ჯგუფზე. კონტრმაგალითი: შეერთებული შტატების პროფესიულ ინტელექტუალურ სფეროებში ციტირების განაკვეთები და შეფასების სხვა პარამეტრები განსაზღვრავს ჯილდოს სპეციალიზებული (სამეცნიერო, ლიტერატურული და ა.შ.) მუშაობისთვის, ხოლო ამ ქვეყანაში ეს ჯილდო მოცემულია მასმედიაში.

1.4 ფოკუსირება მედია ინტელექტუალებზე

ამ ფონზე, ახლა შეგვიძლია განვმარტოთ, რას ნიშნავს ტერმინი "მედია ინტელექტუალური". იდეალური სიცხადით, ჩვენ შეგვიძლია ამ ფიგურის ხელში ჩაგდება სამი მახასიათებლის მითითებით: პირველ რიგში, მას უნდა შეეძლოს დემონსტრირება, მეტ-ნაკლებად, პროფესიული (ლიტერატურული, ფილოსოფიური, სოციალურ-სამეცნიერო და ა.შ.) მიღწევის ფლობა; მეორე, ის რეგულარულად უნდა იყოს წარმოდგენილი მასმედიაში, პრესაში; და ბოლოს, ეს ყველაფერი მას წონას აძლევს მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ ის მასობრივი მედიის დაჯგუფების წევრია. მხოლოდ რამდენიმე ათეულ ინტელექტუალს შეუძლია ერთდროულად შეასრულოს ეს პარამეტრები უფრო მეტად და მასშტაბით ჩვენ შეგვიძლია განვასხვავოთ ისინი, ვინც "ნაცრისფერს" შორის "უბრალო" მეცნიერებად, ფილოსოფოსებად ან ლიტერატურულ და მედია ინტელექტუალებად და მათ შორის, ვინც უბრალოდ ჟურნალისტიკას აკეთებს. გაუგებრობების თავიდან ასაცილებლად, აღსანიშნავია, რომ "მედია ინტელექტუალები" და მედიის ინტელექტუალები, როგორც ჯგუფი, არ უნდა იყოს გამოვლენილი ჟურნალისტიკებთან მთლიანობაში! მათი უმეტესობა უბრალოდ წერს სტატიებსა და ანგარიშებს, მაგრამ ეს ჩვეულებრივ შესაძლებელია მხოლოდ თემების, ხმის ტონის, ხმაურიანი სიტყვების და ა.შ. ფარგლებში. განისაზღვრება მედიის ინტელექტუალების მიერ. ეს განმარტება სულ უფრო და უფრო და უფრო კოდიფიცირებულია დასავლეთის ქვეყნებშიც კი, სადაც ძლიერი მედია ინტელიზმური ჯგუფები არიან და როგორც "პოლიტიკურად სწორი" ტერმინების, სიტყვებისა და ინტერპრეტაციების კოდექსი, მეტ-ნაკლებად ყველა ინტელექტუალს შეუძლიათ განასხვავონ მედიის ინტელექტუალების მიერ დამტკიცებული საუბრის გზა და სხვა ინტერპრეტაციები, რომლებიც უარყოფენ მას. (ფრანგული დებატების შესახებ "პოლიტიკური სისწორის" ენობრივი ტირანის წინააღმდეგ, იხილეთ de Villiers 1996; ამერიკელ ინტელექტუალებს შორის

აღმფოთებაზე, იხილეთ Behr 1995.) ჟურნალისტს, რომელიც არაერთხელ იღებს საკითხს "პოლიტიკურად სწორი" ჩარჩოთი, არ შეიძლება ჰქონდეს უმაღლესი კარიერა.

კარგად არის ილუსტრირებული საფრანგეთში აკადემიურ-საუნივერსიტეტო ცხოვრების ცვლილებები, რამაც გამოიწვია მედიის ინტელექტუალების ზრდა 1968 წლის სოციალური აჯანყების შემდეგ. ამ ცვლილებებში, დრო და ისევ შეინიშნება, რომ სწავლებისა და კვლევის ხარჯზე გაიზარდა იმ ინსტიტუტების წონა, რომლებიც მედიის წარდგენის გარდა, პირველ რიგში, პოლიტიკურ საზოგადოებას მიმართავენ. (გარკვეულწილად, ეს ცვლა ადასტურებს რეგის დებრაის ეპოქას, რომლის 1978 წლის წიგნი აღნიშნავს "გავლენიანი ინტელექტუალური" ფიგურის ცვლას, რომელიც გადადის 1800-იანი წლების ბოლოს და 1900-იანი წლების დასაწყისში საგამომცემლო სამყაროში, შემდეგ კი მედიის სამყაროში 1968 წლის შემდგომ პერიოდში. იხილეთ Debray 1978).

მედიისთვის გახსნილი უნივერსიტეტისკენ ასეთი გადასვლა აღინიშნება EHESS (*École des hautes études en Sciences sociales*) მზარდი მნიშვნელობით. ეს ოდესღაც უმნიშვნელო ინსტიტუტი გახდა საზღვარგარეთ ლიბერალური ინტელექტუალური ცენტრების ღიაობის ციტადელი, განსაკუთრებით აშშ-ში, 1947 წელს ამერიკის ფორდის ფონდის ფინანსური მხარდაჭერით - ფერდინანდ ბრაუდელმა ააშენა თავისი ინტელექტუალური წრე აქ ათწლეულების განმავლობაში და განსაზღვრა EHESS- ის საერთაშორისო ურთიერთობები - და მისი მზარდი ფაკულტეტით ჩამოაყალიბა წონა, როგორც მემარცხენე ინტელექტუალური წრეების ცენტრი, რომელიც ღიაა მედიისთვის. მნიშვნელობის ეს ზრდა განსაკუთრებით შესამჩნევი იყო 1968 წლის სტუდენტური მოძრაობების შემდეგ, რამაც ხელი შეუწყო მედიის შიგნით კომუნისტურ-ლიბერალური ჯგუფების მიერ უფრო და უფრო მეტი ორგანოების ჩამოყალიბებას, რამაც ხელი შეუწყო მათი ჰეგემონიის დამყარებას და ამით უფრო მეტად გადაიტანა პოლიტიკის წონა საპარლამენტო-პოლიტიკური ინსტიტუტებიდან მედიაში. იგივე ცვლა ილუსტრირებულია ახალი უნივერსიტეტის, Université de Vincennes- ის ზრდით, რომელიც დაარსდა 68 წლის შემდეგ. მისი ფაკულტეტისა და ინტელექტუალური ოსტატების შემადგენლობით (როლანდ ბარტესი, მიშელ ფუკო, ჟან-ფრანსუა ლიოტარდი და ა.შ.), ახალი უნივერსიტეტი, რომელიც დაარსდა პარიზის გარეუბანში, ითვალისწინებდა, რომ ინტელექტუალური დებატები აქ განისაზღვრება რადიკალური მემარცხენეების (მაოისტები, ტროცკისტები და კომუნისტები) შიდა ტენდენციებით, მაღალი საზოგადოებრივი პროფილის გარდა (შდრ. რიფელი 1993 III/41.p.). ახალი უნივერსიტეტი მალე გახდა პოპულარული შეხვედრის ადგილი მემარცხენე ინტელექტუალებისთვის პარიზში, ხოლო ლექციები ჩატარდა ყოველდღიური და ყოველკვირეული გაზეთების მუდმივი შემოწმების ქვეშ. მაგრამ პარიზის ინტელექტუალების მართლაც მნიშვნელოვანი გამოცდილება, რომელიც 1970-იანი წლების დასაწყისში დაიწყო, იყო ლექციები *კოლეჯ დე ფრანსში*. ადრე, კოლეჯის დე ფრანსის პროფესორის დანიშვნა და მისი ინაუგურაციული საჯარო ლექცია ყოველდღიური ნაშრომების ახალი ამბების ნივთზე ცოტა მეტი იყო, მაგრამ სამი დიდი სახელის დანიშვნა, მიშელ ფუკო, რეიმონდ არონი და ჟორჟ დუბი 1970 წელს დაწესებულების ცხოვრებაში გარდამტეხი მომენტი იყო, ხოლო მედია ვარსკვლავის საჯარო ლექცია სულ უფრო და უფრო გახდა ინტელექტუალური ცხოვრების

ცენტრალური მოვლენა. ჩვევა გახდა შესასვლელი საათების გარეთ გასვლა, სანამ მთავარი თეატრალური სპექტაკლი დაიწყებოდა და მიშელ ფუკოს ან როლანდ ბარტეს ლექციებს დაესწრებოდა სამიდან ხუთ ათასამდე ადამიანის წინაშე. კვირების განმავლობაში, ასეთი სპექტაკლი განიხილეს პარიზის მემარცხენე ინტელექტუალურ წრეებში და მედიის გაშუქებამ ასობით ათას და მილიონობით ადამიანს მიაღწია მთელ საფრანგეთში.

1970-იანი წლებიდან, მასმედიის დახმარებით, ამ მედია ვარსკვლავებმა შეძლეს პოლიტიკური და ინტელექტუალური სამყაროსთვის რა ღირს განხილვა, რა უნდა განიხილებოდა და რა ინტელექტუალურ ჩარჩოებსა და ძირითად კონცეფციებს ეხება ამ საკითხზე დებატებზე. 1950-იან წლებში კომუნისტური ინტელექტუალები, მიუხედავად მათი დომინირებისა, ვერ ოცნებობდნენ 1970-იან წლებში პარიზის მედია ინტელექტუალების მიერ მიღწეულ პოლიტიკურ წონაზე.

1.5 მედია ინტელექტუალების ჯგუფები

ამ ფონზე, გასაკვირი არ არის, რომ პარიზული მედიისა და ინტელექტუალური სამყაროს ინსტიტუტები ინტელექტუალურ პროდუქტებს ძირითადად ირჩევენ პოლიტიკური ღირებულებების, მემარცხენე ინტელექტუალური წრეების ღირებულებებისა და შეხედულებების მიხედვით. ამ ინტელექტუალური მონოლითის მიუხედავად, ამ ცხოვრებაში არსებობს გარკვეული პოლიტიკური სიმრავლე, რომელიც ერთი მხრივ, ცალკეული ჯგუფების მეტოქე ჯგუფების მიერ არის გამოწვეული, ხოლო მეორე მხრივ, სხვადასხვა პოლიტიკური ღირებულებების მქონე ორგანოების მარგინალური არსებობით. ეს ჯგუფები შეგიძლიათ იხილოთ გამომცემლობის სამყაროში, ინტელექტუალური ჟურნალების სამყაროში და ყოველკვირეული და ყოველდღიური გაზეთების სამყაროში. 1995 წელს გამართულმა მოვლენამ აჩვენა, რომ წიგნის გავრცელების სამყარო არ არის იმუნური პარიზის მედიის ინტელექტუალების მმართველი წრეების გავლენისგან. ეს იყო როჯერ გაროდის წიგნი *Les Mythes fondateurs de la politique israelienne* (ისრაელის პოლიტიკის მითები), რომელიც, მიუხედავად ავტორის ავტორიტეტისა, როგორც იმ დროის წამყვანი კომუნისტური იდეოლოგია, პრაქტიკულად აიკრძალა და მისი შექმნა მხოლოდ 1996 წლის ზაფხულში პარიზში "გაფიცვის" წიგნების მაღაზიაში შეიძლებოდა.

მოკლე კვლევაში შესაძლებელია მხოლოდ ინტელექტუალური დაჯგუფებების გამარტივებული სურათის დახატვა. აქედან გამომდინარე, ღირს ამ მიზნით ჟურნალების დონის არჩევა, რადგან აქ არის ის, რომ ყველაზე ნათლად არის გამოვლენილი მტკიცე ინტელექტუალური თემების კონტურები, მათი პოლიტიკური და იდეოლოგიური სიმპათიები და ანტიპათიები.

თუ ჩვენ ვიწყებთ პარიზული მედიის ინტელექტუალების ანგარიშით სიძლიერის მიზნით, ალბათ უნდა დავიწყოთ კომუნისტურ-ლიბერალური მედიის ბასტიონებით, მათ შორის *Les Temps Modernes*, ჟან-პოლ სარტრის მიერ დაარსებული ჟურნალი. ამ ჟურნალმა მოახერხა პარიზის ყველა ინტელექტუალური ცხოვრების დომინირება 1950-იან და 1960-იან წლებში და დარჩა გავლენიანი 1970-

იან წლებში, თუმცა ბოლო წლებში ის გახდა მისი ყოფილი თვით ჩრდილი. ამ ჟურნალისგან განსხვავებით, რომელიც განზრახ ეფუძნებოდა პარიზის ინტელექტუალური ცხოვრების პოზიციებს, რათა დამოუკიდებელი დარჩენილიყო საფრანგეთის კომუნისტური პარტიის ორგანიზაციული იერარქიისა და ყოველდღიური პოლიტიკური მოტივაციის იდეოლოგიური პოზიციებისგან, *ლენუველ* კრიტიკი იყო პარტიის ხაზის ინტელექტუალების ფორუმი, სანამ ის არ შეწყვეტდა 1980 წელს. მაშინაც კი, ამ ბრძოლების დროს, კოსმოპოლიტურ-ლიბერალურ დაჯგუფებასა და ქვედა ფენასა და საფრანგეთის კათოლიციზმის უფრო ღია ინტელექტუალურ დაჯგუფებას შორის ოპოზიცია აშკარა გახდა, რაც კომუნისტურ ინტელექტუალურ ბანაკს შიგნიდან ყოფს, როგორც ეს იყო, კოსმოპოლიტის სარტრის ინტელექტუალურ წრეებზე მრავალი შეტევით. ამ უკანასკნელის ლიდერია როჯერ გაროდი, რომელმაც შეძლო კომუნისტურ ინტელექტუალებსა და ქრისტიანებს შორის დაახლოების იდეა 1960-იან წლებში ლენუველ კრიტიკის ცენტრალურ თემად (გაროდი კომუნისტებმა 1969 წელს გააძევეს პრადის საბჭოთა შეჭრის წინააღმდეგ საზოგადოებრივი პროტესტის გამო, ხოლო 1970-იან წლებში იგი გახდა ისრაელისა და დიასპორის იუველირის ინტელექტუალური და ფინანსური ძალაუფლების მკვეთრი კრიტიკოსი, მათ შორის არაბული სამყაროს პერსპექტივიდან.) კომუნისტური პარტიის ხაზიდან გარკვეული რაზმი ჩანს *La Pensée*- ში, რომელიც ეხებოდა უფრო აბსტრაქტულ საკითხებს და შეძლო მეტი გავლენის მოპოვება აკადემიურ-ინტელექტუალურ წრეებში (ლუი ალტჰუსერი იყო ამ ჟურნალის ერთ-ერთი მთავარი გმირი, მრავალი სტატია 1960-იან და 1970-იან წლებში!). *Clarté* იმსახურებს ამ ბანაკის ყურადღებას, როგორც ტრანსფორმაციის პროცესის ნათელი მაგალითი კომუნისტიდან ლიბერალამდე. ეს ჟურნალი გამოქვეყნდა UEC- ის მიერ ("*Union des Étudiants communistes*", "კომუნისტური სტუდენტების კავშირი"), რომელიც გახდა ყველაზე გავლენიანი ორგანიზაცია საფრანგეთის უნივერსიტეტის ცხოვრებაში 1960-იან წლებში და საიდანაც გაჩნდა 1968 წლის მრავალი სტუდენტური ლიდერი. კლარტე უფრო დაშორდა კომუნისტური პარტიის ხელმძღვანელობას და გახსნა თავისი გვერდები კოსმოპოლიტურ კომუნისტურ ინტელექტუალებზე. შემთხვევითი არ იყო, რომ სარტრი და მისი ინტელექტუალური წრე მუდმივად გამოკითხეს ამ ჟურნალში. აქედან სერჟმა მოგვიანებით დააარსა ყველაზე მეტრძოლი ლიბერალი ყოველდღიურად, *განთავისუფლება*, 1970-იანი წლების დასაწყისში, სადაც სარტრი უნდა ყოფილიყო მისი ერთ-ერთი მენტორი, მიუხედავად იმისა, რომ სარტრი აღარ იყო აქტიურად ჩართული განთავისუფლების დაარსებაში ასაკისა და ავადმყოფობის გამო.

ამრიგად, ამ ბანაკმა, განსაკუთრებით *Les Temps Modernes*- ისა და *Clarté*- ს მეშვეობით, შეძლო პარიზის მედიის ინტელექტუალების დომინანტური ჯგუფის წარმოება და 1970-იანი წლებისგან, განთავისუფლების საშუალებით, გახდა ფრანგული პოლიტიკური ცხოვრების ერთ-ერთი ყველაზე მნიშვნელოვანი განმსაზღვრელი ყოველდღიური გაზეთების დონეზე. ეს განსაკუთრებით ეხება იმიტომ, რომ ეს არის ჯგუფი, რომელსაც ჰყავს ყველაზე მეტი მოკავშირე მაშინდელი განვითარებადი სატელევიზიო ინდუსტრიაში და, შესაბამისად, შეუძლია და შეუძლია გავლენა მოახდინოს პოლიტიკურ და ინტელექტუალურ საზოგადოებრივ აზრზე მრავალი გზით.

არაკომუნისტური მემარცხენეების დონეზე, *ესპრიტმა*, რომელიც ოფიციალურად წარმოადგენდა კათოლიკურ ჟურნალს, შეძლო საკუთარი თავის მტკიცება 1950-იან წლებში და მისი ავტორები მუდმივ დავაში იყვნენ *Les Temps Modernes*-ის კომუნისტურ ინტელექტუალებთან. მაგრამ მედია სამყაროში მთავარი პოზიციები, რომლებიც 1960-იან წლებში გაიხსნა ტელევიზიის მასიფიკაციით, მოგვიანებით კი ტელევიზიის გაჩენით, მთავრობისგან გაწყვეტის შემდეგ, ძირითადად კოსმოპოლიტური ლიბერალური მედიის ინტელექტუალების ხელში იყო და ესპრიტმა ვერ შეძლო მედიის ელიტის განვითარება, რომელსაც შეუძლია მათი გამოწვევა. მას შემდეგ ესპრიტის სტატიებში ფერების ეს ნაკლებობა აშკარაა და ხშირ შემთხვევაში იგი განსხვავდება დომინანტური ბანაკის გაზეთებისგან მხოლოდ უფრო ზომიერი ლიბერალების სტატიების გამოქვეყნებაში და ბანაკის ბოვეციკების თავიდან აცილებაში. ამ მემარცხენე კათოლიკურ ჟურნალთან ერთად, სოციალისტზე ორიენტირებულმა ინტელექტუალებმა დაიწყეს უფრო ძლიერი ხიდების ჩამოყალიბება არა ჟურნალებში, არამედ ყოველკვირეულად, დაწყებული 1960-იან წლებში. ეს, რა თქმა უნდა, დაემთხვა მრავალშრიან მედია სამყაროში ინტელექტუალური ბრძოლების სიმძიმის ცენტრის ცვლას ჟურნალებიდან ყოველკვირეულამდე. *L'Express* და, 1970-იანი წლების ბოლოდან, განსაკუთრებით *ნოუველის ობსერვატორი*, გახდა ამ ბანაკის რუპორები და 1980-იან წლებში სოციალისტების აღზევებამ გააძლიერა ამ გაზეთის ცენტრალური როლი პარიზში ინტელექტუალურ დებატებში.

კომუნისტურ-ლიბერალური და სოციალისტური მედია სადაზვერვო ჯგუფებისგან განსხვავებით, ორი ჯგუფის იდენტიფიცირება შესაძლებელია, თუმცა ისინი მხოლოდ მცირე როლს ასრულებენ. პირველი არის "ატლანტიკური ლიბერალური" მოძრაობა - ან, უფრო ზუსტად, ლიბერალების დაჯგუფება არაკომუნისტური ფესვებით - რომელიც ბოლო 60 წლის განმავლობაში საფრანგეთის ინტელექტუალურ ცხოვრებაში იმყოფებოდა თანმიმდევრული ჟურნალებით, ხოლო მეორე არის "ახალი უფლება", რომელიც, მიუხედავად იმისა, რომ მრავალი თვალსაზრისით მარგინალურია, შეძლო რადიკალური მემარჯვენე ნაციონალისტური ბანაკის პოზიციების პარიზის მედიის ინტელექტუალებში მოყვანა.

ამ ჯგუფებიდან პირველი, 1950-იან წლებში ჟურნალი *Preuves*, დააარსა ძველმა კომუნისტებმა-არტურ კოესტლერმა, ფრანც ბორცკენაუმ, მანეს სპერბერმა, მაგრამ რომელმაც იმდენად მკვეთრად დაარღვია კომუნიზმი, რომ მათ შესვენების შემდეგ საბჭოთა კომუნიზმი დაინახეს, როგორც ყველაზე დიდი საფრთხე თანამედროვე სამყაროსთვის. რეტროსპექტივით ცნობილი გახდა, რომ აშშ-ს სახელმწიფო დეპარტამენტმა და CIA-მ დააფინანსეს ფონდები, რამაც შესაძლებელი გახდა პრეუვების შექმნა. თუმცა, ეს არ ამცირებს ინტელექტუალების გავლენას, რომლებიც ამ ჟურნალის ირგვლივ შეიკრიბნენ მაშინდელი მკაცრად პროსაბჭოთა ჟან-პოლ სარტრისა და *Les Temps Modernes*-ის ინტელექტუალური ჰინტერლენდის წინააღმდეგ. Raymond Aron და Hannah Arendt-ის ნაწერები მუდმივად იმყოფებოდნენ, ისევე როგორც დენის დე რუგემონტისა და იგნაზიო სილონის ნაწერები. პრეუვისის გავლენა განსაკუთრებით გაძლიერდა წამყვანი პოლიტიკოსებისა და ზედა ბიუროკრატის წევრების დიდი რაოდენობით მის მკითხველს შორის. თუ რამემ შეიძლება გამოასწოროს კომუნისტური სარტრის

ინტელექტუალური გავლენა და მისი წრე ინტელექტუალურ ცხოვრებაზე 1950-იან წლებში პარიზში, ეს იყო პრეუვესი და მისი წრე, ესპრიტთან ერთად. 1960-იან წლებში პრეუვესმა დაკარგეს ადგილი შეცვლილ ინტელექტუალურ მილიემში და მისი ავტორები სულ უფრო მეტად მიმართავდნენ ახლად დაარსებულ ჟურნალ Contrepoint-ს, რომელიც წარმოადგენდა მსგავს სულს. ამ ჟურნალის ინტელექტუალები ახლა უფრო მრავალფეროვანი იყო, ვიდრე მისი წინამორბედი, რადგან ყოფილი კომუნისტური ინტელექტუალური ჰეგემონია წარსულის საგანი გახდა და პარიზული ინტელექტუალები უფრო პლურალისტური და მრავალფეროვანი გახდა. აქ სამი ძირითადი ჯგუფის კონტურები გაიყო (რიფელი 1993 წ. II:31). "არონელები", რომლებიც მიჰყვებოდნენ რეიმონდ არონს, კონსერვატიულ მარჯვნივ და ბოლოს ცენტრს მარცხნივ. რაიმონდ არონის გარდა, ჟურნალის ავტორები და ინტელექტუალური მენტორები მოიცავდნენ უნგრეთში დაბადებულ ფერენკ ფეიტს, მაგრამ ეროვნული კონსერვატიული ძალების არსებობა მათგან მკვეთრი განსხვავებით ასევე აშკარაა რაულ გირარდეტის ნაწერებში, საფრანგეთის ალჟირის თანმიმდევრული მხარდამჭერი და თანმიმდევრულად როიალისტისა და ეროვნული კონსერვატიული ფილიპ ვერდის ესეების რეგულარული გამოქვეყნება.

ეს იდეოლოგიური მრავალფეროვნება ქრება კომენტარში, რომელიც დაარსდა 1970-იანი წლების ბოლოს, რათა შეცვალოს *Contrepoint*, რომელიც შემდეგ შემცირდა. Raymond Aron-ის გარშემო ინტელექტუალური წრე ახლა აშკარად დომინანტურია, ფონზე როგორც ცენტრალურ-მარცხენა, ასევე ეროვნული კონსერვატიული მწერლებით. არონი იწყებს თავის "მეორე ყვავილობას" და პარიზულ ინტელექტუალებს, საბოლოოდ იმედგაცრუებული საბჭოთა კომუნიზმით რამდენიმე მწარე გამოცდილების შემდეგ - უნგრეთის აჯანყების შეიარაღებული ჩახშობა '56, საბჭოთა შეჭრა პრაღაში 68 წელს და განსაკუთრებით სოლჟენიცინის ანგარიში გულაგის კუნძულისა და შიდა საბჭოთა რეპრესიების შესახებ - იწყებს "არონის ჭეშმარიტების" აღმოჩენას ათწლეულების განმავლობაში დისკუსიის პარტნიორის სარტრის წინაშე. მაგრამ მრავალი თვალსაზრისით, არონის ინტელექტუალურმა წრეებმა ამ ინტელექტუალურ-ინტელექტუალურ ცენტრში დაკარგეს ადრეული კონტურები კომუნისტური ფესვების ლიბერტიანიული ინტელექტუალების მიმართ. 1980-იანი წლებიდან პარიზული ინტელექტუალები სულ უფრო მეტად სტრუქტურირდნენ თავს, როგორც მიუკერძოებელ ჯგუფს: კომუნისტურ-ლიბერალების ცენტრალურ-მარცხენა წრეები, ერთი მხრივ, და გოლის, ჩირაკისა და გისკარდის მხარდამჭერების ინტელექტუალური წრეები, მეორეს მხრივ, დომინირებდნენ პარიზულ მედიასა და ინტელექტუალურ ცხოვრებაზე და, ათასი ძაფით გადაჯაჭვული, ერთობლივად განსაზღვრავდნენ პოლიტიკურ და იდეოლოგიურ ჩარჩოს, მაშინაც კი, თუ ყოფილი ბუნებრივად გაცილებით მეტ წონას ატარებდა. ყოველდღიური გაზეთების დონეზე, რადიკალური ლიბერალური *განთავისუფლება* არის მარცხენა დომინანტური ხმა, ხოლო ცენტრის უფრო გამორჩეული ხმები შეგიძლიათ იხილოთ *ლე ფიგაროში*. თუმცა, ყველაზე დიდი ყოველდღიური ყოველთვის არის *Le Monde*, რომელიც ტონის თვალსაზრისით არის, მაგრამ უფრო შორეული პერსპექტივიდან, სამივე გაზეთი წარმოადგენს ერთი და იგივე პოლიტიკური ელიტის სხვადასხვა ფრაქციებს. სამივე გაზეთი სკრუპულოზურად იცავს "პოლიტიკურად სწორ" ენას

და სანქცირებულ მედიას ინტელექტუალური "ინსპექტორები" იშვიათად უნდა დაარტყა ამ გაზეთებს თავიანთი პანჩებით.

ამ დომინანტური ინტელექტუალური ტყუპისგან განსხვავებით, "ახალი მემარჯვენეების" წრეები შეიძლება აღიქმებოდეს მხოლოდ როგორც დაქვემდებარებული დაჯგუფება წმინდა ეროვნულ კონსერვატიულ მხარეზე, რომელმაც ახლახან შეძლო საკუთარი თავის შენარჩუნება მასმედიის სამყაროში. თუმცა, 1978-80 წლებში ხანმოკლე პერიოდის განმავლობაში, ახალი მემარჯვენე დებატების ცენტრში იყო და მთელი მედია ინტელიუსი მასთან ერთად იყო ჩართული, თუმცა კრიტიკული და დამამცირებელი ტონით. ორმა გარემოებამ გამოიწვია მათი მედიის ყოფნის დროებითი ზრდა. პირველ რიგში, ახალი მარჯვენა წრეები ყურადღების ცენტრში გახდა ლიბერალური კონტრბანაკის მოქმედების "ჯდომით" და მოწინააღმდეგის საშუალებების გამოყენებით. წლების იდეოლოგიური სტაგნაციის შემდეგ - გამოიწვია სოლჟენიცინის გამოცხადება უხერხულ პროსაბჭოთა კომუნისტურ-ლიბერალურ წრეებში და პარიზის ინტელექტუალების შოკი - ბერნარდ-ჰენრი ლევიმ ინტელექტუალური კამპანია "ახალი ფილოსოფოსების" სახელით 1977 წელს დიდი მედიის მხარდაჭერით დაიწყო, მისი ახლად შექმნილი პოზიცია გრასეტის გამომცემლობაში სამი იდეოლოგიურ-ფილოსოფიური წიგნის სერიის გამოქვეყნების მიზნით. რეალური ინტელექტუალური მესიჯის გარეშე და დაჯგუფების სათავეში, რომელსაც არ აქვს პროფესიული რეპუტაცია საზოგადოებრივ თვალში, BHL (ბერნარდ-ჰენრი ლევი) ცდილობდა ახალი ფილოსოფოსების პროფილის ამაღლებას, რომლებიც მასთან ერთად გაიზარდა 1968 წლის მოძრაობის წრეებში და, როგორც *École Normale Supérieure*-ის კურსდამთავრებულები, წლების განმავლობაში ჩამოაყალიბეს ხალხის დახურული წრე. BHL-ის ამ წიგნების სერიის რედაქტორად დანიშვნამ კლიკს ახალი შანსი მისცა და მათ ერთმანეთის მიყოლებით გამოაქვეყნეს თავიანთი წიგნები - მუდმივად გულისხმობდნენ ერთმანეთს - და მათ ძველ მეგობრებს მოძრაობაში, რომლებიც მნიშვნელოვან პოზიციებს იკავებდნენ მედიაში, მიესალმნენ ახალ ფილოსოფოსებს, როგორც ინტელექტუალურ რევოლუციას. "ახალი მემარჯვენეს" დამფუძნებლები ამ წრეს მეორე მხრიდან შეუერთდნენ, ხოლო ერთ მხარეს ახალი ფილოსოფოსების ცნობილი წრე და მეორე მხრივ ახალი მემარჯვენე ინტელექტუალები გამოჩნდნენ პარიზის ინტელექტუალების წინაშე, როგორც ახალი ხარვეზის ხაზი. როდესაც 1979 წლის ივნისში, რამდენიმე თვის შემდეგ, მის შესახებ დეტალური სტატია გამოჩნდა ყველაზე წაკითხულ ყოველდღიურ გაზეთში "Le Monde" სათაურით "ახალი მარჯვენა ნაბიჯები", დაპირისპირება დაიწყო და მისი გამოჩენა განიხილებოდა ყველა ეროვნულ გაზეთში, რადიოსადგურსა და სატელევიზიო არხში (რამდენიმე თვეში გამოჩნდა 500-ზე მეტი სტატია მის შესახებ). ამ იღბლიანი გარემოების გარდა, ის ფაქტი, რომ ერთადერთი მემარჯვენე ყოველდღიური გაზეთი, *Le Figaro*, გამოაქვეყნა ყოველკვირეული ჟურნალი, *Figaro Magazine*, რომელშიც ახალი მემარჯვენეების წამყვანმა ინტელექტუალებმა, მისი მფლობელის რობერტ ჰერსანტის მხარდაჭერით, დაადგინეს საკითხები და ტონი, ასევე როლი შეასრულეს მათი დროებითი მედიის ყოფნის განვითარებაში. მისი ორი წამყვანი შუქი, რეიმონდ ბურგაინი და ალენ დე ბენოსტი, აქ განსაკუთრებულ ხსენებას იმსახურებენ, მაგრამ

მაშინდელი სახელმწიფოს მეთაურის, ოლივიე გისკარდ-დ'ესტინგის ძმა ასევე იყო სხვადასხვა განშტოების საშუალებით.

ორ წელზე ნაკლები ხნის შემდეგ, ახალი მემარჯვენეების ლიდერებმა დაარღვიეს ჟურნალ "ფიგაროსთან" და ჩამოართვეს მათ შესაძლებლობა უფრო ძლიერი საზოგადოებრივი გარეგნობა გაეკეთებინათ, მაგრამ მათ არ შეეძლოთ ჩამოერთვათ ის პრესტიჟი, რომელიც მათ მიიღეს პარიზულ ინტელექტუალებს შორის. აღენ დე ბენოისტი და მისი ინტელექტუალური წრე მას შემდეგ პარიზის ინტელექტუალურ ცხოვრებაში იმყოფებოდნენ და მათი ჟურნალები *Évenements* და *Nouvelle École* აკმაყოფილებენ მემარჯვენე ინტელექტუალების თეორიულ საჭიროებებს. აღსანიშნავია, რომ ადრეული კავშირების მიუხედავად, არ არსებობს თანამშრომლობა მიმდინარე ახალი მემარჯვენე წრეებსა და ფრონტის ეროვნულ წრეებს შორის, რომელიც მას შემდეგ გახდა მთავარი პარტია. რა თქმა უნდა, ეს ასევე ნიშნავს, რომ ახალი მემარჯვენე ვერ პოულობს გავლენას პარტიის დონეზე (ჩირაკის ცენტრალური მარჯვენა ინტელექტუალური წრეები, როგორც ზემოთ აღინიშნა, ძალიან გადაჯაჭვულია ცენტრალურ-მარცხენა მხარეს) და ფრონტის ნაციონალს პრაქტიკულად არ აქვს მნიშვნელოვანი მედია დაზვერვა.

როგორც უკვე აღვნიშნეთ, Le Figaro არის ერთადერთი ყოველდღიური გაზეთი, რომელიც იკავებს ცენტრისტულ პოლიტიკურ პოზიციას პარიზში მემარცხენე მედიის ზღვაში, მაგრამ ჟან-მარი ლე პენისა და ფრონტის ეროვნულის მიმართ ნაკლებად მტრულია, ვიდრე ნებისმიერი სხვა მემარცხენე მედია. ეროვნული Hebdo და Rivarol წარმოგიდგენთ თავიანთ თვალსაზრისს ყოველკვირეულ დონეზე და Présent, რომელსაც აქვს მცირე მიმოქცევა და რამდენიმე გვერდი, ყოველდღიურ დონეზე, მაგრამ მათი დემონიზაცია ინტელექტუალურ სამყაროში ინარჩუნებს მათ მიმოქცევას მინიმუმამდე. ფრონტის ნაციონალი უკვე იგებს ხმების მეხუთედს ეროვნულ არჩევნებში, მაგრამ არ არის მიზანშეწონილი ამ გაზეთების საჯაროდ წაკითხვა, თუ არ გსურთ გამოირჩევა.

მნიშვნელოვანია აღინიშნოს, რომ კულტურული სფეროების უფრო დიდი ერთიანობა და საფრანგეთში მეცნიერების, ხელოვნების, მასობრივი კომუნიკაციისა და პოლიტიკის ფუნქციური ქვესისტემების ნახევრად დიფერენცირება უფრო თვალსაჩინოს ხდის თითოეული ფუნქციური სექტორის მიღწევების გამოყენებას, როგორც დომინანტური ჯგუფების მიერ ძალაუფლების წყაროს საერთო სოციალური ძალაუფლების სტრუქტურაში. საბანკო ფულის ოლიგარქიის ძალაუფლების ცვლა, რომელსაც აქვს კონტროლი ეკონომიკურ კაპიტალზე, მედია სექტორზე - ძირითადი საკუთრების პოზიციების კონტროლის გზით - მაგრამ ასევე აკადემიური ფონდების, გრანტების, საგამომცემლო სახლების და განსაკუთრებით წიგნის გამანაწილებელი ქსელების კონტროლის გზით, რომლებიც განსაზღვრავენ აკადემიურ სექტორს, ან მხატვრული სექტორების კონტროლს და ყველა ამ სექტორში ინტელექტუალების ქსელის დაჯილდოებასა და ორგანიზებას, ნათლად ჩანს ინტელექტუალური სექტორების, როგორც ძალაუფლების წყაროს, საქმიანობის ორგანიზება და მათი გამოყენება საერთო სოციალური ბატონობის უზრუნველსაყოფად. გერმანიაში, სადაც ფუნქციური დიფერენცირება უფრო ნათლად გაჩნდა, დომინირების ასეთი პირდაპირი გამოვლინებები აშკარა არ არის.

სწორედ ამ ინტელექტუალურ-ინტელექტუალურ ფონსა და სტრუქტურას ეწინააღმდეგება თანამედროვე ფრანგული სოციოლოგიური თეორიები და მათი ავტორების დამოკიდებულება.

2. თანამედროვე ფრანგული სოციოლოგიური თეორიის მთავარი წარმომადგენლები

თანამედროვე ფრანგული სოციოლოგიური თეორიის ტენდენციებისა და ძირითადი ფიგურების საერთო სურათზე განთავსების მიზნით, ანალიზის დასაწყისში უნდა განისაზღვროს სამი ძირითადი კონტრასტი.

პირველი ორი წინააღმდეგობა უფრო მეცნიერულ-მეთოდოლოგიური განსხვავების შედეგია, ხოლო მესამე არის პოლიტიკური ბანაკის დაყოფების სოციოლოგიაში დანერგვის შედეგი.

ერთ-ერთი სამეცნიერო წინააღმდეგობა წარმოიქმნება *Émile Durkheim*-ის ანალიზის თეორიულ-ისტორიულ მეთოდს შორის, ერთი მხრივ, და *ფრედერიკ ლე პიესის* მონაცემთა შეგროვების სტატისტიკური მეთოდი, მეორეს მხრივ, რომელიც წარმოიშვა გასული საუკუნის ბოლო ათწლეულებში. ამ განსხვავების საფუძველზე, დურხეიმი და მისი სტუდენტები ცდილობდნენ შეისწავლონ ფართო კონტექსტი და სტრუქტურები, რომლებიც წარმოიშვა სხვადასხვა საზოგადოებებსა და სხვადასხვა ცივილიზაციებში და მათი ინტეგრირება მეორადი ანალიზის საშუალებით, რომელიც დაფუძნებულია ისტორიულ და ემპირიულ ცოდნაზე, რომელიც უკვე დაგროვდა სხვადასხვა დისციპლინებში. ამის საპირისპიროდ, *Le Play* და მისი მემკვიდრე *რენე ჭიები* ყოველთვის ცდილობდნენ ფრანგული საზოგადოების ამჟამინდელი პრობლემის გაანალიზებას სტატისტიკური მონაცემების საფუძველზე. *Le Play*-ის ამ სოციოლოგიურმა ემპირიკმა აუცილებლად გამოიწვია მონაცემების თვითნებური ინტერპრეტაცია ყოველდღიური აზროვნების ნიმუშების მიხედვით, ფართო თეორიული და ისტორიული კონტექსტის გამოყოფა, მაგრამ მეორეს მხრივ, მისმა ანალიზმა, რომელიც ფოკუსირებული იყო "აქ და ახლა", მრავალი თვალსაზრისით გამოიწვია სოციოლოგიაში გავლენიანი ბიზნესისა და ადმინისტრაციული წრეების ინტერესი. *Le Play* (1806-1882) კვლევის მიმართულება გაგრძელდა რენე ვორმსის (1869-1926) მიერ, რომელმაც დააარსა ჟურნალი *Revue Internationale de Sociologie*, სოციოლოგთა ჯგუფი, რომელმაც ჩამოაყალიბა ინტელექტუალებისა და ჟურნალისტების ჯგუფი მკვეთრი განსხვავებით სოციოლოგებისგან, რომლებიც დაჯგუფდნენ დურხეიმში. ამ უკანასკნელის სკოლის წევრებმა ყურადღება და ენერგია გაამახვილეს სისტემატურ თეორიულ-ისტორიულ კვლევებზე ასკეტური დისციპლინით და ასწავლიდნენ სოციოლოგიას, რომელიც ჩანერგილია ფილოსოფიასა და ისტორიაში სორბონში. ამის საპირისპიროდ, რენე ჭიების გარშემო ჯგუფი უნივერსიტეტის გარეთ მუშაობდა ლიტერატურულ-ინტელექტუალურ სამყაროში და ეს ჯგუფი მიჰყვებოდა ინტელექტუალური საზოგადოების მოკლევადიან ფასადებს და, ყოველდღიური

აზროვნების ცნებებთან იყო დაკავშირებული, მათი ანალიზი დარჩა აზროვნების ფარგლებში, რომელიც მრავალი თვალსაზრისით ეკლექტიკური იყო.

1930-იან და აწმყოს შორის კიდევ ერთი აკადემიური კონტრასტია სოციალური მოვლენების სტრუქტურალისტური განსაზღვრა და ეგზისტენციალისტური ტენდენციები, რომლებიც ხაზს უსვამენ ინდივიდუალურ არჩევანს და ინდივიდუალურ ცნობიერებას. მიუხედავად იმისა, რომ სტრუქტურალისტური ბანაკი მოიცავდა მართლმადიდებლურ მარქსისტ ლეი ალტჰუსერს და ეთნოლოგთა უმეტესობას, მათ შორის *ლევინ-შტრაუსს*, სხვა ბანაკი შედგებოდა *ჟან-პოლ სარტრისა* და მისი ეგზისტენციალისტური წრისგან, რომლებმაც სოციალური მოვლენები მიაკვლიეს თავისუფალი არჩევანისა და თავისუფალი ცნობიერების მქონე პირებს. სტრუქტურალისტების გაზვიადება, რომლებიც სოციალურ კანონებს ხედავდნენ, როგორც მოვლენების ყველა განმსაზღვრელ განმსაზღვრელ განმსაზღვრელს და არ აძლევდნენ რაიმე როლს ინდივიდუალურ არჩევანსა და ინდივიდუალურ ცნობიერებაში, გახდა ცალმხრივი ფრანგულ ინტელექტუალურ ცხოვრებაში, როგორც ეგზისტენციალისტების პოზიცია, რომლებმაც უარყვეს ყველა სტრუქტურული განმსაზღვრელი და გაზვიადეს ინდივიდუალური არჩევანის თავისუფლება. 1960-იან წლებში *პიერ ბურდიემ* შეიმუშავა თავისი თეორიის საფუძვლები ამ უკიდურესობების უარყოფით.

სოციოლოგებისა და სოციალური მეცნიერების აღნიშნულ ჯგუფებს შორის მესამე დაპირისპირება ფრანგული საზოგადოების პოლიტიკურ ბანაკებად დაყოფის შედეგი იყო. მე -19 საუკუნის ბოლო ათწლეულებში, ყველაზე ინტენსიური პოლიტიკური დაპირისპირება ფართო კულტურულ და ინტელექტუალურ სამყაროში იყო ის, რომ ერთი მხრივ, კათოლიკე კონსერვატორებსა და მემარცხენე ინტელექტუალებს, ძირითადად მწერლებსა და ჟურნალისტებს შორის, მეორეს მხრივ. აკადემიური სფეროს შეღწევა არსებითად განისაზღვრა იმით, რომ სამართლის, საჯარო ადმინისტრაციის, პოლიტიკური მეცნიერებისა და მედიცინის სტუდენტები ძირითადად ზედა სოციალური ფენისგან იყვნენ დაკომპლექტებული, ხოლო ფილოსოფიის, ისტორიისა და განათლებისა და მასწავლებელთა მომზადების სოციოლოგიის სტუდენტები ძირითადად ქვედა შუა ფენისგან იყვნენ დაკომპლექტებული. ამ სოციალურ-სოციალურმა განსხვავებამ სპონტანურად გამოიწვია სიტუაცია, როდესაც მემარჯვენე კონსერვატიული პოლიტიკური ღირებულებები დომინირებდა იურისტების, ადმინისტრატორებისა და ექიმების განათლებაზე, ხოლო მემარცხენე ღირებულებები ჭარბობდა ფილოსოფოსების, ისტორიკოსების, სოციოლოგების განათლებაში და ა.შ. ეს ინსტიტუციური წინააღმდეგობა ავსებდა და აძლიერებდა მემარცხენე და კათოლიკურ კონსერვატიულ ინტელექტუალებს შორის წინააღმდეგობას ლიტერატურულ და ინტელექტუალურ სამყაროში.

ემილ დურხეიმის პოლიტიკური ორიენტაცია იყო "რაციონალისტურ-კონსერვატიული", რამაც იგი წინააღმდეგობა გაუწია როგორც მემარცხენე ლიტერატურულ ინტელექტუალებს, ასევე კათოლიკურ კონსერვატიულ ბანაკს. ამ ცენტრისტული ორიენტაციის გამო, მან გარკვეულწილად დაშორდა ინტელექტუალურ-პოლიტიკურ დაპირისპირებებს, რომლებიც დრეიფუსის სასამართლო პროცესმა გამოიწვია. თითქოს ისტორიული დამთხვევით, მან ასევე საფუძველი ჩაუყარა სოციოლოგიის ოფიციალური აკადემიური აღიარებისთვის

ბრძოლის წარმატებას, რამაც გამოიწვია გასული საუკუნის ბოლოს საფრანგეთში სორბონში პირველი სოციოლოგიის ფაკულტეტის ჩამოყალიბება (დურხეიმს მჭიდრო პირადი ურთიერთობა ჰქონდა საგანმანათლებლო ორგანოებთან, რომლებსაც დიდი პატივისცემა ჰქონდათ მისი სოციოლოგიური მუშაობის მიმართ მსგავსი პოლიტიკური ორიენტაციის ფონზე). დურხეიმის ადრეული გარდაცვალების შემდეგ (1917), მისი სტუდენტები, რომლებიც მის განყოფილებაში იკრიბებოდნენ, სულ უფრო მეტად იკავებდნენ ძირითად პოზიციებს ახლად დამკვიდრებულ სოციოლოგიის განყოფილებებში და ორ მსოფლიო ომს შორის ე.წ. დურხეიმელები დომინირებდნენ საფრანგეთის სოციოლოგიის მთავარ ინსტიტუტებსა და დეპარტამენტებში.

დურხეიმის თეორიამ და ისტორიულ-თეორიულმა მეთოდმა საფუძველი ჩამოაყალიბა დურხეიმური სკოლის გავრცელებისთვის. *მარსელ მაუსმა* (1872-1950) და *ლუსიენ ლევი-ბრულმა* (1857-1939) უფრო მეტი ეთნოლოგია და შეისწავლეს პრიმიტიული საზოგადოებების სტრუქტურა. მაუსმა შეინარჩუნა "საჩუქრის გაცემის" სოციალური ფუნქციების თეორიული ანალიზი, რომელმაც მნიშვნელოვანი როლი შეასრულა პრიმიტიულ საზოგადოებებში, გამოიწვია შედეგები, რამაც მოგვიანებით შთააგონა Károly Polányi- ს ეკონომიკური ინტეგრაციის სქემა "ნაცვალგების" შესახებ, მაგრამ პიერ ბურდიეს კონცეფცია "სიმბოლური კაპიტალის" შესახებ ასევე თავდაპირველად შთაგონებული იყო ამ აზროვნების სკოლის მიერ. *მორის ჰალბვაჩსი* (1877-1945) აღმოჩნდა დურხეიმის მაკროსოციოლოგიური ანალიზის დონიდან სოციალური ფსიქოლოგიური მოვლენების შესასწავლად. მისი დარჩენილი თეორიული კვლევა ფოკუსირებული იყო "სოციალურ მეხსიერებაზე", რომელშიც მან შეისწავლა ინდივიდუალური ფსიქოლოგიური მეხსიერების სოციალური განსაზღვრა.

Célestin Bouglé (1870-1940), მოგვიანებით დურხეიმის სტუდენტი, მნიშვნელოვანი იყო თანამედროვე ფრანგული სოციოლოგიური თეორიისთვის არა იმდენად მისი თეორიული მუშაობისთვის, როგორც მისი ორგანიზაციისა და ხელმძღვანელობისთვის. ბუგლე გახდა სოციალურ მეცნიერებათა დოკუმენტაციის ცენტრის დირექტორი, რომელიც მან 1930 წელს დააარსა. სორბონში ფილოსოფიის სოციოლოგიის სწავლების შემდეგ, მან შეძლო სტუდენტების ინტერესის გაღვივება სოციოლოგიის მიმართ და მის გარშემო არაერთი სტუდენტი შეკრიბა. ბუგლემ დაარღვია ვიწრო მოაზროვნეობა, რომელიც ახასიათებდა საფრანგეთის სოციალურ მეცნიერებებს, განსაკუთრებით დურხეიმის სკოლას და შეგნებული ძალისხმევა გააკეთა საერთაშორისო ურთიერთობების დასამყარებლად და საფრანგეთის სხვა ქვეყნებიდან სოციოლოგიური თეორიების პოპულარიზაციისთვის. ამრიგად, 1930-იან წლებში მან *რეიმონდ არონი* გაგზავნა სტიპენდიაზე გერმანიაში, სადაც სწავლობდა მაქს ვებერს, შემდეგ საფრანგეთში უცნობი და დაწერა მისი საფუძვლიანი შესწავლა, რამაც გზა გაუხსნა მაქს ვებერის ფრანგულ ინტელექტუალურ ცხოვრებაში დანერგვას. ანალოგიურად, *ჟან სტოცელი* ბუგლემ ამერიკაში გაგზავნა, სადაც სტოცელმა შეისწავლა ემპირიული მონაცემების შეგროვების სოციოლოგიური მეთოდები პოლ ლაზარსფელდთან.

ნებისმიერ შემთხვევაში, ორ მსოფლიო ომს შორის პერიოდი არ იყო ხელსაყრელი საფრანგეთის სოციოლოგიის შემდგომი განვითარებისთვის. მიუხედავად იმისა, რომ დურხეიმის სკოლის დომინირება დაიწყო, არ იყო ახალი

თეორიული მიმართულებების ან სხვადასხვა სოციოლოგიური მეთოდების მიმართ. მეორე მსოფლიო ომის მომდევნო წლებში სცენა დაიდგა. ეს განპირობებული იყო იმით, რომ უფრო ზუსტი სოციოლოგიური მონაცემების საჭიროება მნიშვნელოვნად გაიზარდა ცენტრალიზებული სახელმწიფო დაგეგმვის ინსტიტუტების განვითარებით, ნაწილობრივ ომის მოთხოვნების გამო და ნაწილობრივ ე.წ. "სოციალური ეკონომიკის" გამო. გარდა ამისა, სახელმწიფო ეკონომიკური მართვის საჭიროება ასევე მნიშვნელოვანი ფაქტორი იყო სახელმწიფო ეკონომიკის განვითარებაში. ამრიგად, სხვადასხვა სამინისტროების გარდა, შეიქმნა მთელი რიგი დაგეგმვისა და სტატისტიკური ინსტიტუტები, რომლებიც სპეციალიზირებულნი არიან მონაცემთა და სოციალური პრობლემების ანალიზში ვიწრო სივრცეში. ამან ორი მნიშვნელოვანი გავლენა მოახდინა საფრანგეთის სოციოლოგიაზე. ერთი მხრივ, მან შეაფასა თეორიები, რომლებიც ეხებოდა ზოგად სოციალურ სტრუქტურებს, რასაც უფრო სპეციალიზებული სოციოლოგიების გავრცელება მოჰყვა, ხოლო მეორეს მხრივ, იგი მხარს უჭერდა სოციოლოგიურ მეთოდებს დურხეიმური სკოლის ისტორიულ-თეორიული მეთოდების სტატისტიკურ მონაცემებზე დაყრდნობით. ყურადღება გამახვილდა არა "თანამედროვე" საზოგადოებების კონკრეტულ რეგულარებებზე, არამედ ფრანგული საზოგადოების კონკრეტული მონაკვეთის სტატისტიკურად ზუსტ ცოდნაზე "აქ და ახლა".

რამდენიმე წლის განმავლობაში, ამ გაზრდილმა მოთხოვნამ ემპირიულ სოციოლოგიურ კვლევაზე აიძულა სოციოლოგიის ორგანიზაციული საფუძვლების ტრანსფორმაცია. დაარსდა ემპირიული ხასიათის არაერთი სოციოლოგიური ინსტიტუტი, რომელიც მოითხოვს სოციოლოგიების მომზადების რესტრუქტურირებას. დურხეიმის თავდაპირველი წარმატების შემდეგ, სოციოლოგია აღიარებული იყო უნივერსიტეტის დისციპლინად, მაგრამ 1958 წლამდე საფრანგეთში არ არსებობდა დამოუკიდებელი სოციოლოგიის განათლება. მოგვიანებით სოციოლოგებმა თავდაპირველად შეისწავლეს ისტორია ან ფილოსოფია და მხოლოდ ამ დისციპლინაში შეისწავლეს სოციოლოგია (რაც განმარტავს თეორიულ-ისტორიული მეთოდის უპირატესობას ფრანგულ სოციოლოგიაში 1950-იან წლებამდე და ემპირიული სოციოლოგიური კვლევის ნაკლებობა). სრულად გაწვრთნილ სოციოლოგებზე მზარდმა მოთხოვნამ საბოლოოდ შესაძლებელი გახადა სოციოლოგიის სპეციალობით 1958 წლიდან. ჯერ კიდევ 1940-იანი წლების ბოლოს, *ცენტრი d'Etudes სოციოლოგია* (სოციოლოგიური კვლევების ცენტრი) შეიქმნა სამეცნიერო ინსტიტუტების ცენტრალური ფრანგული ქსელის ფარგლებში, სპეციალიზებულ სოციოლოგიურ ინსტიტუტებთან და სხვადასხვა სამინისტროების სტატისტიკურ დეპარტამენტებთან ერთად, რათა უზრუნველყოს ფინანსური რესურსები ფართო ემპირიული კვლევისთვის. ჟან სტოეცელი, რომელიც სწავლობდა ამერიკულ ემპირიულ სოციოლოგიას ლაზარსფელდთან, გახდა ცენტრის დირექტორი 1949 წელს და შექმნა მთელი თაობის სოციოლოგები. სტოეცელმა შეგნებულად დაარღვია დურხეიმური სკოლის ტრადიცია და, დურხეიმისგან განსხვავებით, დავიწყებული Le Play- ს თეორიული წინამორბედი უწოდა. მართალია, ამ მხრივ, ემპირიულ-სტატისტიკურ პერფექციონიზმთან ერთად, თან ახლდა ფრანგული სოციოლოგიის თეორიული გადატაკება და კვლევის ფოკუსი გადავიდა გამძლე სტრუქტურების შედარებითი

შესწავლიდან თანამედროვე ფრანგული საზოგადოების ყოველდღიურ პრობლემებზე.

მაშინაც კი, როდესაც კვლევის ობიექტი შევიწროვდა, უფრო მკაცრმა ემპირიულმა მეთოდებმა დაიწყეს სოციოლოგიის მაღალი პროფილის მიცემა ფრანგულ ინტელექტუალურ ცხოვრებაში. მაგალითად, 1950-იან წლებში *ჟორჟ ბალანდიეს* გავლენიანმა ნამუშევრებმა შეისწავლა კოლონიზებული საზოგადოებების შიდა სტრუქტურული პრობლემები და კოლონიზებულ მოსახლეობასა და კოლონიზაციის ძალას შორის მრავალი ძალაუფლების ურთიერთობა. მრავალი თვალსაზრისით, ეს იყო ბალანდიეს კვლევა, რომელიც ხელს უშვებოდა კოლონიური დამოკიდებულების გაუქმებას და საფუძველი მოამზადა საფრანგეთის ინტელექტუალურ ცხოვრებაში მისი ინტელექტუალური მიღებისთვის.

გარდა იმისა, რომ ემპირიული სოციოლოგიის დაშლა და გავრცელება, თეორიული სოციოლოგია ასევე განაგრძობდა განვითარებას მეორე მსოფლიო ომის მომდევნო წლებში. ამის გასაგებად, აუცილებელია მთლიანად ფრანგული ინტელექტუალური ცხოვრების ძირითადი ბანაკების იდენტიფიცირება, რადგან თეორიული სოციოლოგიური დენები მრავალი თვალსაზრისით იყო განსაზღვრული ამ ფართო ბანაკებით (როგორც უკვე შევთავაზე, ეს არის საფრანგეთის თეორიულ სოციოლოგიურ დენებს შორის კონტრასტების კიდევ ერთი გადამწყვეტი განზომილება, შიდა მეთოდოლოგიურ-სამეცნიერო ბანაკის განყოფილებების გარდა). ამის გასაგებად მნიშვნელოვანია აღინიშნოს, რომ განსხვავება მემარცხენე პარიზულ ლიტერატურულ ინტელექტუალებსა და კონსერვატიულ ეროვნულ ინტელექტუალებს შორის, რომლებიც ცნობილია მე-19 საუკუნის ბოლოდან, მკვეთრად გამკაცრდა საფრანგეთის ინტელექტუალურ ცხოვრებაში მეორე მსოფლიო ომის შემდეგ. ეს უკანასკნელი ყოველთვის ძლიერი იყო, მაგრამ ამ წლების შემდეგ მარცხენა ლიტერატურულ-ინტელექტუალურ წრეებს მნიშვნელოვანი პოზიციებიც ჰქონდათ.

ამის მნიშვნელოვანი საფუძველი იყო საფრანგეთის კომუნისტური პარტიის პრესტიჟი ომისა და ოკუპაციის დროს წინააღმდეგობის გაწევაში, რამაც მას დიდი წილი მისცა ომის შემდგომ წლებში და ზოგჯერ როლი მთავრობაში. პარიზში ლიტერატურულ-ინტელექტუალური წრეების სიმპათიების დიდი ჯგუფები შეუერთდნენ კომუნისტებს, ხოლო ჟან-პოლ სარტრემ ორგანიზება გაუწია ლიტერატურულ-ინტელექტუალურ წრეებს პარიზში ჟურნალის, *Les Temps Modernes*-ის დაარსებით. "ჩადენილი ინტელექტუალური" როლი, რომელიც ყოველთვის ფხიზლობს ყველა პრობლემაზე და ყოველთვის ერთობლივად აპროტესტებდა, ასევე გავრცელებული იყო სოციალურ მეცნიერებებსა და სოციოლოგიაში, რადგან ეს დისციპლინები, როგორც ვთქვი, ტრადიციულად ერთგული იყო მემარცხენე ღირებულებების მიმართ. მათი იდეალიზებული მეგობრობა საბჭოთა კავშირთან მხოლოდ ნაწილობრივ დასრულდა საბჭოთა ჯარების რეალობებით, რომლებიც 1956 წელს უნგრეთის აჯანყების წინააღმდეგ მიდიოდნენ.

სოციოლოგიურ თეორიაში და ზოგადად სოციალურ თეორიაში, ორი ტენდენციის შეტაკება ერთი მხრივ ჟან-პოლ სარტრის მიერ მიიტანეს, ხოლო მეორე მხრივ რაიმონდ არონი. არონი ცდილობდა ენთუზიაზმისა და დაუფიქრებელი

მემარცხენე ინტელექტუალის ფიგურის კონტრასტს უფრო რეალისტურ და პროფესიულ ინტელექტუალთან, ხოლო 1950-იანი წლების დასაწყისში დაწერა "ჩადენილი ინტელექტუალური" გავრცელების შემზარავი კრიტიკა, ფიგურა, რომელიც გაუცხოებულია რეალობისგან და ღრმად ემოციურად ერთვის უტოპიურ მემარცხენე იდეებს, სახელწოდებით "ინტელექტუალური ოპიუმი".

ჟორჟ გურვიჩი (1897-1965) ითვლება მეორე მსოფლიო ომის შემდგომი საფრანგეთის სოციოლოგიური თეორიის "დიდ მავერიკად". გურვიჩი, წარმოშობით რუსული წარმოშობის, ბოლშევიკური რევოლუციის შემდეგ საფრანგეთში ემიგრაციაში წავიდა და 1945 წელს სტრასბურგში სოციოლოგიის პროფესორი გახდა. მან ომის წლები გაატარა ამერიკაში, მაგრამ მისთვის ემპირიული ამერიკული სოციოლოგია შეიძლება მხოლოდ უარყოფილიყო და საფრანგეთში დაბრუნების შემდეგ იგი მუშაობდა ყოველსმომცველ თეორიაზე სიკვდილამდე. გურვიჩი მნიშვნელოვანი ფიგურა იყო ოფიციალურ ფრანგულ სოციოლოგიაში 1950-იანი წლების ბოლომდე. მან თავი დააღწია როგორც ინტელექტუალურ ბრძოლებს სარტრის *Les Temps Modernes*- ისა და მოწინააღმდეგე ესპრიტის (საფრანგეთში კათოლიკური ნაციონალისტური ინტელექტუალური ბანაკის მთავარი ჟურნალი) და მზარდი ემპირიული სოციოლოგიისგან და შეიმუშავა აბსტრაქტული და რთული კონცეპტუალური აპარატის თეორია. მაგრამ ერთი მხრივ, არავინ მიჰყვებოდა ამ თეორიას და მეორესთვის მოწაფეები არ იკრიბებოდნენ მის გარშემო. როდესაც მისი ვადა დასრულდა და ის გარდაიცვალა, მისი ნამუშევრები მასთან ერთად გარდაიცვალა - ყოველგვარი შედეგების გარეშე. (რაც, რა თქმა უნდა, არ გამორიცხავს მოგვიანებით რენესანსის შესაძლებლობას).

გურვიჩის პოზიციამ და მისი თეორიის ოფიციალურმა დომინირებამ არ გამოიწვია ვებერიული მიღება, რომელიც რეიმონდ არონმა წამოიწყო დურხეიმის შემდეგ ფრანგული სოციოლოგიური თეორიის განაყოფიერების მიზნით. თავად არონი ნაწილობრივ იყო ეროვნული კონსერვატიული ბანაკის კუთვნილი პოლიტიკური ჟურნალისტი და 1955 წლამდე არ დაინიშნა სორბონის პროფესორად. პიერ ბურდიუ დაიწყო როგორც მისი თანაშემწე 1960-იანი წლების დასაწყისში და მოგვიანებით გახდა ალბათ ყველაზე დიდი ფიგურა თანამედროვე ფრანგულ სოციოლოგიურ თეორიაში, როგორც სოციოლოგიური ჯგუფისა და ინსტიტუტის ხელმძღვანელი.

Raymond Aron- ის პოლიტიკური შეხედულებები მრავალი თვალსაზრისით გაიზიარა *მიშელ კროზიერმა*, რომელიც, არონის მსგავსად, ფუნდამენტურად მტრულად იყო განწყობილი "სალონის ინტელექტუალების" პარიზული წრეების მიმართ. კროზიერმა სისტემატურად შეისწავლა თანამედროვე ბიუროკრატიის ფენომენები - ამერიკული მერტონის დახატვა და მაქს ვებერის ადრეული ანალიზი - და მისმა წიგნმა დიდი გავლენა მოახდინა საფრანგეთის მიღმა. "დაბლოკილი საზოგადოების" (*La société bloquée*) თეორიით, მან გაანალიზა 1960-იანების სტრუქტურული აჯანყება და სოციალური რეალობა, რომელიც მის გაღვიძებაში განვითარდა. ამ თეორიის თანახმად, ფრანგული საზოგადოების ძირითადი პრობლემა - და 68-ის სოციალურ-პოლიტიკური აჯანყება მისი ზედაპირული გამოვლინება იყო - არის ის, რომ მისი პოლიტიკური სფერო ზედმეტად ბიუროკრატიზებულია და, შესაბამისად, ვერ ახერხებს დროულად რეაგირებას დამაბულობის ზრდაზე. მხოლოდ მაშინ, როდესაც კრიზისმა შეირყა საზოგადოება,

არის პოლიტიკური სფერო, რომელსაც შეუძლია შექმნას ახალი დღის წესრიგი მისი მართვისთვის. ეს "დაბლოკილი საზოგადოება" შეიძლება წარმოიშვას სადმე, თუ პოლიტიკა დე-ბიუროკრატიზებულია, თქვა კროზიერმა.

ბოლოდროინდელი ფრანგული სოციოლოგიური თეორიის კიდევ ერთი გავლენიანი ფიგურაა *ალენ ტურაინი*, რომელიც 1960-იან წლებში სამრეწველო სოციოლოგიაში ემპირიული მუშაობის გარდა, ცდილობდა თავისი თეორიული საფუძვლები ცნობილი გამხდარიყო მოქმედების ყოვლისმომცველი თეორიით. მისი მთავარი იდეაა ხაზი გავუსვა სოციალური ცვლილებების ძალებს და სოციალური მოძრაობების "ექსრეალიზაციას", კოლექტიურ აქტორებს. ეს მოძრაობები ვერ მიაღწევს მათი ორგანიზაციისთვის საჭირო თვითრეფლექსიის მაღალ დონეს და სოციოლოგის ამოცანაა გააანალიზოს ინდივიდუალური მოძრაობები გარედან და დაეხმაროს მათ რეფლექსური ცნობიერების მაღალ დონეზე. ტურაინის ამოცანის ეს განმარტება აშკარად აშორებს სოციოლოგიას მეცნიერების ანალიტიკურ-შემეცნებით ხასიათს იდეოლოგიურ-სოციოლოგიური მიმართულებით, რაც დასტურდება მის გარშემო საზოგადოების ყურადღების სოციოლოგებმა ბოლო წლებში, როგორც აქტივისტები სხვადასხვა მარცხენა მოძრაობებში.

პიერ ბურდიეს გარდა, მხოლოდ *რეიმონდ ბუდონმა* წარმოადგინა თანამედროვე ფრანგული სოციოლოგიური თეორიის მართლაც ყოვლისმომცველი თეორია. 1960-იან წლებში ბუდონმა გამოაქვეყნა ლაზარსფელდის მეთოდოლოგიური ნამუშევრები ფრანგულ ენაზე და გააანალიზა ეს მეთოდები მის კვლევებში. ბოლო ათწლეულების განმავლობაში, ის სულ უფრო მეტად გახდა მეთოდოლოგიური ინდივიდუალიზმის მნიშვნელოვანი ფიგურა საფრანგეთში, მაგალითად, *კარლ-დიტერ ოპი* გერმანიაში, მაგალითად, ან *ჯონ ელსტერი* და *ჯეიმს კოლმენი* ამერიკაში. ეს ტენდენცია ფართოდ გავრცელდა, განსაკუთრებით ეკონომიკურად ორიენტირებულ და გაწვრთნილ სოციოლოგებს შორის და მისი თეორიული საწყისი წერტილები თითქმის ყველა თვალსაზრისით ეწინააღმდეგება ყველაზე ყოვლისმომცველ სოციოლოგიურ თეორიებს. პიერ ბურდიეს თეორია, მეორეს მხრივ, უკეთესად ჯდება.

ამ უხეში მიმოხილვის დასასრულებლად, აუცილებელია *განვიხილოთ ჟან-ფრანსუა ლიოტარდის* პოსტმოდერნული საზოგადოების თეორია და *მიშელ ფუკოს* საზოგადოების თეორია. ეს ორი თეორია, სხვადასხვა ხარისხით, ბოლო წლებში ყველაზე განხილულ თეორიებს შორისაა ფილოსოფოსებს, სოციოლოგებსა და პოლიტიკურ მეცნიერებს შორის მთელ დასავლურ სამყაროში. ამიტომ, მიუხედავად იმისა, რომ ისინი არ ჯდება სოციოლოგიური თეორიის ვიწრო ჩარჩოში, მათ ცალკე განიხილავენ შემდეგ თავებში.

თავი X Foucault, Lyotard, Touraine

1. მიშელ ფუკოს ინტელექტუალური განვითარება

Foucault დაამთავრა ფილოსოფია 1946 წელს და განაგრძო ფსიქოლოგიისა და ფსიქოპათოლოგიის შესწავლა. მისი აკადემიური ნაშრომი წარმოიშვა ერთი მხრივ, მეცნიერებისა და ფილოსოფიური ეპისტემოლოგიის ისტორიის კვებაზე, ხოლო მეორე მხრივ ისტორიის სფერო. თუმცა, ამ ნაწილობრივი ანალიზის მიღმა, ეს ყოველთვის იყო საზოგადოებების ორგანიზება, მათი ცვლილებები და საზოგადოების შესახებ ცოდნის ორგანიზაციის ცვლილებები, რომლებიც ნამდვილად დაინტერესდნენ ფუკოს აზროვნებით და სწორედ ამ თვალსაზრისით ჰქონდა მას რეალური გავლენა, თუმცა მის ნამუშევრებს მუდმივად ამუშავებენ დაინტერესებული ვიწრო დისციპლინური თემები (მედიცინის სოციოლოგია, კრიმინოლოგია, მეცნიერების ისტორია, მეცნიერების ფილოსოფია და ა.შ.). შეუძლებელია წარმოიდგინოთ თანამედროვე ფრანგული სოციოლოგიური თეორია Foucault- ის მუშაობის გარეშე, ყოვლისმომცველი მიდგომის გამო, რომელიც აკავშირებს მის ნამუშევრებს. მისი განხილვის აუცილებლობა კიდევ უფრო გამყარებულია იმით, რომ ბოლო ათწლეულების განმავლობაში იგი გახდა ერთ-ერთი ყველაზე ცნობილი ფიგურა ფრანგ სოციალურ მეცნიერებს შორის მთელ დასავლურ სამყაროში, გავლენა, გონება, რომელიც ხშირად სცილდება აკადემიურ-სამეცნიერო სფეროს და მისი პოპულარიზებული შეხედულებები გავრცელდა, როგორც მოდური თეორია ინტელექტუალურ-ინტელექტუალურ საზოგადოებაში. (მაგალითად, მიუხედავად იმისა, რომ სოციალური მეცნიერების ციტირების ინდექსი ბოლო 5 წლის განმავლობაში გვიჩვენებს 7,000 ციტირებას Foucault- ის მუშაობისთვის, ეს მაჩვენებელი არის 3,000 ბურდიესთვის, 2,500 ლუმანისთვის და 4,000 ჰაბერმასთვის.)

ეს უკანასკნელი ეფექტი ასევე შესაძლებელი გახდა იმით, რომ Foucault, 1940-იან წლებში Ecole Normale Supérieure- ში სწავლისას, სოციალიზაცია მოახდინა თეორიულ-კომუნისტურ მსოფლმხედველობაზე, შემდეგ გავრცელდა იქ და მოგვიანებით გახდა აქტიური და ორგანიზებული მემარცხენე ინტელექტუალური წრეები პარიზში, ხოლო მემარცხენე ინტელექტუალური და ფინანსური წრეები დასავლური სამყაროს მთავარ ინტელექტუალურ ცენტრებში, ეს პარიზული ინტელექტუალური ჯგუფები ცხოვრობდნენ და დღემდე ცხოვრობენ უახლოეს კონტაქტში (იხ. რიფელი 1993). ამრიგად, კულტურული დიფუზიის გაბატონებული ძალები საერთაშორისო დონეზე ასევე პასუხისმგებელი არიან ამ საერთო შედეგზე. ფუკოს ადრეული სიკვდილის შემდეგ (1984), მისი თეორიის ინტელექტუალური გავლენა გაძლიერდა, მაგრამ ეს ხშირად ართულებს მისი რეალური მეცნიერული

მიღწევების შეფასებას. (ბურდიემ, 1990-იანი წლების დასაწყისში შეერთებულ შტატებში ფუკოს თეორიის განხილვისას, აღნიშნა, რომ მისმა ჰომოსექსუალობამ და შიდა - ის სიკვდილმა მას სიმბოლურად ტრაგიკული ფიგურა გახადა გარკვეული ამერიკელი ინტელექტუალებისთვის, რომლებიც შემფოთებულნი იყვნენ "სხვადაყოფნით" და რომლებიც დომინირებდნენ მასმედიაზე და რომ მისი რეალური ნამუშევრები დაჩრდილული იყო ამ კონკრეტული მიღებით.)

Foucault- ის პირველი წიგნი, *Histoire de la folie* (სიგიჟის ისტორია), გამოქვეყნდა 1961 წელს. მასში მან სცადა რეკონსტრუქცია, ფართო ემპირიული საფუძველზე, "ნორმალური" და "არანორმალური" ისტორიული მკურნალობის ცვლილებები. ისტორიულად ცვალებად აღქმაში სიგიჟე, ქცევისა და აზროვნების გადახრა ნორმალურად ითვლებოდა (შუა საუკუნეებში იგი განიხილებოდა, როგორც წმინდანის თაყვანისცემა, ხოლო თანამედროვე დროში იგი განიხილებოდა, როგორც ინტელექტუალური და ეთიკური აბერაცია, ჯგუფებთან ერთად, რომლებიც სხვადასხვა გზით აღიქმებოდნენ, და თანამედროვე დროში ფსიქიურად დაავადებული განიხილება, როგორც გიჟური და იზოლირებული, როგორც ავადმყოფი), Foucault ფაქტობრივად ცდილობს აღადგინოს "ნორმალურობის" და მისი ლიმიტების სულ უფრო მკვრივი ქსელი, მისი წესების მშენებლობა და მისი ქცევის მყარი ხასიათი. იგი აანალიზებს ამ პრობლემის შემდგომ ასპექტებს თავის 1963 წლის წიგნში *Naissance de la clinique* (კლინიკის დაბადება), რომელშიც, ჯანდაცვის დაწესებულებების ქსელის განვითარების გარდა, მისი ანალიზი თანამედროვე მედიცინის ხედვის ტრანსფორმაციის შესახებ განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია მისი შემდგომი თეორიული განვითარებისთვის. ეს მასალა შემდგომში შემუშავებულია 1960-იანების მეორე ნახევრის ორ ეპისტემოლოგიურ წიგნში, *Les mots et les choses* (1966) და *L'archéologie de savoir* (1969), რომელიც მოიცავს ანალიზში მრავალი სხვა დისციპლინის ისტორიულ ტრანსფორმაციას.

ამ ორი თანმიმდევრული ტომის ანალიზი არსებითად იკვლევს ცოდნის ორგანიზებას მკაცრი აკადემიურ-სამეცნიერო აზროვნების თვალსაზრისით, სამეცნიერო იდეებისა და მათი ავტორების ისტორიაში კრიტიკული ნამუშევრების კრიტიკის თვალსაზრისით. განსაკუთრებით 1969 წლის ნაშრომში, Foucault- ის იდეა ცოდნის არქეოლოგიის შესახებ, როგორც იდეების ისტორიაში კვლევის უფრო ხარისხობრივი მეთოდი, ნათლად არის წარმოდგენილი იდეების ტრადიციული ისტორიებისგან განსხვავებით. მისი არგუმენტის არსი შეიძლება მოკლედ შეჯამდეს შემდეგნაირად: ჩვენ უნდა უარვყოთ იდეების ისტორიის ტრადიციული ორგანიზების კატეგორიები, როგორცაა ბიოლოგია, ბუნებრივი ისტორია, ფილოსოფია და ა.შ., და ამის ნაცვლად გამოვიყენოთ დისკურსიული წარმონაქმნები, როგორც ნებისმიერი წინადადების საერთო კონტექსტი. ასეთი დისკურსიული ფორმირება ხასიათდება ასაკობრივი სპეციფიკური ობიექტებით და ამ ობიექტების გამოყოფისა და მოწყობის მშენებლობის სპეციფიკური წესებით, ტერმინების სპეციფიკური ტერმინებით. მნიშვნელოვანია, რომ Foucault აკრიტიკებს ტრადიციულ ძალისხმევას იდეების ისტორიაში, რომლებიც ცდილობენ დისციპლინის წინამორბედების ძებნას მრავალი ეპოქის საშუალებით. ამის საპირისპიროდ, იგი ამტკიცებს, რომ ნებისმიერი ფორმალური მსგავსების მიღმა, სხვადასხვა ეპოქის ყოვლისმომცველი ინტელექტუალური კონტექსტი წარმოქმნის სხვადასხვა დისკურსულ ფორმირებებს ობიექტის მშენებლობისა და მიდგომების

სხვადასხვა წესებით და, შესაბამისად, იდეების ადეკვატური ისტორია - მისი არქეოლოგია- ცდილობს ყურადღება გაამახვილოს უწყვეტობის შესწავლაზე და განიხილოს კონცეფცია ან ობიექტი მისი ადგილობრივი ღირებულების თვალსაზრისით კონკრეტული ფორმირების ფარგლებში. კიდევ ერთი განსხვავება Foucault- ის არქეოლოგიურ მეთოდსა და იდეების ტრადიციულ ისტორიას შორის არის ის, რომ მას არ სურს შეზღუდოს ობიექტის ან კონცეფციის შესწავლა მისი დისკუსიისა და თემატიზაციის ანალიზზე მეცნიერებაში, მაგრამ ასევე მოიცავს ამ საკითხებთან არასამეცნიერო ჩართულობის ანტრეპრენებს. გამოძიების სფეროს გაფართოების მიზნით, იგი ავითარებს დისკურსიული პრაქტიკის კატეგორიას, რომელსაც იგი განასხვავებს სამ ბარიერად, რაც მიუთითებს რეფლექსურ-ცნობიერების უფრო დიდ განვითარებაზე, რაც წარმოადგენს მეცნიერულობის უფრო მაღალ ხარისხს ამ თემასთან ურთიერთობაში. შესაბამისად, თემაზე დისკურსი შეიძლება ორგანიზებული იყოს, როგორც მარტივი დისკურსიული ფორმირება, რომელიც წარმოადგენს რეფლექსურობის მინიმალურ, ჩვეულებრივ ხარისხს. ამ დისკურსს შეუძლია გადალახოს პირველი ბარიერი, ეპისტემოლოგიური ბარიერი, როგორც კი უფრო ნათელი ძირითადი ცნებები ენიჭება საკითხის განხილვას (Foucault- ის მაგალითი ეხება მეცხრამეტე საუკუნის პირველი ნახევრის ფსიქოლოგიურ ინიციატივებს). იხილეთ Foucault 1981: 253-283 ზემოთ ნახსენები 1969 წლის წიგნის გერმანული თარგმანისთვის). შემდეგი ბარიერი არის ეპისტემოლოგიური ბარიერი, სადაც დისკურსმა უკვე ჩამოაყალიბა ძირითადი კონცეფციების განწმენდა და მათი ურთიერთკავშირი კონსტრუქციული კანონებისა და სისტემური ფორმით. დაბოლოს, დისკურსს ასევე შეუძლია გადალახოს მესამე ბარიერი, ფორმალიზაციის ბარიერი, სადაც ძირითადი კონცეფციებისა და ობიექტების კონსტრუქციების რეფლექსურობა განსაკუთრებით მაღალ დონეს აღწევს. Foucault- ის ფორმალიზების მაგალითია მათემატიკა, მაგრამ ის სხვა სახის ფორმალიზაციასაც მიიჩნევს. საერთო ჯამში, Foucault ამტკიცებს, რომ ნებისმიერი თემის განხილვის ისტორიულ ანალიზში უნდა გაითვალისწინოთ ეს სამი ბარიერი და რომ მათი შესწავლისას ყურადღება უნდა გამახვილდეს რეკონსტრუქციის პროცესებზე ყოველი ბარიერის მიღწევის შემდეგ. მისი არქეოლოგიური მეთოდი უფრო ფართოა, ვიდრე იდეების ტრადიციული ისტორია, რადგან იგი განიხილავს მხოლოდ დებატებს, რომლებმაც მიაღწიეს სამეცნიერო ზღვარს. მეორეს მხრივ, იგი თვლის, რომ მეტი უწყვეტობა უნდა დაინერგოს გამოძიების ამრიგად გაფართოებულ სფეროში და აკრიტიკებს იდეების ისტორიის შემუშავებას, რომელიც მიზნად ისახავს "ინტელექტუალურ წინაპრებს".

ამ ეტაპზე უკვე უნდა აღინიშნოს, რომ 1970-იანების მეორე ნახევრიდან Foucault ცვლის თავის ანალიზს ახალი მეთოდიდან, რომელიც შემოიფარგლება აკადემიურ-სამეცნიერო სფეროს კრიტიკით ძალაუფლების კრიტიკამდე და, ცოდნისა და ძალაუფლების დაკავშირებისას, წარმოადგენს ცოდნის არქეოლოგიას, ან ახალ ტერმინში: ცოდნის გენეალოგია, როგორც დომინანტური ცოდნის დედიფერენცირების მეთოდი. და ეს არის ეს უკანასკნელი ანალიზი, კერძოდ, რომელმაც Foucault იმდენად დიდი გავლენა მოახდინა ინტელექტუალურ ინტელექტუალურ წრეებში. აქცენტის ამ ცვლილებას ხელი შეუწყო Foucault- ის წიგნმა *Surveiller et punir* (Surveillance and Punishment-published in Hungarian in 1990), რომელიც გამოქვეყნდა 1975 წელს წლების განმავლობაში დეტალური კვლევის

შემდეგ, რამაც შეისწავლა ცვლილებები დისციპლინის სოციალურ ორგანიზაციაში და ძალა, რომელიც მას ადასრულებს. დაუყოვნებლივ მას შემდეგ, რაც 1976 წელს მან გამოაქვეყნა *La volonté de savoir* (The Will to Know), როგორც "სექსუალობის ისტორიის" ექვსტომიანი სერიის პირველი ნაწილი, რომელშიც მან განაგრძო ცოდნისა და ძალაუფლების გადაჯაჭვვის ანალიზი. 1980-იანი წლების პირველ ნახევარში, მისი ცხოვრების ბოლო წლებში, მან გამოაქვეყნა თავისი ტომები *L'usage des plaisirs* (სიამოვნების გამოყენება) და *La souci de soi* (The Care of Self), რომელიც ასევე ეხებოდა სექსუალობას და მეოთხე ტომი, რომელიც უკვე დაბეჭდილია მისი გარდაცვალების დროს 1984 წელს, გამოქვეყნდა შემოკლებული ფორმით სათაურით *Les aveux de la თავმჯდომარე* (სხეულის აღსარება). (უფრო დეტალური ანალიზისთვის იხილეთ Szakolczay 1991: 36-41).

შემდეგში, ჩვენ უფრო ახლოს გადავხედავთ Foucault- ის ორ ანალიზს. პირველ რიგში, ჩვენ განვიხილავთ მეცნიერებასა და ძალას შორის ურთიერთობის ანალიზს, რომელიც დაფუძნებულია Foucault- ის 1976 წლის ლექციაზე და ამ ანალიზის ზოგიერთ კრიტიკულ ასპექტზე, შემდეგ კი მოკლედ განვიხილავთ მის ანალიზს დისციპლინისა და სასჯელის ისტორიული ცვლილებების შესახებ.

1.1 მეცნიერებისა და გენეალოგიის ისტორია

Foucault- ის მეცნიერებისა და ძალაუფლების ანალიზი და მათი ურთიერთდაკავშირება 1970-იანი წლების დასაწყისიდან მისი მუშაობის ცენტრალურ ბირთვს ქმნის. მისი ანალიზის გავლა არის დისერტაცია, რომ არსებული სოციალური სტრუქტურები უზრუნველყოფენ ძალაუფლების არსებობას, რომლებიც ეყრდნობიან დღის დომინანტურ ცოდნას და რომ ინსტიტუტები, რომლებიც უზრუნველყოფენ ამ დომინანტურ ცოდნას, მეორეს მხრივ, მარგინალიზაციას ან დისკვალიფიკაციას უკეთებენ ცოდნას, რომელიც ეწინააღმდეგება მას. ამ დომინანტური ცოდნის ინსტიტუციონალიზაცია და, შესაბამისად, დისკვალიფიცირებული ცოდნის მარგინალიზაცია ევროპაში შუა საუკუნეებიდან გათვალისწინებულია მეცნიერების მიერ, როგორც ინსტიტუციური სისტემა. Foucault აყალიბებს ამას, დაწყებული დებატები მარქსიზმის მეცნიერულობის შესახებ, შემდეგნაირად: "(...) რა სახის ცოდნა გვინდა დისკვალიფიკაცია იმ მომენტში, როდესაც ჩვენ ვეკითხებით: "მეცნიერებაა?" რა სახის ლაპარაკი, დისკურსიული საგნები (...) გვინდა "შემცირება", როდესაც ვამბობთ: "მე, ვინც ამ დისკურსს ატარებს, სამეცნიერო დისკურსს ვატარებ და მე მეცნიერი ვარ?" რა სახის თეორიულ-პოლიტიკურ ავანგარდი გვინდა, რომ იზოლირება მოახდინოს მის გარშემო გავრცელებული ცოდნის შეწყვეტილი ფორმებისგან? როდესაც ვხედავ მარქსიზმის სკიენტიზმის დადგენის მცდელობას (...), თქვენ მარქსისტულ დისკურსებსა და მათ წარმომადგენლებს ანიჭებთ ძალაუფლების შედეგებს, რომელსაც დასავლეთი და შუა საუკუნეები მიეკუთვნებოდნენ მეცნიერებას და ინახავდნენ მათ, ვინც სამეცნიერო დისკურსებში მონაწილეობს" (Foucault 1992:368).

მეცნიერება ასევე მხარს უჭერს დამკვიდრებულ ძალაუფლების სტრუქტურებს, ერთი მხრივ, წარმოადგენს ფორმებს და ქვედანაყოფებს, რომლებიც ფუნქციონალურია არსებული ძალაუფლების სტრუქტურებისთვის, როგორც მარადიული და მოცემული - და ამით უგულებელყოფს ისტორიულად განსხვავებულ თემატიზაციას - და, მეორეს მხრივ, პოტენციურად წინააღმდეგობრივი "ადგილობრივი ცოდნის" დისკვალიფიკაციას, როგორც უფრო დაბალი და არალეგიტიმური. ამ მეცნიერებისა და ძალაუფლების თეზისების გამოსავლენად, ფუკალტმა შეიმუშავა გენეალოგიის მეთოდი, რომელიც მას ეწინააღმდეგება მეცნიერების პოზიტივისტურ ისტორიოგრაფიას და რომლის მიზანია "დაქვემდებარებული მეცნიერის" განთავისუფლება. მოდით განვიხილოთ ეს Foucault- ის ფორმულირებაში უფრო გრძელი ციტირებით:

"დაქვემდებარებული ცოდნით ვგულისხმობ ორ რამეს: პირველ რიგში, ვგულისხმობ ისტორიულ შინაარსს, რომელიც დაკრძალეს და იმალება ფუნქციონალისტური თანმიმდევრულობის ან ფორმალური სისტემატიზაციის ქვეშ. კერძოდ, ეს არ არის თავშესაფრის სემიოლოგია და არც გადახრის სოციოლოგია, რამაც შესაძლებელი გახადა თავშესაფრის ეფექტური კრიტიკა და ასევე ციხე, არამედ ისტორიული შინაარსის დაუყოვნებელი გაჩენა. ამის მიზეზი უბრალოდ ის არის, რომ მხოლოდ ისტორიული შინაარსი შესაძლებელს ხდის კონფლიქტისა და ბრძოლის დესტრუქციული ეფექტების ხელახლა აღმოჩენას, რომლებიც უნდა იყოს ბუნდოვანი ფუნქციონალისტის მიერ დაწესებული ბრძანებით ან აზროვნების სისტემატიზირებით. დაქვემდებარებული ცოდნა არის ისტორიული ცოდნა, რომელიც ასევე იყო წარმოდგენილი, თუმცა დაფარული, ფუნქციონალისტის კორპუსში და სისტემატიზაციის თეორიაში და რომ კრიტიკამ, რომელიც აშკარად მეცნიერულობაზე იყო დაფუძნებული, შეძლო აღმოჩენა.

მეორეს მხრივ, მე ვფიქრობ, რომ დაქვემდებარებული ცოდნით იგულისხმება რაღაც სხვა, რაღაც სრულიად განსხვავებული, კერძოდ, ერთგვარი ცოდნა, რომელიც შემცირდა არაადეკვატური ან არასაკმარისად შემუშავებული ამოცანისთვის: გულუბრყვილო ცოდნა, რომელიც იერარქიის ბოლოშია, ცნობიერების ან მეცნიერების საჭირო დონის ქვემოთ. ფსიქიატრიული პაციენტის, ავადმყოფის, მედდის ან ექიმის - თუმცა პარალელურად ან სამედიცინო ცოდნის ზღვარზე - ან თუნდაც კრიმინალი და ა.შ.) და ცოდნა, რომელიც დაკავშირებულია იმასთან, რასაც მე ვუწოდებდი პოპულარულ ცოდნას, თუმცა შორს არის საღი აზროვნების ცოდნა, პირიქით, ეს არის კონკრეტული, ადგილობრივი, რეგიონალური ცოდნა, დიფერენცირებული, არაკონსენსუალური ცოდნა, რომელიც მის ძალას მხოლოდ მისი გარემოს უხეშობას ევალება, რაც მას ყოველმხრივ ეწინააღმდეგება - რომ კრიტიკა აკეთებს თავის საქმიანობას ამგვარი ცოდნის საშუალებით, ეს ადგილობრივი, პოპულარული ცოდნა, დისკვალიფიცირებული ცოდნის ეს წარმომადგენლობა. თუმცა, არსებობს ცნობისმოყვარე პარადოქსი ჩვენს სურვილში, ერთი მხრივ, ზედმიწევნითი, კულტივირებული და ზუსტი ისტორიული ცოდნის პროდუქტები, და, მეორეს მხრივ, ადგილობრივი და ინდივიდუალური ცოდნა, რომელსაც არ აქვს საერთო მნიშვნელობა და ხდება, გარკვეულწილად, უსარგებლო, თუ ის ეფექტურად და ცალსახად არ ითვალისწინებს საკუთარ საზრდოს, იმავე კატეგორიის დაქვემდებარებული ცოდნა. ისე, მეჩვენება, რომ ბოლო თხუთმეტი წლის განმავლობაში ჩვენმა კრიტიკულმა დისკურსმა ნამდვილად აღმოაჩინა ის არსებითი ძალა, რაც ამ ცოდნას აქვს კულტურის დაკრძალულ ცოდნასა და ცოდნისა და მეცნიერების იერარქიიდან დისკვალიფიცირებულ ცოდნას შორის.

რა იყო ეს დაკრძალული, დაქვემდებარებული ცოდნა ამ ორ შემთხვევაში კულტივირებული ცოდნისა და დისკვალიფიცირებული ცოდნის შესახებ? ეს შემფოთებული იყო ისტორიული ცოდნით ბრძოლების შესახებ. წიგნიერების სპეციალიზებულ სფეროებში, ისევე როგორც დისკვალიფიცირებულ ცოდნაში, პოპულარულმა ცოდნამ შეითვისა მტრული შეტაკებების მოგონებები, რომლებიც დღემდე გადაეცა ცოდნის მინდვრებს.

ეს იწვევს იმას, რასაც შეიძლება ეწოდოს გენეალოგია, უფრო სწორად, უამრავი გენეალოგიური ძიება, ბრძოლების მტკივნეული აღმოჩენა, რომელიც აღინიშნება მათი კონფლიქტების აშკარა მოგონებებით. და ეს გენეალოგიები, განათლებული და პოპულარული ცოდნის ერთობლივი

პროდუქტი, მხოლოდ შესაძლებელი იყო, ან თუნდაც ერთი პირობით, კერძოდ, რომ გლობალიზაციის დისკურსების ტირანია, ყველა მისი იერარქიით და თეორიული ავანგარდის ყველა პრივილეგიით, უნდა დასრულდეს.

ტერმინი გენეალოგია გამოიყენება კულტივირებული ცოდნისა და ადგილობრივი მეხსიერების ერთიანობის აღსაწერად, რაც შესაძლებელს ხდის ბრძოლის შესახებ ისტორიული ცოდნის იდენტიფიცირებას და ამ ცოდნის ტაქტიკურად გამოყენებას დღეს. ასე რომ, ეს იქნება გენეალოგიის წინასწარი განმარტება, რომელიც მე შევეცადე თქვენთან ერთად შეგროვება ბოლო წლებში.

თქვენ ძალიან კარგად იცით, რომ ამ კვლევით საქმიანობას, რომელსაც გენეალოგია შეიძლება ეწოდოს, აბსოლუტურად არაფერი აქვს საერთო ოპოზიციასთან თეორიის აბსტრაქტულ ერთიანობასა და ფაქტების კონკრეტულ მრავალფეროვნებას შორის. მას არაფერი აქვს საერთო სპეკულაციური განზომილების დისკვალიფიკაციასთან, რომელიც, ერთგვარი მეცნიერების სახელით, ეწინააღმდეგება დადგენილი ცოდნის სიმკაცრეს. ეს გენეალოგიური საქმიანობა არ ვითარდება რაიმე სახის ემპირიციზმით, თუნდაც პოზიტივიზმით ჩვეულებრივი გაგებით. სინამდვილეში, ის მოიცავს მხოლოდ ადგილობრივ, შეწყვეტილ, დისკვალიფიცირებულ, არალეგიტიმურ ცოდნაზე დასწრების აუცილებლობას, განსხვავებით ერთიანი თეორიისგან, რომელიც გაფილტრავდა, იერარქიას და გააკონტროლებდა მას გარკვეული ჭეშმარიტი ცოდნის საფუძველზე და მეცნიერების შინაარსისა და მისი მიზნების თვითნებური ცნება. ასე რომ, გენეალოგია არ წარმოადგენს პოზიტივისტს მეცნიერების უფრო ფრთხილად ან ზუსტ ფორმაში დაბრუნებაში. ისინი აშკარა ანტი-მეცნიერულია. ეს არ არის ის, რომ ისინი აცხადებენ უმეცრების რიტორიკულ უფლებას ან არ იციან: ეს არ არის ის, რომ მათ სურთ უარი თქვან ცოდნაზე ან განაცხადონ, რომ ფლობდნენ დაუყოვნებლივი ცოდნის სათნოებებს და ამით ემყარება მათ პრაქტიკას დაუყოვნებლივ გამოცდილებაზე, რომელიც თავიდან აიცილებს ცოდნას. მაგრამ ეს არ არის ის, რაც ჩვენ გვინტერესებს. უფრო მეტიც, ჩვენ გვინტერესებს ცოდნის აჯანყება, რომელიც ძირითადად არ არის მიმართული მეცნიერების შინაარსის, მეთოდების ან იდეების წინააღმდეგ, არამედ ცენტრალიზაციის ძალების შედეგების წინააღმდეგ, რომლებიც დაკავშირებულია ინსტიტუტთან და ორგანიზებული სამეცნიერო დისკურსის ფუნქციონირებასთან ჩვენს მსგავს საზოგადოებებში. არ აქვს მნიშვნელობა, არის თუ არა სამეცნიერო დისკურსის ეს ინსტიტუციონალიზაცია განსახიერებული უნივერსიტეტებში, ან, უფრო ზოგადად, თეორიულ-კომერციული დაწესებულების საგანმანათლებლო აპარატში, როგორცაა ფსიქოანალიზი ან გარკვეული პოლიტიკური სისტემების მიერ მოწოდებული მითითების ჩარჩოში, როგორცაა მარქსიზმი; რადგან ეს ეწინააღმდეგება დისკურსის ძალაუფლების შედეგებს, რომელიც მეცნიერულად მიიჩნევა, რომ გენეალოგიის ნამდვილი ბრძოლა უნდა განხორციელდეს" (Foucault 1992: 364-367).

გენეალოგიისა და მეცნიერების მარტივი ისტორიის მიზნების juxtaposition განსაკუთრებით ნათელია შემდეგ ციტატაში: "სხვადასხვა თეორიებთან შედარებით და განსხვავებით, რომლებიც ცდილობენ ცოდნის დაქვემდებარებას მეცნიერების იერარქიული ძალაუფლების წესრიგის მიმართ, გენეალოგია უნდა განიხილებოდეს, როგორც ამ დაქვემდებარებისგან ისტორიული ცოდნის განთავისუფლების მცდელობა, ანუ საშუალება მისცეს მას წინააღმდეგობა გაუწიოს და ებრძოდოს თეორიული ძალადობის წინააღმდეგ ბრძოლას, უნიტარული, ფორმალური და სამეცნიერო დისკურსი. ეს ემყარება ადგილობრივი ცოდნის რეაქტივაციას - "მცირე ცოდნას", რადგან დელეუზი მას მეცნიერებაში ცოდნის იერარქიზაციისა და მისი ძალაუფლების თანდაყოლილი ეფექტების წინააღმდეგობას უწოდებს; აქედან გამომდინარე, უწესრიგო და ფრაგმენტული გენეალოგიის მიტოვება. თუ მათ ორი თვალსაზრისით განვსაზღვრავთ, ამ ადგილობრივი დისკურსების ანალიზის სწორი მეთოდოლოგია იქნებოდა "არქეოლოგია" და "გენეალოგია" იქნება მეთოდოლოგია, რომლითაც ამ ადგილობრივი დისკურსების აღწერის საფუძველზე, ამგვარად

განთავისუფლებული დაქვემდებარებული ცოდნა შეიძლება ამოქმედდეს" (Foucault 1992:368-369).

1.2 Foucault- ის გენეალოგიის დისერტაციის კრიტიკა

ძირითადად, ორი კრიტიკა შეიძლება გაკეთდეს Foucault- ის მეცნიერების ანალიზისგან. ერთი მიმართულებით, კრიტიკა ის არის, რომ იგი არასწორად განზოგადებს კონკრეტულ ფრანგულ პირობებს "თანამედროვე" მეცნიერების განსჯაზე, როგორც ზოგად მახასიათებელს, რაც გამოწვეულია კულტურული სფეროების ფუნქციური დიფერენციაციის ნახევრად დიფერენცირებისა და პოლიტიკასა და მასმედიის დისფუნქციურობის შედეგად, რომელიც გადაჯაჭვულია. მაგრამ მეცნიერების ეს აღწერა არ არის ზუსტი არც გერმანიაში და არც შეერთებულ შტატებში. კიდევ ერთი კრიტიკა ის არის, რომ დომინანტური ჯგუფებიდან გამომდინარე დომინანტური გავლენა მთლიანად საზოგადოების დონეზე არ არის აღიარებული იმ ქვეყნებშიც კი, სადაც ფუნქციური დიფერენცირება უფრო გამოხატულია.

თუ ანალიტიკოსი იცნობს მეცნიერების სოციოლოგიას, ის შეძლებს უფრო ნიუანსური ხედვა მიიღოს მეცნიერების გარშემო მიმდინარე პროცესებზე, რომელსაც Foucault აღნიშნავს. თავიდანვე, Foucault- ის კონცეფცია მეცნიერების შესახებ, როგორც "მონოლითური, დომინანტური სამეცნიერო შეხედულება, რომლის გამოწვევაც შესაძლებელია მხოლოდ იმ პრაქტიკით, რომელიც გადალახავს მეცნიერების ისტორიას და შეიძლება დაპირისპირდეს ალტერნატიული შეხედულებებითა და შეხედულებებით". თანამედროვე მეცნიერებებში თეორემები მოქმედებს უარყოფის წერტილამდე და ალტერნატიული თემატიზაცია, საგზაო ქსელები და პარადიგმები შეგიძლიათ იხილოთ სხვადასხვა პუბლიკაციებსა და სამეცნიერო კონფერენციებში მოცემულ დისციპლინაში. ფაქტია, რომ მოცემულ პერიოდში და მოცემული ქვეყნის სამეცნიერო საზოგადოებაში შეიძლება გამოვლინდეს დომინანტური სამეცნიერო მიდგომები და ალტერნატიული თეორიები, რომლებსაც აქვთ შეზღუდული გავლენა და რომ ამ თეორიების წარმომადგენლებს შორის არა მხოლოდ ჭეშმარიტი/ცრუ დებატები არსებობს, არამედ ის, რომ ისინი, ვინც სამეცნიერო დაწესებულებებში დომინანტურ პოზიციებს იკავებენ, ცდილობენ მოწინააღმდეგე თეორიების წარმომადგენლები ძირითადი პოზიციიდან გააძევიონ, ხოლო ეს უკანასკნელი ცდილობს მათ სხვადასხვა საშუალებით ჩამოაშოროს. მაგრამ მხოლოდ ექსტრემალურ პირობებში ჩნდება Foucault- ის მიერ ნათესაური სიტუაცია, რომელშიც დომინანტური სამეცნიერო მიდგომა ან კონცეპტუალური ქსელი შეუძლია მიაღწიოს დიფუზიის ხარისხს, რომელიც შეიძლება დაირღვეს მხოლოდ პარტიზანული მოქმედებით მეცნიერების გარეთ. 1960-იან წლებში მეცნიერების ამერიკელმა სოციოლოგმა უორენ ო. ჰაგსტრომმა მეცნიერების ლოგიკის დისციპლინაში პრაქტიკოსების დისპერსია, უარყოფის ნამდვილობას დაუკავშირა, რაც მეცნიერების ორგანიზაციული იერარქიის დაბალი ხარისხის საშუალებას იძლევა. შედარებისთვის, საფრანგეთმა შეიმუშავა ყველაზე

ცენტრალიზებული სტრუქტურები ყველა სფეროში, მათ შორის მეცნიერებაში, შექმნა საუკეთესო პირობები სამეცნიერო ძალაუფლების ოლიგარქების დომინირებისთვის (ტერი კლარკის ყურადღება გამახვილებულია "მფარველისა და ვასალის" ურთიერთობაზე საფრანგეთის მეცნიერების ისტორიის ანალიზში, ჯოზეფ ბენ-დევისი 1971, ნათლად აღწერს ამას).

Foucault- ის ზედმეტი აქცენტი მეცნიერების ძალაზე ასევე შეიძლება მოიძებნოს კონკრეტულად ფრანგულ პირობებში. აქ მეცნიერების, განსაკუთრებით სოციალური მეცნიერებების, ინტელექტუალური და ინტელექტუალური საზოგადოებრივი ცხოვრებისგან განცალკევება არც ისე ნათელი იყო, როგორც დასავლეთის უმეტეს ქვეყნებში. გერმანიაში ან შვედეთში შტატებში სამეცნიერო კომუნიკაციის არხები გამოყოფილია საზოგადოებრივი ცხოვრებისა და ინტელექტუალური პუბლიკაციის არხებისგან ცალკეულ სამეცნიერო თემებში, ხოლო ამ უფრო დახურულ თემებში დებატები და საგზაო ქსელები საზოგადოებრივ-პოლიტიკურ დებატებს და მათ არხებს მხოლოდ მრავალი მედიაციისა და შერჩევის გზით აღწევს. ამრიგად, ძალაუფლების პოლიტიკური ინსტიტუტებისა და აკადემიური ინსტიტუტების კომუნიკაცია აქ განსხვავებული სამყაროა. საფრანგეთში, მეორეს მხრივ, ინტელექტუალურ-პოლიტიკური კომუნიკაცია მასმედიის ნაწილია, როგორც სოციალური მეცნიერების კომუნიკაციის მნიშვნელოვანი ნაწილი, ხოლო ცენტრალიზებულ, პარიზზე ორიენტირებულ მასმედიას შეუძლია განსაზღვროს პოლიტიკური ცხოვრება და მისი საკითხები და ხაზი გაუსვას დომინანტურ სამეცნიერო მიდგომებს კონკურენტ სამეცნიერო მიდგომებს შორის მილიონობით მიმოქცევაში. ეს არის ეს მონოლითური "მედია-მეცნიერების პოლიტიკა" კონგლომერატი, რომელიც ქმნის ცოდნისა და ძალაუფლების ნექსს, რომელიც აშკარაა ფუკოსთვის და მოუწოდებს მას გაათავისუფლოს ალტერნატიული მიდგომები სამეცნიერო დაწესებულების მიმართ გენეალოგიის "პარტიული ბრძოლის" გზით. ეს ყველაფერი, რა თქმა უნდა, ნიშნავს, რომ Foucault- ის "გენეალოგია" გაგებულია, როგორც თიმატიზაცია, რაც გამოწვეულია კონკრეტულად დამახინჯებული ფრანგული სამეცნიერო სტრუქტურების ხარვეზიანი განზოგადებით. ამ ეტაპზე უნდა აღინიშნოს, რომ მას ორმაგი დამოკიდებულება აქვს მეცნიერების მიმართ. თუ ჩვენ ვიღებთ მის წიგნებს 1960-იან წლებში დაწერილი მეცნიერების ისტორიის შესახებ, როგორც ამოსავალი წერტილი, ჩვენ ვხედავთ, რომ მისი პოზიცია არქეოლოგიასა და გენეალოგიაზე არის უფრო ხარისხიანი მეცნიერება, განსხვავებით მეცნიერებისგან, რომელიც ემსახურება ხელისუფლებას. მაგრამ ჩვენ ასევე შეგვიძლია განვმარტოთ მისი პოზიცია მისი ზოგიერთი აქცენტით, ისევე როგორც პოლ ფეიერაბენდის მეცნიერების "ანარქისტული" თეორია, რომელიც ასევე განვითარდა 1970-იან წლებში, მეცნიერული ცოდნის გაუფასურების მიზნით დისკვალიფიცირებული ცოდნის წინააღმდეგ. პირიქით, თუ ჰაგსტრომის დისერტაციას საწყის წერტილად მივიჩნევთ, ეს არის სამეცნიერო ცხოვრების ოლიგარქია ფრანგულ და ნებისმიერ სხვა ცენტრალიზებულ საზოგადოებაში, რომელიც უნდა იყოს ეჭვქვეშ და რომლის დემონტაჟი და დეცენტრალიზაცია უნდა ვეძებოთ, ხოლო კოგნიტურ განზომილებაში მეცნიერების პრივილეგირებული როლის შენარჩუნება.

ნებისმიერ შემთხვევაში, შეიძლება აღინიშნოს, რომ ფუკოს მეცნიერების/ძალაუფლების დისერტაცია და მისი მოწოდება საფრანგეთის გარეთ

პრივილეგირებული მეცნიერების დეკრიმინალიზაციისკენ ყველაზე მკაცრად აღიქმება ინტელექტუალების მიერ, რომლებიც მასმედიის ზღვარზე არიან, არა იმდენად აკადემიურ-სამეცნიერო ზღვრებზე, როგორც იდეოლოგიურ-პოლიტიკური ცხოვრების ზღვარზე. ეს ჩანს Foucault- ის გერმანულ გავლენაში, მაგრამ მით უმეტეს, შეერთებული შტატების ინტელექტუალურ ცხოვრებაში და ჩემი პირადი შთაბეჭდილებები Foucault- ის მიღებაზე უნგრეთში ინტელექტუალურ ცხოვრებაში ასევე გვთავაზობს ამას.

1.3 დისციპლინა და ძალა

ზედამხედველობისა და დასჯის შესავალ გვერდებზე, ფუკო იწყებს დისციპლინისა და სასჯელის სოციალური ისტორიის რადიკალური ცვლილების ანალიზს დაახლოებით 1700 წელს, მეთექვსმეტე საუკუნის ბოლოს სიკვდილით დასჯილი კაცის წამების გარდაცვალების დეტალური აღწერით, მისი აღსრულების ჩანაწერიდან რეკონსტრუქცია და ციხის დღის წესრიგის შედარება საუკუნის სამ მეოთხედზე ნაკლები ხნის შემდეგ. მიუხედავად იმისა, რომ შუა საუკუნეებში "ათასი სიკვდილის" სასჯელი - წამებით საზოგადოებრივი სიკვდილი - იყო სასჯელის უმაღლესი ფორმა ფიზიკური ტკივილის მიყენების საფუძველზე, მე -18 საუკუნეში, განმანათლებლობის გავლენის ქვეშ და განათლების ძალაუფლებისადმი ნდობის ქვეშ, ფიზიკური ტკივილის საფუძველზე სასჯელისა და დისციპლინის სისტემა შეიცვალა სხვადასხვა უფლებების სისტემატური ჩამორთმევით: "ფიზიკური ტკივილი, სხეულის ტკივილი, აღარ არის სასჯელის შემადგენელი ელემენტი. სასჯელი აუტანელი შეგრძნებების ხელოვნებიდან დაწყებული შეჩერებული უფლებების რაციონალური რეგულირებით განვითარდა" (Foucault 1990:19). ამ ტრანსფორმაციის წინაპირობა, რა თქმა უნდა, იყო მთელი სოციალურ-ისტორიული პროცესი, რომელშიც ინდივიდმა მიაღწია მრავალმხრივ თავისუფლებას ათასი წინა ობლიგაციების შესუსტებით და როგორც Foucault გვიჩვენებს თავისუფლების ჩამორთმევის კაპიტალურ სასჯელად ტრანსფორმაციის ანალიზში, ეს შეიძლება გახდეს მხოლოდ თანამედროვე საზოგადოებებში, სადაც თავისუფლება ითვლება ყველაზე მაღალ სიკეთედ. Foucault- ის ძირითადი დისერტაცია ის არის, რომ დისციპლინისა და სასჯელის შუა საუკუნეების მეთოდების სისასტიკის მოთმენა და მათ ადგილას უფრო დახვეწილი და ცივილიზებული ფორმების შექმნა თან ახლდა დისციპლინური და სადამსჯელო მექანიზმების მოქმედების სფეროს უზარმაზარი გაფართოება. ამრიგად, წიგნი "ციხე" ასევე არის ბარაკების, საავადმყოფოს, თანამედროვე ქარხნის, პანსიონის, საერთო საცხოვრებლის და ა.შ. ანალიზი. ამ ინსტიტუტების ფორმების უკან, რომლებიც ჭარბობს მოცემულ ეპოქაში, არის დისციპლინური მეთოდების საერთო საფუძვლები და ეს არის ამ მეთოდების ცვლილებები, რომლებიც განსაზღვრავენ ინსტიტუტების ფუნქციონირებას, რომლებიც ზედაპირზე საკმაოდ განსხვავებულ ფუნქციებს ემსახურებიან. ამ მხრივ ფუნდამენტური ცვლილება არის ადამიანის სხეულზე ზემოქმედების დემონტაჟი თანამედროვეობიდან - სამხედრო წვრთნიდან ქარხანაში სამუშაო ფაზის განვითარებამდე, Foucault ციტირებს მაგალითებს - და

წერტილის შესაძლებლობების კონტროლის მცდელობას და არა მთელ სხეულს კონკრეტული სავარჯიშოების საშუალებით: "ერთი სიტყვით, იგი ყოფს სხეულს ძალას; ერთი მხრივ, ის გარდაქმნის მას "ნიჭად", "უნარად" და ცდილობს გაზარდოს იგი, ხოლო მეორეს მხრივ, ის ცვლის ენერგიასა და ძალას, რომელიც შეიძლება გამომდინარეობდეს მისგან და გარდაქმნის მას დამოკიდებულების მკაცრ ურთიერთობად" (Foucault 1990:189). დისციპლინის განვითარების საფუძველი არის ყოვლისმომცველი დაყოფის ტენდენცია. არა მხოლოდ სხეული და კონტროლი მის ნაწილებზე იყოფა პატარა და პატარა ერთეულებად - და ფორმალიზებული კონტროლი იქმნება ამ მცირე ნაწილაკებზე - არამედ ინდივიდი სულ უფრო ატომიზებულია და ნებადართულია არსებობდეს მხოლოდ ფორმალიზებულ კონტროლირებად ჯგუფებში, რომლებშიც ჯგუფებში უკვე აშენებულ კონტროლს შეუძლია და, საჭიროების შემთხვევაში, დისციპლინა ან დასჯა ინდივიდი ინდივიდუალურად მკაფიო გზით: "თითოეული ინდივიდისთვის არის ადგილი და თითოეულ ადამიანს აქვს თავისი ადგილი. სადისციპლინო სივრცე იყოფა იმდენ ნაკვეთად, რამდენიც არსებობს ცნობადი ორგანოები. უნდა აღმოიფხვრას განუსაზღვრელი დაყოფის, უკონტროლო დამალვის, დაბნეული მოხეტიალე და ბაყაყის შედეგები, ინდივიდების უსარგებლო და საშიში ხალხმრავლობა; ტაქტიკა უნდა იყოს გამოყენებული გაქცევის წინააღმდეგ, ვაგაბონდის წინააღმდეგ, ხალხმრავლობის წინააღმდეგ" (Foucault 1990:195). ციხე და ყაზარმები მხოლოდ ამ დაყოფის ყველაზე სუფთა გამოვლინებებია და ატომიზაციისკენ მიდრეკილება, მაგრამ ოფისი, ქარხანა, საავადმყოფო და სკოლა არსებითად ემყარება იმავე პრინციპს. კონტროლი და დისციპლინა შეიძლება ეფექტური იყოს მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ ჩვენ არ იძულებულნი ვართ განვახორციელოთ ყოვლისმომცველი, დიფუზური აქტივობა, მაგრამ შეუძლია გაყოს იგი - დროში და სივრცეში - ყველაზე პატარა შესაძლო მონაკვეთებად, რომელთა ფორმალიზებული თანმიმდევრობა უნდა მოჰყვეს როგორც ტექნოლოგიას საქმიანობის განმახორციელებლის მიერ. მხოლოდ ეს შესაძლებელს ხდის პრაქტიკული მონიტორინგის თვალის ძალისხმევას, რომ ადვილად ჩაერიოს ათას ატომურ და ტექნოლოგიზებულ მოქმედებებზე, ხოლო გადახრების გამოვლენა ადვილი ხდება. იგივე არქიტექტურული პრინციპი ემყარება თანამედროვე ციხეებს, სადაც ასობით უჯრედი, ერთმანეთისგან იზოლირებული და მხოლოდ წინა მხარეს დახურული ბარებით, ჩანს ერთი ცენტრალური დარბაზიდან, ხოლო თანამედროვე ბიუროების მინის ოფისები ადვილად ჩანს უფროსის ოთახიდან.

Foucault- ის ანალიზებმა შეძლო შეკრიბა მთელი რიგი მოვლენები, რომლებიც ადრე ცალკე იყო გაანალიზებული დისციპლინისა და კონტროლის საერთო მექანიზმების შესწავლით, რომლებიც ძირს უსვამს საზოგადოების სხვადასხვა ინსტიტუტებს მოცემულ პერიოდში. კრიტიკა საუკეთესოდ შეიძლება მიმართული იყოს ძალაუფლების არადიფერენცირებული კონცეფციის წინააღმდეგ. სინამდვილეში, ფიზიკური, დროებითი და პროფესიული განვითარების ქვედანაყოფები და ა.შ., რომელზეც იგი მიუთითებს, ასევე ახორციელებს თვითკონტროლს და კრიტიკულ კონტროლს და დისციპლინებს, რომლებიც განხორციელდა სხვადასხვა თემების კეთილშობილურ მიზნებთან დაკავშირებით. ამასთან, მათ ასევე შეუძლიათ მოემსახურონ ტოტალიტარული ძალების დეკუმანიზაციის მექანიზმებს. თუმცა, ფუკოს ანალიზი გვთავაზობს "ყველა

დაწესებულებაში ციხის" მოზაიკას, ზოგჯერ კი ცალსახად ამტკიცებს: "რატომ უნდა გაგვიკვირდეს, რომ ციხე ჰგავს ქარხნებს, სკოლებს, ბარაკებს (...) და რომ ისინი ციხეს ერთმანეთის მიყოლებით ჰგვანან?" (Foucault 1990:309). შეიძლება ითქვას, რომ Foucault- ის ანალიზი იღებს ანარქისტულ პერსპექტივას, ზედმიწევნით იკვლევს თითოეული ინსტიტუტის დისციპლინური კონტროლის მექანიზმების ცვლილებებს, რათა აჩვენოს ცოდნისა და ძალაუფლების ზოგადი მჩაგვრელი ხასიათი. უფრო ნიუანსური მიდგომა შეიძლება მოიძებნოს იურგენ ჰაბერმასის მოქმედების კომუნიკაციურ თეორიაში, რომელიც სულ უფრო ძლიერი თანამედროვე სოციალური აპარატების განვითარებით ხედავს საკუთარი თავისა და საზოგადოების კონტროლის ადამიანის პოტენციალს ამ მანქანების მანიპულაციურ-რეპრესიულ ხასიათთან ერთად.

2. ჟან-ფრანსუა ლიოტარდი და პოსტმოდერნული საზოგადოება

1980-იანი წლების დასაწყისიდან საფრანგეთში, ჟან-ფრანსუა ლიოტარდის შეხედულებები "პოსტმოდერნულ საზოგადოებაზე" დიდი დებატების საგანია დასავლური სამყაროს ინტელექტუალურ ცხოვრებაში. გავლენა არც ისე ბევრია ლიოტარდის დეტალურ ანალიზებში, როგორც "პოსტმოდერნული" საზოგადოების ძირითად იდეაში, რომელიც უზრუნველყოფს ერთგვარი "ეპიფანი" რიგი სოციალური მეცნიერებისთვის და უფრო ემპირიულ მასალაზე, რომელზეც ისინი მუშაობდნენ, სულ უფრო მეტად გადალახეს კონტექსტი, რომელშიც ლიოტარდმა თავდაპირველად ჩათვალა იგი და აიღო საკუთარი სიცოცხლე, უფრო და უფრო მეტი კამათი. (უნგრულ სოციალურ თეორიულ ლიტერატურაში, განსაკუთრებით ბერტლან პეთმა განიხილა ლიოტარდი და "პოსტმოდერნული სოციალური თეორია", იხილეთ Pethő 1992; იხილეთ აგრეთვე რეპლიკა 9-10-ის თემატური საკითხი პოსტმოდერნიზმზე - 1994).

1924 წელს დაბადებულმა ლიოტარდმა დაასრულა ფილოსოფიის სწავლა მეორე მსოფლიო ომის შემდეგ პარიზში სორბონში, შემდეგ კი კერძო ლექტორი 1950-52 წლებში ალჟირის მაშინდელ საფრანგეთის კოლონიაში ასწავლიდა. მისმა გამოცდილებამ ალჟირის დამოუკიდებლობის ომში, რომელიც ახლახან დაიწყო, მიიყვანა იგი რადიკალურ მარქსისტულ პოლიტიკურ ორიენტაციამდე, რამაც შემდეგ მრავალი წლის განმავლობაში განსაზღვრა მისი თეორიული ორიენტაცია. იგი თავიდანვე აკრიტიკებდა კომუნისტებსა და მათ პარტიას და იყო მარქსისტული აქტივისტების ჯგუფის წევრი, რომელიც 1960-იანი წლების შუა წლებამდე აწყო მრავალთა ჯგუფს, სახელწოდებით *Socialisme ou Barbarisme* (სოციალიზმი ან ბარბაროსობა). იგი კვლავ მონაწილეობდა ინტელექტუალურ ბრძოლებში 1968 წლის სტუდენტური აჯანყების გარშემო დანიელ კონ-ბენდიტის ჯგუფში, სტუდენტური მოძრაობების ერთ-ერთი მთავარი ორგანიზატორი - მაგრამ მისი ხანგრძლივი გასვლა "რევოლუციის სამსახურიდან" მაშინვე დასრულდა მთელი ცხოვრების განმავლობაში ამ ეტაპზე (შდრ. რიზე-შეფერი 1989: 13). მისი თეორიული ორიენტაცია 1940-იანი წლების ბოლოდან ეფუძნებოდა ძირითადად

ჰუსერლის ფენომენოლოგიას - წიგნს, რომელიც მან იმ დროს დაწერა, *La Phénoménologie*, მას შემდეგ დაიბეჭდა საფრანგეთის უნივერსიტეტის კურიკულუმებში და ეს ინტელექტუალური საფუძველი ჩამოყალიბდება მის შემდგომ წლებში, როგორც მარქსისტი აქტივისტი.

იგი ცნობილი გახდა თავისი 1979 წლის წიგნით *La condition postmoderne* (The Postmodern Condition), თავდაპირველად ტექნიკური ანგარიში თანამედროვე აკადემიური და სამეცნიერო სფეროს ფართო მონახაზის შესახებ, რომელიც საფრანგეთის კანადის უნივერსიტეტის საბჭოს Québec- ის დაკვეთით იყო დაკვეთილი, მაგრამ რომელშიც ლიოტარდი ცდილობდა მეცნიერებისა და თანამედროვე ინტელექტუალური ცხოვრების ზოგადი სურათის დახატვას. მისი აზროვნების არსი შეიძლება შეჯამდეს, როგორც ყოვლისმომცველი და ერთიანი მსოფლმხედველობისა და კომუნიკაციის ფორმების ნამდვილობის დასრულება და მათი ჩანაცვლება აზროვნების ფორმების დომინირებით ნაწილობრივი ვალიდობით, რომელთაგან არცერთს არ შეუძლია განაცხადოს, რომ სხვების არბიტრია. შესაბამისად, სოციალური სამყაროს სხვადასხვა ფუნქციურ სფეროში, სტაბილური და ყოვლისმომცველი ინსტიტუტები და მექანიზმები იცვლება ad hoc და სიტუაციური გადაწყვეტილებებით - ეს არის პოსტმოდერნული საზოგადოებისა და ცოდნის არსი. პოსტმოდერნიზმის შეწყვეტის ხაზგასასმელად, ასევე უნდა აღინიშნოს განსხვავება ლიოტარდსა და ფუკოს შორის ამ მხრივ. განსხვავება Foucault- თან, რომელიც მისი გარდაცვალების შემდეგ, როგორც წესი, კლასიფიცირდება როგორც პოსტმოდერნისტული ავტორი, არის ის, რომ ეს უკანასკნელი ხედავს იდეების ისტორიაში სწორი კვლევის მეთოდს, როგორც თანმიმდევრული "ეპისტემების" და მათი ინტელექტუალური პროდუქტების წარმოდგენას, როგორც აზროვნების ერთ ხაზს, მაგრამ ხაზს უსვამს ეპისტემებს შორის შეწყვეტის შესწავლას. ამრიგად, მისთვის, შეწყვეტისკენ სწრაფვა არ გამომდინარეობს ახალი ეპისტემის სპეციფიკიდან, ხოლო ლიოტარდი, მეორეს მხრივ, ამ გაგებით ჩაფიქრებულია დისიუნქციური მოქმედების წარმოქმნის შესახებ.

იგივე ძირითადი იდეა ლიოტარდის მიერ მის მთავარ ნაშრომში *Le differend* (The Divergence), რომელიც გამოქვეყნდა 1983 წელს. შეიძლება ვისაუბროთ "უთანხმოებაზე", როდესაც ეს არის დავა სხვადასხვა კულტურული სფეროს კუთვნილი წინადადებების შესახებ, დავა, რომელიც, რადგან წინადადებები ეკუთვნის მოქმედების სხვა სფეროს, შეიძლება ითქვას, რომ გადაუჭრელი და გადაუჭრელია. მაგალითად, იდეოლოგიური ხასიათის დავა შეიძლება განიხილებოდეს და გარდაიქმნას, როგორც სამართლებრივი დავა, მაგრამ მისი სხვადასხვა ყოველთვის გამოჩნდება მისი აშკარა მოგვარების შემდეგაც (ლიოტარდის მაგალითია კონფლიქტი კაპიტალსა და შრომას შორის- ანუ კონფლიქტი კაპიტალისტებსა და მუშაკებს შორის- რომელთა მკურნალობა შესაძლებელია კოლექტიური ხელშეკრულების მოლაპარაკებით და სხვა სამართლებრივი მარშრუტის ალებით, მაგრამ კონფლიქტის ფუნდამენტურად განსხვავებული ხასიათი ყოველთვის ქმნის ახალ დამაბულობას). ამ კონტექსტში, შეწყვეტის ხაზგასმა ნიშნავს ერთიანი კულტურის დაყოფას განსხვავებული მოქმედების დომენებად, რადგან ფუნქციონალისტური სისტემების თეორია უფრო ღრმა გამჭრიახობით ამტკიცებს.

დებატები, რომლებიც ლიოტარდის ანალიზთან დაკავშირებით დაიწყო, შეიძლება შეჯამდეს, პირველ რიგში, სამი სათაურით.

1) **თანამედროვე - პოსტმოდერნული:** ლიოტარდის ანალიზის ყველაზე დიდი გავლენა ის არის, რომ მან სოციალურ-თეორიული მნიშვნელობა მიანიჭა ტერმინს "პოსტმოდერნული", რომელიც მანამდე ძირითადად გამოიყენებოდა გარკვეულ მხატვრულ დისციპლინებში, განსაკუთრებით არქიტექტურაში. ეს იყო "ჰაერში" და მოსალოდნელი იყო, რომ, მაგალითად, მიშელ ფუკოს მიდგომა საფრანგეთში (ცოდნის არქეოლოგია), რომელიც ცდილობდა შეისწავლონ უწყვეტობა, ან გერმანიაში ფუნქციური სისტემების თეორიის "დიფერენცირებული კულტურული ქვესისტემების" კონცეფციის დამცველები ახალი კუთხით მხარდაჭერას იპოვიდნენ (ნიკლას ლუჰმანმა არაერთხელ მიმართა ლიოტარდის ანალიზს 1980-იანი წლების ბოლოდან!). მიუხედავად ამისა, ტერმინის "პოსტმოდერნის" მნიშვნელობამ დიდი დისკუსია გამოიწვია. ტერმინი ვარაუდობს, რომ ლიოტარდი "თანამედროვე" ეპოქის შემდეგ ახალ "პოსტმოდერნულ" ეპოქას აქვეყნებს და რომ ამ უკანასკნელის არსებითი მახასიათებლები უნდა იყოს რაღაც ახალი, ვიდრე ყოფილი. თუმცა, ლიოტარდის მიერ მითითებული დიფერენცირებული კულტურული ფორმებისა და სიტუაციური ad hoc სტრუქტურების არსებობა ასევე დამახასიათებელია თანამედროვე საზოგადოებებისთვის, რომლებიც ტრადიციულიდან გამოდიან. ამ მიზეზით, ჰაბერმასმა, მაგალითად, და მოგვიანებით რიჩარდ მიუნჩმა უარყო "პოსტმოდერნობის" ვარაუდი, როგორც უაზრო კატეგორია. თავად ლიოტარდი ცდილობს ხაზი გაუსვას თავის შემდგომ, პატარა ნაწერებში, რომ იგი არ იყენებს ტერმინს "პოსტმოდერნი" ახალი ეპოქის (პოსტმოდერნიზმის) გაგებით, მაგრამ ხაზი გაუსვას ახალ აქცენტს "თანამედროვეობაში" (შდრ. უნგრულ თარგმანში: ლიოტარდი 1988:424).

2) **პოსტმოდერნულილობა - სტაბილური სტრუქტურების გაუჩინარება.** ლიოტარდი ამტკიცებს არა მხოლოდ შეუქცევადი კულტურული ფორმების juxtaposition, არამედ წესებისა და ფორმების გაუჩინარებას, რომლებიც განსაზღვრავენ ნებისმიერი "სამუშაოს" შექმნას. ერთი მხრივ, ეს გარკვეულწილად შეიძლება შეინიშნოს ზოგიერთ ინტელექტუალურ სფეროში, მაგრამ მეორეს მხრივ, ლიოტარდის რადიკალურმა პრეტენზიამ გამოიწვია ამ ტენდენციების ზედმეტი აქცენტი სპეციალიზებული ცოდნის ზოგიერთ სფეროში. მართლაც, თუ გადავხედავთ ერთგვაროვნებისა და სტაბილურობის ფორმებს, რომლებიც არსებობდა გარკვეულ კულტურულ სფეროებში, ვხვდებით, რომ მათი დომინირება შემცირდა თითქმის ყველა ინტელექტუალურ სფეროში და გაჩნდა უფრო ნაწილობრივი და ცვალებადი ფორმები. მაგალითად, იდეოლოგიურ სფეროში იყო უფრო ფხვიერი კონცეპტუალური კომპლექტებისა და პოლიტიკური საფუძვლების გავრცელება, რომლებიც დაფუძნებულია პოლიტიკურ ღირებულებებზე და არა წარსულის ფართო იდეოლოგიებზე. (1960-იანი წლების დასაწყისში ამერიკელმა დანიელ ბელმა ამ ცვლილების ასახსნელად "იდეოლოგიების დასასრული" შექმნა.) ანალოგიურად, იურიდიულ სფეროში, იურიდიული დოგმის უფრო ფართო სისტემები გახდა ნაკლებად tenable, და იმდენად, რამდენადაც ისინი loosened, უფრო ad hoc იურიდიული კონსტრუქციები არეგულირებს ათასობით ინდივიდუალურ იურიდიულ გადაწყვეტილებას ყოველდღიურად ქვეყნის სამართლებრივ სისტემაში; პოლიტიკაში, ასევე, ინტერესთა კომპრომისებზე დაფუძნებულმა

პოლიტიკურმა სისტემებმა პარტიები ყოვლისმომცველი პროგრამით ჩაანაცვლეს (ჩვენ ვსაუბრობთ ნეოკორპორატიზმზე); მეცნიერებაში, ასევე, ერთიანი პარადიგმები და თეორიები, რომლებიც გთავაზობთ დახურულ კონცეპტუალურ ქსელს, შეიცვალა თეორიებით, რომლებსაც შეუძლიათ ავთენტურად მხოლოდ განაცხადონ, რომ იყოს სრულყოფილი, უფრო მოქნილი საწყისი წერტილების საფუძველზე - და არსებობს მრავალი სხვა მაგალითი სხვა ინტელექტუალური სფეროებიდან.

ლიოტარდის "პოსტმოდერნული" სოციალური დისერტაცია იმდენად ეფექტური იყო ზუსტად იმიტომ, რომ თითქოს ერთიანი გამოხატულება მისცა ცვლილებას, რომელიც უკვე აღიქმებოდა და ნაწილობრივ გამოხატული იყო სხვადასხვა სფეროში. (თავად ლიოტარდი გაკვირვებული იყო მისი წარმატებით ტერმინის "პოსტმოდერნული" განზოგადებაში და ღიად აღიარა ინტერვიუში, რომ მან ეს ტერმინი აირჩია მხოლოდ შემთხვევით, უფრო ღრმა თეორიული გამოძიების ჩატარების გარეშე. იხილეთ Reese-Schäfer 1989:44).

ლიოტარდის შემდეგ, ასევე შეგიძლიათ იპოვოთ თეორიები, რომლებიც პროგნოზირებენ გარკვეული სფეროების სტაბილურობისა და ერთიანი ინტელექტუალური თანმიმდევრულობის სრულ გაუჩინარებას, როგორც "პოსტმოდერნული" საზოგადოების არაპრობლემურ განვითარებას. ერთ-ერთი მაგალითია გერმანელი კარლ-ჰაინც ლადური, რომელიც ცდილობდა შეიმუშაოს კანონის "პოსტმოდერნული" თეორია ნიკლას ლუმანის არგუმენტებიდან სისტემების თეორიაში ავტოპოეზის შესახებ (Ladueur 1982). ლუმანის სისტემების თეორიის საფუძველი ავტოპოეზის სულ უფრო მეტად გადაადგილდა მუდმივი სტრუქტურების ანალიზი მისი პერსპექტივიდან და ამის ნაცვლად მიაპყრო მომენტალური სოციალური სამყარო. შესაბამისად, იურიდიულ სფეროში იურიდიული დოგმატიკა ვერ პოულობს ადგილს იურიდიულ თეორიაზე მის ბოლოდროინდელ ნაწერებში. ვინც შეისწავლა თანამედროვე სამართლებრივი სისტემების ანალიზი, იცის, რომ ერთი სამართლებრივი დოქტრინის უპირატესობის დაშლის შემდეგაც კი, იურიდიული დოქტრინები (აუცილებლად უფრო მოქნილი ცვალებად სამყაროში) განაგრძობს ფუნდამენტურ როლს. მეორეს მხრივ, ლადური ლიოტარდის ციტირებით აღნიშნავს ლუმანის კანონის ახალ თეორიაში ტენდენციას, რომ ნახოს მუდმივი იურიდიული დოგმატური კონსტრუქციების გაუჩინარება არა როგორც თეორიული პრობლემა, არამედ როგორც კანონის "პოსტმოდერნული" თეორია. მსგავსი ექსცესები, ალბათ, სხვა ინტელექტუალურ სფეროებში შეიძლება მოიძებნოს ლიოტარდის კვალდაკვალ.

3) *პოსტმოდერნიზმი და მორალური უნივერსალიზმი.* ლიოტარდი ეწეოდა იურგენ ჰაბერმასისა და გერმანიის კარლ-ოტო აპელის თეორიებს, რომლებიც ამტკიცებდნენ ნაწილობრივი და გამოუსწორებელი კულტურული ფორმების თანაარსებობას, ჩაფიქრებული უნივერსალური კომუნიკაციური საზოგადოებისა და, როგორც მისი საფუძველი, დისკურსის უნივერსალური პრინციპები. ჰაბერმასის მთავარ ნაშრომში 1992 წლის მორალური ფილოსოფიის შესახებ ("ფაქტურობა და ვალიდობა"), კომუნიკაციური ძალა და მისი მანქანა, სამოქალაქო საზოგადოება, აგებულია ყოვლისმომცველ და ურთიერთშეთანხმებულად წარმოქმნილ პრინციპებზე, რომლებიც მოიცავს და განსაზღვრავს პოლიტიკის, სამართლის, საზოგადოებრივი აზრის და ყველა ინტელექტუალური სფეროს

დისკურსებს. ლიოტარდის დისერტაცია "პოსტმოდერნული საზოგადოების" არის ამ ფაქტის ყველაზე აშკარა უარყოფა და სიტუაციური ad hoc გადაწყვეტილების მიღების მექანიზმების გაჩენა, როგორც ეს წინა პუნქტებშია მითითებული და ყველა სფეროში დაკვირვებით, გვიჩვენებს არა მხოლოდ იმას, რომ სხვადასხვა კულტურული ფორმები ფრაგმენტულია, არამედ ის, რომ ამ ფრაგმენტულ ფორმებშიც კი, მექანიზმები, რომლებიც ინსტიტუციონალიზაციას ახდენენ სტაბილურად, ყოვლისმომცველ ინტელექტუალურ ურთიერთობებს არ შეუძლიათ შეინარჩუნონ თავიანთი ყოფილი დომინანტური პოზიცია. ჰაბერმასი, თავის მხრივ, უნივერსალური კომუნიკაციური პრაქტიკის დისერტაციაში, ასევე აყალიბებს ფრაგმენტული კულტურული ფორმების შემცირებას ერთიან პრინციპებზე (იხ. ჰაბერმას 1992, უნგრეთში ანალიზისთვის: Pokol 1993).

აღსანიშნავია Zygmunt Baumann- ის დისერტაცია (თავდაპირველად პოლუსი, 1968 წლის შემდეგ სოციოლოგი ისრაელში) "პოსტმოდერნული სოციოლოგიის" შესახებ, რომელიც შეიძლება იყოს ლიოტარდის მიერ დაწყებული აზროვნების ხაზის გავრცელებისა და განსხვავებული გამოყენების მაგალითი. 1988 წლის კვლევაში ბაუმანი პოსტმოდერნიზმის არსს ხედავს, როგორც აბსოლუტური, საყოველთაოდ მოქმედი ჭეშმარიტებისა და კულტურული ნიმუშების ადრეული დევნის დაშლას და რელატივიზმის ზრდას სხვადასხვა ინტელექტუალურ სფეროში. ამით ის ამკაცრებს, მაგალითად, Foucault- ის აქცენტი ეპისტემის მოქმედების შესახებ, მთლიანად გამორიცხავს ობიექტური ჭეშმარიტების შესაძლებლობას - ყოველ შემთხვევაში, სოციალურ მეცნიერებებში. ჰერმენეტიკის თეორიებზე დაყრდნობით, ის ამტკიცებს, რომ ყველა ობიექტი და კონცეფცია შეიძლება მხოლოდ განიმარტოს მოცემული სიცოცხლის სამყაროს ფარგლებში და, შესაბამისად, ერთი მხრივ, შეუძლებელია საყოველთაოდ მოქმედი განცხადებების გაკეთება ამ თვალსაზრისით სოციალურ მეცნიერებებში, ხოლო მეორეს მხრივ, ყველა კულტურული ფორმა უნდა ჩაითვალოს თანასწორად. ეს არის პოსტმოდერნული სოციოლოგია, რომელიც ჰერმენეტიკის სოციოლოგიისა და მულტიკულტურალიზმის მეგობარია, ტრადიციული სოციოლოგიისგან განსხვავებით, რომელიც ამტკიცებს მეცნიერულად დამკვიდრებული ფაქტების უნივერსალურ ჭეშმარიტებას ემპირიული კვლევებისა და აბსტრაქტული ლოგიკური მუშაობის საფუძველზე და ტრადიციული ანთროპოლოგიისგან განსხვავებით, რომელიც ცდილობს გაზომოს სხვადასხვა კულტურა საყოველთაო სტანდარტით. ამ ფონზე, გასაგებია, როდესაც ბაუმანი საუბრობს "უნივერსალური სტანდარტების უსარგებლობის რეალიზაციაზე, რომელიც თან ახლავს პოსტმოდერნიზმს" და აერთიანებს ამას იმ მოთხოვნასთან, რომ "სოციოლოგი უნდა გახდეს თარჯიმანი, რათა აჩვენოს, თუ როგორ არის ჩანერგილი კვლევის ობიექტი სიცოცხლის სამყაროში". (ბაუმანი 1992: 16).

3. ალენ ტურაინის მოქმედების სოციალური თეორია

ალან ტურაინი არის პარიზის ინტელექტუალურ კლიმატში სოციოლოგიური დებატების ერთ-ერთი მთავარი ფიგურა, რომელიც უფრო ფართო

ინტელექტუალურ სფეროშია ჩასმული, მაგრამ ასევე მისი რეალური პროფესიული საქმიანობა აუცილებელია მისი გათვალისწინება თანამედროვე ფრანგული სოციოლოგიური თეორიის ანალიზში. დაიბადა 1925 წელს და დაამთავრა École Normale Supérieure, როგორც ისტორიკოსი 1940-იანი წლების ბოლოს, ტურაინმა ჩაატარა ემპირიული ანალიზი შრომისა და სამრეწველო სოციოლოგიის სფეროში 1950-იან წლებში და ცდილობდა შეიმუშაოს მოქმედების ზოგადი თეორია ამ კონცეპტუალური ჩარჩოს საფუძველზე. მას არ გაუჭირდა აზროვნების ორი სკოლის დაკავშირება, თუ მხოლოდ იმიტომ, რომ École- ის ინტელექტუალურ ატმოსფეროში სოციალიზაცია მოხდა, იგი საზოგადოების ორგანიზებას მყარ მარქსისტულ თეორიულად მიიჩნევდა და მისი კვლევა სამუშაო სამყაროს შესახებ დაკავშირებული იყო შრომის რევოლუციურ როლთან და მთლიანად საზოგადოების კონფლიქტებთან. 1960-იან წლებში, ინდუსტრიული სოციოლოგიის ადრეული ემპირიული კვლევისგან მოშორებით, მისი ნამუშევარი სულ უფრო მეტად გადავიდა თეორიულ დონეზე და მასში მან შეიმუშავა მოქმედების ზოგადი თეორიის კონკრეტული ვერსია, მოქმედების სოციოლოგია და მისი თეორიის პრაქტიკული შედეგი მან დაიწყო სოციალური მოძრაობების შესწავლა. სამი თეორიული რეზიუმე თარიღდება ამ შუა პერიოდიდან: სოციოლოგია *დე ლ' მოქმედება* (მოქმედების სოციოლოგია), რომელიც გამოქვეყნდა 1965 წელს; *La société post-industrielle* (The Post-Industrial Society), რომელიც გამოქვეყნდა 1969 წელს; და *Production de la société* (The Production of Society), რომელიც გამოქვეყნდა 1973 წელს, რაც ამ პერიოდის ყველაზე მკაცრი რეზიუმეა. ამ მომენტიდან, მისი ანალიზის ფოკუსი შეიცვალა და ის ცდილობდა შეიმუშაოს "სოციოლოგიურ-ინტერვენციისტი" მეთოდი და სოციალური მოძრაობების თეორია, ვიდრე წარსულის თეორიული ანალიზის გაგრძელება. პირველი გამოვლინება იყო მისი წიგნი *Pour la sociologie* (სოციოლოგიისთვის) 1974 წელს და მან დაასრულა აზროვნების ეს მატარებელი 1984 წელს *La retour de l'acteur* (მსახიობის დაბრუნება).

ტურაინის ნაშრომში ეს არის მოქმედების სოციოლოგია, რომელსაც 1960-იან წლებში ჰქონდა თავისი ჰეიდელი, რომელიც ყურადღებას იმსახურებს. მართლაც, ეს იყო მხოლოდ მისი ემპირიული სოციოლოგიური კვლევის პრელუდია 1950-იან წლებში შრომის შესახებ, მაგრამ ეს იყო ასევე 1970-იან და 1980-იან წლებში სოციოლოგიური ინტერვენცია, რაც მისი მოქმედების თეორიის შენობის პრაქტიკული შედეგი იყო. თუმცა, ამ უკანასკნელი პერიოდის ძირითადი თეორიული ინოვაციები არ არსებობს, ან სულ მცირე, ისინი ვერ მიაღწევენ დისკუსიის ღირსეულ დონეს.

ტურაინის ანალიზი გამოირჩევა ფრანგი მარქსისტების ნამუშევრებს შორის იმით, რომ იგი ეწევა ამერიკული ტალკოტ პარსონების მუშაობას და ცდილობს გამოიყენოს თავისი ზოგადი კატეგორიები სამოქმედო თეორია და თეორიული ტექნიკა უფრო თანამედროვე მარქსისტული სოციალური თეორიის შესაქმნელად. პარსონსის სტრუქტურულ-ფუნქციონალისტური თეორიის ძირითადი კრიტიკა ის არის, რომ იგი საზოგადოებას მხოლოდ ობიექტური მექანიზმების ერთობლიობად განიხილავს, მაგრამ მისი პერსპექტივიდან გამორიცხავს სოციალური ცვლილებების ძალებს და სოციალურ ბრძოლებში ჩართულ ჯგუფებს. ტურაინი ხაზს უსვამს მოქმედების პერსპექტივის ჩართვას სტრუქტურალისტური და ფუნქციონალისტური პერსპექტივებისა და საზოგადოებაში დამაბულობის,

ბრძოლებისა და შედეგად მიღებული ცვლილებების გამოხატვის მცდელობებთან ერთად მის სამოქმედო სოციოლოგიაში: "სისტემებისა და ქცევითი სისტემების გარდა, როგორც ჩანს, არსებობს სისტემატიზაციის მესამე გზა და ანალიზის მესამე გზა. ჩვენ ამ მესამე მეთოდს ვუწოდებთ, რომელიც ავსებს სტრუქტურულ და ფუნქციონალისტურ მეთოდებს, მოქმედების სოციოლოგს" (ტურაინი 1971:346). ეს აქცენტი ავსებს სხვაგან დაზუსტებით, რომ ფუნქციონალისტური ანალიზი იკვლევს არსებული სისტემის სტატიკისა და წონასწორობის პირობების დევნას, ხოლო მოქმედების ანალიზი ყურადღებას ამახვილებს ცვლილებების მაძიებელთა ჯგუფების დინამიკაზე (Touraine 1971:360).

თოურაინის მოქმედების სოციოლოგია მუშაობს შემდეგ ძირითად კატეგორიებთან.

1. Historicity (l'historicité). ამით იგი გულისხმობს, მოკლევადიანი - არსებული სოციალური მდგომარეობის განსაკუთრებული ხედვის გარდა - საერთო ისტორიული განზომილებისა და მისი კატეგორიებისა და თემებზე. სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ, "ისტორიულობის" კონცეფცია, რაც აქ ნიშნავს საზოგადოების კონცეფციას, როგორც მთლიანობაში მის ისტორიულ დინამიკაში, არის არსებული საზოგადოებისთვის ვიწრო ხედვის გაგრძელება: "საბოლოოდ, "ისტორიულობა" ყოველთვის ხორციელდება ისტორიული მოქმედების სისტემაში, (.....) ინსტიტუციურ სისტემაში და საზოგადოების ორგანიზაციაში..." (დოურენდ 1990:150).

2. ისტორიული მოქმედების სისტემა (le système d' action historique). ეს არის სისტემა, რომელიც ისტორიულობის კატეგორიებს იყენებს მოქმედი საზოგადოების მექანიზმებსა და სტრუქტურებზე, ან ნაწილობრივ ხსნის მათ ისტორიულობის მოთხოვნებს. მარქსისტ ტურაინისთვის არ არსებობს კითხვა, რომ საზოგადოება იყოფა მმართველ და დაქვემდებარებულ კლასებად და რომ ისტორიული მოქმედების სისტემა განისაზღვრება მმართველი კლასის პერსპექტივით. ტრადიციული თვალსაზრისით, ეს არის იდეოლოგიური სფერო. თუმცა, ტურაინზე უკვე გავლენას ახდენს ტალკოტ პარსონსის კატეგორიები და მოაქვს საზოგადოებისა და კულტურის გამიჯვნას, ასევე იმ ფაქტს, რომ ისტორიული მოქმედების სისტემა, როგორც კულტურული სისტემა, აკონტროლებს ფუნქციონირებად სოციალურ სტრუქტურებს და რომ, მარქსიზმში დაბრუნებისას, მმართველ კლასს შეუძლია გააკონტროლოს საზოგადოების ფუნქციონირება ამ კულტურული სისტემის განსაზღვრებით დომინირებით.

3. სოციალური მოძრაობები. ტურაინისთვის ისინი ისტორიული დინამიკის თვალსაზრისით საზოგადოების ცვლილების ძრავებია და, შესაბამისად, მისი მოქმედების სოციოლოგიის ცენტრში არიან. ორგანიზაციის სხვადასხვა შესაძლო ფორმებს შორის, იგი "სოციალურ მოძრაობებს" მიიჩნევს მხოლოდ ის, რაც ორგანიზებულია ისტორიული მოქმედების სისტემის დონეზე და მისი კონტროლის მიზნით. ამრიგად, ისინი გამოხატავენ მოცემული საზოგადოების ფუნდამენტური კლასების კონფლიქტებს - მაგალითად, შრომის მოძრაობას.

4. სოციალური ცვლილება ყველა მოქმედების სოციოლოგია ცდილობს საზოგადოების ძალების შეცვლას, მაგრამ ტურაინი ახლა სპეციალურად სოციალური ცვლილებების პრობლემას მიმართავს. იგი განასხვავებს სოციალური ცვლილებების ორ მოდელს: რღვევა, რომელიც აშორებს მმართველი კლასის

ისტორიული მოქმედების მთელ სისტემას და ხდება რევოლუციურ კრიტიკულ მოქმედებაში, რომელსაც ხელმძღვანელობს რევოლუციური ელიტები - და სოციალური ცვლილებები, რომელიც ემყარება შიდა ტრანსფორმაციას და ხდება არსებული სტრუქტურების უწყვეტი განახლების გზით.

ტურაინი აწმყოს ასახელებს, როგორც პოსტინდუსტრიული (ან დაპროგრამებული) საზოგადოების ეპოქას სამრეწველო, კომერციული და აგრარული საზოგადოების ფაზების შემდეგ - და აღნიშნავს, რომ ამ თანმიმდევრობით, საზოგადოების ისტორიულობა სულ უფრო დომინანტური ხდება. ამ პროცესში შიდა და ინოვაციური ცვლილებები სულ უფრო მეტად დომინირებს გარე და ძალადობრივი ცვლილებების ნაცვლად.

სწორედ ამ მოქმედების სოციოლოგმა განაპირობა ტურაინი სოციოლოგიურ ინტერვენციამდე 1970-იანი წლების შუა პერიოდიდან. სოციოლოგის ამოცანაა, ტურაინი ამტკიცებს, რომ გამოიყენოს მისი თეორიული ტრენინგი და ანალიტიკური კატეგორიები, რათა შეაღწიოს სოციალურ მოძრაობებს, რომლებიც ორგანიზებას უწევენ, შეაგროვონ თავიანთი აქტივისტები - და მათი დახმარებით ჩაატარონ მოძრაობის თვითანალიზი - რათა მათ იცოდნენ თავიანთი იდეები და შემდეგ განათავსონ ისინი უფრო მკაცრ თეორიულ ჩარჩოში მათი ცნობიერების გასაძლიერებლად, რომლის საფუძველზეც მათ შეუძლიათ გადავიდნენ ორგანიზაციის უფრო მაღალ დონეზე (იხ. Dourand 1990: 160-162).

აქ, ფროიდიური ფსიქოანალიზის ყოვლისმომცველი სოციოლოგიური მეთოდით გარდაქმნა აშკარაა, ისევე როგორც ლენინისა და გეორგ ლუკასის დისერტაციის აღორძინება "გარედან იმპორტირებული კლასის ცნობიერების შესახებ". ამ მხრივ, ტურაინი პრაქტიკულად გაქრა სამეცნიერო სოციოლოგიური თეორიის სფეროდან და, მისი "სოციოლოგიური ინტერვენციონიზმის" სულისკვეთებით, პირველ რიგში, როგორც პოლიტიკური მსახიობი პარიზში ინტელექტუალურ-ინტელექტუალურ დებატებში. მიუხედავად იმისა, რომ ბევრი სოციოლოგი და სოციალური მეცნიერი საფრანგეთში და იმ ქვეყნებში, სადაც ინტელექტუალურ-პოლიტიკური ცხოვრება გადაჯაჭვულია სოციალურ სამეცნიერო სფეროსთან, ჩართულია ამ დებატებში, ტურაინი, როგორც ჩანს, უარს ამბობს მეცნიერისა და ინტელექტუალური აქტივისტის ცალკეული როლების ნამდვილობაზე.

ტურაინის კრიტიკა შესაძლებელია როგორც თეორიულ, ასევე პრაქტიკულ დონეზე. თეორიული დონის კრიტიკა ასევე შეიძლება ორი მიმართულებით წავიდეს. პირველი ის არის, რომ ტურაინი უბრალოდ იმეორებს კაპიტალისტური კლასის დომინირებას, როგორც დადასტურებულ ლოზუნგს, მაგრამ მას არ აქვს ანალიზი, თუ როგორ ხდება ეს თანამედროვე დასავლურ საზოგადოებაში, რომელი კაპიტალისტური ჯგუფები დომინირებენ, რა ცვლილებები მოხდა ბოლო ათწლეულებში კაპიტალისტურ ჯგუფებს შორის ბრძოლის შედეგად და რა საშუალებით მიიღწევა დომინირება დღეს მასმედიის განმარტებით, უნივერსიტეტისა და აკადემიური სექტორები და სხვა კულტურული სფეროები. თუმცა, თურაინი გაძლიერდა პარსონის აზრმა ამ მიმართულებით, ხაზგასმით აღნიშნა და ზოგადად აღნიშნა კულტურული სფეროს მნიშვნელობა დამორჩილების უზრუნველსაყოფად. თეორიულ დონეზე კიდევ ერთი კრიტიკა არის მეცნიერების ამოცანის შესახებ გაუგებრობა. სოციალური მოძრაობების ორგანიზება პირველი

რიგის პოლიტიკური და იდეოლოგიური ამოცანაა, მაგრამ ისინი, ვინც მას სისტემატურად უახლოვდებიან და ამის შესახებ ანალიზს წერენ, აღარ აკეთებენ მეცნიერებას, სოციალურ მეცნიერებას ან სოციოლოგიას. პრაქტიკული თვალსაზრისით, ტურაინი და მისი მიმდევრები (მაგ., მიშელ ვიევიორკა) შეიძლება დაადანაშაულონ სოციალური მოძრაობების ორგანიზებაში ზუსტად საბანკო-საფინანსო-კაპიტალისტური ჯგუფების მიერ მხარდაჭერილი ადამიანის უფლებების მოძრაობების ორგანიზებით, მრავალი თვალსაზრისით აშშ-ში საფრანგეთში მოძრაობების მსგავსი ორგანიზაციის გადაცემით და მუშების მიერ ორგანიზებული მოძრაობებისა და გაფიცვების უარყოფითად შეფასებით გლობალური ფინანსური ოლიგარქიის დომინირების შედეგების წინააღმდეგ. ამრიგად, გლობალიზაციის კრიტიკული მოძრაობა გლობალური ფინანსური ოლიგარქიის წინააღმდეგ, რომელიც დაიწყო პიერ ბურდიეს მიერ, აშკარად ეწინააღმდეგებოდა ტურაინს, ვიევიორკას და მათ მედია-ინტელექტუალურ წრეებს 1995 წლის ბოლოდან. (იხილეთ ბურდიეს ანთოლოგია "*Contre-feux*", ბურდიე 1998). თავის ეფექტებში, ეს "მარქსისტული" თეორია იწვევს მას, რომ მხარი დაუჭიროს დომინირების არსებულ წესრიგს კაპიტალისტური ჯგუფის იგნორირებით, რომელიც დომინირებს მასზე და მხარს უჭერს მოძრაობებს, რომლებიც გავრცელდა რიგ ქვეყნებში ამ გლობალური კაპიტალისტური ჯგუფების წაქეზებით და როდესაც ჩნდება მოძრაობა, რომელიც თავს დაესხმება ამ კაპიტალისტურ ჯგუფს, იგი გამოსახულია როგორც გასაგები მის ანალიზში. ანუ, მიუხედავად იმისა, რომ აბსტრაქტულად საუბრობს "კაპიტალისტურ დომინირებაზე" და გმობს მას, მას შეუძლია რეალურად გაამართლოს ეს დომინირება ზოგადი დარჩენით, თუ რომელი ჯგუფის წესები, მისი პრაქტიკული საქმიანობის საშუალებით. ეს ილუსტრირებულია იმით, რომ მიუხედავად იმისა, რომ ტურაინის, ვიევიორკას და მათი წრეების ნამუშევრები, როგორც ჩანს, მიმართულია კაპიტალისტური ჩაგვრის წინააღმდეგ, მათ დიდი მხარდაჭერა აქვთ გლობალური ფულის ოლიგარქიის საფუძვლებით და აქვთ მუდმივი სვეტები ეროვნულ მასმედიაში, რომლებიც ასევე დომინირებენ იმავე წრეებით.

თავი XI

მიშელ კროზიე და ბიუროკრატიული საზოგადოების თეორია

1922 წელს დაბადებულმა მიშელ კროზიემ დაასრულა თავისი ინტელექტუალური სოციალიზაციის აკადემიური ეტაპი მეორე მსოფლიო ომის მომდევნო წლებში და მემარცხენე კომუნისტური ინტელექტუალური კლიმატი, რომელიც ამ დროის შემდეგ გაიმარჯვა, მას ნამდვილად აღარ შეეძლო მისი ჩამოყალიბება. ამან შეიძლება ასევე ხელი შეუწყო მის ყოფნას ინტელექტუალური ჯგუფებისგან და მათი ბრძოლებისგან პარიზში და უფრო მეტ ყურადღებას უთმობდა პროფესიულ სოციოლოგიურ მუშაობას. ამასთან, პროფესიისკენ ეს შემობრუნება შემუშავდა კროზიეს შემთხვევაში - ამის საპირისპიროდ, რაიმონდ ბუდონის დამოკიდებულებაზე, რომელმაც თავისი საქმიანობა და კონტაქტები თითქმის ექსკლუზიურად შემოიფარგლა აკადემიურ-საუნივერსიტეტო სფეროში ბოლო ათწლეულების განმავლობაში - აკადემიური სფეროს მიღმა, ცენტრალური ადმინისტრაციის სოციალური დაგეგმვის ინსტიტუტებთან თანამშრომლობით. ზოგიერთი რეგულარული სოციოლოგიურ-თეორიული მონოგრაფიის გარდა, მან დაწერა მრავალი კვლევა და წიგნი, რომელიც მიზნად ისახავდა საფრანგეთის ამჟამინდელი სოციალური პრობლემების გაგებას და გადაწყვეტილებების შეთავაზებას. (ამ უკანასკნელის მაგალითია მისი 1987 წლის წიგნი *L'état modeste est l'état moderne* (მოკრძალებული სახელმწიფო არის თანამედროვე სახელმწიფო), რომელშიც იგი ამტკიცებს, რომ სისტემატური სოციოლოგიური თვალსაზრისით ახალი არ არის, საფრანგეთის სახელმწიფოს გადაჭარბებული როლის შესამცირებლად). მისი ორი მონოგრაფია შეიძლება ჩაითვალოს ყოვლისმომცველ ინტერესთა სისტემურ-სოციოლოგიურ თეორიულ ნაწარმოებებად. პირველი არის *Le phénomène bureaucratique* (The Phenomenon of Bureaucracy), რომელიც გამოქვეყნდა 1963 წელს და რედაქტირებულია უნგრეთში 1981 წელს, ხოლო მეორე არის *L'acteur et le système* (მსახიობი და სისტემა), რომელიც გამოქვეყნდა 1977 წელს და დაწერილია გერმანელ სოციოლოგ ერჰარდ ფრიდბერგთან თანამშრომლობით.

რაც შეეხება მის ზოგად თეორიულ პოზიციას, მნიშვნელოვანია აღინიშნოს, რომ მასზე ყველაზე მეტად გავლენას ახდენდა სისტემების თეორია და ფუნქციონალიზმის სხვადასხვა დენები, მაგრამ განსაკუთრებით ორგანიზაციულ სისტემებზე მუშაობით. მაგალითად, Talcott Parsons- ის ზოგადი თეორია - მიუხედავად იმისა, რომ კროზიე მოიხსენიებს პარსონსის ზოგიერთ შეხედულებას ნაკლები მნიშვნელობის შესახებ - მასზე დიდი გავლენა არ მოახდინა და, შედეგად, უფრო ზოგადი თეორიული, ენობრივი, ფილოსოფიური და ა.შ. კითხვები დარჩა მისი აზროვნების მიღმა. ამრიგად, ისინი, ვინც უკვე გაიარეს ფუნქციონალისტური სისტემების თეორიის საკითხები და კრიტიკა პარსონების, ლუმანის, რიჩარდ

მიუწიისა და ჰაბერმასის მუშაობის საფუძველზე, იპოვიან კროზიეს ანალიზს, რომელიც ძირითადად ეხება ორგანიზაციულ სისტემებს, გარკვეულწილად არალრმა და მარტივი იყოს. სოციალური ცხოვრების ორგანიზების ფრანგული შესწავლის მრავალი ასპექტი, რომელსაც პიერ ბურდიე განიხილავს სისტემების თეორიისგან მკვეთრად განსხვავებით, ასევე განიხილება გერმანიის მუშაობაში ფუნქციური სისტემების თეორიაზე, ლუმანის, ჰაბერმასისა და პარსონების გერმანული ექსპონენტების კვალდაკვალ. თუმცა, ეს სრულიად უცხოა Crozier-სთვის და რადგან პარიზის ინტელექტუალურ ცხოვრებაში ცენტრალური ფიგურის ნამუშევრები შერწყმულია თეორიულ პარადიგმასთან, სისტემების თეორია, რომელიც შევიწროვებულია ორგანიზაციულ სისტემებზე, შეიძლება მხოლოდ პიერ ბურდიეს და მის მიმდევრებს ეჩვენებინათ, როგორც რაღაც უარყოფილი ზოგადი სისტემების თეორიის სოციოლოგიურ-თეორიული ვარიანტების გააზრების გარეშე.

თუმცა, ამ პრობლემის დაშვებაც კი, კროზიერის ბიუროკრატის ანალიზი აღსანიშნავია. მისი წიგნი, *ბიუროკრატის ფენომენი*, ცდილობს რეაგირება მოახდინოს ფრანგული საზოგადოების ორგანიზაციის თავისებურებებზე, რაც, ერთი მხრივ, დიდწილად მოკლებულია ორგანიზაციის ჰორიზონტალურ ფორმებს, ასოციაციებსა და მცირე თემების ორგანიზების სხვა ფორმებს, ან, თუ ისინი არსებობენ, ისინი უმნიშვნელო როლს ასრულებენ საზოგადოების ორგანიზებაში და, მეორეს მხრივ, ხასიათდება სახელმწიფოს ინტერვენციით და მისი აბსტრაქტული სამართლებრივი წესებით საზოგადოების ყველაზე პატარა დეტალური პრობლემების გადასაჭრელად. ამ მონოგრაფიაში კროზიერი ცდილობს უპასუხოს კითხვას, თუ როგორ მოდის ეს თავისებურება და რა შედეგები მოჰყვება ამ ორგანიზაციას და კონფლიქტების მოგვარების ამ გზას.

1. ინდივიდუალური ავტონომიის დევნის შედეგები

კროზიე მოიხსენიებს გამოხატულ ეგალიტარიზმს, რომელიც საუკუნეების განმავლობაში კულტურულად იყო ჩანერგული ფრანგულ ენაზე, როგორც ფრანგული ბიუროკრატიული საზოგადოების გაჩენის ყველაზე მნიშვნელოვანი მიზეზი. ეს ძირითადი დამოკიდებულება ასევე განმარტავს ფრანგული საზოგადოების რიგ თავისებურებებს. ერთ-ერთი მათგანია ორგანიზაციისადმი ზიზღი მცირე საზოგადოების დონეზე და აბსტრაქტულ - უპიროვნო - შორეულ მდგომარეობაზე და მის რეგულირებაზე დამოკიდებულება. მცირე საზოგადოების დონეზე, პირისპირ ურთიერთობები აუცილებლად განსაზღვრავს ურთიერთობებს ბუნებრივი განსხვავებების საფუძველზე და ქმნის დომინანტურ და დაქვემდებარებულ პოზიციებს მონაწილეებს შორის. ამის საფრანგეთის უხალისობამ არასოდეს დაუშვა ასოციაციის ცხოვრების განვითარება მაღალ დონეზე და ამ ფორმების უფრო აქტიური მონაწილეობა საზოგადოების ფუნქციური ცხოვრების ორგანიზებაში. მიუხედავად იმისა, რომ შეერთებულ შტატებში, მაგალითად, ცხოვრების ორგანიზება დიდწილად ემყარება ასეთ ადგილობრივ ასოციაციებს და ადგილობრივი არჩევნები მათი ძალაუფლების ურთიერთობების საფუძველზე (სკოლის დაფები, გადასახადების ამკრეფები, ქალაქის საბჭოები,

შერიფები და ა.შ.) ქმნიან ადგილობრივი ცხოვრების ორგანიზებას, ფრანგული ეგალიტარიზმი ეწინააღმდეგება ყოველდღიურ ცხოვრებისეულ სიტუაციებს, რომლებსაც წყვეტს ჯგუფების ძალაუფლების ურთიერთობები, რომლებშიც ინდივიდუალიზმი და ბუნებრივი უთანასწორობა ჭარბობს. შორეული სახელმწიფო ცენტრის აბსტრაქტულ-უპიროვნო რეგულირება უფრო მისაღებია ამ დამოკიდებულებისთვის (იხ. კროზიე 1981: 321-348). საფრანგეთის საზოგადოებაში თავისუფლების კონცეფცია ასევე განსხვავდება ამერიკის საზოგადოებაში. ვინაიდან ამ უკანასკნელ თავისუფლებაში სახელმწიფოსგან არის ცენტრალური და სიცოცხლის ორგანიზება სასურველია დარჩეს მცირე თემებისა და მათი ჯგუფების ასოციაციებში, ფრანგულ ენაზე ინდივიდის ავტონომია უმთავრესია და განიხილება, როგორც ინდივიდთან ახლოს მდებარე მცირე თემების ასოციაციები, ვიდრე უპიროვნო, შორეული სახელმწიფო. აშშ-ში ინდივიდი უფრო მეტად ექვემდებარება მცირე თემებს, რადგან მათ შეუძლიათ დააწესონ სხვადასხვა კონტროლი, სანქციები და ჯილდოები ინდივიდთან ახლოს, რაც კონფორმისტული ტიპის წარმოებას ცდილობს, ხოლო ამის საპირისპიროდ, საფრანგეთის მოქალაქის ინდივიდუალური ავტონომია, რომელიც ექვემდებარება უპიროვნო, შორეულ მდგომარეობას, შეიძლება უფრო ძლიერი დარჩეს.

ეს არის ძირითადი ფრანგული დამოკიდებულება, რომელიც, Crozier- ის თანახმად, ფრანგულ საზოგადოებაში წარმოიქმნა სხვადასხვა სოციალურ კლასებს შორის ფართო კუპეალიზაციის ფენომენი, რომლის მიხედვითაც ისინი პირდაპირ არ ურთიერთობენ ერთმანეთთან მათ შორის პრობლემების გადასაჭრელად, მაგრამ ეს დატოვებთ ცენტრალური სახელმწიფოს ორგანოებსა და რეგულირებაზე, გვერდის ავლით და მოწინააღმდეგე სოციალური კლასები ცხოვრობენ აბსტრაქტულ-უპიროვნო წესების ურთიერთკავშირში - დახურულია პირდაპირი კონტაქტისთვის.

ზემოთ მოცემულ ანალიზს მხარს უჭერს კროზიეს წიგნის გრძელი ციტატა:

"ეს თავისებურებები, თუ მათზე ვფიქრობთ, მჭიდრო კავშირშია ჩვენს მიერ გაანალიზებული სტრატეგიკაციის სისტემის ფუნქციონირებასთან. ამ სისტემაში ინდივიდი პოულობს საკმარის დაცვას ფორმალურ და აბსტრაქტულ ჯგუფში - სტრატეგიაში ან იერარქიული კატეგორია - რომელსაც ის ეკუთვნის. ხანდაზმულობის პრინციპი კრძალავს ზემდგომებს ქვეშევრდომთა ინტერპერსონალურ პრობლემებში ჩარევას და ადგენს მკაცრ თანასწორობას იმავე რანგის წევრებს შორის. ინდივიდი არა მხოლოდ გრძნობს, რომ არ არის საჭირო არაფორმალური ჯგუფის დაცვა, არამედ ის სწავლობს, ხშირად საკუთარი საზიანოდ, რომ ცალკეული არაფორმალური საქმიანობის შექმნის ნებისმიერი მცდელობა შეიძლება საფრთხეს შეუქმნას იმ ფორმალური კატეგორიის ერთიანობას, რომელსაც ის ეკუთვნის და რომ მისთვის შეუძლებელია წინააღმდეგობა გაუწიოს ზეწოლას, რომელსაც ეს ოფიციალური კატეგორია ახდენს მასზე ამგვარი ქმედების თავიდან ასაცილებლად. ამ თვალსაზრისით, კლიკები და ჯგუფები, რომლებიც ამ კატეგორიების წევრებს აერთიანებენ, განსაკუთრებით გასაგებია, რადგან ისინი დაცულია, რაც ამ სისტემაში კარდინალურ ცოდვად რჩება.

სამყაროში, სადაც შესაბამისობა არის უპიროვნო ნორმების ურთიერთგანმტკიცების ეფექტის შედეგი, რომელიც თანაბრად ვრცელდება ყველა და თანატოლების ზეწოლაზე, რომელიც ინარჩუნებს ბალანსს თითოეულ კატეგორიაში, ბუნებრივია, რომ არაფორმალური ჯგუფი უპირატესობას ანიჭებს ფორმალურ ჯგუფს და რომ ინდივიდი იზოლირებული რჩება. (...) ასე რომ, ჩვეულებრივი მოდელის ნაცვლად, სადაც ქვეშევრდომები ქმნიან არაფორმალურ ჯგუფებს, რომ წინააღმდეგობა გაუწიონ ზემდგომების ზეწოლას, ჩვენ გვაქვს სრულიად განსხვავებული მოდელი, სადაც დაქვემდებარება და უპირატესობა მნიშვნელოვანია, ხოლო კონტროლის სისტემა არ იძლევა

ოდნავი დიფერენციაციის საშუალებას, რადგან ის ძალიან ფორმალურია - ინდივიდები იზოლირებულნი არიან და აკონტროლებენ ერთმანეთს, რომ შეინარჩუნონ ფორმალიზმი, რომელიც მათ იცინა.

ფორმალური ჯგუფის პრიმატი არაფორმალურზე, თითოეული კატეგორიის მჭიდრო კონტროლი მის წევრებზე - როგორც ვიცით თითოეული კატეგორიის იზოლაციიდან, ერთი კატეგორიიდან მეორეზე გადასვლის შეუძლებლობიდან - უკავშირდება კატეგორიებს შორის კომუნიკაციის სირთულეს და რიტუალიზმის გაჩენას. ჯერჯერობით, ჩვენ განვმარტეთ ეს თვისებები, როგორც თითოეული ფენის იზოლაციის პირდაპირი შედეგი ან როგორც ინდივიდის ბრძოლის არაპირდაპირი შედეგი თვითნებობისა და დამოკიდებულების წინააღმდეგ. თუმცა, ეს ურთიერთობა შეიძლება შეიცვალოს. ასევე შეიძლება ითქვას, რომ კულტურული მახასიათებლები, როგორცაა ინდივიდის იზოლაცია და არაფორმალური საქმიანობის არარსებობა, შეიძლება იყოს ძლიერი მძღოლები ასეთი ბიუროკრატიული ორგანიზაციული სისტემის შემდგომი განვითარებისთვის. ნებისმიერ შემთხვევაში, ეს არის ძალიან მნიშვნელოვანი ფაქტები მათთვის, ვისაც სურს გაიგოს გარკვეული ორგანიზაციული მოდელების წარმატების მიზეზები გარკვეულ კულტურულ კონტექსტში.

საფრანგეთში ეს მახასიათებლები დიდწილად კულტურული თვისებებია. ჩვენ, რა თქმა უნდა, არ გვაქვს სამეცნიერო შედარებითი ტესტები ამ თემაზე, რადგან არცერთი ემპირიული კვლევა ჯერ არ ცდილობდა ამის გამოძიებას. ამიტომ ჩვენ უნდა დავკმაყოფილდეთ რამდენიმე მკვლევარის დაკვირვებით, რომლებიც მიუთითებენ საფრანგეთში ნებაყოფლობითი ჯგუფური საქმიანობის დაბალ მნიშვნელობაზე და ფრანგების სირთულეზე არაფორმალურ ორგანიზაციულ გარემოში თანამშრომლობისთვის.

ამ თემაზე ყველაზე სერიოზული ეთნოლოგიური კვლევებიც კი იმავე და მნიშვნელოვან დასკვნებს აღწევს. მაგალითად, პარიზის მახლობლად მდებარე ერთ - ერთ რაიონში მდებარე სოფლის შესწავლისას ლუსიენ ბერნოტი და რენე ბლანკარდი წერენ: "ბავშვებშიც კი, ნოუვილის ერთ - ერთი დამახასიათებელი ასპექტი ჯგუფების არარსებობაა. სოფელში არ არის ერთი საბავშვო კლიკი ან ჯგუფი". ისინი აღწერენ ერთსა და იმავე ფენომენს მოზრდილებში და მეზობელ ქარხანაში მომუშავე მუშაკებსაც კი, რომლებიც, როგორც ჩანს, ვერ ქმნიან ხანგრძლივ ურთიერთობებს ერთმანეთთან, მიუხედავად იმისა, რომ - ან შესაძლოა მათი სამეზობლოს გამო. სოფელში ახალგაზრდების მხოლოდ ერთი ჯგუფია, რომლებსაც ოდნავ უფრო მაღალი სტატუსი აქვთ, ვიდრე დანარჩენ მოსახლეობას; ეს ახალგაზრდები ხშირად ერთად ატარებენ დროს. ამ ჯგუფს ასევე არ ჰყავს ლიდერი და არც ძალიან აქტიურია და არც ძალიან სტაბილური. თუ ეს არ იყო მღვდელი და მასწავლებელი, "რა პატარა კოლექტიური ცხოვრება და ორგანიზებული დასვენება დაიკარგება იმ ახალგაზრდობის აპათიაში, რომელიც ვერ გაბედავს პასუხისმგებლობის რისკს..."

ამრიგად, იგივე ფენომენი, როგორც ჩანს, პოლიტიკურ ცხოვრებაში ჭარბობს: ორგანიზებული ჯგუფების არარსებობა, იზოლაცია და აპათია, რაც ხელს არ უშლის ამომრჩევლის ძალიან დიდ ნაწილს ეროვნული ასამბლეის არჩევნებში უკიდურესი მემარცხენეებისთვის ხმის მიცემაში. რა თქმა უნდა, ლორენს უილიმ ბევრად უფრო მეტი აქტივობა ნახა ვოკალუზის მზიან კომუნში, მაგრამ ავტორის დიდი შეხედულებები ვარაუდობს, რომ მსგავსი სიტუაცია არსებობს. ხალხი დაჟინებით მოითხოვს მათ დამოუკიდებლობას და იზოლაციას. მათ თანაბრად არ სურთ ერთმანეთთან შემოქმედებითად თანამშრომლობა. ყველა ორგანიზებული საქმიანობა ეწინააღმდეგება საზოგადოებას, რომ არ დაარღვიოს თეორიული თანასწორობა სხვადასხვა ოჯახებს შორის. მათ, ვინც ინიციატივას აჩვენებს, დაუყოვნებლივ ადანაშაულებენ შეკვეთების გაცემის სურათში.

ორგანიზებული შემოქმედებითი საქმიანობის იგივე ნაკლებობა მესამე მკვლევარმა აღმოაჩინა, როდესაც მან შეისწავლა სოფლის საზოგადოების რეაქციები მისი ყოფილი ცხოვრების წესის სრულ მოქცევამდე. მხოლოდ უკიდურეს შემთხვევაში მოხდა ინიციატივა და ლიდერობა და მაშინაც კი, მხოლოდ იმიტომ, რომ სიტუაცია განიხილებოდა, როგორც გარდამავალი და დასახული მიზნები უარყოფითად განიხილებოდა.

ისტორია იმის დასტურია, თუ რატომ გრძელდება ასეთი დამოკიდებულება საუკუნეების განმავლობაში. თუმცა, არცერთი არ არის ისეთივე მჭევრმეტყველი, როგორც ტურგოტის საზიზღარი განცხადება მისი უფლებამოსილების განმავლობაში, "მუნიციპალიტეტი შედგება ქოხებისა და მოსახლეობის კრებისგან, რომლებიც არანაკლებ პასიურია, ვიდრე ქოხები".

ეს იყო კითხვები, რომლებიც ტოკვეილმა ყველაზე მეტად იფიქრა. იგი ძალიან სწორად განმარტავს, თუ როგორ გამოიწვია აბსოლუტური მონარქიის მუნიციპალურმა პოლიტიკამ მე -17 და

მე -18 საუკუნეებში, განსაკუთრებით მისმა ფისკალურმა პოლიტიკამ, გამოიწვია ნებისმიერი ინიციატივა და ორგანიზებული საქმიანობის ნებისმიერი შესაძლებლობა, განსაკუთრებით ქვედა დონეზე. "ამ საგადასახადო სისტემაში, მართლაც, ყველა გადასახადის გადამხდელის უშუალო და მუდმივ ინტერესებში იყო მისი მეზობლის ჯაშუშობა და საგადასახადო კოლექციონერებისთვის მოხსენება, თუ როგორ იზრდებოდა მისი მეზობლის სიმდიდრე; ყველას შურდა, ცილისწამება და სხვების სიძულვილი" მან ძალიან იცის ლოგიკური კავშირი ინდივიდის იზოლაციასა და თანამშრომლობის სულის არარსებობას შორის, ერთი მხრივ, და სხვადასხვა სოციალური კატეგორიების იზოლაციასა და მათ მუდმივ ბრძოლას შორის ფსევდო-პრივილეგიებისთვის, მეორეს მხრივ. "ეს სხვადასხვა ინსტიტუტები ერთმანეთისგან გამოყოფილია რამდენიმე პრივილეგიით. მიუხედავად ამისა, მათ შორის მუდმივი ბრძოლაა უზენაესობისთვის. ინსპექტორი და სასამართლოები ყრუ - მუნჯი არიან მათი შუღლის ხმაურით. "საბოლოოდ, გადაწყდა, რომ წმინდა წყალი მიეცა ქვედა სისხლის სამართლის სასამართლოს და მხოლოდ ამის შემდეგ ქალაქის საბჭოს. პარლამენტმა ყოყმანობდა, მაგრამ მეფემ ეს საკითხი საკუთარ საბჭოში განიხილა და მარტო გადაწყვიტა. ეს იყო მაღალი დრო, მთელი ქალაქი იყო uproar." რადგან თუ ერთ სხეულს უფლება აქვს მართოს მეორეზე დიდგვაროვნების შეკრებაზე, ეს უკანასკნელი ორგანო შეწყვეტს შეკრებაში გამოცხადებას; ეს უფრო მეტად ჩამოაყალიბებს საზოგადოებრივ ბიზნესს, ვიდრე, როგორც ამბობს, მისი ავტორიტეტით გაუფასურდება".

რა თქმა უნდა, წამყვან ჯგუფებს შეეძლოთ მხოლოდ საკუთარი თავის განახლება და კოოპერატივი, შემოქმედებითი და თავისუფალი საქმიანობა მხოლოდ აყვავდებოდა, თუ ისინი წარმატებას მიაღწევდნენ იმ ჯგუფების ჩამოყალიბებაში, რომლებიც პატივს სცემდნენ არც წოდებას და არც ფორმალურ კატეგორიებს. ეს იყო ზუსტად ის, რაც სამეფო ადმინისტრაციამ დიდი ხნის განმავლობაში ცდილობდა თავიდან აცილებას, ამჯობინებდა კონკურენციის რისკის შეუსრულებლობას. "ყველაზე პატარა ავტონომიური ორგანო, რომელიც ადმინისტრაციის მონაწილეობის გარეშე საკუთარი თავის ჩამოყალიბებას გვთავაზობს, მისთვის შიშის წყაროა; ყველაზე პატარა თავისუფალი ასოციაცია, რაც არ უნდა იყოს მისი მიზანი, მისთვის უხერხულობის წყაროა; მხოლოდ ის, რაც მან თვითნებურად შექმნა და რომელსაც ის აკონტროლებს, შეუძლია გადარჩეს. არც ის მიესალმება დიდ ინდუსტრიულ საზოგადოებებს; მოკლედ, მას არ სურს, რომ მოქალაქეებმა ხელი შეუშალონ ამა თუ იმ გზით საკუთარი საქმეების მართვაში; ის ამჯობინებს სტერილობას კონკურენციაში. მიუხედავად იმისა, რომ ძველი წესრიგის პრივილეგიები და პრიუალიზმი გაქრა, სოციალური მოქმედების იგივე მოდელი ჯერ კიდევ ცოცხალია და მისი კვალი შეგიძლიათ იხილოთ ყველა სფეროში.

გარკვეული ფენის იზოლაციის გადარჩენა განსაკუთრებით კარგად გაანალიზდა ფილოსოფოსმა ედმონდ გობლოტმა, ბურჟუაზიის ერთ-ერთმა ყველაზე მნიშვნელოვანმა დამკვირვებელმა მე -20 საუკუნის დასაწყისში. გობლოტის თქმით, საფრანგეთის ბურჟუაზიაში ორი დიდი პრინციპი ჭარბობს, რომელსაც ის საზღვარს და დონეს უწოდებს. ბარიერები არის ხელშესახები, თუმცა ხშირად არაპირდაპირი, დაბრკოლებები, რომლებიც აღმართულია საერთო ადამიანის ბურჟუაზიული სტატუსის მიღწევის თავიდან ასაცილებლად. დონე არის თეორიული თანასწორობა, რომელიც უზრუნველყოფილია ამ ბურჟუაზიული სტატუსის კუთვნილებით მას შემდეგ, რაც კაცმა შეძლო ბარიერის გარღვევა. გობლოტმა სწორად მიუთითა ბარიერები და საბაბი, რომლითაც ზედა კლასი ცდილობს დაიცვას თავი ნებისმიერი კონტაქტისგან, როგორცაა დამთავრების სანქცია, შემდგომი შესწავლა და არაპირდაპირი მხატვრული გემოვნება და მოდა, რომლებიც მუდმივად ქმნიან როგორც შემზღვეველებს, ასევე ეგალიტარულს მათთვის, ვინც შედის. ამრიგად, გობლოტმა ნათელი გახადა არსებითი კავშირი ეგალიტარიზმსა და სტრატეგიკაციას შორის, რაც ჩვენ არაერთხელ გავამახვილეთ. დაბოლოს, ტოკვეილთან დაკავშირებით, გობლოტი ამტკიცებს, რომ ბარიერი არის სოციალური, არა ოჯახური და მემკვიდრეობითი. ის არ ქრება, რადგან მისი გადალახვა შესაძლებელია; პირიქით, ეს კიდევ უფრო დიდი დაბრკოლება ხდება.

ინდივიდის იზოლაცია, ანუ ორგანიზებული შემოქმედებითი საქმიანობის მიტოვება, ცოტა ხნის წინ შეისწავლა ამერიკელმა სოციოლოგმა ჯ. რ. პიტსმა, რომელიც გვთავაზობს ამ ტიპის ქცევის ახალ და წინდახედულ ინტერპრეტაციას. მისი თქმით, არაფორმალური საქმიანობა არავითარ შემთხვევაში არ არსებობს ფრანგული ცხოვრების წესიდან, მაგრამ ისინი ზოგადად უარყოფითი, მეტ-ნაკლებად ფარული და არც თუ ისე სტაბილურია. მათი აღსაწერად, პიტსი გვთავაზობს ტერმინს "კრიმინალური თემები", რომელიც მან პირველად გამოიყენა ბავშვთა სასკოლო საქმიანობის ანალიზში. ამით ის ნიშნავს ერთგვარი აშკარა სოლიდარობას იმ ადამიანებს შორის, რომლებიც

მუშაობენ იმავე პროფესიაში (კოლეგებს), რომლებსაც ყველას შეუძლია მიმართოს, როდესაც მათ აქვთ პრობლემები. ეს სოლიდარობა არსებობს მხოლოდ წინააღმდეგობის პერსპექტივაში; იგი მიმართულია ზემდგომების, კონკურენტი ჯგუფებისა და ერთი ან მეტი წევრის ძალისხმევის წინააღმდეგ, რომ საკუთარი ხელმძღვანელობა დააკისრონ სხვებს. "კრიმინალური საზოგადოება" ფრანგებს აძლევს იმპლიციტურ მოდელს ყველა კოლექტიური მოქმედებისთვის, რომელშიც ისინი მოგვიანებით მიიღებენ მონაწილეობას. ბოლო ნაშრომში პიტსი აჯამებს კრიმინალური საზოგადოების როლსა და მნიშვნელობას შემდეგნაირად: "სკოლის წყვილების ჯგუფი არის სოლიდარობის ჯგუფის პროტოტიპი საფრანგეთში, ბირთვული ოჯახისა და გაფართოებული ოჯახის კლიკის გარდა. ეს ჯგუფები უპირველეს ყოვლისა ხასიათდებიან თავიანთ წევრებს შორის ეჭვიანი თანასწორობით, ახალბედების მიმართ ძალიან თავშეკავებული დამოკიდებულებით (...) და ერთგვარი მდუმარე შეთქმულებით უმაღლესი ხელისუფლების წინააღმდეგ. მაგრამ ისინი არ უარყოფენ ყველა ავტორიტეტს. პირიქით, მათ არ შეუძლიათ მიიღონ თუნდაც ოდნავი ინიციატივა უმაღლესი ძალაუფლების დირექტივების გარეთ. ისინი ეძებენ მხოლოდ და ეს შესაძლებელია დირექტივების არარეალურობით ზემოდან, რათა მისცეს და შეინარჩუნონ სივრცე ავტონომიისა და შემოქმედებითი შესაძლებლობებისთვის მათი წევრებისთვის.

ეს ანალიზი, რომელსაც პიტსი ასევე მოიხსენიებს, როგორც "საფრანგეთის მოქალაქის მოსამზადებელ სკოლას", გარკვეულწილად უკავშირდება ჩვენს გამოცდილებას საბუღალტრო ოფისის კლერკებთან და ქვედა კადრებთან და მონოპოლიის წარმოებისა და ტექნიკური მუშაკებისთვის. ორივე შემთხვევაში, ეს არის ერთგვარი კრიმინალური საზოგადოება, რომელიც დაფუძნებულია საიდუმლო თავდაცვის ორგანიზაციაზე, რომელსაც მიეკუთვნება ოფიციალური ჯგუფების ყველა წევრი: თუ ჯგუფის წევრი დახმარებას ითხოვს ჯგუფის სხვა წევრებისგან, რომ დაიცვან მისი დამოუკიდებლობა და მიაწოდონ მას სივრცე მისი საქმიანობისთვის, ყველა მათგანი ვალდებულია დაეხმაროს მას, მიუხედავად იმისა, თუ როგორ უკავშირდებიან ისინი მას და იმ მიზეზის მნიშვნელობას, რომელსაც იგი წარმოადგენს (.....).

პიტსის მიერ აღწერილი "კრიმინალური საზოგადოების" დამახასიათებელი მოქმედების რეჟიმები, იზოლაცია და ინიციატივის ნაკლებობა ბერნოტ-ბლანკარდისა და უილის ნაწერებში, გობლოტის მიერ გაანალიზებული სოციალური კლასის დამცავი როლი, ტოკვევილისა და ტანისის მიერ ხაზგასმული საზოგადოებრივ საქმეებში აპათიის ხანგრძლივი ტრადიცია, როგორც ჩანს, შესანიშნავად შეესაბამება ორ შემთხვევაში წარმოდგენილ ინტერპერსონალური და ჯგუფთაშორისი ურთიერთობების ნიმუშებს. თუმცა, ყველა ეს კონვერგენტული თვისება უბრუნდება კონფლიქტის მართვის ერთსა და იმავე ძირითად პრობლემას და ქმნის "ლიდერობის" ტიპს, რომელიც მისაღებია პირველადი ჯგუფის დონეზე. საბოლოო ჯამში, მათი კვლევა ბადებს კითხვას "კულტურული" ბუნების შესახებ, თუ როგორ ხორციელდება ძალა და მისი ცნებები.

ეს ინტერპრეტაცია ეხება ყველა ციტირებულ შემთხვევას. კრიმინალური საზოგადოება, პირველ რიგში, არის ნებისმიერი გარე ძალაუფლებისგან თავდაცვის საშუალება, იქნება ეს პროფესორი, ბოსი თუ სახელმწიფო ძალა, მაგრამ ეს ასევე არის არაპირდაპირი და მინიმუმ ძალიან ეფექტური საშუალება, რომ თავიდან აიცილოს ჯგუფის რომელიმე წევრი, როგორც ლიდერი. ეს უკანასკნელი ფაქტორი ასევე როლს ასრულებს ბერნოტ-ბლანკარდისა და უილის მიერ გაანალიზებულ აპათიაში, რომელშიც შესწავლილი თემების წევრები არ იღებენ ინიციატივას სოციალური მოქმედების სფეროში, რადგან მათ იციან, რომ თუ ისინი პირველ რიგში დააყენებენ თავს, ისინი თავიანთი თანატოლების უკმაყოფილებას გამოიწვევენ და ჯგუფის მიერ გამოირიცხებიან ან დამცირებულნი იქნებიან, რომელსაც არ მოსწონს პასუხისმგებლის ნახვა. როგორც წინა თავში განვიხილეთ, მონაწილეობაზე უარის თქმა ასევე შეიძლება ჩაითვალოს რაციონალურ პასუხად, თუ მიზანი, რომელსაც ინდივიდუალური მხარდაჭერა აქვს, პირველ რიგში, კონფლიქტური სიტუაციების აღმოფხვრა და ნებისმიერი სახის დამოკიდებულების უარყოფა. ფენის იზოლაცია, რანგისა და სტატუსის მნიშვნელობა, სხვადასხვა კატეგორიებს შორის პირადი კონტაქტების შენარჩუნების შეუძლებლობა, ყველა ეს მახასიათებელი დაკავშირებულია ერთსა და იმავე პრობლემასთან.

რა შეგვიძლია დავასკვნათ აქედან? იგივე ფენომენი მეორდება ორივე შემთხვევაში და რამდენიმე დონეზე. ორგანიზაციის წევრები მაქსიმალურად ერიდებიან პირდაპირ ძალაუფლების ურთიერთობებს. ღია კონფლიქტები ხდება მხოლოდ ინდივიდებს ან ჯგუფებს შორის, რომლებიც პირდაპირ არ არიან დაკავშირებული ერთმანეთთან. საკუთარი გზებით, ინდივიდუალური მონაწილეები ჰგავს უილის ან მარსელ პაგნოლის ფოლკლორული გმირების მიერ აღწერილ ბავშვებს,

რომლებიც ერთმანეთს ძალადობრივად აკრიტიკებენ, მაგრამ მხოლოდ მაშინ, როდესაც ისინი დარწმუნებულნი არიან, რომ ისინი ფიზიკურ ცვლილებას არ მიიღებენ. ძალა გარდაიქმნება ძირითადად უპიროვნო წესებად და ორგანიზაციის სტრუქტურები შექმნილია მისი წევრების უსაფრთხოების უზრუნველსაყოფად, ისე, რომ საკმარისი მანძილი იყოს იმ ადამიანებს შორის, რომლებიც იღებენ გადაწყვეტილებებს და მათ, ვინც მათ ექვემდებარება.

ჩვენ გთავაზობთ შემდეგ ინტერპრეტაციას. ინტერპერსონალური ურთიერთობების ეს მოდელი, როგორც ვნახეთ, უზრუნველყოფს მისაღებ პასუხს თანამედროვე ორგანიზაციების ფუნქციონირების მიერ წარმოქმნილ პრობლემებზე, მაგრამ ის ასევე კონკრეტულად ფრანგული მოდელია. პირდაპირი ძალაუფლების ურთიერთობები ძნელია მოითმენს ფრანგულ კულტურაში, მაგრამ ძალაუფლების კონცეფცია, რომელიც ძალაში რჩება, უნივერსალური და აბსოლუტურია; მან შეინარჩუნა აბსოლუტური მონარქიის პოლიტიკური ტრადიცია, ანუ ის, თუ როგორ აერთიანებს რაციონალურობას და ავტორიტარიზმს. ერთი შეხედვით, ორი მოვლენა წინააღმდეგობრივი ჩანს, მაგრამ ეს წინააღმდეგობა შეიძლება გადაწყდეს ბიუროკრატიული სისტემის ფარგლებში, რადგან უპიროვნო სპეციფიკაციები და ცენტრალიზაცია შესაძლებელს ხდის ძალაუფლების აბსოლუტისტური კონცეფციის შენარჩუნებას და პირდაპირი დამოკიდებულებების აღმოფხვრას. სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ, ორგანიზაციის ფრანგული ბიუროკრატიული სისტემა გთავაზობთ საუკეთესო გამოსავალს ყველა იმ წინააღმდეგობებისთვის, საიდანაც ფრანგები განიცდიან ძალაუფლების სფეროში. ვინაიდან ისინი ვერ იტანენ უნივერსალური და აბსოლუტური ძალაუფლების გაძლიერებას, რაც მათ შეუცვლელად მიიჩნევენ ნებისმიერი წარმატებული თანამშრომლობის საქმიანობისთვის, ისინი დამოკიდებულია უპიროვნო და ცენტრალიზებულ ორგანიზაციულ სისტემაზე. ისტორიული თვალსაზრისით, შეიძლება ითქვას, რომ ეს წინააღმდეგობები შენარჩუნებულია, უფრო სწორად, ავტორიტარული და ცენტრალიზებული საჯარო მმართველობის ხანგრძლივი ტრადიციით, რომელმაც უზრუნველყო ფრანგული საზოგადოება, როგორც მთლიანობაში ეფექტური მოდელი, რომელსაც შეუძლია დააკმაყოფილოს ორი წინააღმდეგობრივი საჭიროება: ინდივიდის დამოუკიდებლობის გარანტია კოლექტიური მოქმედების რაციონალურობისა და წარმატების უზრუნველსაყოფად.

ფორმალური ორგანიზაციის კანონი ავტორიტარიზმია. ძალა კვლავ აღიქმება, როგორც აბსოლუტური ყველა დონეზე. ისინი თავს იკავებენ წონასწორობის თამაშისგან და არ ანიჭებენ იგივე მნიშვნელობას იურიდიული ფორმების დაცვაზე, როგორც ანგლოსაქსური ქვეყნები. მიუხედავად იმისა, რომ ქვეშევრდომები ზედმეტად არ არიან დაცული სამართლებრივი პროცედურებით და, შესაბამისად, იძულებულნი არიან მოითმინონ თვითნებობა ამ მხრივ, ისინი სარგებლობენ სხვადასხვა სახის დაცვით, რომელიც უზრუნველყოფილია თანატოლთა ჯგუფის მნიშვნელოვანი წინააღმდეგობით, რომელსაც ისინი მიეკუთვნებიან და ის ფაქტი, რომ უმაღლესი ხელისუფლება ვერ გააუქმებს თანასწორობას ქვეშევრდომებს შორის მათ საქმეებში ჩარიერებით. მიუხედავად ამისა, ავტორიტარიზმი არ არის მთლიანად წარმოსახვითი. იგი ვლინდება იერარქიული სისტემის სიმბოლოებსა და პარაფერნალიაში; იგი ბუნებრივად განსაზღვრავს მატერიალურ ჯილდოებს და პრესტიჟს, რომელიც დაკავშირებულია წოდებასთან; და ბოლოს, კრიზისის დროს, იგი გამოხატავს საკუთარ თავს პირდაპირ ადამიანურ ურთიერთობებში, თანამშრომლობის საჭიროებაში, რომლის გარეშეც ორგანიზაცია ვერ გადარჩება.

ინდივიდების იზოლაცია, ერთი მხრივ, და კატეგორიები, მეორეს მხრივ, შესაძლებელს ხდის გარკვეულ "ავტოკრატიას" იერარქიის ყველაზე დაბალ დონეზეც კი. ეს ავტოკრატია, პირველ რიგში, უარყოფითი გზით ვლინდება. საშუალო დონის მენეჯერები, პირველ რიგში, დაცულია ზემდგომების ჩარევისგან; რასაც ისინი აკეთებენ, არის საკუთარი თავისუფალი ნება, მათ შეუძლიათ თავიანთი საქმის შესრულება პირდაპირი იძულების გარეშე. ისინი ცდილობენ დაამტკიცონ, რომ ისინი არ მუშაობენ, რადგან იძულებულნი არიან, არამედ იმიტომ, რომ მათ აირჩიეს. ზემდგომებისგან თავისუფლება, ინდივიდის ავტონომია მის საქმიანობაში, უკავშირდება ძალაუფლების აბსოლუტისტური კონცეფციას. სხვა ადამიანთან რაღაცის გაკეთება, კომპრომეტირება, კონფორმირება - ეს არ არის ძალიან ღირებული მეთოდები; ინდივიდისთვის უფრო ღირებულია, რომ თავი დაანებოს, მაგრამ დარჩეს სრულიად თავისუფალი იმ საზღვრებში, რომელიც მან თავად დააწესა ან სხვებისგან მიიღო.

ინდივიდუალური ავტონომიის დაჟინებული მოთხოვნა საფრანგეთში ახალი არ არის; ეს იყო და არის ტრადიციული გლეხის ღირებულების სისტემის ძირითადი ელემენტი. აქედან დამახასიათებელია ტოკვეილის მიერ გამოყენებული სიტყვები, სხვა მრავალ მწერალთან ერთად, ამ

განწყობის აღსაწერად: "პატარა მიწის მესაკუთრეს შეუძლია თავისი ძალაუფლების მიღება მხოლოდ საკუთარი თავისგან, მისი სამყარო ვიწროა, მაგრამ მას შეუძლია თავისუფლად იმოძრაოს მასში, ხოლო მას, ვისაც აქვს პატარა მოძრავი ქონება, თითქმის ყოველთვის, მეტ-ნაკლებად, დამოკიდებულია სხვის ახირებაზე; მან უნდა დაემორჩილოს ასოციაციის წესებს ან ადამიანის სურვილებს. ამ მოდელის გადარჩენა შესაძლებელს ხდის შეინარჩუნოს ზოგიერთი ავტონომია, რომელიც ერთ დროს დამოუკიდებელი მცირე მწარმოებლების მიერ სარგებლობდა, რთული ორგანიზაციის ფარგლებში. ისინი ემორჩილებიან წესებს, მაგრამ არა სხვა ადამიანების სურვილებს. მაგრამ სარგებელი წმინდა უარყოფითია. ამ მოდელს დადებითი სარგებელი არ აქვს. უნდა აღინიშნოს, რომ ჯგუფის ყველა წევრს აქვს იურიდიული უფლებამოსილება, როდესაც მათ შეუძლიათ განსაჯოს ქვედა ჯგუფის წევრები. თუ რაიმე მიზეზით მოცემული ჯგუფი ვერ იმოქმედებს საკმარისად ენერგიულად მათ წინააღმდეგ, მათი ფუნქცია სრულად არის დაცული და დაცული.

როგორც დავინახეთ, თითოეული ორგანიზაცია სულაც არ არის იზოლირებული დანარჩენი ქვეყნიერებისგან. მაგრამ, როგორც უკვე აღვნიშნეთ, შეფერხებები ასევე აძლიერებს სისტემას. მოკლევადიან პერიოდში ისინი მას გარკვეულ დინამიზმს აძლევენ. თანასწორობისთვის ბრძოლა და პროტექციონიზმის წინააღმდეგ ბრძოლა ყოველთვის ორგანიზაციის წევრების მისწრაფებების წინა პლანზე დგას, რადგან პრივილეგიები გრძელდება, ან, როგორც კი ისინი ერთ სფეროში გაქრება, ისინი კვლავ მეორეში გამოჩნდებიან. ამ თვალსაზრისით, მაგალითად, საფრანგეთის ადმინისტრაცია არ შეიძლება ჩაითვალოს სტატიკურ ორგანიზაციად. მუდმივად ცდილობს უფრო და უფრო რაციონალიზაციას, აღმოფხვრას პათოლოგიური სიტუაციები, ფარული ინტერვენციები, არათანაბარი კონკურენცია და, უპირველეს ყოვლისა, პრივილეგიები.

დასასრულს, განხილული ჰიპოთეზა შეიძლება შეჯამდეს შემდეგნაირად: ფრანგული ბიუროკრატიული სისტემა, როგორც ჩანს, საუკეთესო გზაა მოქალაქეების უმეტესობის წვლილის წახალისებისთვის ავტორიტარიზმის მიერ შექმნილ ღირებულებებსა და მოქმედების რეჟიმებში; მისი განვითარება შეიძლება გავიგოთ, როგორც წესების თანდათანობითი გაფართოება და საჭირო გარანტიები უფრო ფართო ფენისთვის, რათა მათმა წევრებმა შეძლონ თამაშში მონაწილეობა." (მიშელ კროზიე: ბიუროკრატის ფენომენი. 324-335 გვ.)

2. ცვალებადობის პრობლემები

ამრიგად, ფრანგული ბიუროკრატიული მოდელი იძულებითია, ვიდრე შემთხვევითი მიკერძოება, რომელიც განპირობებულია ფრანგული საზოგადოების კულტურული თავისებურებებით და კროზიე არ ხაზს უსვამს მის უპირატესობებს, კერძოდ, ინდივიდუალური ავტონომიის უფრო მაღალ ხარისხს, ვიდრე შეერთებული შტატების მცირე თემებში იძულებითი ადამიანების მასებს. მაგრამ ის ასევე აღნიშნავს, რომ რეგულირების აბსტრაქტულ-აბსტრაქტული რეჟიმი ფასში მოდის და რომ რეგულირების ამ რეჟიმს შეუძლია მხოლოდ ყოყმანით და რუდიმენტურად მოერგოს ცხოვრებით დაკისრებულ ცვლილებებს. გადაწყვეტილების ცენტრები შორს არის ადგილობრივი ცხოვრების პრობლემებისგან და მათ შესახებ ინფორმაციის აღქმა მხოლოდ ფილტრების სერიის საშუალებით ხდება. მაშინაც კი, თუ ცვლილების საჭიროება საბოლოოდ მიაღწევს ცენტრს, თერაპიები განვითარდა, თარგმნილი აბსტრაქტული წესებით, მიაღწიეთ ადგილობრივ პრობლემებს მხოლოდ ხანგრძლივი პროცესის შემდეგ.

Crozier- ის აღწერა ფრანგული ბიუროკრატიული მოდელის შესახებ, როგორც "თანამედროვე დინოზავრი", რომელიც მუდმივად აგვიანებს გარემოს სახელმწიფოებს:

"საფრანგეთის ადმინისტრაციის ხელმძღვანელებს თეორიულად აქვთ დიდი ძალა. მათ შეიძლება უფრო მეტი ძალა ჰქონდეთ, ვიდრე კორპორაციულ მენეჯერებს. თუმცა, მათი ოფიციალური ძალა მათ მცირე დახმარებას უწევს, რადგან მათ შეუძლიათ მხოლოდ უპიროვნოდ იმოქმედონ და არ ჰქონდეთ რეალური ძალა, რომ ჩაერიონ ჯგუფებში მათი უფლებამოსილების ქვეშ; ამრიგად, მათ არ შეუძლიათ ლიდერის, ორგანიზატორისა და უფროსის როლი სიტყვის "ქარიზმატული" გაგებით. თუ მათ სურთ ცვლილებების წამოწყება, მათ ჯერ უნდა უზრუნველყონ, რომ ეს ცვლილება აკმაყოფილებდეს გადაუდებელ საჭიროებას და მეორეც, მათ უნდა აიღონ ვალდებულება გაუზიარონ კრიზისის ტანჯვა, რაც ცვლილებას გულისხმობს, რაც დიდი გამოცდაა როგორც მათთვის, ასევე მათთვის მინდობილი ორგანიზაციისთვის. ამრიგად, იერარქიის სათავეში მათი აშკარა ყოვლისშემძლეობის მიუხედავად, ისინი სინამდვილეში პარალიზებულია მათი ქვეშევრდომების ზოგადი წინააღმდეგობით და შეუძლიათ მხოლოდ თავიანთი გავლენა მოახდინონ ძალიან გამონაკლის გარემოებებში.

ეს სიტუაცია (...) იწვევს მკაცრი სამხედრო იერარქიის შესუსტებას და გაყოფას, რომლის ერთადერთი ამოცანაა სისტემის შენარჩუნება მის ამჟამინდელ მდგომარეობაში. ამ პოლიტიკას, რომელსაც არ შეუძლია ოდნავი განსხვავებაც კი გააკეთოს მის კადრებს შორის, არ აქვს ცვლილების შემოთავაზების საშუალება. ცვლილება უნდა მოვიდეს ზემოდან, სამინისტროს პასუხისმგებელი ხელმძღვანელებისგან: მაგრამ ლიდერობა იმდენად შორს არის ამოღებული იმ პრობლემებისგან, რომლებიც უნდა მოგვარდეს, რომ მისი მოქმედების შესაძლებლობები ფაქტობრივად ძალიან შეზღუდულია და მისი გრანდიოზული გეგმები პრაქტიკაში იშვიათად ხორციელდება. (...)

ეს სიტუაციები შეიძლება მხოლოდ კრიზისებში გადაწყდეს და წარსულის გადახედვა გვიჩვენებს, რომ ეს მართლაც კრიზისები იყო, რომლებმაც ჩამოაყალიბეს ძირითადი ინსტიტუტების საფუძველი, რომლებიც ამ ორგანიზაციებმა გახდნენ. კრიზისები, რა თქმა უნდა, ყველაზე გავრცელებულია დაცულ ადგილებში, სადაც ბიუროკრატიული ტენდენციები შეიძლება უფრო ადვილად განვითარდეს. თუმცა, შეიძლება ითქვას, რომ როგორც პოლიტიკურ, ისე ეკონომიკურ სფეროებში, ეს მახასიათებლები შეიძლება მოიძებნოს ფრანგული ორგანიზაციების ცხოვრების ბევრ სხვა სფეროში. თითქმის ტრუიზმია, რომ საფრანგეთის ზედმეტად ცენტრალიზებულ პოლიტიკურ-ადმინისტრაციულ სისტემაში, პრობლემები, რომლებიც წარმოიშვა ბოლო ორმოცდაათი წლის განმავლობაში, შეიძლება მხოლოდ პერიოდული სამთავრობო კრიზისებით გადაწყდეს; კრიზისები საჭირო იყო სისტემაში ყველაზე მნიშვნელოვანი ნივთების კოორდინაციისთვის.

ანალიზის ამ ეტაპზე შეიძლება განვითარდეს სისტემის ინტერპრეტაცია, როგორც მთლიანობაში პარსონსის ხაზების გასწვრივ და მიაღწიოს მსგავს დასკვნას. მართალია, ფრანგული საზოგადოება არ იღებს ცვლილებას და არ აძლევს მას იგივე მნიშვნელობას, როგორც ანგლოსაქსური საზოგადოებები, და რომ ხისტი ორგანიზაციული მოდელები, რომლებსაც ის კვლავ ნაწილობრივ იცავს, ამ ზოგადი წინააღმდეგობის გამოხატულებაა. თუმცა, თუ ყურადღებით დავაკვირდებით ეკონომიკურ მაჩვენებლებს, აღარ შეგვიძლია აწიოთ, რომ საფრანგეთის შრომის პროდუქტიულობა მნიშვნელოვნად დაბალია, ვიდრე მეზობელი ქვეყნები. თუ ჩვენ ვიღებთ ერთ სულ მოსახლეზე პროდუქტიულობას, როგორც ეზოს - და ეს, როგორც ჩანს, ყველაზე გონივრულია - საფრანგეთი ჩამორჩა ზოგიერთ პერიოდში, მაგრამ ყოველთვის დაიჭირა შემდგომ პერიოდებში და გრძელვადიან პერსპექტივაში დასავლეთ ევროპის ყველა ქვეყანამ მიაღწია მსგავსი ზრდის მაჩვენებლებს, საშუალოდ 2-3% წელიწადში. არსებული განსხვავებები მცირეა და რაციონალურად არ შეესაბამება ღირებულების ღრმა განსხვავებებს.

აქ საკითხი, როგორც ჩანს, ცვლილების მნიშვნელობას ნაკლებად წარმოადგენს, ვიდრე ის, თუ როგორ განისაზღვრება იგი უსაფრთხოების, ჰარმონიისა და დამოუკიდებლობის ღირებულებებით, კონფლიქტისა და დამოკიდებულების გახსნისადმი ზიზღით, ორაზროვანი სიტუაციების შემწყნარებლობის სირთულე და ბოლოს "ავტოკრატიის" იდეა და გარემოს სრულყოფილი კონტროლი. თუ ჩვენ ვიღებთ ამ ჰიპოთეზას, ჩვენ აღარ ვხედავთ ფრანგებს, როგორც მტრულ ცვლილებას, არამედ როგორც დაბნეულობის, კონფლიქტისა და დამაბული ურთიერთობების შიშს, ყველაფრისგან, რამაც შეიძლება გამოიწვიოს ბუნდოვანება და უკონტროლოობა. როგორც წარუმატებლობის შემთხვევაში, მსახიობები მთლიანად დაბლოკილია, ან მოწინააღმდეგის მსგავსად შემორჩენილ სიტუაციაში, ისინი ელიან და შიშობენ ცვლილებას, და როდესაც ეს ხდება, ჩვეულებრივ გარედან ჩამოტანილი, ისინი ერთობლივად და ერთდროულად იცვლებიან, ქმნიან წარუმატებლობის ახალ სიტუაციას ან ახალ სტაბილურ ფრონტს, ახლა სხვა საფუძველზე.

სინამდვილეში, ეს არ არის მათი შიში, მაგრამ რისკი, რომელიც მათ უნდა მიიღონ, თუ ბლოკადა, რომელიც ერთდროულად იცავს და ზღუდავს მათ, გაქრება.

მიუხედავად იმისა, რომ ეს ღირებულებები საზიანოა საზოგადოების წინსვლისთვის, ბიუროკრატიული ცვლილების ფრანგულ მოდელს აქვს თავისი უპირატესობები. ერთი მხრივ, ეს ხელს არ უშლის ინდივიდუალურ მისწრაფებებს და შეიძლება წახალისოს ისინი; მეორეს მხრივ, მას შეუძლია მიაღწიოს სანახაობრივ წარმატებას, როდესაც თანმიმდევრული, რაციონალური და უპიროვნო სისტემა პრობლემის საუკეთესო გამოსავალია. როგორც მოგვიანებით ჩანს, ფრანგული საზოგადოების წარმატებები ყოველთვის ყველაზე ხშირი იყო მოქმედების ორ შესაძლო უკიდურესობაში, ერთი მხრივ, მეცნიერებისა და ტექნოლოგიების სფეროში, ინდივიდუალურ თავგადასავალსა და კვლევაში, სადაც ინდივიდს შეუძლია შეინარჩუნოს სრული კონტროლი მის ძალისხმევაზე და, მეორეს მხრივ, უმეტეს რუტინულ საქმიანობაში, სადაც ორგანიზაციის ბიუროკრატიული სისტემა, რომელიც მთლიანად იცავს ინდივიდს ნებისმიერი თვითნებობისგან, ალბათ უფრო ეფექტურია, ვიდრე უფრო მოქნილი და კონკურენტუნარიანი სისტემები. (მიშელ კროზიე: ბიუროკრატის ფენომენი. გვ. 336-339)

3. გაფიცვების ცენტრალური როლი კონფლიქტების მოგვარებაში

საფრანგეთში, სოციალური კლასების ტრადიციულმა კუპალიზაციამ ასევე განსხვავებულად ჩამოაყალიბა ურთიერთობები პროფკავშირებსა და დამსაქმებლებს შორის. დასავლეთის სხვა ქვეყნებში, სადაც პროფკავშირები და მათი წარმომადგენლობითი ორგანიზაციები მუდმივ და ინტენსიურ კონტაქტში არიან დამსაქმებლებთან და მათ წარმომადგენლობით ორგანოებთან შრომითი ძალის სხვადასხვა სექტორში კოლექტიური მოლაპარაკებისა და სხვა ჩარჩოების საშუალებით, გაფიცვები არის უკანასკნელი საშუალება, რომ შეეცადონ თავიანთი მოთხოვნები უხეში ძალით დააწესონ მას შემდეგ, რაც წინა მოლაპარაკებების ფორმები ვერ მოხერხდა. მეორე მხრივ, საფრანგეთში, სხვადასხვა სოციალური ჯგუფის წარმომადგენლობით ორგანოებს შორის მოლაპარაკებების ფორმები ახლახანს დაიწყო განვითარება და თითოეული მხარე ელოდება, რომ სახელმწიფო დაარეგულირებს თავის ურთიერთობებს ცენტრალურად. ამას ბოლო ათწლეულების განმავლობაში რამდენიმე შედეგი მოჰყვა. პირველ რიგში, მან აიძულა წარმომადგენლობითი ორგანოები მიმართონ სახელმწიფოს ცენტრალურ პოლიტიკურ ორგანოებს და გავლენა მოახდინონ მათზე, რათა მიაღწიონ მათ მიერ სასურველი რეგულირების ფორმას. ეს ასევე ნიშნავს, რომ პროფკავშირები და სხვა წარმომადგენლობითი ორგანოები დიდწილად დეპოლიტიზებულია დასავლეთის უმეტეს ქვეყნებში, ხოლო საფრანგეთში მათ შეინარჩუნეს პირდაპირი პოლიტიკური ორიენტაცია და მათი კავშირები საკუთარი კუთვნილების პარტიასთან. დაბოლოს, დეპოლიტიზაციამ და ერთმანეთის წინააღმდეგ მოწინააღმდეგე სოციალური ჯგუფების კუპალიზაციამ გამოიწვია ბოლო ათწლეულების განმავლობაში ბოლო კურორტად გაფიცვების უფრო ხშირი რეკურსი, ვიდრე სხვა დასავლურ საზოგადოებებში. უფრო მეტიც, "შეუთავსებლობა", რომელიც აუცილებლად იწვევს ორი მხარის სამხედრო აპოლიტიზებას, რომელიც გაფიცვებში შეტაკებაა, გაფიცვების გაგრძელების მუდმივი მიზეზია, რადგან ეს არის პრინციპი, რომ მოღალატე იყოს მათთვის, ვინც ამას მხოლოდ საბოლოო ამოწურვის მდგომარეობაში აპატიებს. კონფლიქტების მოგვარების ეს ძვირადღირებული გზა

არა მხოლოდ უხერხულობას იწვევს, არამედ ზღუდავს ფრანგული საზოგადოების შესაძლებლობას კონკურენცია გაუწიოს სხვა დასავლურ საზოგადოებებს.

მოდით შევხედოთ უფრო ხანგრძლივ ციტატას Crozier– დან:

"შრომის მართვის ურთიერთობების სამი მოდელი შეიძლება განვასხვაოთ. პირველ რიგში, პარტნიორებს შორის სრული განცალკევებაა; დამსაქმებლებს შეუძლიათ გაითვალისწინონ მუშების რეაქციები და მუშები რეაგირებენ დამსაქმებელთა გადაწყვეტილებებზე, მაგრამ მათ შორის არანაირი დავა არ არსებობს; დამსაქმებელი იტოვებს აბსოლუტური დომინირების ყველა პრეროგატივას და მშრომელთა მოძრაობა უარყოფს დამსაქმებლებს ნებისმიერ უფლებას. მეორეში, ინსტიტუციონალიზებული კოლექტიური მოლაპარაკების მოდელი, თითოეული მხარე აღიარებს მეორის უფლებას, მინიმუმ განიხილოს გარკვეული გადაწყვეტილებები და მათ შორის პირდაპირი კომუნიკაცია იქმნება სახელმეკრულებო ურთიერთობით, რომელიც მოიცავს ორივე მხარის ვალდებულებებს. დაბოლოს, მესამე მოდელში, რომელიც უბრალოდ მეორე მოდელის გაღრმავებაა, დავა აღარ შემოიფარგლება იერარქიის სათავეში და არ იფეთქებს მხოლოდ კოლექტიური შეთანხმების განახლებისას, არამედ უფრო მუდმივი ხდება და ვრცელდება იერარქიის ყველა დონეზე; ყურადღება გამახვილებულია პარტიტეტის მიდგომაზე, რომელიც საბოლოოდ საშუალებას იძლევა შეზღუდული, მაგრამ ბევრად უფრო პირდაპირი თანამშრომლების მონაწილეობა ბევრ გადაწყვეტილებაში.

მიუხედავად იმისა, რომ მეორე მოდელი ზოგადად გავრცელებულია დასავლეთ ევროპაში, მესამე მოდელი ძირითადად განვითარდა შეერთებულ შტატებში. ამ მხრივ, საფრანგეთი აბსოლუტური განსაკუთრებული შემთხვევაა, რომელიც ძირითადად პირველი მოდელის ერთგული დარჩა. ყველა საკითხი, რომელიც ამერიკაში წყდება პარტიტეტის საფუძველზე, იერარქიის ზედა და ქვედა ნაწილში ორ პარტნიორს შორის მუდმივი კომუნიკაციით, საფრანგეთში უცნობია, მაგრამ განიხილება და წყდება სრულიად განსხვავებულ კონტექსტში სახელმწიფოს ჩარევის გამო. ასე რომ, თუ გვინდა ვიყოთ ზუსტი, ჩვენ უნდა დავამატოთ ფრანგული მოდელი, როგორც მეოთხე სამ კლასიკურ მოდელს.

კოლექტიური გარიგების ცენტრალიზაცია, სახელმწიფოს ჩარევა და უპიროვნო რეგულაციების უფრო დეტალური შემუშავება არის საფრანგეთის რეაგირების გადამწყვეტი ელემენტები დამსაქმებლებსა და თანამშრომლებს შორის კომუნიკაციის პრობლემაზე, ან, ანგლოსაქსური თვალსაზრისით, სამრეწველო ურთიერთობების პრობლემაზე. ეს მეთოდები ბევრ გაუგებრობას იწვევს. საფრანგეთის მუშათა კლასის ძალა არავითარ შემთხვევაში არ არის უმნიშვნელო, როგორც ამას ზოგიერთი იმედგაცრუებული მოწმე ამტკიცებს. საფრანგეთის სამუშაო კლასის პოზიცია მინიმუმ შედარებულია მეზობელ ქვეყნებში სამუშაო კლასებთან და ის მნიშვნელოვან წონას ატარებს სოციოპოლიტიკურ მოძრაობაში. ეს არ არის ისეთი ნათელი, როგორც ინგლისში, მაგრამ მისი გაზომვა შესაძლებელია ირიბად, მაგალითად, იმ დაცვაში, რომლითაც მუშები სარგებლობენ დამსაქმებლების მიმართ, იმ სიფრთხილის ზომებით, რომლებიც ყველა მთავრობა ვალდებულია მიიღოს მოლაპარაკების დროს საჯარო მოხელეებთან, ან არაპირდაპირი გადავადებით, რომელიც გამოხატულია ყველა პოლიტიკური ჯგუფის იდეოლოგიურ ლექსიკაში. ამასთან, იმის ნაცვლად, რომ უშუალოდ დამსაქმებლებთან მოლაპარაკება მოახდინოს, საფრანგეთის მუშათა კლასი, როგორც წესი, ზეწოლას ახდენს სახელმწიფოზე, რათა დააწესოს სამუშაო კლასის მიერ მოთხოვნილი რეფორმები დამსაქმებლებზე. ამრიგად, ეს რეფორმები ითვალისწინებს სავალდებულო, უპიროვნო რეგულაციების ფორმას, ვიდრე უშუალოდ მოლაპარაკებებს დაინტერესებულ მხარეებს შორის.

ეს პროცესი ცხადყოფს, რომ პროფკავშირები ხშირად პრიორიტეტს ანიჭებენ ეროვნულ და პოლიტიკურ მოსაზრებებს ეკონომიკურ და ადგილობრივებზე და რომ ისინი უფრო მეტად არიან სახლში იერარქიის სათავეში ზოგადი პოლიტიკის დებატებში, ვიდრე ადგილობრივ კოლექტიურ გარიგებაში. ამ გადმოსახედიდან, პოლიტიკური პარტიების მიერ პროფკავშირების დომინირება აღარ არის შემთხვევითი ან იდეოლოგიური არჩევანის შედეგი, არამედ ურთიერთობების სისტემის ლოგიკური და გარდაუვალი შედეგი, რომელშიც ყველამ იცის, რომ ცენტრალიზებული სახელმწიფო ყველაზე პრობლემების გასაღებია (...).

ამასთან, ურთიერთობების ეს სისტემა ვერ შენარჩუნდებოდა, თუ ის არ შეესაბამებოდა დამსაქმებელთა და თანამშრომლების მოქმედების ტრადიციულ მოდელებს და სოციალურ ღირებულებებს. დამსაქმებლები არ იძულებულნი არიან გადადგეს თავიანთი ქვეშევრდომების

წინაშე; მათ შეუძლიათ შეინარჩუნონ პრეროგატივები; არც პროფკავშირები არანაირად აფერხებენ ან იძულებულნი არიან მათ საქმეებში ჩარევით. პრინციპში, ეს მხოლოდ ოფიციალური საკითხია დამსაქმებლებისთვის, რომლებმაც სანაცვლოდ უნდა დაემორჩილონ სახელმწიფოს უპიროვნო რეგულაციებს. თუ ისინი უპირატესობას ანიჭებენ ყველასთვის დაკისრებულ უპიროვნო მოთხოვნებს პირდაპირი კონტაქტის რისკებზე, მათ შეიძლება მოუწიონ მაღალი ფასის გადახდა მათი კმაყოფილებისთვის. მეორეს მხრივ, მუშებს კიდევ უფრო მეტი თეორიული ძალა აქვთ, ვიდრე დამსაქმებლებს; მათთვის უფრო ადვილია თეორიისა და რაციონალურობის სამყაროში დარჩენა და ამით შეინარჩუნონ რევოლუციური მთლიანობა. თუ ჩვენ ვიღებთ ჩვენი თავდაპირველი ჰიპოთეზას თანაგამორკვევის შესახებ, ისინი ბუნებრივად ამჯობინებენ გამოსავალს, რომელიც მათ ანიჭებს უარყოფითი დამოუკიდებლობის გარკვეულ ხარისხს, უზრუნველყოფს მათი ფინანსური ინტერესების დაცვას და იშურებს მათ ემოციურ სირთულეებს, რომლებიც ჩართულნი არიან უშუალო კონტაქტში დამსაქმებელთან, რომელიც არ ცნობს მათ პარტნიორებად. (მიშელ კროზიე: ბიუროკრატის ფენომენი. 358-362 გვ.)

4 ფრანგული საგანმანათლებლო სისტემის ბიუროკრატიული ხასიათი.

მას შემდეგ, რაც გარკვეული დამოკიდებულებები საზოგადოებაში კულტურულად ჩანერგილი გახდება, ისინი გავლენას ახდენენ ამ საზოგადოების ყველა სექტორის ფუნქციონირებაზე. Crozier აღნიშნავს ტენდენციებს ბიუროკრატიული ინდივიდუალისტური გადაწყვეტილებების მიმართ ფრანგულ საგანმანათლებლო სისტემაში. სისტემა იმდენად ცენტრალიზებულია, რომ წარსულის პრუსიის სკოლის სისტემა, რომელიც ასევე ცენტრალიზაციისკენ იყო მიმართული, ლიბერალური ანარქიაა, თუ ერთი მიჰყვება კროზიეს მაგალითს. ამრიგად, გასული საუკუნის ბოლოს რეგულაციების თანახმად, სკოლებს უფლება მიეცათ შეიძინონ დამატებითი წიგნი, გარდა სკოლის ბიბლიოთეკისთვის ზუსტად დადგენილი 1,500 ტომისა, მხოლოდ სპეციალური მინისტერიალის ნებართვით და ეს იყო მითითებული იმ წუთამდე, როდესაც ამონაწერი უნდა იყოს ციტირებული თითოეული მათგანისგან კლასისთვის მოქმედი სასწავლო გეგმის შესაბამისად.

ამ სასწავლო გეგმის ყოვლისშემძლე ხასიათი ასევე უზრუნველყოფდა სახელმწიფოს სახედამხედველო ორგანოსა და მასწავლებლებს შორის უპიროვნობას. სასწავლო გეგმის სრული დაქვემდებარება, მაგრამ მასწავლებელი და პედაგოგიური პერსონალი დაცული იყო ცენტრალური ხელისუფლების პირადი ჩარევისგან. იგივე უპიროვნობა ახასიათებს საფრანგეთის საგანმანათლებლო სისტემას მასწავლებლებსა და სტუდენტებს შორის ურთიერთობაში ჯერ კიდევ საშუალო დონეზე და გრძელდება უმაღლესი განათლების დონეზე. ეს სასწავლო გეგმა, რომელიც დაფუძნებულია ხისტი სილაბუსზე, შეიძლება იყოს მხოლოდ სტაბილური, თუ ის არ არის დაკავშირებული პრაქტიკულ ცხოვრებასთან და მის vicissitudes- თან, და ამან გამოიწვია სასწავლო გეგმის აბსტრაქტული და დედუქციურ-ლოგიკური ხასიათი. დაბოლოს, ფრანგული საგანმანათლებლო სისტემა ხასიათდება მისი აქცენტით მცირე ელიტის შერჩევაზე, განათლების საზიანოდ. იერარქიულად დაქვემდებარებული და ურთიერთგამაგრებული სოციალური ფენის ორგანიზებას შეუძლია უზრუნველყოს საზოგადოების სტაბილურობა, როგორც მთლიანობაში, მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ მომდევნო თაობები არ ათავისუფლებენ იერარქიას და წამყვანი ელიტის ფენის შვილები

გადამწყვეტი ფაქტორია შემდეგი ეპოქის ელიტის ჩამოყალიბებაში. ეს შეიძლება გაკეთდეს მხოლოდ ფარულად, ხოლო თანასწორობის გარეგნობის შენარჩუნებისას. ეს არის საფრანგეთში tiered სკოლის სისტემის მიზანი, რომელიც იყენებს ფარული ფილტრების სკრინინგს ქვედა სოციალური ფენისგან და საშუალებას აძლევს მხოლოდ უფრო მეტ პროპორციას ზედა სოციალური ფენისგან უმაღლესი ხარისხის შესასვლელად. მოდით შევხედოთ Crozier- ის ნაშრომში ზემოთ ჩამოთვლილი მახასიათებლების დეტალურ ახსნას:

"საზოგადოების საგანმანათლებლო სისტემა სოციალური სისტემის ანარეკლია, მაგრამ ის ასევე არის ამ სისტემის შენარჩუნების მთავარი საშუალება. გარკვეულწილად, ეს არის სოციალური კონტროლის ყველაზე მნიშვნელოვანი აპარატი, რომელსაც ინდივიდებმა უნდა წარმოადგინონ და ზრდასრულ ასაკში მითითების ერთ-ერთი ყველაზე ღრმად ანაბეჭდი მოდელი. თუ ჩვენი ჰიპოთეზა სწორია, ჩვენ უნდა ვიპოვოთ ბიუროკრატიული სისტემისთვის დამახასიათებელი ფრანგული საგანმანათლებლო სისტემის ელემენტები, რადგან ეს ელემენტები ორგანიზებულია სოციალური კონტროლის საკითხის გარშემო და შეიძლება შენარჩუნდეს მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ ისინი შუამავლობით ან გაძლიერებულია განათლებით.

ფრანგული საგანმანათლებლო სისტემა ნამდვილად შეიძლება შეფასდეს, როგორც ბიუროკრატიული. პირველ რიგში, ეს არის ბიუროკრატიული თავის ორგანიზაციულ ასპექტში, რადგან იგი ხასიათდება ცენტრალიზაციისა და უპიროვნობის მაქსიმუმით; მეორე, ეს არის ბიუროკრატიული პედაგოგიკაში და მის სწავლებაშიც კი, რომელიც ხასიათდება მასწავლებელსა და სტუდენტს შორის უფსკრულით, რომელიც ასახავს ბიუროკრატიული სისტემის სტრატეგიკაციას; და ბოლოს, ეს არის ბიუროკრატიული თავის აბსტრაქტულ შინაარსში, რადგან მას არანაირი კავშირი არ აქვს პრაქტიკული ცხოვრების ან სტუდენტის პირადი ცხოვრების პრობლემებთან. დაბოლოს, ბიუროკრატიულია ის, რომ მას იმდენად დიდი მნიშვნელობა აქვს პატარა ელიტის შერჩევას, რომელსაც სხვა სტუდენტების განათლება განიცდის.

კარგად არის ცნობილი ფრანგული საგანმანათლებლო სისტემის ცენტრალიზებული ბუნება. Hippolyte Taine სწორად აღწერს მას სამოცდაათი წლის წინ, აღწერა, რომელიც დღესაც მოქმედებს რამდენიმე რეფორმის მიუხედავად: "სხვაგან არსად აკეთებს განკარგულებას ზემოდან, თავისი მრავალრიცხოვანი და ზუსტი ინსტრუქციებით, მოიცავს და აკონტროლებს მთელ ცხოვრებას ისე, როგორც უნივერსიტეტის ადმინისტრაციაში. სასკოლო ცხოვრება განისაზღვრება და წინადაცვეთილია მკაცრი გეგმით, იგივე იმპერიის ყველა კოლეჯისა და საშუალო სკოლისთვის. ეს სავალდებულო და ამომწურავი გეგმა განსაზღვრავს ყველაფერს წუთებში, მათ შორის გონებრივი და ფიზიკური სამუშაო და დასვენება, სასწავლო გეგმა და სწავლების მეთოდები, სახელმძღვანელოები, ნათარგმნი ან ციტირებული ნაწილები და 1. ბიბლიოთეკებისთვის დადგენილი 500 ტომი, განრიგი, გაკვეთილების ხანგრძლივობა და მათი ქცევა, სწავლისთვის გამოყოფილი დრო, შესვენებები, გასეირნება, სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ, თანდაყოლილი ცნობისმოყვარეობის მიზანმიმართული ჩახშობა, მასწავლებლების შესწავლის სპონტანური სურვილი, გამჭირაობა და ორიგინალობა და კიდევ უფრო მეტი მოსწავლეებში. "

თორმეტი წელი დასჭირდა საშუალო განათლებას, მთელი სისტემის ქვაკუთხედს, იმპერატორის მიერ დაწესებული სამხედრო სიმკაცრის დაკარგვას. მეორე იმპერიულ პერიოდში კულტურის მინისტრს მაინც შეეძლო დაიკვებნოს, რომ ერთი შეხედვით, მას შეეძლო ზუსტად ეთქვა ვირგილის ნაშრომის რომელი გვერდი ანალიზებდა რომელი რიტორიკა.

მიუხედავად იმისა, რომ Falloux კანონმა დაარღვია იმპერიული უნივერსიტეტის მონოპოლია, რელიგიური ინსტიტუტების კონკურენციამ, რომლებიც ზოგადად უფრო დაბალი სტანდარტი იყო, არ მოუტანა ბევრი ახალი გიმნაზიისა და კოლეჯების პრაქტიკაში. პირიქით, მიუხედავად იმისა, რომ ცენტრალიზაცია მალევე გავრცელდა ყველა დაწყებით სკოლაში და ამავე დროს დაინერგა თავისუფალი განათლება, უმაღლესმა განათლებამ შეინარჩუნა მონოპოლია პრაქტიკაში, რადგან სხვადასხვა უნივერსიტეტები სხვადასხვა მიზეზით ითვლებოდა ერთი მსხვილი სახელმწიფო ორგანიზაციის ცალკეულ ნაწილად.

რა თქმა უნდა, იყო მნიშვნელოვანი ცვლილებები, როგორცაა კურიკულუმების რიტუალური ხასიათის დაკარგვა, მასწავლებლების უფრო დიდი დამოუკიდებლობა და ინსტიტუტების უფრო

დიდი ავტონომია. საერთო ჯამში, ფრანგული განათლება დარჩა რთულ მანქანად, რომელსაც აქვს ორგანიზაციის ბიუროკრატიული მოდელის ყველა მახასიათებელი: განათლებამ დაკარგა თვითნებური დამცველები, მისი ნაპოლეონის "მინისტრები" და არ ექვემდებარებოდა პოლიტიკურ ზეწოლას, მაგრამ ეს მხოლოდ ემსახურებოდა ყოვლისშემძლეობის მოდელის მიღებას, რომელიც დასუსტდა ძალაუფლების უპიროვნო დაკისრებით და ძალაუფლების აპარატის სრულყოფით. ეს კონსერვატიზმი და მძიმე პრაქტიკა გამლიერდა ერთი მხრივ, სკოლებს შორის კონტაქტის ნაკლებობით, ხოლო მეორეს მხრივ მშობლებსა და სკოლის წარმომადგენლებს შორის. უნივერსიტეტსა და გარე სამყაროს შორის ამ უფსკრული, გარე სამყაროსგან ამ იზოლაციამ, უნივერსიტეტს საშუალება მისცა შეენარჩუნებინა ქვეყნის ბიუროკრატიული ნიმუშები და დაეცვა თავი მუდმივად ცვალებადი საზოგადოების ზეწოლისგან.

ცენტრალიზაცია, მოდით, გავითვალისწინოთ, ასევე ჰქონდა თავისი უპირატესობები. უპირველეს ყოვლისა, მან ხელი შეუწყო მაღალი დონის ცოდნის განვითარებას და შენარჩუნებას. ახალი და გაუთვალისწინებელი შედეგები, როგორც ჩანს, ჩნდება, მათ შორის, პროფესიონალებს შორის ბრძოლის ბუნებრივი შედეგი, გადატვირთული კურიკულუმები, რომლებიც შექმნილია კოლეჯის ინტერესების დასაცავად ბიუროკრატიულ სისტემაში, რომელიც შედარებით სუსტია მის უცხო სფეროში.

ამის საპირისპიროდ, ეს სისტემა ძალიან კარგად იცავს თავის წევრებს. ფრანგი მასწავლებლები იყვნენ პირველი, ვინც მიიღო იურიდიული გარანტიები, რათა დაიცვან თავიანთი სტატუსი თვითნებური მოქმედებისგან. მიუხედავად იმისა, რომ მათ ზოგადად მაინც უნდა დაიცვან მკაცრად კურიკულუმში, ისინი, მეორეს მხრივ, დღეს ყველაზე დამოუკიდებელი არიან.

ფრანგული საგანმანათლებლო სისტემის კიდევ ერთი თავისებურებაა განათლების ადამიანური ასპექტი, ორიგინალური ჯგუფი, რომელიც ჩამოყალიბდა სკოლის კლასის მიერ და ნაპოვნია მისი ორიგინალური ფორმით. სამწუხაროდ, დღემდე არ ყოფილა სერიოზული სოციალური ფსიქოლოგიური კვლევა ინტერპერსონალური ურთიერთობების შესახებ საფრანგეთის დაწყებით და საშუალო სკოლის კლასებში, მაგრამ არაინიცირებული მოხსენებები და დაკვირვებები ადასტურებს პიტისა და უილის სოციოლოგიურ ანალიზებს, რომლებიც აყალიბებენ ტაინის წინააღმდეგობას გარკვეულ ფრანგულ საგანმანათლებლო მეთოდებზე თანამედროვე სოციალური მეცნიერების თვალსაზრისით. ერთი მხრივ, არსებობს ინტენსიური მეტოქეობა ბავშვებს შორის, რომლებიც იძულებულნი არიან კონკურენცია გაუწიონ ერთმანეთს; მეორეს მხრივ, არსებობს მასწავლებელი, რომელიც განასახიერებს ძალაუფლებას და - მის აუდიტორიაზე მაღლა დგას - კატეგორიულად აცხადებს სიმართლეს, ხოლო სტუდენტებს არ შეუძლიათ ამის გაკეთება და არც კითხვების დასმა, არის სტუდენტების "კრიმინალური საზოგადოება", რომელსაც შეუძლია მხოლოდ წინააღმდეგობა გაუწიოს ამ საშინელ ზეწოლას უარყოფითი სოლიდარობის საშუალებით და ზოგჯერ ანარქიული აჯანყებებისა და არეულობების საშუალებით.

ურთიერთობების რიტმი კარგად ჯდება ჩვენს ბიუროკრატიულ ნიმუშში, რომელიც შესანიშნავად ეგუება მას. აქვე ასევე, არიან იზოლირებული პირები, რომლებსაც არ შეუძლიათ შექმნან ალიანსები შემოქმედებითი თანამშრომლობის ინტერესებიდან გამომდინარე, ქვეშევრდომებს (სტუდენტებს) შორის მცირე პირდაპირი კონტაქტი, ზედმეტად შორეული ავტორიტეტი (მასწავლებელი), უპიროვნო პროცედურების გამოყენება (გამოცდები, მისაღები ტესტები) ინდივიდების განსასხვავებლად და მათი შესრულების გასაზომად.

ამისათვის უნდა დაემატოს სასწავლო გეგმის აბსტრაქტული შინაარსი, რაც მხოლოდ ართულებს მასწავლებელსა და სტუდენტს შორის ურთიერთობას; განსაკუთრებული სტატუსი და მასწავლებლების მაღალი ამბიცია, რომლებიც, ყოველ შემთხვევაში, უმეტეს შემთხვევაში, გრძნობენ, რომ ისინი მხოლოდ მარგინალურ როლს ასრულებენ; და, საბოლოოდ, სწავლების მეთოდები, რომლებიც აფასებენ დავალების წარმატებულ პროგრესს ან ელევანტურ გადაწყვეტას, უგულვებელყოფენ ან თუნდაც აფასებენ სწავლის წლების მძიმე შრომას, რაც წარმოადგენს მთელ განათლებას.

ეს ანალიზი ძირითადად ეხება საშუალო განათლებას. თუმცა, ის ასევე ეხება ნაწილობრივ მაინც დაწყებით განათლებას. დაბოლოს, უმაღლეს განათლებაში, პროფესორებსა და მათ სტუდენტებს შორის უფსკრული კიდევ უფრო დიდია, რადგან ნაკლები პროფესორია, მათი სტატუსი ძალიან მაღალია და არ არსებობს სწავლების თანამემწეები ან პროტექტები, რომ შუამავლები იმოქმედონ. უნივერსიტეტში, უფრო მეტიც, ვიდრე სკოლაში, არსებობს იზოლაციისა და ანონიმურობის კლიმატი, პირდაპირი კონტაქტის გარეშე და ჯილდოსა და სასჯელის სრულიად უპიროვნო სისტემა.

სტუდენტებს არ შეუძლიათ დიდი დახმარება გაუწიონ დაუდევარი ბიუროკრატიული ადმინისტრაციისგან ან გადამუშავებული ან ზედმეტად გადამუშავებული ან ზედმეტად გაბრაზებული პროფესორებისგან, რომელთა საქმეა სტუდენტების კაშკაშა ცოდნა, ვიდრე ასწავლონ მათ. თავის მხრივ, მოსწავლეები უფრო მეტ დამოუკიდებლობას სარგებლობენ, რადგან მოიხსნა პირდაპირი დისციპლინა და ზეწოლა, რომელიც ადრე საშუალო სკოლაში ნორმა იყო; ისინი ახლა ითვლება სისტემის პროფესიონალურ კატეგორიად და ამიტომ დაცულია მისი მიერ.

ბევრ სტუდენტსა და მეცნიერს შეუძლია განასხვავოს გამოცდებისა და მისაღები გამოცდების სამყარო, ინტელექტუალური თავისუფლების სამყაროსა და კვლევის სამყაროს შორის. მაგრამ საუკეთესოც კი, განათლება სხვა არაფერია, თუ არა ინდივიდუალური მომზადება დომინირებისთვის, ვიდრე ცოდნის სამყაროში თანდათანობითი და კოლექტიური გაშენება. განათლება შესანიშნავად შეეფერება ბიუროკრატიულ სისტემაში რუტინული და კრიზისის მონაცვლეობას და ავტორიტარული, ავტოკრატიული რეფორმატორისთვის მიკუთვნებული ინტერესის გადარჩენას.

ფრანგული საგანმანათლებლო სისტემის მესამე თავისებურება არის კურიკულუმებისა და სწავლების აბსტრაქტული ხასიათი. ჩვენ არ ვიცხოვრებთ ამ ცნობილ ასპექტზე. ბევრმა მოწმემ განაცხადა, რომ ფრანგული სწავლება დიდ მნიშვნელობას ანიჭებს სამეცნიერო მეთოდის პრინციპებს და დედუქციურ ასპექტს, რომ ის უპირატესობას ანიჭებს მასალას, რომელიც მოითხოვს სიცხადეს და სიზუსტეს და რომ იგი უარყოფს ორაზროვან ან საკამათო საგნებს. ჩვენ აქ არ განვიხილავთ ამ ორიენტაციის უპირატესობებს ან ნაკლოვანებებს, მაგრამ უბრალოდ აღვნიშნავთ, რომ იგი შეესაბამება წესრიგის, სიზუსტისა და სიცხადის არსებითად ბიუროკრატიულ ღირებულებებს და რომ მისი გადარჩენა ნაწილობრივ მაინც განპირობებულია უნივერსიტეტის აპარატის ცენტრალიზებულ ბუნებასთან, რომელიც მოითხოვს აბსტრაქტულ კურიკულუმს, რომელიც არ ქმნის დაპირისპირებას სტანდარტიზაციისა და კონტროლის მიზნებისათვის. აღსანიშნავია ისიც, რომ ეს ორიენტაცია ასევე აძლიერებს ფაკულტეტის იზოლაციას და დამოუკიდებლობას, რომლებიც დაცულია ჩარევისგან იმ საგნების ნამდვილობითა და აბსტრაქტულობით, რომელსაც ასწავლიან.

საგანმანათლებლო სისტემის საბოლოო განმასხვავებელი თვისება, რომლის შესწავლაც გვსურს, არის პრიორიტეტი ან მნიშვნელობა, რომელიც ენიჭება სწავლის ფუნქციებს. სკოლისა და საუნივერსიტეტო გამოცდების შედეგად მიღწეული წოდება, აკადემიური ხარისხის პრესტიჟი, უღარიბეს კლასებს შორის ხარისხით შექმნილი სოციალური დაყოფა და უმაღლესი მისაღები გამოცდების შედეგების გადამწყვეტი და შეუქცევადი ხასიათი ზედა კლასების წევრების შემდგომ განათლებასა და კარიერასთან დაკავშირებით არის მანიის ყველა მტკიცებულება შერჩევისთვის, რომელიც ახასიათებს ჩვენს საგანმანათლებლო სისტემას. ეს ყველაზე აშკარაა მისაღები გამოცდებისთვის "უმაღლესი სკოლებისთვის", რომელთა კურსდამთავრებულებს აქვთ მონოპოლია საჯარო მმართველობის, განათლებისა და მედიცინის საუკეთესო პოზიციებზე, ასევე გადამწყვეტი უპირატესობა ბევრ პროფესიასა და ინდუსტრიაში. სტუდენტების უმეტესობისთვის სწავლის წლები არის მომავალი მისაღები გამოცდების ჩაბარების საშუალება, ვიდრე საგნის, მეცნიერების ან თუნდაც პროფესიის დაუფლების საშუალება.

ფრანგული საგანმანათლებლო სისტემის ეს მახასიათებლები განვითარდა ბიუროკრატიულ მოდელთან ერთგვარ ფუნქციურ ურთიერთქმედებაში. ორ სისტემას შორის ურთიერთობა შეიძლება შეჯამდეს შემდეგნაირად: ფრანგული ბიუროკრატიული მოდელი მოითხოვს განათლების ძალიან მაღალ ხარისხს, რადგან ის ერთდროულად უნდა აკმაყოფილებდეს სამ წინააღმდეგობრივ მოთხოვნას: ახალგაზრდებს მიაწოდონ საჭირო კვალიფიკაცია თანამედროვე სამრეწველო საზოგადოების მიერ მათთვის დაკისრებული რთული და რთული როლების შესავსებად; მათ შორის აუცილებელი არჩევანის გაკეთება, რათა ხელი შეუწყოს უმაღლეს კლასებში შესვლას სრულიად უპიროვნო საშუალებებით; და ამავე დროს, შეინარჩუნოს სტატუს კვო ისე, რომ თავიდან იქნას აცილებული ძალიან სწრაფი სოციალური მობილურობა; ეს უზრუნველყოფილია აბსტრაქტული სასწავლო გეგმით, მკაცრი სტანდარტებით და მიზანმიმართული შერჩევით, რადგან ისინი შესაძლებელს ხდის შეურიგდენ მოთხოვნას უპიროვნოზე კლასის ცრურწმენებთან.

თუმცა, ეს გამოსავალი არის მრავალი არაეფექტურობისა და დისფუნქციის მიზეზი ცოდნის შექმნის პერსპექტივიდან. როდესაც კურიკულუმები ძალიან აბსტრაქტულია და სწავლების მეთოდები ძალიან კონკურენტუნარიანია, სწავლა არც ისე ეფექტურია და შედეგების მისაღწევად, სტანდარტების რაოდენობა უნდა გაიზარდოს და მოსწავლეებზე ზეწოლა უნდა გაძლიერდეს. ასე

რომ, სტუდენტის თვალსაზრისით, ფრანგული განათლების სისტემა ძალიან რთული და მჩაგვრელი სისტემაა. ეს მხოლოდ ეფექტურია ინტერპერსონალური ურთიერთობების საშუალებით, სადაც პროფესორებს შეუძლიათ სტუდენტების მანიპულირება მათ შორის კონკურენციის გზით. თუმცა, ინტერპერსონალური ურთიერთობების ეს სისტემა გმობს სტუდენტებს იზოლაციას და იწვევს აგრესიას მასწავლებლის მიმართ. ცენტრალიზებული ბიუროკრატიული სისტემის ფარგლებში, მასწავლებლები ამ პრობლემებს აგვარებენ სტუდენტებთან პირდაპირი კონტაქტის თავიდან აცილებისა და სისტემის უპიროვნო წესების დაყრდნობით. ამ გზით იქმნება მასწავლებლისა და სტუდენტის მოდელსა და მასწავლებლისა და კრიმინალური საზოგადოების მოდელს შორის დაყოფა, გაღრმავდება და შინაგანად ხდება მომავალი მოქალაქეების მიერ". (Crozier, 351-357 გვ.)

თავი XII

Raymond Boudon და მეთოდოლოგიური ინდივიდუალიზმი

1980-იანი წლებიდან ის სულ უფრო მეტად აღიარებულია ფრანგულ სოციოლოგიაში - მაგრამ ასევე საერთაშორისო დონეზე - რომ რეიმონდ ბუდონის (1934 - 2013) ნამუშევარი პიერ ბურდიესთან ერთად წარმოადგენს თანამედროვე ფრანგული სოციოლოგიური თეორიის მართლაც დიდ მიღწევას. ამასთან, ორი სოციოლოგის თეორიულ საწყის წერტილებს შორის დიდი უფსკრულია. მიუხედავად იმისა, რომ ბუდონმა ასევე დაამთავრა *Ecole Normale Supérieure* ბურდიედან რამდენიმე წლის შემდეგ, ის სრულიად ემოციურად არ იყო ჩართული მარქსიზმში და მხოლოდ ერთ თეორიას იღებდა. ალბათ ეს არის მიზეზი იმისა, რომ ბუდონი ერთადერთი გამონაკლისია ფრანგ სოციოლოგებს შორის, რომლებმაც დღეს სახელი დაარქვეს, რომლებიც ბოლო ათწლეულების განმავლობაში მთლიანად დარჩნენ პარიზული ინტელექტუალების სამყაროს გარეთ, რომელიც მხოლოდ აკადემიურ-საუნივერსიტეტო სამყაროში მუშაობს. (რა თქმა უნდა, შესავალ თავში ვნახეთ, რომ კომუნისტურ-ლიბერალური ჰეგემონიის პირობებში არამარქსისტს შეუძლია საუკეთესო ვეგეტატი, როგორც მარგინალური ფიგურა პარიზის ინტელექტუალური სამყაროს უფრო ფართო ფორუმებში, ამიტომ ბუდონის პატიმრობა აკადემიურ სამყაროში შეიძლება იყოს შედეგი.) რა თქმა უნდა, უნდა აღინიშნოს, რომ ბურდიე მხოლოდ ნახევრად იყო ჩართული პარიზის ინტელექტუალების საჯარო დებატებში მისი ცხოვრების უმეტესი ნაწილისთვის და მხოლოდ 1995 წლის ბოლოდან ჩაერთო პირდაპირ პოლიტიკაში, თუმცა შემდეგ არა პარიზის ინტელექტუალების მხარეს, არამედ ხაზგასმით "მშრომელთა მარცხენა" მხარეს (*lutte ouvrière*) გლობალური კაპიტალის წინააღმდეგ. ამ თვალსაზრისით, განსხვავება ორ მეცნიერს შორის გაძლიერდა იმით, რომ ბურდიეს ნამუშევრები ფართოდ გამოიყენება ინტელექტუალურ-იდეოლოგიურ ბრძოლებში საფრანგეთის გარეთ, ხოლო ბუდონის ნამუშევრები პრაქტიკულად უცნობი და გამოუყენებელი რჩება საერთაშორისო პროფესიული წრეების გარეთ.

1. ბუდონის ინტელექტუალური განვითარება

ბუდონმა თავისი წიგნების გამოქვეყნება 1960-იანი წლების მეორე ნახევარში დაიწყო და მისი ადრეული ნამუშევრების მეთოდოლოგიური, მათემატიკურ-სოციოლოგიური ინტერესიდან სოციოლოგიის თეორიულ საკითხებზე აქცენტის ცვლა ხდება. მისმა პირველმა წიგნმა, "*L'analyse mathématique des faits sociaux*" (სოციალური ფაქტების მათემატიკური ანალიზი), აღნიშნა მისი პირველი

ინტერესი, ხოლო 1969 წელს მან გამოაქვეყნა კიდევ ერთი მეთოდოლოგიური წიგნი, *"Les méthodes en sociologie"* (მეთოდები სოციოლოგიაში). იმავედროულად, 1968 წელს მან გამოაქვეყნა წიგნი სტრუქტურალისტური სოციოლოგიური თეორიის წინააღმდეგ, *"A quai sert la notion de სტრუქტურა?"* ჰოლისტიკური სტრუქტურალისტური თეორიებზე თავდასხმის ეს ხაზი და მეთოდოლოგიური ინდივიდუალიზმის თეორიული განვითარება მისი ნაწერების ფოკუსი გახდა. ეს არის მისი 1973 წლის წიგნის *L'inégalité des chances* (The Equality of Chances) მიზანი, რომელიც მეთოდოლოგიურ ინდივიდუალისტურ მიდგომას იღებს განათლების სფეროს ანალიზის მიმართ. 1979 წლის წიგნი *Perverse Effects and Social Order* ცდილობს შეაჯამოს მრავალი მსგავსი მეთოდოლოგიური ინდივიდუალისტი თეორია. თავის წიგნებში *La logique du სოციალური* (სოციალიზმის ლოგიკა), რომელიც ასევე გამოქვეყნდა იმავე წელს, ხოლო *La place du désordre* (The Place of Disorder), რომელიც გამოქვეყნდა 1984 წელს, ის აგრძელებს ამ აზრს. 1986 წელს მან დაწერა მონოგრაფია სახელწოდებით *L'ideologie ou l'origine des idées reçues* (იდეოლოგია ან მის მიერ მიღებული ესეების წარმოშობა) და განაგრძო ეს თემა თავის წიგნში *L'art de se persuader des idées fragiles, douteuses ou fausses* (ყალბი და საეჭვო იდეების საკუთარი თავის დაჯერების ხელოვნება) 1990 წელს და მის წიგნში *Le juste et le vrai* (The Just and the true) 1995 წელს.

2. მეთოდოლოგიური ინდივიდუალიზმის კატეგორიები

ბუდონის ძირითადი დისერტაცია ის არის, რომ ყველა სოციალური მოვლენა და ფორმირება არის მათში ჩართული პირების ინდივიდუალური მოტივაციის ქმედებების შედეგი და ამიტომ ისინი უნდა აიხსნას და გაიგონ მეცნიერულად თითოეული ადამიანის ინდივიდუალური მოქმედებებისა და მოტივაციის დათვალისწინებით და იმის დანახვით, თუ როგორ დაემატა ისინი საერთო სოციალურ ფენომენს. ეს არის მეთოდოლოგიური ინდივიდუალიზმის საწყისი წერტილი და ეწინააღმდეგება ჰოლისტიკური (ან კოლექტივისტური) თეორიებს, რომლებიც ხედავენ ფენომენს, რომელიც აიხსნება მისი სტრუქტურული შეზღუდვებით და მთლიანად საზოგადოებაში ფუნქციური საჭიროებებით. ამიტომ ბუდონის ძირითადი თავდასხმები მიმართულია მარქსიზმის, სტრუქტურიზმის, ფუნქციონალიზმისა და სისტემების თეორიების წინააღმდეგ.

ამ ამოსავალი წერტილიდან, კიდევ ორი დამატებითი კონცეფცია შედის ბუდონის მიერ სოციალური წარმონაქმნების გაგების ანალიზში. პირველი არის აგრეგაციის კონცეფცია, რომელშიც ნათქვამია, რომ ინდივიდუალური მოტივებიდან გამომდინარე ქმედებები შეიძლება გაერთიანდეს გარკვეულ პირობებში და შედეგად მიღებული საერთო ეფექტი წარმოქმნის სოციალურ ფენომენებს, ფორმირებებს და ეფექტებს, რომლებიც არავის მიერ არ არის განკუთვნილი. ამ კონცეფციას ავსებს გაჩენის ცნება, რომელიც მიზნად ისახავს გამოხატოს ეს საერთო სოციალური მოვლენები - ფორმირებები - "ჩნდება", "ჩნდება", რეტროსპექტივით ინდივიდუალური ქმედებების დონიდან, რომლებიც აწარმოებენ მათ. ამ მოსაზრების პირდაპირ ფუნქციონალისტურ და სტრუქტურალისტურ თეორიებთან განსხვავებით, გაჩენის კონცეფცია ხაზს უსვამს,

რომ მთლიანი წარმონაქმნები ექვემდებარება ინდივიდუალურ ქმედებებს და არა პირიქით, ე.ი. ეს არ არის მთლიანი წარმონაქმნები, რომლებიც განსაზღვრავენ, აყალიბებენ და ქმნიან ინდივიდუალურ მოქმედებებს საკუთარი თავის ხელახლა შესაქმნელად.

ბუდონის სიტყვებით: "აგრეგაციის კონცეფცია ეხება სოციოლოგიის ფუნდამენტურ კითხვას, კერძოდ, ინდივიდუალურ ქმედებებსა და პრეფერენციებსა და მათ მიერ წარმოქმნილ კოლექტიურ ეფექტებს შორის კავშირს. ინდივიდუალისტური სოციოლოგიის ერთ-ერთი მთავარი პოსტულატი ის არის, რომ სოციოლოგების მიერ შესწავლილი სოციალური სტრუქტურები მაქსიმალურად უნდა აიხსნას ინდივიდუალური ქმედებების აგრეგატებად" (Boudon/Bourricaud 1982:23). ამ ფორმულირებაში ნათქვამია, რომ სოციალური მოვლენები უნდა გაანალიზდეს არა როგორც თვითმომძრავებელი სუბიექტი, არამედ როგორც მრავალი მოქმედების აგრეგაცია და რომ ფენომენის სრული ახსნა შეიძლება მიეცეს მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ ის შეიძლება დაუბრუნდეს ინდივიდუალურ ქმედებებს, მიზნებსა და მოტივებს, რომლებიც მათ უბიძგებს, რომელთაგან იგი შედგენილია. ამის საპირისპიროდ, ბუდონის თანახმად, "ჰოლისტი" ან "სოციოლოგი" კმაყოფილია სოციალური ფენომენის ასახსნელად, მისი სხვა საერთო (შეჯამებული) სოციალური ფენომენის მიკვლევით. ბუდონის ორი მაგალითი გამოყენებული იქნება ორ მიდგომას შორის განსხვავების საილუსტრაციოდ. დავუშვათ, ჩვენ გვინდა შევისწავლოთ დანაშაული და აღმოვაჩინოთ, რომ სხვადასხვა ქვეყნებს ან ქვეყნების ნაწილს აქვთ დანაშაულის სხვადასხვა დონე. შემდეგ ჰოლისტი ჰიპოთეზას ახდენს, რომ რაც უფრო ურბანიზებულია ტერიტორია, მით უფრო მაღალია დანაშაულის მაჩვენებელი. შემდეგ ის მიაწერს განსხვავებას ერთ ფენომენს შორის უფრო მაღალ ან ქვედა დანაშაულის მაჩვენებლებს შორის - სხვა ფენომენს შორის უფრო მაღალ ან დაბალ ურბანიზაციას შორის. მისი დისერტაციის დასამტკიცებლად, მან უნდა შეისწავლოს დანაშაულის მაჩვენებლები ურბანულ ზონაში და ტრადიციულ სოფლად და მისი ახსნა დასრულდება, თუ განმეორებითი მსგავსი კვლევების შემდეგ, ორ ფენომენს შორის კორელაციაა. მაგრამ კიდევ ერთი ჰოლისტი შეიძლება მოვიდეს და გააკეთოს საქმე, რომ განსხვავება დანაშაულის დაბალ ან მაღალ მაჩვენებლებს შორის დამოკიდებულია იმაზე, თუ რამდენად მძიმეა ან რამდენად მსუბუქია მართლმსაჯულების სისტემა სხვადასხვა სფეროში. უფრო მკაცრი სასჯელი იწვევს დანაშაულის მაჩვენებლის შემცირებას, ხოლო უფრო მსუბუქი სასჯელი იწვევს დანაშაულის უფრო მაღალ მაჩვენებლებს. ჰოლისტი ამას დაამტკიცებს სასამართლო ჩანაწერებში შესვლით და დაკისრებული საშუალო სასჯელის დათვალისწინებით, შემდეგ იგივე გააკეთებს სხვა ადგილას, და თუ ის აღმოაჩენს დანაშაულის უფრო დაბალ მაჩვენებლებს უფრო მაღალი საშუალო სასჯელისთვის და დანაშაულის უფრო მაღალი მაჩვენებლები ქვეყნის ამ ნაწილში მსუბუქი საშუალო სასჯელისთვის, საქმე დადასტურებულია მისთვის. ბუდონი ამ განმარტებებს არასაკმარისად მიიჩნევს მეთოდოლოგიური ინდივიდუალიზმის თვალსაზრისით და ამ ფენომენს განმარტავს მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ არსებობს ახსნა დანაშაულში ჩართული მსახიობების ინდივიდუალური მოტივებისა და ქმედებების საფუძველზე.

მეთოდოლოგიურ ინდივიდუალიზმისა და ჰოლიზმის კიდევ ერთი განსხვავება ჩანს ქცევითი ნორმების შესაქმნელად მიცემულ სხვადასხვა განმარტებებში. როდესაც ნორმა იქმნება, ბუდონი ამტკიცებს, რომ ეს არ არის იმ ადამიანების გონებაში, ვინც მას ქმნის. ყველა უბრალოდ მოქმედებს კონკრეტულ სიტუაციაში და მრავალი მსგავსი მოქმედების შემდეგ, ჩნდება განცდა, რომ ეს ქცევა სავალდებულოა ამ სიტუაციაში. სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ: მოქმედებების აგრეგაციის შემდეგ, ნორმის შექმნა განზრახ არ იყო. ამის საპირისპიროდ, სტრუქტურალისტი ან ფუნქციონალისტი, ნორმის განხილვისას, უყურებს მის ფუნქციას საზოგადოების არსებობაში - ან შესრულებულია მისი შექმნის დროს - და მისთვის, ნორმის შექმნა აიხსნება ფუნქციის დამყარებით: ანუ ის მთლიანად უყურებს საზოგადოებას და ხედავს, რომ მის გარეშე, საზოგადოება შეიძლება არსებობდეს მხოლოდ კონფლიქტით ან მის გარეშე. ანუ, მაშინ, როდესაც მეთოდოლოგიური ინდივიდუალისტიკისთვის ასეთი ნორმა იყო ინდივიდუალური უნებლიე ქმედებების შემთხვევითი პროდუქტი, ჰოლისტიკისთვის ნორმის შექმნა აუცილებელი იყო მისი ფუნქციური ეფექტების გამო. (მე დავუბრუნდები განსხვავების აუცილებლობას ინდივიდუალური უნებლიე შექმნის როლსა და ფუნქციური ეფექტების როლს ბუდონის შეფასებაში მის მუდმივ სტაბილიზაციაში!)

(მორალური ინდივიდუალიზმი და მეთოდოლოგიური ინდივიდუალიზმი)
ბუდონმა არსებითად მიიღო თავისი მეთოდოლოგიური ინდივიდუალიზმი ეკონომიკური თეორიის მიმდინარეობიდან - კარლ მენგერი და მისი მარგინალური კომუნალური თეორია ყველაზე მნიშვნელოვანია - და მის აზროვნებაზე გავლენა მოახდინა თამაშის თეორიის მიდგომებმა, არამედ ფრიდრიხ ფონ ჰეიკისა და კარლ პოპერის ნაწერებმა, რომლებიც ცდილობდნენ მეთოდოლოგიური ინდივიდუალიზმის ხედვის ზოგადი სოციალური სამეცნიერო მეთოდის გაფართოებას. ბუდონი ხაზს უსვამს წინადადებას მაქს ვებერის პირადი წერილიდან, რომლის მიხედვითაც ვებერმა ასევე მიიჩნია მეთოდოლოგიური ინდივიდუალიზმი, როგორც საკუთარი თეორიის საფუძველი. თუმცა, ეს უკანასკნელი უფრო მეტად უნდა განიხილებოდეს, როგორც თეორიული ლეგიტიმაციის არგუმენტი, რადგან ვებერის ფაქტობრივი თეორიული ანალიზები ძალიან მცირე დამოკიდებულებას აჩვენებს ბუდონის ფოკუსთან (ბუდონი ასევე ხშირად ციტირებს და ანალიზებს რუსოს მონოგრაფს "სოციალურ კონტრაქტზე" და ტოკვეილის, როგორც ინტელექტუალური წინამორბედების ნაწარმოებებზე). ეს არის მორალური ინდივიდუალიზმის სოციალური სურათი და აქ უნდა აღინიშნოს, რადგან შეიძლება იპოვოთ დამოკიდებულება ორივე ტენდენციის მიმართ ბევრ სოციოლოგს, ფილოსოფოსსა და პოლიტიკურ მეცნიერს შორის მათი საერთო საწყისი წერტილის გამო, მიუხედავად განსხვავებული ძირითადი სოციალური სურათისა. თანამედროვე ავტორებს შორის, მორალური ინდივიდუალიზმი შეიძლება ასოცირდებოდეს ძირითადად ამერიკელებთან ჯონ რაულსი და რონალდ დვორკინი. ამ მოსაზრების არსი ის არის, რომ ისინი იწყებენ საზოგადოების თვალსაზრისით, რომელშიც მორალურად სწორი ადამიანები არიან ცენტრალური და ეკითხებიან, თუ რა იდეალური ურთიერთობები და პრინციპები უნდა აშენდეს საზოგადოება (და სოციალური წარმონაქმნები) ისე, რომ მორალურად უფლებამოს

ადამიანი ერთად იცხოვროს. ეს საწყისი წერტილი უგულებელყოფს სოციალური იძულებითი მექანიზმებისა და ალტერნატიული ინსტიტუციური გადაწყვეტილებების შესწავლას და მათი გავლენის ანალიზს, ისევე როგორც სხვა სახის ინდივიდუალიზმი, გარდა იმისა, რომ ეს უკანასკნელი მიმართავს ინდივიდუალურ აქტორებს და ანალიზებს აგრეგაციის პროცესებს ემპირიულ დეტალებში, მორალური ინდივიდუალისტი ყურადღებას ამახვილებს მორალური პრინციპებისა და პოსტულატების ლოგიკურ თანხვედრაზე, იმ პრინციპების სისტემებზე, რომლებიც შეიძლება აშენდეს მათგან და იმ ადამიანებზე, რომლებიც ამ ჩარჩოებში არიან განთავსებული. მაგალითად, "ჰოლისტი" (ფუნქციონალისტი ან სტრუქტურატორი), რომელიც თვლის, რომ მნიშვნელოვანია, რომ მორალური პრინციპები მაქსიმალურად ჭარბობდეს საზოგადოების ცხოვრებაში, ცდილობს გაერკვნენ, თუ რა ალტერნატიული მოდელები მუშაობენ თითოეულ სოციალურ დომენში, როგორ შეიძლება მათი დაკავშირება სხვადასხვა გზით სხვადასხვა საზოგადოებაში და რომელი ამ მოდელებიდან საუკეთესოდ შეეფერება მორალურად სწორი ქცევის ჩართვას დაფაზე. მორალური ინდივიდუალისტი ეწინააღმდეგება, რომ ეს არის "სოციოლოგია" და რომ მორალური პრინციპები აბსოლუტურია, ამიტომ ოპტიმალური რეალიზაციისკენ სწრაფვა უნდა უარყოს.

უკეთესი გაგებისთვის, ეს შეიძლება დაეხმაროს დებატების აღწერას, რომელიც რამდენიმე წლის წინ მქონდა ასეთ მორალურ ინდივიდუალისტთან. მან დაწერა სტატია გაზეთში სახელწოდებით "პროკურორი ჩვენი მეგობარია", რომელშიც მან სხვადასხვა პოსტულატებისა და მორალური ფილოსოფიური პრინციპების საფუძველზე ჩამოაყალიბა, თუ როგორ უნდა იყოს სტრუქტურირებული ან მართული პროკურატურა. მას შემდეგ, რაც ცოტა ხნის წინ ცალკე ნაშრომში გავანალიზე სხვადასხვა იურისდიქციებში დევნის სხვადასხვა მოდელები და ამ განსხვავებების განვითარების ისტორიული ტრანექტორიები, ასევე სხვადასხვა მოდელების შედეგები, მე გამოვხატე ჩემი შეშფოთება ჩვენი დებატების მნიშვნელობაზე, რომ როგორც საშუალო ინტელექტუალური, მას ჰქონდა საუკეთესო ინფორმაცია რეალისტური პროკურატურის ოფისების ფუნქციონირების შესახებ, რაზეც მან გაკვირვებით უპასუხა, რომ როგორც მორალური ფილოსოფოსი, მას საერთოდ არ აინტერესებდა რეალისტური პროკურატურის ოფისები და რომ იგი ცდილობდა გამოეხატა "სწორი" პროკურატურის ფუნქციონირება და გააკრიტიკა დღევანდელი უნგრეთის პროკურატურის ოფისი, რომელიც განსხვავებული იყო.

მოდით, ჯერ განვიხილოთ ბუდონის კვლევების რამდენიმე ანალიზი მეთოდოლოგიურ-ინდივიდუალისტური საწყისი წერტილის გასარკვევად, შემდეგ კი შევეცადოთ შევადაროთ იგი მისი მთავარი მოწინააღმდეგის საწყის წერტილს, ფუნქციონალისტურ ხედვას. ამ მიზნით, ალბათ, "პერვერსიული ეფექტების" თეორიის ფარგლებში ანალიზი ყველაზე შესაფერისია.

3. პერვერსიული ეფექტების თეორია

ბუდონის ანალიზები, რომლებიც ძირითადად ნაპოვნია ამ სათაურის 1979 წლის წიგნში სათაურით "პერვერსიული ეფექტების თეორია", მიზნად ისახავდა ერთიან

თეორიაში გაერთიანებას ნაწილობრივი ანალიზის სერია, რომელიც ადრე სხვებმა შეიმუშავეს მეთოდოლოგიური ინდივიდუალიზმის საფუძველზე და ყოველთვის ემყარება ვარაუდს, რომ ინდივიდების მოქმედებები, მათი ინდივიდუალური მოტივაციიდან დაწყებული, გამოიწვიოს საერთო სოციალური ფენომენებისა და წარმონაქმნების გამაგრება, რაც არცერთ მონაწილეს არ ჰქონდა, როგორც მათი მიზანი, და ზოგიერთ შემთხვევაში პირიქითაც კი იყო დაინტერესებული.

აღბათ, ბუდონის იდეების უფრო ღრმა გაგებას იძენს მარქსის ცნობილ ლოზუნგთან შედარებით: *"მათ არ იციან, მაგრამ ისინი აკეთებენ!"* ამით მარქსი მიზნად ისახავდა ჰოლისტიკური თვალსაზრისის გამოხატვას, რომ ინდივიდების ქმედებები განისაზღვრება სოციალური კანონების გადალახვით და დამაჯერებლად, რომლებიც, მიუხედავად იმისა, რომ შეგნებულად არ აღიქმება, მაინც მოქმედებს მათი ქმედებებით. ბუდონის "აგრეგაციის" და "გაჩენის" კატეგორიები მიზნად ისახავს ზუსტად უარყოს ყოვლისმომცველი კანონების არსებობა. (ამ პრობლემებს კრიტიკულად მოგვიანებით დავუბრუნდებით).

ბუდონი ასევე ხედავს კოლექტიური მოქმედების ლოგიკას, როგორც მანკურ ოლსონის მიერ ასახული "პერვერსიული ეფექტების" ქვეჯგუფს. ჰოლისტიკური თეორიები, როგორც წესი, ადამიანთა ჯგუფების ქმედებებს "ჯგუფური ინდივიდის" ქმედებებად მიიჩნევენ. თუმცა, თუ გადავხედავთ ჯგუფური მოქმედების გაჩენას ინდივიდუალური მოტივებისა და განმსაზღვრელი ფაქტორების დონიდან, აღმოვაჩინოთ, რომ ჯგუფის კუმულაციური მოქმედება აუცილებლად ვერ მიაღწევს სასურველ ეფექტს საერთო ინტერესის მიუხედავად. (ამ შემთხვევაში, არ არსებობს უბრალოდ არასასურველი ეფექტი, არამედ აშკარად სასურველი ეფექტის ზუსტად საპირისპირო - და ეს აუცილებლად წარმოიქმნება ინდივიდუალური მოტივაციის "პერვერსიული" აგრეგაციისგან.) მაგალითად, თუ ინდივიდების ფართო ჯგუფის კოლექტიურ მოქმედებას, რა თქმა უნდა, შეუძლია აღმოფხვრას გარკვეული საგადასახადო ან ფულადი ტვირთი, ხოლო კოლექტიურ მოქმედებაში მონაწილეობის ღირებულება - დროის, ფულის, ენერჯის თვალსაზრისით - ღირს ამ კოლექტიური მოქმედების შესაქმნელად, ინდივიდუალური მოტივები კვლავ გამოიწვევს პირებს, რომლებიც არ მიიღებენ მონაწილეობას. ინდივიდის თვალსაზრისით, ეს სარგებელი მიიღწევა მაშინაც კი, თუ ის არ მონაწილეობს, მაგრამ მხოლოდ სხვები აკეთებენ, შემდეგ კი სარგებლობს სარგებელით და დაბალი საგადასახადო ტვირთით, ღირებულების გაზიარების გარეშე. თავის სიტუაციაში, არაგონივრული იქნებოდა დადებითი ეფექტის შემცირება მისი შექმნის ღირებულების გაზრდით. ვინაიდან ყველა სხვა რაციონალურმა მონაწილემ უნდა გააკეთოს იგივე გაანგარიშება, ეს კოლექტიური მოქმედება არ მოხდება ყველა სარგებლისა და საერთო ინტერესების მიუხედავად.

ბუდონი აღნიშნავს, რომ ეს ხშირად დაკვირვებული ეფექტი რაციონალურად არ შეიძლება აიხსნას ჰოლისტიკური თეორიული მიდგომის "ჯგუფურ ინდივიდუალურ" კონცეფციაში. ის ასევე აღნიშნავს, რა თქმა უნდა, რომ ამგვარი ლოგიკა არ შეიძლება გამოყენებულ იქნას, მაგალითად, რელიგიური ჯგუფების გაგებაზე, ე.ი. რომ სახელმძღვანელო პრინციპი არ არის უტილიტარული მოტივაცია მოქმედებისთვის, არამედ ეთიკური რწმენა, რომელიც ხელმძღვანელობს საზოგადოებას, როგორც მთლიანობას. ეს ასევე არის ოლსონის თეორიის უფრო ფართო კრიტიკის საწყისი წერტილი. ეს მაგალითი გვიჩვენებს, რომ ზემოთ

მოცემულ ლოგიკას აქვს შეზღუდული გამოყენებადობა, როდესაც წმინდა უტილიტარული მოტივების გარდა სხვა მოტივები მუდმივად ხელმძღვანელობს ხალხის ქმედებებს და ხელს უშლის და ასწორებს უტილიტარული მოტივები. და წმინდა უტილიტარული მოქმედება სინამდვილეში არსებობს მხოლოდ პროფესიონალ მოვაჭრეებსა და მეწარმეებს შორის, რომლებიც მოქმედებენ ბაზრის შეზღუდვების ქვეშ. ატომურ მეტროპოლიაში, მოქმედების სფერო შემცირდა სუფთა უტილიტარიზმით, ასევე ვრცელდება ყოველდღიურ ცხოვრებაში, მაგრამ აქ არის შესწორებები, როგორცაა მოძრაობები, ასოციაციები, საზოგადოებები და მათი იდეოლოგიები, რომლებიც უტილიტარიანიზმის ზემოთ იზრდება და უფრო ფართო ხედვას იღებს. და ატომურ სამყაროში უამრავი ადამიანია, შრომის დაყოფით და უფრო ანიმაციური ეთიკური ღირებულებებით, რომლებიც "საქმის ერთგული არიან" და აწყობენ მოძრაობას თავიანთი თანამემამულეების მობილიზების მიზნით, რომლებიც მრავალი თვალსაზრისით მცირდება ჭეშმარიტად კონკრეტულ უტილიტარიანიზმზე, საერთო საქმისთვის. საერთო ჯამში, ბუდონი ძალიან ღმობიერია ოლსონთან, როდესაც ხედავს ამ თეორიის გამოყენების შედეგებს მხოლოდ რელიგიურ ჯგუფებზე. არსად, გარდა მათ შორის, ვინც პროფესიონალურად მოქმედებს ბაზრის შეზღუდვების ქვეშ, ხალხის ქმედებები ამ სუფთა გზით მიედინება. სხვაგან, რა თქმა უნდა, ის აღნიშნავს, რომ უტილიტარიზმის შემცირება მხოლოდ მეთოდოლოგიურია და არა რეალობის ვარაუდი, მაგრამ ეს არის მისი აშკარა აქცენტი რელიგიური ჯგუფების საქმეზე, რომელიც აჩვენებს, რომ ამ მიმართვის მიუხედავად, ეს არის რეალობა ვარაუდი, რომ ქვეცნობიერად აძლევს ამ ანალიზს მის ინტერესს. (უნდა აღინიშნოს, რომ თალკოტ პარსონსი ანალოგიურად არათანმიმდევრული იყო "ანალიტიკური ფუნქციური ქვესისტემების" ვარაუდში და მის რეალურ ანალიზში იგი ჩავარდა რეალურ ემპირიული ქვესისტემების ცნებაში, როდესაც ისტორიულად აანალიზებდა მათი ფუნქციური დიფერენციაციის პროცესს!) როგორც მოქმედების ტენდენცია, რა თქმა უნდა, ოლსონის მიერ ნაგულისხმევი ლოგიკა გარკვეულწილად გულისხმობს თანამედროვე ატომურ საზოგადოებებში ადამიანების მოტივაციას და მისი მზარდი გავლენა გარკვეულწილად ჩანს. "სავაჭრო ხალხის" შემთხვევაში, უფრო დიდი მასა წარმოუდგენელია, მაგრამ ის ვერ შეძლებს სტაბილურად გადარჩენას, როგორც ცალკეულ საზოგადოებას. უტილიტარული (უტილიტარული) მოქმედება - ბაზრის მიღმა - ამიტომ მხოლოდ იდეალურად ტიპურ გაზვიადებად შეიძლება გავიგოთ და არა როგორც სოციალური წარმონაქმნების რეალური ახსნა.

თომას შელინგის გეტოიზაციის ანალიზი ასევე შეიძლება დაიმორჩილოს პერვერსიული ეფექტების თეორიის ქვეშ. ამ კონტექსტში, ჰოლისტიკური თეორიები ხაზს უსვამენ, რომ მტრობა და გამორიცხვა სხვადასხვა ეთნიკურ ჯგუფებს შორის იწვევს გეტოიზაციას, ხოლო მეთოდოლოგიური ინდივიდუალისტის პოზიცია ეწინააღმდეგება შელინგის გასაოცარ ახსნას ამ საერთო შეხედულების შესახებ. ეროვნული ან რასობრივი უმცირესობის გეტოიზაცია ხდება მტრული გრძნობების ან გარიყვის ძალისხმევის გარეშე. საკმარისია ინდივიდმა იგრძნოს არასასიამოვნო სამეზობლოში, სადაც ის უმცირესობაშია ჩვევების, ჩაცმულობის და ა.შ. საზოგადოებაში, რომელმაც მიაღწია გადაადგილების მაღალ სიხშირეს - სამუალო ამერიკული ცვლის რეზიდენციას

ექვსჯერ სიცოცხლეში, სტატისტიკის მიხედვით - ასეთი უმცირესობის სიტუაცია იწვევს იმ სამეზობლოში გადასვლას, სადაც ეს უმცირესობის მდგომარეობა აღმოფხვრილია. უმრავლესობის ეთნიკური ჯგუფის წევრებისთვის ეს საკმარისი იქნება, მაგრამ ასევე უმცირესობის ეთნიკური ჯგუფის (ჯგუფების) წევრები, რომლებიც ახლა უმრავლესობაში არიან, იქიდან იმავე მოტივებით გადადიან და საბოლოოდ, თუმცა ფსიქოლოგიური დამოკიდებულებების დონეზე ვერ პოულობენ მტრობას ეთნიკური ჯგუფის მიმართ, საბოლოოდ, შემთხვევების ასი პროცენტით შეიძლება წარმოიშვას გეტოსი. ეთნიკური ჯგუფების, როგორც კოლექტიური პიროვნების კონცეფცია არ ახსნიდა ამ ფენომენს და შემდეგ აუცილებლად გამოიწვევს რასიზმისა და გამორიცხვის ვარაუდს (რაც, რა თქმა უნდა, ეხება რიგ ეთნიკურ ჯგუფებს, მაგრამ ეს სცილდება შელინგის მიერ წამოჭრილ პრობლემას).

ბუდონი ხედავს "პერვერსიული ეფექტების" თეორიის მესამე გამოყენებას ალბერტ ო. ჰირშმანის "უდაბნოს ან პროტესტის" ალტერნატივის გაგრძელებაში. ჰირშმანის ანალიზი ყურადღებას ამახვილებს პოლიტიკური პარტიების ამომრჩევლებზე და ეკითხება, როდის, პარტიის მიმართ უკმაყოფილების ფონზე, მისი ამომრჩევლები ტოვებენ მას ან, პირიქით, დარჩებიან და აპროტესტებენ პარტიის საქმიანობის ცვლილებას. ეს კი მას ურტყამს, რომ ეკონომისტები, ბარტერისა და ცვალებადი საქონლის დათვალიერებით, მიდრეკილნი არიან "დეზერტირება" - სხვა კარგზე - როგორც მთავარი წესი უკმაყოფილების შემთხვევაში; პოლიტიკური მეცნიერებიც კი, რომლებიც პოლიტიკურ ცხოვრებას სწავლობენ, პროტესტს მთავარ წესად მიიჩნევენ. ჰირშმანი ამტკიცებს, რომ ორ დისციპლინას შორის მიკერძოების დაშლა და ცოტა უფრო მაღალი დონის დაწყება, იმის დანახვა, თუ რა პირობებში არიან ადამიანები თავიანთი არჩევანის გადატანა ერთი რამიდან მეორეზე, ან უფრო მეტად აპროტესტებენ თუ არა ისინი მას. ჰირშმანის პასუხი არის ის, რომ პროტესტი წინა პლანზე მოდის, როდესაც არ არსებობს უდაბნოს შესაძლებლობა, ე.ი. როდესაც მოცემულ მხარეში მონოპოლიაა. მაგალითად, თუ ქვეყნის პოლიტიკურ სისტემას მრავალპარტიული სისტემა აქვს, მთავარი რეაქცია იქნება გაუდაბნაობა (ამომრჩეველი ადვილად გადავა ერთი პარტიიდან მეორეზე, რადგან მათ აქვთ არჩევანი), ხოლო ორპარტიულ ეკონომიკაში პროტესტი უფრო თვალსაჩინო იქნება უკმაყოფილების სიტუაციებში.

ბუდონი აფართოებს ამ დისერტაციას და კიდევ უფრო მეტს იღებს: როდესაც რაღაცისგან გაქცევა არ არის, პროტესტის მსგავსი რეაქციები შემოდის მინდორში - როგორც ერთგვარი შეჯამებული პერვერსიული ეფექტი. მისი აზრით, ეს არის უფრო ფართო გზა, რომელიც განმარტავს, მაგალითად, გარემოსდაცვითი მოძრაობების მნიშვნელობას. აქ არის საკმაოდ უხილავი წინასწარი ეტაპი, რომელშიც საშუალო და ზედა კლასების წევრები უგულვებელყოფენ გარემოს დაზიანებას გარკვეული ხნით და მხოლოდ მაშინ, როდესაც ჰაერი, წყალი, ხმაური და ა.შ. ასევე გავლენას ახდენს ქალაქისა და ტერიტორიების უფრო ელიტურ ნაწილებზე და გამოსავალი არ არის, იწყება პროტესტი. გარემოსდაცვითი მოძრაობის აქტივისტების მარადიული არგუმენტების მიღმა, უნივერსალური ეთიკური პრინციპები, მაღავს ზედა კლასის წევრებისთვის ალტერნატივის შეუძლებლობას (გარემოს დაბინძურების ექსპორტი - ტექნოლოგიები, ნაგავი და ა.შ. - სხვა ადგილებიდან ღარიბ ქვეყნებში ასევე მხარს უჭერს ბუდონის ამ ჰიპოთეზას!)

ანალოგიურად, ბუდონი განმარტავს მომხმარებელთა მოძრაობებისა და ინსტიტუტების გაჩენას უდაბნოში შესაძლებლობის შემცირებით. სანამ ქვეყნის მთლიან მოხმარებაში სამომხმარებლო გრძელვადიანი წილი დაბალია, მომხმარებელთა ეფექტური პროტესტი არ არსებობს. შემდეგ, როდესაც ახალი პროდუქტი საჭირო ხდება, როგორც კი ის მოხმარდება, უკმაყოფილო ეძებს სხვა პროდუქტს. თუმცა, გრძელვადიანი სამომხმარებლო საქონლის შემთხვევაში, სპონტანურად "საერთო უკმაყოფილება" მომხმარებელთა პროტესტად იქცევა. ამ ლოგიკის შემდეგ, ბუდონი ასევე განმარტავს დანაშაულის წინააღმდეგ პროტესტს. სანამ საშუალო და ზედა კლასების წევრებს შეუძლიათ თავშესაფარი მიიღონ კარიბჭე და დაცულ უბნებში, საპროტესტო მოძრაობა პოლიტიკურად არ გაერთიანდება. მაგრამ როდესაც აქ დანაშაულისგან უსაფრთხოდ ცხოვრება აღარ შეიძლება, დეზერტიაცია იწყება პროტესტით. სასჯელის თეორიების მარადიული არგუმენტები კრიმინალების დასახელების ან მათი სამაგიეროს, კრიმინალების ადამიანის ღირსების ან მკაცრი სასჯელის მოთხოვნის წინააღმდეგ ეფექტურია სიღრმისეულად, რაც დამოკიდებულია პოლიტიკურად მნიშვნელოვანი ფენის წევრების ინდივიდუალური გაუდაბნოებიდან დანაშაულისგან. ისევ და ისევ, ყოველდღიური გამოცდილება მხარს უჭერს ბუდონის არგუმენტს: ადამიანის უფლებების დაცვა და ტოლერანტობის კრიმინალები ადვილად იღებენ იმ სოციალური კლასების წევრებს, რომლებიც ცხოვრობენ მათგან ღირსეულ მანძილზე და მათგან იმუნურია, ხოლო ისინი, ვინც ვერ "დატოვებენ" კრიმინალურ უბნებს, ნაკლებად მგრძობიარეა კრიმინალების ადამიანის უფლებების მიმართ.

ბუდონი ასევე აჯამებს ზოგიერთი სახის ნათესავი ჩამორთმევას პერვერსიული ეფექტების თეორიის შესაბამისად. თუ საზოგადოებას ჯგუფურ პიროვნებად, კოლექტიურ სუბიექტად წარმოვიდგებით, ვერ ჩავთვლით იმ ფაქტს, რომ როგორც სიმდიდრე იზრდება და მის მიერ გამოწვეულიც კი ხდება, საზოგადოებაში სიმდიდრის სიმწირის უკმაყოფილება შეიძლება გაიზარდოს. მაგალითად, ემპირიულად დემონსტრირებული შემთხვევა ის არის, რომ გარკვეულ პირობებში, საჯარო სუბსიდიების ზომის გაზრდა და იმ ადამიანების რაოდენობა, რომლებიც მათგან სარგებლობენ, არა მხოლოდ ამცირებს, არამედ რეალურად ზრდის უკმაყოფილებას სუბსიდირების სისტემით. როგორ შეიძლება ეს იყოს? ბუდონი ამტკიცებს, რომ საზოგადოების დიდი ნაწილი არც კი შეწუხდება ამ შესაძლებლობით სარგებლობისთვის, თუ სუბსიდიები იმდენად მწირია, რომ მათ უჭირთ უფრო ფართო აუდიტორიისთვის. თუმცა, თუ სუბსიდიების სპექტრი გაფართოვდა ისე, რომ რეალისტურია ადამიანების ძალიან ფართო სპექტრისთვის, რომ ისარგებლონ მათით, მაშინ იმ ადამიანების ფართო სპექტრი, რომლებიც მობილიზებულია სუბსიდიებით სარგებლობისთვის, ბევრად უფრო სავარაუდოა, რომ ვერ შეძლებენ ისარგებლონ სუბსიდიებით, რომლებიც თავს წარმოაჩენენ, როგორც შესაძლებლობებს, და ასე რომ, უკმაყოფილების დონე ბევრად უფრო მაღალი იქნება, ვიდრე ვიწრო სუბსიდირების სისტემაში. (იხილეთ ბუდონი 1977: 150-153). სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ, ინდივიდუალურ სტრატეგიაზე ფოკუსირება აჩვენებს ლოგიკურს (აქ: უფრო დიდი უკმაყოფილება, რომელიც გამოწვეულია სუბსიდიების მისაღწევად ძალისხმევის ჯამით) ის, რაც დამგეგმავმა აბსურდულად მიიჩნია საერთო დონეზე (Tocquille, ანალიზებს საფრანგეთის რევოლუციის მიზეზებს გასულ საუკუნეში, აღნიშნა - თეორიული განზოგადების

გარეშე - მხოლოდ ისეთი არგუმენტაციით, რომ, გარდა ამისა, კეთილდღეობის გაზრდით გამოწვეული უკმაყოფილების გაზრდა აფეთქების მთავარი მიზეზი იყო!).

4. ბუდონის თვალსაზრისის შეფასება

ჯერჯერობით, ჩვენ ძირითადად წარმოვადგინეთ ბუდონის ანალიზი და ზოგიერთ შემთხვევაში ვცდილობდით კიდევ უფრო გამოგვეკვლია მისი დასკვნების გამოყენებადობა. ახლა გვინდა ვკითხოთ: რა უპირატესობები და, ალბათ, რა სპექტაკლები შეიძლება შედგენილი იყოს მეთოდოლოგიური ინდივიდუალიზმის საწყისი წერტილიდან?

რაც მთავარია, შესაძლებელია თუ არა უფრო ფართო სოციალური წარმონაქმნებისა და ფენომენების მოგვარება მხოლოდ ინდივიდუალური ქმედებების ურთიერთდაკავშირებული (აგრეგაციური) ხასიათით, ან, პირიქით, როგორც ჰოლისტიკური თეორიის უფრო რადიკალური სტრიქონები, საზოგადოების საერთო დონე ასევე არსებობს, როგორც რეალობა, რომელიც მის ფუნქციურ მოთხოვნებს ქმნის ინდივიდუალურ ქმედებებსა და ფორმებზე, რომლებიც გრძელდება სოციალური წარმონაქმნების მიმართ? ამ კითხვაზე პასუხის გასაცემად, შეიძლება შემდეგი შუამავლის პოზიციის მიღება, ნიკლას ლუმანის ევოლუციის თეორიის შემდეგ. ინდივიდუალური მოქმედებები ყოველთვის იწვევს სოციალური წარმონაქმნების სერიას, საზოგადოებას, როგორც მთლიანობას, რომელიც უზრუნველყოფს ინდივიდუალური ქმედებების ჩარჩოს და მათგან წარმოქმნილ ფორმირებებს, ასევე დაძაბულობის სერიას. ერთ-ერთმა ამ ფორმირებამ შეიძლება შეამციროს ან გაზარდოს დაძაბულობა და ამ ეფექტებმა შეიძლება გამოიწვიოს კონკრეტული ფორმირების გაუჩინარება ან, პირიქით, მისი მიღება და გაფართოებული გამოყენება სხვა ადამიანის ქმედებებში. გარკვეული ელემენტარული სოციალური ფუნქციების შეუსრულებლობამ შეიძლება გამოიწვიოს დაძაბულობის მაღალი დონე - მრავალი საზოგადოება და ცივილიზაცია მთელი ისტორიის განმავლობაში განადგურდა ასეთი გადაუჭრელი დაძაბულობით - ხოლო წარმატებული დაძაბულობის შემამსუბუქებელი აგენტის სწრაფ გავრცელებას შეუძლია ამ აგენტის სტაბილიზაცია. სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ, მთლიანი სოციალური წარმონაქმნები სპონტანურად აერთებს ინდივიდუალური ქმედებებიდან (უნებლიედ, როგორც "პერვერსიული ეფექტი"), მაგრამ შემდგომი გაჩენით, მრავალი გადაუდებელი ფორმირებისგან, რაც ხელს შეუწყობს საზოგადოების ელემენტარული ფუნქციების მიერ წარმოქმნილი დაძაბულობის მოგვარებას, შეიძლება სტაბილიზაცია და გავრცელება. ამრიგად, ლუმანის ევოლუციური მექანიზმები "მრავალფეროვანი აუზის" და "უკანა შერჩევის" ალტერნატივების და სტაბილიზაციისგან, ამრიგად, შეუძლია შერიგდეს მეთოდოლოგიური ინდივიდუალიზმის "უკანა აგრეგაციის პერსპექტივა" ჰოლისტიკური თეორიების ფორმირებადი ძალა ჰოლისტიკური სტრუქტურებისა და ფუნქციების შესახებ.

ნება მომეცით კონკრეტული მაგალითი მივცე, რომ გავიგოთ შუალედში პროცესი ორ უკიდურესობას, მეთოდოლოგიურ ინდივიდუალიზმსა და მონეტის

მეორე მხარეს შორის, რომელიც განმარტავს ინდივიდუალურ მოვლენებს სტრუქტურული შეზღუდვების საშუალებით. ღონისძიება კარგად არის ცნობილი: 1989 წლის შემოდგომაზე უნგრეთში ერთპარტიული სისტემა ჩამოინგრა და პლურალისტური პარტიული სისტემა და სოციალური წესრიგი გაჩნდა. ამის ასახსნელად, სტრუქტურულ ფუნქციონალისტს შეუძლია ადვილად წამოაყენოს დისერტაცია, რომ აღმოსავლეთ ევროპაში ინდივიდუალური ფუნქციური სოციალური ქვესისტემების ლოგიკა ვერ ფუნქციონირებდა სტალინიზმის გამო და რომ სამხედრო და სამხედრო-სამრეწველო კომპლექსი ვერ ფუნქციონირებდა. თავის ძირითად სამხედრო და სამხედრო-ეკონომიკურ კონკურენციაში, ეს სისტემა ვერ დაეყრდნობოდა საკმარის რესურსებსა და შესრულებას დასავლეთის მიმართ, სადაც საუკუნეების განმავლობაში მიღწეული იყო ფუნქციური დიფერენციაცია, რაც გულისხმობს მერიტოკრატიულ, ეფექტურ სოციალურ მანქანას და ამ კონკურენციის შეზღუდვების პირობებში, აღმოსავლეთ ევროპის ქვეყნები სულ უფრო და უფრო ვალდებულნი გახდნენ და მოსახლეობას ზღვრამდე მიაქვთ, რათა სამხედრო ძალაუფლება სუსტი ეკონომიკური საფუძველზე შეენარჩუნებინათ, რამაც დაარღვია ამ საზოგადოებების მექანიზმები და აუცილებლად გამოიწვია მათი წარუმატებლობა. ბუდონის მეთოდოლოგიური ინდივიდუალიზმი, მეორეს მხრივ, რომელიც უარყოფს ფუნქციურ შეზღუდვებს და ადგილობრივი სიმჭირის გადაჭარბებულ ეფექტებს, მოითხოვს ათასობით მოვლენისა და ინდივიდუალური მოქმედების დაკვირვებას, როგორც ისინი შედეგდნენ, რაც მოხდა უნგრეთში 1980-იან წლების მეორე ნახევარში და ტაბულური ფორმით გადასვლის ისტორია ჩვენს წინაშე მრავალი ტომით. ამ განმარტებებისგან განსხვავებით, სინთეზირებადი გადაწყვეტა, რომელიც ფოკუსირებულია ინდივიდუალური მოვლენების მიზეზობრივ ეფექტებზე და ფუნქციური შეზღუდვების შერჩევით გაძლიერებაზე (ან შემარბილებელ) ეფექტებზე, შეუძლია უზრუნველყოს შემდეგი ახსნა '89 ცვლილებებისთვის. იგი უარყოფს, ფუნქციონალისტისგან განსხვავებით, რომ 1989 წელს პარტიული სოციალური აპარატი უნდა დაინგრეს, რადგან დასავლეთთან კონკურენცია ვერ მოხერხდა, რადგან დამხობის მასობრივი გეგმები და ძალები არ არსებობდა, ან იმიტომ, რომ ვალი შეიძლება ადვილად გაგრძელდეს კიდევ რამდენიმე წლის განმავლობაში, რადგან დასავლეთის დიდი ნაპირები მზად იყვნენ უფრო მეტი სესხის აღება. ის, რომ ეს არაკონკურენტული, არაეფექტური და არაგანახლებადი სისტემა გარკვეულწილად ვერ მოხერხდა, პროგნოზირებადი იყო ფუნქციონალისტური სისტემების თეორიის შენობის საფუძველზე, მაგრამ ეს არ ხსნის 1989 წლის ბოლოს. 1989 წელს რეჟიმის დაცემამდე მიმავალი კონკრეტული მოვლენების გადახედვისას, აღსანიშნავია 1988 წლის მაისში იანოს კადერის (გენერალური მდივნის) დამხობა, რომელიც ათწლეულების განმავლობაში სტაბილურობის შემდეგ, როგორც უზენაესი ლიდერი, არსებითად შესაძლებელი გახდა მისი მოწინავე ასაკისა და ავადმყოფობის გამო და შეარყია ძალაუფლების სტაბილურობა, რომელიც მრავალი წლის განმავლობაში დაბალანსებული იყო. მაგრამ რა იყო საფრთხე ძალაუფლების ახალი სტაბილურობის დამყარებაში, როგორც ყოველთვის ხდება პარტიულ-სახელმწიფო საზოგადოებებში? ორი დაპირისპირებული ბანაკის ლიდერებმა, ძალაუფლების შემორჩენილობით, განსაზღვრეს უმაღლესი ხელმძღვანელობა ამ მომენტიდან, მაგრამ არცერთ მათგანს არ სურდა მრავალპარტიული სისტემა, რომელიც რამდენიმე თვეში უნდა

ჩამოყალიბებულიყო და არც ერთ პოლიტიკურ ძალას არ ჰქონდა ეს, როგორც მისი მიზანი. რეტროსპექტივით, შეიძლება ითქვას, რომ 1988 წლის შემოდგომიდან დაწყებული, რამდენიმე გაზეთი და რადიომაუწყებლობა, რომელსაც ჯერ მშვიდად და შემდეგ სულ უფრო ხმამაღლა უწოდებდნენ მრავალპარტიულ სისტემაზე გადასვლისთვის და რამდენიმე თვეში, პოლიტიკურად აქტიური ოპოზიციის გაკვირვებამდე, ოფიციალურმა სახელმწიფო ხელმძღვანელობამ ასევე გამოაცხადა თავისი მხარდაჭერა. ეს ეფექტურად ნიშნავდა ნებაყოფლობით გასვლას სისტემიდან, ასე რომ, როგორ მოხდა ეს? თუ გადავხედავთ მასმედიას, რომელიც 1988 წლის შემოდგომიდან რადიკალიზაციას ახდენდა, აღმოვაჩინოთ, რომ ეს მხოლოდ იმიტომ იყო შესაძლებელი, რომ *რეფორმატორ იმრე პოზგს* დაევალა ცენტრალიზებული მედიის ზედამხედველობა, რომელიც პოლიტიკური კომიტეტის წევრის კონტროლის ქვეშ იყო, რომელიც უბრალოდ ნებას რთავდა სადავეებს მთავარ ლიდერთა ბანაკში კონტრბანაკის ლიდერებთან ბრძოლაში და არ იყენებდა საზედამხედველო და სადამსჯელო უფლებამოსილება მედიაზე, რომელიც მას ათწლეულების განმავლობაში სარგებლობდა ამ თანამდებობაზე. რამდენიმე რედაქტორმა, საზღვრების ჩვეულ ფრთხილ ძიებაში, აღიარა ეს, რადიკალიზაცია მოახდინა საჯარო დებატებში და ჩვეულებრივი ადმინისტრაციული კონტროლების არარსებობის შემთხვევაში, სხვებმა სწრაფად აიღეს. სულ რაღაც რამდენიმე თვეში, 89 წლის დასაწყისში, შეუძლებელი გახდა პარტიული სახელმწიფოს შენარჩუნება და მრავალპარტიულ სისტემაზე ახლა უფრო ფართო მოთხოვნის აღდგენა. რეფორმატორ პოზგაის რომ მიეცა კონტროლი მედიის უმაღლესი სფეროდან (მაგ., არმია, პოლიცია) და მედიას ზედამხედველობა გაუწია ნორმალური კონსერვატიული პოლიტიკური კომიტეტის წევრმა - და მთავარი რედაქტორები ამას მიიღებდნენ დაბრკოლების გარეშე - შესაძლოა უბრალოდ გაუქმდეს 89-ის შემობრუნება. და აღმოსავლეთ ევროპის სხვა ქვეყნებში შემობრუნება დემონსტრაციულად გამოიწვია უნგრეთის ფერმენტმა და საბოლოოდ გამოიწვია საბჭოთა კავშირის დაშლა.

ის ფაქტი, რომ პოზგაი უნებლიედ გახდა მთავარი ცენზურა და განზრახ უარყო მისი ცენზურის უფლებები causally აფეთქდა პარტიის სახელმწიფო უნგრეთში, მაგრამ ეს ღონისძიება შეიძლება მხოლოდ იმდენად გაძლიერდეს, რადგან სტრუქტურული და ფუნქციური შეზღუდვები - დასავლეთთან კონკურენციის ზეწოლის ქვეშ - გამოიწვია დავალიანება და, შესაბამისად, ფუნქციური დეფიციტი უფრო დამაბული იყო პოლიტიკური გადაწყვეტილების მიმღებთა და ყოველდღიურ ცხოვრებაში. საერთო ჯამში, ფუნქციური შეზღუდვების გამაგრება-შერჩევითი ეფექტი და ერთი ფორტუოზული მოვლენის განვითარებადი ეფექტი (პოზგაის მთავარ ცენზურად დანიშვნა) მხოლოდ ერთად შეეძლო რეჟიმის შეცვლა, რამაც ყველას გააკვირვა, მათ შორის თავად პოზგაი. მხოლოდ მეთოდოლოგიური ინდივიდუალიზმი ისეთივე არასაკმარისი იქნება რეჟიმის ცვლილების ასახსნელად, ფუნქციური დეფიციტის ტვირთისა და შეზღუდვების გარეშე, რადგან ეს იქნებოდა მხოლოდ ფუნქციური საჭიროებებით ახსნა.

5. ბუდონი სოციოლოგიური თეორიის პარადიგმებზე

გარდა მისი "მძიმე" მეთოდოლოგიური ინდივიდუალიზმისა, არსებობს მთელი რიგი ანალიზი ბუდონის ნაწერებში, რომელშიც ინდივიდუალური მოქმედებები და მოვლენები განისაზღვრება სტრუქტურებთან და ფართო სოციალურ ქვესისტემებთან მიმართებაში. ბუდონის ანალიზის ფართო სპექტრის მიუკერძოებელი კითხვა ამგვარად ამცირებს მის დაცვას მეთოდოლოგიური ინდივიდუალიზმის მოთხოვნების მიმართ, როგორც ეს შეიძლება იყოს მისი პროგრამული განცხადებებიდან, რომლებიც ბევრგან ჩანს. (იხილეთ Durand/Weil 1990: 125 ამის ასახსნელად). ეს დიფერენცირებული პოზიცია ასევე ჩნდება ბუდონის სოციოლოგიური თეორიული მიდგომების ანალიზიდან (Boudon 1977: 140-185). იგი განასხვავებს სოციოლოგიის ორ ძირითად პარადიგმას, იმისდა მიხედვით, არის თუ არა სოციალური მოქმედება განმარტებული წინა გარე მიზეზებით, უფრო სწორად, მსახიობის მიზნებითა და მოტივებით. პირველი არის განმსაზღვრელი პარადიგმა, ეს უკანასკნელი ინტერპელიონალისტური პარადიგმა და ეს შეესაბამება მეთოდოლოგიური კოლექტივიზმის (ჰოლიზმის) და მეთოდოლოგიური ინდივიდუალიზმის ალტერნატივას. შემდეგში ის განასხვავებს შიდა ტენდენციებს ამ ორი პარადიგმის ოჯახში და მისი დეტალური ანალიზი აჩვენებს, რომ მიუხედავად იმისა, რომ იგი მიიჩნევს მეთოდოლოგიური ინდივიდუალიზმის პარადიგმას - აქ: ინტერაქციონალიზმი - ძირითადად ნაყოფიერი იყოს, ის ასევე ხედავს გარე სტრუქტურების, როლების და ა.შ. რაც მთავარია გასაანალიზებლად.

ინტერაქციონისტული პარადიგმის ფარგლებში, იგი პირველად განასხვავებს ტოკვეილის თეორიულ ვერსიას, რომელიც ყურადღებას ამახვილებს სიტუაციებზე ყოველდღიური ცხოვრების კონტექსტში (ან, განმანათლებლობის ფილოსოფიის ენაზე, ბუნების მდგომარეობაში) და მერტონის ვერსიაზე, რომელიც ფოკუსირებულია ორგანიზაციებს შორის არსებულ სიტუაციებზე (ან, იმავე წყაროდან ტერმინის სესხის აღებაზე, სახელშეკრულებო კავშირებზე). ტოკვეილის აზრით, მსახიობი მოქმედებს სრულიად თავისუფალი მიზნით და სხვების გათვალისწინების გარეშე, და, შესაბამისად, სოციალური მოვლენები წარმოიქმნება შემაჯამებელი ეფექტით. მერტონის აზრით, მეორეს მხრივ, ეს არის მონაწილეები, რომლებიც გარკვეულწილად არიან დაკავშირებული და შემფოთებულნი არიან თავიანთი ქმედებების ზემოქმედებით სხვებზე, რომლებიც გაანალიზებულ სიტუაციებში მსახიობები არიან. მიუხედავად იმისა, რომ ყოფილ მხოლოდ თავისუფალ გადაწყვეტილებებსა და მოქმედების ფორმირებებში ხასიათდება არსებობის პირობები, აქ როლები ასევე აყალიბებს მსახიობების გადაწყვეტილებებსა და მოქმედებებს. ბუდონი ინტერაქციონისტული პარადიგმის ფარგლებში ვებერის მიდგომას სხვა ტიპად მიიჩნევს, სადაც რიგი გარე გავლენა უკვე შედის მოქმედების ახსნაში, მაგრამ ამ განმსაზღვრელებში ყოველთვის გათვალისწინებულია მსახიობის მიზნები და მოტივაცია.

განმსაზღვრელი პარადიგმის ფარგლებში, ბუდონი განასხვავებს სამ მიდგომას, როგორც წინა მიდგომების შემცირებულ ვერსიებს: ჰიპერფუნქციონალიზმი, ჰიპერკულტურალიზმი და ტოტალიტარული რეალიზმი. პირველი შეხედულება არის მერტონის ვერსიის შემცირებული ვერსია, რომელიც ითვალისწინებს როლების მიხედვით მოქმედების განსაზღვრას არა როგორც ჩარჩო, არამედ როგორც მოქმედების მთავარი განმსაზღვრელი ინდივიდუალური მიზნებისა და

მოტივაციების გამორიცხვისთვის. ჰიპერკულტურალიზმის ვერსია არის ვებერის ხედვის შემცირებული ვერსია, რომელშიც ჩვევები, დამოკიდებულებები, პრეფერენციები, სოციალური კლასები და ა.შ., არა მხოლოდ უზრუნველყოფს მსახიობების არჩევანის გაგების ჩარჩოს, არამედ ინდივიდუალური მიზნებისა და მოტივაციების გამოკლებით, კონკრეტული მოქმედებების გაგების წონას გადასცემს მათ. მეორე მხრივ, ტოტალიტარული რეალიზმი არის ტოკევილის მიდგომის თარგმანი და აქ არსებობის ზოგადი პირობები არა მხოლოდ ზღუდავს მოქმედების შესაძლებლობებს, არამედ გადამწყვეტად განსაზღვრავს მათ.

ზემოაღნიშნული ანალიზი გვიჩვენებს, რომ ორი განსხვავებული პარადიგმის შიდა ტენდენციები შეიძლება გარკვეულწილად განთავსდეს მასშტაბით არჩევანის სრული თავისუფლებიდან (ტოკევილის ვერსია), მერტონიური და ვებერის ვერსიების საშუალებით, განმსაზღვრელი პარადიგმის ტენდენციებზე, რაც ყურადღებას ამახვილებს მოქმედების გარე ფაქტორებზე განსაზღვრაში. ბუდონის ნიუანსური პოზიცია გვიჩვენებს, რომ არსებობს სხვადასხვა თეორიული ვერსიები, რომლებსაც შეუძლიათ უკეთესად დაიჭირონ სააგენტოს განსაზღვრა სხვადასხვა ჩანერგილი სიტუაციებში. მაგალითად, სიტუაციებში, რომლებიც მონაწილეობენ ორგანიზაციულ და სხვა კავშირებთან დაკავშირებულ აქტორებთან, მერტონის როლის თეორია სწორია და არა ტოკევილის ვერსია.)

ბუდონი აღნიშნავს, რომ ინტერაქციონისტური პარადიგმის მიდგომები შესაბამისია სოციალური ფენომენების შესასწავლად და ხაზს უსვამს, რომ დეტერმინისტური ტენდენციები ჭარბობს სოციოლოგიაში, პირიქით. ამის ერთ-ერთი მიზეზი ის არის, რომ სოციოლოგია საფრანგეთში მე-19 საუკუნის დასაწყისში გაჩნდა განმანათლებლობის ინდივიდუალისტური მიდგომის ეწინააღმდეგებოდა და თავიდანვე ხასიათდებოდა ტრადიციისა და სოციალური კავშირების აქცენტით. ეს ასევე იყო სამეცნიერო მოდელების მიღების მცდელობის შედეგი, რამაც გამოიწვია ობიექტური სოციალური პროცესების ზედმეტი აქცენტი სუბიექტური ელემენტების გამორიცხვამდე.

მეთოდოლოგიის კრიტიკის გარდა, მისი მთავარი წინააღმდეგობა ჰოლისტიკური თეორიების მიმართ არის ის, რომ ისინი ძალიან სწრაფად აკეთებენ განზოგადებულ განცხადებებს, რომლებიც შეიძლება ჯერ კიდევ ძალიან ვიწრო იყოს. რაც არ უნდა სწავლობდეს - იდეოლოგიური სფეროდან განათლებამდე და სხვა სფეროების მასპინძელამდე - ის ზედმიწევნით და მოთმინებით პარაფრაზებს ფენომენის კომპონენტებს, დაწყებული მხოლოდ სავარაუდო ჰიპოთეზებიდან. ეს, რა თქმა უნდა, მინუსია, რომ უფრო მჭიდროდ დაგვემართოს მიმდინარე კონცეპტუალური ჩარჩოები, რომლებიც ხშირად განვითარდა საუკუნეების სპონტანური აზროვნების პროცესებში. ბუდონის კიდევ ერთი შესაძლო კრიტიკა ის არის, რომ მისი მეთოდოლოგიური ინდივიდუალიზმი ხელს უშლის მას მთელი რიგი ყოვლისმომცველი წარმონაქმნებისა და მათი შედეგების გააზრებაში და, რაც მთავარია, მათი შესწავლის სტიმული

თავი XIII

პიერ ბურდიეს ინტელექტუალური განვითარება

პიერ ბურდიე, დაიბადა 1930 წელს, თანდათანობით გახდა 1980-იანი წლების ბოლოს ერთ-ერთი ყველაზე გავლენიანი ფრანგი სოციოლოგი სოციოლოგიური მუშაობით, რომელიც მან დაიწყო 1957 წელს და, მისი გარდაცვალების დროს 2002 წელს, მე -20 საუკუნის ერთ-ერთი ყველაზე გავლენიანი სოციალური მეცნიერი. ეს თავი დეტალურად ასახავს მის კვლევაში აქცენტის ცვლას და მათ დახასიათებულ მთავარ პუბლიკაციებს და იძლევა მინიმუმ გარკვეულ მითითებას მისი ზოგიერთი ნამუშევრების მოკლე შეტყობინებებისა და მისი პოზიციის ცვლილებების შესახებ, რომელთა ძეგნაც შესაძლებელია ამ გზით.

ბურდიეს ინტელექტუალური ტრანექტორიის უფრო ზუსტი გაგების უზრუნველსაყოფად, თავიდანვე მოკლედ უნდა აღინიშნოს, რომ მისი ცხოვრების ბოლო 45 წლის განმავლობაში, მისი თავდაპირველი ეთნოლოგიური კვლევის შემდეგ, ბურდიემ ყურადღება გაამახვილა ოთხ ძირითად სფეროზე, რომელთაგან თითოეული იყო მისი ანალიზის ფოკუსი რამდენიმე წლის განმავლობაში, მაგრამ ოთხივე სფერო მუდმივად იმყოფებოდა მის აზროვნებაში მცირე კვლევებში. 1960-იან წლებში მისი კვლევა ძირითადად განათლების სოციოლოგიის სხვადასხვა სფეროზე იყო ორიენტირებული; 1970-იან წლებში მისი ანალიზი გადავიდა როგორც ხელოვნების სოციოლოგიაზე, ასევე ენის სოციოლოგიაზე; 1980-იან წლებში, გარდა მცირე კვლევებისა, რომელიც მან ადრე ჩაატარა, მან აკადემიურ-სამეცნიერო სფერო შეიტანა თავის კვლევაში რეგულარული მონოგრაფიული ანალიზით. ამ ოთხი სფეროს გარდა, მან ასევე შეიტანა მრავალი სხვა სფერო თავის ანალიზში მცირე კვლევებით - მაგალითად, მან დაწერა რამდენიმე მცირე ნაშრომი სპორტულ სფეროში კონტრაქტის შესახებ და იურიდიული სფეროს შესწავლა-მაგრამ მისი აზროვნება არსებითად ეფუძნებოდა ამ ოთხი სფეროს ანალიზს. თანამედროვე სოციოლოგიური თეორიის სხვა დიდებისგან განსხვავებით, როგორცაა პარსონები, ლუჰმანი ან ჰაბერმასი, ბურდიეს აზროვნების წესი ხასიათდება იმით, რომ მან ჩაატარა მთელი რიგი ანალიზები, მათ შორის ფართო ემპირიული გამოკითხვები (დიდი გუნდებით) და ამ შედეგების აბსტრაქტული პირველი რიგის თეორიული დასკვნების გამოტანის შემდეგ და ამ დონეზე მან თანდათანობით ააშენა თავისი ყოვლისმომცველი სოციალური თეორიის კატეგორიები სხვადასხვა სფეროში მიღებული დასკვნების "ჯვარედინი განაყოფიერების" გზით. სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ, შეგვიძლია ვთქვათ, რომ ზემოთ აღნიშნული კვლევის ოთხი ძირითადი სფერო თანდათანობით ინტეგრირებული იყო ყოვლისმომცველ სოციალურ თეორიაში და რომ ზემოთ

ნახსენები კვლევის მცირე სფეროები ასევე ემსახურებოდა თეორიული ჩარჩოს შემდგომ შემოწმებას.

ბურდიეს აზროვნება აშკარად ასახავს მოთხოვნებს, რომლებიც თანამედროვე სოციოლოგიურ თეორიას უფრო მეტ-ნაკლებად ახასიათებს ძველ სოციალურ ფილოსოფიებთან მიმართებაში. იგი მოიცავს მუდმივ უკან და მეოთხეს უფრო დეტალურ ემპირიულ ცოდნასა და აბსტრაქტულ თეორეზირებას შორის და აღარ ხასიათდება ლოგიკური კონსტრუქციის ექსკლუზიურობით კონცეფციიდან კონცეფციამდე აბსტრაქტულ დონეზე.

ამ შესავლის შემდეგ, მოდით უფრო ახლოს გავეცნოთ აქცენტის ცვლას და ბურდიეს კვლევისა და მისი ზოგადი თეორიის მშენებლობის პროცესს.

1. ბურდიეს ადრეული ეთნოლოგიური ნამუშევარი.

ბურდიეს კარიერა დაიწყო 1957 წელს, როდესაც ის დარჩა ალჟირში სამხედრო სამსახურის შემდეგ და ცდილობდა ალჟირის უნივერსიტეტის მაშინდელ საფრანგეთის დედაქალაქში მუშაობას, შემდეგ კი, როგორც ეს შესაფერისი იყო ალჟირის საზოგადოების სტრუქტურის შესასწავლად. უკვე არსებული აღწერილობების საფუძველზე ერთი წლის მუშაობის შემდეგ, მან გამოაქვეყნა თავისი პირველი წიგნი, *სოციოლოგია დე ლ'ალგერი* (ალჟირის სოციოლოგია) 1958 წელს, რასაც მოჰყვა მთელი რიგი კვლევები და წიგნები, რომლებიც მან სიღრმისეულად გააანალიზა 1964 წლამდე. ეს ანალიზები ფოკუსირებული იყო ალჟირის ტომის კოლონიზებულ ტომობრივ საზოგადოებებსა და მათ კულტურასა და ფრანგულად დომინირებულ სოციალურ სტრუქტურებსა და კულტურულ ნიმუშებს შორის კონფლიქტზე. ამასთან, მისი კვლევის დროს, ბურდიემ ასევე შეაგროვა მთელი რიგი მასალები, რომლებიც მოგვიანებით მას კარგ საფუძველს აძლევდა თანამედროვე ფრანგული საზოგადოების ფენომენების შესწავლაში შედარებისთვის და სწორედ ამ განსხვავებების შეტაკება იყო, რაც მას ხშირად საშუალებას აძლევდა ახალი კუთხით შესწავლილ ფენომენებს. ამრიგად, 1970-იანი წლების დასაწყისში, როგორც ყოვლისმომცველი ნაწარმოების ნაწილი, მან განზოგადდა "სიმბოლური კაპიტალის" ცნება ალჟირის ემპირიული კვლევებიდან, რომელიც იმ დროს ჯერ კიდევ ეხებოდა არქაულ საზოგადოებებში საჩუქრებისა და საჩუქრების გამცემის ასოცირებული "პრესტიჟის კაპიტალის" მიერ ნაკისრი ვალდებულებების სისტემას. იდეა ის არის, რომ წარმოების პროცესის ერთ მომენტში, წარმოებული ჭარბი ჩვეულებრივი საჩუქრის შემდეგ, ვალდებულებები ქმნის "სიმბოლურ კაპიტალს" გამცემის მხარეს, რომელსაც მას შეუძლია უბრალოდ "დარეკოს" წარმოების პროცესის სხვა წერტილში და ამით გადააქციოს იგი პროდუქტიულ კაპიტალად - შრომის გამოყენებით და ა.შ., დავალიანება.

ბურდიემ მოდის მსგავს თეორიულ დასკვნებზე, როდესაც ის იკვლევს "დოვრის" ინსტიტუტს თავისი დახვეწილი წესებით, როგორც ეს შეინიშნება არაბულ ტომებს შორის. ეს წესები შექმნილია არსებული სოციალური სტრუქტურის სტაბილურობისა და გოგონას სისტემატური ტრენინგის უზრუნველსაყოფად იმ როლებისთვის, რომლებსაც ის მოგვიანებით ითამაშებს. ბურდიესთვის, კაბის

ტომობრივი საზოგადოების დაუწერელ და პრაქტიკულად რუტინიზებულ წესებსა და მოსახლის ისლამური ტომების მკაცრ ყურანიულ და უაღრესად რეგულირებულ სოციალურ ორგანიზაციას შორის შედარება კარგი მითითება იყო მისი კვლევისთვის. ალჟირი ასევე არის მისი 1964 წლის ტომის *Le Déracinement* (The Uprooting) საგანი, რომელშიც ის იკვლევს ინდუსტრიალიზაციის შედეგებს ტომის კონტექსტში. ის გვიჩვენებს, რომ ქალაქებში მცხოვრებ მასებს მხოლოდ ნაწილობრივ შეუძლიათ თავიანთი ტომობრივი ტრადიციებიდან ადაპტირება სამრეწველო შრომით მოთხოვნილ თანამედროვე ღირებულებებთან და რომ ეს, მათ მარგინალიზაციასთან ერთად, ხშირად აწარმოებს მათში მასობრივ სამხედროობას ინდუსტრიალიზაციის მთელი პროცესის წინააღმდეგ.

ბურდიუ საფრანგეთში დაბრუნდა 1960 წელს და მისი თავდაპირველი კვლევა - როგორც ალჟირში მისი ეთნოლოგიური კვლევის გაგრძელება - ორიენტირებული იყო გლეხის ქორწინების წეს-ჩვეულებებზე სამხრეთ საფრანგეთში Béarn რეგიონში (მისი დაბადების ადგილი). ამ კვლევაში ცენტრალური კითხვა ეხებოდა ცელიბატის სოციოლოგიურ მიზეზებს და აქ, როგორც ალჟირის დინასტიურ სისტემებში, ის იკვლევს ცელიბატის სოციოლოგიურ მიზეზებს არსებული სოციალური სტრუქტურის სტაბილურობის საჭიროებაზე. Béarn გლეხის საზოგადოებაში, ქორწინებას კონტრაქტი აქვს ქორწინების მსურველი წყვილის მშობლებს შორის მოლაპარაკებით, ფიქსირებული წესებით მართული ჩარჩოს ფარგლებში, რომელშიც დაინტერესებულ ახალგაზრდებს არ აქვთ სათქმელი, ყოველ შემთხვევაში, სწავლის დროს. ქორწინების მოწყობის მთავარი პუნქტი არის ოჯახის მემკვიდრეობის გადაცემა, როგორც ერთეული, და შედეგად, ამ სისტემაში უფროსი და ახალგაზრდა და-ძმებს შორის მკვეთრი დაყოფაა. უმცროსი და-ძმები გმობენ ცელიბატის ამ ქორწინების სისტემაში, გარდა იმ ბავშვებისა, რომლებიც უფრო მაღალი სოციალური იერარქიის მქონე ოჯახისგან უმცროსი და-ძმისთვის დაიბადნენ - ახალგაზრდა დაბადების პოზიცია - რომლებიც "დაქორწინდნენ" ოჯახში, რომელსაც უფრო დაბალი პოზიცია აქვს. ეს წესები და შედეგად მიღებული კასკადური ეფექტები მნიშვნელოვან გავლენას ახდენს ბავშვის მომავალ ბედზე დაბადებისთანავე და ბავშვის პოზიციაზე ქორწინების შემდეგ სხვა სტატუსის მქონე ოჯახში. ამასთან, ეს წესები ასევე ნიშნავდა, რომ ცელიბატის (გაუთხოვარი) მსჯავრის მასა ასევე იყო მათი მასა, ვინც წარსულში ამერიკაში ემიგრაციაში წავიდა. 1964 წელს ბურდიემ გამოაქვეყნა თავისი კვლევა "*Célibat et condition paysanne*" (The Unmarried and the Peasant Condition), რომელიც დაფუძნებულია 1962 წელს ჩატარებულ ემპირიულ კვლევაზე.

2 ბურდიეს სოციოლოგიური კვლევა განათლების შესახებ

ეს საწყისი ეთნოლოგიური კვლევა გადაიქცა 1960-იანი წლების დასაწყისში სწავლის სოციოლოგიური პრობლემების კვლევაში, ხოლო ბურდიუ განაგრძობდა ალჟირის ემპირიული მასალის გადაწერას და გამოქვეყნებას. ბურდიეს თავდაპირველი ინტერესი განათლების სოციოლოგიის მიმართ გამოიწვია იმ ფაქტმა, რომ უნივერსიტეტის სტუდენტების აკადემიური წარმატება სამუშაო

კლასის ოჯახებიდან მნიშვნელოვნად დაბალი იყო, ვიდრე საშუალო კლასის და უმაღლესი სოციალური ჯგუფების სტუდენტები საფრანგეთის უნივერსიტეტებში. განსხვავებების მასშტაბმა ცხადი გახადა, რომ ისინი არ იყვნენ განსხვავებები ინდივიდუალურ შესაძლებლობებში და ამიტომ ბურდიე ცდილობდა შეესწავლა სოციალური მიზეზები, რომლებიც განსაზღვრავს სხვადასხვა წარმოშობის სტუდენტებს შორის უკეთესი და უარესი შესრულების ალბათობას, ინდივიდუალური შესაძლებლობების მიუხედავად. საფრანგეთის უნივერსიტეტებში კითხვარის კვლევების სერიის საშუალებით დაფიქსირდა კულტურული დაწესებულებების გამოყენების სტუდენტების ჩვევები (მუზეუმების, თეატრების, გაზეთების კითხვა და ა.შ.) და მათი ოჯახური ფონი ამ მხრივ. ამასთან, გაანალიზდა უნივერსიტეტის სტუდენტების საარსებო საშუალებების სხვადასხვა ფონიდან ან, ასეთი საშუალებების არარსებობის შემთხვევაში, მათი შემცვლელი სტრატეგიებიც. ამ კვლევების საფუძველზე, ბურდიემ დაასკვნა, რომ უნივერსიტეტებს არ შეუძლიათ კომპენსაცია გაუწიონ დაბალი სოციალური კლასების სტუდენტების კულტურულ მინუსს, რადგან საუნივერსიტეტო სასწავლო გეგმა ითვალისწინებს ცოდნას და უნარებს, რომელთა შეძენა შესაძლებელია მხოლოდ უმაღლესი სოციალური კლასების სტუდენტების ოჯახის სოციალიზაციის გზით. სტუდენტებისთვის, რომლებიც თავიდანვე იზიანდებიან, ხარისხი, რომლითაც ისინი იძენენ ცოდნას და უნარებს უნივერსიტეტში, იზრდება მხოლოდ მათთან შედარებით, ვინც მორგებულია უნივერსიტეტის კურიკულუმებზე და სწავლების მეთოდებზე. შემდეგ ბურდიემ დაინახა რეფორმირებული პედაგოგიკა, როგორც უნივერსიტეტში თანაბარი შესაძლებლობების უზრუნველყოფის გზა - და მან შესთავაზა საფრანგეთის უნივერსიტეტის განათლების სისტემის მკვეთრი კრიტიკა თავის წიგნში *Les Heritiers*.

ბურდიემ განაგრძო ეს სოციოლოგიური კვლევა განათლების შესახებ 1960-იან წლებში, მაგრამ ახლა ხედავს მას, უფრო ფართო კონტექსტში, როგორც სოციალური უთანასწორობის სკოლის უთანასწორობად გადაქცევის პროცესი, და იქიდან, ხარისხითა და ლიცენზიებით, ისევ სოციალურ უთანასწორობაში, სხვადასხვა კარიერული პერსპექტივით და ეს არ არის მხოლოდ დისფუნქციური. ამ ინტელექტუალური მოგზაურობის შემდეგ, იგი უფრო სკეპტიკურად გახდა განწყობილი რეფორმის პედაგოგიკის მიღწევის შანსების შესახებ. მისი თქმით, სკოლა და სოციალური წინსვლის სისტემა, რომელიც დაფუძნებულია სკოლის საგამოცდო სისტემებზე, სერთიფიკატებსა და დიპლომებზე, სხვა არაფერია, თუ არა სოციალური უთანასწორობის შენარჩუნების თანამედროვე ლეგიტიმაციის სისტემა. ამ გზით, თანაბარი შესაძლებლობის დემოკრატიული საფარქვეშ, სკოლის სისტემა არაფერს აკეთებს, გარდა უთანასწორო სოციალური სტრუქტურების სტაბილურობის შენარჩუნებისა (ეს იყო პრაქტიკულად იგივე ახსნა ბურდიემ მისცა ალჟირის ტომებს შორის "დოვრის" ინსტიტუტის შესწავლას და ცელიბატის ფენომენს, როგორც ბარნში გლეხური საზოგადოების ქორწინების წეს-ჩვეულებების შედეგად).

ამ დასკვნამ განაპირობა ბურდიე, რომ სკეპტიციზმი გამოეხატა რეფორმის პედაგოგიკის მიზანშეწონილობის შესახებ განათლების ბოლოდროინდელ სოციოლოგიურ მონოგრაფიაში, *La Reproduction* (1970). მეორეს მხრივ, როგორც

დერეკ რობინსი აღნიშნავს თავის წიგნში ბურდიეს მუშაობის შესახებ, ბურდიემ დაიწყო სოციოლოგიური კვლევის პირდაპირი პოლიტიკური განაცხადების საფრთხეების აღიარება, რაც, ერთი მხრივ, ხასიათდება ფიქსირებული პოლიტიკური მიზანით და, მეორეს მხრივ, ამ მიზეზით საშიშად გაამარტივეს ნაპოვნი შედეგების ახსნას.

3. ბურდიეს სოციოლოგიური კვლევა ხელოვნებაზე

1960-იან წლების მეორე ნახევარში, როდესაც ბურდიემ განაგრძო ადრეული სოციოლოგიური კვლევის შედეგების გამოქვეყნება განათლებაზე, მან ასევე შეიტანა სოციოლოგიური კვლევა ხელოვნების შესახებ თავის ნაშრომში. ფოტოგრაფიის, როგორც ახალი ხელოვნების ფორმის ანალიზში, მან ყურადღება გაამახვილა ძირითადად სხვადასხვა ხელოვნების ფორმების სოციალური აღიარების სოციოლოგიურ განმარტებებზე. ბურდიეს თქმით, როგორც ხელოვნების ფორმა იძენს სოციალურ აღიარებას, კონკრეტული ნორმები, შეხედულებები და მოსაზრებები ხელოვნების კონკრეტული ნაწარმოების შექმნისა და ინტერპრეტაციის შესახებ, რომლებიც განსხვავდება ყოველდღიური გადაწყვეტილებებისა და მტკიცებულებებისგან და მისი შემენა შესაძლებელია მხოლოდ სერიოზული ძალისხმევით და განათლებით. ამის მიღწევის შემდეგ, კონკრეტული მხატვრული დისციპლინა თავს იკავებს ზედა სოციალურ კლასებში, რათა შეესაბამებოდეს ამ კონკრეტულ ინტერპრეტაციულ ნორმებსა და მოსაზრებებს და გამოიყენოს ისინი, როგორც ახალი პლატფორმა, რათა აჩვენოს მათი კულტურული უპირატესობა გამორიცხულ კლასებზე. (როგორც 1970-იანი წლების ბოლოს ვნახავთ, სხვადასხვა სოციალური კლასების მხატვრული გემოვნების ანალიზი ასევე უბრუნდება ამ ნამუშევარს ბურდიეს აზროვნებაში!) ბურდიემ ეს იდეები თავის 1966 წლის წიგნში, *Un art moyen* (A Middle Art) ჩამოაყალიბა.

ორი სხვა კვლევა ხელოვნების სოციოლოგიის შესახებ ასევე შეგიძლიათ იხილოთ ბურდიეს ნამუშევრებში, რომლებიც შეიცავს ძირითად შეხედულებებს მისი შემდგომი საერთო თეორიული განვითარებისათვის. აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ ეს იყო პირველი კვლევები ბურდიეს ევეროში, რომელიც არ ეფუძნებოდა წინასწარ ემპირიულ გამოძიებას, მაგრამ აშკარად ეხებოდა ფუნდამენტურ თეორიულ პრობლემებს. ერთ-ერთი ასეთი კვლევა იყო ბურდიეს "Afterword" წიგნში "გოთური არქიტექტურა და შოლასტიკური აზრი ხელოვნების ისტორიკოსის ერვინ პანოფსკის მიერ, რომელიც ფრანგულად თარგმნა თავად ბურდიემ. მისთვის ამ ნაწარმოების მნიშვნელოვანი შედეგი იყო "ჰაბიტუსის" კონცეფცია, რომელიც პანოფსკისთვის მიუთითებდა, რომ მის თანამედროვეებს შორის სქოლასტიკურ აზროვნებაში სწავლებამ სპონტანურად მიიყვანა გოთური სტილისტური თვისებები არქიტექტურაში. ბურდიემ განზოგადდა ეს შეხედულება ჰაბიტუსის კონცეფციაში, რომელიც მან ჩათვალა, როგორც ინდივიდუალური მსახიობის მახასიათებლები, რომლებიც განსაზღვრულია მისი სოციალური არსებობის პირობებით. ბურდიემ ჰაბიტუსის კონცეფციაში აღმოაჩინა ერთგვარი

შუამავლობის საშუალება ინდივიდუალურ მსახიობს (მის ცნობიერებას, მის აზროვნებას) და სოციალური სტრუქტურების შეზღუდვებს შორის და ამით შეძლო მედიაციის დამყარება ეგზისტენციალისტურ და სტრუქტურალისტურ თეორიულ პერსპექტივებს შორის. (1970 წელს გერმანულ ენაზე გადასინჯვაში ბურდიემ დაასახელა თავისი კვლევა "ჰაბიტუსი, როგორც შუამავალი სტრუქტურასა და პრაქტიკას შორის.") სტრუქტურები მხოლოდ აყალიბებენ ჩვევას, მაგრამ ინდივიდებს შეუძლიათ თავიანთი ქცევისა და აზროვნების მთელი რიგი მოიტანონ ჰაბიტუსის ფარგლებში.

ხელოვნების სხვა სოციოლოგიური შესწავლა იყო 1966 წლის სტატია "*Champ intellectuel et projet creature*" (ინტელექტუალური სფერო და ავტორის შემოქმედებითი ნამუშევარი), რომელშიც ბურდიემ ანალიზებს მხატვრის შინაგან სუბიექტურობასა და მოქმედების სოციალური სფეროს სტრუქტურულ შეზღუდვებსა და რეგულაციებს შორის (ან, ბურდიეს თვალსაზრისით, სფეროში) ხელოვნების ნაწარმოებების წარმოებაში. მხატვრული დისციპლინა შეიძლება ჩაითვალოს როგორც სოციალური სფერო, ხოლო ამ სფეროში ნამუშევრების ანალიზი შესაძლებელია, ბურდიეს თანახმად, სამი თვალსაზრისით. ერთ-ერთი ასპექტი არის ავტონომიის ხარისხი, რომელიც კონკრეტულ მხატვრულმა სფერომ მიაღწია სხვა სოციალურ სფეროებთან მიმართებაში, განსაკუთრებით "ძალაუფლების სფერო". მეორე არის მხატვრის პოზიცია მხატვრულ სფეროში, რომელიც განსაზღვრავს მას, და ბოლოს მესამე ეხება ამჟამინდელი მხატვრის პოზიციას სოციალურ სფეროში. ამ კითხვებზე პასუხის გასაცემად, ბურდიემ გააანალიზა ფლაუბერტის ლიტერატურული ნაწარმოებისა და მისი სოციალური პოზიციის ურთიერთობა ცალკეულ კვლევაში. თუმცა, 1975 წელს ბურდიეს ანალიზი გერმანელ ფილოსოფოს მარტინ ჰაიდეგერის აზრსა და იმ დროს გერმანულ საზოგადოებაში მის სოციალურ პოზიციას შორის ასევე იქნა მიღებული ბურდიეს იმავე აზროვნების მატარებლის ანალიზში. ბურდიეს დარგის ანალიზის წარდგენისას, ასევე უნდა აღინიშნოს, რომ ველის კონცეფცია თავდაპირველად იყო ბურდიეს ინტერესის ფოკუსი 1960-იან წლებში, არათანაბარი კულტურული მემკვიდრეობისა და სკოლის სისტემის თვალსაზრისით, რომელიც მას განაგრძობდა, ე.ი. კონკრეტული ნორმები და მოსაზრებები, რომლებიც წარმოიშვა სხვადასხვა სფეროში და მათი არათანაბარი გადაცემა მომავალ თაობაში, და ამრიგად, მათი არათანაბარი გაგრძელება, იყო ბურდიეს საველე ანალიზის ფოკუსი - მაგრამ 1970-იანი წლებიდან სკოლის სისტემის მნიშვნელობა შემცირდა მისი აზროვნების ფონზე და განათლება, როგორც სფერო, გადავიდა სხვა სფეროების ფონზე.

4. ბურდიეს მეთოდოლოგიური ნამუშევარი

1960-იანი წლების ბოლოს ბურდიემ-ინის სხვა მნიშვნელოვანი პროექტი, მან შეძლო "განათლებისა და კულტურის ცენტრის" დაარსება 1967 წელს პარიზში, *ცენტრ დე სოციოლოგი ევროპეენში*, დირექტორად დანიშვნის გზით - იყო *Le métier de sociologue* (სოციოლოგის პროფესია) გამოცემა, რომელიც თავდაპირველად

სამი ტომი იყო. მასში მან სცადა სოციოლოგიაში აზროვნებისა და კვლევის კოდის შექმნა, ისევე როგორც დურხეიმმა შეაჯამა თავისი სოციალური თეორია სოციოლოგიურ მეთოდოლოგიაში გასული საუკუნის ბოლოს. საბოლოო ჯამში, მხოლოდ პირველი ტომი დასრულდა, ნაწილობრივ იმიტომ, რომ მისი აზრები განვითარდა წერის პროცესში და მას მოუწია ორიგინალური ძირითადი იდეების რეფორმირება. უნდა აღინიშნოს, რომ ეს გადააზრება გამოიხატა თავის 1972 წლის წიგნში *Esquisse d'une théorie de la pratique* (პრაქტიკის თეორიის მონახაზი), რომელიც, რამდენიმე წლის მომწიფების შემდეგ, კულმინაციას მიაღწია 1980 წელს *Le sens pratique* (პრაქტიკული გრძნობა), ბოლო შემაჯამებელი მეთოდოლოგიური ნამუშევარი დღემდე. განვიხილოთ ამ სამი წიგნის ზოგიერთი ძირითადი იდეა და მათზე დაფუძნებული ბურდიეს სოციალური თეორიის ცვლილებები.

"სოციოლოგის პროფესიის" ძირითადი იდეაა ყოველდღიური გულუბრყვილო ფაქტების დადგენისა და სამეცნიერო სოციოლოგიური დამუშავების თვისობრივი ნახტომის ჩვენება. ეს "ეპისტემოლოგიური სიფხიზლე" განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია ჰუმანიტარულ მეცნიერებებში, სადაც აკადემიური დისკურსის ენასა და საერთო აზრის ენას შორის საზღვარი უფრო სითხეა, ვიდრე სხვაგან: "აღქმასა და მეცნიერებას შორის საზღვარი უფრო რთულია სოციოლოგისთვის იმის გარკვევა, რომ მისი თეორიული მემკვიდრეობა არ შეიცავს ინსტრუმენტებს, რომ რადიკალურად გამორიცხოს ყოველდღიური ენა და ცნებები. ბურდიე ამ ნაშრომში კიდევ ერთ საფრთხეს უქმნის სოციოლოგებს "წინასწარმეტყველების ცდუნებაში" (შდრ. ბურდიე 1983:155). სოციოლოგი, რომელიც კვლევის ობიექტს განსაზღვრავს, ყოველთვის ახლოს არის განათლებული საზოგადოების ესქატოლოგიური საჭიროებების დაკმაყოფილებასთან ცინიკური მოლოდინით: "სოციოლოგიური ენა, თუნდაც ყველაზე კონტროლირებადი გამოყენებისას, ყოველთვის იყენებს ყოველდღიურ ლექსიკას (მაშინაც კი, თუ ის იყენებს ზუსტ და სისტემურ კონცეფციაში შეძენილ გამოხატულებას). შესაბამისად, როგორც კი ის შეწყვეტს მხოლოდ სპეციალისტების მიმართვას, ის კარგავს თავის სიცხადეს და ამტკიცებს საკუთარ თავს, უფრო მეტს, ვიდრე ნებისმიერ სხვას, რომელსაც შეუძლია არაკეთილსინდისიერი გამოყენება. ყველა სოციოლოგმა უნდა გადალახოს სოციალური წინასწარმეტყველი საკუთარ თავში" (გვ. 156). ბურდიე შეეცადა ალჟირზე საკუთარი ადრინდელი ემპირიული ნაშრომის გამოყენება, როგორც "ეპისტემოლოგიური სიფხიზლის" მაგალითი, ყოველდღიური მტკიცებულებებით გატეხვის მაგალითი, მაგრამ მისთვის ნათელი გახდა წერის დროს, რომ მხოლოდ ყოველდღიური მტკიცებულებებისგან დისტანცირება მხოლოდ ობიექტურ ცოდნას აწარმოებს, მაგრამ ეს არ არის საკმარისი ფაქტობრივი სამეცნიერო ცოდნისთვის. ამ რეალიზაციის შედეგია ზემოხსენებული 1972 წლის ტომი *Esquisse*. ბურდიეს ახალი პოზიცია შეიძლება მოკლედ შეჯამდეს, როგორც ობიექტივისტური პოზიცია, რომელიც ეძებს ყოველდღიური ცოდნის წესებს ინდივიდუალური ფენომენების ნაკრებისა და მათ მიერ წარმოქმნილი სტრუქტურების მიღმა. თუმცა, ეს მხოლოდ გარე დამკვირვებლისთვის არის დახმარება, რადგან თავად მონაწილე მსახიობები არ იცავენ წესებს, არამედ უფრო ფართო, კონტექსტურ სტრატეგიებს თავიანთი მიზნების მისაღწევად. ბურდიეს მაგალითი გარე დამკვირვებელსა და მონაწილე მსახიობს შორის განსხვავების შესახებ ასახავს განსხვავებას მოგზაურის ორიენტაციას შორის რუკას შორის უცხო ქალაქში და ადგილობრივი ცოდნა

ქალაქის შესახებ. ანთროპოლოგი იქცევა ისევე, როგორც ის აკვირდება ადგილობრივების ქცევას და განმარტავს მას, როგორც მოქმედებას, რომელიც იცავს გარკვეულ წესებს. ბურდიუ ასკვნის, რომ ცოდნის "მესამე ტიპისთვის", რომელსაც იგი პრაქსეოლოგიურ ცოდნას უწოდებს, პირველი ტიპის ცოდნის სპონტანური ხასიათისა და მეორე ტიპის ცოდნის ობიექტური ხასიათისგან განსხვავებით, ასევე შეინიშნება დამკვირვებლის პოზიციები და ამ პოზიციების განსხვავება ამ დონეზე გათვალისწინებული ანალიტიკოსის მიერ მონაწილის პოზიციასთან შედარებით. 1980 წელს გამოქვეყნებულ ნაშრომში *"Le sens pratique"* (პრაქტიკული გრძნობა), ეს იდეა საბოლოოდ ყალიბდება, როდესაც სტრატეგიის უფრო დიფუზურ დევნაზე ფოკუსირების გარდა, მსახიობების ორიენტაცია ჩვევაზე შედის პერსპექტივაში, რომელიც, როგორც უკვე აღვნიშნეთ, თავდაპირველად განზოგადდა ბურდიუს აზროვნებაში 1970-იან წლებში სხვა კვლევის შედეგებიდან.

უნდა აღინიშნოს, რომ ამ იდეებით ბურდიე გარკვეულწილად მიდიოდა მეცნიერების "ანარქისტული" თეორიისკენ სოციოლოგიის სათანადო მეთოდოლოგიის შემუშავებაში, მაგრამ უფრო ფართოდ ყველა სოციალურ მეცნიერებაში, როგორც ეს რამდენიმე წლის წინ განვითარდა პოლ ფეიერაბენდის მიერ. თუ ანალიტიკოსის სოციალური პოზიციები ამ ზომით განსაზღვრავს რეალობის რეკონსტრუქციას, მაშინ ეს საბოლოოდ ეხება "მეორე რიგის" ანალიტიკოსს (რომელიც ასევე იკავებს ობიექტივისტური ანალიტიკოსის პოზიციას). ამრიგად, შეუძლებელია რეალობის პრივილეგირებული - ობიექტური რეკონსტრუქცია, არამედ მხოლოდ თანაბრად რანგის ანალიზის სიმრავლე. ამ პოზიციიდან მიჰყვება ბურდიუს გაურკვევლობას საკუთარი სამეცნიერო ანალიზის შესაძლო ობიექტურობის შესახებ. ადრე, სულ უფრო მიზანმიმართული მეთოდოლოგიური სიმკაცრით, მან მიიღო მიდგომა ობიექტური რეალობის რეკონსტრუქციის შესახებ, როგორც აშკარა, და ხშირად თვითმეგნებული დისციპლინით მან განიხილა თავისი ადრინდელი ემპირიული კვლევების დასკვნები და რეორგანიზაცია მოახდინა მათი ახალი აღმოჩენების ფონზე. ამრიგად, 1958-64 წლებში მისი წიგნების შემდეგ, მან განმარტა ალჟირში თავისი ემპირიული კვლევების მასალა 1972 წელს *"Esquisse"* (Outline for a Theory of Practice) მეთოდოლოგიური სიმკაცრის ფონზე სრულიად ახალ ჩარჩოში. თუმცა, 1970-იანი წლების მიწურულს, ბურდიე ჩამოვიდა ანალიტიკოსის მიერ ობიექტური რეალობის რეკონსტრუქციის რელატიურობაზე, რომელიც გავლენას ახდენს მის სოციალურ პოზიციაზე. და "რატომ უნდა ვიყო გამონაკლისი?" მან დაასკვნა adamantly (განსხვავებით Bourdieu, პოლ Feyerabend არ გამოიტანა ეს დასკვნა საკუთარი ანალიზი, მაგრამ, თუ ინფორმაცია უნდა დაიჯეროს, მან "metacomicated" ეს გზავნილი მეშვეობით მისი flamboyant კაბა საჯარო ლექციები და მისი მიზანმიმართული შესვენების წესები აკადემიური მოსწრების). 1990-იან წლებში ბურდიემ დაიწყო ამ ანალიზის უფრო და უფრო მეტი გამოყენება საკუთარ თავზე, ისე, რომ იგი საზოგადოებაში ნაკლებად და ნაკლებად გამოჩნდა, როგორც "ობიექტური მეცნიერი", რომელიც გამრავლდა, როგორც მისი რეპუტაცია გაიზარდა - და უფრო და უფრო მეტი, როგორც სოციალური ჯგუფის ადვოკატი, რომლის წევრებმა გაიზიარეს მსგავსი ჩვევა (რობინსი 1992: 144). პერსპექტივის ამ ცვლილების შედეგად, მან დაიწყო საკუთარი თავის და მისი მუშაობის დანახვა, როგორც სამეცნიერო სფეროში სიმბოლური კაპიტალის მქონე ადამიანი, იბრძოდა

ამ კაპიტალის გამრავლებისა და მისი მიღწევების მაქსიმალურად გაზრდის მიზნით შესაბამისი სტრატეგიით. (ეს მოგვიანებით განიხილება აკადემიურ-სამეცნიერო სფეროს ანალიზში).

5. ბურდიეს ენის სოციოლოგიური ანალიზი

შემდეგი თეორიული ხაზი, რომელიც უნდა განიხილებოდეს ბურდიეს თეორიის ანალიზში, არის მისი მზარდი ინტერესი ენის სოციოლოგიისა და იმ ნამუშევრების მიმართ, რომლებიც მან დაწერა ამ სფეროში. ამ ანალიზის ერთ-ერთი საწყისი პუნქტია ბურდიეს გამოძიება "საზოგადოებრივი აზრის" და "აზრის კვლევის" შესახებ. ეს გამოკვლევები 1972 წელს ორ სტატიაში გამოქვეყნდა. ერთი იყო *"L'opinion publique n'existe pas"* (საზოგადოებრივი აზრი არ არსებობს), ხოლო მეორე იყო *"Les Doxosophes"* (The Doxosophists), ტერმინი, რომელიც ბურდიემ შექმნა პოლიტიკური მეცნიერებისთვის. მისი აზროვნების პროცესის ბირთვი ეფუძნებოდა დაკვირვებას, რომ საზოგადოებრივი აზრის გამოკითხვაში, ისინი, ვინც "არა" პასუხობდნენ, სისტემატურად იზოლირებულნი არიან მათგან, ვინც უპასუხა "არა" და რომ აზრის განაწილების დამუშავება (არამოპასუნეების კორექტირების შემდეგ) წარმოდგენილია როგორც "საზოგადოების" უპირატესი მოსაზრებების რეიტინგი. თუმცა, მხოლოდ მათ, ვინც გაწვრთნილია პოლიტიკური დისკურსის კონტროლირებად საკითხებზე პასუხის გასაცემად, წინასწარ სტრუქტურირებული ალტერნატივები, მასმედიისა და სხვა სასწავლო ინსტრუმენტების საშუალებით, შეუძლიათ უპასუხონ, ამიტომ კვლევას შეუძლია საზოგადოების მოსაზრებები ობიექტურად ნეიტრალური გზით წარმოაჩინოს, გარდა იმ პირებისა, რომლებიც "რეაგირების გარეშე" განყოფილებაში გადადიან, როგორც კონტროლირებადი მოსაზრებების ოსტატები. პოლიტიკური მეცნიერები - პარიზული "მეცნიერება-პოს" პროდუქტები - თამაშობენ პოლიტიკური დისკურსის თემების წინასწარ რედაქტირების როლს, ავრცელებენ მათ საზოგადოების საკომუნიკაციო არხებით და საზოგადოებრივი აზრის გამოკითხვები - "წარუმატებელი განათლებული" გამოკვლევით, როგორც "არა-რესპონდენტები" - შეუძლიათ ობიექტურად ნეიტრალური გზით აჩვენონ გავრცელებული მოსაზრებების დიფუზიის ხარისხი, როგორც "საზოგადოებრივი აზრის დისპერსია" წინასწარ რედაქტირებულ მოსაზრებებს შორის. ეს არის "doxosophers" - ის როლი, პოლიტიკური მეცნიერები, როგორც ბურდიე ადრე აჩვენა მასწავლებლების შემთხვევაში - სკოლის სისტემაში - არათანაბარი სკოლის ხარისხის სისტემაში, რაც ხელს უწყობს სოციალური უთანასწორობის შეცვლას.

სტატიების ანალიზმა *"საზოგადოებრივი აზრი არ არსებობს"* და *"დოქსოფისტებმა"* ბურდიე ენის ფორმირებაზე მომუშავე ადამიანების შესწავლაში შეიტანეს, მიზანმიმართულად რედაქტირებული დისკურსების გავრცელებაზე და ეს მისთვის გახდა ენის სოციოლოგიური ანალიზის ახალი ასპექტის საწყისი წერტილი 1970-იანი წლების დასაწყისიდან. ენობრივ განსხვავებებსა და სოციალურ რეალობას შორის ურთიერთობის ერთ-ერთი ფორმულირება 1973 წლიდან იწყება, როდესაც ბურდიემ შეისწავლა ურთიერთობა

კლასების სოციალურ რეალობასა და "კლასიფიკაციას" შორის, რომლებიც აწარმოებენ მათ, "*კლასები et classement*". ბურდიეს პოზიციის ბირთვი ის არის, რომ სოციალურ ჯგუფებს შორის ბრძოლა (პრივილეგირებული პოზიციებისთვის და მეორე ჯგუფის დაქვემდებარებაში იძულება) არის მათთვის ხელსაყრელი კლასიფიკაციისა და განსხვავებების განზოგადების გამოვლინება. ძალა, რომელიც თითოეულ სოციალურ ჯგუფს აქვს ამ ბრძოლაში, შეიძლება შეფასდეს, როგორც სიმბოლური ძალა. ანალოგიურად, ინდივიდუალური მსახიობისთვის, ტრადიციული ენობრივი მიდგომისგან განსხვავებით, უბრალოდ არ შეიძლება ვისაუბროთ "ენობრივ კომპეტენციაზე", არამედ "სიმბოლურ კაპიტალზე".

ბურდიე ტრადიციულ ენათმეცნიერებაზე ძალიან ვიწროდ მიიჩნევს, რადგან ის ენას განიხილავს მხოლოდ როგორც ენობრივი ნიშნებისა და გრამატიკული წესების სისტემას - განცალკევებულია ენის სოციალური გამოყენების საკითხიდან. სწორედ აქ უნდა გადავიდეს ენის სოციოლოგიამ გამოძიების ფოკუსი, ხოლო 1976 წლის ესეში "*L' économie des échanges linguistiques*" (ლინგვისტური გაცვლის ეკონომიკა), ის გვთავაზობს ენის სოციოლოგიის გამოძიების სამ ფონს. პირველ რიგში, ჩვენ უნდა ვისაუბროთ "ლეგიტიმურ" ენაზე და არა "ოფიციალურ" ენაზე, რათა ამოვიცნოთ მის უკან არსებული პრობლემები. მეორე, ჩვენ უნდა ვისაუბროთ "სიმბოლურ ძალაზე" და არა ნეიტრალურ "ადამიანურ კომუნიკაციაზე"; და მესამე, როგორც უკვე აღვნიშნეთ, ჩვენ უნდა ვისაუბროთ ინდივიდუალური მსახიობის ზოგიერთ "სიმბოლურ კაპიტალზე", ვიდრე ნეიტრალური "ენობრივი კომპეტენცია".

ბურდიე მიიჩნევს, რომ ეს არის ცენტრალური, რომ განასხვავოს ინდივიდის კომპეტენცია - სრულად გააცნობიეროს მისი სიმბოლური კაპიტალი - და ენობრივი სისწორის წესებით მიღწეული კომპეტენცია და ამ ენის სოციალურად სწორად გამოყენებაში მიღწეული კომპეტენცია. ეს უკანასკნელი მოითხოვს ენის სწორი გამოყენების ამოცნობისა და ადვილად გამოყენების შესაძლებლობას იმ სიტუაციებში, რომლებიც მოითხოვს ფუნდამენტურად განსხვავებულ ცოდნას და უნარებს, ვიდრე ენის სინტაქსური წესების დაუფლებას. ადამიანი, რომელიც ამ სფეროში გამოუცდელია, დაუდევარი და უხერხული იქნება სოციალურ ურთიერთობებში, მაშინაც კი, თუ მან "პირადად" იცის ენის სწორი გამოყენების წესები. და ამის სწავლა შესაძლებელია მხოლოდ სწორ კომპანიაში ყონით, ათას კონკრეტულ სასაუბრო სიტუაციაში. ამრიგად, ამ სოციალური წრეებიდან გამორიცხული სოციალური ჯგუფების წევრები, საუკეთესო შემთხვევაში, შეისწავლიან გრამატიკულად სწორ ენის გამოყენებას სასკოლო სისტემაში, მაგრამ ყოველთვის იქნება უფრო მაღალი და დაუცველი მათთან შედარებით, ვინც მათი ოჯახის სოციალიზაციისა და ელიტური გარემოს საკომუნიკაციო ქსელში შეიძინა დამატებითი უნარები კომუნიკაციისთვის საუბრის რუტინის დონეზე. ბურდიე ამ ორს ერთად მიიჩნევს, როგორც კონკრეტული სოციალური ჯგუფების წევრების "ენობრივი ჩვევა".

თუმცა, ენის სრული სოციოლოგიური ანალიზი უნდა გასცდეს ენის ჩვევის ანალიზს და მთლიანად შეხედოს ენის ბაზრის სტრუქტურას, ასევე ინდივიდუალური ენის ჩვევის კონკურენციას და პოზიციონირებას. საზოგადოებაში ყოველთვის არის მრავალჯერადი, ხშირად მრავალენოვანი, დიალექტები, მაგრამ მსოფლიო ენებს შორის კონკურენცია ასევე მნიშვნელოვან როლს ასრულებს ენის ბაზრის ფუნქციონირებაში საერთაშორისო დონეზე.

როდესაც მსოფლიო ენა - მაგალითად, ფრანგული - გაუფასურდა ინგლისურის წინააღმდეგ გასულ საუკუნეში, ყველა, ვინც "ინვესტიცია" მოახდინა ამ ენაზე ან ააშენა თავისი კონტაქტების ქსელი თავის სფეროში, აღმოჩნდება იმავე პოზიციაზე, როგორც კაპიტალისტი, რომელმაც ინვესტიცია ჩადო არასასურველი პროდუქტის წარმოებაში. ან ბურდიუ ეხება ინტელექტუალურ კლასებს, რომლებიც "ინვესტიციას ახორციელებენ ლათინურად" და რომლებიც "ევროპული ცივილიზაციის ღირებულებების უმაღლესი რეალობის" ადვოკატებისას, ფაქტობრივად იცავენ ენობრივ მოგებას, რაც მათი ინვესტიციით არის გამოწვეული. მანდარინი ძველ ჩინეთში იცავდა მათ პრივილეგიებს გამოცდების რთული სისტემის საშუალებით, რომელშიც სახელმწიფო ბიუროკრატიაში შესასვლელად ყველაზე დიდი ცოდნა იყო პოეზიისა და ლიტერატურის ფრთხილად შესწავლა, სინუსური კვა არა ამ სამუშაოსთვის...). ენათმეცნიერება, თავისი ვიწრო პერსპექტივით, შეიძლება ითქვას, რომ პრინციპში არ არსებობს განსხვავება ენებს შორის, მაგრამ სინამდვილეში ეს არის ძალაუფლების ურთიერთობების ერთობლიობა, რაც თითოეული ენის გამოყენებადობას და დიალექტს უთანასწოროდ აქცევს სინამდვილეში.

პრაქტიკაში, ყველას შეუძლია დაინახოს ბურდიუს მტკიცებების სიმართლე: "როდესაც საუბრის ერთი გზა დომინირებს ბაზარზე, ეს ხდება ნორმა, რომლის წინააღმდეგაც იზომება გამოხატვის ინდივიდუალური რეჟიმების ღირებულება". (ბურდიე 1976:12). მაგალითად, გერმანიაში, სადაც საუკუნეების ფრაგმენტაციამ უამრავი კულტურული ცენტრი წარმოშვა, ბავარიული აქცენტის სპიკერი საერთოდ არ უნდა გრძნობდეს თავს ერთმანეთთან ოფიციალურ (და საზოგადოებრივ) კომუნიკაციაში, მაშინაც კი, თუ "*Hochdeutsch*" (ჩრდილოეთ გერმანული) დიალექტი ოფიციალურად ითვლება, როდესაც უცხოელები სწავლობენ ენას და შეიძლება გააგრძელონ "ლეგიტიმური" გერმანული გამოთქმების სია ოფიციალურთან ერთად. მეორეს მხრივ, ცენტრალიზებულ საფრანგეთში, რომელიც საუკუნეების განმავლობაში პარიზში იყო ორიენტირებული, სხვადასხვა პროფესიის კარიერა შეიძლება გაგრძელდეს გარკვეულ დონეზე მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ ფრანგს, რომელიც სხვა დიალექტს სწავლობს, შემდგომში შეუძლია ისაუბროს მაღალ დონეზე. ამასთან, თუ სხვა რეგიონში დაბადებული ფრანგი ამ ენას გვიან შეიძენს სოციალიზაციაში, ის ვერასდროს შეძლებს გამოიყენოს იგი თავისუფლად და ელეგანტურად, როგორც პარიზში დაბადებული ფრანგი. მისი ენობრივი კაპიტალი - მაგალითად, სამხრეთ ფრანგული დიალექტის შეძენა - ამრიგად, დაიკარგება, თუ მას სურს კარიერაში საფეხურის გადატანა. ცენტრალიზებულ საზოგადოებას, რომელშიც ცენტრის ენას შეუძლია მოითხოვოს ლეგიტიმური ენის გამოყენების ექსკლუზიურობა, ექნება ენობრივი კაპიტალის ძალიან განსხვავებული მდგომარეობა, ვიდრე საზოგადოებას, რომელიც შედგება უამრავი დეცენტრალიზებული კულტურული ცენტრისგან.

ბურდიუ ასევე აყალიბებს ამ იდეას, როგორც "ენობრივი მოგების სხვადასხვა შანსს": "ენობრივი მოგების ობიექტური შანსი დამოკიდებულია ენობრივი ბაზრის ერთგვაროვნების ხარისხზე, ანუ იმდენად, რამდენადაც დომინანტური ჯგუფის ან კლასის კომპეტენცია აღიარებულია ოფიციალურად, ანუ როგორც ენობრივი პროდუქტების ღირებულების საზომი; და დამოკიდებულია აღიარებული კომპეტენციის მოპოვების საშუალებების ხელმისაწვდომობაზე და ლეგიტიმური

გამოხატვის საშუალებებზე." (იქვე გვ. 15). ბურდიუ განსაზღვრავს სკოლებს, ენას, რომელიც გამოიყენება ადმინისტრაციამდე, თავაზიანი საუბარი და ა.შ. როგორც ოფიციალური ენის ბაზრები.

6. ბურდიუს ცოდნის სოციოლოგია

ბურდიუ მიდის იმდენად, რამდენადაც სოციალური რეალობის მშენებლობის რადიკალიზაცია ენის საშუალებით, როდესაც 1980 წლის სტატიაში *"L'identité et la représentation. Éléments pour une réflexion critique sur l'idée de région"* (Identity and representation. კრიტიკული მოსაზრებები რეგიონის კონცეფციაზე), ის ანალიზებს "რეგიონის" კონცეფციას და მის სოციალურ რეალობას. ბურდიუს საწყისი კითხვაა: რა ხდის რეგიონს რეალობად ფართო საზოგადოებაში; როდის შეიძლება ითქვას, რომ ეს რეგიონი სინამდვილეში განსხვავდება დანარჩენი საზოგადოებისგან? როგორც კონკრეტული მაგალითი, ის მოიხსენიებს პოლიტიკურ ბრძოლებს საფრანგეთში ოკიტანიის რეგიონის აღიარებისთვის, რომელიც ცდილობს სამხრეთ საფრანგეთში უფრო მცირე ფართობისა და დიალექტის აღიარებას, როგორც მკაფიო რეგიონს. ბურდიუ აღწერს ინტელექტუალური მშენებლობის პროცესს, რომელიც აძლიერებს განსხვავების კონტურებს რამდენიმე შესაძლო დიალექტისა და ადამიანთა ჯგუფისთვის და ამ პროცესის წარმატება რამდენიმე განზომილებაში რეალურად ჰყოფს ტერიტორიას და მასში მცხოვრები ადამიანების ჯგუფს, როგორც ავტონომიურ რეგიონს. ამ პროცესში მოდის გეოგრაფების როლი, რომლებიც განსაზღვრავენ ტერიტორიული დაყოფისა და განსხვავების მახასიათებლებს; ისტორიკოსებისა და ეთნოლოგების როლი, რომლებსაც შეუძლიათ ისტორიულად და კულტურულად წვლილი შეიტანონ რეგიონის ავტონომიის გამართლებაში. თუ ავტონომიური რეგიონის ჰიპოთეტური იდეა იქმნება, მაშინაც კი, თუ მხოლოდ რამდენიმე ადამიანის გონებაში, ეს მხოლოდ მცირე რეალობაა. მაგრამ თუ ზოგიერთი ენთუზიაზმი ახალგაზრდა ინტელექტუალები, მწერლები და პოეტები, რომლებსაც ბოვეიკი ცნობიერება აწყენინებენ, იწყებენ კონკრეტული დიალექტის გამოყენებას, ხოლო ინტელექტუალურ საზოგადოებებში თავხედურად და ამაყად დაიწყებენ რეგიონის დიალექტის გამოყენებას, რომელიც მანამდე მათ მხოლოდ საკუთარ ოჯახებში ან სახლებში გამოიყენეს, მაშინ ამ ჯგუფის ადამიანების იზოლაცია საკუთარი ლეგიტიმური ენიდან თანდათანობით გაერთიანდება, და უფრო ფართო პოლიტიკურმა მოძრაობამ შეიძლება დაიწყოს რეგიონის აღიარების მიღწევა და თუ წარმატებული, შესაძლოა ადმინისტრაციული აღიარებაც კი იყოს ტერიტორიის ავტონომიის შესახებ. და იქიდან, ბრძოლა შეიძლება გაგრძელდეს დამოუკიდებელი სახელმწიფოს შექმნის მოთხოვნაზე.

დანაყოფისთვის ბრძოლა საზოგადოებაში მუდმივი პროცესია და როდესაც ის წარმატებულია, ჩნდება ავტონომიური სოციალური ერთეულები: "სოციალური მაგის აქტი, რომელიც მოიცავს დასახელებულის შექმნას: მას შეუძლია წარმატებას მიაღწიოს, თუ ის, ვინც ასრულებს მას, აღიარებს თავისი სიტყვის ძალას, რომელსაც ის დროებით ან სამუდამოდ უზურპებს, რაც მას საშუალებას აძლევს დააწესოს ახალი ხედვა და სოციალური სამყაროს ახალი განყოფილება". (ბურდიუ 1985: 13)

ამრიგად, ბურდიუ სრულად უჭერს მხარს საზოგადოების "ცოდნის სოციოლოგიის" რბილობის პოზიციას, მის მშენებლობას ენობრივი განსხვავებების საშუალებით. მისი კრიტიკა შეიძლება გაკეთდეს ორი თვალსაზრისით. პირველი კრიტიკა შეიძლება გაათანაბროს მის წინააღმდეგ, რადგან ის საერთო სოციალურ ღონისძიებებში ხედავს მხოლოდ ადამიანთა ჯგუფების ბრძოლას და მას საზოგადოების სტრუქტურირებას მიაწერს. სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ, ის ხედავს წარმატებულ დაყოფას სფეროებად, ქვეყნებსა და რეგიონებად და სიმბოლური და ეკონომიკური უპირატესობების დევნას თითოეულ სფეროში და რეგიონში, როგორც ერთადერთი განმსაზღვრელი. ეს აბნელებს ფუნქციურ იმპერატივებს (მაგ., კონფლიქტების მოგვარებას, პოლიციას, საზოგადოების გადაწყვეტილების მიღებას და ა.შ.), რომლებიც ასევე გავლენას ახდენენ ინდივიდების ქმედებებზე და მათ ასოციაციაზე საზოგადოებაში და მის ინდივიდუალურ "სფეროებში". აქტივობის სფეროებს, ანუ ქვესისტემებს, "ველებს", ასევე აქვთ დინამიკა, რომელიც განსაზღვრავს ინდივიდუალურ მოქმედებას და უმაღლესი დონის ფორმირებებს, რაც გამორიცხულია ბურდიუს პერსპექტივიდან. მისთვის, თითოეულ სფეროში არსებობს ბრძოლა იმ ადამიანთა ჯგუფებს შორის, რომლებიც მონაწილეობენ საქონლის მზარდ წილზე, ხოლო შესაძლო ფუნქციური მოთხოვნებით დაწესებული განმსაზღვრელი ძალები გაქრება მისი თვალსაზრისით. მეორეს მხრივ, რა თქმა უნდა, ეს "ორიენტირებული" აქცენტი საშუალებას აძლევს მას უფრო ნათლად მოიტანოს ზედაპირზე ადამიანთა ჯგუფებს შორის ბრძოლის უფრო უხილავი მექანიზმები იმ საქონლისთვის, რომელიც რეალურად ხელმისაწვდომია, მექანიზმები, რომლებიც არ ჩანს ლუმანის ფუნქციონალისტური სისტემების თეორიის ვერსიაში, მაგალითად.

სხვა კრიტიკა შეიძლება დაკავშირებული იყოს ბურდიუს მეცნიერების კონცეფციასთან. მისთვის მეცნიერების კლასიფიკაცია მხოლოდ მრავალი შესაძლო კლასიფიკაციაა. მეცნიერების კლასიფიკაცია არ ავლენს ობიექტურ ჭეშმარიტებას, მაგრამ "(...) უბრალოდ აღრიცხავს კლასიფიკაციის ბრძოლის მდგომარეობას, ანუ სიმბოლური და მატერიალური ძალაუფლების ურთიერთობების მომენტალურ მდგომარეობას მათ შორის, ვინც ამა თუ იმ სახის კლასიფიკაციაზე დასახლდა და რომელიც, ისევე როგორც თავად მეცნიერება, ხშირად იწვევს მეცნიერების უფლებამოსილებას, დაადგინოს რეალობა და რაციონალურობა საკუთარი თავის თვითნებური კლასიფიკაცია, რომლის მიღებაც მათ სურთ. (ბურდიე 1985:12). როგორც ვნახეთ, ბურდიემ დიდი ხნის წინ წაიწია მეცნიერების ობიექტურობის უარყოფისკენ მისი 1968 წლის წიგნის, *სოციოლოგიის ოსტატობის შემდეგ*, 1970-იანი წლების ბოლოს, მაგრამ მისგან განსხვავებით - თუ ჩვენ ვიღებთ საზოგადოების კონცეფციას, რომელსაც ასევე მართავს ფუნქციური იმპერატივები, რომლებიც აღემატება ადამიანთა ჯგუფების ბრძოლას, ჩვენ შეგვიძლია ამოვიცნოთ ობიექტური მეცნიერება ამ სფეროში. სოციალური მეცნიერების შემთხვევაში, რა თქმა უნდა, იმ გამოქვაბულით, რომ მას შემდეგ, რაც მისი ობიექტები (საზოგადოების სუბიექტები და ერთეულები) "სოციოლოგიურად რბილი" და აგებულია, მათი ფორმირების მექანიზმები ადამიანთა ჯგუფების ბრძოლით უნდა შედიოდეს ანალიზში, გარდა მათი ფორმირებისა ფუნქციური იმპერატივებით. (იხილეთ პოკოლი 1991.)

7. ბურდიეს ინტელექტუალების ანალიზი.

ბურდიეს ინტელექტუალური განვითარების კონტექსტში, განსაკუთრებული ყურადღება უნდა მიექცეს ინტელექტუალების, როგორც ჯგუფის, გაგებას და როლს. მისი პირველი ანალიზი ამ თემაზე გამოჩნდა 1966 წელს ჟან-პოლ სარტრის ჟურნალში *Les Temps Modernes*. შემდეგ მან ინტელექტუალური კლასის გაჩენა და ინტელექტუალური როლი დაუკავშირა საზოგადოებაში საქმიანობის სფეროების დიფერენცირებას, დაწყებული კულტურის სფეროს ეკონომიკური და პოლიტიკურიდან გამიჯვნიდან. ამის შემდეგ ერთიანი კულტურის დიფერენცირება და არა, როგორც მოგვიანებით, მეცნიერების, ხელოვნებისა და სხვა უფრო სპეციფიკური კულტურული ქვესისტემების ან "სფეროების" გამიჯვნა, მისი ანალიზი ხაზს უსვამს ინტელექტუალებს, როგორც კულტურული სფეროს სპეციალისტს, რომელიც ავტონომიური გახდა. ამ ფორმულირებაში ინტელექტუალური არის "კულტურული მემკვიდრეობის" ადმინისტრატორი და ასევე აქვს მონოპოლია კულტურული მემკვიდრეობის გადაცემის შესახებ.

ამ დადებითი აღწერის შემდეგ, ინტელექტუალური ფიგურა განიხილება 1980 წელს ოთხ კვლევაში, მაგრამ აქ იგი განიხილება, როგორც უარყოფითი ფიგურა. იხილეთ კერძოდ მისი სტატია "*Sartre: L' გამოგონება de l' intellectuel total*" ("სარტრი - ან მთლიანი ინტელექტუალის გამოგონება"). მისი ფორმულირება აღარ მიიჩნევს კულტურას, როგორც ერთიან მთლიანობას, მაგრამ იწყება კულტურული ცოდნის უფრო სპეციფიკური ფორმებიდან (მეცნიერება, ხელოვნება, ჟურნალისტიკა, სამართალი, პოლიტიკა და ა.შ.) და აქ უფრო კონკრეტული როლების არასწორი კონფლაცია "სულ ინტელექტუალურ" როლში და ამ როლის შესაბამისი საქმიანობა გაანალიზებულია, როგორც სხვადასხვა კაპიტალის დაგროვების ტექნიკა: "გამოკლების-გამორიცხვის სტრატეგიები, რომლებიც (. ..) ემყარება "მთლიან სამუშაოს", ნაწარმოებს, რომელიც საშუალებას აძლევს მის ავტორს შემოიტანოს ყველა ტექნიკური და სიმბოლური კაპიტალი, რომელიც მან შეიძინა სხვა სფეროებში თითოეულ სფეროში, რომელსაც ის იკავებს, ე.ი. მეტაფიზიკა რომანში, ფილოსოფია პიესაში, რითაც განსაზღვრავს მის კონკურენტებს, როგორც ნაწილობრივ, თუ არა "შეწყვეტილი", ინტელექტუალები" (ბურდიე 1993:21). მას შემდეგ, რაც ბურდიე ასევე ანალიზებს "purer" მეცნიერებს, მხატვრებს, რომლებიც მუშაობენ გარკვეულ უფრო სპეციფიკურ სფეროებში, როგორც სიმბოლური კაპიტალისთვის ბრძოლის მონაწილეები, ინტელექტუალური როლის "დაგროვებული" სტრატეგია შეიძლება ჩაითვალოს მხოლოდ "განსაკუთრებით ჭკვიან" სტრატეგიად. თუ ჩვენ ასევე განვიხილავთ მაღალი ხარისხის შესაძლებლობას "მთლიანი ინტელექტუალური" საქმიანობაში - ე.ი. თუ ჩვენ ვვლავ ჩავრთავთ ორგანიზაციას პერსპექტივაში ფუნქციური იმპერატივების მიხედვით - ჩვენ ვნახავთ, რომ "მთლიანი ინტელექტუალური" მრავალჯერადი როლური თამაში მრავალი თვალსაზრისით ამცირებს ინტელექტუალური, რომელიც ერთდროულად ფილოსოფიას, წერს, პოლიტიზირებს და ა.შ. ყველა სფეროში. ამრიგად, ასეთი კორექტირებით, "ტოტალური" ან "დიფუზური"

ინტელექტუალური როლის უარყოფითი ასპექტები კიდევ უფრო თვალსაჩინო ხდება.

არ შეიძლება შეუმჩნეველი იყოს, რომ ბურდიეს ინტელექტუალური როლის საწყისი წერტილები კვლავ შეიცვალა 1990-იანი წლების დასაწყისში. თავის 1993 წლის სტატიაში უნგრეთში, "*მსოფლიოს ინტელექტუალები, გაერთიანება!*" ის კვლავ დადებითად ხაზს უსვამს ინტელექტუალების როლს. ამასთან, იგი განსაზღვრავს ინტელექტუალური კონცეფციის ისე, რომ მისაღებია საზოგადოებრივ ცხოვრებაში ინტელექტუალური გამოცხადება მხოლოდ გარკვეულ შემთხვევებში. ინტელექტუალიზმი ხასიათდება დელიკატური ბალანსით, ბურდიე ამტკიცებს, რადგან ერთი მხრივ, მნიშვნელოვანია მასზე დაფუძნებული მიღწევებისა და ავტორიტეტის დემონსტრირება კონკრეტული ინტელექტუალური სფეროში, მაგრამ მეორეს მხრივ, ამ მიღწევის საფუძველზე, საზოგადოებრივ ცხოვრებაში დგომა უნივერსალური ღირებულებებისთვის, რომლებიც სცილდება საკუთარი ვიწრო საზოგადოების თემების ღირებულების განსჯას: "(...) პოლიტიკაშიც კი, ინტელექტუალს შეუძლია საკუთარი ძალა მხოლოდ მისი ავტონომიიდან, ინტელექტუალური სფეროს შიდა მოთხოვნების დაკმაყოფილების ავტონომიიდან. (ბურდიე 1993:32). ბურდიე უწოდებს ულიმლამო მწერლებს და მხატვრებს, რომლებიც პრესის, ტელევიზიისა და საზოგადოების წინაშე ჩნდებიან ისე, რომ ნამდვილად არ მიაღწიონ "*ჟდანონიზმის*" რეალიზებს. ამასთან ერთად, ის ახლა ხედავს (1980 წლის სტატიაში "მთლიანი ინტელექტუალური" აშკარად უარყოფითი აღწერილობისგან განსხვავებით) ინტელექტუალური "მყიფე წონასწორობის" დაშლა, როდესაც ის ეხება მხოლოდ მეცნიერის, მხატვრის და ა.შ., როგორც "(...) კულტურული კაპიტალის მფლობელები (მყიფე წონასწორობის დაშლით, რომელიც ახასიათებს ინტელექტუალს) ყოველთვის შეუძლიათ "დაბრუნდნენ" "სუფთა" მწერლის, მხატვრის ან მეცნიერის ერთ ან მეორე ექსკლუზიურ პოზიციებზე, ან პოლიტიკოსის, ჟურნალისტის ან მრჩევლის როლში" (ბურდიე 1993:29). ამ ფორმულირებაში, კარგი მეცნიერი, მხატვარი და ა.შ., რომელიც საზოგადოებრივ ცხოვრებაში საყოველთაო ღირებულებებს ჩემპიონობს, ზედა ნაწილშია და აქ "სუფთა" მეცნიერი, მხატვარი და ა.შ., ისევე როგორც "ფსევდო-ინტელექტუალური", რომელიც საზოგადოებრივ ცხოვრებაში ცუდ ფიგურას წყვეტს.

8. ბურდიეს მთავარი ნამუშევარი - *La Distinction*

79-80 წლები მნიშვნელოვანი აღმოჩნდა ბურდიეს მუშაობაში, რადგან ამ ორი წლის განმავლობაში მან დაწერა ორი შემაჯამებელი ნამუშევარი, რომელიც წარმოადგენდა მისი ინტელექტუალური განვითარების ჯამს ამ ეტაპზე, მაგრამ ორი ათწლეული, რაც მას შემდეგ გავიდა მის გარდაცვალებამდე, ასევე აჩვენებს, რომ ბურდიემ აღარ გაიარა ასეთი ყოვლისმომცველი რეზიუმე. ერთ-ერთი ასეთი ნამუშევარი, *Le sens pratique* (The Practical Sense), გამოქვეყნდა 1980 წელს, ხოლო მეორე, *La Distinction* (The Distinctions), გამოჩნდა 1979 წელს. ორ ნამუშევარს აქვს მსგავსება, მაგრამ *La Distinction*, რომელიც ბევრად უფრო ყოვლისმომცველია, თავის

ანალიზში შედის საზოგადოების კულტურული ორგანიზაცია და, ამის მიღმა, პოლიტიკის სფეროები, მასობრივი კომუნიკაცია და ა.შ., ისე, რომ ეს წიგნი თავად არის ბურდიეს "მოწიფული" აზროვნების შეჯამება. თუ ნამუშევარი უნდა განთავსდეს ხელოვნების შესაძლო სოციოლოგიების სისტემაში, მაშინ ერთი მხრივ, მისი გარკვეული ნაწილები შეიძლება განთავსდეს ხელოვნების სოციოლოგიაში (მაგ., გარკვეული სოციალური კლასების ესთეტიკური გემოვნების ანალიზი), მაგრამ ეს ანალიზი ჩანერგილია კულტურის სოციოლოგიის საერთო ჩარჩოში. მეორეს მხრივ, ბურდიეს საერთო სოციალური კატეგორიები-ჰაბიტუსი, სოციალური სფერო, სიმბოლური კაპიტალი და ა.შ. - ასევე მიაწოდეთ ემპირიული მასალა ამ ანალიზებისთვის, რათა *La Distinction* შეფასდეს, როგორც სოციალური თეორიის ზოგადი ნამუშევარი. გარდა იმისა, რომ ბურდიემ ამ ნაწარმოებში თითქმის ყველა ადრეული ანალიზის ნაწილი შეიტანა, ნაწარმოების ძირითადი იდეები უკვე იმყოფებოდა მის აზროვნებაში 1960-იანი წლების დასაწყისიდან, როგორც ეს ჩანს მისი ზოგიერთი ადრეული სწავლისგან. მოდი უფრო ყურადღებით დავაკვირდეთ ამ ადრინდელ კვლევებს.

თუ ამ ადრინდელ კვლევებს ვიწრო გაგებით გადავხედავთ, უნდა დავიწყოთ 1965 წლის ტომი *Un Art moyen* (შუა ხელოვნება), რომელიც, როგორც ემპირიული კვლევის პროდუქტი გლახობის შესახებ საფრანგეთის სამხრეთით 1960-იანი წლების დასაწყისში - ცელიბატსა და გლახის ცხოვრების პირობებს შორის ურთიერთობა - ანალიზებს განსხვავებებს ფოტოგრაფიულ ჩვენებში გლახობასა და დანარჩენ საზოგადოებას შორის. აქედან გამომდინარეობს იმის გაცნობიერება, რომ უმაღლესი სოციალური კლასები და სტრატა ერთგულია გარკვეული მხატვრული დისციპლინების მიმართ, იმდენად, რამდენადაც მათ შიდა მდგომარეობას შეუძლია ხელი შეუწყოს ქვედა სოციალური კლასებისგან განსხვავების გამოვლინებას. (აქედან გამომდინარე, მათი დამამცირებელი დამოკიდებულება ფოტოგრაფიის მიმართ, როგორც ხელოვნების ფორმა, კლასიკური მუსიკის, თეატრის ან ლიტერატურისგან განსხვავებით, რადგან ფოტოგრაფიის ფარგლებში ჯერ კიდევ არ არსებობს ისეთი შესანიშნავი ნიუანსი, ისეთი დახვეწილი აზროვნების მასშტაბები, რამაც შეიძლება თვალსაჩინო გახადოს, ოსტატობის სხვადასხვა დონეზე, სოციალური განსხვავებები დახვეწილ გემოვნებასა და "სუბალტერნის" გემოვნების მქონე კლასებს შორის.)

1966 წლის კიდევ ერთი წინასწარი კვლევა იყო წიგნი *"L'Amour de l'art"* (ხელოვნების სიყვარული), სოციოლოგიური კვლევის პროდუქტი განათლებაში, რომელმაც გაანალიზა კულტურული მემკვიდრეობის განსხვავებები უნივერსიტეტის სტუდენტებს შორის სამუშაო და გლეხური კლასებიდან და ბურჟუაზიიდან და სხვა ზედა კლასიდან. *"La Distinction"* - სთვის ამან გამოიწვია სხვადასხვა გემოვნების მიკუთვნება ხელოვნებასა და მხატვრულ გემოვნებაში, ზოგადად, ბავშვობის სოციალიზაციამდე. მესამე წინასწარი კვლევა იყო *"Éléments d'une théorie sociologique de la აქტის მხატვარი"* (მხატვრული აქტის სოციოლოგიური თეორიის ელემენტები), რომელიც გამოქვეყნდა 1968 წელს, რომელმაც განაგრძო წინა ანალიზის იდეები და ყურადღება გაამახვილა წინა განათლებაზე, რომელიც საჭიროა ხელოვნებისა და იმ გზებით, რომლითაც ეს წინა განათლება იმალება ზედაპირული მექანიზმებით და წარმოდგენილია როგორც "ბუნებრივი მხატვრული კომპეტენცია". ეს, თავის მხრივ, ხელს უწყობს სოციალური

უთანასწორობის შენიღბვას, როგორც ბუნებრივ უთანასწორობას (ფესვგადგმულია ინდივიდების განსხვავებულ შესაძლებლობებში). კულტურულად, "მშვენიერი გემო" და "ველური გემო" შეიძლება ასახავდეს როგორც ინდივიდის ნიჭს ან ნიჭის ნაკლებობას, ხოლო ბურდიეს ანალიზი აჩვენებს, რომ ქვედა კლასის დაუცველი სოციალიზაცია და კულტურული საქონლის დაუცველი ხელმისაწვდომობა, გამორიცხვა, წარმოქმნის გადახრას "ჯარიმა" გემოდან.

მეოთხე წინასწარი კვლევა 1971 წლიდან არის *Le marché des biens სიმბოლოები* (სიმბოლური საქონლის ბაზარი), რომელშიც ბურდიე აანალიზებს მხატვრული სფეროების ადგილმდებარეობას მთლიანად კულტურულ სფეროში. იგი აღნიშნავს, რომ რაც უფრო დომინანტური ხდება ხელოვნების ბაზარი მხატვრული პროდუქტისთვის, მით უფრო მეტი ტენდენციაა მითითებული მწარმოებლებს შორის (მხატვრები), რათა ხაზი გაუსვან თავიანთი მუშაობის სპეციალობას და სპეციფიკურ მახასიათებლებს, რათა გაზარდონ მისი საბაზრო ღირებულება. შედეგად, სულ უფრო და უფრო სპეციალიზებული კულტურული პროდუქტები, მათი მწარმოებლები და მათი წარმოება იშლება, როგორც მკაფიო მხატვრული სფერო დიფუზია-*encompassing* კულტურული წარმოების ფარგლებში. შედეგად მიღებული დახვეწილი სტილისტური თვისებების შექმნა, სპეციალური იდეები და წარმომადგენლობის რეჟიმები ოჯახურ სოციალიზაციაში და ფორმალური სწავლება, რომელიც ამაზეა დაფუძნებული, უზრუნველყოფს უმაღლეს სოციალურ კლასებს ესთეტიკური კომპეტენციის თითქმის ბუნებრივად უფრო მაღალ დონეზე, ხოლო მისგან გამორიცხულ პირებს შეიძლება ჰქონდეთ მხოლოდ ესთეტიკური კომპეტენცია, რომელიც საჭიროა დიფუზიის *encompassing* კულტურული პროდუქტებისთვის. ამის ერთ-ერთი ასპექტი ის არის, რომ ქვედა ფენის წევრებს შეუძლიათ ძირითადად დაალაგათ სხვადასხვა ობიექტები, როგორც შეხვედრის საჭიროებები, ხოლო უმაღლესი სოციალური ფენის წევრები - ბუნებრივია უფრო მაღალი შემოსავლებით - მოსამართლე ობიექტები, პირველ რიგში, ესთეტიკური კრიტერიუმების მიხედვით.

მეხუთე წინასწარი კვლევა, *"Le couturier et sa griffe"* (მოდის დიზაინერი და ბრენდი), ასევე 1975 წლიდან აანალიზებს კავშირს ესთეტიკურ განსხვავებებსა და სოციალური განსხვავების სურვილს შორის. მოდის ინდუსტრიის შესწავლისას, ბურდიემ აღმოაჩინა კარგი რელიეფი სოციალურ ჯგუფებს შორის "განსხვავებისთვის" ბრძოლისთვის. თუ თავის ჯგუფებს შორის განსხვავების ძლიერი საჭიროების გამო, საზოგადოებას სჭირდება გარე ნიშნები, რომლებიც ხილულია, ყველა დეტალში და ყოველ მომენტში, "ხელსაყრელი" და "არახელსაყრელი" პოზიციები, მაშინ მოდური ტანსაცმელი განსაკუთრებით შესაფერისია ამ მიზნით, რადგან ის არა მხოლოდ საშუალებას აძლევს ადამიანს განასხვავოს ჭრის სხვადასხვა ნიმუშები და ა.შ., არამედ აკმაყოფილებს სოციალური უთანასწორობის სტაბილიზაციის აუცილებლობას "ბოლო წლის" მოდისგან მკვეთრად განასხვავებს ახალი სეზონიდან, რითაც ადვილად ჩანს მოდური ფენები "ძველმოდური"სგან განსხვავებით.

აქ პაუზა ღირს, რადგან ბურდიეს ანალიზის ნამდვილობის საწინააღმდეგოდ, ზოგადი კრიტიკა შეიძლება გაკეთდეს. კრიტიკა ის არის, რომ ბურდიემ გაანალიზა კონკრეტული ფრანგული სოციალური პირობები და, შესაბამისად, მისი დასკვნები ზოგადად არ ვრცელდება თანამედროვე საზოგადოებებზე. ისეთი მკვეთრი

დიფერენცირება და თანმხლები მკვეთრი კულტურულ-სოციალური გაჯანსაღება, რომელიც ახასიათებს ფრანგულ საზოგადოებას, ალბათ, ამ ზომით ვერ მოიძებნება სხვა თანამედროვე საზოგადოებაში. საპირისპირო ბოძი არის აშშ-ს საზოგადოება, სადაც სხვადასხვა შემოსავლისა და განათლების დონის მქონე ადამიანების კულტურული პრეფერენციები და ქცევები ბევრად უფრო ახლოსაა, ვიდრე ევროპულ საზოგადოებებში, რომ აღარაფერი ვთქვათ ფრანგული საზოგადოების მიერ დახატულ სურათზე. იგივე როკ მუსიკა, იგივე რომანი, იგივე ფილმი და ა.შ., შეიძლება მომეწონოს ყველაზე მრავალფეროვანი სოციალური კლასების წევრებმა და ეს შესაძლებელია, რადგან არ არსებობს სანქციის მექანიზმები თითოეული კლასის კონკრეტული სტრატეგიული გემოვნების დასადევნად (იხ. Münch 1986). მეორეს მხრივ, ფრანგულ საზოგადოებაში, ზედა კლასის წევრს შეუძლია გადახრა ჩაიდიხოს გემოვნების თითქმის ნებისმიერ განსჯაში, თუ მისი ცუდი სოციალიზაციის გამო, ის მიიჩნევს მუსიკას, რომანებს, პიესებს და ა.შ., რომლებიც კლასიფიცირდება როგორც კლასის გემოვნების გადახრა, რომ იყოს ღირებული. ამიტომ, ფრანგული საზოგადოება, საშუალო თანამედროვე საზოგადოებისგან განსხვავებით, დახვეწილია გარედან, განსხვავებების ათასობით დეტალზე და, შესაბამისად, შეიმუშავა დიდი შესაძლებლობები, რომ განასხვავოს და სანქცია დაუწესოს მათ დაცვას მის ყველა სფეროში. ის ფაქტი, რომ "პარიზის მოდა" ითვლება სტანდარტად ყველგან chic სამყაროში, განპირობებულია დახვეწილი და დახვეწილი ტექნიკით, რომელსაც ფრანგული მოდის ინდუსტრია საშუალებას აძლევს გამოიყენოს ფრანგული საზოგადოების მოთხოვნები. და ამ არგუმენტით, შეიძლება დავასკვნათ, რომ ისევე, როგორც პარიზული მოდის დახვეწილი განსხვავებები უნიკალურია თანამედროვე საზოგადოებების საშუალო მაჩვენებელთან შედარებით, ასე რომ, ბურდიეს ანალიზი თანამედროვე საზოგადოებებში განსხვავებების ნამდვილობის შესახებ შეიძლება მხოლოდ წერტილამდე იქნას მიღებული. სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ, მის წინააღმდეგ გამოქვეყნებული ზოგადი კრიტიკა შეიძლება ითქვას, რომ მისაღებია.

La Distinction- ის წინასწარი კვლევებიდან არის მეექვსე წინასწარი კვლევა 1976 წლიდან, სახელწოდებით *Anatomie du gout* (გემოვნების ანატომია). აქ ძირითადი იდეა ის არის, რომ ესთეტიკური განსხვავებები, დახვეწილი განსხვავებები, ემსახურება ხილული სოციალური განსხვავებების შენარჩუნებას და გაკეთებას. ამ კვლევაში ბურდიუ ავითარებს სამგანზომილებიან მოდელს, რომელშიც ის აკავშირებს მთავარ სოციალურ კლასებს და ძირითად ცხოვრების წესს, რომელიც ხასიათდება სხვადასხვა კულტურული ჩვევებით. ის გვიჩვენებს, თუ რამდენად ძლიერია, ყოველ შემთხვევაში, ფრანგულ საზოგადოებაში, არის სტრატეგიკაცია, თუ ვინ თამაშობს რა სპორტს, უსმენს რა მუსიკას (და რომელი კომპოზიტორია სასურველი თითოეულ ჟანრში), კითხულობს რა სახის რომანი, უყურებს რა სახის ფილმს, ურჩევნია რა სახის მსახიობი, რა სახის გაზეთი, რა ალკოჰოლი, რა რადიოსადგური და ა.შ. და ეს განსხვავებები შეიძლება განისაზღვროს დიდი სიზუსტით არა მხოლოდ ქვედა და ზედა კლასებს შორის, არამედ ზედა კლასებს შორის სხვადასხვა ტიპის კაპიტალით. ამრიგად, ზემოთ ნახსენები სამი განზომილებიდან თითოეულში (სამი განზომილება გამომდინარეობს ქვედა და ზედა კლასებს შორის განსხვავებისგან, ხოლო ზედა კლასს შორის, რომელსაც აქვს ეკონომიკური კაპიტალი და ზედა კლასის კულტურული კაპიტალი), ზუსტად

არსებობს დემონსტრირებადი განსხვავებები სამეწარმეო კლასებს შორის, რომლებიც პირველ რიგში ეკონომიკურ კაპიტალს და ინტელექტუალურ კლასებს შორის ფლობენ, რომელიც ძირითადად ფლობს კულტურულ კაპიტალს და ამ კლასების სხვადასხვა ფრაქციებს შორისაც კი.

La განსხვავება არსებითად არის ზემოთ ნახსენები ადრეული კვლევების ძირითადი იდეების სინთეზი და აერთიანებს ადრინდელი კვლევების იდეებს, რომლებიც ანალიზებენ მრავალფეროვან სფეროებს, როგორც დეტალურ მასალას.

9. ბურდიეს აკადემიური-დამხმარე სფეროს ანალიზი

სოციალური მეცნიერებების სწორი მეთოდოლოგიის შესწავლის გარდა, ანუ მოცულობებმა სოციოლოგის პროფესია (1968), პრაქტიკის თეორიის მონახაზი (1972) და პრაქტიკული გრძნობა (1980), ბურდიემ ასევე შეისწავლა აკადემიური საქმიანობის ჩარჩო და ორგანიზაციული მექანიზმები საკუთარ კვლევებში. ეს ინტერესი შეიძლება ადვილად ლოკალიზდეს დროთა განმავლობაში, ხოლო მან ზოგადად მიაღწია სხვა სფეროებს ხანგრძლივი პერიოდის განმავლობაში, მცირე კვლევების საშუალებით და ბოლოს ყოვლისმომცველი მონოგრაფიის საშუალებით. 1975 წელს მან გამოაქვეყნა პირველი კვლევები აკადემიის შიდა ორგანიზაციის შესახებ და მომდევნო წლებში მან არ გამოაქვეყნა ერთი ნამუშევარი ამ თემაზე 1984 წლამდე, როდესაც საბოლოოდ გამოაქვეყნა სისტემური მონოგრაფია აკადემიური ცხოვრების შიდა სტრუქტურაზე დიდი მოცულობით სახელწოდებით *კომო აკადემიკოსი*. (როგორც მან 1995 წელს პარიზში მითხრა მოგვიანებით საუბარში, მოცულობა გარკვეული პერიოდის განმავლობაში მზად იყო, მაგრამ მან იცოდა, რომ ეს გამოიწვევს აღშფოთებას თავის აკადემიურ კოლეგებს შორის საფრანგეთში, ამიტომ მან ყურადღებით იფიქრა მის გამოქვეყნებაზე.)

პირველი წინასწარი კვლევა, ანუ 1984 წლის მთავარი ნამუშევარი 1975 წლიდან, *Les catégories de l'entendement პროფესორი* (პროფესორული განსჯის კატეგორიები), კიდევ უფრო იღებს ბურდიეს უმაღლესი განათლების ანალიზს და ანალიზებს უმაღლესი განათლების უნივერსიტეტის მასწავლებლების მიერ სტუდენტების შესრულების შეფასების კატეგორიებს. (მხოლოდ გავლისას, აქ უნდა აღინიშნოს, რომ იგი ასევე აღნიშნავს დამახინჯებას - ე.ი. ვალორიზაცია - საერთო სოციალური კლასის კუთვნილების შედეგები უნივერსიტეტის მასწავლებლებსა და სტუდენტების გარკვეულ ჯგუფებს შორის და, პირიქით, უნივერსიტეტის მასწავლებლების პეჯორატიული ტენდენცია სტუდენტების ასეთი ჯგუფების მიმართ, თუ ისინი სოციალიზებულნი იყვნენ სხვა სოციალურ კლასში.) *"La spécificité du champ scientifique et les conditions sociales du progrès de la raison"* (სამეცნიერო სფეროს სპეციფიკა და აზროვნების განვითარების პირობები) კანადურ ჟურნალში, შემდეგ კი კიდევ ერთი კვლევა სახელწოდებით *"Le champ scientifique"* (სამეცნიერო სფერო) საკუთარ ჟურნალში იმავე წელს.

ბურდიეს ანალიზი ყურადღებას ამახვილებს მეცნიერებაზე, როგორც ძალაუფლების ბრძოლის კონკრეტულ სფეროზე, რომელშიც მონაწილეები შედიან ბრძოლაში ამ სფეროში კონკრეტული კულტურული კაპიტალის მზარდი

რაოდენობისთვის და იყენებენ დედაქალაქს, რომელსაც ისინი მიაღწევენ, რათა შეეცადონ თავიანთი დომინანტური პოზიციის სტაბილიზაცია სამეცნიერო "მცირე კაპიტალისტებზე". მას შემდეგ, რაც ბურდიუმ ასევე იცის საფრანგეთის აკადემიურ-სამეცნიერო სფეროში არსებული ბრძოლები საკუთარი გამოცდილებიდან, ის ხშირად განზოგადებს კონკრეტული კულტურული სფეროს შიდა ორგანიზაციის მექანიზმებს და სიმბოლური კაპიტალის ფუნქციონირებას ამ გამოცდილებიდან სხვა კულტურულ სფეროებში, ისევე როგორც ხედავს კონკრეტული ფრანგული იერარქიულ-ცენტრალიზებული სტრუქტურების დამახინჯების შედეგებს, როგორც "თანამედროვე" აკადემიური ცხოვრების ძირითად მახასიათებლებს. მინდა გავიხსენო აქ ამერიკელი რობერტ მერტონისა და მისი მემკვიდრეების ანალიზი (Hagstrom, Glaser და ა.შ.), რომლებმაც ასევე აღნიშნეს დამახინჯება თანამედროვე სამეცნიერო ქვესისტემის ორგანიზაციაში, მაგრამ მათ შეძლეს აღვნიშნოთ კონკრეტული პირობები, რომლითაც ეს დამახინჯება მაღალია და, თუ აღმოფხვრილია, მათი დაბალ დონეზე შემცირების შესაძლებლობა. (იხილეთ განსაკუთრებით ჰაგსტრომის ანალიზი სამეცნიერო თემების "დისპერსიის" შესახებ, რომელიც ინდივიდუალურ მეცნიერს უფრო უნივერსალურ სტანდარტებს აკისრებს, ხოლო, ამის საპირისპიროდ, ცენტრალიზებულ ორგანიზაციაში დაჯგუფებული სამეცნიერო ცხოვრება, მისი ანალიზის თანახმად, მიკერძოების მაღალი ხარისხია.)

1984 წლის ტომი ჰომო აკადემიკოსი განასხვავებს ამ ანალიზს. მოცულობის ემპირიული საფუძველი იყო ბურდიეს მიერ 1969 წელს ჩატარებული კვლევა, თუმცა კრიტიკოსებმა აღნიშნეს, რომ ბურდიე ჩვეულებრივ გამოიჩინა იმით, რომ იგი ავითარებს თავის ზოგად თეზისებს ხანგრძლივი ემპირიული მასალის საფუძველზე. ბურდიეს ემპირიული დასაბუთების უფრო მნიშვნელოვანი კრიტიკა ის არის, რომ მიუხედავად იმისა, რომ მისი ზოგადი შეხედულებები ადეკვატურ საფუძველს იძლევა მისი გამოკითხვებისთვის, მათი უმეტესობა ნამდვილად არ შეიძლება ჩაითვალოს ემპირიულად დამტკიცებულად, რადგან მისი ზოგადი შეხედულებები სცილდება ემპირიული სოციოლოგიის ზოგად დონეს.

10. ბურდიეს შემდგომი მუშაობა 1980-იან წლებში

ამ დროისთვის, ბურდიემ უკვე ააშენა თავისი - სულ მცირე, ერთი შეხედვით საბოლოო - სოციალური თეორიის კატეგორიების ზოგადი სისტემა, რომელიც მან ბევრჯერ იფიქრა და აბსტრაქტული იყო და რომლის საფუძველზეც იგი ცდილობდა ყველაზე მრავალფეროვანი სოციალური სფეროების შიდა სტრუქტურების ჩართვას მის ანალიზებში სხვადასხვა სახის კვლევებში. მაგალითად, 1987 წელს მან გააანალიზა "იურიდიული სფერო" ინგლისურენოვან მთავარ კვლევაში (*"კანონის ძალა: იურიდიული სფეროს სოციოლოგია"*), მაგრამ მან ასევე გამოაქვეყნა "სპორტული სფეროს" შესწავლა იმავე პერიოდიდან, რომელშიც მან გააანალიზა სხვადასხვა სპორტის ორგანიზება და მათი სოციალური ურთიერთობები სოციალური სტრატეგიკაციის სტაბილიზაციის თვალსაზრისით, როგორც ეს ვიცით. ამ კვლევების გარდა, ბურდიემ, რომელმაც იმ დროისთვის შეიძინა ფართო

საერთაშორისო რეპუტაცია, გაიმეორა ის თემები და ანალიზი, რომლებიც მან შეიმუშავა 1970-იან წლებში, გამოაქვეყნა ისინი ფრანგულ ენაზე, მაგრამ სულ უფრო და უფრო მეტად ინგლისურად, მსოფლიოს მთავარ სოციოლოგიურ ჟურნალებში სწავლის პარალელურად. მისი ნამუშევრები ძირითადად გამოჩნდა ესეების კოლექციების სახით და ეს არ იყო 1989 წლამდე, *ჰომო აკადემიკის* შემდეგ (1984), რომ მან გამოაქვეყნა კიდევ ერთი მონოგრაფია, *La Noblesse d'état, Grand écoles et spirit de corps* (სახელმწიფოს კეთილშობილება, დიდი ეკოლები და კორპორაციების სული). უმაღლესი განათლების შესახებ მისი ადრეული კვლევის შემდეგ, ამ ნაშრომში იგი იკვლევს კონკრეტული ფრანგული "გრანდიოზული école" როლს, რომელიც, თავისი გაცილებით დიდი პრესტიჟით, ვიდრე ჩვეულებრივი პარიზული უნივერსიტეტები, ტრადიციულად განათლება მიიღო საფრანგეთის სახელმწიფო ბიუროკრატის, პოლიტიკოსების, მრეწველები და სხვა. ასეთი დახურული "*esprit de corps*" არ არის ნაპოვნი დასავლეთ ევროპის არცერთ საზოგადოებაში და ამ უნივერსიტეტებზე წვდომა ასევე არის საუკეთესო კარიერის დარწმუნებული გზა, ხოლო დანარჩენი აკადემია ვერ უზრუნველყოფს მის კურსდამთავრებულებზე წვდომას. ბურდიუ ამ დახურულ ფენას უწოდებს "სახელმწიფო არისტოკრატას", რომელიც მხოლოდ დისერტაციის შემდგომი ნიუანსია, რომელიც მან უკვე დააარსა 1960-იან წლებში და აღწერილია თავის 1970 წლის წიგნში *La* რეპროდუქცია სკოლის სერტიფიკატებისა და დიპლომების ლეგიტიმაციის ფუნქციის შესახებ სოციალური იერარქიის სხვადასხვა წერტილში. დღევანდელი ფრანგული არისტოკრატია იქმნება "გრანდიოზული école" კურსდამთავრებულების დიპლომებით, ამბობს ბურდიუ.

თავი XIV ბურდიეს თეორიის ძირითადი კატეგორიები

1 "სოციალური სფეროს" კონცეფცია

ბურდიეს თეორიის ძირითადი კატეგორიებიდან ყველაზე ფუნდამენტურია "სოციალური სფეროს" კონცეფცია. ჩვენ ვნახეთ, რომ ეს კონცეფცია პირველად გამოჩნდა 1966 წელს თავის ესეში *"Champ intellectuel et projet createur"* (ინტელექტუალური ველი და შემოქმედებითი პროექტი), რომელშიც ის ცდილობს გაიგოს ინდივიდუალური მხატვრის შექმნა შემქმნელის პოზიციიდან მხატვრულ სფეროში და ამ სფეროს ურთიერთობა ძალაუფლების სფეროში. 1960-იან წლებში, იმ დროს ბურდიეს ინტერესის შესაბამისად, განათლების სფეროზე ორიენტირებული სფეროს კონცეფცია და ყველა სხვა სფერო განიხილებოდა მხოლოდ იმ თვალსაზრისით, თუ როგორ გადაეცა მათი შიდა ცოდნა და ნორმები (რომლებიც ასევე ემსახურებიან დარგის შიდა უთანასწორობის შენარჩუნებას) განათლებაში, ისე, რომ ეს სფერო, ნეიტრალურ სამოსში შემოსილი, შეინარჩუნა ზოგადი სოციალური უთანასწორობა (იხ. რობინსი 1992:91). 1970-იანი წლების დასაწყისიდან ბურდიემ დაკარგა ინტერესი განათლების სისტემის მიმართ და განათლება გადაეცა სხვა სფეროების შუა ნაწილს, შემოვიდა მის ანალიტიკურ ჩარჩოში, როგორც ყველა სოციალური სფეროს თანაბარი ნაწილი.

თავის 1971 წლის კვლევაში *"Genèse et structure du champ religieuse"* (რელიგიური ველის დაბადება და სტრუქტურა), მან პირველად სცადა შეაჯამოს ველების გენეზის დამახასიათებელი თვისებები და ფუნქციონირება. მოდით, ჯერ გადავხედოთ მისგან ყველაზე მნიშვნელოვან პასაჟებს და შემდეგ გამოვყოთ ბურდიეს სოციალური ველების თეორიის განათებული ციტატები 1980 წელს დაწერილი ესეიდან, რომელიც, მრავალი წლის შემდეგ, ახლა გამოხატავს თავის შეხედულებებს ამ თემაზე უფრო ზოგადი გზით (უკეთესი გაგებისთვის, მე ყოველთვის ვადარებ ბურდიეს ციტატების შინაარსს ლუმანის სოციალური ქვესისტემების კონცეფციასთან).

პირველ რიგში განვიხილოთ რელიგიური სფერო: "რელიგიის რაციონალიზაციას აქვს საკუთარი ნორმატიული ხასიათი, რაც უპირველეს ყოვლისა ავტონომიური სამღვდლოების სხეულის გაჩენას გულისხმობს. ეს არის პროცესი, რომელიც სპეციალურად უკავშირდება რელიგიური საქონლის წარმოების, რეპროდუქციისა და განაწილების ინსტიტუტების გაჩენას და ამ ინსტიტუტების უფრო დიფერენცირებულ და კომპლექსურ სტრუქტურას, შედარებით დამოუკიდებელი ეკონომიკური რეალობისგან და, შესაბამისად, შედარებით ავტონომიური რელიგიური სფეროს გაჩენას, რელიგიური პრაქტიკისა და სურათების სისტემატიზაციისა და

მორალიზაციის პროცესის პარალელურად, რომელიც გარდაქმნის მიტოს, რომელიც ობიექტურად ფუნქციონირებს როგორც (კვაზი-) სისტემა, რელიგიურ იდეოლოგიად, რომელიც აშკარად ფუნქციონირებს როგორც (კვაზი-) სისტემა. (...) ნამდვილი მონოთეიზმი (...) ძალიან იშვიათია პრიმიტიულ საზოგადოებებში და, პოლ რადინის თანახმად, ასოცირდება უაღრესად ორგანიზებული სამღვდელთა სხეულის გაჩენასთან. ამრიგად, რელიგიური სფეროს გაჩენა არის სასულიერო ორგანოს მიერ ხსნის საქონლის მონოპოლიზაციის შედეგი, რომელიც აღიარებულია, როგორც რელიგიური ექსპერტიზის ერთადერთი მეურვე. ამ ორგანოს გარეშე, შეგნებულად ორგანიზებული, საიდუმლო (და, შესაბამისად, იშვიათი) რელიგიური ცოდნის წარმოება და რეპროდუქცია წარმოუდგენელია. ამ გზით, რელიგიური სფეროს განვითარებას თან ახლავს ობიექტური გამორიცხვა, ვინც ხდება laymen ან, სიტყვის ორივე გაგებით, პროფანი. საზარელი რელიგიური კაპიტალი დაგროვილი სიმბოლური დედაქალაქია, მაგრამ ისინი ამ ფაქტს ლეგიტიმურად აღიარებენ, რადგან არ აღიარებენ მის ბუნებას" (ბურდიე 1978: 174-178).

ეს ციტატები განსხვავდება ცენტრალური იდეით, რომ საქმიანობის წარმატებული მონოპოლიზაცია მათ მიერ, ვინც მას პროფესიონალურად ვარჯიშობს, ქმნის სოციალურ სფეროებს. უფრო ზოგადად, ბურდიეს ცნება დარგის შესახებ ახლოს არის პროფესიული თეორიების გავლენიან ჯგუფთან, რომელიც განმარტავს გარკვეული პროფესიების გაჩენას პრივილეგიის თვალსაზრისით და უფრო დიდი მატერიალური და სოციალური პრესტიჟის ძიებაში. იგი მიემგზავრება ლუმანის სოციალური ქვესისტემის კონცეფციიდან, ერთი მხრივ, აკავშირებს ველის ცნებას ბრძოლას და ადამიანების ჯგუფების მიერ უპირატესობისკენ სწრაფვას იმის გათვალისწინების გარეშე, რომ სფერო ასევე განისაზღვრება ძირითადი სოციალური ფუნქციის აუცილებელი შესრულებით და, მეორეს მხრივ, ველის შევიწროება მათთან, ვინც პროფესიონალურად აქტიურია.

ახლა განვიხილოთ ბურდიეს მიერ სოციალური ველების ზოგადი თვისებების აღწერა ზემოთ ნახსენები 1980 წლის კვლევიდან: "ველები, როგორც ჩანს, სინქრონული გაგებაა, როგორც პოზიციების ან ადგილების სტრუქტურირებული სივრცეები, რომელთა თვისებები დამოკიდებულია ამ სივრცეებში ოკუპირებულ პოზიციებზე და რომელთა ანალიზი შესაძლებელია შესაბამისი პოზიციის მფლობელების თვისებებისგან დამოუკიდებლად. სფეროებს აქვთ ზოგადი კანონები: ისეთი სფეროები, როგორცაა პოლიტიკური, ფილოსოფიური ან რელიგიური, აქვთ ფუნქციის უცვლელი კანონები". (ბურდიე 1980: 113).

ეს ციტატა გვიჩვენებს, რომ ბურდიე იყენებს ველის კონცეფციას სრულყოფილად, რადგან ლუმანი იყენებს სისტემის კონცეფციას. შეგახსენებთ, რომ ყველაფერი ორგანიზაციებიდან დაწყებული ორგანიზაციებამდე, მთლიანად და ინდივიდუალურ ქვესისტემებამდე, ლუმანის სისტემა იყო. თუმცა, მნიშვნელოვანია, რომ მან სისტემის კონცეფცია ყველაფერზე გააფართოვა და შემდეგ გამოიყენა ტიპოლოგია, რათა უსასრულო სისტემების მრავალფეროვნება სისტემის დონეზე დაენადა. არსებობს თუ არა სხვადასხვა დონის ველები ბურდიეს მუშაობაში? უკვე ამ ეტაპზე უნდა აღინიშნოს, რომ ბურდიუნში არ არსებობს ველების ასეთი ტიპოლოგია და შიდა დონის ამაღლება, ისე, რომ ველების ფართო კონცეფცია სხვადასხვა ანალიზში გადადის.

ციტატის პირველი წინადადება უნდა იყოს ციტირება, რომ შეადაროთ ბურდიეს ველის კონცეფცია პროფესიონალურ ქვესისტემების კონცეფციას: "ველები სინქრონულ გაგებას წარმოადგენს, როგორც პოზიციების ან პოსტების სტრუქტურირებული სივრცეები, რომელთა თვისებები დამოკიდებულია ამ სივრცეებში ოკუპირებულ პოზიციებზე და რომელთა ანალიზი შესაძლებელია

შესაბამისი პოზიციის მფლობელების თვისებების დამოუკიდებლად". პროფესიული ინსტიტუციური სისტემების თეორიის პირველ ნაწილში, ჰაგსტრომის შემდეგ, ჩვენ განვაცხადით, რომ ორობითი კოდის მიხედვით სამეცნიერო ქვესისტემის ფუნქციონირება გარანტირებულია, როდესაც ქვეყანაში დისციპლინის ფუნქციონირება არ ხასიათდება ორგანიზაციებში დაჯგუფებული იერარქიებითა და მეცნიერებით, არამედ დისპერსიით. ამ შემთხვევაში, და უმაღლესი განათლების ან მეცნიერების ბაზრის მეშვეობით დაფინანსების შემთხვევაში, ვიდრე ცენტრალიზებული მთავრობის დაფინანსებით, ჩვენ ვნახეთ ორიენტაცია ჭეშმარიტი/ყალბი ორმაგი და რეპუტაციული სტრუქტურების მშენებლობის მიმართ, რომელიც დაფუძნებულია ნამდვილ სამეცნიერო მიღწევებზე, ასევე ამ ორმაგი როლი მთლიანად მეცნიერების ორგანიზებაში. ამ ადრეული ანალიზის თანახმად, ეს არის ის, რაც რეალობას კვლევას პირველ რიგში პროფესიულ ინსტიტუციურ სისტემად აქცევს - ჩართულ ჯგუფებს შორის უპირატესობისთვის ბრძოლის მიღმა, რაც ასევე ყოველთვის დამახასიათებელია. ბურდიესთვის, მეორეს მხრივ, ნებისმიერი "პოზიციების განაწილება" სფეროში (ე.ი. როგორც "დაარბია" და იერარქიულად დახურული ორგანიზაცია) არის "ველის" კიდევ ერთი შიდა მდგომარეობა. ყველაფერი, ვისაც ის ამას მატებს - მასალის სხვა ნაჭერში - არის ის, რომ როდესაც სრული იერარქია იქმნება მინდორში, რომელშიც აღარ არის ბრძოლა ველის კონკრეტული უპირატესობისთვის, ის წყვეტს "ველს" და ხდება "აპარატი": "სფეროებში, მსახიობები და ინსტიტუტები მუდმივ ბრძოლაში არიან, დარგის დამაჯერებელი წესების თანახმად, განსხვავებული ძალით და, შესაბამისად, წარმატების სხვადასხვა ალბათობით, თამაშში კონკრეტული პროდუქტების შექმნა. მათ, ვინც დომინირებს კონკრეტულ სფეროში, შეუძლიათ გამოიყენონ მისი მუშაობა თავიანთი სასარგებლოდ, მაგრამ ყოველთვის უნდა გაითვალისწინონ თავიანთი სუბიექტების წინააღმდეგობა (პოლიტიკური ან სხვაგვარად) (...). გარკვეული ისტორიული გარემოებების შესწავლისას, სფერო ახლა შეიძლება დაიწყოს ფუნქციონირება, როგორც აპარატურა. როდესაც მმართველები წარმატებას მიაღწევენ სუბიექტების წინააღმდეგობისა და რეაქციების დარღვევასა და ჩაქრობაში, როდესაც ყველა მოძრაობა ექსკლუზიურად დაბლაა, ბრძოლა და დიალექტიკა, რომელიც წარმოადგენს ველს, წყვეტს არსებობას დომინირების გავლენის ქვეშ" (ბურდიე: 1990:59, ჟურნალში "Replika"). ამრიგად, მონაწილეებსა და მათ ჯგუფებს შორის უპირატესობისთვის ბრძოლა არის ის, რასაც ბურდიე მიიჩნევს "ველის" ნორმალურ მდგომარეობას და მხოლოდ მთლიანი დომინირების დაწყება აღნიშნავს "ველის" ლიმიტს და გაუჩინარებას, ის ხდება "აპარატი". პროფესიული ინსტიტუციური სისტემების თეორიის თანახმად, მეორეს მხრივ, ასეთი ინსტიტუციური სისტემა "ჩნდება" გარკვეული ბრძოლების უკან მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ გარკვეული ხარისხის თანასწორობა - ე.ი. დისპერსია - მონაწილეთა ამის საშუალებას იძლევა. და ეს ახალი ხარისხი იქნება ორიენტაცია უნივერსალურ ორობითი კოდით, ან შესრულების შეფასება ხდება პოზიციის მფლობელისგან დამოუკიდებლად. (შეგახსენებთ, რომ მიკერძოება მერტონი აქ მიუთითებს "მათე ეფექტი", თუნდაც დისპერსიის ქვეშ!) სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ: მიუხედავად იმისა, რომ ბურდიეს სავლელე კონცეფცია ყურადღებას ამახვილებს უპირატესობის მაძიებელ მსახიობებსა და მათ ჯგუფებს შორის კონკრეტულ ბრძოლებზე, პროფესიული ინსტიტუციური სისტემების თეორია

ფოკუსირებულია უნივერსალურ ჭეშმარიტ/ცრუ, სწორ/არასწორ და ა.შ. დუელზე ორიენტირებული ცნებები, რომლებიც მათ უკან დგას. რა არის ბურდიეს ანალიზის ცერის წესი, ჩვენთვის მეტ-ნაკლებად აუცილებელი მიკერძოება ხდება და ამ თვალსაზრისით პოზიციური განსხვავებები, რომლებიც ამ მიკერძოებას აძლიერებს, მნიშვნელოვანია, საპირისპირო მიმართულებით მათთვის, ვინც მათ გარკვეულ დონეზე იკავებს.

განვიხილოთ შემდეგი ციტატა სოციალური სფეროს შესახებ: "მაგალითად, სამეცნიერო სფერო, სხვა საკითხებთან ერთად, განისაზღვრება კონკრეტული ინტერესებით, რომლებიც არ არის გათვალისწინებული სხვა სფეროების ინტერესებისთვის (არ შეიძლება ფილოსოფოსის სტიმულირება გეოგრაფის ინტერესებით) და რომელსაც ვერ გაიგებს ადამიანი, რომელიც არ არის აღჭურვილი ამ სფეროში მონაწილეობისთვის. ეს იმიტომ ხდება, რომ თითოეული კატეგორიის ინტერესი გულისხმობს გულგრილობას სხვა ინტერესების მიმართ ან სხვა სფეროში ინვესტიციის გულგრილობას, ე.ი. ეს ინტერესები აბსურდული, უაზრო და უინტერესო ჩანს სხვა დარგის მონაწილისთვის. იმისათვის, რომ სფერო ფუნქციონირებდეს, აუცილებელია ამ სფეროს უკვე დამკვიდრებული ფსონები ჰქონდეს და ხალხს სურს თამაში ითამაშოს მას ჩვევით, რაც გულისხმობს თამაშის და ფსონების immanent კანონების ცოდნასა და აღიარებას" (Bourdieu 1980: 113).

აქ, სხვადასხვა დონეზე ველების გამოყოფის ნაკლებობის შედეგად წარმოქმნილი პრობლემები ნათელი ხდება. მაგალითად, სამეცნიერო სფერო არის ერთი სფერო და განასხვავოს იგი სხვა სფეროებისგან ბურდიე იძლევა ორი ვიწრო დისციპლინის მაგალითს, რომლებიც ორი სხვადასხვა სფეროს მაგალითებია. ასე რომ, ის, რაც ფილოსოფოსებსა და გეოლოგებს შორის იკარგება, არის ის, რომ ორივე ხასიათდება, თუმცა სხვადასხვა კონკრეტულობით, მეცნიერის ცხოვრების წესის, მისი აზროვნების, მისი კონკრეტული პროფესიული ეთიკის, ორიგინალური ახალი ცოდნის ძიების გამო. (საერთო მახასიათებლების ჩამონათვალი შეიძლება გაგრძელდეს განუსაზღვრელი ვადით). ეს საერთოობა, უფრო მეტიც, კარგად არის ილუსტრირებული ციტატის მეორე ნახევარში, რაც აჩვენებს, რომ, მაგალითად, მეცნიერი, რომელმაც ათწლეულების განმავლობაში ჩადო ფილოსოფია და დაჯილდოვდა კარგი რეპუტაციით, არ არის სურვილი (და შეუძლია) შევიდეს იურიდიულ სფეროში, როგორც სპეციალისტი, ვიდრე გეოფიზიკოსი. ანალოგიურად, ბოლო წინადადება, რომელიც ეხება ჰაბიტუსს, გვიჩვენებს, რომ ბურდიესგან განსხვავებით, სავლელე დიფერენციაცია და სასაზღვრო ნახაზი შეიძლება გამოყენებულ იქნას არა მის კონკრეტულ მაგალითზე, არამედ მთლიანად მეცნიერებაზე. (ანუ არა ფილოსოფოსებისა და გეოლოგების სხვადასხვა "სფეროები").

კიდევ ერთი ციტატა ავლენს ბურდიეს ველის კონცეფციის ახალ ასპექტს: "დარგის სტრუქტურა არის ძალაუფლების ურთიერთობის მდგომარეობა ბრძოლაში ჩართულ აქტორებსა და ინსტიტუტებს შორის, ან, თუ ერთი ურჩევნია სხვა ვადას, კონკრეტული კაპიტალის განაწილებაში, რომელიც დაგროვდა წინა ბრძოლების შედეგად, ორიენტირებას აძლევს შემდეგ სტრატეგიებს. ეს სტრუქტურა (...) თავისთავად ყოველთვის თამაშობს: ბრძოლები, რომლებისთვისაც სფერო უზრუნველყოფს რელიეფს, ყოველთვის მნიშვნელოვანი წილი აქვს ლეგიტიმური ძალადობის მონოპოლიაში (ე.ი. კონკრეტული ავტორიტეტის) და ეს

დამახასიათებელია თითოეულ შემთხვევაში გაანალიზებული ველისთვის, ანუ თეორიულად რომ ვთქვათ: კონკრეტული კაპიტალის განაწილების სტრუქტურის შენარჩუნება ან ძირს) ისინი, ვინც მონოპოლიზაციას ახდენენ - მეტ-ნაკლებად მთლიანად - კონკრეტული კაპიტალი, ამ სფეროს სპეციფიკური მახასიათებლის ავტორიტეტის ან ძალაუფლების საფუძველი, ძალაუფლების ბალანსის გარკვეულ მდგომარეობაში, იღებენ შენარჩუნების სტრატეგიებს, რომლებიც იცავს მართლმადიდებლობას კულტურული საქონლის წარმოების სფეროებში, ხოლო ისინი, ვინც ნაკლებად არიან დაჯილდოებული კაპიტალით, რომლებიც ხშირად ახალბედები არიან და, შესაბამისად, ყველაზე ახალგაზრდა ეპოქაში, მიდრეკილნი არიან მიიღონ ქვევერსიის სტრატეგიები, ანუ ერესი. ეს არის ეს ერესობა, ეს ჰეტეროდოქსია, როგორც კრიტიკული რეალობა, რომელიც ხშირად უკავშირდება დოქსას კრიზისს, რომელიც აიძულებს დუმილის კონტროლერებს, ანუ თვითგამორკვევის დუმილით დაინტერესებულ პირებს, აამაღლონ თავიანთი ხმები და დააკისრონ დებატები მართლმადიდებლობის დასაცავად (...), რომლებიც ცდილობენ დაამყარონ დოქსას მდუმარე კავშირის ექვივალენტი" (ბურდიე 1980: 114).

"კონკრეტული კაპიტალის" ცნებამ ამ ციტატაში ახალი კონცეფცია შემოიღო, რომელიც მოგვიანებით უფრო დეტალურად იქნება განხილული. აქ მნიშვნელოვანია აღინიშნოს, რომ ბურდიე კვლავ მიმართავს ველის ფუნქციონირებას, როგორც ბრძოლას კონკრეტული უპირატესობებისთვის შესაბამის სფეროში და არა, მაგალითად, საზოგადოებისთვის აუცილებელი, შეუცვლელი ძირითადი ფუნქციის შესრულების თვალსაზრისით. ანალიტიკოსს შეუძლია მიიღოს ლუჰმანი და პარსონსი სახელმძღვანელო პრინციპი, რომ საზოგადოება ვერ გადარჩება გარკვეული ელემენტარული ევოლუციური უნივერსალების გარეშე. უფრო მაღალ დონეზე, უფრო რთულ საზოგადოებას შეუძლია შეფერხების გარეშე ფუნქციონირება მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ ამ ძირითადი ფუნქციური აქტივობების რაოდენობა მეტ-ნაკლებად ინტეგრირებულია. ბურდიეს მთელ მიდგომას არ გააჩნია ეს პერსპექტივა და უპირატესობისთვის ინტერესთა ჯგუფების ბრძოლა ჩნდება ყველა სფეროში.

ასეთი ბრძოლები, რა თქმა უნდა, მაშინაც კი, როდესაც ადამიანი მიიჩნევს - ბურდიეს მიღმა - თითოეულ დომენში ფუნქციური შეზღუდვების გადაჭარბების შედეგები. და ამ თვალსაზრისით, კარგი გამჭრიახობაა გავითვალისწინოთ ოპოზიციის ზოგადი ხასიათის ანალიზი "მართლმადიდებელ" და "ერეტიკოსებს" შორის. პროფესიული ინსტიტუციური სისტემების თეორიის თვალსაზრისით, ლუმანის ხაზის გასწვრივ პროგრესირებს, ეს შეიძლება გავიგოთ, როგორც კონკრეტული დამახინჯება, მაგრამ ის, რაც აუცილებელია, მაგალითად, მეცნიერების ქვესისტემის სხვა დამახინჯება, რომელიც აღმოჩენილია მერტონის მეცნიერების სოციოლოგიის მომხრეების მიერ. აქ, რა თქმა უნდა, ბურდიე აფართოებს ამ მიკერძოებას ყველა დომენზე, რაც მას ბევრად უფრო ზოგად დისერტაციად აქცევს, ვიდრე მეცნიერების სოციოლოგიის მერტონიური სკოლის დასკვნები, რომლებიც შემოიფარგლება მეცნიერების ფუნქციონირებით. საინტერესო იქნება მისი ემპირიული მოქმედების შემოწმება ამ გზით კანონის, პოლიტიკის და ა.შ. მინდა აღვნიშნო, რომ ბურდიეს ემპირიული საფუძველი ამ განზოგადებისთვის მინიმუმ არ არის დაფუძნებული საკმარისად ფართო

ემპირიციზმზე. რა თქმა უნდა, თეორიული სოციოლოგიის დონეზე, როგორც ჰიპოთეზების სტიმულირება, ასეთ დასკვნებს მაინც შეუძლია მნიშვნელოვანი როლი შეასრულოს. ნებისმიერ შემთხვევაში, "სფეროში" ისეთი დამახინჯებული სტრუქტურით, როგორცაა უნგრეთის სოციალური მეცნიერებები, ეს არის სრულყოფილად მოქმედი განცხადება იმ ადამიანების ბრძოლების შესახებ, ვინც ცდილობს "მართლმადიდებლობას" ან, პირიქით, "ერესისთვის".

მოდით დავასრულოთ ჩვენი ანალიზი ველის კონცეფციის შესახებ ბურდიეს უფრო გრძელი ციტირებით, რომელიც ნათელს ჰყენს აზროვნების ამ ხაზის ახალ ასპექტებს, რაც უკვე ითქვა:

"დარგის დამატებითი და ნაკლებად თვალსაჩინო მახასიათებლებია: სფეროში ჩართული ყველა პირი ფლობს გარკვეულ ძირითად ინტერესებს. ყველა, ვინც მინდვრის არსებობას უკავშირდება, როგორც ვიცით, გარკვეული ობიექტური თანამონაწილეობაა და ეს გვადლევს, მიუხედავად ყველა ანტაგონისტური წინააღმდეგობისა, საერთო საფუძველი. ერთი მიდრეკილია დაივიწყოს, რომ ანტაგონისტური მოწინააღმდეგისთვის ბრძოლა უკვე გულისხმობს იმას, თუ რა ღირს ბრძოლა და ეს გადადის თვითგამორკვევის სამყაროში, დოქსის სამყაროში. ანუ, ყველას, ვინც წარმოადგენს ველს და აქტიურია მასში, თამაში და ფსონები ვარაუდობს, რომ ერთი აშკარად იღებს მათ (...) იმით, რომ ერთი თამაშობს, თამაშში ჩართვით. ისინი, ვინც მონაწილეობენ ბრძოლაში, ხელს უწყობენ თამაშის დასვენებას და, მინდვრებში არსებული განსხვავებებიდან გამომდინარე, მეტ-ნაკლებად, წილის ღირებულების რწმენის ჩამოყალიბებაში. ახალმა აბიტურიენტმა უნდა გადაიხადოს მონაწილეობის უფლების ფასი, რომელიც აღიარებს თამაშის ღირებულებას (შერჩევა და თანა-ვარიანტი დიდწილად შეესაბამება თამაშისადმი მიქცევას და მის სათამაშოდ საჭირო ინვესტიციას) და პრაქტიკული გაგება იმ პრინციპების შესახებ, თუ როგორ მუშაობს თამაში.

ახალი აბიტურიენტები იზიდავს ქვევერსიის სტრატეგიებს, მაგრამ მათ მხოლოდ გარკვეულ ფარგლებში და გამორიცხვის ტვირთის ქვეშ შეუძლიათ. და, ფაქტობრივად, ნაწილობრივი რევოლუციები, რომლებიც მუდმივად მეორდება სფეროებში, არ ეწინააღმდეგება თამაშის ან მისი ფუნდამენტური აქსიომების საფუძველს და რწმენის საბოლოო საფუძველს, რომელზეც მთელი თამაში ეყრდნობა. უფრო მეტიც, კულტურული საქონლის წარმოების სფეროებში ერეტიკული ქვევერსია (რელიგიურ სფეროში, ლიტერატურაში, ხელოვნებაში) მოითხოვს ფესვებზე დაბრუნებას, წარმოშობას, თამაშის ჭეშმარიტებას, ეწინააღმდეგება დეგრადაციას, რომელიც ამ სფეროს დასაწყისიდან აჭიანურებს. (ერთ-ერთი ფაქტორი, რომელიც იცავს ყველაზე მრავალფეროვან თამაშებს მთლიანი რევოლუციისგან, მთლიანი განადგურებისგან, რომელიც თავად გაანადგურებს თამაშს მმართველებისა და წესის განადგურების გარდა, არის ზუსტად ინვესტიციები (დროულად, ძალისხმევა და ა.შ.), რაც გულისხმობს თამაშში შესვლას, რომელიც უკვე მოხდა და რომელიც, როგორც ამ პროცესის რიტუალების გამოკვლევები, ხელი შეუწყოს თამაშის მარტივი და სუფთა განადგურების წარმოუდგენლობას. ამ მიზეზით, კულტურის მთელი სფეროები გადაარჩინა პრიზმა, რომელიც გულისხმობს თამაშის ფორმების დემონტაჟისთვის საჭირო ცოდნის შექმნას. თამაშის პრინციპების პრაქტიკული ცოდნით ყველა ახალბედს მოსთხოვა, თამაშის მთელი ისტორია და ყველა წარსული თამაში ყველა ახლანდელ თამაშში ხდება" (Bourdieu 1980: 116).

2 ჩვევის ცნებაზე

ბურდიეს ინტელექტუალური განვითარების ჩვენს ანალიზში, ჩვენ უკვე აღვნიშნეთ, რომ "ჰაბიტუსის" კონცეფცია მნიშვნელოვან როლს ასრულებს 1960-იან წლების მეორე ნახევრიდან მის სხვადასხვა ანალიზში. ეს კონცეფცია მიიღო ერვინ პანოვსკიმ და ამ თავდაპირველ კონტექსტში ჰაბიტუსის ცნება ვარაუდობს, რომ

ეპოქის აზროვნების სტილი ასევე განსაზღვრავს უფრო შორეული საქმიანობის აუცილებელ საფუძვლებს, როგორცაა არქიტექტურა. თუმცა, უფრო ფართო სოციალურ თეორიულ ჩარჩოში ფიქრით, ჰაბიტუსის კონცეფცია მნიშვნელოვანი გახდა ბურდიესთვის, როგორც არსებული სოციალური სტრუქტურების შუამავლის კატეგორია და მათში მოქმედი პირები (ბურდიე 1970: 125-158). ამ თეორიული ინოვაციით, ბურდიე ცდილობს დაიკავოს შუა პოზიცია ობიექტივიზმისა და სუბიექტივიზმის პოზიციებს შორის, რომლებიც სოციალურ მეცნიერებებში შეუთავსებელი საპირისპიროა. ობიექტივიზმი ხედავს აზროვნებას, მოქმედებას და ზოგადად გონებრივი სფეროების შესრულებას, როგორც ეს განსაზღვრულია დროის ბუნებრივი და სოციალური გარემოთი - და არსებობს ათასი მითითება, რომელიც არსებობას მრავალი გზით განსაზღვრავს ცნობიერებას. ამ პოზიციის დაუსაბუთებლობას ხაზს უსვამს სუბიექტივისტური საწყისი წერტილი ინდივიდის ავტონომიური მოქმედებისა და აზროვნების ავტონომიის გათვალისწინებით და არსებობს ათასი მითითება, რომ ინდივიდუალური მოქმედების შესახებ არსებობის პირობების მკაცრი განმსაზღვრელი კონცეფცია, ფაქტობრივად, ძალიან გაზვიადებულია. მარქსიზმში, ამ უკანასკნელის პოზიციის ნაწილობრივმა მიღებამ გამოიწვია ფორმულა, რომ არსებობა მხოლოდ "საბოლოოდ განსაზღვრავს ცნობიერებას", ისე, რომ "ბაზა" განსაზღვრავს "სუპერსტრუქტურას" მხოლოდ იმდენად, რამდენადაც ეს ხდება, შემდეგ კი არსებობს "ნათესავი ავტონომია".

ბურდიე მიიჩნევდა, რომ ჰაბიტუსის კონცეფციაში აღმოჩნდა ის შუამავლობის მექანიზმები, რომლებიც, ერთი მხრივ, ქმნიან კონკრეტული დროის არსებობის პირობებს, მაგრამ მეორეს მხრივ, განსაზღვრავს მხოლოდ აზროვნებისა და მოქმედების ძირითად მახასიათებლებს. ამრიგად, ერთი მხრივ, არსებობის პირობებში ცვლილებები პირდაპირ არ მოქმედებს მოქმედებასა და აზროვნებაზე, რადგან ეს განისაზღვრება (უკვე) სტაბილიზირებული ჰაბიტუსით, ხოლო მეორეს მხრივ, შეიძლება უზარმაზარი განსხვავებები იყოს ინდივიდებს შორის იმავე "ჰაბიტუსის" ფარგლებში.

მოდით შევხედოთ ბურდიეს ნაშრომის რამდენიმე ციტატას, რომელიც აღწერს ჰაბიტუსს: "ჰაბიტუსი წარმოიქმნება კონდიციონებით, რომლებიც მიეკუთვნება არსებობის გარკვეულ პირობებს, სტრუქტურირების სტრუქტურების მიერ, რომლებიც მოქმედებენ როგორც (თანმიმდევრული) სტრუქტურების განმსაზღვრელი, ე.ი. როგორც პრაქტიკისა და წარმომადგენლობების ძირითადი მწარმოებლები და ორგანიზატორები, რომლებიც შეიძლება მოერგოს მათ, მაგრამ წარმომადგენლობების მიზნების ან შეგნებული განზრახვის შეგნებული განზრახვის გარეშე, აშკარა ცოდნა, რომელიც აუცილებელია მათი მისაღწევად და რომელიც ობიექტურად არეგულირებს ამ წესების შეგნებული მორჩილების გარეშე და რომელიც საბოლოოდ მიაღწევს კოლექტიურ ორიენტაციას ლიდერის ორგანიზების მოქმედებების პროდუქტის გარეშე. (ბურდიე: *Le sens pratique* 1980. გვ. 88-89). ეს ციტატა ასახავს ჩვევების შუამავლის ხასიათს სტრუქტურების განსაზღვრასა და ინდივიდუალურ მოქმედებებს შორის, როგორც ჩვენ უკვე აღვნიშნეთ შესავალში.

თუმცა, სანამ ბურდიეს ციტატებს კიდევ უფრო განვიხილავთ, ჩვენ მოკლედ გავანათებთ აქ კიდევ ერთ თეორიულ მიდგომას ინდივიდუალური ქცევითი კონტროლის მექანიზმების მიმართ და შემდეგ განვიხილავთ, ამის

გათვალისწინებით, ჰაბიტუსის კონტროლის მოგვარების უპირატესობებსა და ნაკლოვანებებს. ამ კონტექსტში უნდა აღვნიშნოთ არნოლდ გელენისა და აგნეს ჰელერის ანთროპოლოგიური თეორია, რომლებმაც ეს პრობლემა 1970-იან წლებში მიმართეს (იხ. გელენი 1978; ჰელერი 1970; 1978) და რომლის ნაწერებიდან ჩნდება შემდეგი სურათი. სოციალური განვითარების დაბალი დონის მქონე თემებში, ინდივიდების ქმედებები გადამწყვეტი ხარისხით განისაზღვრება სიტუაციურად ადაპტირებული ჩვეულებრივი ნორმებით, რომლებიც მიზნად ისახავს უცვლელობის ფუნქციას, როგორც არაცნობიერ რუტინებს და იძენს მომავალ მზარდ თაობას მხოლოდ იმიტაცია. ეს მხოლოდ ნორმების უფრო ხშირი დარღვევით ხდება, რაც ჩვენ საერთოდ ვიცით, რომ ჩვენ ვიცავთ სავალდებულო ნორმებს (ქცევის ნიმუშები). სოციალური განვითარების უფრო მაღალ დონეზე, როდესაც ადამიანები ცხოვრობენ უფრო დიდ და შინაგანად სტრუქტურირებულ თემებში ან იკავებენ მრავალ პოზიციას უფრო სტრუქტურირებულ ჯგუფებში (მაგ., ოჯახის კაცი, მოქალაქე, ინჟინერი, ქალაქის მკვიდრი, მძღოლი და ა.შ.), ქცევის ნორმები ყოველთვის არ არის იგივე. ბევრ სხვადასხვა სიტუაციაში აღარ არის განსაზღვრული მხოლოდ ის ნორმები, რომლებიც წარსულში იყო გავრცელებული, მაგრამ მოქნილი პასუხები შესაძლებელია მხოლოდ უფრო აბსტრაქტული ნორმების, ღირებულებებისა და პრინციპების დონეზე, რომლის ფარგლებშიც, ადამიანებმა უნდა იმოქმედონ საკუთარი თავისთვის დამოუკიდებელი აზროვნებისა და ქცევის არჩევანის საშუალებით. ამ შემთხვევაში ქცევითი კონტროლი ჩვეული ნორმების უბიწო კონკრეტული კონტროლიდან გადადის ნორმებისა და ღირებულებების უფრო აბსტრაქტულ კონტროლზე, თუმცა ზოგიერთ სიტუაციაში "გადაწყვეტილების ტვირთი" მთელ ინდივიდზე შეიძლება მხოლოდ უთვალავი ჩვეული ნორმის დაუტვირთავი რუტინით.

ამრიგად, ინსტინქტური ორიენტაციის სიბრმავედან, ჩვეულებრივ ნორმებზე ორიენტაციამდე, რომელიც თავიდან მსგავსი სიბრმავე იყო, ადამიანის ქცევის ორიენტაციის მახასიათებელი ხდება, მხოლოდ ნაწილობრივ დაბნელდეს სოციალური ევოლუციით თანამედროვე თემებში, რაც ადამიანის რუტინებსა და ჩვეულ ნორმებს სულ უფრო მეტად გადახედავს უფრო აბსტრაქტული ნორმების, ღირებულებებისა და პრინციპების და ჩართული აზროვნების მუშაობის გზით. სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ, ღირებულების ორიენტაცია შედის და ნაწილობრივ გადაადგილდება ყოფილი. მას შემდეგ, რაც გადაწყვეტილებები ამ გზით "გააზრებული" იქნა, ქცევის არჩეული ნიმუშები ბუნებრივად ხდება წარუშლელი რუტინა ინდივიდის ქმედებებსა და აზრებში, მოკლე დროში, სანამ რამე არ მიიღებს გადახედვას. თანამედროვე საზოგადოების სხვადასხვა ფენაში არსებობს სხვადასხვა გზა ღირებულების ორიენტაციის წონის გაზრდის მიზნით უბრალო რუტინულ ორიენტაციაზე, ე.ი. სულ უფრო "რეფლექსური" აზროვნებისკენ და მხოლოდ აზროვნების ნიმუშების, სტერეოტიპებისა და ჩვეული ნორმების მიღმა მოქმედებისკენ. ინტელექტუალური ოკუპაციის მზარდი რაოდენობა აშკარად უფრო უწყობს ხელს ამას, ვიდრე მაშინ, როდესაც საზოგადოების წევრთა აბსოლუტური უმრავლესობა მათ ცხოვრებას ფიზიკურ და სასოფლო-სამეურნეო შრომაში აჯობებს.

ასე რომ, ჩვენ უნდა შევხედოთ რა შეგვიძლია დავამატოთ ამ სურათს ბურდიეს ჰაბიტუსის ორიენტაციის ანალიზით.

მოდით, უფრო შორს წავიდეთ ბურდიეს ჰაბიტუსის ანალიზების ციტატებში: "ჰაბიტუსის არსებობა შესაძლებელს ხდის მხოლოდ იმ აზრებს, აღქმასა და მოქმედებებს, რომლებიც მოცემული არსებობის პირობების ფარგლებში განეთადება. მისი მეშვეობით, სტრუქტურა, საიდანაც იგი თავად გაჩნდა, შეუძლია განსაზღვროს პრაქტიკა, არა მხოლოდ მექანიკური დეტერმინატების საშუალებით, არამედ იმ შეზღუდვებისა და ლიმიტების საშუალებით, რომლებიც თავდაპირველად წარმოიშვა მისგან. მას შემდეგ, რაც ჩვევა არის უსასრულო შესაძლებლობა შექმნას თავისი პროდუქციის კონტროლირებადი თავისუფლება - აზრები, ანარეკლები, გამონათქვამები, მოქმედებები - რომელსაც ყოველთვის აქვს თავისი სოციალურად და ისტორიულად განსაზღვრული საზღვრები, პირობითი და პირობითი თავისუფლება, რომელსაც ჰაბიტუსი გვთავაზობს, შორს არის იმპროვიზირებული სიახლის შექმნისგან, როგორც ეს არის ორიგინალური პირობების მექანიკურად მარტივი რეპროდუქციისგან" (Sens pratique 1980. გვ. 88-89). ეს ციტატა გვიჩვენებს, რომ ბურდიე არ განიხილავს განსაკუთრებულობის "გაწყვეტის" შესაძლებლობას ღირებულების მიმართვის გზით და ხაზს უსვამს "ჰაბიტუსის" მიმართულობის კონკრეტული პირობების გადამწყვეტ წონას: "მეცნიერის შეფასებისგან განსხვავებით, რომელიც თითოეული გამოცდილების შემდეგ ასწორებს კალკულაციის მკაცრი წესების შესაბამისად, ჰაბიტუსი არის მოლოდინი, პრაქტიკული ჰიპოთეზა-მოვლენები, რომლებიც დაფუძნებულია წარსულ გამოცდილებაზე, რაც საშუალო წონას აძლევს ძველ განსჯას გამოცდილების ახალზე. ისინი, ფაქტობრივად, ეკონომიკური და სოციალური საჭიროებების მიერ დაწესებული გარკვეული კლასის დამახასიათებელი სტრუქტურებია საყოფაცხოვრებო და ოჯახური ურთიერთობების შედარებით ავტონომიის სამყაროში, უფრო სწორად, ოჯახში ამ საჭიროებების გამოხატვით (მაგ., სქესის, ობიექტების სამყაროს, მოხმარების ჩვევების, მშობლებს შორის ურთიერთობა და ა.შ.), ისინი აწარმოებენ ჰაბიტუსის სტრუქტურებს, რომლებიც, მათი მოწყობისას, ქმნიან ყველა შემდგომი გამოცდილების აღქმისა და შეფასების საფუძველს. როგორც ისტორიის პროდუქტი, ჰაბიტუსი აწარმოებს ინდივიდუალურ და სოციალურ პრაქტიკას და, შესაბამისად, თავად ისტორიას, ისე, რომ შეესაბამება ისტორიის მიერ შექმნილ ნიმუშებს. ჰაბიტუსი უზრუნველყოფს წარსულის გამოცდილების აქტიურ არსებობას, რომელიც ყველა ორგანოში დეპონირდება, როგორც აღქმის, შემეცნებისა და მოქმედების ფორმები, იძლევა გარანტიას პრაქტიკის შესაბამისობას და მათი დროებითი მუდმივობის შენარჩუნებას უფრო უსაფრთხოდ, ვიდრე ყველა ფორმალური წესი და ყველა აშკარა ნორმა" (Sens pratique 1980. გვ. 90-91., და 102.)

ციტატისგან ალბათ ნათელია, რომ ბურდიე აქ - მეცნიერის "რეფლექსური" დამოკიდებულებისგან განსხვავებით, რომელიც შეგნებულად უყურებს თავის წინდებულებს ყოველი გამოცდილების შემდეგ და საჭიროების შემთხვევაში დაუყოვნებლივ ასწორებს მათ - ათავსებს ჩვევის ორიენტაციის ხაზს არაცნობიერ-არაფლექსურ განსაზღვრაზე. მის ნაშრომში არ არსებობს ანალიზი, რომელიც იკვლევს, ევოლუციური პერსპექტივიდან, არის თუ არა ჰაბიტუსის სხვადასხვა კომპონენტი უფრო რეფლექსური და სხვა კომპონენტები ნაკლებად რეფლექსური და არის თუ არა თანამედროვე მამაკაცები უფრო რეფლექსურად ორიენტირებული,

ვიდრე მამაკაცები ტრადიციულ საზოგადოებებში. ამ თვალსაზრისით, თეორიული უფსკრული შეიძლება გამოვლინდეს ბურდიეს ჰაბიტუსის ანალიზში.

მეორეს მხრივ, როგორც ჩანს, მნიშვნელოვანია, თუ არა როგორც ინდივიდების ქცევითი კონტროლის მექანიზმების კარგად ჩამოყალიბებული თეორია, მაშინ როგორც თეორია, რომელიც ნათელს ჰფენს ახალ კონტექსტებს. ამის საილუსტრაციოდ, გაითვალისწინეთ მისი ანალიზი "ხალხური ჰაბიტუსისა და მამაკაცურობას" შორის ურთიერთობის შესახებ: "უნდა ასახავდეს ფიზიკური ძალადობის ვალორიზაციას, როგორც ქვედა კლასებში მამაკაცურობის ფუნდამენტურ განზომილებას, და ყველაფრის მსგავს ვალორიზაციას, რაც აწარმოებს და ინარჩუნებს მას, იქნება ეს საკვები თუ "ძლიერი" სასმელი, როგორც შინაარსით, ასევე გემოთი, ან შრომა და ძალისხმევა, ეს არ არის რაციონალურად დაკავშირებული იმ ფაქტთან, რომ როგორც გლეხის კლასი, ასევე სამუშაო კლასი იმდენად არის დამოკიდებული მათი შრომის ძალაუფლების ზომაზე, რომ კულტურული რეპროდუქციისა და შრომის კანონები უფრო მეტად მცირდება კუნთოვან ძალაზე, ვიდრე ნებისმიერი სხვა კლასისთვის? არ უნდა დაგვაფიქვდეს, რომ სამუშაო კლასის მსგავს კლასს არაფერი აქვს, გარდა მისი შრომის ძალისა, და რომ მას არაფერი აქვს წინააღმდეგი სხვა კლასებს - გარდა ამ ძალაუფლების მიწოდების ჩამორთმევისა - მაგრამ მისი საბრძოლო ძალა, რომელიც დამოკიდებულია მისი წევრების სიმლიერესა და ფიზიკურ დექსტერობაზე, გარდა მათი რიცხვითი ზომისა. ეს უკანასკნელი, ფაქტობრივად, დამოკიდებულია მათ ცნობიერებასა და სოლიდარობაზე ერთმანეთთან, ან, თუ ადამიანს სურს სხვაგვარად დააყენოს ეს, მათი სოლიდარობის ცნობიერებაზე" (ბურდიე 1979: 447-448).

ბურდიეს მთავარი გზავნილი ის არის, რომ რაც უფრო დაბალია სოციალური განვითარების დონე და მით უფრო დიდია ფიზიკური ძალა, რომელიც საჭიროა საქმიანობაში წარმატების მისაღწევად, მით უფრო მეტი ეს ფუნდამენტური ფაქტორი გავლენას ახდენს იმაზე, თუ როგორ აღიქმება მრავალფეროვანი რამ. სასმელების, საკვების, უადრესად ღირებული ქცევების შეფასება, სადაც ფიზიკური ძალა ყოველთვის თამაშობს როლს სადღაც. და ეს ყველაფერი ადუღდება მამაკაცურობის ნიმუშზე, რომელიც ეყრდნობა ფიზიკური სიმლიერის გარკვეულ გამოვლინებას ყველა კუთხეში.

სხვა ციტატაში ბურდიე აღნიშნავს, რომ თანამედროვე საზოგადოებაში, რადგან გარკვეულ სოციალურ სტრატეგიულ პიკურ შესრულებაში აღარ არის დაფუძნებული ფიზიკურ სიმლიერეზე, ჰაბიტუსი და, მაგალითად, ჩნდება მამაკაცურობის სურათი, რომელიც უარყოფს ყოფილს და არსებობს კონკურენცია სხვა ჩვევის ნამდვილობის მტკიცებაში: "ეს ასევე ნიშნავს, რომ არასწორი იქნებოდა არ გაითვალისწინოს მორალიზაციის (ან დემორალიზაციის) პოლიტიკური ეფექტები, რომლებიც გამოხატულია ახალი მორალია-თერაპიული გზით ინსტრუმენტები (ქალთა ჟურნალები, რადიომარშუწყობლობა და ა.შ.). როგორც გლეხის არსებობის სასაზღვრო შემთხვევები გვიჩვენებს, სხეულის ლეგიტიმური გამოყენება და დომინანტური ცხოვრების წესი არღვევს ამ არსებობის რეპროდუქციის სპეციფიკურ პირობებს (მაგალითად, ქალურობის შედეგად გამოწვეული მთლიანი თვითშეთრგუნვის გზით) და ასევე მისი არსებობა, როგორც კლასი, რომელსაც შეუძლია საკუთარი იდენტობის პრინციპების ფორმულირება.

და ეს იდენტობა უდავოდ ერთ-ერთი ბოლო თავშესაფარია დაჩაგრული კლასისთვის, ადამიანისა და სოციალური სამყაროს საკუთარი განსაკუთრებული გამოხატვის შექმნის უნარი და ამ უნარის დაკარგვა საფრთხეს უქმნის მუშა კლასის წევრების ერთგულებას მამაკაცურობის ღირებულებების მიმართ, რაც ამრიგად ავტონომიური არსებობის ერთ-ერთი ყველაზე მნიშვნელოვანი ფორმაა, როგორც კლასი. და არაცნობიერის სფეროში მდებარე კლასის იდენტობისა და ერთიანობის ყველაზე ფუნდამენტური პრინციპები შეიძლება კომპრომეტირებული იყოს, როდესაც დაქვემდებარებული კლასი, სხეულში ურთიერთობის ამ გადამწყვეტ ეტაპზე, აღწევს იმ წერტილს, სადაც მათ აღარ შეუძლიათ საკუთარი თავის განსაზღვრა, აღარ არიან მმართველ კლასთან მიმართებაში, ანუ სხეულის გამოყენების მმართველი განმარტება მათგან წართმეულია" (ბურდიე 1979: 447-448).

სხვათა შორის, ეს ციტატა ასევე იხსენებს იმას, რაც წინა თავში გამოვყავით ენის ლეგიტიმური გამოყენების ბრძოლის შესახებ მრავალ (ან მრავალჯერადი) ენაზე, სადაც წარუმატებელი ენები და ენის გამოყენება ფასდება და სანქცირებულიც კი ხდება. აქ ასევე შეიძლება განზოგადდეს საზოგადოებაში სხვადასხვა ჩვევის ლეგიტიმურობა. მაგალითად, ქცევები და გემოვნება, რომლებიც გამოწვეულია ჰაბიტუსით, რომელიც ძალიან ფასდება ერთ კონტექსტში, სადაც ფიზიკური ძალა მნიშვნელოვანია, შეიძლება ჩაითვალოს "სულენად" და "უხეშად", ხოლო ადამიანი სოციალიზებულია საზოგადოებაში, სადაც ეს ასე არ არის, შეიძლება ჩაითვალოს "ქალური" ან "დელიკატური" სხვა კონტექსტში.

ამ ანალიზებიდან შეგვიძლია დავარწყოთ, რომ ბურდიეს ჩვევის კონცეფციას შეუძლია გასცდეს ნორმების, ღირებულებებისა და პრინციპების კომპონენტების სპეციფიკურ ურთიერთქმედებას ქცევითი მექანიზმით, რათა დაიპყროს ფართო კონტექსტი, რომელსაც შეუძლია ახალი განზომილება დაამატოს ინდივიდების სოციალური განმსაზღვრელი პირობის ანალიზს.

მოდით ვნახოთ კიდევ ორი ციტატა ბურდიეს ჰაბიტუსის ანალიზიდან: "მართლაც, პრიმიტიული გამოცდილების განსაკუთრებული წონა გამომდინარეობს იქიდან, რომ ჩვევა ცდილობს უზრუნველყოს საკუთარი მუდმივობა და წინააღმდეგობა გაუწიოს ცვლილებას იმ შერჩევით, რომელიც მოქმედებს ახალი ინფორმაციის მიმართულებით, უარყოფს ინფორმაციას, რომელიც სავარაუდოდ ეჭვქვეშ დააყენებს აქამდე დაგროვილ ინფორმაციას, ან, კერძოდ, ჯერჯერობით დაგროვილი ყველა ინფორმაციის დისკრედიტაცია. იფიქრეთ აქ ჰომოგამიაზე, როგორც ყველა არჩევანის პარადიგმა, რომლის მიხედვითაც ჩვევა უპირატესობას ანიჭებს და ადასტურებს საკუთარი გამოცდილების დადასტურებას (ეს არის ემპირიული ფაქტი, რომ ურჩევნია პოლიტიკაზე საუბარი ვინმესთან, ვინც იზიარებს იმავე პოლიტიკურ აზრს.) მოვლენების, ადგილებისა და ადამიანების რეგულარულად არჩევით, რომლებიც თავს ხშირად იჩენენ, ჰაბიტუსი ცდილობს დაიცვას ისინი კრიზისისა და დაკითხვისგან, იმ მილიეს შექმნით, რომელზეც ის ადაპტირებულია. ანუ, შედარებით მუდმივი სამყარო სიტუაციებში, რომელსაც შეუძლია გააძლიეროს განწყობა ჩვევაში, საკუთარი პროდუქტის ყველაზე ხელსაყრელი ბაზრის მიწოდებით. და ჩვევის ყველაზე პარადოქსული თვისება - ყველა არჩევანის არჩევნის პრინციპი - ის არის, რომ ის მდგომარეობს პარადოქსის რეზოლუციაში, რომელიც ქმნის საჭირო ინფორმაციას მისი თავიდან აცილების

გზით. ჩვეულების აღქმის და შეფასების სემანტიკა, რომელიც ხაზს უსვამს ყველა თავიდან აცილების სტრატეგიას, დიდწილად უგონო და უნებლიე თავიდან აცილების პროდუქტია, იქნება ეს ავტომატური, როგორც ყოფნის პირობების შედეგი (მაგალითად, ტერიტორიული განცალკევების შედეგები), იქნება ეს სტრატეგიული განზრახვის შედეგი (მაგალითად, ვინმეს, რომელიც ცდილობს თავიდან აიცილოს ცუდი კომპანია ან ცუდი კითხვა), მაგრამ ვისი პასუხისმგებლობა ეკისრება უფროსებს, რომლებიც იმავე პირობებში ჩამოყალიბდა" (Le sens pratique 1980:90).

ბურდიუ ხედავს კავშირს ინდივიდის ჩვევასა და მთლიანად მისი კლასის ჩვევას შორის: "მაშინაც კი, თუ შეუძლებელია იმავე კლასის ყველა წევრს (ან მინიმუმ ორ მათგანს) ჰქონდეს იგივე გამოცდილება და ამ გამოცდილების იგივე მოწყობა, დარწმუნებულია, რომ იმავე კლასის წევრები უფრო მეტად დაუპირისპირდებიან იმავე სიტუაციებს, ვიდრე სხვა კლასები. ინდივიდუალური განწყობის თითოეული სისტემა არის სხვისი სტრუქტურული ვარიანტი, რომელშიც გამოხატულია კლასში პოზიციის უნიკალურობა, ტრაექტორია. "პირადი" სტილი, ანუ განსაკუთრებული მახასიათებელი, რომელსაც ისინი ატარებენ, არის იგივე ჩვევის პროდუქტი, არასდროს არაფერი, გარდა ასაკისთვის ან კლასისთვის დამახასიათებელი სტილის ვარიანტისა.... ინდივიდუალურ ჰაბიტუსს შორის განსხვავებების პრინციპი მდგომარეობს სოციალური ტრაექტორიების უნიკალურობაში, რომელსაც შეესაბამება დროებითი შეკვეთილი განმსაზღვრელი რეგიონი და რომელშიც ერთი ტრაექტორია სხვისთვის გამოუსწორებელია. ჰაბიტუსი, რომელიც ყოველ მომენტში აყალიბებს ახალ გამოცდილებას წინა გამოცდილების მიერ შექმნილ სტრუქტურებთან დაკავშირებით, რომლებიც გავლენას ახდენენ ამ სტრუქტურებზე შერჩევის ძალით განსაზღვრულ ფარგლებში, აცნობიერებს კონკრეტულ ინტეგრაციას, რომელიც განსაზღვრულია იმავე კლასის წევრების პირველი გამოცდილებით და მათი მოგვიანებით საერთო გამოცდილებით" (Le sens pratique 1980: 100-102).

3. სიმბოლური კაპიტალი, კულტურული კაპიტალი და სოციალური კაპიტალი

ბურდიუს ძირითად კატეგორიებს შორის, ეკონომიკური კაპიტალის კონცეფციიდან შემუშავებული კონკრეტული კაპიტალის კატეგორიებმა მიაღწიეს უდიდეს წარმატებას სოციოლოგიაში და ზოგადად სოციალურ მეცნიერებებში. ამის ორი მიზეზი არსებობს. მე -19 საუკუნის პირობებიდან შემუშავებული ეკონომიკური კაპიტალის ორიგინალური მარქსიული კონცეფცია მხოლოდ საზოგადოებას შეუძლია განმარტოს მე -20 საუკუნის ბოლოს კომპლექსურ და უაღრესად დიფერენცირებულ საზოგადოებებში. ამრიგად, ბურდიუს ანალიზი დამატებითი ტიპის კაპიტალის მიღმა ეკონომიკური კაპიტალის მიღმა შესთავაზა დაპირება დიდი ხნის ნანატრი გადაწყვეტის შესახებ სოციოლოგებსა და სოციალურ მეცნიერებს, რომლებიც გაიზარდნენ და ახლოს იყვნენ მარქსიზმთან. მეორეს მხრივ, არსებობს ტენდენცია სოციალური მეცნიერების უფრო დიდ ჯგუფებს შორის, რომლებიც მარქსისტულ თეორიას ამხვილებენ, რომ ზოგადად აღიარონ

კაპიტალისტური კლასის არსებობა საზოგადოებაში და კაპიტალისტური ბატონობა, მაგრამ არ შეისწავლონ, თუ როგორ ხდება ეს დომინირება მთლიანად საზოგადოების დონეზე, რა საშუალებით და რა ბრძოლები და ცვლილებები ხდება სხვადასხვა კაპიტალისტურ ჯგუფებს შორის საერთო სოციალური დომინირების თვალსაზრისით. ბურდიეს დომინირების ანალიზი, ვიდრე დომინირების ანალიზი, როგორც მთელი როგორც მმართველი კაპიტალისტური ჯგუფი აღწევს სოციალური სფეროების სერიას, რათა უზრუნველყოს მისი საერთო სოციალური დომინირება, როგორც ხელს უწყობს მათ, როგორც ძალაუფლების რესურსების ჯაჭვს- მაგრამ ანალიზებს დომინირების შიდა ურთიერთობებს, თითოეული სოციალური სფეროს ფუნქციონირებას შიდა კაპიტალით და შიდა მოგებით.

ბურდიეს აზრით, ესე ეკონომიკური კაპიტალის მიღმა კონკრეტული კაპიტალის არსებობის შესახებ განვითარდა სამი განსხვავებული სტრიქონის გასწვრივ, ხოლო მის თანმიმდევრულ ნამუშევრებში თითოეული კაპიტალის სფერო, როგორც ჩანს, განმარტებულია მის აზრში, ზოგჯერ გადახურვით და ბუნდოვანებით. ერთ-ერთი პირველი ასეთი ანალიზი გვხვდება ჯერ კიდევ 1960-იანი წლების პირველ ნახევარში, როდესაც *Les Heritiers* - ში (მემკვიდრეები) ის სხვადასხვა სოციალური კლასის სტუდენტებს შორის შეინიშნება სხვადასხვა სახის კულტურულ კაპიტალს ოჯახში მემკვიდრეობით. ეს იდეები სისტემატიზირებული და შინაგანად დახვეწილი იყო 1970-იანი წლების ბოლოს მის კვლევაში *Les trois états du capital culturel* (კულტურული კაპიტალის სამი სახელმწიფო). 1971 წლის კვლევაში ის ანალიზებს რელიგიურ კაპიტალს, საუბრობს "რელიგიური ავტორიტეტიდან კაპიტალზე" და რამდენჯერმე "ავტორიტეტულ კაპიტალს" მიმართავს (ბურდიე 1978: 198-199). აზროვნების მესამე სტრიქონი, რომელიც განსხვავდება პირველისგან, ინფორმირებულია ბურდიეს მიერ ალჟირის ტომის საზოგადოებაში ვალდებულების კაპიტალის ანალიზით, რომელიც გამოქვეყნდა 1972 წელს *Esquise* (Outline for a Theory of Practice), რომელიც წარმოდგენილია როგორც ცალკე განყოფილება სათაურით "სიმბოლური კაპიტალი". ვინაიდან ეს არის კაპიტალის ტიპების ყველაზე დეტალური ანალიზი, მოდით შევხედოთ რას ნიშნავს ბურდიე უფრო გრძელი ციტირებით:

"პატივისა და პრესტიჟის "კაპიტალის" დაგროვების სტრატეგია, რომელიც ორივე განსაზღვრავს დავალიანების ურთიერთობის მოცულობას და წარმოადგენს ამ ურთიერთობების ფუნქციას, არის საუკეთესო გამოსავალი იმ პრობლემის წინაშე, რომელსაც ჯგუფი აწყდება, როდესაც ის მუდმივად უნდა (ე.ი. წარმოების პერიოდშიც კი) შეინარჩუნოს ყველა შრომითი ძალა (ადამიანი და ცხოველი), რაც მას სჭირდება შრომის პერიოდში. ამ გზით, გაფართოებულ ოჯახებს შეიძლება ჰქონდეთ ყველაზე მეტი შრომითი ძალა მთელი მუშაობის განმავლობაში, მაგრამ ამავე დროს მინიმუმამდე დაიყვანონ როგორც ადამიანის მოხმარების ოდენობა (ჯგუფის ზომა არის ყველაზე პატარა ერთეული) და ადამიანის მოხმარების ოდენობა - განუსაზღვრელი პერიოდის განმავლობაში - წარმოების პერიოდში, ცხოველთა რაოდენობა (ეს არის იჯარის ფუნქცია, მაგალითად, ცხოველების პროექტის შემთხვევაში, "ქუსლი", სადაც მფლობელი ცხოველს სხვა პირს ენდობა და მოითხოვს მხოლოდ ფულს ან სახის "დედაქალაქის აცვიათ და ცრემლსადენი" (. ..). აქედან გამომდინარე, ადვილია იმის დანახვა, რომ სიმბოლური კაპიტალი, როგორცაა პრესტიჟი და პოპულარობა, რომელიც დაკავშირებულია ოჯახთან ან პიროვნებასთან და ძალიან ადვილად გარდაიქმნება ეკონომიკურ კაპიტალად, შეიძლება იყოს დაგროვების ყველაზე ძვირფასი ფორმა საზოგადოებაში, სადაც არასპილოტიური კლიმატი (ყველაზე მნიშვნელოვანი სამუშაო, ხვწა და მოსავალი, კონცენტრირებულია ძალიან მოკლე დროში) და ტექნიკური საშუალებების არაადეკვატურობა (მოსავლის აღება ხდება ნამგლით) მოითხოვს კომუნალურ შრომას. უნდა დავინახოთ ამ

ყველაფერში შრომის ყიდვის ფარული ფორმა ან რობოტული შრომის ფარული ფორმა? ექვგარეშეა, მაგრამ მხოლოდ იმ პირობით, რომ ანალიზი ერთად ეპყრობა იმას, რაც თანდაყოლილია ამ საკითხში, კერძოდ, პრაქტიკის ორმაგი ჭეშმარიტება, რომელიც არსებითად ორაზროვანი და ნახევრად სიმართლეა, რომლებიც ხაფანგში არიან თვითმოტყუებით, გულუბრყვილო დუალისტური შეხედულებით პრაქტიკასა და იდეოლოგიებს შორის კავშირების შესახებ, "მშობლიურ" ეკონომიკასა და ეკონომიკის "მშობლიურ" სურათებს შორის. მომსახურების ამ ჩამორთმევის მთელი სიმართლე განისაზღვრება იმით, რომ ის შეიძლება მოხდეს მხოლოდ კალახას შრომის (thiwizi) საფარქვეშ, რაც ნებაყოფლობითი დახმარებაა, რომელიც ასევე რობოტია, ნებაყოფლობითი რობოტი და იძულებითი დახმარება და იმით, რომ ეს გულისხმობს, თუ ჩვენ შეგვიძლია გამოვიყენოთ გეომეტრიული ანალოგია, ორი თანმიმდევრული 180 გრადუსიანი მონაცვლეობა, რომელიც საბოლოოდ უბრუნდება საწყის მდგომარეობას: ე.ი. ე.ი. იგი გულისხმობს მატერიალური კაპიტალის სიმბოლურ კაპიტალად გარდაქმნას, რომელიც შეიძლება კვლავ გარდაიქმნას მატერიალურ კაპიტალად (. ..). ამასთან, კაპიტალის ორი ტიპი იმდენად განუყოფლად არის დაკავშირებული, რომ პატივცემული მოკავშირეების არსებობა (როგორც მატერიალური და სიმბოლური ძალაუფლების ჩვენება) შეიძლება იყოს მატერიალური სარგებელი ეკონომიკაში, რომელიც დაფუძნებულია კეთილსინდისიერად, სადაც უნაკლო რეპუტაცია საუკეთესოა, თუ არა ერთადერთი, ეკონომიკური გარანტია. გასაგებია, რომ დიდ ოჯახებს არ გამოტოვოთ შესაძლებლობა (აქედან გამომდინარე, მათი უპირატესობა "შორეული" ქორწინებებისა და გარდაუვალი გვერდისთვის) შექმნან გარემო მათი სიმბოლური კაპიტალის სანახაობრივი ჩვენებისთვის (რომელთაგან "ostentatious მოხმარება" მხოლოდ ერთია, თუმცა ძალიან თვალშისაცემი, ფორმა). ამ მიზნით ემსახურება ნათესავებისა და "შემნახველების" მსვლელობას, რომლებიც პილიგრიმის გამგზავრებას ან დაბრუნებას უფრო საზეიმოდ აქცევენ; ამ მიზნით ემსახურება საპატარძლო ესკორტს, რომლის ღირებულება იზომება "ქვემეხების" რაოდენობით და პატარძლისა და პატარძლის საპატივცემულოდ ცეცხლსასროლი იარაღის სროლის სიხშირით; ამას ემსახურება საჩუქრები, რომლებიც აძლიერებენ გამცემის პრესტიჟს (მაგალითად, საქორწილო ცერემონიაზე განაწილებული ცხვარი) და მოწვეები და გარანტიები, რომლებიც შეიძლება მობილიზებული იყოს ნებისმიერ შემთხვევაში და მზად არიან სადმე წავიდნენ, იქნება ეს ბაზრის ან სავაჭრო გარიგების ალბათობის ჩვენება, ან კლანის პრესტიჟის გაძლიერება და ხელშეკრულების დადება უფრო საზეიმოდ. თუ ჩვენ ვიცით, რომ სიმბოლური კაპიტალი არის სესხი, მაგრამ სიტყვის ყველაზე ზოგადი გაგებით, ერთგვარი წინსვლა, რომელიც ჯგუფის მიერ შეიძლება მხოლოდ მათ, ვინც გთავაზობთ მისთვის ყველაზე მატერიალურ და სიმბოლურ გირაოს, ცხადი ხდება, რომ სიმბოლური კაპიტალის დაგროვება (რაც ყოველთვის ეკონომიკურად ძალიან ძვირია) არის ერთ-ერთი მექანიზმი, რომლითაც კაპიტალი იზიდავს კაპიტალს (ალბათ საყოველთაოდ), შედეგად, რის შედეგადაც (.....) მაგალითად, ერთი ყიდულობს რამდენიმე ახალ პირუტყვს მოსავლის შემდეგ, რათა მათ ბეჭდვითი ვარაუდით, რომ მოსავალი იყო უხვი - და შემდეგ, საკვების ნაკლებობის გამო, შემოდგომაზე ხვნამდე, როდესაც მათ რეალურად დასჭირდებათ. ეს ყველაფერი ეკონომიკურად არასენსიკური ჩანს მხოლოდ მაშინ, როდესაც ადამიანი დაივიწყებს სარგებელს (მატერიალურ და სიმბოლურს), რომ ასეთი მოგება, მაშინაც კი, თუ ფიქტიური და "fattening", შეუძლია ოჯახის სიმბოლურ დედაქალაქში, იმ მომენტში, ზაფხულის ბოლოს, როდესაც ქორწინება კონტრაქტი ხდება. ეს ბლევის სტრატეგია საკმაოდ რაციონალურია, რადგან ქორწინება გთავაზობთ ეკონომიკური ბრუნვის შესაძლებლობას (სიტყვის ფართო გაგებით), რომელთაგან, თუ მხოლოდ მატერიალურ საქონელს მივიჩნევთ, ჩვენ შეგვიძლია ჩამოვაცალიბოთ მხოლოდ ძალიან არასრულყოფილი სურათი. ამ სტრატეგიის რაციონალურობის კიდევ ერთი ფაქტორია ის, რომ რაც უფრო დიდია ჯგუფის გამარჯვების შანსი, ან, გამოიყენოს გამოხატულება ფინანსების სამყაროდან, მით უფრო დიდია "რეპუტაციული კრედიტი", რომელსაც მას შეუძლია დაეყრდნოს, მით უფრო დიდია მისი მასალა და განსაკუთრებით მისი სიმბოლური სიმდიდრე. ეს დამსახურება დამოკიდებულია ჯგუფის უნარზე, პატივი სცეს მის პატივსაცემად და შეინარჩუნოს მისი პატივი. ეს არის განუყოფელი მთლიანობა, რომელშიც განუყოფლად არის დაკავშირებული საქონლის რაოდენობა და ხარისხი და იმ ადამიანების რაოდენობა და ხარისხი, რომლებსაც შეუძლიათ ამ საქონლის აღსრულება. საბოლოო ჯამში, ეს არის ეს კრედიტი, რომელიც საშუალებას აძლევს ხალხს, განსაკუთრებით ქორწინების გზით, შეიძინონ მაღალი პრესტიჟის ალიანსები, ე.ი. გაამდიდრონ თავი "იარაღის" "ხარისხში", ე.ი. მათ "არასასურველ პატივსაცემად" (ბურდიე 1978: 390-394).

ამ გრძელი ციტატებიდან შეიძლება განიხილებოდეს სიმბოლური კაპიტალის ორი განსხვავებული ფორმა. ერთი ფორმა არის საჩუქრის შემდეგ დონორთან შესრულებული დავალიანების დავალიანება. ამ მხრივ, სიმბოლურ კაპიტალს ძირითადად შეიძლება ეწოდოს ვალდებულების კაპიტალი. კიდევ ერთი ფორმა არის პრესტიჟი ან რეპუტაცია, რომელიც წარმოიქმნება საჩუქრის ან საჩუქრის მოხმარებიდან და ამ მხრივ სიმბოლურ დედაქალაქს ასევე შეიძლება ეწოდოს პრესტიჟის დედაქალაქი. ბურდიუ პრაქტიკულად იმეორებს ამ ანალიზს 1980 წლის ტომში, პრაქტიკული გრძნობა, "სიმბოლური კაპიტალის" სათაურით (იხ. ბურდიუ 1980: 212-221). გამეორების გარდა, ბურდიემ იმავე წლის სხვა კვლევაში "სოციალური კაპიტალის" კონცეფცია შემოიღო, რომელიც მან უფრო მკაცრად ჩამოაყალიბა, როგორც "ურთიერთობის კაპიტალი" ან, მისი ერთი ასპექტის ხაზგასასმელად, როგორც "ვალდებულების კაპიტალი". მოდით შევხედოთ ამ ნაშრომის უფრო ხანგრძლივ ციტატას:

"სოციალური კაპიტალი არის რეალური ან პოტენციური რესურსების ერთობლიობა, რომელიც დაკავშირებულია ურთიერთობების მტკიცე ქსელში, რომელიც მეტ-ნაკლებად ინსტიტუციონალიზებულია ურთიერთგაცნობისა და აღიარების საფუძველზე. ან, სხვა გზით რომ ვთქვათ, ინსტიტუციონალიზაცია ემყარება ჯგუფში წევრობას, რომელიც, როგორც მოქმედების ერთეული, არა მხოლოდ საერთო მახასიათებლებით არის დაჯილდოებული (...), არამედ დაკავშირებულია გამძლე და სასარგებლო კავშირებით. ეს კავშირები არ შეიძლება შემცირდეს ობიექტურ ურთიერთობებზე, რომლებიც გამოწვეულია ფიზიკური (გეოგრაფიული) სივრცეში სიახლოვით და არც სოციალურ და ეკონომიკურ განზომილებაში სიახლოვის შედეგად მიღებულ ურთიერთობებზე, რადგან ისინი ემყარება მატერიალური და სიმბოლური ხასიათის განუყოფელ გაცვლას, რომლის შექმნა და უწყვეტობა გულისხმობს ამ ტიპის სიახლოვის აღიარებას. ამრიგად, სოციალური კაპიტალის ოდენობა, რომელსაც მსახიობი ფლობს, დამოკიდებულია იმ ურთიერთობების ქსელის მოცულობაზე, რომელსაც მსახიობს შეუძლია ეფექტურად მოახდინოს მობილიზება, ასევე ეკონომიკური, კულტურული ან სიმბოლური კაპიტალის ოდენობა, რომელსაც ფლობს ის, ვისთანაც ის ასოცირდება. სოციალური კაპიტალი არასოდეს არის სრულიად დამოუკიდებელი იმ ფაქტისგან, რომ ურთიერთაღიარება უკვე გულისხმობს მინიმალური ობიექტური (სოციალური) ჰომოგენურობის აღიარებას, რომელსაც აქვს მულტიპლიკატორული გავლენა არსებულ კაპიტალზე. ჯგუფის კუთვნილებით მიღებული მოგება ამ ჯგუფის სოლიდარობის საფუძველია. ეს არ ნიშნავს იმას, რომ ისინი შეგნებულად უნდა ეძებონ, როგორც ასეთი, თუნდაც ისეთი ჯგუფების შემთხვევაში, როგორცაა შერჩევითი კლუბები, რომლებიც აშკარად შექმნილია სოციალური კაპიტალის კონცენტრირებისთვის და სრულად ისარგებლებენ იმ შედეგებით, რომლებიც დარიცხულია ასეთი ჯგუფების კუთვნილებიდან. ეს მიღწევები შეიძლება იყოს მატერიალური, მაგალითად, სასარგებლო ურთიერთობებით გათვალისწინებული ნებისმიერი სარგებელი, ან სიმბოლური, მაგალითად, იშვიათი და პრესტიჟული ჯგუფის კუთვნილება.

ურთიერთობების ქსელის არსებობა ბუნებრივად არ არის მოცემული და არც ის სოციალურად არის შექმნილი ერთხელ და სამუდამოდ ზოგიერთი სოციალური ინსტიტუტის მოქმედებით (...), არამედ შექმნისა და შენარჩუნების მუშაობით, რომელიც აუცილებელია გამძლე და სასარგებლო ურთიერთობების შექმნისა და უწყვეტი რეპროდუქციისთვის, რომელსაც შეუძლია მატერიალური და სიმბოლური მიღწევების წარმოება. სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ, ურთიერთობის ქსელი არის შეგნებული და არაცნობიერი სოციალური ინვესტიციების სტრატეგიის პროდუქტი, სტრატეგიები, რომლებიც მიზნად ისახავს ურთიერთობების შექმნას და შენარჩუნებას, რომლებიც უშუალო სოციალური კომუნალურია.... ანუ, ისინი მიზნად ისახავს კონტინგენტური და თვითნებური ურთიერთობების გარდაქმნას, როგორცაა სამეზობლო, სამუშაო ან ნათესაური ურთიერთობები, საჭირო და შეგნებულ ურთიერთობებში, რაც იწვევს სუბიექტურ გრძნობებთან დაკავშირებული ვალდებულებების გაჩენას (აღიარების, პატივისცემის, მეგობრობის და ა.შ.) ან ინსტიტუციური გარანტიები (უფლებები). ეს ყველაფერი ხდება გაცვლის ალქიმიის საშუალებით (სიტყვები, საჩუქრები და ქალები), რაც გულისხმობს და მუდმივად ამცირებს ურთიერთგაცვლისა და

ადიარებებს. გაცვლა გარდაქმნის ადიარების ნიშნებად გაცვლილ ნივთებს და ჯგუფის კუთვნილების ურთიერთადიარებისა და დადასტურების გზით ... ჯგუფი მუდმივად ხელახლა იქმნება და ამავე დროს შედგენილია ჯგუფის საზღვრები, ანუ საზღვრები, რომელთა მიღმა აღარ არის ადგილი ბიზნესის, მაგიდის საუბრის, ქორწინების და ა.შ. გაცვლისთვის. ამრიგად, ჯგუფის თითოეული წევრი ასევე მოქმედებს როგორც ჯგუფის ეფექტების მეურვე: ჯგუფში შესვლის კრიტერიუმების განმარტება არის თითოეული ახალი მონაწილის განხილვის საგანი და ამან შეიძლება შეცვალოს ჯგუფი ლეგიტიმური გაცვლის შედეგების შეცვლით ნებისმიერი სახის დაქვემდებარებული კონტაქტის საშუალებით. აქედან გამომდინარე, სოციალური კაპიტალის რეპროდუქცია დავალიანებაა ყველა იმ დაწესებულების მიმართ, რომლებიც ცდილობენ მხარი შეუწყონ ლეგიტიმურ გაცვლას არალეგიტიმური ადამიანების გამოკლებით შემთხვევების შექმნით (კრუიზები, ნადირობა, წვეულებები, მიღებები), ადგილები (ელეგანტური უბნები, ელიტარული სკოლები, კლუბები და ა.შ.)) და პრაქტიკა (ელეგანტური სპორტი, სამაგიდო თამაშები, კულტურული ცერემონიები და ა.შ.) ინდივიდების შეკრებით - თუმცა, რა თქმა უნდა, სპონტანურად შერჩეული მონაწილეები- რომლებსაც აქვთ რაც შეიძლება ერთგვაროვანი აზრი ჯგუფის ცხოვრების წესისა და არსებობის შესახებ. მეორეს მხრივ, სოციალური კაპიტალის რეპროდუქცია ასევე განპირობებულია აღორძინების მუშაობით, უწყვეტი გაცვლის სერიით, რომელიც მუდმივად ქმნის ახალ ადიარებას და რომელიც, კონკრეტული კომპეტენციის გარდა (ეს გულისხმობს გენეალოგიური ურთიერთობების, რეალური ურთიერთობებისა და მათი ექსპლუატაციის ცოდნას), გულისხმობს დროისა და ენერჯის უწყვეტ ინვესტიციას, რაც თავის მხრივ გულისხმობს ეკონომიკური კაპიტალის არსებობას. რაც უფრო დიდია სოციალური კაპიტალის მნიშვნელობა [მოცემულ საზოგადოებაში], მით უფრო დიდია შრომის ანაზღაურება, რომელიც ჩართულია მის დაგროვებასა და შენარჩუნებაში. საზღვარი წარმოდგენილია მემკვიდრეობით მიღებული სოციალური კაპიტალის მფლობელებით (მემკვიდრეობა სიმბოლოა დიდი სახელით), რომელსაც თავად არ უნდა შექმნას საკუთარი ნაცნობობა და რომლებიც ცნობილია ადამიანების უმეტესობის მიერ" (ბურდიე: *Le capital sociale*. A.R.S.S. 1980 No. 31. 2-3 გვ.).

ბურდიეს ეს იდეები ჩამოყალიბდა მრავალი წლის განმავლობაში მისი ანალიზის გადახედვისას, ასე რომ, თუ გვინდა საბოლოო შედეგის შეკვეთა, ჩვენ შეგვიძლია მივიღოთ შემდეგი სურათი მისგან. სოციალური კაპიტალის კონცეფციის თანახმად, ჩვენ შეგვიძლია გავიგოთ, ერთი მხრივ, ურთიერთობის კაპიტალი, ანუ კაპიტალი, რომელიც უბრალოდ იწვევს სხვა ადამიანებთან მუდმივ კონტაქტს, მაგრამ რომლის დროსაც ნებისმიერი ვალდებულება ზრდის საკუთარ კაპიტალს (ე.ი. მოქმედების შესაძლებლობები ზოგჯერ "რადაცის მოთხოვნით სასარგებლოდ"). მეორეს მხრივ, სიმბოლური კაპიტალი შეიძლება გავიგოთ პრესტიჟის კაპიტალის თვალსაზრისით, თუ ის უნდა გამოირჩეოდეს სოციალური კაპიტალის კონცეპტუალური მასშტაბისგან.

ახლა უფრო ახლოს გავეცნოთ კულტურული კაპიტალის კონცეფციას და რა წვლილი შეაქვს ზემოთ აღნიშნულ ორ ტიპის კაპიტალში:

"კულტურული კაპიტალის იდეა პირველად გაჩნდა, როგორც შეუცვლელი ჰიპოთეზა, რათა აეხსნა უთანასწორობა სკოლის შესრულებაში, რომელიც დაფიქსირდა სხვადასხვა სოციალური კლასის ბავშვებში კარგი შედეგების თვალსაზრისით. ანუ, კონკრეტული მიღწევები, რომლებიც სხვადასხვა კლასის ბავშვებს და თითოეული კლასის სხვადასხვა პროპორციას შეუძლიათ გააკეთონ სკოლის ბაზარზე კულტურული კაპიტალის განაწილების გზით სხვადასხვა კლასებსა და ამ კლასების სხვადასხვა პროპორციებს შორის.

კულტურულ კაპიტალს შეუძლია მიიღოს სამი ფორმა: 1) გაერთიანებულ სახელმწიფოში, ე.ი. ინდივიდის მუდმივი განწყობის სახით; 2) ობიექტურ მდგომარეობაში, ანუ კულტურული საქონლის, წიგნების, ლექსიკონების, ხელსაწყოების, აპარატების სახით, რომლებიც აცნობიერებენ თეორიების ან თეორიების თეორიის ან კრიტიკის ანბეჭდვას; 3) დაბოლოს, ინსტიტუციონალიზებულ მდგომარეობაში, ე.ი. ობიექტურობის სახით, რომელიც ფუნქციონირებს

ისე, თითქოს ობიექტში ჩავარდა - როგორც სამეცნიერო სათაურების შემთხვევაში - და ითვლება, რომ უზრუნველყოფს თავდაპირველი მიღწევის ქონების გარანტიას მთლიანად მომავალში.

კულტურული კაპიტალის თვისებების უმრავლესობა შეიძლება გამომდინარეობდეს იქიდან, რომ ისინი დაკავშირებულია მათ ელემენტარულ მდგომარეობაში სხეულებთან და სავარაუდო გაერთიანებასთან. კულტურული კაპიტალის დაგროვება მოითხოვს გაერთიანებას, რაც, რადგან ის გულისხმობს იმპლანტაციის მუშაობას გამეორებისა და ასიმილაციის გზით, მოითხოვს დროს, დროს, რომელიც პირადად უნდა ჩადოს ინვესტორმა (ეს არ შეიძლება გაკეთდეს სასტიკად)... კულტურული კაპიტალი არის შექმნილი სიკეთე, რომელიც გახდა "ადამიანის" განუყოფელი ნაწილი, ჰაბიტუსის ნაწილი (...).

დაუყოვნებლივ შეიძლება დაინახოს, რომ კულტურული კაპიტალის შემენისთვის საჭირო დროის შუამავლობით, ეკონომიკური და კულტურული კაპიტალის კონკრეტული კავშირი დგინდება. სინამდვილეში, თითოეული ოჯახის საკუთრებაში არსებული კულტურული კაპიტალის განსხვავებები გამოწვეულია, პირველ რიგში, ადრეული მომწიფებით, რომელიც ხელსაყრელია თითოეული ადამიანის ბიოლოგიურად ხელმისაწვდომი დროის გამოყენებისთვის მაქსიმალური კულტურული კაპიტალის ათვისებისთვის, შემდეგ კი იმ შესაძლებლობებით, რომელიც განსაზღვრავს კულტურული მოთხოვნების დაკმაყოფილებას... უფრო მეტიც, და პარალელურად, დრო, როდესაც ინდივიდს შეუძლია დაუთმოს კულტურული საქონლის შექმნა, დამოკიდებულია იმაზე, თუ რა დრო შეუძლია ოჯახს მისცეს, როგორც თავისუფალი დრო, ანუ მას შეუძლია გაათავისუფლოს ისინი ეკონომიკური საჭიროებებისგან ამ დროისთვის, რაც ამ ტიპის დაგროვების პირველი პირობაა (...).

კულტურულ კაპიტალს თავისი ობიექტური ფორმით აქვს გარკვეული მახასიათებლები, რომელთა განსაზღვრა სხვაგვარად შეუძლებელია, ვიდრე მისი კულტურული კაპიტალის შედარება მისი გაერთიანებული ფორმით. კულტურული კაპიტალი ობიექტურია მატერიალურ კონტეინერებში, როგორცაა დოკუმენტები, ნახატები, ქანდაკებები და ა.შ., გადაეცემა მის მატერიალურობაში. მაგალითად, ნახატების კოლექცია ისეთივე გადასაცემია... როგორც ეკონომიკური კაპიტალი. ამასთან, ის, რაც ამ გზით არის გადაცემული, არის ქონება იურიდიული გაგებით და არა (ან არა აუცილებლად) რა არის მისი ფაქტობრივი შემენის პირობა. ანუ, იმ საშუალებების ფლობა, რომლებიც შესაძლებელს ხდის ნახატის მოხმარებას ან აპარატის გამოყენებას, რაც ამ ფორმით სხვა არაფერია, თუ არა გაერთიანებული კაპიტალი, და ეს ყველაფერი ექვემდებარება გადაცემის იმავე კანონებს (...).

კულტურული კაპიტალის გადაკეთება სათაურების სახით არის გარკვეული მახასიათებლების განეიტრალების საშუალება და რადგან ის შეიცავს პიროვნებას, მას აქვს იგივე ბიოლოგიური ლიმიტები, როგორც ადამიანი, რომელიც მას ატარებს. მფლობელის კულტურული კომპეტენციის დიპლომის მიცემით და, შესაბამისად, ჩვეულებრივ აღიარებული და იურიდიულად გარანტირებული ღირებულებით, სკოლის ხარისხის დასახელებამ, სოციალურმა აღქმამ შექმნა კულტურული კაპიტალის ფორმა, რომელიც მფლობელს აძლევს გარკვეულ ავტონომიას იმ კულტურულ კაპიტალთან მიმართებაში, რომელსაც იგი ფლობს მოცემულ მომენტში. სკოლის ხარისხის ინსტიტუციონალიზაციის ტიტული კულტურული კაპიტალის კოლექტიური მაგიის საშუალებით, ისევე, როგორც მერლეო-პონტის თანახმად, ცოცხალი ინსტიტუციონალიზაცია საკუთარი სიკვდილის მეშვეობით გლოვის რიტუალები. გაითვალისწინეთ კონკურენტული გამოკვლევები, რომლებიც შესრულებაში უსასრულო განსხვავებების მასშტაბით ქმნის მუდმივ და სასტიკ დისტანციებს "ყველა ან არაფრის" პრინციპის შესაბამისად, პირველი უარყოფისგან ბოლო აღიარების განცალკევებით და იურიდიულად აღიარებულ და გარანტირებულ კომპეტენციასა და ინდივიდუალურ კულტურულ კაპიტალს შორის არსებითი განსხვავების ინსტიტუციონალიზაციის გზით, ეს უკანასკნელი მუდმივად უნდა აჩვენოს მის მფლობელს" (ბურდიე: Le კაპიტალის სოციალი. A.R.S.S. 1980 n. 31. 2-3 გვ.).

ბურდიე, როგორც ჩანს, ამ ტიპის კაპიტალს იყენებს მხოლოდ ინტელექტუალური საქონლის გაგებით - გარდა "მატერიალური საქონლისა". მხოლოდ კულტურული კაპიტალი მისი ინსტიტუციონალიზებული ფორმით - სკოლის სერტიფიკატები, აკადემიური წოდებები და ა.შ. - იზრდება განზოგადებულ დონეზე, რომლის დროსაც იქმნება სიმბოლური კაპიტალი და

სოციალური კაპიტალი. და ამ დონეზე იგი ასევე გაგებულია, როგორც ერთგვარი სიმბოლური კაპიტალი (პრესტიჟის კაპიტალი), რადგან ნებისმიერ სოციალურ სფეროში გარკვეული სათაურები ანიჭებს პრესტიჟს და, შესაბამისად, მოქმედების უფრო მაღალ შესაძლებლობებს

4. ბურდიეს კაპიტალის ანალიზის კრიტიკა

კრიტიკა უნდა დაიწყოს შედარებით. არსებობს გასაოცარი თეორიული პარალელიზმი ბურდიეს სიმბოლური კაპიტალის ანალიზსა და პარსონსის მიერ გაცვლის სიმბოლური საშუალო ანალიზს შორის, ყოველ შემთხვევაში, საწყისი წერტილების თვალსაზრისით. ორივე იწყება ფულიდან, მაგრამ მიუხედავად იმისა, რომ პარსონები იწყება ფულის ბუნებიდან, როგორც გაცვლის საშუალება და ავითარებს საქმიანობის გაცვლის საშუალებების თეორიას სხვადასხვა ფუნქციურ სოციალურ ქვესისტემებში და შორის, ბურდიე იწყება ფულიდან, როგორც კაპიტალი, რომელიც ქმნის ადამიანებსა და მათ ჯგუფებს შორის ექსპლუატაციის, დაქვემდებარებისა და დომინირების ურთიერთობებს - საზოგადოების კონცეფციის შესაბამისად, როგორც ჯგუფების ერთობლიობა, სტრატა, ადამიანების კლასები ერთმანეთს ეჯიბრებიან სხვადასხვა უპირატესობისთვის. თუმცა, ბურდიეს ეს სოციალური თეორიული პერსპექტივა შეიძლება ცალმხრივად ჩაითვალოს. ამის გასაგებად, ჩვენ უნდა შევხედოთ, თუ როგორ მუშაობს ბაზარი.

ბაზრის მონაწილეები ფუნდამენტურად ეძებენ უპირატესობებს და ამიტომ საბაზრო საქმიანობა შეიძლება შეფასდეს, როგორც მონაწილეთა მიერ უპირატესობის დევნა, ან როგორც იმ ადამიანთა ჯგუფების გაჩენა, რომლებიც მეტ-ნაკლებად მუდმივად დაუცველები არიან ან უპირატესობას ანიჭებენ ბაზრის მუშაობას. თუმცა, კიდევ ერთი გადმოსახედიდან, ბაზარი ასევე შეიძლება ჩაითვალოს, როგორც მოქმედების ორმხრივი სფეროს შეუცვლელი კოორდინაციის მექანიზმი, რომელიც, მოქმედებების ბიფურაციის გარკვეულ დონეზე, მათი ერთდროულად კოორდინაციისა და სტიმულირების ერთადერთი გზაა. ბაზრის ალტერნატივა შეიძლება იყოს საჯარო მმართველობა და დაფინანსება, რაც, თუმცა, სირთულის გარკვეულ დონეზე, აღარ არის ისეთი მოქნილი, როგორც ბაზრის ადმინისტრაცია. ამრიგად, იგივე ფენომენის თიმიზაცია შეიძლება შედგებოდეს მისი აღწერისას, როგორც უპირატესობისთვის მებრძოლი ადამიანების ჯგუფების რელიეფი, ხოლო უფრო ნეიტრალური მიდგომა, რომელიც აქედან გადის და ეყრდნობა ფუნქციურ იმპერატივებს, ასევე ავლენს რეალისტურ ასპექტებს. იდეალურია სოციალური თეორიული ანალიზი, რომელსაც შეუძლია ორივე თიმატიზაციის გამოყენება ერთად და ჩვენ გავაანალიზოთ ამის გაკეთების შესაძლებლობა ამ მოცულობის პირველ ნაწილებში (იხ. თავი V).

იმის გათვალისწინებით, რაც ითქვა, ვნახოთ, თუ როგორ არის სოციალური (ურთიერთობის) კაპიტალი და სიმბოლური (ავტორიტეტული) კაპიტალი სოციალურ თეორიაში, რომელიც თანაბრად ფოკუსირებულია საზოგადოების ორივე სტრუქტურაზე, ე.ი. ადამიანების ჯგუფებსა და სტრუქტურებს შორის

განაწილება ფუნქციონალური მოთხოვნების შესაბამისად ორგანიზებულ სფეროებსა და მექანიზმებს შორის.

სოციალური (ურთიერთობის) კაპიტალი განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია იმ საზოგადოებებში, სადაც ნეიტრალური მოქმედების ურთიერთობები მხოლოდ ზედაპირულად არის განვითარებული და სადაც უპიროვნო იძულებითი მექანიზმები ძნელად ვითარდება. ეს ასეა იმ ქვეყნებში, სადაც საზოგადოების ფართო სახელმწიფო კონტროლის მქონე ქვეყნებში, სადაც სახელმწიფო იერარქიაში გარკვეული პოზიციების მქონე პირთა პიროვნული ძალა შეიძლება დიდ გავლენას ახდენდეს ხალხის მოქმედების უნარზე. ანალოგიურად, იქ, სადაც საზოგადოება (ან მისი ნაწილი) არ არის ორგანიზებული სახელმწიფო იერარქიის მიერ, მაგრამ შეიძლება კონტროლირებადი იყოს მონოპოლიური მსგავსი ორგანიზაციის მიერ, სახელმწიფო იერარქიის ფარგლებში აქტორების ძალას შეიძლება ჰქონდეს ძლიერი გავლენა. ისევ და ისევ, სექტორის შიგნით აქტორების შესაძლებლობები დამოკიდებულია ზუსტად იდენტიფიცირებულ პირებზე, რათა მათი მოპოვება ცენტრალური საკითხია. ასეთ სიტუაციებში, ურთიერთობისა და ვალდებულების კაპიტალის როლი მართლაც უზარმაზარი ხდება და ინდივიდის (ან ინდივიდების ჯგუფის) პოზიცია განისაზღვრება არა მხოლოდ იმ ეკონომიკური რესურსებით, რომელსაც იგი ფლობს, არამედ საკმაოდ დამოუკიდებლად, პირადი კავშირებით (ან ვალდებულებებით), რომელსაც მას შეუძლია მოხილიზება მოახდინოს ადამიანების ფართო სპექტრთან მნიშვნელოვან საზოგადოებრივ ან სხვა მნიშვნელოვან ორგანიზაციულ პოზიციებზე. ეს უკანასკნელი შეიძლება ჩაითვალოს ასეთი პირის (ან პირთა ჯგუფის) სოციალურ კაპიტალად მის ეკონომიკურ რესურსებთან ერთად. ამასთან, იმ საზოგადოებებში, სადაც ბაზარი აწყობს მრავალფეროვან სფეროებს და უამრავ კონკურენტ ორგანიზაციას იბრძვიან თავიანთი მომსახურებისთვის - მარცხნიან მათ, ვინც არ ყიდულობს მათ მომსახურებას - ბაზრის იძულებითი მექანიზმები და რეკლამის, ბრენდებისა და ბრენდის იერარქიების უპიროვნო მექანიზმები, პირველ რიგში, მყიდველზე ორიენტირებას. აქ, ურთიერთობის კაპიტალის როლს მხოლოდ მეორეხარისხოვანი როლი შეუძლია. ბურდიუს ქვეყანა, საფრანგეთი, თანამედროვე მსოფლიოში სახელმწიფო იერარქიის მიერ სოციალური ორგანიზაციის ერთ-ერთი უკიდურესი ბოძია, ისევე როგორც აღმოსავლეთ ევროპის ყოფილი სოციალისტური ქვეყნები და აქ ამ ტიპის კაპიტალს უდიდესი მნიშვნელობა აქვს. ბურდიუს მგრძობელობა ამრიგად გასაგებია, მაგრამ ამ ტიპის კაპიტალის მიღება ადვილად არ შეიძლება იქნას მიღებული, როგორც თანამედროვე სამყაროს ზოგადი მახასიათებელი. სოციალური ურთიერთობის კაპიტალის როლი შეიძლება იყოს მხოლოდ მეორეხარისხოვანი კოგნიტური ბაზრის სტრუქტურებისა და მათ მიერ უზრუნველყოფენ უპიროვნო შეზღუდვებს.

რაც შეეხება სხვა სახის კაპიტალს, სიმბოლურ (პრესტიჟის) დედაქალაქს? როგორც ჩანს, ავტორიტეტული კაპიტალი, განსხვავებით ურთიერთობის კაპიტალისგან, უნდა შეეძლოს ფუნქციონირება იმ საზოგადოებებში, სადაც უპიროვნო იძულების მექანიზმები ჭარბობს და ქმნის საქმიანობის მაღალეფექტურ, კომპლექსურ სფეროებს. ჩვენ შეგვიძლია გამოვიყენოთ ავტორიტეტული კაპიტალი თითქმის უცვლელი პარსონის გაცვლის საშუალებების თეორიაზე, ყოველ შემთხვევაში, ამ უკანასკნელ ფორმაში, როგორც 1960-იანი წლების ბოლოს ნიკლას ლუჰმანის მიერ მოწინავე. ლუჰმანმა გაანალიზა სამეცნიერო რეპუტაცია, როგორც

ინდივიდუალური სამეცნიერო მიღწევებისგან განზოგადებული გაცვლის საშუალება, რომლის გარეშეც რთული მეცნიერების ფუნქციონირება წარმოუდგენელი იქნებოდა. სამეცნიერო რეპუტაციის რეიტინგი აუცილებელია მრავალი უნივერსიტეტის, ინსტიტუტის, სამეცნიერო ჟურნალების, სამეცნიერო სტატიების, წიგნების და ა.შ. ორიენტაციისა და შეფასებისთვის. ეკონომიკის მსგავსად ფულის გარეშე, მეცნიერება დაიშლებოდა საიმედო რეპუტაციის რეიტინგის გარეშე (შდრ. ლუმანი 1971: 232-252). იგივე იდეა ლუმანის წინაშე გამოჩნდა 1965 წელს მეცნიერების ამერიკელი სოციოლოგის უორენ ო. ჰაგსტრომის (Hagstrom 1965) წიგნში. მისი ინიციატივების გაფართოებით, შეგვიძლია ვთქვათ, რომ რეპუტაციის რეიტინგი ერთსა და იმავე როლს ასრულებს ხელოვნებაში და ყველა ინტელექტუალურ სფეროში. ჩვენ შეგვიძლია ვისაუბროთ, მაგალითად, რეპუტაციაზე, როგორც ჟურნალისტი, იურისტი, პოლიტიკოსი და ა.შ., რომელიც მეტ-ნაკლებად აშენდა კონკურენტულ ურთიერთობებში მიღწევების ყოფილი შეფასების გზით და ეს რეიტინგები აუცილებელია თითოეული სფეროს სწრაფი მიმოხილვისთვის, არამედ მათთვის, ვინც მათ ისწრაფვის უფრო მაღალ მიღწევებზე თითოეულ ქვესისტემაში (სფეროში). ბურდიეს სიმბოლური კაპიტალის ცნება, თუ ჩვენ გვესმის ეს ავტორიტეტული კაპიტალის შინაარსის თვალსაზრისით, განწმენდით, შეიძლება გავიგოთ, როგორც პარსონს-ლუმანის გაცვლის საშუალება. აქცენტის სხვაობით, რა თქმა უნდა, რომ ბურდიუ სიმბოლურ კაპიტალს ხედავს, როგორც ადამიანებისა და ადამიანთა ჯგუფების ბრძოლის ობიექტს უპირატესობებისთვის და განსაზღვრავს ადამიანების დაქვემდებარებულ და უმაღლეს ჯგუფებს "სოციალურ სფეროში" ამ კაპიტალის სხვადასხვა წილის მიხედვით. მიუხედავად იმისა, რომ ველის საერთო ფუნქციონირება არის კონკრეტული ტიპის სიმბოლური კაპიტალის უფრო და უფრო მეტი შემენის სურვილის შედეგი, რეპუტაციის რეიტინგში გამოხატული გაცვლის სიმბოლური საშუალება ჩამოყალიბებულია, როგორც სხვა თეორიის გაცვლის ნეიტრალური საშუალება.

ორ თეორიას შორის ძირითადი განსხვავება ასევე მდგომარეობს თითოეული ტიპის კაპიტალის ან გაცვლის საშუალო გაცვლის ანალიზში. ფრანგულ საზოგადოებაში, რომელშიც შეიქმნა ბურდიეს ანალიზი, საზოგადოების ცენტრალიზებული სახელმწიფო ორგანიზაცია, მაგალითად აკადემიაში, შექმნა "აკადემიური ბარონები" სადოქტორო კომიტეტებისა და სხვა მიმღებთა ორგანოების წევრებს შორის და ორგანიზება გაუწია ყველა სოციალურ სფეროს სახელმწიფო ცენტრებთან ახლოს. აქ, აკადემიური და ა.შ. კაპიტალი უფრო ნაკლებად ემყარება დამსახურებას, ვიდრე ორგანიზაციული იერარქიის მოლოდინების ერთგულებას, ხოლო ყველა სახის პრესტიჟის კაპიტალის ფლობა შეიძლება გაძლიერდეს ურთიერთობის კაპიტალით. ასეთ სიტუაციაში, ნებისმიერი ტიპის კაპიტალის გადაცემა მარტივია. მაგალითად, "სამეცნიერო ბარონის" პოზიცია შეიძლება გარდაიქმნას მნიშვნელოვან ეკონომიკურ სარგებელად, ან პირიქით, რადგან ასეთ ქვეყნებში სამეცნიერო პოზიცია ნამდვილად არ არის დაფუძნებული რეალურ მიღწევებზე, დიდი რაოდენობით ეკონომიკური კაპიტალის მფლობელს ასევე შეუძლია სწრაფად გადავიდეს სამეცნიერო კიბეზე, თუ ის გრძნობს, რომ ეს მნიშვნელოვანია რაიმე მიზეზით. მაგრამ ასევე ადვილია გადაადგილება სხვა სახის კაპიტალს შორის. მეორეს მხრივ, თუ ჩვენ ვიწყებთ

გერმანული კონტექსტიდან და არა ფრანგულ კონტექსტს, სადაც გაჩნდა ფუნქციური ტერიტორიების უფრო მკაფიო გამიჯვნა, სხვადასხვა ტიპის რეპუტაცია ადვილად არ იცვლება. მაგალითად, მაღალი სამეცნიერო რეპუტაციის მქონე პირს, მიუხედავად ყველა სამეცნიერო აღიარებისა, არ შეიძლება ჰქონდეს მაღალი პოლიტიკური კარიერა, თუ მას არ აქვს პოლიტიკური უნარების მაღალი დონე. ანალოგიურად, მაღალი ეკონომიკური კაპიტალის მქონე პირს ეკრძალება მეცნიერებაში ან ხელოვნებაში კარიერა მკაცრი შიდა შეფასების მექანიზმებით და მას არ შეუძლია ადვილად გადააქციოს თავისი ეკონომიკური კაპიტალი "ლიტერატურულ კაპიტალად" ან "სამეცნიერო კაპიტალად" და ა.შ.

კიდევ ერთი პრობლემა ის არის, რომ მიუხედავად იმისა, რომ ბურდუე ანალიზებს თითოეული სფეროს სპეციფიკურ შიდა დედაქალაქებს და, ამის საფუძველზე, მათი დაქვემდებარების შიდა ურთიერთობები, ის თავის პერსპექტივას აშორებს დომინანტური კაპიტალისტური ჯგუფების ბრძოლას მთლიანად საზოგადოების დონეზე და, ამ საფუძველზე, დომინანტური კაპიტალისტური ჯგუფის დომინირების პოზიციის ანალიზისგან საზოგადოებაში, როგორც მთლიანობაში და მისი უწყვეტი გავლენა თითოეული სოციალური ფუნქციის ფუნქციონირებაზე ველი. ეს პერსპექტივა მის ნაშრომში მხოლოდ 1990-იანი წლების დასაწყისიდან გამოჩნდა, როდესაც მან დაიწყო დომინირების გლობალური წესრიგისა და გლობალური ფინანსური ოლიგარქიის მუდმივად მზარდი დომინირება საზოგადოების ადრინდელი სახელმწიფო ორგანიზაციის ნაცვლად, მაგრამ მანამდე მან იგი მხოლოდ თავის უშუალო პოლიტიკურ ნაწერებში შეიტანა და 2002 წლამდე სისტემატური თეორიული მუშაობის დრო არ ჰქონდა (მისი პოლიტიკური ნაშრომების კრებული გამოქვეყნდა 1990-იანი წლების ბოლოს ორ მცირე ტომში სახელწოდებით Contre-feux (ცეცხლის წინააღმდეგ)). თუმცა, საზოგადოებაში დომინანტური კაპიტალისტური ჯგუფის ერთიანი გავლენა, როგორც მთლიანობაში, სხვადასხვა სოციალურ სფეროებზე, მათ შორის არა მხოლოდ პოლიტიკაზე, არამედ მასმედიის სამყაროზე, მხატვრულ სფეროებზე, აკადემიურ-საუნივერსიტეტო სფეროზე, იურიდიულ-კონსტიტუციურ სფეროში და ა.შ., და ამ სფეროების ნაწილების გაერთიანება ძალაუფლების ერთ კონგლომერატთან არ ჩანს ბურდიეს ანალიზებში. სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ, ის თავის ნაშრომებში ანალიზებს იმ გზას, რომლითაც აკადემიურ-საუნივერსიტეტო ბარონების დომინირება გამართლებულია დაგროვილი სამეცნიერო კაპიტალით (ბარონების ყველაზე მნიშვნელოვანი დოქტორების სათაურები, ციტირების ინდექსები და ა.შ.) მაგალითის მისაცემად.) ახალგაზრდა სამეცნიერო თაობების შესახებ, რომლებსაც შეუძლიათ მხოლოდ წინსვლა ამ ბარონების ვასალური როლისა და დამორჩილების გათვალისწინებით, ის არ ანალიზებს, თუ როგორ იძენენ ბანკირების ინსტიტუტები და სხვა კაპიტალისტური ჯგუფები ძალაუფლების პოზიციას აკადემიურ-საუნივერსიტეტო სფეროში, სტიპენდიის საფუძველების, დაფინანსების სკამებისა და პროფესორების დამყარებით, რომელშიც, ყოველ შემთხვევაში, სოციალურ-სამეცნიერო სფეროებში, ისინი დანიშნავენ აკადემიკოსებს, რომლებიც ფლობენ მოსაზრებებს, რომლებიც შეესაბამება მათ პოლიტიკურ ინტერესებს, ისინი ხელს უწყობენ მათ მასმედიაში მილიონობით ადამიანის წინაშე, რომლებსაც ფლობენ, როგორც დამოუკიდებელი პროფესორები და ხელისუფლება, მათი ნამუშევრები ფართო აუდიტორიას

ანაწილებს გამომცემლობებისა და წიგნების დისტრიბუტორების მიერ, ხოლო საპირისპირო შემთხვევაში უნივერსიტეტის ლექტორი არ იღებს გრანტს, თუ ის მათ მიერ არ არის დაფინანსებული, ისინი არ გამოაქვეყნებენ მის ნამუშევრებს და თუ ის განსაკუთრებით მტრულ აზრს გამოთქვამს თავის წიგნებში, ის გამორიცხულია წიგნის სადისტრიბუციო ქსელებიდან, რომელსაც ისინი ფლობენ და იგივე ხდება ხელოვნებაში. ეს ყველაფერი ხელს უწყობს სახელმწიფოს პოლიტიკური ძალაუფლების განსაზღვრას საზოგადოებრივი ინტელექტუალური აზრის ჩამოყალიბების გზით. ბურდიუ მთელი ცხოვრების განმავლობაში დარჩა ასეთი ცნებებისგან, ისე, რომ ბურდიუს მიმდევრებს შეეძლოთ ისაუბრონ დომინირებასა და დაქვემდებარებაზე მისი ფართო მუშაობის საფუძველზე, მთლიანად საზოგადოების დონეზე დომინირების ინდივიდუალურ სტრუქტურაზე შეხების გარეშე. შემდეგ ბურდიუ ამ მიმართულებით მოძრაობს, განსაკუთრებით მასმედიისა და მედია დაზვერვის კრიტიკაში, მაგრამ ის აღარ ხდება მისი სისტემური თეორიის ნაწილი (იხ. აგრეთვე მისი მცირე მოცულობა *Sur la télévision*, გარდა მისი *Contre-feux*: Bourdieu 1996).

5. ფრანგზე "სახელმწიფოს კეთილშობილება

თანამედროვე საზოგადოებებში, ინდივიდებსა და ინდივიდებს შორის შესაძლებლობების უთანასწორობა მცირდება დაბადებისა და წარმოშობის განსხვავებების გამო. თითოეული ფუნქციური ტერიტორიის შიდა შეფასებამ შეიძლება ვინმეს მიანდოს, თუ მისი შესაძლებლობები და მათზე დაფუძნებული განათლება, სკოლის ტიტულებთან ერთად, მას ამის ღირსად აქცევს. ტალკოტ პარსონსი და, მის შემდეგ, ნიკლას ლუჰმანი, მოიხსენიებს ხალხის ჯგუფებს შორის ყოფილი გამყოფი კედლების დაშლას, როგორც "ჩართვას". პიერ ბურდიუ, რომელიც ფრანგულ საზოგადოებას უყურებს, ფიქრობს, რომ ეს სურათი ძალიან ოპტიმისტურია. მიუხედავად იმისა, რომ ამ საზოგადოებაშიც, სკოლის ტიტულების ფლობა არის სხვადასხვა პოზიციებზე წვდომის საფუძველი, შეიქმნა სკოლის სისტემა, რომელიც უხილავი მექანიზმების საშუალებით გამორიცხავს ქვედა სოციალური ფენის წევრებს და, მეორეს მხრივ, ზედა ფენის წევრებს პოზიციურ უპირატესობას ანიჭებს. ამრიგად, მაშინაც კი, თუ არა პირდაპირ, ახალი სოციალური სტრატეგიკაცია იქმნება სკოლის ტიტულების მედიაციის გზით, რომელშიც ქვედა სოციალური ფენის წევრები წინასწარ არიან გათვალისწინებული დაბალი სოციალური პოზიციებისკენ, ხოლო ზედა ფენის წევრები არსებითად წინასწარ არიან განსაზღვრული დომინანტური პოზიციების დასაკავებლად.

ბურდიუ ამ სტრუქტურის მუშაობას მიაწერს შემდეგ ძირითად მექანიზმებს:

1) უმაღლესი განათლების დონეზე საფრანგეთში არის ორსაფეხურიანი სისტემა. ერთის მხრივ, არსებობს უნივერსიტეტების სისტემა, რომელიც 1960-იანი წლებიდან იწარმოება, სადაც მიღება მარტივია, მაგრამ კვალიფიკაცია არ არის საკმარისი უფრო მაღალ პოზიციებზე წვდომისთვის, არამედ მხოლოდ დაქვემდებარებული ან საშუალო მენეჯმენტის დონეზე. მეორეს მხრივ, არსებობს "ელიტური კოლეჯები",

"გრანდიოზული ეკოლე", რომელიც მხოლოდ აწარმოებს კურსდამთავრებულებს ვიწრო სფეროში და სადაც დიპლომი არის წინაპირობა საუკეთესო პოზიციებზე წვდომისთვის. უმაღლესი განათლების ორ დონეს შორის უფსკრული მხოლოდ 1960-იან წლებში სტუდენტთა რაოდენობის რადიკალური გაფართოებით გაფართოვდა, რადგან ამან თითქმის ექსკლუზიურად გამოიწვია ქვედა დონის უნივერსიტეტების გადაადგილება, ხოლო ელიტარული კოლეჯები არსებითად უცვლელ ციფრებს ასწავლიან.

2) "გრანდიოზულ ეკოლში", ფაკულტეტის მცირე ზომა საშუალებას იძლევა ინტენსიური მუშაობა სტუდენტებთან და თანმიმდევრული კოლეგიური სულისკვეთება. აქ სტუდენტები იძენენ არა მხოლოდ ცოდნას - ბურდიუ პირდაპირ აღნიშნავს, რომ ეს ხშირად არის უსარგებლო, მკვდარი ენების ძალიან ინტენსიური სწავლება, რომელიც მათი ტრენინგის დროის უმეტეს ნაწილს იკავებს - არამედ მენტალიტეტი, ქცევის წესები, კონკრეტული კოლეჯის ჟარგონი, რომელიც მოგვიანებით მოქმედებს როგორც "ერთმანეთის გაცნობა".

ინტენსივობა კიდევ უფრო იზრდება იმიტომ, რომ "გრანდიოზული école" იწყება მოსამზადებელი კლასებით, რომელშიც მხოლოდ მათში შესვლა შეიძლება. "ეს მოსამზადებელი კლასები აღიარებენ (ბურდიუს ემპირიული კვლევების მიხედვით - B.P.) ქვედა სოციალური კლასების წევრთა მხოლოდ 10-დან 15% -მდე (გლეხი, მშრომელი, თეთრი საყელოს მუშაკი), ხოლო ზედა კლასები, რომლებიც საზოგადოების უმცირესობას წარმოადგენენ, დაშვების საერთო რაოდენობის 80-დან 85% -მდე შეადგენს" (ბურდიე 1989: 105). ამრიგად, მოსწავლეებს შორის ატმოსფერო და ურთიერთქმედების სტილი განისაზღვრება ზედა კლასებიდან ჩამოტანილი ჩვევებით, რომლებსაც მასწავლებლები ასევე იყენებენ, როგორც გამოკვლევისა და შეფასების კრიტერიუმს. ის ფაქტი, რომ ეს მოსამზადებელი კლასები იღებენ ძველ იეზუიტურ საგანმანათლებლო ტრადიციებს და ასწავლიან თავიანთ სტუდენტებს სკოლა-პანსიონში, არის კიდევ ერთი მიზეზი მთლიანი იდენტიფიკაციისთვის - და მისი არარსებობის შემთხვევაში, სტუდენტების ჩამოსაშლელად. სტუდენტების ინდოქტრინირება დახურული საზოგადოების სულისკვეთებით გამოყოფს ამ რჩეულებს განდევნის ფართო მასისგან. ყველაზე მნიშვნელოვანი გრანდიოზული écoles მოიცავს Ecole Normale Supérieure, რომელიც ძირითადად ჰუმანიტარულ მეცნიერებებზეა მიმართული, Ecole polytechnique, რომელიც მიმართულია ტექნიკურ პროფესიებზე, Ecole des hautes études commerciales, მიმართულია კომერციულ და ეკონომიკურ პოზიციებზე და École nationale l'administration (ENA), რომელიც სულ უფრო მეტად ხდება ყველაზე მნიშვნელოვანი "grande école" პოლიტიკური და ადმინისტრაციული პოზიციებისთვის.

3) ის ფაქტი, რომ პროფესორები აქ ყველაზე მკაცრად იდენტიფიცირებენ ელიტარული სკოლების მენტალიტეტსა და ქცევით მოლოდინებს და რომ ეს მენტალიტეტი თანდაყოლილია იმ მოსწავლეებში, რომლებიც ზედა კლასიდან მოდიან და მათთან ერთად უკვე მოიტანეს ოჯახური სოციალიზაციის გზით, ზღუდავს ელიტურ სკოლებში წვდომის შესაძლებლობას. ამრიგად, მოსამზადებელ კლასებში შესვლა და იქიდან Grande École- მდე შესაძლებელია მხოლოდ მუდმივი სკრინინგით, ხოლო სტუდენტების სისტემატურად მონიტორინგი და შერჩევა. ეს უბრალოდ ნიშნავს ზედა კლასის პარამეტრების გაკეთებას - ენა, კაბა, ქცევა,

აზროვნება და ა.შ. - ეს ბევრ ეგაპ. ამ კოლეჯების ყოფილი ყველაზე გამორჩეული სტუდენტები, მომავალი პროფესორები, შეირჩევიან და ტესტირებას იღებენ ამ საორიენტაციო ეზოში.

ზედა კლასებზე მორგებული ელიტარული კოლეჯები ამ კლასების წევრებს აწვდიან პირდაპირ გზას უმაღლესი ხარისხისკენ, ხოლო ქვედა კლასების წევრებს, თანაბარი შესაძლებლობის საბაზით, არ აქვთ მათი მოპოვების რეალური შანსი. მათი გზა, ვისაც აქვს ეს ხარისხი - და მენტალიტეტი, ქცევის წესები და ა.შ. ზედა ფენის - სხვადასხვა სფეროში საუკეთესო პოზიციების მიღწევა უზრუნველყოფილია იმით, რომ მათი ელიტარული უნივერსიტეტების ყოფილი სტუდენტები უკვე იკავებენ ძირითად პოზიციებს და ქმნიან ახლო საზოგადოებას თავიანთი მენტალიტეტით და უნივერსიტეტის ჟარგონით, და რომ ეს შესაძლებელია მხოლოდ მათთვის, ვინც აქ შემოდის ამ მენტალიტეტთან ადაპტირებით. რა თქმა უნდა, ძალაუფლების ცვლა ხშირად ხდება სხვადასხვა "გრანდიოზული ეკოლების" კურსდამთავრებულთა "მაფიებს" შორის. მაგალითად, ENA-ს კურსდამთავრებულებმა ბოლო ათწლეულების განმავლობაში სულ უფრო მეტად გადაასახლეს "პოლიტექნიკა" ცენტრალური ადმინისტრაციის საუკეთესო პოზიციებიდან.

შედეგად, ფრანგული საზოგადოება "ახალი არისტოკრატის" ქვეშ მოექცა, რომელიც დაფუძნებულია სახელმწიფოს მიერ რეგულირებული სკოლის ტიტულების ფლობაზე, რომელსაც ბურდიე "სახელმწიფო არისტოკრატის" უწოდებს. ჩნდება კითხვა: რატომ არ არის გამორიცხული ამ სისტემის გადატრიალება? ბურდიე ამას განმარტავს დაქვემდებარებული მხრიდან ეფექტური სიმბოლური იძულების მიღებით. სახელმწიფო არისტოკრატის მფლობელობაში არსებული მენტალიტეტის, ქცევის ნორმების და ა.შ. ობიექტურად ღირებულებით, გამორიცხულია, რომ მათ თანხმობა მიანიჭონ შესაძლებლობის უთანასწორობას.

(სახელმწიფო არისტოკრატია ან საკმაოდ ფუნქციური პროფესიული ელიტა?)
ლუმანის ფუნქციონალისტური სისტემების თეორიის ერთ-ერთი წინააღმდეგობა ის არის, რომ იგი გამორიცხავს საზოგადოების დაყოფის ანალიზს ადამიანთა ჯგუფებად (სტრატა, კლასები), გარდა საზოგადოების ფუნქციურ ინსტიტუტებად და მექანიზმებად დაყოფისა. მეორეს მხრივ, რეალისტურმა მიდგომამ ასევე უნდა აღიაროს საზოგადოების უკანასკნელი დაყოფა და მისი გავლენა საზოგადოების ფუნქციური მექანიზმების ფუნქციონირებაზე, საზოგადოებაში კარიერული ხაზების განმარტება: მიუხედავად იმისა, რომ ინდივიდუალური ფუნქციური ქვესისტემები ირჩევენ სხვადასხვა მიღწევებს მათი შიდა შეფასების მიხედვით, კარიერული ხაზების ზედა ნაწილები ასევე ექვემდებარება შერჩევის კრიტერიუმებს, რომლებიც ითვალისწინებენ განსხვავებებს ზოგად სოციალურ სტრატეგიკაციაში და მოლოდინები დომინანტური კაპიტალისტური ჯგუფი საზოგადოებაში, როგორც მთლიანობაში. ეს არის ის, რაც ადრე მოვიხსენიეთ, როგორც საზოგადოების ორმაგი სტრუქტურა. ევროპული მოდერნიზაციის კურსის დათვალისწინებისას, ასევე შეიძლება ითქვას ამ ორ სტრუქტურას შორის ურთიერთობისთვის, რომ ფუნქციური ქვესისტემების ინსტიტუციური სტრუქტურები უფრო დომინანტური ხდება თანამედროვე საზოგადოების

ცხოვრებაში, ხოლო ადამიანების ჯგუფებად დაყოფის სიმტკიცე მრავალი გზით იშლება. ამრიგად, წესრიგის საზოგადოების შემდეგ, ეკონომიკურად განსაზღვრული კლასების საზღვრები გაცილებით ფხვიერია, მაგრამ სხვადასხვა ფუნქციური ქვესისტემების გაუქმებამ კიდევ უფრო გაათავისუფლა საერთო სოციალური კლასების განცალკევება ერთმანეთისგან, რის გამოც საკმაოდ ფხვიერი ჯაჭვი ფუნქციური ელიტები და ინდივიდუალური ფუნქციური ქვესისტემების პროფესიული საზოგადოება გარკვეულწილად დაიხურა. გაფხვიერებული სოციალური სტრატეფიკაცია უკვე საშუალებას აძლევს ქვედა საგანმანათლებლო ფენის პირებს უფრო მეტად მოიმატონ ზემოდან, თუმცა, როგორც უკვე აღვნიშნეთ, საზოგადოებაში დომინანტური კაპიტალისტური ჯგუფის ახლო ან კუთვნილებს აქვთ უპირატესობა, რომ გაიზარდოს ზედა სხვადასხვა ფუნქციურ ადგილებში.

მიუხედავად იმისა, რომ პირველი აღწერა იყო ლუმანის თეორიის კორექტირება ფუნქციური სტრუქტურებისა და სეგმენტაციების დამატებით, სეგმენტაციების მიერ ადამიანთა ჯგუფების მიერ და, ამ ფარგლებში, საზოგადოებაში დომინანტური კაპიტალისტური ჯგუფის შედეგები, როგორც მთლიანობაში, ბურდიეს "სახელმწიფო კეთილშობილების" დისერტაცია ასევე უნდა განიხილებოდეს თეორიული ეჭვით. კერძოდ, მისი დისერტაციის ორი ასპექტი შეიძლება ჩაითვალოს ეჭვით: რამდენად გაზვიადებს ბურდიე საფრანგეთის სკოლის შერჩევას ზედა კლასის სასარგებლოდ? მეორე კითხვაა: თუ ფრანგული საზოგადოება ავლენს უფრო ძლიერ დემარკაციას მოსახლეობის ფართო სეგმენტებსა და ფუნქციური ქვესისტემების სუსტ შიდა შეფასებებს შორის, რამდენად არის ეს გამონაკლისი სხვა თანამედროვე დასავლურ საზოგადოებებთან შედარებით, ან რამდენად ლეგიტიმურია ამ ფრანგული ნიმუშის განზოგადება, როგორც თანამედროვეობის პარადიგმა? ამ ორ კითხვაზე დეტალური პასუხის გაცემა შესაძლებელია მხოლოდ საფუძვლიანი გამოძიების შემდეგ, მაგრამ ზოგიერთი ანალიზი უკვე ხელმისაწვდომია, რაც წინასწარ პასუხს იძლევა. რაც შეეხება პირველ საკითხს, აღსანიშნავია უმაღლესი ბიუროკრატიის კურსდამთავრებულთა დიდი რაოდენობა, რომლებიც სწავლობენ უფრო დიდ უნივერსიტეტებში. ბიუროკრატიის სათავეში მინისტრთა კაბინეტებში, ბოლო ათწლეულების განმავლობაში ადვოკატების მიერ კაბინეტის პოსტების დაახლოებით ნახევარი შეივსო. (იხილეთ Thuillier: 1982: 17). Thuillier- ის გამოკითხვის თანახმად, 1971 წელს კაბინეტის ყველა მინისტრის 50% -ს ჰქონდა სამართლის ხარისხი, 34% -ს ჰქონდა პოლიტიკური მეცნიერების ხარისხი, ხოლო 28.5% -ს ჰქონდა ENA- ს ხარისხი, ცნობილი ელიტური უნივერსიტეტი. ბურდიე აღნიშნავს, რომ ისინი, ვინც მინისტრებში კაბინეტის პოსტებს იკავებენ, ქმნიან სტაბილურ ფენას - ამ ფენის ზომა დაახლოებით ერთი ზომის ჯდება და ის მიიჩნევა, რომ შესვლა ერთ-ერთი მაღალი წერტილია "სახელმწიფო კეთილშობილების" კარიერულ ხაზებში, მაგრამ მოჰყავს დიდი École- ის ხარისხის ფლობა, როგორც წინაპირობა (ბურდიე 1989: 432). ამასთან, ემპირიული კვლევა აჩვენებს, რომ ამ სტრატეგიაში შესვლის პერსპექტივები უფრო მოდუნებულია სამართლის სკოლის კურსდამთავრებულთა დიდი რაოდენობის გამო. ბევრის ხელახალი ანალიზი, ფიგურების მრავალი ნაკრები გადაამოწმებს ბურდიეს შესაძლო გაზვიადებას ამ მხრივ, თუმცა ის ფაქტი, რომ ზედა კლასს, რომელიც ფრანგული საზოგადოების რამდენიმე პროცენტს წარმოადგენს, აქვს უმაღლესი პოზიციების გაცილებით მაღალი წილი, ვიდრე ქვედა კლასი, რომელიც

წარმოადგენს საზოგადოების დიდ ნაწილს, დადასტურებულია განვითარებადი მონაცემებით. მეორე კითხვა, რომელიც ეხება დიდი განსხვავებების განზოგადებას საფრანგეთის საზოგადოების სტრატასა და კლასებს შორის, უფრო ადვილია პასუხის გაცემა. მრავალფეროვანი ანალიზები უკვე აღინიშნა, როგორც სოციალური სფეროს დონეზე, ასევე ზოგადი კულტურული ანალიზის დონეზე, რომ კულტურული, პოლიტიკური, ქცევითი და ა.შ. ფრანგულ საზოგადოებაში ადამიანთა ჯგუფებს შორის განსხვავებები დღემდე არაჩვეულებრივად ძლიერი დარჩა, რაც შესაძლებელს ხდის ინდივიდუალური მსახიობის კუთვნილების იდენტიფიცირებას მრავალფეროვან ყოველდღიურ სიტუაციებში (ყოვლისმომცველი ანალიზისთვის, იხილეთ Münch 1986). მაშინაც კი, თუ ბურდიეს დისერტაცია "სახელმწიფოს კეთილშობილების" შესახებ ეხება თანამედროვე ფრანგულ საზოგადოებას, ფრთხილად უნდა იყოს მისი განზოგადება თანამედროვეობის მთავარ პარადიგმაში. ეს ხაზგასმით უნდა აღინიშნოს, რადგან შეერთებულ შტატებში, ისევე როგორც ევროპის ზოგიერთ ქვეყანაში, ბევრი ნეო-მარქსისტი სოციოლოგი და სოციალური მეცნიერი ამ მიზნით იყენებს ბურდიეს ფრანგული საზოგადოების ანალიზს.

თავი XV

წვლილი ბურდიესა და ლუმანის თეორიების შედარებაში

ზოგადი სოციალური თეორიის დონეზე, ბოლო ათწლეულების განმავლობაში ძალიან ცოტა მოაზროვნემ შეიმუშავა თეორია, რომელიც მოიცავს რამდენიმე სოციალური დომენის დეტალურ ანალიზს. ფრანგი პიერ ბურდიე და გერმანელი ნიკლას ლუმანი, რა თქმა უნდა, ამ რამდენიმეთა შორის არიან და მათი გავლენათუმცა განსხვავებულად ორიენტირებულ მეცნიერულ თემებში - აშკარაა სოციალურ მეცნიერებაში მთელს მსოფლიოში. თუ ერთი ორი სოციოლოგის მუშაობას ეწევა, სწრაფად მიხვდება, რომ ორ თეორიას შორის ბევრი მსგავსებაა, მაგრამ ასევე, რომ მათ აქვთ ძალიან განსხვავებული საწყისი წერტილები. ეს ნაშრომი შეეცდება მოკლედ ხაზი გაუსვას ზოგიერთ განსხვავებას და მსგავსებას ლუმანისა და ბურდიეს თეორიებს შორის.

1. საზოგადოების ორმაგი სტრუქტურა

როდესაც ჩვენ ვეკითხებით საზოგადოების უფრო სტაბილურ სტრუქტურებს, რომლებიც ყოველდღიური სოციალური მოვლენებისა და ქმედებების მიღმა დგას, ანუ უფრო სტაბილური კონტექსტები და არტიკულაციები, რომლებიც განსაზღვრავს მოვლენებსა და მოქმედებებს, ჩვენ შეგვიძლია დავიწყოთ ორი მიმართულებით. ერთი მიმართულებით, ჩვენ შეგვიძლია შევხედოთ საზოგადოების ფრაგმენტაციას ადამიანთა ჯგუფებად - კლასები, სტრატა, ეროვნება, რასები და ა.შ. - და ადამიანების ამ ჯგუფებს შორის მანძილი და სიახლოვე (კულტურული, პოლიტიკური და ა.შ.) უზრუნველყოფს სტაბილურ სოციალურ სტრუქტურებს, რომელთა ფარგლებშიც ხდება საზოგადოების მოვლენები და მოქმედებები და რომლებიც, თავის მხრივ, თავად აწარმოებენ ამ სტრუქტურებს. უფრო სტაბილური სტრუქტურების ძიებაში, ჩვენ ასევე შეგვიძლია შევხედოთ საზოგადოების სხვადასხვა ფუნქციური სფეროების ფრაგმენტაციას და აქ ვხვდებით ინსტიტუციურ მექანიზმებს, რომლებიც აყალიბებენ და ფუნქციონირებენ იურიდიულ სფეროს, მხატვრულ სფეროს, მეცნიერებას, პოლიტიკას, განათლებას, ჯანდაცვას, ეკონომიკას და ა.შ., და რომლებიც გამოყოფენ ან აკავშირებენ მათ სხვადასხვა ხარისხით და სხვადასხვა გზით. შესაბამისად, საზოგადოების ანალიზი შესაძლებელია მისი ძირითადი ჯგუფების, მათი

კულტურული და ა.შ. ორგანიზების სტაბილური ნიმუშებისა და ნორმების თვალსაზრისით. განცალკევება და თანამშრომლობა, მაგრამ მრავალი თვალსაზრისით დამოუკიდებელია ინსტიტუციური მექანიზმები, რომლითაც ორგანიზებულია სხვადასხვა ფუნქციური საქმიანობა იმავე საზოგადოებაში და როგორ ხდება მათი განცალკევება ან დაკავშირება.

საზოგადოების ეს ორმაგი შეხედულება 1960-იან წლებში გამოჩნდა დევიდ ლოკვუდის მოკლე სტატიაში სოციალური ინტეგრაციის შესახებ (Lockwood 1979: 124-140) და მან ფართოდ გამოყო სოციალური ინტეგრაცია (ადამიანთა ჯგუფებს შორის ჰარმონიის საკითხი) სისტემების ინტეგრაციისგან (ინსტიტუტებს შორის თანამშრომლობის საკითხი). ლოკვუდის დიქტომია ბევრმა გამოიყენა ბოლო 30 წლის განმავლობაში, მაგრამ ძირითადად შევიწროვდა მხოლოდ სოციალური ინტეგრაციის კითხვაზე, მაგრამ თავად საწყისი წერტილი, საზოგადოების ორმაგი სტრუქტურის იდეა, დაიკარგა ფართო მუშაობაში. თუმცა, თუ ჩვენ გადავდივართ ლოკვუდის სოციალური ინტეგრაციის ვიწრო პრობლემას და ბოლო ათწლეულების განმავლობაში დავუპირისპირდებით საზოგადოების ორმაგ სტრუქტურას, ჩვენ ვხვდებით, რომ ფუნქციონალისტური სისტემების თეორიის ძაფი, რომელიც თალკოტ პარსონსის ინიციატივების შემდეგ მიიღო ალბათ ყველაზე სრულყოფილი შემუშავება ნიკლას ლუმანის მუშაობაში, მთლიანად გადაადგილა ადამიანთა ჯგუფებს შორის სტრუქტურის საკითხი მისი პერსპექტივიდან. ამ თეორიული მიმართულებით, ინსტიტუციური მექანიზმების სტრუქტურები წარმოადგენს სოციალური სამყაროს სტაბილურ სამშენებლო ბლოკებს, ხოლო ნეო-მაქსიმისტების სხვადასხვა თეორიები არსებითად ფოკუსირებულია ადამიანების ჯგუფების მიერ სოციალურ დაყოფაზე და როდესაც ინდივიდუალური ფუნქციური ტერიტორიების მექანიზმები გამოჩნდება მათ ანალიზში, ისინი გაანალიზებულია მხოლოდ ამ პერსპექტივიდან. (ანუ ჯგუფის წევრობის თვალსაზრისით, დაქვემდებარება). თითოეული თეორიის მთელი სტრუქტურა და მისი პასუხების უმეტესობა განისაზღვრება სოციალური სტრუქტურის ვერსიით, რომელსაც ისინი ეფუძნება და ეს ბევრად სცილდება განსხვავებებს სოციალური ინტეგრაციის საპასუხოდ, რომელიც ლოკვუდმა შეინარჩუნა.

ჩვენს კვლევაში განხილული ორი თეორიის ყოფილი პერსპექტივიდან დათვალიერება, პირველი მიახლოება ის არის, რომ ლუკმანი, ადამიანთა ჯგუფებს შორის სემენტაციების შედეგების შესწავლის გარეშე, შემფოთებულია საზოგადოების ფუნქციური ქვესისტემების მექანიზმებითა და ფუნქციონირებით, ხოლო ბურდიე არსებითად შემფოთებულია ადამიანების ჯგუფებისა და კლასების სეგრეგაციის დახვეწილი მექანიზმებით. გარკვეულწილად, ეს ორი თეორია ეწინააღმდეგება ერთმანეთს, როგორც თეორიის ორ ნახევრად ცალმხრივ ხაზს, მაგრამ ის ფაქტი, რომ ბურდიე მნიშვნელოვნად იკვლევს საზოგადოების კლასების დემარკაციას და ბრძოლას ინდივიდუალური სოციალური სფეროების ფარგლებში და რომ ეს გარკვეულწილად შეესაბამება ლუმანის საზოგადოების ქვესისტემის კატეგორიას, რაც თავის მხრივ ქმნის ამ თეორიის ცენტრალურ ანალიტიკურ ჩარჩოს, ხდის ორ თეორიას ხელმისაწვდომს და შესაძარბელს.

2. ლუმანის თეორიული საწყისი წერტილები

ჯერჯერობით არ არის ნახსენები ის, რომ ლუმანის თეორიულ განვითარებას 1970-იანი წლების ბოლოდან დიდი შემობრუნება ჩაუტარდა, როდესაც მან თავისი თეორია აღადგინა "ავტოპოეზის" სისტემების კონცეფციის მიხედვით, რომელმაც იმ დროისთვის მოიპოვა ზოგადი სისტემების თეორია. ამ პროცესში მან თანმიმდევრულად გადახედა სხვადასხვა სოციალური ქვესისტემების ადრინდელ ანალიზს და შეიმუშავა ფუნდამენტურად ახალი თეორია ახალი წიგნებისა და კვლევების სერიაში. რატომ არის ეს თეორიული შემობრუნება ინტელექტუალური მკვდარი დასასრული უკვე განმარტებულია წინა თავებში; აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ როდესაც მე ვსაუბრობ ლუმანის თეორიაზე შემდეგში, მე ყოველთვის მივმართავ ადრეულ ლუპმანიურ ნამუშევრებს, რომლებიც წინ უსწრებს თეორიულ რიგს. (ლუპმანიდან ჩემი წასვლის კრიტიკული შეფასებისთვის იხილეთ ბანგო 2004: 115-118.)

ლუმანის თეორიის მთავარი საწყისი წერტილი, რომელიც მას შორდება ადამიანთა ჯგუფებს შორის სტრუქტურებს შორის, არის ინდივიდის კონცეფცია არა როგორც სოციალურობის ნაწილი, არამედ როგორც სოციალურობის წინაპირობა, რომელიც ჩაფიქრებულია როგორც გონებრივი სისტემა. სოციალური სისტემები, ანუ სოციალური სუბიექტები, გულისხმობენ ფსიქიკური სისტემების (ადამიანების) არსებობას, მაგრამ მათ შორის მხოლოდ კომუნიკაცია იწვევს სოციალურობას და მათი გონებრივი და ბიოლოგიური კომპონენტების მქონე ადამიანები არ შეიძლება ჩაითვალოს სოციალური სამყაროს ძირითად ერთეულებად. ლუპმანი აღნიშნავს, რომ სოციალური თეორიის განვითარებამ უფრო მეტი ყურადღება გაამახვილა როლებზე და შემდეგ იმ ქმედებებზე, რომლებიც მათ არღვევს, ვიდრე ინდივიდებზე, როგორც სოციალურობის ძირითად ერთეულებზე, რამაც გამოიწვია სოციალური სამყაროს მშენებლობის უფრო ზუსტი რეკონსტრუქცია (ლუპმანი 1986: *ინტერსუბიტიურობა ან ზიარება*). ამასთან, ეს არ არის საკმარისი ლუმანისთვის, რომელიც საბოლოოდ ასევე ეხება ადამიანებს მოქმედების თვალსაზრისით და სამაგიეროდ ხედავს კომუნიკაციას, როგორც სოციალური სამყაროს ძირითად ერთეულს, რაც ფსიქიკურ სისტემებს შორის მნიშვნელობის დამუშავების პროცესია - სხვა, უფრო გაუფასურებულ სიტყვებში, მნიშვნელობის გადაცემასა და მიღებაზე. კომუნიკაციის წარმოქმნაში ჩნდება სოციალურობა, რაც ამრიგად ყოველთვის მაღლა დგას ფსიქიკური სისტემების შიდა პროცესების დონეზე (ე.ი. ინდივიდის ცნობიერების პროცესები). ამგვარად, სოციალური სამყარო აგებულია ფსიქიკური სისტემების სამყაროზე. ამ საწყისი წერტილიდან გამომდინარეობს, რომ ლუმანის ანალიზი არ არის ღია ადამიანთა ჯგუფებს შორის დაყოფისა და სტრუქტურებისთვის, არამედ ინდივიდუალური კომუნიკაციების სისტემატიზაციისთვის.

ლუპმანი რადიკალიზაციას უკეთებს სისტემის კონცეფციას და ყველა სოციალურ ფორმირებას სისტემებად მიიჩნევს. ამ მიზნით, ის აფართოებს სისტემის კონცეფციას და, ყველა სოციალური ფორმირების სისტემებად განხილვის შემდეგ, განასხვავებს სისტემების სამ დონეს სოციალურ სამყაროში (ლუპმანი 1971: 9-21). ის თავად ინდივიდუალურ კომუნიკაციას, სოციალური სამყაროს ელემენტარულ

ერთეულს, მარტივ სოციალურ სისტემას ან ურთიერთქმედების სისტემას უწოდებს. ამ სისტემურ დონეზე - სადაც მილიარდობით ინდივიდუალური ურთიერთქმედების სისტემა წარმოიქმნება და გადის დღევანდელ პირობებში - სისტემის საზღვრები აგებულია არსებობისა და არყოფნის მიხედვით. არარსებობა გამორიცხავს. შემდეგი სისტემური დონე არის ორგანიზაციული სისტემების დონე, სადაც კომუნიკაცია ორგანიზებულია უფრო სტაბილურ ურთიერთობებში და სადაც წევრობის არსებობა ან არარსებობა ორგანიზაციულ სისტემებს საზღვრებს ადგენს. დაბოლოს, სისტემის ყველაზე სრულყოფილი დონე არის საზოგადოების სისტემის დონე, სადაც კომუნიკაციური ხელმისაწვდომობა აღნიშნავს ინდივიდუალური სოციალური სისტემების საზღვრებს. მას შემდეგ, რაც კომუნიკაციური ურთიერთკავშირი ახლა მთელ მსოფლიოში განვითარდა, ლუმანის თანახმად, შეიძლება ვისაუბროთ ერთ მსოფლიო საზოგადოებაზე.

ამ თეორიაში მნიშვნელოვანია საზოგადოების ფუნქციური ქვესისტემების კონცეფცია. ინდივიდუალური ფუნქციური ქვესისტემები - განსაკუთრებით ევროპული ცივილიზაციისა და ჩრდილოეთ ამერიკის ცივილიზაციის დროს, რომელიც წარმოიშვა მისგან - სულ უფრო მეტად იშლება სოციალობის ყოფილი ნაქსოვი ქსოვილისგან და დიფუზური საქმიანობისა და ინსტიტუტების ნაცვლად, სოციალურობის რეპროდუქცია ხდება ფუნქციურად დიფერენცირებულ ქვესისტემებში. ლუმანის მნიშვნელოვანი გამგზავრება ტალკოტ პარსონსიდან იყო მისი უარი ანალიტიკური სისტემის ცნებაზე, რაც პარსონებთან ერთად ნიშნავდა მხოლოდ მეცნიერის საჭირო სისტემატიზებას და არა ემპირიულად კონკრეტულ ქვესისტემურ დელაინაციას რეალურ სოციალურ სამყაროში. ლუკმანმა აღმოაჩინა, რომ ფუნქციური ქვესისტემა შეიძლება გამოეყოს რეალობაში, თუ მას შეუძლია ორგანიზება გაუწიოს ორობითი კოდის გარშემო, რომელიც ხელმძღვანელობს ქვესისტემის კუთვნილი კომუნიკაციების გადაწყვეტილების შერჩევას. მაგალითად, სამეცნიერო სისტემის კუთვნილი კომუნიკაციები ხელმძღვანელობს ორობითი კოდექსით ჭეშმარიტი/ყალბი, იურიდიული სისტემის კუთვნილები ხელმძღვანელობენ კოდექსით კანონიერი/უკანონო, ხოლო პოლიტიკური სისტემის კუთვნილები ხელმძღვანელობენ კოდექსის მთავრობის/ოპოზიციის მიერ. ამ გზით, თითოეული ქვესისტემა ამუშავებს რეალობის ნაწილებს, რომლებიც განსხვავებულ კვეთაში დევს და ამით შეუძლია შეასრულოს მაღალი დონის სოციალური ფუნქცია. თანამედროვე საზოგადოებების გაჩენას, ევროპაში დაწყებული, თან ახლავს ფუნქციური ქვესისტემების მზარდი გამიჯვნა, პარალელურად, ორგანიზაციული სისტემების დონეზე, ორგანიზაციული სისტემების სიმრავლე და, მარტივი სოციალური სისტემების დონეზე, მილიარდობით ურთიერთქმედება შესაძლებელს ხდის სულ უფრო რთულ სოციალურ სამყაროს.

3. ბურდიუს თეორიული საწყისი წერტილები

სოციალური სამყაროს მშენებლობაში სხვადასხვა შესაძლო ძირითად ერთეულებს შორის შეგნებული არჩევანის შესაძლებლობა არ წარმოიქმნება ბურდიუსთვის - როგორც თეორიული წინასწარი კითხვა - სოციალური სამყაროს მშენებლობაში -

ლუკმანი ასევე შეხვდა ამას, პირველ რიგში, პარსონსის "მხრებზე", რომლებმაც ეს რამდენჯერმე გაანალიზეს - და აშკარად იწყება მისი ანალიზები ინდივიდუალური ადამიანებისგან შემდგარი სოციალური წარმონაქმნების ხაზიდან. ცალკეული ადამიანების მიერ საზოგადოების ფუნდამენტური ფრაგმენტაცია განიხილება, როგორც დაყოფა სხვადასხვა კლასებს შორის (ადამიანთა ჯგუფები) და ის ანალიზებს სხვადასხვა სოციალური კლასების განმსაზღვრელობას მრავალფეროვანი სოციალური ფორმით, ფოტოგრაფიიდან სპორტამდე და პოლიტიკის ფუნქციონირებამდე (ბურდიე 1979).

როგორც პირველი ზოგადი განცხადება, ისევე, როგორც ლუკმანის ანალიზი ფოკუსირებულია ფუნქციურ ქვესისტემებზე, ბურდიეს თეორია იყენებს ინდივიდუალურ სოციალურ სფეროებს, როგორც ანალიტიკურ ჩარჩოს, რომლის ფარგლებშიც ხდება სოციალური მოვლენები და მოქმედებები. თუმცა, აქ, ინდივიდუალური მონაწილეთა ქმედებები არ არის განსაზღვრული ფუნქციური იმპერატივებით, არამედ სოციალური სფეროს კაპიტალის უფრო დიდი წილის კონკურენციის სურვილით. კონკრეტულ კაპიტალში მონაწილეობა ქმნის ადამიანთა სხვადასხვა ჯგუფს დარგებში და მათ შორის დაქვემდებარების ურთიერთობებს, ერთი მხრივ ექსპლოატაციის კონკრეტულ ურთიერთობებს და მეორე მხრივ დაქვემდებარების ურთიერთობებს. მისი კონკრეტული ტიპის კაპიტალის გარშემო ორგანიზებული სფერო შეიძლება აღწერილი იყოს დინამიური, რომელიც წარმოიქმნება სტაბილური ანტაგონიზმისა და მისი ხალხის ჯგუფების ბრძოლებიდან, ხოლო სხვადასხვა სფეროს შიდა კლასის ბრძოლები და დაქვემდებარება სოციალურად შერწყმულია დაქვემდებარების უფრო ფართო ურთიერთობაში, ხოლო კაპიტალის ინდივიდუალური ტიპები შეიძლება განხორციელდეს მინდვრებს შორის ურთიერთობაში. თუმცა, როგორც ვნახეთ, ბურდიე არ ანალიზებს ბრძოლას საერთო სოციალური უზენაესობისთვის ინდივიდუალურ კაპიტალისტურ ჯგუფებს შორის და არც ის იკვლევს ამ პოზიციის ცვლას და მათ გავლენას ინდივიდუალურ სოციალურ სფეროებზე. თუმცა, მოდით უფრო ყურადღებით დავაკვირდეთ ბურდიეს პოზიციებს.

პირველი კითხვა ეხება ბურდიეს დამოკიდებულებას სოციალური ევოლუციის პრობლემის მიმართ. რამდენად არის მისი ანალიზი, რომელიც ფოკუსირებულია საერთო ისტორიულ პროცესებზე? ჩვენი პასუხი არის ის, რომ ბურდიეს გამოძიება, რომელიც ბოლო ათწლეულების განმავლობაში განშტოდა, არსებითად არ ჩატარებულა სოციალური ევოლუციის პერსპექტივიდან. მაგალითად, ალჟირის არაბული ტომების ანალიზში მან ხაზი გაუსვა მათი პრობლემის გადაჭრის მექანიზმების დიდ ეფექტურობას სოციალური განვითარების სხვადასხვა დონის მოთხოვნების კითხვაზე შეხების გარეშე (Bouriseu 1978: 379-400) ეს ასევე ნაჩვენებია იმით, რომ თანამედროვე საზოგადოების ფენომენის ანალიზისას ის ასევე იყენებს მისი ადრეული ალჟირის კვლევის მაგალითებს, როგორც შედარებას დათქმის გარეშე. მისი აზრით, არ არსებობს საზოგადოებები, რომლებიც განვითარების სხვადასხვა ეტაპზეა და, შესაბამისად, სხვადასხვა საზოგადოების შიდა ფენომენები შეიძლება შევადაროთ.

თუმცა, ის ზოგჯერ ტოვებს ამ ზოგად დამოკიდებულებას და, ყოველგვარი თეორიული დასკვნების გამოთქმის გარეშე, მიმართავს სოციალურ ევოლუციურ განმარტებებს და ზოგჯერ იყენებს მათ დებატებში. ეს აშკარაა 1990-იანი წლების შუა

პერიოდიდან ერთ-ერთ ესეში უტილიტარული სოციალური თეორიების განხილვაში (ბურდიე 1994: 157-161). ბოლო წლებში, უტილიტარული თეორია, განსაკუთრებით შეერთებულ შტატებში, მნიშვნელოვან გავლენას ახდენს სხვადასხვა სოციალურ მეცნიერებებში "რაციონალური არჩევანის თეორიის" სახით. მისი ერთ-ერთი საწყისი პუნქტი ის არის, რომ იგი განმარტავს სხვადასხვა ქმედებებს სოციალურ სფეროში ეკონომიკური მოტივების თვალსაზრისით (კომუნალური, რომელიც იზომება შემოსავლის თვალსაზრისით). ბურდიე, მეორეს მხრივ, ბრუნდება ჰერბერტ სპენსერისა და დურხეიმის ანალიზზე გასული საუკუნის ბოლოს და ეწინააღმდეგება მათ გარკვეული სოციალური საქმიანობის ფუნქციურ დიფერენცირებას უფრო მოწინავე ეტაპზე. ეკონომიკის გარდა, სხვა "სოციალური სფეროები" ხდება დამოუკიდებელი, მოტივირებული სხვა მოტივებით, გარდა ეკონომიკური მოტივებით. ამრიგად, სოციალურ ანალიზში, "რაციონალური არჩევანის თეორია" იღებს ეკონომისტურ მალსახმობს მისი სუფთა ფორმით: "სოციალური სფეროს თეორია ემყარება სპენსერში, დურხეიმსა და ვებერს უკვე აღმოჩენილ განცხადებას, რომელიც ამტკიცებს, რომ დიფერენცირების პროცესი მიმდინარეობს სოციალურ სამყაროში. პაუზის გარეშე, დურხეიმი შეგვახსენებს, რომ არქაულ საზოგადოებებში და თუნდაც წინა კაპიტალისტურ საზოგადოებებში, სოციალური სფეროები, რომლებიც უკვე დიფერენცირებულია ჩვენს სამყაროში (მაგალითად, რელიგია, ხელოვნება, მეცნიერება) ჯერ კიდევ არადიფერენცირებულია და ადამიანის ქმედებები მრავალფუნქციურია (...), რომელთა გაგება შესაძლებელია როგორც რელიგიური, ეკონომიკური და ესთეტიკური ამავე დროს (ბურდიე 1994: 158-159). შემდეგ ბურდიე სხვადასხვა სოციალური სფეროს გამოყოფას ახდენს ზემოთ აღწერილი სოციალური ევოლუციის ფუნქციური დიფერენციაციის პროცესში: "საზოგადოებების ევოლუცია უფრო და უფრო განსხვავებულ სფეროებს აწარმოებს (რომელსაც მე ველებს ვუწოდებ), რომლებსაც აქვთ საკუთარი ლოგიკა" (ბურდიე 1994: 159). უტილიტარული თეორიის (ამ შემთხვევაში, რაციონალური არჩევანის თეორია) ამგვარად თავიდან აიცილებს ამ საზოგადოებას მრავალ სფეროში დიფერენცირებულს იმის გათვალისწინებით, რომ ადამიანის ქმედება ეკონომიკური მოტივით მცირდება და რომ ყველა სოციალური ინსტიტუტის გაგება შესაძლებელია ეკონომიკური კალკულაციისგან.

როგორც უკვე აღვნიშნეთ, მნიშვნელოვანი დასკვნები შეიძლება გამოიტანოს ბურდიეუს არგუმენტებიდან საკუთარი ზოგადი თეორიისთვის. ერთ-ერთი მათგანია ის, რომ ისინი მიუთითებენ ბურდიეუს თეორიულ ორიენტაციაში არსებული ხარვეზების შესახებ. საზოგადოების ფუნქციური დიფერენციაციის დისერტაცია ბოლო 40 წლის განმავლობაში სოციოლოგიური თეორიის მთავარი ტენდენცია იყო, ტალკოტ პარსონსიდან და რიგი მოდერნიზაციის თეორიებიდან ნიკლას ლუჰმანამდე. ბურდიესთვის ეს არ არსებობს რაიმე არსებითი გაგებით ზედაპირული ცოდნის მიღმა და დღესაც მას არ აქვს პრობლემა ამ დისერტაციის პოვნა გასული საუკუნიდან სპენსერისა და დურხეიმის შეხედულებებში (მის მთავარ 1989 წლის მონოგრაფიაში *La noblesse d'état*, Bourdieu ასევე ეხება მოკლე სქოლიოში სოციალური ველების დიფერენციაციის კავშირს სპენსერთან და დურხეიმთან. ამ უმოქმედობის ახსნა, ალბათ, უნდა მოიძებნოს საფრანგეთის სოციოლოგიის ძლიერ ჩანერგვაში უფრო ფართო ინტელექტუალურ-პოლიტიკურ ასპარეზზე, დომინანტური მემარცხენე-ლიბერალური პოზიციით, რომელიც

უმნიშვნელოა ყველა იმ თეორიას, რომელიც პოლიტიკურად "კონსერვატიულია" და პარსონები, ფუნქციონალიზმი და სისტემების თეორია იმდენად კვალიფიცირებული იყო ამერიკულ და დასავლეთ ევროპულ ინტელექტუალურ წრეებში. მიუხედავად იმისა, რომ ბურდიეს ინტელექტუალური სოციალიზაცია მოხდა იმ დროს საფრანგეთში ახალი მემარცხენე ტენდენციებიდან მნიშვნელოვან მანძილზე (ის გარკვეული პერიოდის განმავლობაში იყო 1960-იანი წლების დასაწყისში რეიმონდ არონის სტუდენტი, რომელმაც დიდი ბრძოლა გაუწია ახალ მემარცხენეებს), მისი კითხვის მასალა და მისი არსებითად ნეო-მარქსისტული თეორიული საფუძვლები არ აძლევდა მას ამ თეორიულ ტენდენციებთან მიუკერძოებელი გზით ურთიერთობის საშუალებას.

სხვა მიდგომით, ბურდიუს ეს ახლად აღმოჩენილი მიჯაჭვულობა ფუნქციონალიზმის მიმართ ბადებს სოციალური სფეროების ფუნქციონირების ფუნქციური იმპერატივების უგულვებლყოფის კითხვას. ბურდიეს თეორია არ ჩასახულა საზოგადოებაზე, როგორც ფუნქციურ ერთეულად, რომლის არსებობა შესაძლებელია მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ გარკვეული ფუნქციური პირობები დაკმაყოფილდება და არც ის ჩათვლიდა თითოეულ სოციალურ სფეროს, როგორც დამოუკიდებელ და ფუნქციურად განსაზღვრულ სფეროს, არამედ როგორც ბრძოლის სფეროს თითოეულ სფეროში ადამიანთა ჯგუფებს შორის კონკრეტული კაპიტალისტისთვის. ველის ფუნქციონირება დამოკიდებულია მის შიგნით მებრძოლ ჯგუფებს შორის ძალაუფლების ურთიერთობებზე, რომლებიც ბურდიეს ჩვეულებრივი აღნიშვნაა, როგორც "სხვადასხვა ძალების ველი" და როგორც "ბრძოლის სფერო" (*le champ des luttes*) კარგად გამოხატავს, მაგრამ ახლა მხოლოდ ფუნქციურ ველად იქცევა. ამასთან, თუ ინდივიდუალური სფეროები ასევე ასრულებენ სპეციფიკურ ფუნქციებს მთლიანად საზოგადოებისთვის, მაშინ - ადამიანების ჯგუფებს შორის ურთიერთობების მიღმა, რომლებიც იბრძვიან კონკრეტული უპირატესობებისთვის - ფუნქციური იმპერატივები და მოთხოვნები ასევე აყალიბებენ ველების შიდა სტრუქტურებს. საერთო ჯამში, ბურდიეს ეს გვიან და მარტივი კავშირი სპენსერისა და დურხეიმის ფუნქციურ დიფერენცირების დისერტაციასთან მოითხოვს მისი მთელი თეორიის ღრმა გადახედვას და, კერძოდ, ფუნქციონალისტური სისტემების თეორიასთან მნიშვნელოვან ჩართულობას.

მიუხედავად იმისა, რომ ლუჰმანისთვის ფუნქციური ქვესისტემების ინსტიტუციური ლოგიკა და იმპერატივები, რომლებსაც ისინი აკისრებენ, განსაზღვრავს სოციალური სამყაროს ფუნქციონირებას, ბურდიესთვის ეს სამყარო შეიძლება შეფასდეს, როგორც ადამიანთა ჯგუფების ბრძოლა შესაბამისი სოციალური სფეროს კონკრეტული კაპიტალის უფრო დიდი წილისთვის.

ზოგადი დონეზე, ეს ორი თეორია პოლარული საპირისპიროა. ამასთან, თუ ადამიანი შეასწორებს ლუჰმანის თეორიას ადრეული ნაწერებიდან დაწყებული და მათი ზოგიერთი შენობის უფრო თანმიმდევრულად მიყოლებით, ვიდრე მან გააკეთა და ადარებს მას ბურდიეს კონკრეტული სოციალური სფეროს უფრო დეტალურ ანალიზს, მათ შორის მრავალი მსგავსება შეიძლება მოიძებნოს.

4. ლუმანისა და ბურდიეს თეორიების მიახლოების გზები

თუ მივყვებით ლუმანის დისერტაციას, რომ გასული საუკუნის ევროპული მოდერნიზაციის ისტორიული კურსი ხასიათდება ფუნქციური ქვესისტემების გამიჯვნით და რომ მათ აქვთ შეფასების ერთგვაროვანი განზომილება (მაგ. (მეცნიერებაში ორმაგობის გასწვრივ ჭეშმარიტი/ყალბი ან იურიდიულ სისტემაში ორმაგობის კანონიერი /უკანონო), ამას მხარს უჭერს ადვოკატის განცალკევების მტკიცებულება, მხატვარი, პოლიტიკოსი, მეცნიერი და ა.შ. ევროპის ისტორიის განმავლობაში. ყოფილი მრავალფუნქციური საქმიანობა, როლები და ინსტიტუტები, რომლებიც ახასიათებდნენ საზოგადოების ცხოვრებას შუა საუკუნეებში, მაგალითად, ფუნქციურად განცალკევდნენ და დაიშალა ერთგანზომილებიანი მიმართულებით. არსებული ისტორიული ანალიზი ამის უამრავ მტკიცებულებას იძლევა, რათა ლუმანის ფუნქციური დიფერენცირების დისერტაცია - დურხეიმისა და სპენსერის ადრეული ანალიზის შემდეგ - ბოლო ათწლეულების განმავლობაში ფართოდ იქნა მიღებული. თუმცა, ეს ვარაუდი, რომელიც ყურადღებას ამახვილებს ისტორიულ მოვლენებზე, სცილდება ლუმანის თეორიას, რადგან იგი ითვალისწინებს პროფესიონალი მსახიობების როლებისა და საქმიანობის გამიჯვნას და გამორიცხავს ფუნქციურ ქვესისტემებს. მეორეს მხრივ, ლუჰმანი ამბობს მხოლოდ მაშინ, როდესაც კომუნიკაცია კონტროლდება ორობითი კოდით - ანუ როდესაც გადაწყვეტილების შერჩევა და რეალობის დამუშავება კონტროლდება კონკრეტული ორმაგი ღირებულებებით - ის ეკუთვნის ფუნქციურ ქვესისტემას, რომლის ორგანიზაციული ბირთვი არის ეს ორობითი კოდი. ყოვლისმომცველ დონეზე, ლუჰმანმა არ დააყენა კითხვა, უნდა გამოეყო თუ არა პროფესიონალ მონაწილეებსა და მათ, ვინც მონაწილეებისგან უნდა გამოეყო. მხოლოდ იურიდიულ ქვესისტემაში ვხვდებით მის ნაშრომში პასაჟებს, რომლებიც საერთოდ ეხება ამ კითხვას და რადგან კლიენტების შესაბამისი პროცესები აუცილებელია კანონის ფუნქციონირებისთვის, მისი აზრით, ხალხის ქმედებები არ შეიძლება გამოირიცხოს მისგან (ლუჰმანი 1986: 178). უნდა ვაღიაროთ, რომ თუ გავითვალისწინებთ ლუმანის თეორიულ საწყის წერტილს, რომ ინდივიდუალური ადამიანი (გონებრივი სისტემა) არ არის სოციალური სამყაროს აპრიორი ნაწილი, არამედ მხოლოდ მისი წინაპირობა, მაშინ ჩვენ ვერ ვითვლით პიროვნების მუდმივი სოციალიზაციის ანაბეჭდი, რაც თავის მხრივ ჰყოფს ადვოკატს, მეცნიერს, მხატვარს ერთმანეთისგან და ლეიპერსონისგან.

ზემოაღნიშნული ანალიზის საფუძველზე შეიძლება ითქვას, რომ სოციალური მეცნიერების ფართო სპექტრის მიერ ფუნქციური დიფერენციაციის დისერტაციის მიღება შესაძლებელი იყო მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ ლუმანის სრული თეორია დარჩა ფონზე. თუ, მეორეს მხრივ, ერთი იცავს ლუმანის თეორიას და გამორიცხავს ინდივიდებს (და მათ სოციალიზებულ, მოტივირებულ პიროვნებებს) სოციალური სტრუქტურების მშენებლობისგან, დაკარგულია ფუნქციური ქვესისტემების დიფერენცირების მტკიცებულება. ამასთან, ამ მოსაზრებებმა - და ამ პრობლემის ამაღლებამ - შეიძლება ასევე გამოიწვიოს ანალიტიკოსი ლუჰმანიანის საწყისი წერტილის განხილვის მიმართულებით, სოციალური სამყაროს გარეთ ადამიანის, როგორც გონებრივი სისტემის გარეთ, შეცდომისკენ. რადგან თუ ის ამას არ აკეთებს,

ანალიზში შედის სოციალური სამყაროს მტკიცე სტრუქტურები, რომლებიც სოციალიზებენ და შემდეგ მუდმივად აჯილდოებენ ან სანქცირებულ პიროვნებას, და მხოლოდ ის მოვლენები, რომლებიც ხდება პუნქტუალური კომუნიკაციის პროცესში. სტრუქტურები, რომლებიც მიზნად ისახავს კომუნიკულტების პიროვნებებს, ამიტომ უნდა გაქრეს ანალიზიდან. მაგალითად, აქ უნდა აღინიშნოს განსხვავება პროფესიონალი მეცნიერის პიროვნებასა და ჭეშმარიტ / ცრუ მართვად კომუნიკაციაში, და განსაკუთრებული მითითება უნდა გაკეთდეს შეფასების ჯილდოს მექანიზმებზე, რომლებიც მეცნიერზე ორიენტირებას ახდენენ, მაგრამ საერთოდ არ არის ნახსენები ლეიძანში.

ასე რომ, ჩვენ კვლავ უნდა ჩავრთოთ ადამიანი სოციალური სამყაროს მშენებლობის ახსნაში - ჩვენ შეგვიძლია და უნდა გამოვასწოროთ ლუჰმანი - რა თქმა უნდა, დახვეწით, რომელიც ფუნქციურად დიფერენცირებული მექანიზმები აღასრულებს მთელი პიროვნების დისციპლინირებულ ფონს მრავალ საქმიანობაში და რომ ისინი მხოლოდ გარკვეული როლების შესაბამისად მოქმედებისა და შეფასების საშუალებას იძლევიან. სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ, მე მიმაჩნია, რომ ადამიანი, როგორც პიროვნება, რომელიც დაყოფილია დიფერენცირებულ როლებად სოციალური სამყაროს მშენებლობაში, ვიდრე განუყოფელი სუბიექტი. ფუნქციური ქვესისტემების ორგანიზება შეიძლება შემოიფარგლოს - ლუმანის თეორიული გადაწყვეტილებისგან განსხვავებით - პროფესიონალი მსახიობების კომუნიკაციისა და ლეიძენების შემთხვევითი ორობითი კოდის ორიენტაციისგან - ნებისმიერ დამლაგებელს შეუძლია იჩხუბოს თვალების დაწვით, რომ მისი მტკიცება სწორია! - მფვ ეა ბყევ თჭკლმთლთ. ამასთან, ფუნქციური დიფერენციაციის დისერტაციის რეფორმირებისას, გარდა იმისა, რომ პროფესიული ქვესისტემები ერთმანეთისგან განცალკევებით, ყურადღება უნდა მივაქციოთ მათ განცალკევებას ხალხის ყოველდღიური კომუნიკაციისგან. ამრიგად, ჩვენ უნდა წარმოვადგინოთ ყოველდღიური ცხოვრების ცნება სისტემატური ადგილობრივი ღირებულებით ამ თეორიაში და საზოგადოების სისტემური დონე ახლა პირველ რიგში უნდა დაიყოს ყოველდღიური და პროფესიული ქვესისტემების გამიჯვნად.

ამ კორექტირებით, ლუმანის ფუნქციური (პროფესიონალური) ქვესისტემების ანალიზი უფრო შედარებულია ბურდიეს ნაწერებთან, რომლებიც ანალიზებენ კონკრეტულ სოციალურ სფეროებს. ეს შედარება შეიძლება გაკეთდეს აკადემიური სფეროსთვის (ქვესისტემა), სადაც განსხვავებები ლუმანისა და ბურდიეს ანალიზებს შორის ისეთივე აშკარაა, როგორც მათი მსგავსება.

1968 წელს ლუჰმანმა დაწერა თავისი პირველი უფრო სისტემური ანალიზი აკადემიის ორგანიზაციის შესახებ, როგორც საზოგადოების ქვესისტემა (ლუჰმანი 1971: 232--252) და იმ დროს მან ჯერ კიდევ არ აღასრულა თავის ანალიზებში ხალხისა და მათი პიროვნებების გამორიცხვის თანმიმდევრული საწყისი წერტილი სოციალური წარმონაქმნების ახსნა-განმარტებისგან, როგორც ეს შეიძლება შეინიშნოს 1980-იან წლებში მის ნაწერებში. ამ კვლევაში ლუმანი ყურადღებას ამახვილებს ორობითი კოდის ჭეშმარიტ / ცრუზე ორიენტირებულ მეცნიერზე და დიდწილად ეყრდნობა მერტონის მეცნიერების სოციოლოგიის ემპირიულ მასალას, ხაზს უსვამს სამეცნიერო შედეგების დაფიქსირებას რეპუტაციასა და მათ რეიტინგში, ასევე მათ ზედაპირულ წარმოდგენებზე, რათა გავიგოთ მეცნიერების ორგანიზაცია, როგორც სოციალური ქვესისტემა. როგორც ამ ქვესისტემის

სირთულე იზრდება და მოცემულ სფეროში ათიათასობით მეცნიერი ქმნის ფართო სამეცნიერო თემებს, სამეცნიერო რეპუტაციის რეიტინგისა და მათი ზედაპირული წარმომადგენლობების, ქაოსისა და დეზორგანიზაციის გარეშე. ვის წიგნებსა და ნაშრომებს წაიკითხავს ძირითადად პროფესიული საზოგადოება, განსაკუთრებით კი მეცნიერთა ახალი თაობა, როდესაც ათასობით ნაშრომი და ტომი ყოველ კვირას ქვეყნდება მოცემულ დისციპლინაში? ვინ უნდა დაინიშნოს პრესტიჟული უნივერსიტეტის პროფესორად და ვინ მხოლოდ მეექვსე დონის უნივერსიტეტში ქალაქგარეთ? საიმედო რეპუტაციული რეიტინგის გარეშე, ფაქტობრივი სამეცნიერო მიღწევები ვერ მიაღწევს ფართო სამეცნიერო საზოგადოებას და დიდი სამეცნიერო მიღწევების ჯილდოები არ განსხვავდება მეექვსე დონის სამეცნიერო მიღწევებისგან. სამეცნიერო რეპუტაცია და მისი რეიტინგები აქ აღმოჩნდება მეცნიერების თვითორგანიზების მნიშვნელოვანი მექანიზმები. კერძოდ, თუ ლუმანის მოკლე კვლევას დავამატებთ ამერიკელი სოციოლოგის უორენ ო ჰაგსტრომის მონოგრაფიის "*სამეცნიერო საზოგადოების*" ანალიზს, რომელზეც ლუმანი ხატავს, ჩვენ ვხვდებით მეცნიერების შეფასების ჯილდოს მექანიზმს, რომელიც ორგანიზებას უწევს რთული სამეცნიერო ქვესისტემის თვითორგანიზებას ჭეშმარიტი /ცრუ რეალობის დამუშავების განზომილებაში.

ჰაგსტრომის მუშაობაში - და მოგვიანებით Storer, Glaser, Ben-David და Merton- ის კვლევებში - ნათელია, რომ სამეცნიერო ქვესისტემის შეფასების მექანიზმებში მიკერძოება შეიძლება შენარჩუნდეს ბარიერის ქვემოთ მხოლოდ მაშინ, როდესაც სამეცნიერო საზოგადოება ნაწილდება სხვადასხვა ორგანიზაციებს შორის (უნივერსიტეტები, ინსტიტუტები და ა.შ.) და, შესაბამისად, არსებობს ურთიერთდამოკიდებულება სამეცნიერო საზოგადოების წევრებს შორის ურთიერთობებში, ვიდრე იმავე ორგანიზაციაში ერთიანობა ან იერარქია ქვეშევრდომები ამ ორგანიზაციაში. ჯოზეფ ბენ-დევიდმა გამოიყენა ეს დისერტაცია, როგორც უნივერსიტეტების ისტორიის კვლევის საფუძველი, რაც აჩვენებს, რომ სადაც კონკურენტული უნივერსიტეტის მოდელი და სამეცნიერო საზოგადოების ურთიერთდამოკიდებულება იყო ყველაზე დიდი მოცემულ დროს, აკადემიური ცხოვრების ცენტრი გადავიდა მსოფლიოში წამყვან სამეცნიერო ცენტრად. ამრიგად, მეცხრამეტე საუკუნეში კულტურულად დეცენტრალიზებული გერმანიის უნივერსიტეტები და, მეოცე საუკუნის პირველი ათწლეულების შემდეგ, აქ ნახსენებია ამერიკული უნივერსიტეტები, რომლებსაც კონკურენცია მიიღეს უკიდურესობაში (შდრ. ბენ-დავითი 1971).

ლუმანისა და მეცნიერების სოციოლოგიის მერტონიანის სკოლის სულისკვეთებით, რომელიც მას ემპირიულ ფონს აძლევდა, მეცნიერების სოციალურ ორგანიზაციაში რეპუტაციის რეიტინგის ცენტრალური როლი - სირთულის გარკვეულ დონეზე მაღლა - შეიძლება აღინიშნოს, ასევე მეცნიერთა ორიენტაცია ამ რეიტინგებზე და უმაღლესი რეპუტაციისკენ სწრაფვა, როგორც მეცნიერების ნეიტრალური თვითმართვის საფუძველი. კიდევ ერთხელ, უნდა აღინიშნოს მონოპოლიური სტრუქტურების შემთხვევაში მიკერძოების შესაძლებლობა.

პიერ ბურდიემ, მას შემდეგ, რაც სისტემატურად გაანალიზა აკადემიურ-სამეცნიერო სფერო თავის წიგნში ჰომო აკადემიკოსი (Bourdieu 1994), ჩაატარა მცირე კვლევების სერია. თავიდანვე მნიშვნელოვანია აღინიშნოს, რომ ბურდიეს ანალიზი

ამ დარგის შესახებ, ადრინდელი ემპირიული კვლევის საფუძველზე, ჩატარდა ფრანგულ საზოგადოებაში, რომელმაც შეიმუშავა ავტორიზაციისა და შეფასების ცენტრალიზებული და ცენტრალიზებული მექანიზმები თითოეულ სოციალურ სფეროში, როგორც აშშ-ს საზოგადოების კონკურენტული ბაზრის მექანიზმების კოლეგა. ეს ეხება როგორც ადმინისტრაციული და სამართლებრივი სისტემის სტრუქტურას, ასევე განათლებისა და მეცნიერების სფეროს. ლუკმან-ჰაგსტრომის აკადემიური ქვესისტემის მოდელში აღწერილი მიკერძოების პოტენციალის დათვალისებრივად, შეიძლება ითქვას, რომ საფრანგეთის აკადემიურ-საუნივერსიტეტო სექტორი, თავისი ცენტრალიზებული დაშვების სისტემებით, სადოქტორო კომიტეტებით და სხვა ცენტრალიზებული გადაწყვეტილების მიმღები ორგანოებით, ყველაზე მგრძობიარეა ოლიგარქიზაციისთვის, სადაც რეპუტაციის მექანიზმები არ არის იმდენად განსხვავებები აკადემიური მოსწრების რეპუტაციის რეიტინგში, მაგრამ განსხვავებები ძალაუფლების პოზიციებზე უფრო მაღალი თანმიმდევრობით და, შესაბამისად, ნაკლებად ნეიტრალური თვითრეგულირება ორგანიზებულია ჭეშმარიტი/ყალბი შეფასების განზომილების გარშემო, არამედ უფრო მაღალი წესრიგისა და აკადემიური ძალაუფლების ვასალური პატრონაჟის სისტემა. ბურდიეს ამოსავალი წერტილი გარკვეული სახის კაპიტალისთვის ბრძოლის თითოეულ სოციალურ სფეროში თითოეულ სფეროში მოქმედ ადამიანთა ჯგუფებს შორის, ამრიგად, მრავალი თვალსაზრისით შეესაბამება რეალობას დამახინჯებულ ფრანგულ კონტექსტში (და უნგრეთში და სხვა ცენტრალიზებულ აღმოსავლეთ ევროპის საზოგადოებებში!) რაც შეეხება ლუკმანს, არის ფუნქციური აუცილებლობა სამეცნიერო რეპუტაციისა და მათ მიერ წარმოქმნილი რეპუტაციის სერიაში - და რომელიც ძირითადად ასრულებს სამეცნიერო მიღწევების წამყვან და ზედაპირულ წარმოდგენას, ისევე როგორც ფული ეკონომიკური მიღწევებისთვის - ხდება ბურდიეს სამეცნიერო კაპიტალისთვის, რაც საშუალებას აძლევს ძალაუფლების დაქვემდებარებას და სპეციალურ ექსპლუატაციას და დომინირებას მეორე მხრიდან.

სწორედ ამ სოციალურ სფეროში (ან, ლუკმანის ტერმინოლოგიაში, ქვესისტემაში), მაშინ, რომ ორი თეორიის ცალმხრივობა აშკარად ჩანს. ბურდიეს მიერ გამოვლენილი ძალაუფლების ურთიერთობები და მათი ორგანიზების ძალები უნდა განიხილებოდეს, როგორც მეცნიერების სოციალურ ქვესისტემაში, მაშინაც კი, როდესაც სამეცნიერო საზოგადოებაში ძლიერი დისპერსიაა, როგორც შეერთებული შტატების შემთხვევაში. მონოპოლიური სტრუქტურებისა და ცენტრალიზებული სამეცნიერო ორგანიზაციის შემთხვევაში, ეს ასევე დომინანტი ხდება. ეს პერსპექტივა ფუნდამენტურად არ არსებობს ლუკმანისგან, მაგრამ ბურდიე გადაადგილებს სამეცნიერო "რეპუტაციის კაპიტალის" ნეიტრალურ ფუნქციურ როლს პერსპექტივიდან და, შესაბამისად, არ ანალიზებს მექანიზმებს, რომლებსაც შეუძლიათ მეცნიერების ძალაუფლების დომინანტური ორგანიზაციის დემონტაჟი და რეპუტაციული რეიტინგის ფორმირება და ფუნქციონირება ფაქტობრივი სამეცნიერო შესრულებისა და მეცნიერების ორგანიზაციის მიხედვით ჭეშმარიტი / ცრუ შეფასების განზომილებაში.

ალბათ, ზედმეტი არ არის იმის აღნიშვნა, რომ ლუკმანის "ოსტატი", ტალკოტ პარსონსის საშუალო თეორია, ასევე გადის ბურდიეს გაფართოებული კაპიტალის თეორიიდან ანალოგიურად. პარსონები ფულის იდეიდან დაიწყეს, როგორც

გაცვლის საშუალება, რომელიც შეიცავს ნეიტრალურ გაცვლით ურთიერთობებს განზოგადებული ფორმით და ამტკიცებდა, რომ თუ გაცვლის ასეთი სიმბოლურად განზოგადებული საშუალება შეუცვლელია ეკონომიკაში, როგორც ერთ-ერთი სოციალური ქვესისტემა, უნდა არსებობდეს გაცვლის მსგავსი საშუალებები სხვა ქვესისტემებშიც. მაშინაც კი, თუ ისინი ორგანიზებულია სხვადასხვა კონკრეტულობით. მაგალითად, "ძალაუფლების" საშუალო პოლიტიკურ ქვესისტემაში და სოციალურ საზოგადოებაში "გავლენის" საშუალო (ან, სხვა სახელით, ინტეგრაციის ქვესისტემაში). ბურდიეს კაპიტალის ანალიზის საწყისი წერტილი ასევე იყო ფულის კაპიტალი, რადგან მარქსმა გაანალიზა იგი, მაგრამ აქ ფული გახდა ანალიზის საწყისი წერტილი არა როგორც გაცვლის ნეიტრალური საშუალება, არამედ როგორც ადამიანების ჯგუფებს შორის დაქვემდებარებისა და ექსპლუატაციის საშუალება. ფულის კაპიტალის კონცეფციის გაფართოება და ეკონომიკის მიღმა სოციალურ სფეროებში კაპიტალის სხვა კონკრეტული ფორმების ძიება მოჰყვა ლოგიკას, რომელიც მსგავსია პარსონსის მიერ კონკრეტული მედიის ძიებაში. მეცნიერების შემთხვევაში, ეს მსგავსება ჩანს იმით, რომ ლუმანის 1968 წლის ესეში ზემოთ ნახსენები ესეში, რომელიც განაგრძობს პარსონსის მედიის თეორიას, რეპუტაციის რეიტინგი ჩნდება როგორც მეცნიერების საშუალო ზედაპირული წარმოდგენა, ხოლო ბურდიეს ჰომო აკადემიკოსში ისინი გაანალიზებულია, როგორც სამეცნიერო კაპიტალის განაწილება და ბრძოლა.

ზემოაღნიშნული ანალიზის შემდეგ, ორი თეორიის ცალმხრივი მიდგომა ალბათ კიდევ უფრო ნათელი ხდება: ისევე, როგორც ფული არის ფუნქციურად შეუცვლელი, განზოგადებული გაცვლითი საშუალება ეკონომიკაში და ძალაუფლების ექსპლუატაციისა და დაქვემდებარების შექმნის საშუალება, აკადემიური რეპუტაციის რეიტინგს აქვს როგორც ფუნქციები, ასევე ეფექტები და დომინირებს თუ არა რომელიმე ეს ეფექტი ქვეყნის აკადემიურ ქვესისტემაზე, დამოკიდებულია იმაზე, თუ რამდენად დაარბია აკადემიური საზოგადოება დაარბია და კონკურენტუნარიანია თუ არა ეს უფრო ცენტრალიზებული და მონოპოლური.

ლუმანისა და ბურდიეს თეორიების ერთმანეთთან შეერთების გზები ილუსტრირებულია მასმედიის სფეროს ანალიზით. ბურდიემ გაანალიზა ეს სფერო 1994 წლის კვლევაში (იხ. ბურდიე 1994 ბ) და მიუხედავად იმისა, რომ ლუჰმანი კონკრეტულად არ გაუმკლავდა ამ სფეროს 1980-იანი წლების ბოლომდე, ადვილი იყო ამ სფეროს ლუჰმანის თეორიის რეკონსტრუქცია, რომელიც დაფუძნებულია სხვა ქვესისტემების ანალიზის სახელმძღვანელო პრინციპებზე (იხ. პოკოლი 1991 ბ). ჩნდება სოციალური ქვესისტემა, როდესაც მოქმედების უფრო დიდი სფერო იწყებს ორგანიზებას ორობითი კოდის გარშემო, რითაც თავს იკავებს სხვა კოდზე ორიენტირებული ქვესისტემებისგან, ხოლო თანამედროვე მასობრივი კომუნიკაციის შემთხვევაში ეს გამოიხატება ახალი ამბების ღირებულების არსებობაში ან არარსებობაში, რომელიც აწესებს ერთი შერჩევის კრიტერიუმს პროფესიონალ ჟურნალისტებს, რეპორტიორებს, რედაქტორებს, და ა.შ., რეალობის დამუშავებაში. ჟურნალისტი არ ეძებს სამართლიანობას, სიმართლეს, მაქსიმალურ მომგებიანობას ან ესთეტიკურ ღირებულებას, არამედ ყველაზე დიდი ახალი ამბების ღირებულების მქონე ღონისძიებას, ან შესაძლოა მის შექმნას, ან ასეთი მოვლენის ახალი და ახალი ასპექტების წარმოჩენას. რა თქმა უნდა, ამ ორობითი

კოდი შეიძლება გაიმარჯვოს ამ სფეროში - და დაქვემდებარებაში ყველა სხვა შერჩევის კრიტერიუმი - მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ კონკურენცია სხვადასხვა გაზეთებს, არხებსა და მაუწყებლობას შორის მაღალია და ამიტომ მიკერძოებული გაზეთები და რადიო პროგრამები კარგავს აუდიტორიის ყურადღებას ისევე, როგორც მოსაწყენი, უაზრო გაზეთები და მაუწყებლობა მცირე ახალი ამბების ღირებულებით. ბაზრის რაციონალურობა, მომგებიანი / წამგებიანი კოდის ორიენტაცია, ამრიგად, "ჩაკეტავს" ახალი ამბებისკენ სწრაფვას, მაგრამ ეს საბაზრო ეფექტი აშკარაა როგორც სპორტული სფეროს შიდა ლოგიკის (მოგება / დაკარგვა) დაცვაში, ასევე აკადემიურ სფეროში (სპორტისთვის იხილეთ Bette 1984, ამ უკანასკნელისთვის ბენ-დავითი 1971). ბურდიუ ანალიზებს ამ სფეროს 1994 წლის კვლევაში, რომელიც ზემოთ მოხსენიებულია, როგორც "ჟურნალისტური სფერო". თავის სტატიაში ის ყურადღებას ამახვილებს პროფესიონალ ჟურნალისტებზე და მათ მოტივაციებზე, რაც კიდევ ერთხელ ადასტურებს იმ მტკიცების ნამდვილობას, რომ ორი თეორია ფუნდამენტურად არის შერწყმული ლუმანის სოციალური ქვესისტემის კატეგორიის პროფესიულ კომპონენტებზე შევიწროებით.

ბურდიუ, რომელიც აღნიშნავს, რომ ჟურნალისტურ ველს, ისევე როგორც ლიტერატურულ ან მხატვრულ სფეროს, აქვს საკუთარი ლოგიკა, პოულობს თავის ორგანიზაციულ ბირთვს უახლესი ამბების მიებაში: "ამ სფეროს კონკრეტული ლოგიკა მიმართულია სწრაფად ეფემერულისკენ, ახალი ამბების მსგავსად, ხოლო მომხმარებლებისთვის კონკურენცია ნიშნავს, რომ ახალი ამბების დევნა ასევე ათავსებს უახლეს სიახლეებს სფეროს ცენტრში (ბურდიუ 1994b:5). ერთი შეხედვით, ლუმანის თეორიის ზემოხსენებული მცირე კორექტირება, როგორც ჩანს, წარმატებას მიაღწევს ამ სფეროს თეორიული ჩარჩოს შექმნაში, რომელიც თითქმის მთლიანად შეესაბამება ბურდიუს თეორიას, მაგრამ არსებითი მსგავსებების გარდა, უნდა აღინიშნოს ორი მნიშვნელოვანი განსხვავება. ბურდიუ საუბრობს "უახლესი ამბების დევნაზე", ხოლო "ახალი ამბების ღირსი მოვლენის დევნა" უფრო ფართოა (იხ. ერბინგი 1989). მეორე განსხვავება საზოგადოების დომინირების განზომილებაში მოაქვს და ამ პერსპექტივიდან ჟურნალისტურ სფეროს აანალიზებს. ამრიგად, ლუმანის თეორიის ეს დაკარგული განზომილება შეიძლება გამოსწორდეს ბურდიუს მიერ. იგი აანალიზებს ჟურნალისტური სფეროს ურთიერთკავშირს კულტურული ხასიათის სხვა სფეროებთან, რაც განსაკუთრებით აშკარაა საფრანგეთის შემთხვევაში დასავლურ საზოგადოებებში. იგი ამტკიცებს, რომ ამ გადაჯაჭვვის გზით, საბაზრო მექანიზმები, რომლებიც დომინირებენ ჟურნალისტურ სფეროში, გადალახავს სხვა კულტურულ სფეროებს, სადაც ისინი უპირატესობას ანიჭებენ კომერციულ პროდუქტებს, რომლებიც ფონზე ქრება. სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ, ჟურნალისტური სფეროს სხვა კულტურულ სფეროებში შეყვანა იწვევს მათ კომერციალიზაციას: "ჟურნალისტური სფეროს მზარდი შეღწევა სულ უფრო მეტად ექვემდებარება სხვა სფეროებს კომერციულ ლოგიკაში და ეს საფრთხეს უქმნის სხვადასხვა დარგის ავტონომიას" (ბურდიუ 1994b:6).

ეს არის ის, სადაც ბურდიუ უახლოვდება მთლიანი სოციალური დომინირების რეალიზაციის საკითხს, თითოეულ სფეროში დომინირების ურთიერთობების გარდა - და შემთხვევითი არ არის, რომ ეს ჩნდება ამ კვლევაში 1990-იანი წლების შუა პერიოდიდან, რადგან, როგორც ვნახეთ, სწორედ ამ ეტაპზე იწყებს დომინირების გლობალური წესრიგის შედეგების აღიარებას და გლობალური ფულის

ოლიგარქიის დომინირებას. ჩვენი აზრით, ის უფრო მეტად აცნობიერებს მასმედიის კომერციალიზაციას მხოლოდ სხვა კულტურულ სფეროებთან გადაჯაჭვვის შედეგად. კიდევ ერთხელ, ის ვერ ცხადყოფს, რომ ხელოვნების, სოციალური მეცნიერებების, იურიდიული და კონსტიტუციური დისკურსის მიღწევები და ამ დარგის ექსპერტების პრესტიჟი გამოიყენება როგორც სოციალური ბატონობის საშუალება. სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ: ჩვენ უფრო მნიშვნელოვანია, რომ ჟურნალისტური სფერო, რომლის პოლიტიკისგან განცალკევებაც მხოლოდ მეტ-ნაკლებად მკაფიოდ შეიძლება იყოს გარანტირებული მრავალი პირობით, შეიძლება დომინირებდეს იმ ჯგუფის ინტერესებითა და პოლიტიკური შეხედულებებით, რომლებიც მთლიანად დომინირებს საზოგადოებაზე, შემდეგ კი, სხვა ინტელექტუალურ სფეროებში შეღწევით, შეუძლია ამ სოციალურ ჯგუფს უზრუნველყოს ინტელექტუალური ჰეგემონია მთლიანად საზოგადოებაზე. ამ სტრუქტურაში დიდი მწერალი, მუსიკოსი, ფილოსოფოსი, სოციოლოგი, პოლიტოლოგი და ა.შ. შეიძლება იყოს ის, ვინც მასმედიის მიერ არის რეკლამირება კულტურულ დანამატებში, სატელევიზიო დისკუსიებში და ა.შ. ამრიგად, ნაკლებად პრობლემურია, რომ "სუფთა" მხატვრული და ლიტერატურული ღირებულებების ნაცვლად, კომერციული ნამუშევრები და მათი ავტორები დაჯილდოებულია ჟურნალისტური სფეროს მიერ ორგანიზებული კულტურული სფეროებით. კიდევ უფრო დიდი დამახინჯება ის არის, რომ ის ავტორებს და მათ ნამუშევრებს ათავსებს სხვადასხვა ინტელექტუალური სფეროების სათავეში, რომელიც მოდის საზოგადოების დომინანტური ჯგუფიდან, როგორც მთლიანობაში, ან თუნდაც არ რისკავს ამ ჯგუფის სპიკერების მოსაზრებებს. ამ გზით, სოციალურ ჯგუფს, რომელიც დომინირებს ჟურნალისტურ სფეროში, შეუძლია მოიპოვოს კონტროლი მთელ საზოგადოებაზე ინტელექტუალურობის, ენის, პოლიტიკის, გემოვნების და ა.შ. ეს ტენდენციები აშკარად ჩანს პარიზულ, ცენტრალიზებულ ფრანგულ ინტელექტუალურ ცხოვრებაში და ის ფაქტი, რომ ბურდიემ ვერ შეამჩნია ეს ასპექტი ჟურნალისტურ სფეროში, საკმაოდ უცნაურია, რადგან სხვაგვარად, როგორც ვნახეთ, ის ყოველთვის ძალიან მგრძნობიარე იყო დომინირებისა და დაქვემდებარების მექანიზმების მიმართ.

დაბოლოს, უნდა აღინიშნოს, რომ ორივე თეორია ბადებს კაპიტალის ტრანსფორმაციის საკითხს სოციალურ სფეროებს/ქვესისტემებს შორის. ლუმანის ანალიზში, ეს შესაძლებლობა - ფუნქციურად დიფერენცირებულ თანამედროვე საზოგადოებებში - ანალიზში შედის მხოლოდ როგორც დამახინჯება და არსებითად ყურადღებას ამახვილებს უცვლელობაზე. ეს იმიტომ ხდება, რომ ფუნქციურად დიფერენცირებულ ქვესისტემებს აქვთ საკუთარი რეალობის დამუშავების მექანიზმები და შერჩევის კრიტერიუმები, ხოლო თითოეული ქვესისტემასთვის ყველა სხვა ქვესისტემა მცირდება ერთ გარემოში. თუ სხვადასხვა ორობით გამოუმუშავებული სიმძლავრე შეიძლება პირდაპირ ითარგმნოს ჯილდოებად და პოზიციებზე სხვა ქვესისტემებში, ეს მხოლოდ იმის ნიშანია, რომ ფუნქციური დიფერენცირება არ გაკეთებულა სწორად. ბურდიესთვის, მეორეს მხრივ, თითოეული სოციალური სფეროს დედაქალაქები და წარმოდგენები შეიძლება გარდაიქმნას სხვა დედაქალაქებად, ხოლო რეგულარული კორელაცია, ტრანსფორმაციის კარგად გაკრული ბილიკები, მათ შორის ჩანს საერთო სოციალურ დონეზე. ლუმანისთვის ეს საერთოდ არ ხდება და მთელი საზოგადოება მას

მხოლოდ როგორც ფუნქციურად დიფერენცირებული ქვესისტემების ერთობლიობა, რომელთა შორის სპონტანური კოორდინაცია უზრუნველყოფს გასწორებას, მაგრამ ვერცერთი ქვესისტემა ვერ აკონტროლებს მთელ საზოგადოებას. ამრიგად, საწყის დისკუსიაში გათვალისწინებული ორმაგი სოციალური სტრუქტურის სხვადასხვა დარგზე ფოკუსირება, როგორც ჩანს, აიძულებს პოლარულ განსხვავებას ორ თეორიაში.

თავი XVI

საზოგადოების ორმაგი სტრუქტურის თეორია: რეზიუმე

ჩვენს დისკუსიაში ჯერჯერობით და სხვადასხვა თეორიებისა და თეორიული დენების ანალიზის შესახებ შენიშვნებში, ჩვენ უკვე აღვნიშნეთ ის ელემენტები, რომლებიც ჩვენ გვჯერა, რომ უნდა ეკუთვნოდეს თეორიას, რომელიც იპყრობს საზოგადოების მთლიანობას. სიცხადის გულისთვის, ჩვენ ვაჯამებთ ამ პუნქტებს ამ ტომის ბოლო თავში.

1. საზოგადოების ფუნქციური სტრუქტურა

ფუნქციური ორგანიზაცია არის საზოგადოების სტრუქტურირების ერთ-ერთი განზომილება, რომელიც ჩამოყალიბებულია მთლიანად საზოგადოების ფუნქციური საჭიროებებით და მისი ნაწილებით. უფრო რთულ საზოგადოებებში-ან, სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ, საზოგადოებებში, რომლებმაც მიაღწიეს განვითარების უფრო მაღალ ეტაპს - ფუნქციური განზომილება ასახავს იმ ქმედებების დიფერენცირების მზარდ ხარისხს, რომლებიც ასრულებენ გარკვეულ ფუნქციებს და მათ ორგანიზებას. მიუხედავად იმისა, რომ რამდენიმე ათეული წევრის ურდოებში, რომლებიც ქმნიან უძველეს საზოგადოებებს, ყველა სოციალურობა კვლავ მიიღწევა პირადი ურთიერთქმედების საშუალებით, უფრო ფრაგმენტულ ტომობრივ ორგანიზაციებში, ლიდერობასა და უფრო მარტივ ფუნქციურ განყოფილებებში (მაგ. ჯადოსნური და სამღვდლო ფუნქციების საფუძველზე) ხორციელდება, შემდეგ კი კიდევ უფრო ფართო განათლებულ საზოგადოებებში, მილიონობით ურთიერთქმედების უშუალო სოციალობა იყოფა სხვადასხვა დონეზე, და ორგანიზაციული სისტემები, რომლებიც მათ ქმნიან, ემატება და რაც მთავარია, გამოყოფილია ჩარჩოები, რომლებიც ქმნიან საერთო სოციალურ სისტემას. ეს დიფერენციაციები მოხდა ცივილიზაციების ფართო სპექტრის საზოგადოებებში, როდესაც მათ შეძლეს გადალახონ მარტივი ურდოს წესრიგის სირთულე და შექმნან წიგნიერების ფორმა. ამასთან, საზოგადოების ფუნქციურმა დიფერენცირებამ, ფუნქციურად ცალკეული ქვესისტემების ჩამოყალიბებამ, ისტორიულად შეძლო ამ სოციალური ორგანიზაციის რეალიზება მხოლოდ ადრეული შუა საუკუნეებიდან საზოგადოების ევროპულ განვითარებაში, რომელიც გაიზარდა ბერძნულ-რომაული (იუდეო-ქრისტიანული) ფონდებიდან და

კოლონიზაციის დროს და ევროპის მოსახლეობის გავრცელების დროს მსოფლიოს მრავალ კუთხეში - განსაკუთრებით ჩრდილოეთ ამერიკასა და ავსტრალიაში.

თუ გადავხედავთ ევროპის განვითარებაში ფუნქციური დიფერენციაციის კურსს შუა საუკუნეებიდან, ჩვენ უნდა დავიწყოთ სეკულარიზაციის პროცესით, რაც პირველ რიგში გულისხმობდა საერო ძალაუფლების გამოყოფას საეკლესიო უზენაესობისგან, რასაც მოჰყვა სულიერი და ეკონომიკური საქმიანობიდან შემდგომი ნაწილობრივი გაყვანა, ისტორიულად შესამღებელი გახდა ქრისტიანული ეკლესიის შიდა დაყოფა და ეკლესიების არსებობა, რომლებიც რეფორმაციის შემდეგ რამდენიმე იერარქიად დაიშალა. ამ გასყვანით, ფართო სპექტრის ქმედებები გახდა რელიგიურად ნეიტრალური და სურვილისამებრ, და ამ ევოლუციურად საშუალება მისცა სხვადასხვა ვარიაციები საზოგადოების სხვადასხვა სფეროში და ეფექტური ნიმუშების გავრცელება მთელ საზოგადოებაში. სეკულარიზაციის პროცესების გარდა, სახელმწიფო-პოლიტიკური ძალაუფლების ეკონომიკური და სულიერი საქმიანობიდან გაყვანა ასევე ფუნქციური დიფერენციაციის პროცესის ნაწილია. ჰეგელმა ეს პროცესი გააცნობიერა, როგორც ბურჟუაზიულ საზოგადოებაზე პოლიტიკური სახელმწიფოს აღზევება და დაუკავშირა იგი თანამედროვე ეპოქის განვითარებას, რაც მის გონებაში ასევე გულისხმობდა სახელმწიფოს გაჩენას. ისტორიულად, ეს ნიშნავს, რომ შუა საუკუნეებში ფეოდალურ ჯაჭვში ქონების განაწილება ყოველთვის იყო საზოგადოებაში სახელმწიფო ძალაუფლების გავრცელების საფუძველი - ფეოდალური ლორდი იყო როგორც მფლობელი, ასევე მმართველი ფეოდალური ლორდის პალასრეხტის მეშვეობით, განსჯის უფლება. მე -17 საუკუნიდან მოყოლებული, სამეფო ძალაუფლების კანცელარია და ადმინისტრაციული ორგანიზაცია სულ უფრო მეტად გამოეყო სახელმწიფო ფუნქციებს, ხოლო ფეოდალური ლორდის უფლებები, როგორც მფლობელი, გადაკეთდა უბრალო კერძო უფლებებად. ან მოგვიანებით, მაქს ვებერის სიტყვებით, სახელმწიფოს მონოპოლია ძალის გამოყენებაზე.

სეკულარიზაციამ და საერო ძალაუფლების ეკონომიკური ცხოვრებიდან გაყვანამ, განსაკუთრებით ევროპის დასავლეთ ნაწილებში და ინგლისში, საშუალება მისცა სასოფლო-სამეურნეო და სამრეწველო წარმოების სფეროებს თანდათანობით შექმნან საკუთარი ფუნქციური ქვესისტემა საბაზრო ეკონომიკის ორგანიზებაში. ბაზარმა დაიწყო წარმოების ორგანიზება სასაქონლო ბირჟის სახით და ურბანიზებულ მოსახლეობას, კერძოდ, სულ უფრო მეტად ჰქონდა წვდომა სამომხმარებლო საქონელზე მხოლოდ ბაზრის საშუალებით, ვიდრე საკუთარი წარმოების საშუალებით. კონტინენტზე რომაული კანონის ხელახლა აღმოჩენა და მიღება - ან, მისი არარსებობის შემთხვევაში, ცალკე სასამართლო კანონის ორგანიზება და სისტემატიზაცია, როგორც ინგლისში - სულ უფრო მეტად აღიქმებოდა, როგორც დამოუკიდებელი იურიდიული ქვესისტემა 1600 წლიდან. ადრინდელი დიფუზური სახელმწიფო ორგანოდან, რომელიც ძირითადად შემფოთებულია ქვეყნის მტრული ჯარებისგან დაცვით - ალბათ, ზედა კლასებს შორის დაპყრობით და წესრიგის შესანარჩუნებლად, ერთიანი ადმინისტრაციული სისტემა წარმოიშვა მე -19 საუკუნის შუა რიცხვებში ცენტრალური კანცელარიებისა და მუნიციპალიტეტების გაფართოებული საჯარო სერვისების მეშვეობით. სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ, ყოფილი ერთიანი პოლიტიკური სახელმწიფო, რომელიც

ჰეგელის მიერ იყო დიფერენცირებული და გახდა წმინდა პოლიტიკური ქვესისტემა, როგორც თავისუფალი პოლიტიკა გაჩნდა და გაჩნდა იურიდიულ-ადმინისტრაციული ქვესისტემა.

მეცნიერების ქვესისტემა ასევე გაჩნდა ფუნქციური დიფერენციაციის პროცესში, რომელიც დაჩქარდა მე -17 საუკუნის დასაწყისიდან, ხოლო ადრე მონასტრების ბერები, შუა საუკუნეების უნივერსიტეტების მასწავლებლები ან ზედა კლასების ზოგიერთი წევრი მონაწილეობდნენ რეალობის უფრო სისტემატურ შესწავლაში მათი პირადი სიამოვნებისთვის. უკვე რენესანსულ იტალიაში დაარსდა ხელოვნებისა და მეცნიერების აკადემიები და სისტემატური სამეცნიერო საქმიანობის იდეები გავრცელდა ბერძენი ფილოსოფოსებისა და ინტელექტუალების ნაწერების ხელახლა აღმოჩენის გზით. ინგლისში, მე -17 საუკუნის მეორე ნახევრიდან, სამეცნიერო აზროვნება უფრო მკაცრად იყო გამოყოფილი მხატვრული საქმიანობისგან, ხოლო მე -18 საუკუნის მეორე ნახევარში საფრანგეთში ენციკლოპედიონისტები, რომლებიც სამეცნიერო ცხოვრების ცენტრი გახდნენ, უკვე მიჰყვებოდნენ მათ მაგალითს სისტემატური სამეცნიერო საქმიანობის შედეგების შეჯამებით, განსაკუთრებით საბუნებისმეტყველო მეცნიერებებში, და წესები, რომლებიც არეგულირებს მას. 1800-იან წლებში სამეცნიერო საქმიანობა გაფართოვდა გერმანიის სამეცნიერო უნივერსიტეტების დაარსებით, ხოლო ინდუსტრიალიზაციამ ასევე უზრუნველყო პირდაპირი წვდომა სამეცნიერო და ტექნიკური კვლევის შედეგებზე. ამ ყველაფერმა სახელმწიფოს სამხედრო-სამრეწველო ძალა წარმატებული სამეცნიერო საქმიანობით აიძულა კონკურენტ სახელმწიფოებს შორის წინა პლანზე, რამაც თანდათანობით იფუნქციონა სამეცნიერო საქმიანობა 1900-იანი წლების დასაწყისიდან, სახელმწიფომ ასევე უზრუნველყო მეცნიერების ფუნქციური ავტონომია საკუთარი გულისთვის.

ეკონომიკის, სამართლის, მეცნიერებისა და პოლიტიკური სახელმწიფოს მრავალსაუკუნოვანი ფუნქციური დიფერენცირების შემდეგ, მასობრივი კომუნიკაცია - თავდაპირველად მხოლოდ პრესა - მე -19 საუკუნის მეორე ნახევარში გადაიქცა საკუთარ ფუნქციურ ქვესისტემაში და, რადიოსა და ტელევიზიის ტექნიკური დაარსების შემდეგ, მრავალდონიან ქვესისტემაში. განათლება, ჯანმრთელობა, სპორტი, ხელოვნება და ხელოვნებისა და მათი ორგანიზაციის მასობრივი გავრცელება, როგორც ფუნქციური ქვესისტემები, ასევე არის 1900 წლის პერიოდის პროდუქტები. ზოგადად, შეიძლება ითქვას, რომ სირთულის ზრდამ გამოიწვია მთელი რიგი ფუნქციური ქვესისტემები, რომლებიც ადრე მართავდნენ როგორც "მეორადი საქმიანობა" საზოგადოებაში კონკრეტული ორგანიზაციის გარეშე.

საზოგადოების ფუნქციურ დიფერენცირებას ასევე თან ახლდა ცვლილება ინდივიდის დონეზე. უბრალო საზოგადოებებში, ადამიანი, რომელიც დაიბადა, შედის ოჯახურ საზოგადოებაში, სადაც ის სოციალიზებულია და მოქმედებს და ფიქრობს საზოგადოების ნორმების შესაბამისად მთელი ცხოვრების განმავლობაში. ამ საზოგადოებებში, ბუნებრივი მცირე თემები - ოჯახი და უფრო ფართო ნათესაობა და სამეზობლო ორგანიზაცია - მთლიანად აკონტროლებენ და განსაზღვრავენ მათი წევრების ყველა მოქმედებას. მას შემდეგ, რაც ამ თემების ნორმები დიდი ხანია რელიგიური და ღვთაებრივი ხასიათისაა, ინდივიდის მთელი ვინაობა ემყარება საზოგადოების დაქვემდებარებას. ფუნქციური დიფერენციაციის ზემოხსენებული

პროცესები იწვევს მთლიანი საზოგადოების ამ განმარტების თანდათანობით დაშლას, მცირე საზოგადოების იდენტობის შეცვლას უფრო სრულყოფილი იდენტობით (ერი, ქალაქის მკვიდრი, პროფესიის წევრი და ა.შ.); მეორეს მხრივ, ისინი უზრუნველყოფენ ფართო ნეიტრალურ სფეროს ინდივიდუალური თავისუფალი არჩევანისთვის, სადაც საჭიროა მხოლოდ აბსტრაქტული სამართლებრივი აკრძალვების დაცვა ან აბსტრაქტული მორალური პრინციპები და ღირებულებები ინდივიდს ხელმძღვანელობას აძლევს, მაგრამ სხვაგვარად დარჩა ინდივიდისთვის, რომ იპოვოს სწორი ქმედებები და მოსაზრებები საკუთარი გადაწყვეტილების მიღების გზით.

მაკრო-საზოგადოების დონეზე ფუნქციური დიფერენციაციის მიკრო-დონის თანმხლები პროცესი არის ინდივიდის დიფუზური და კომუნალური პიროვნების როლის მსგავსი დიფერენცირება. თითოეული ფუნქციური ქვესისტემა მოიცავს ინდივიდებს მხოლოდ კონკრეტულ როლში, იურიდიულ ქვესისტემას, როგორც იურისტს, სამეცნიერო ქვესისტემას, როგორც მეცნიერს, მხატვრულ ქვესისტემას, როგორც მხატვარს და ა.შ. ამრიგად, ფუნქციური ქვესისტემის წარმოქმნის ცენტრალური პროცესი, ან მისი სხვა ფუნქციური აქტივობიდან მისი რაზმი, არის ამ ფუნქციაზე მორგებული ფუნქციური როლის ფორმირება. ამრიგად, ადვოკატის როლი საუკუნეების განმავლობაში განვითარდა შუა საუკუნეების მოსამართლისგან, რომელიც იყო მეფის ნდობა, ან საკრებულოს კანცელარიის კლერკი და მხოლოდ მას შემდეგ, რაც უნივერსიტეტის მიერ წესების შესწავლა, ინტერპრეტაციის ტექნიკა და რომაული კოდების კონცეპტუალური ენა შეიძლება გახდეს მოსამართლე, კანცელარიის კლერკი და იურისტი ბოლო საუკუნეებში. მაგრამ იგივე ეხება მეცნიერის, მხატვრის, მოგვიანებით პოლიტიკოსისა და ჟურნალისტის როლის განვითარებას.

ამასთან, ეს ფუნქციური როლები და, შესაბამისად, მათი ფუნქციური ქვესისტემები შეიძლება წარმოიშვას მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ შეფასების ცალკეული დომენი გამოჩნდება, როგორც ცენტრალური ორგანიზაციული ბირთვი შესაბამისი ფუნქციისთვის, რომელიც ორიენტირებულია საკუთარ ღირებულებაზე ორმაგი. ავტონომიური ღირებულების ორმაგი უზრუნველყოფს საკუთარი შეფასების კრიტერიუმს, რომლის მიხედვითაც რეალობა უნდა დამუშავდეს. ღირებულების დუალების ჭეშმარიტ /ცრუ, სწორ/არასწორ, მომგებიან / წამგებიანი და ა.შ., კონკრეტული ფუნქციური ქვესისტემის შეფასების სხვა ასპექტები ასევე უბიძგებს ფონზე, ხოლო ქვესისტემის მექანიზმებს უნდა შეეძლოთ ამის ფონზე გადატანა. ამრიგად, ფუნქციური ქვესისტემა შეიძლება გავიგოთ, როგორც განცალკევებული და ერთგანზომილებიანი შეფასების დომენი, ხოლო ცალკეული კონცეპტუალური ენა, პერსპექტივა და აზროვნების ტექნიკა შემუშავებულია ამ მნიშვნელობის ასპექტის ოპერაციული გამოყენებისთვის ათას სიტუაციაში. ეს შესრულება - შეფასების ექსკლუზიურობა მოცემული ღირებულების ორმაგი მნიშვნელობის მიხედვით, რუტინული აქცენტი ფონზე შეფასების სხვა ასპექტებზე და კონკრეტული კონცეპტუალური ენისა და აზროვნების ტექნიკაზე, რაც შესაძლებელს ხდის - მხოლოდ ხანგრძლივი ტრენინგით, დისციპლინით და უწყვეტი ჯილდოთი და სანქცირებით შეიძლება, ვინც არღვევს მას. ამრიგად, მოქმედი ქვესისტემის შექმნა ასევე მოითხოვს პროფესიულ სოციალიზაციას და უწყვეტ დაჯილდოებას /სანქციას მათ, ვინც მუშაობს მის შიგნით. ადვოკატის,

მეცნიერის, მხატვრის, პოლიტიკოსის, ჟურნალისტის როლების გაჩენა უფრო ზუსტად შეიძლება ჩამოყალიბდეს, როგორც პროფესიული საქმიანობის გაჩენა.

ამასთან, ფუნქციური ქვესისტემების შეფასების ჯილდოს მექანიზმები არა მხოლოდ ხელმძღვანელობს გადაწყვეტილებებს მოცემულ სიტუაციაში (მაგ., მოცემულ სიტუაციაში მეცნიერი სტიმულირებულია, რომ იფიქროს და იმოქმედოს ჭეშმარიტი/ცრუ შეფასების გასწვრივ, ადვოკატი სწორი/არასწორი შეფასების დროს), არამედ აფასებს შეფასებულ შედეგებს და მათ ავტორებს, რითაც აღრიცხავს ამ შეფასებას და საჯაროდ აქცევს მას. სამეცნიერო შედეგები რეპუტაციას ანიჭებს მეცნიერს, რომელიც მათ აწარმოებს და სამეცნიერო რეპუტაცია მუდმივად აგებულია სამეცნიერო წრეებში. მაგრამ ისევე, როგორც დიდი სამართლებრივი მიღწევები ადგენს "ვარსკვლავის ადვოკატის" რეპუტაციას, სასამართლო მიღწევები ადგენს მოსამართლის რეპუტაციას, ან ლიტერატურულ, მუსიკალურ, ჟურნალისტურ ან პოლიტიკურ მიღწევებს, შემოქმედს აღძრავს რეპუტაციის კიბეზე, როგორც ჩანს, ის. სირთულის გარკვეულ დონეზე მაღლა, ე.ი. როდესაც ქვესისტემის პროფესიონალი მსახიობები ათასობით ან თუნდაც ათიათასობით ადამიანს უმკლავდებიან და ქმნიან თავიანთ პროდუქტებს, ქაოსი ძალიან სწრაფად დაიცვლებოდა საიმედო რეპუტაციის რეიტინგის გარეშე. და ეს მნიშვნელოვანია არა მხოლოდ ინდივიდუალური შემქმნელების რეპუტაციის დონეზე, არამედ პროფესიული ორგანიზაციების დონეზეც. ყოველივე ამის შემდეგ, საიმედო რეპუტაციის რეიტინგის გარეშე, როგორ სურს ადამიანი, ვისაც სურს აირჩიოს საუკეთესო უნივერსიტეტი და იქ სწავლა მოიწვიოს ექსპერტები იქიდან, უპირატესობა მიანიჭოს მათ სადოქტორო სკოლების მოწყობაში და ა.შ.? მაგრამ ეს ასევე მხოლოდ საიმედო რეპუტაციის რეიტინგისა და ბრენდის იერარქიების საშუალებით შეიძლება იპოვოთ გზა ათასობით საგამომცემლო სახლის, თეატრის, საკონცერტო დარბაზების, იურიდიული ფირმებისა და კონკურენტი წარმოების ერთეულების გარშემო და ადვილად დაადგინოთ საუკეთესო რეიტინგულები. ამრიგად, ფუნქციური ქვესისტემის მტკიცე სტრუქტურა ასევე არის საკუთარი რეპუტაციული იერარქიის მოქმედება და მისი აღმართი ან წარმოშობის ფონზე არის სიგნალი საზოგადოებისთვის და თანატოლების ურთიერთობებში ისეთი მექანიზმებით, როგორიცაა ნობელის პრემია მეცნიერებაში, ან სხვა მცირე პრიზები, ციტირების განაკვეთები და მათი ცვლილებები, პუბლიკაციების სიები, ოსკარები ფილმში, გრემი პოპულარულ მუსიკაში, Pulitzer Prize მასმედიის ქვესისტემაში, აუდიტორიის რეიტინგების ტენდენციები, პლატინის ჩანაწერების გაყიდვები და ა.შ. თუ ფუნქციური ქვესისტემების შეფასების ჯილდოს მექანიზმები მეტ-ნაკლებად კარგად მუშაობს, რეპუტაციის რეიტინგში შეიძლება გაიზარდოს, პირველ რიგში, მართლაც მაღალი ხარისხის საფუძველზე, როგორც პროფესორი, კონკურსის გამარჯვებული, ნობელის პრემიის გამარჯვებული, გრემის გამარჯვებული და ა.შ., მაშინ ეს არის როგორც სტიმული, რომ გააკეთოს დიდი სამუშაო და სწრაფი და მარტივი გზა გარე მომხმარებლებისა და კოლეგებისთვის, რომ ნახონ ვინ არის საუკეთესო, ვინ ღირს კითხვა, მოსმენა, დაქირავება. თუ, მაგალითად, კარგად განსაზღვრულ ქვესისტემაში, ორიენტირების რეპუტაციის რეიტინგი მოულოდნელად უნდა გაქრეს, ნებისმიერი მიზეზის გამო, ქაოსი ძალიან სწრაფად გაჩნდებოდა შიდა მონაწილეებსა და მომხმარებელთა გარემოში, რაც, თუ მისი აღდგენა შეუძლებელია, გამოიწვევს დეზორგანიზაციის პროცესს.

მეორე მხრივ, უნდა აღინიშნოს, რომ ევროპული საზოგადოებების დაჩქარებული ფუნქციური დიფერენცირება მას შემდეგ, რაც თანამედროვე ეპოქამ ასევე გამოიწვია საზოგადოების სტრუქტურის ახალი სეგმენტაცია: პროფესიული ქვესისტემების გაჩენა და გამიჯვნა და ყოველდღიური სამყაროს მზარდი გამიჯვნა და მათგან ყოველდღიური აზროვნება. საზოგადოების ყველა მნიშვნელოვანი ფუნქცია, როგორც მთლიანობაში, სულ უფრო მეტად ხორციელდება სპეციალიზებული პროფესიული ქვესისტემების მიერ, მაგრამ "პროფესიონალები", რომლებიც მუშაობენ ამ ქვესისტემებში, მოქმედებენ და ფიქრობენ, როგორც ადამიანები, საკუთარი პროფესიული საქმიანობის მიღმა. ისინი მონაწილეობენ მხოლოდ როგორც კლიენტები, პაციენტები, მომხმარებლები, მკითხველები, მაყურებლები და ა.შ., საკუთარი პროფესიული საქმიანობის მიღმა, ე.ი. ყოველდღიური ცხოვრებისა და აზროვნების დონეზე. "ზოგადი წიგნიერება" უზრუნველყოფს მხოლოდ ცოდნას გამოიყენოს ეს პროფესიული საქმიანობა და მათი შედეგები, როგორც ადამიანები ყოველდღიური აზროვნების, პაციენტების, კლიენტების და ა.შ. ახალი და ახალი პროფესიული შედეგები მეცნიერების, ხელოვნების, სამართლის, ჯანმრთელობის დაცვის და ა.შ. გამარტივებული ფორმით გადადის ყოველდღიურ აზროვნებაზე, მაგრამ ეს მხოლოდ საშუალებას აძლევს ლეიმანს საერთოდ იყოს ინფორმირებული, მაგრამ ეს ცოდნა არ არის საკმარისი პროფესიული საქმიანობის შესასრულებლად სოციალური სირთულის (განვითარების) დონეზე.

მაკრო-საზოგადოების დონის პროფესიულ ინსტიტუციურ სისტემაზე დაყოფა და ყოველდღიური ცხოვრება ასევე გავლენას ახდენს სოციალური ორგანიზაციის მასშტაბზე ერთ და მეორე სფეროში განსხვავებულად. პროფესიული ქვესისტემები სულ უფრო მეტად ორგანიზებული და რეპროდუცირებულია მთელ მსოფლიო საზოგადოებაში, ან სულ მცირე, დასავლური ცივილიზაციის საზოგადოებებში, ხოლო სოციალური მექანიზმები, რომლებიც განახლდება ყოველდღიური ცხოვრების სფეროში, ორგანიზებულია და რეპროდუცირებულია ვიწრო ჩარჩოში. რაც შეეხება ამ უკანასკნელს, პირველ რიგში უნდა აღინიშნოს ეროვნული ენის, ტრადიციებისა და კულტურული ორგანიზაციის რეპროდუქცია და მასთან დაკავშირებული იდენტობა, მაგრამ მორალური ღირებულებები და ნორმები და მათ მიერ მხარდაჭერილი სოლიდარობა ასევე რეპროდუცირებულია დიფუზური ყოველდღიური ქმედებებისა და ურთიერთქმედების ფარგლებში, რაც ინდივიდებს მოტივაციური ენერჯით და ფსიქოლოგიური სტაბილურობის საფუძვლით უზრუნველყოფს. ამრიგად, ყოველდღიური ცხოვრება, როგორც მაკროსოციალური სისტემის დონის ერთ-ერთი ყველაზე მნიშვნელოვანი სფერო, პირველ რიგში ეროვნული საზოგადოების ორგანიზაციაა. პროფესიული ფუნქციური ქვესისტემები, რომლებიც მისგან იზრდება, მეორეს მხრივ, არა მხოლოდ ყოველდღიურ ცხოვრებაზე მაღლა დგას, არამედ უფრო დიდ სოციალურ გარემოში მუშაობს, ვიდრე ეროვნული საზოგადოება. მეცნიერების ქვესისტემა, სხვადასხვა მხატვრული სფეროები - მუსიკა, ფილმი, ლიტერატურა - მაგრამ ასევე სპორტული სფერო, იურიდიული სფერო და პროდუქტიულ-ეკონომიკური სფერო თანდათანობით აწყობს საკუთარ თავს მთელი დასავლური ცივილიზაციის დონეზე და ზოგჯერ მის ფარგლებს გარეთ, მთლიანად მსოფლიო საზოგადოების დონეზე. ამ მიზნით, ჩნდება საერთო მსოფლიო ენა, როგორცაა გერმანული,

ფრანგული და სულ ახლახანს, სულ უფრო ექსკლუზიურად, ინგლისური, მაგრამ ასევე აუცილებელია გავიხსენოთ საერთო ტექნიკური სტანდარტების, შეფასებისა და ხარისხის კონტროლის მექანიზმების გაჩენა, რაც საშუალებას აძლევს თითოეულ ქვესისტემაში აქტივობები და შესრულება კოორდინირებული იყოს მსოფლიოს დონეზე, როგორც მთლიანობაში. ინტერნეტი, ელ.ფოსტა და ახალი საინფორმაციო ტექნოლოგიები მხოლოდ აისბერგის წვერია.

მნიშვნელოვანია აღინიშნოს, რომ როგორც ფუნქციური ქვესისტემების მექანიზმები განასხვავებს - ისტორიულად მე -19 საუკუნის პირველი ათწლეულების შემდეგ - სულ უფრო და უფრო არსებობს ორი ფუნქციური ქვესისტემა, რომელსაც შეუძლია ჩაერიოს, როგორც საერთო სოციალური ინტეგრაციის მექანიზმები ყველა ქვესისტემის ორგანიზებისთვის, მაგრამ იმისდა მიხედვით, თუ რომელი ინტეგრაციის ძალა ხორციელდება, ის დაბნელობა სხვა და ფუნქციურ ქვესისტემებს აერთიანებს საერთო საერთო სოციალურ ორგანიზაციაში. ერთი არის ბაზრის მექანიზმების ქვესისტემა, მეორე კი პოლიტიკურ-ადმინისტრაციული ქვესისტემის ორგანიზაცია.

ბაზრის მექანიზმები თავდაპირველად შემუშავდა სასოფლო-სამეურნეო და სამრეწველო წარმოების ორგანიზებისთვის, მაგრამ აქ შექმნილი ფული, საკრედიტო და სავაჭრო მექანიზმები ასევე შეიძლება გამოყენებულ იქნას სხვა საქმიანობის ორგანიზებისთვის და როგორც მასობრივი სპორტის, პრესის, განათლების, ხელოვნების, ჯანმრთელობის და ა.შ. სექტორები, ამ სექტორებში ასევე შევიდნენ თავისუფალი ბაზრის სამეწარმეო ჯგუფები მოგების მიღების იმედით. მე -20 საუკუნის მიწურულს ბაზრის მექანიზმები დაიწყო სასჯელალსრულების სისტემის, სამხედრო და რელიგიური საქმიანობის ორგანიზებისთვის. შედეგად, ტერმინი "საბაზრო ეკონომიკა" სულ უფრო შეცდომაში შეიყვანეს და *კარლ პოლანის* ორმაგი ეკონომიკური ანალიზის საფუძველზე შესაძლებელი გახდა საბაზრო მექანიზმების ქვესისტემა წარმოების ეკონომიკის ქვესისტემისგან გამოყოფა. თუმცა, ბაზრის ქვესისტემის ზრდას შეიძლება თან ახლდეს მხოლოდ პოლიტიკურ-საბიუჯეტო ადმინისტრაციული ორგანიზაციის მარგინალიზაცია, ხოლო პირიქით, როდესაც ბაზრის გაფართოების შემდეგ სოციალური პრობლემები და დამაბულობა იზრდება, ბაზრის მასშტაბების შემცირების შემდეგ, ყოფილი ნიმუშის შემდეგ ორგანიზაციას შეუძლია კვლავ აიღოს საზოგადოების ინტეგრაცია მთლიანობაში რიგ ქვესისტემებთან მიმართებაში. ეს მოხდა ევროპის ქვეყნებსა და ჩრდილოეთ ამერიკაში სახელმწიფო ინტერვენციის Keynesian გაფართოების შემდეგ 1930 წლიდან მოყოლებული, მაგრამ გარკვეული მარკეტისთვის შემდეგ, ათასწლეულის დასაწყისიდან კვლავ იყო ფართო სოციალური მოძრაობები, რომლებიც მოითხოვდნენ ბაზრის დემონტაჟს და სახელმწიფო მასშტაბის აღდგენას.

ფუნქციური დიფერენციაციის კონტექსტში, ჩვენ უნდა მივმართოთ საზოგადოების მიმდინარე რეკონსტრუქციას ცვლილებისა და მისი ფუნქციური ნაწილებისთვის. პირობების შეცვლა ან უბრალოდ მაღალ დონეზე გადასვლა მოითხოვს საზოგადოებაში სულ უფრო ხშირ ცვლილებებს მთლიანად ან მის ნაწილებში, რაც უფრო მარტივი საზოგადოებების შემთხვევაში შესაძლებელი იყო მხოლოდ კატასტროფების, რეგიციდების, საეკლესიო, ემიგრაციის ან უბრალოდ ისტორიული დამთხვევების საშუალებით. დიფუზურმა და გადაჯაჭვულმა სოციალურმა ქსოვილმა თავიდანვე უშედეგო გახდა საზოგადოების ნებისმიერ

სფეროში ცვლილების დაგეგმვა, და განსაკუთრებით ასეთ უბრალო საზოგადოებებში, სტაბილურობა მოითხოვდა თუნდაც ნორმებსა და ინსტიტუტებს, რომლებიც დაკავშირებულია რელიგიურ და უცხოპლანეტელ ძალებთან, ისე, რომ ადგილზე ცვლილება მთლიანად გამორიცხული იყო. მაშინაც კი, თუ ისინი ზოგჯერ რეალურად შეიცვალა, მას შეეძლო მხოლოდ "დამახინჯებული ღვთიური კანონის" და ინსტიტუტების თავდაპირველ ფორმაში დაბრუნების ფორმა. ფუნქციური დიფერენციაციის მნიშვნელოვანი შედეგი იყო ის, რომ მთლიანად საზოგადოების ურთიერთდაკავშირებული სოციალური ქსოვილი ლოკალიზებული იყო სექტორებად, რაც წინაპირობა იყო ცვლილებების თავისუფლად გაგრძელების მიზნით თითოეულ ქვესისტემაში. ამის მაგალითია სამეცნიერო ჭეშმარიტების დამყარების სირთულე, სანამ ის არ იქნება უარყოფილი და მეცნიერულად გამოკვლეული, ხოლო თანამედროვე დრომდე მთელი მსოფლმხედველობა კვლავ ტელეოლოგიურად რელიგიურად იყო გადახლართული. გიორდანო ბრუნოს დაწვა და გალილეის სასამართლო პროცესი ინკვიზიციის წინ ამ პრობლემაზე მიუთითებს და მხოლოდ მოგვიანებით სეკულარიზაციამ შესაძლებელი გახადა სამეცნიერო აზროვნების განთავისუფლება. მაგრამ მოგვიანებით საუკუნეებშიც კი, საერო სახელმწიფო ძალა დიდი ხნის განმავლობაში იკრძალება - ყოველ შემთხვევაში, სოციალური მეცნიერებები - და მხოლოდ დემოკრატიული პოლიტიკური სისტემების დამყარებით, სამეცნიერო ჭეშმარიტების პრაქტიკა განვითარდა უარყოფისა და უარყოფაზე ორიენტირებული კვლევის წერტილამდე. ცვლილებების სამეცნიერო საქმიანობის რეკონსტრუქცია, სამეცნიერო სიმართლე უარყოფის მიღმა, შეესაბამება პერიოდული არჩევნების საფუძველზე პოლიტიკურ ქვესისტემაში სახელმწიფო ხელისუფლების გაჩენას და აქ შესაძლებელია მუდმივად შეიცვალოს სახელმწიფო ძალაუფლება მკვლევლობებისა და რევოლუციების გარეშე. პოლიტიკური პარტიები და პლურალისტური პრესა გთავაზობთ მოსამზადებელ ფორუმს პოლიტიკური ცვლილებებისთვის და საზოგადოებისთვის ალტერნატიული პოლიტიკის წარდგენის საშუალებას. იურიდიულ ქვესისტემაში, მარეგულირებელი მოდელების "დე ლეგ ფერენდას" გაჩენა, რომლებიც მუდმივად იწარმოება, მარეგულირებელი ალტერნატივები, რომლებიც მხოლოდ როგორც აკადემიური მოსაზრებები იურიდიულ პუბლიკაციებში ჩნდება და ყოფილი უცვლელი მუდმივი კანონის ტრანსფორმაცია "კანონში, რომელიც ცხოვრობს მის გაუქმებამდე" ასახავს იმავე სიტუაციას. მუდმივი ქორწინება და მასზე დაფუძნებული ოჯახი, რომელიც შეცვლილი პირობებით ანაქრონისტული გახდა, იცვლება "ქორწინება განქორწინებამდე" და მასზე დაფუძნებული ოჯახის მოდელი. შედეგად, თანამედროვე ფუნქციურად დიფერენცირებული საზოგადოებები აგებულია მისი ყველა ასპექტის ცვლილების სიმარტივის საფუძველზე და შეუძლია მოერგოს გარემოში ცვლილებებს კატაკლიზმების გარეშე. მეორე მხარე ის არის, რომ თითოეული ქვესისტემის სამუშაო მასალის გარდა, "მომავალი" ყოველთვის არსებობს აწმყოში: ხვალისდელი მთავრობა და სახელმწიფო პროგრამა დღევანდელ ოპოზიციურ პარტიებშია წარმოდგენილი, ხვალისდელი სამეცნიერო ჭეშმარიტება დღევანდელ ახლახან გამოქვეყნებულ და უარყოფულ სამეცნიერო პრეტენზიებში, ხვალისდელი კანონმდებლობა დღევანდელ სამართლიან ჟურნალებში ალტერნატიული მარეგულირებელი მოდელები და ა.შ. მაგრამ მომავალი მხოლოდ

როგორც შესაძლებლობა, რომელიც ჰორიზონტზე ტრიალებს აწმყოს რეალისტურ სახელმწიფო ძალასთან, მის დამკვიდრებულ სამეცნიერო ჭეშმარიტებასთან და მის სამართლიანად აღსასრულებელ კანონებთან ერთად. ისინი ჯერ კიდევ ძალიან მნიშვნელოვანია, თუმცა, და მათ გარეშე - არაფრისგან - არ შეიძლება დაგეგმილი ცვლილებები.

გარდა ამისა, არსებობს ევოლუციური ჩიხის შესაძლებლობა, რადგან საზოგადოების სტალინურმა ორგანიზაციამ რამდენიმე ათეული წლის განმავლობაში გვაჩვენა. სოციალური ორგანიზაციის ეს მოდელი დაიმსხვრა, მაშინაც კი, თუ მხოლოდ რუდიმენტებში, ფუნქციური დიფერენციაციები, რომლებიც უკვე შეიქმნა ცარისტულ რუსეთში 1917 წლამდე და, უპირველეს ყოვლისა, ცენტრალური ევროპის ქვეყნებში, რომლებიც 1947 წლის შემდეგ საბჭოთა იმპერიის ნაწილი იყვნენ. იურიდიული, სამეცნიერო, მხატვრული, ადმინისტრაციული და ეკონომიკური ლოგიკის დამსხვრევის შემდეგ, ისინი ცდილობდნენ მთლიანად საზოგადოების ყველა ფუნქციის ორგანიზებას ძალაუფლების ერთი ცენტრიდან, სისტემის სტაბილიზაციასა და ძალადობის უზარმაზარი აპარატით აჯანყებების შეკავებას. დაბალი ეფექტურობა, წარმოების მუდმივი ორნამენტული ფუნქციები - ყველა სფეროში ერთდროული დეფიციტით ზედმეტი წარმოება - მზარდი ჩამორჩენა დასავლური საზოგადოებების ფუნქციურად დიფერენცირებული საქმიანობის შედეგებთან შედარებით სამხედრო კონკურენციის პირობებში საბოლოოდ გამოიწვია საბჭოთა სისტემის დაცემა და მე-18 საუკუნის დასაწყისში ყოფილი ოსმალეთის იმპერიასა და ევროპის ქვეყნებს შორის განვითარების სხვაობა, საბჭოთა სისტემის ევოლუციური ჩიხი აშკარა გახდა.

თეორიულ დონეზე, საზოგადოების ფუნქციური განზომილება დაუფასდა დურხეიმის მიერ ინდივიდების სუბიექტურობის ნაცვლად "სოციალური ფაქტების" ძიებამ, ასევე ფუნქციური დიფერენციაციის ანალიზმა, როგორც "შრომის სოციალური დაყოფა", გეორგ სიმმელის როლის დიფერენცირების ანალიზი, მაქს ვებერის სოციალური მოქმედების ტიპოლოგია და სხვადასხვა რაციონალურობის ანალიზი, და ამ ყველაფრის სინთეზი ტალკოტ პარსონსის სტრუქტურულ-ფუნქციონალისტურ თეორიაში და მის განთავსებას სისტემებ-თეორიულ საფუძველზე. ნიკლას ლუჰმანმა ეს დაასრულა ათწლეულების განმავლობაში და მრავალი ტომი თითოეული ფუნქციური ქვესისტემის ორგანიზაციის ახსნით საკუთარი ორობითი კოდის გარშემო (ღირებულება ორმაგი). თუ დომინირების განზომილება საერთოდ შედის ამ თეორიებში - როგორც ვებერის დომინირების სოციოლოგიაში - დომინირებისა და ძალაუფლების ანალიზი თავიდანვე წარმოდგენილია ფუნქციურ პერსპექტივაში. ამრიგად, პარსონსა და ლუჰმანში, ძალა, როგორც გაცვლის საშუალება, საშუალებას აძლევს პოლიტიკური ქვესისტემის ფუნქციურ წარმოდგენებს და ანალოგიურად, ფული, როგორც საშუალო და არა ფულის კაპიტალი, რომელიც ექსპლუატაციის საშუალებას იძლევა, მხოლოდ ფუნქციური თვალსაზრისით ჩნდება. ამ თეორიული ხაზით, თანამედროვე სოციალურმა თეორიამ ღრმად გააცნობიერა საზოგადოების ფუნქციური სტრუქტურის ორგანიზება, მაგრამ ამავე დროს, საზოგადოების კუთვნილი, როგორც ადამიანთა ჯგუფი, და, შესაბამისად, საზოგადოების ძალაუფლების სტრუქტურა გაქრა ამ თეორიული ხაზიდან. ვნახოთ, როგორ

შეიძლება მოხდეს ენერჯის სტრუქტურის ორგანიზება და მისი ცვლილებების რეკონსტრუქცია სხვა თეორიული ხაზებიდან.

2. საზოგადოების ძალაუფლების სტრუქტურა

თუ საზოგადოების ფუნქციური სტრუქტურა შეიძლება აღწერილი იყოს ქვესისტემების, ორგანიზაციების, ფუნქციური წარმოდგენებისა და საზოგადოებისა და მისი ქვესისტემების ფუნქციური საჭიროებების და შედეგად მიღებული შეზღუდვებისა და წახალისების მიერ, მაშინ დომინირების სტრუქტურა მისი მეტ-ნაკლებად დახურული ჯგუფების ადამიანებთან და მათ შორის ბრძოლა ძალაუფლების რესურსებისთვის, ადამიანების გამორიცხული ჯგუფების დაქვემდებარების მექანიზმები, და შეიძლება წარმოდგენილი იყოს ადამიანთა დომინანტური ჯგუფების ძალაუფლების უზრუნველყოფის მექანიზმები. თანამედროვე საზოგადოებების ფუნქციურ დიფერენცირებამ წარმოშვა ფუნქციური წარმოდგენების ფართო სპექტრი და დომინირების განზომილებაში ეს წარმოდგენები ითვლება ძალაუფლების წყაროდ. სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ, ისინი ხელს უწყობენ არა მხოლოდ საზოგადოებისა და მისი ქვესისტემების გადარჩენასა და წინსვლას, არამედ ზოგადი სოციალური დომინირების გარკვეული ხარისხის მიღწევას იმ ადამიანთა ჯგუფების მიერ, რომლებმაც მოიპოვეს უფრო ექსკლუზიური კონტროლი მათზე, ან მინიმუმ კარგი შანსი, რომ შევიდნენ მუდმივ ბრძოლაში დომინირებისთვის.

სხვადასხვა ქვესისტემების ფუნქციური მიღწევები (= ძალაუფლების რესურსები) თანაბრად არ არის მნიშვნელოვანი საერთო სოციალური დომინირებისთვის ბრძოლაში. კარლ მარქსმა, მე -19 საუკუნის შუა რიცხვებში, გააცნობიერა წარმოების საშუალებების საკუთრება, როგორც ქონება, რომელიც უზრუნველყოფს მმართველი კლასის პოზიციას იმ ადამიანთა ჯგუფისთვის, რომლებიც მას ფლობენ. მოგვიანებით, 1900-იანი წლების დასაწყისიდან, რუდოლფ ჰილფერდინგი, კაპიტალისტური საწარმოს, საფონდო ბირჟის წილის ფორმის გაჩენის შემდეგ და საწარმოების უკან საბანკო კაპიტალის ჯგუფების როლზე ფოკუსირების შემდეგ, თავის ადგილზე დააყენა ფულის კაპიტალი და ფულის კაპიტალის ჯგუფები. ბოლო ათწლეულების განმავლობაში განვითარებულმა მოვლენებმა აჩვენა, რომ შესაძლებელია ჰილფერდინგის მიერ გადადგმული გზის გავლა. ფულზე კონტროლი შესაძლებელს გახდის ყველა ფუნქციური ქვესისტემის გაკონტროლებას, ხოლო მეცნიერების, ხელოვნების, სპორტის, სამართლის, საჯარო ადმინისტრაციის, სამხედროების, მასმედიის და არანაკლებ პოლიტიკური ქვესისტემის შესრულება დიდწილად შეიძლება განისაზღვროს იმ ადამიანთა ჯგუფების მიერ, რომლებსაც აქვთ კონტროლი ფულზე და შეიძლება დაკავშირებული იყოს მათ ფულზე, როგორც ძალაუფლების წყაროსთან. ბანკირების ჯგუფის მიერ მოწოდებული სამეცნიერო გრანტები, ფონდები, პრიზები და სხვა "დონაციები" შეიძლება წარმოდგენილი იყოს როგორც "ქველმოქმედების" აქტები, რათა ხელი შეუწყოს მეცნიერებას პირდაპირ ნახვისას, მაგრამ შედეგად მიღებული დავალიანებული პროფესორისა და პროფესიონალის პერსონალის

საჯარო ხელშეწყობა ამ ჯგუფის მიზნებისა და ინტერესების შესაბამისად, ინვესტირებულ ფულს პოლიტიკური სახით უბრუნებს, აზრის ფორმირების მიღწევები. მაგრამ იგივე ეხება ინვესტიციებს ხელოვნებაში, მასმედიასა და პოლიტიკურ ქვესისტემაში. ფულის გარდა, სხვა ფუნქციური სარგებელი (= რესურსები) ვერ თამაშობს ამ როლს საერთო სოციალური დომინირებისთვის ბრძოლაში. მაგალითად, თუ მნიშვნელოვანი აკადემიური მდგომარეობის მქონე ადამიანთა ჯგუფი, მხატვრული რეპუტაცია, გამოჩენილი იურიდიული ცნობილი ადამიანი და ა.შ., ერთად გაერთიანდება სოციალური საქმისთვის, რომელსაც არ უჭერს მხარს მსხვილი დონორები, მასმედია - უკვე ძირითადად კაპიტალისტური ჯგუფის გავლენის ქვეშ - ყველაზე მოკლედ აცნობებს მათ ქმედებებს, მაგრამ არ აღინიშნება ფართო საზოგადოება. უფრო მეტიც, თუ ქმედება ძალიან საშიშია დომინანტური ფინანსური ჯგუფისთვის, ეს გამოიწვევს ცალკეული წევრების დისკრედიტაციას და მათი თავდაპირველი რეპუტაციის განადგურებასაც კი მედიის შეტევებით. სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ, ფულის კაპიტალის კონტროლი ერთადერთია, რომელსაც შეუძლია მოიპოვოს ფეხი ყველა ქვესისტემაში, ხოლო ადამიანთა ჯგუფს, რომელსაც აქვს თავისი ენერჯის რესურსების კონცენტრირება, მაგრამ სხვა ქვესისტემების რესურსების ეს ფართო შეღწევა არ მუშაობს.

კარლ პოლანის ორმაგი ეკონომიკის დისერტაციის შემდეგ, წარმოების ეკონომიკის ქვესისტემის და საბაზრო ეკონომიკის ქვესისტემის გამიჯვნა საშუალებას იძლევა Hilferding- ის ფულის კაპიტალისტური დომინირების დისერტაციის გაგრძელება. Hilferding- ს მხედველობაში ჰქონდა ბანკ-კაპიტალისტური ჯგუფები, რომლებსაც აქვთ კონტროლი პროდუქტიულ-ეკონომიკური სფეროს აქტივებზე, მაგრამ თუ ბაზრის ქვესისტემას მივიჩნევთ, როგორც საზოგადოების ყველა ფუნქციურ ქვესისტემაზე ერთ-ერთ ინტეგრირებად ქვესისტემას, მაშინ საბაზრო ეკონომიკის გავრცელებით უნდა გავცდეთ პროდუქტიული საწარმოების საბანკო-კაპიტალისტურ დომინირებას. და 1980-იანი წლებიდან, დასავლური ცივილიზაციების საზოგადოებებში, დაწყებული შეერთებული შტატებიდან და დიდი ბრიტანეთიდან, არსებობდა ტენდენცია, რომ გააფართოვოს ბაზრის ორგანიზება საჯარო ადმინისტრაციის ადრეული საბიუჯეტო ორგანიზაციიდან ჯანდაცვაზე, უმაღლეს განათლებაში, ხელოვნებაში, სამართალდამცავ ორგანოებში, სამხედრო სფეროში და ა.შ. თუმცა, ამავე დროს, ცვლილებები დაწესდა, რამაც თანდათანობით დაითხოვა სახელმწიფო კონტროლი საბანკო კაპიტალზე, რომელიც შემოიფარგლება ეროვნულ საზღვრებზე და გამოიწვია გლობალური კავშირების გაჩენა კაპიტალისტების ჯგუფებს შორის, რომლებიც თავისუფლად მოძრაობენ ქვეყნებს შორის. ყველა ეს ცვლილება იმას ნიშნავდა, რომ ადამიანთა ჯგუფს, რომლებმაც მოიპოვეს კონტროლი ფულის მექანიზმებზე და ბაზარზე, შეიძლება სულ უფრო მეტად დომინირებდნენ საზოგადოების ყველა კუთხეში. თუ გვსურს დავამყაროთ საბანკო კაპიტალის ჯგუფების სხვადასხვა რესურსების კონტროლის მნიშვნელობის იერარქია, პრიორიტეტი უნდა მიენიჭოს მასმედიის კონტროლს ფულის კაპიტალის კონტროლზე. ეს სფერო მნიშვნელოვანია რამდენიმე მიზეზის გამო. ერთი მხრივ, მნიშვნელოვანია, რადგან, მაშინაც კი, თუ სხვადასხვა ქვესისტემების მარკეტიზაცია - და, შესაბამისად, მათი საჯარო-საზოგადოებრივი ორგანიზაციის მიღწევა შეუძლებელია, საზოგადოებრივი აზრი შეიძლება ჩამოყალიბდეს მასმედიის

საშუალებით ისე, რომ ფულის ჯგუფის მიმართ მტრულად განწყობილი პოლიტიკური პარტიები და პარტიის ლიდერები დისკრედიტირებული იყოს მათი საარჩევნო პერსპექტივების შესამცირებლად და მათი რაც შეიძლება შორს, მიუხედავად იმისა, რომ ფულის კაპიტალის ინტერესებისა და მოსაზრებებისადმი მეგობრული პარტიები შეიძლება წარმოიდგინონ როგორც პოზიტიური და მხარდაჭერის ღირსი, რითაც იზრდება არჩევნებში გამარჯვების შანსი და მთავრობის ძალაუფლება. სხვა თვალსაზრისით, მასმედია მნიშვნელოვანია, როდესაც ფულის კაპიტალმა უკვე შეძლო დომინანტური ძალაუფლების დამყარება მეცნიერებაში, ხელოვნებაში, სამართალში, გამომცემლობაში, კინოქვეყიებში და ა.შ. ამ ჯგუფს, ისევე როგორც უდიდეს პროფესორებს, ფილოსოფოსებს, მუსიკოსებს, იურისტებს, მწერლებს და ა.შ., შემდეგ შეუძლიათ გამოიყენონ მასმედია, რათა ის დააფინანსოს და მხარი დაუჭიროს ფართო საზოგადოებას, რითაც იყენებს მათ რეპუტაციას საზოგადოებრივი აზრის ინტერესებისა და მოსაზრებების გასავრცელებლად. მეცნიერთა, მხატვრების, იურისტების, პოლიტიკოსების და ა.შ., რომლებიც თავიანთ ინტერესებს ეწინააღმდეგებიან, ეს კეთდება სხვა გზით: ან ისინი უბრალოდ არ არიან ნახსენები მასმედიაში (არ არის მათი წიგნების მიმოხილვა ასობით ათას გაზეთში, არ არის სატელევიზიო პროგრამები მწერლების, კომპოზიტორების, იურისტების და ა.შ., რომლებიც არ მოსწონთ მათ), ან ისინი საზოგადოებას წარუდგენენ განსაკუთრებით მადისკრედიტირებელ ტონს, თუ მათი საქმიანობა დამფინანსებლების ინტერესებისთვის საშიშად ითვლება. ამ მეორე ეფექტმა შეძლო უფრო მკაცრად განვითარება დასავლურ საზოგადოებებში მხოლოდ იმიტომ, რომ საჯარო სექტორმა თავისი ორგანიზაციიდან სხვადასხვა ინტელექტუალური ქვესისტემა ჩამოაშორა და, მარკეტინგის შემდეგ, მათ პირდაპირ ფულის კორპორაციების მიერ შეაღწიეს. მეორეს მხრივ, სახელმწიფო ბიუჯეტს ნაკლებად შეუძლია უზრუნველყოს პლურალიზმი სხვადასხვა ინტელექტუალურ სფეროში (მაგ., პოლიტიკური პარტია მთავრობაში და დონორების წინააღმდეგ, გამოიყენებს საბიუჯეტო სახსრებს წიგნის ალტერნატიული სადისტრიბუციო ქსელების შესაქმნელად, კომპენსატორული სტიპენდიის პროგრამების უზრუნველსაყოფად და დონორებისთვის სტიპენდიების გარდა ხელოვნების სტიპენდიების მინიჭება). მართლაც, სახელმწიფო ბიუჯეტი სულ უფრო და უფრო გარდაიქმნა საბანკო და საფინანსო სექტორების გამართული ფუნქციონირების პირობების შესაქმნელად, მაგალითად, დასავლეთის ზოგიერთ ქვეყანაში გარკვეული საბანკო კაპიტალის ჯგუფების მიერ უცხოური სესხების სახელმწიფო გარანტიების საშუალებით, რომლებიც მილიარდობით დოლარს გასცემენ და ხშირად ანაზღაურებენ მოვალის გადაუხდელ ვალებს დესპანის ქვეყანაში, თითქოს მათ მხოლოდ სახელმწიფოს სასარგებლოდ მიეცათ და არა საბანკო კაპიტალის ჯგუფის მოგებისთვის. ამას თან ახლავს ბიუჯეტის პროპორციის შემცირება, რომელიც შეიძლება დაიხარჯოს სოციალურ სერვისებზე, განათლებაზე, ჯანდაცვაზე და ბევრ სხვა საზოგადოებრივ მიზნებზე.

მოკლედ, დემოკრატიული სახელმწიფოს საერთო სოციალური დომინირება და, შესაბამისად, მრავლობითი ძალები, შემცირდა 1980-იანი წლებიდან დასავლური ცივილიზაციის საზოგადოებებში და საბაზრო ეკონომიკის გაფართოებით, საბანკო კაპიტალის ჯგუფების უშუალო საერთო სოციალური დომინირება უფრო დომინანტური ხდება. ამავე დროს, დარჩენილი პოლიტიკური დემოკრატია სულ

უფრო და უფრო მრავალფეროვანია საბაზრო ეკონომიკის წრეების ინტერესებითა და მოსაზრებებით. თუმცა, ეს ახალი რეჟიმი - და ეს ჩვენთვის ძალიან მნიშვნელოვანია ცენტრალურ და აღმოსავლეთ ევროპაში - ნაკლებად ძალადობრივი და სისხლიანია, ვიდრე საბჭოთა სტილის რეჟიმი, თუნდაც მისი watered-down Kádárist ვერსიები, რომ ჩვენ განვიცადეთ უნგრეთში, და მეორეს მხრივ, ის საშუალებას იძლევა მეტ-ნაკლებად უფასო დებატები გარკვეული საკითხების გამოკლებით და ძალაუფლების სტრუქტურების ჩანართების შესაქმნელად ტაბუდადებული. უფრო მეტიც, მმართველობის ახალი ბრძანებით ორგანიზებულ საზოგადოებებს აქვთ ინოვაციების უფრო თანამედროვე ჩაშენებული მექანიზმები, როგორც ეს საბჭოთა მმართველობის წესრიგშია ნაპოვნი და უფრო ადვილად შეუძლიათ რეაგირება მოახდინონ საჭირო ცვლილებებზე.

1980-იანი წლებიდან არა მხოლოდ სახელმწიფო ორგანიზაცია უკან დაიხია ბაზრის ორგანიზაციის სასარგებლოდ, რაც აძლიერებს საბანკო კაპიტალის ჯგუფების საზოგადოების დომინირებას, არამედ ამავე დროს, ორგანიზაცია ქვეყნის სახელმწიფო საზღვრებში შეიცვალა ყველა საზოგადოების ორგანიზაციამ და მთლიანად დასავლური ცივილიზაციური სფეროს გლობალურმა დომინირებამ. მეორე მსოფლიო ომის შემდეგ ათწლეულების განმავლობაში, ბრეტონ ვუდსის შეთანხმების საფუძველზე, დასავლეთის ქვეყნებმა შეიმუშავეს ეკონომიკური და სოციალური ორგანიზაცია, რომელიც დაფუძნებულია სახელმწიფოების აქტიურ როლზე, რომელშიც ფული და საბაზრო ძალები ექვემდებარებოდნენ ცალკეული სახელმწიფოების მკაცრ კონტროლს მათ საზღვრებში და რომელშიც ისინი ჩაერივნენ სხვადასხვა გზით სოციალური კეთილდღეობისა და სოციალური მშვიდობის მისაღწევად. ეს შეიცვალა 1970-იან წლებში, როდესაც დასავლეთის სხვადასხვა ქვეყნის ვალუტებს შორის ფიქსირებული გაცვლითი კურსის სისტემა - ბრეტონ ვუდსის შეთანხმების ქვაკუთხედი - ჩამოინგრა, რადგან აშშ-ს პრეზიდენტმა გააუქმა ოქროში კონვერტირება. სოციალური დამაბულობა, რომელიც წარმოიშვა მომდევნო წლებში და მათი ინტერპრეტაცია მასმედიაში გამოიწვია - ჯერ ბრიტანეთსა და შეერთებულ შტატებში, შემდეგ კი, გაძლიერდა აქედან, დასავლეთ ევროპის სხვა ქვეყნებში - საზოგადოებრივი აზრით, რომელიც ადანაშაულებდა მთავრობის გადაჭარბებულ ჩართულობას და მთავრობის შეზღუდვებს ბაზრის ძალების თავისუფალ თამაშზე დამაბულობისა და მათ მიერ გამოწვეული სოციალური დაავადებების გამო. ამ კლიმატში ეკონომისტების არგუმენტები სახელმწიფოს როლის შემცირებისა და ფულის კაპიტალზე შეზღუდვების მოხსნის შესახებ პოლიტიკურად ძალაში გავიდა და 1980-იანი წლების დასაწყისში ეს გახდა ოფიციალური სახელმწიფო პოლიტიკა ბრიტანეთსა და შეერთებულ შტატებში. ამ ორი სახელმწიფოს ძალამ, განსაკუთრებით შეერთებულმა შტატებმა, საერთაშორისო ეტაპზე, ნელ-ნელა შეცვალა მსოფლიო ბანკისა და სავალუტო ფონდის უმაღლესი აპარატურა, რამაც ისინი საბაზრო ეკონომიკის მიმართულებით აიძულა და სახელმწიფოს როლი შეამცირა. თავის მხრივ, იგი აიძულებდა და ამხნევებდა ლათინური ამერიკის, ცენტრალური და აღმოსავლეთ ევროპისა და სამხრეთ აზიის ქვეყნებს - მსოფლიო ბანკისა და IMF სესხებისა და მათი ვალის კონტროლის მექანიზმების საშუალებით - ისე, რომ 1990-იანი წლების დასაწყისში კაპიტალის თავისუფალი გადაადგილება შეუფერხებელი იყო მსოფლიოს ბევრ ქვეყანაში. განვითარებულმა დასავლურმა ქვეყნებმაც კი ვერ

გაუძლო ამ ზეწოლას და 1990-იანი წლების შუა პერიოდში დასავლური ცივილიზაცია მთლიანობაში შეესწრო სახელმწიფო კონტროლის გაუქმებას ფულზე და იმ ადამიანთა ჯგუფების დომინირებას, რომლებმაც ხელი შეუშვეს ფულსა და სამეწარმეო კაპიტალზე თავისუფლად მოძრაობდნენ ქვეყნებს შორის. ამრიგად, ეს დომინანტური საბანკო კაპიტალის ჯგუფები აღარ არიან ორგანიზებული ქვეყნის სახელმწიფოს ფარგლებში და მეტ-ნაკლებად იზოლირებული ერთმანეთისგან ეროვნულ საზღვრებში, რათა დაიცვან თავიანთი დომინირების პოზიცია და შეინარჩუნონ დაქვემდებარებული/დაჩაგრული მოსახლეობა, არამედ მთლიანად დასავლური ცივილიზაციის წრის საზოგადოებებში. ეს პროცესი, რომელიც ორიენტირებულია შეერთებულ შტატებსა და დასავლეთ ევროპის ზოგიერთ შტატში, მოიხსენიება მარქსისტულ თეორიებში, როგორც "ტრანსატლანტიკური მმართველი კლასის" ორგანიზაცია.

კლასობრივი წესის, კაპიტალისტური ბატონობისა და საზოგადოებაში ჩაგვრის ანალიზი მარქსისტული თეორიის ყველაზე ღრმა სფეროა, მაგრამ ბოლო ათწლეულების განმავლობაში თეორიული ცვლა დომინირებდა ამ თეორიულ ბანაკში, რაც დიდწილად ახდენს მთლიანი სოციალური დომინირებისა და მისი მექანიზმების ანალიზს. ამრიგად, იურგენ ჰაბერმასმა, ყოფილი მარქსისტული ფრანკფურტის სკოლის ამჟამინდელმა ინტელექტუალურმა მემკვიდრემ, საზოგადოების ფუნქციური განზომილების დამახინჯება მოახდინა - ინსტრუმენტული სისტემების დაშლა და სიცოცხლის სამყაროს პათოლოგიური შევიწროება - მისი კრიტიკის ფოკუსი და ადამიანების გარკვეულ ჯგუფებზე დომინირების მექანიზმები ან სხვების ჩაგვრა აღარ არის მის ნაწერებში. მიშელ ფუკო, რომელიც ახალგაზრდობაში საფრანგეთის კომუნისტური პარტიის წევრი იყო, ასევე განიხილა ძალაუფლება უფრო აბსტრაქტულ და ფუნქციურ განზომილებაში. "დომინანტური" ცოდნა და "რეპრესირებული" ცოდნა, რომელიც მის ნაწერებში ცენტრალურია, მის ანალიზში ჩნდება ხალხის რომელიმე ჯგუფისთვის მინიჭების გარეშე და მიუხედავად იმისა, რომ ისინი იმყოფებიან ყველა დაწესებულებაში - საავადმყოფოში, უნივერსიტეტში, სკოლაში, ბარაკებში, ციხეში და ა.შ. - ჟგ ჟლსფთ. - მისი ნაწერებიდან არაფერი ვიგებთ საზოგადოებაში ადამიანების კონკრეტული ჯგუფების შესახებ, რომლებიც დომინირებენ მათ მიერ და როგორ ებრძვიან ეს დომინანტური ჯგუფები ერთმანეთთან დომინირების მექანიზმების შესაბამისად. პიერ ბურდიე, ალბათ, ნეო-მარქსისტული ტენდენციების ყველაზე მნიშვნელოვანი ფიგურა იყო ათასწლეულის დაწყებამდე ათწლეულების განმავლობაში, მაგრამ მისი ნამუშევარი უფრო მეტად არის თითოეული სოციალური სფეროს (სფეროში) დომინირების ტექნიკის ანალიზი და არ არსებობს სისტემატური ანალიზი, თუ რომელი ადამიანების ჯგუფები იღებენ დომინირების პოზიციას მთლიანად საზოგადოების დონეზე და როგორ იყენებენ თითოეული სოციალური სფეროს მიღწევებს, როგორც ძალაუფლების წყარო. ეს შეიძლება დაემატოს მხოლოდ იმ ფაქტს, რომ მისი ცხოვრების ბოლო წლებში, როდესაც იგი დაუპირისპირდა მისი პრაქტიკული საქმიანობით გაბატონებული გლობალური წესრიგის ძალებს, ბურდიემ მათ თავის პატარა ნაწერებში მიმართა პოლიტიკურ მოქმედებასთან დაკავშირებით, მაგრამ ისინი ვერ შედიოდნენ მის რეგულარულ საქმიანობაში 2002 წელს მისი გარდაცვალების გამო. დაბოლოს, ნეო-მარქსისტულ დენებს შორის უნდა აღინიშნოს იმანუელ უოლერშტეინის მსოფლიო

სისტემების თეორია, რომელიც ასევე გამოტოვებს საერთო სოციალური დომინირებისთვის ბრძოლის ანალიზს. აქ ექსპლუატაცია და ჩაგვრა გადადის განვითარებული დასავლური ცენტრისა და პერიფერიის მესამე მსოფლიო ქვეყნებს შორის ურთიერთობაზე, ხოლო განვითარებულ დასავლურ სახელმწიფოებში კაპიტალისტურ ჯგუფებს შორის ბრძოლა და მათ შორის წარმატებული ჯგუფური დომინირების მექანიზმები აღარ არის შესწავლილი სახლში საზოგადოებებთან მიმართებაში.

ამრიგად, მარქსისტული თეორიული ბანაკის განმავლობაში არსებობს რამდენიმე ტენდენცია, რათა შეისწავლონ რომელი კაპიტალისტური ჯგუფები იყენებენ თავიანთ საერთო სოციალურ დომინირებას და რა ორგანიზაციაში. ამ მიმართულებით ერთი თეორიული ხაზია ელიტარული კვლევები, რომლებიც 1950-იან წლებში ამერიკული C. Wright Mills- ის მუშაობის შემდეგ, ცდილობს შეისწავლოს "მმართველი ელიტის" კონტურები დასავლეთის სხვადასხვა ქვეყანაში. მაგალითად, ამ თვალსაზრისით, ინგლისელმა ჯონ სკოტმა დაწერა თავისი მონოგრაფია "ვინ მართავს ბრიტანეთში?" 1991 წელს, მაგრამ ბოლო ათწლეულების განმავლობაში ამ ინტელექტუალურ ტრადიციაში რამდენიმე წიგნიც იყო. თუმცა, ამ ანალიზების პრობლემა ის არის, რომ ისინი ყურადღებას ამახვილებენ მხოლოდ ვიწროდ განსაზღვრულ ეკონომიკურ-კაპიტალისტურ დაჯგუფებებზე და იცავენ მარქსისტების თავდაპირველ მფლობელებს, როგორც მმართველ კლასს. ამრიგად, ძალაუფლების დამატებითი წყაროები ფუნქციურად სტრუქტურულ თანამედროვე საზოგადოებებში, მათთან გადაჯაჭვული ადამიანების ჯგუფები და მათი კავშირები და ორგანიზაციები სხვადასხვა კაპიტალისტურ ჯგუფებთან არ შედის ანალიზში. როგორც ჩანს, მარქსისტული თეორიული ბანაკის ფარგლებში, ე.წ. *ნეოგრამსის თეორიის სკოლის ავტორებმა*, რომლებიც ანტონიო გრემსში ბრუნდებიან, ბოლო ათწლეულების განმავლობაში ყველაზე სრულად გაიგეს საერთო სოციალურად დომინანტური კაპიტალისტური ჯგუფის დომინირების ტექნიკა.

1980-იანი წლების დასაწყისიდან ნეო-გრამსიელები - რობერტ კოქსი, კეის ვან დერ პიჯლი, სტივენ გილი და ა.შ. - გაერთიანდა საერთაშორისო პოლიტიკურ ეკონომიკაში კვლევის ხაზში, საერთაშორისო პოლიტიკურ ურთიერთობებში კვლევის ფილიალში, მას შემდეგ, რაც ანტონიო გრემსის ნაწერებიდან კონტაქტის კონცეპტუალური წერტილების დახაზვის მცდელობის შემდეგ, გლობალურ დონეზე ორგანიზებული დომინირების ეკონომიკური და პოლიტიკური წესრიგის შესწავლაში. ყველაზე მნიშვნელოვანი დამატება, რაც მათ გააკეთეს ვიწრო ეკონომიკური მარქსისტული თეორიის მოდერნიზაციისთვის, იყო "ორგანული ინტელექტუალების" კონცეფციის ჩართვა მათ ანალიზში. როგორც გრემსკი აღნიშნავს, კაპიტალისტური ჯგუფის ან ნებისმიერი სხვა სოციალური ჯგუფის მიერ სახელმწიფო და ზოგადი პოლიტიკური ძალაუფლების შექმნა და მუდმივი შენარჩუნება, რომელიც ეწინააღმდეგება მას, შეიძლება მხოლოდ "ორგანული ინტელექტუალების" ორგანიზებით იყოს უზრუნველყოფილი, რომელიც მუშაობს იდეოლოგიურ დონეზე. თეორიული არგუმენტებისა და წარმომადგენლობების საშუალებით, რომლებსაც ისინი მუდმივად წინ მიიწევენ, ჯგუფს შეუძლია უფრო ფართო სოციალური ჯგუფები მიაპყროს თავის მხარეს ან დააბნელოს კონკურენტი ჯგუფების მიზნები და არგუმენტები ძალაუფლებისთვის ბრძოლაში. Gramsci– ს

მიერ აღწერილი ანალიზი დღეს უფრო მოქმედებს, რადგან ინტელექტუალური ქვესისტემების მნიშვნელობა, რომლებიც წარმოიშვა ბოლო ათწლეულების სოციალურ ევოლუციაში, იზრდება. ამ გზით, ნეო-გრამსიელებმა წარმატებას მიაღწიეს, მათ შორის დომინირების გლობალური წესრიგის ანალიზში, ურთიერთკავშირი დომინირების წესრიგთან, რომელიც არსებობს არა მხოლოდ კაპიტალისტურ კორპორაციებში, არამედ მასმედიაში, უნივერსიტეტ-აკადემიურ სფეროში, მხატვრული ქვესისტემების გარკვეულ სფეროებში და ა.შ.

ამიტომ ჩვენთვის ეს თეორიული ორიენტაცია ყველაზე შესაფერისია საზოგადოების ორმაგი სტრუქტურის დომინირების განზომილებისთვის და შეიძლება გახდეს შეგროვებული ინფორმაციის შესწავლის საფუძველი. მისი პერსპექტივა - როგორც საერთაშორისო პოლიტიკური ეკონომიკის ნაწილი - არსებითად ორიენტირებულია დომინირების გლობალურ ეკონომიკურ და პოლიტიკურ წესრიგზე, ვიდრე სახელმწიფო საზოგადოებების დონეზე და, შესაბამისად, შეუძლია პირდაპირ ყურადღება გაამახვილოს დასავლური ცივილიზაციური სფეროს საზოგადოებებში დომინირების რეალობაზე, რომელიც წარმოიშვა 1980-იანი წლებიდან. და კაპიტალისტურ ჯგუფებთან ერთად "ორგანული ინტელექტუალების" ინტელექტუალურ-კულტურული ბაზების ანალიზით, მას შეუძლია ანალიზში შეიტანოს ფუნქციურად სტრუქტურირებული საზოგადოებების რესურსების მთლიანობა. რა თქმა უნდა, ფუნქციური სისტემების თეორიის შეხედულებებით, გამოხატული მასმედიის, უმაღლესი განათლების, გარკვეული ხელოვნების სექტორების, იურიდიული ქვესისტემების და ა.შ., და ამ სისტემებში რეპუტაციული მექანიზმების მოქმედებით, ორგანული ინტელექტუალეთის როლის ასპექტები და ფულის ჯგუფებთან მისი გადაჯაჭვვის მექანიზმები შეიძლება უკეთესად გამოვლინდეს, ვიდრე ნეო-გრამსიელები, მაგრამ პირველ რიგში მათ მიერ მოპოვებული ინფორმაცია ადვილად შეიძლება გამოყენებულ იქნას საზოგადოების ორმაგი სტრუქტურის გასაანალიზებლად.

მაგალითად, განვიხილოთ ზოგიერთი კომპონენტი, რომელიც შეისწავლეს ნეო-გრამსიურ ნაწერებში, როგორც "ტრანსატლანტიკური მმართველი კლასის" ელემენტები, გლობალური მმართველი წესრიგის მანქანა.

3. ტრანსატლანტიკური მმართველი კლასის ორგანიზება.

რა ძაფებისა და ინსტიტუტების საშუალებით არის ინდივიდუალური კაპიტალისტური ჯგუფები გადაჯაჭვული გლობალურ დონეზე, ან მინიმუმ მთელი დასავლური ცივილიზაციური წრის დონეზე და რა, მეორეს მხრივ, არის მთავარი ხარვეზის ხაზები გადაჯაჭვული ტრანსატლანტიკური მმართველი კლასის ფარგლებში?

ამ კითხვებზე ძირითადი პასუხები შემდეგია:

1) გლობალურ დონეზე მოქმედი სამეწარმეო კაპიტალის ჯგუფები ყველაზე მჭიდროდ არიან გადაჯაჭვული საბანკო კაპიტალთან, ამ უკანასკნელ დომინირებს. როგორც ჯონ რ. მუნკინსმა დაწერა, აშშ-ში ყველა მრავალეროვნულს მხარს უჭერს აშშ-ს უდიდესი საბანკო სახლები და მათი შვილობილი სადაზღვევო კომპანიები,

ხოლო ბანკებისა და ვენჩურული კაპიტალის ჯგუფების ერთობლივი საკუთრება ასევე გავრცელებულია კონტინენტურ ევროპაში. განსხვავება ორს შორის არის ის, რომ აშშ-ში მრავალეროვნული კომპანიები უფრო პირდაპირ ექვემდებარებიან საფონდო ბირჟის შეფასებას, რაც დაუყოვნებლივ ისჯება ღარიბი კორპორატიული შესრულება წილის ფასების დაცემის სახით, ხოლო კონტინენტურ ევროპაში მსხვილი კომპანიები, განსაკუთრებით გერმანიაში, უფრო პირდაპირ კავშირშია იმ ბანკებთან, რომლებიც აფინანსებენ მათ და ეს უკანასკნელი უფრო მეტად არის ჩართული მათ ოპერაციებში. მაგალითად, მიუხედავად იმისა, რომ აშშ –ში დიდ კომპანიას შეუძლია ადვილად გაკოტრდეს მას შემდეგ, რაც მისი წილის ფასი ზარალის გამო მცირდება, მისი ევროპელი კოლეგა პირდაპირი საბანკო ბმულით შეიძლება საკმაოდ დიდი ხნის განმავლობაში გადარჩეს და ამის შემდეგ მნიშვნელოვნად არ უნდა შეცვალოს მისი საოპერაციო სტრუქტურა. ამასთან, საბანკო და ფულის კაპიტალის ჯგუფების დომინირება ორივე რეგიონში საერთო ფენომენია.

2) კონცენტრაციის ერთი ინსტიტუციური მექანიზმია *ერთობლივი დირექტორატები*. საკუთრების ფაქტობრივი ჩაკეტვა, ხშირად დაუდგენელი განზრახ დაფარვისა და შუამავლის კავშირების ჩასმის გამო, ყველაზე აშკარაა ერთობლივ დირექტორატებში ან, უფრო მსუბუქ შემთხვევებში, ერთობლივი დირექტორატი ან, კიდევ უფრო მსუბუქ შემთხვევებში, ერთობლივი მრჩეველთა საბჭოს წევრობა კომპანიებსა და ბანკებს შორის. მაგალითად, თუ ბანკს აქვს მმართველი დირექტორი ან შესაძლოა რამდენიმე მსხვილი კომპანია, ეს მიუთითებს ორ ორგანიზაციას შორის სტაბილურ საკუთრების ურთიერთობაზე; თუ ის არსებობს მხოლოდ სამეთვალყურეო ან საკონსულტაციო საბჭოს დონეზე, ეს მიუთითებს მხოლოდ უფრო ფხვიერ, შესაძლოა სტრატეგიულ, კონტროლზე, მაგრამ მათ შორის ოპერატიულ თანამშრომლობაზე. ამ ურთიერთობების ფონზე, ბოლო წლებში ჩატარდა რამდენიმე კვლევა, რათა შეისწავლონ საერთო მმართველობის მექანიზმები დიდ მრავალეროვნულ კორპორაციებსა და მსხვილ მრავალეროვნულ კორპორაციებსა და მსხვილ აშშ-სა და ევროპულ ბანკებს შორის ურთიერთობების ქსელში. ერთობლივი დირექტორობისა და მათი ინტენსივობის სიმკვრივის გათვალისწინებით (მხოლოდ დირექტორობა, მხოლოდ სამეთვალყურეო საბჭოს წევრობა ან მხოლოდ მრჩეველთა საბჭოს წევრობა), შეიძლება განასხვავოს აშშ-ბრიტანულ-ჰოლანდიურ (უფრო ზუსტად, ნიუ-იორკი-ლონდონი-ამსტერდამის) საბანკო ჯგუფებს შორის ურთიერთკავშირების უფრო მკვრივი ქსელი და მათ გარშემო ორგანიზებული სამეწარმეო კაპიტალის იმპერიები. გაირკვა, რომ აშშ-ბრიტანულ-ჰოლანდიურ საბანკო ჯგუფებთან შედარებით, გერმანიის საბანკო კაპიტალი და მის გარშემო ორგანიზებული სამეწარმეო კაპიტალი 1980-იანი წლების დასაწყისამდე განვითარდა უმსხვილესი გერმანული ბანკის, Deutsche Bank- ის გავლენის სფეროში, ხოლო სიდიდით მეორე გერმანული ბანკი, დრეზდნერი ბანკი, იყო აშშ-ს საბანკო კაპიტალის გერმანიის სანაპირო. ამ დაპირისპირებამ გამოიწვია 1980-იან წლებში გერმანიის საბანკო კაპიტალის მეორე ნახევარში მცდელობა, რომელიც აშშ-ს დედაქალაქისგან დამოუკიდებელი დარჩა, შეიმუშაოს რეკონსტრუქციის გეგმა საბჭოთა ბლოკის ჩამონგრევის ქვეყნებისთვის აშშ-ს დედაქალაქთან საზოგადოებრივ დაპირისპირებაში, მაგრამ ამ საკითხზე საერთაშორისო დებატებში მას სასტიკად დაესხნენ თავს ამერიკელები და

ბრიტანელები და შემდგომში დასუსტდნენ გერმანიის ლიდერებზე მკვლევლობის მცდელობების სერიით კაპიტალისტური ჯგუფები - მაგალითად, ალფრედ ჰერჰაუზენი, Deutsche Bank- ის გამგეობის თავმჯდომარე, იყო 1989 წლის ზაფხულში ასეთი მკვლევლობის მცდელობის მსხვერპლი - და საბოლოოდ ვერ მოხერხდა. 1990-იან წლებში ამ ბლოკებს შორის დაუნდობელი ომი დაინახა, მაგალითად, Deutsche Bank- მა იყიდა დრესდნერ ბანკი, ამერიკელების გერმანიის სანაპირო და, პირიქით, Deutsche Bank- ის უდიდესი სამრეწველო მრავალეროვნული, მანესმანი, შეიძინა ბრიტანეთის გლობალურმა კორპორაციამ Vodafone. და ბოლოდროინდელი ამბების თანახმად, აშშ-ს ბანკმა J.P. Morgan, რომელიც 2003 წლის ბოლოს შეუერთდა ჩეის მანჰეტენის ბანკს, რომ გახდეს მსოფლიოში ყველაზე დიდი ბანკი, ჰკითხა გერმანიის საგარეო საქმეთა სამინისტროს, ჩაითვლება თუ არა მტრულ ქმედებად, რომ უახლოეს მომავალში Deutsche Bank- ში უმრავლესობის წილი შეიძინოს? საბანკო კაპიტალის დომინირება გლობალური მასშტაბით და აშშ-ს ანგლო-ჰოლანდიური საბანკო ჯგუფების დომინირების ფარგლებში, სავარაუდოდ, მომავალში გაიზრდება.

3) გლობალური კაპიტალის ჯგუფების კიდევ ერთი ბმული და ორგანიზაცია არის *საერთაშორისო დონეზე დაგეგმვისა და საკონსულტაციო ფორუმების არსებობა*. შეიძლება ითქვას, რომ მიუხედავად იმისა, რომ ერთობლივი დირექტორატების ქსელები ემსახურება ტრანსნაციონალურ კორპორაციებსა და საბანკო ჯგუფებს შორის მჭიდრო ეკონომიკური კოორდინაციის უზრუნველყოფას მთელს მსოფლიოში, ეს დაგეგმვისა და სათათბირო ფორუმები გამოიყენება უფრო ფართო პოლიტიკურ-იდეოლოგიური საკითხების განსახილველად. ანალიზისთვის შეირჩა ოთხი ორგანიზაცია: *ბილდერბერგის ჯგუფი, სამმხრივი კომისია, დავოსის მსოფლიო ეკონომიკური ფორუმი და საერთაშორისო სავაჭრო პალატა*. კერძოდ, ბილდერბერგის ჯგუფი ძალიან დახურულია ძლივს ორმოციდან ორმოცდაათი მუდმივი წევრით - და ბოლო ათწლეულების განმავლობაში ხშირად თამაშობდა გადაამწყვეტ როლს ყველაზე მნიშვნელოვანი საერთაშორისო ორგანიზაციების შექმნაში. ბოლო ათწლეულების განმავლობაში სახელმწიფოსა და მთავრობის რამდენიმე ხელმძღვანელი იყო წევრი, ზოგი მათგანი დიდი მედია იმპერიების ხელმძღვანელები, აშშ-ის უმსხვილესი საბანკო სახლების წარმომადგენლები და ისინი რეგულარულად შეხვდნენ დასავლურ სამყაროში არსებული საკითხების განსახილველად, რათა მათ განხილვებში ახალგაზრდა, მაგრამ იმედისმომცემი პოლიტიკოსები შეიტანონ და, სათანადო განხილვის შემდეგ, მხარი დაუჭირონ მათ საუკეთესო პოზიციებზე ბრძოლაში. მაგალითად, აშშ-ის ყოფილი პრეზიდენტი ბილ კლინტონი დაუკავშირდა ბილდერბერგის ჯგუფს და მათ უკან არსებული გლობალური ქსელი ყველაზე ძლიერი იყო, რომ მხარი დაეჭირა მას 1990-იანი წლების დასაწყისში. სამმხრივი კომისია დაარსდა დევიდ როკველერის მიერ, ჩეის მანჰეტენის ბანკის თავმჯდომარე, ბილდერბერგის ჯგუფის შეხვედრაზე 1972 წელს. მიუხედავად იმისა, რომ იგი არ მუშაობს იმავე შეთქმულებაში, მკაცრად არასაჯარო წესით, როგორც მისი მშობელი ორგანიზაცია, ის ძალიან დიდწილად კოორდინაციას უწევს გლობალურ ძალას კულისებში, მათ შორის იაპონიის დედაქალაქის წარმომადგენლებს.

4) მმართველი ორდერის კიდევ ერთი ჩაკეტილი საყრდენი არის საერთაშორისო დონეზე ძირითადი დაწესებულებების აპარატში აგებული ქსელები. უკვე

ნაჩვენებია, თუ როგორ განხილულ იქნა მსოფლიო ბანკისა და სავალუტო ფონდის მთავარი პერსონალი აშშ-ის ფინანსური ოლიგარქიის გავლენით 1980-იან წლებში ფულადი ნეოლიბერალური გადასვლის შემდეგ, მაგრამ ასევე ევროკავშირის ბრიუსელის აპარატში, ათიათასობით თანამშრომელი სისტემატურად იყო ქსელური მრავალი წლის განმავლობაში. ამ გზით, წვერი სახელმწიფოებისა და ბრიუსელის აპარატის პარლამენტებისა და მთავრობების შიდა ქსელები, რომლებსაც მხოლოდ ნაწილობრივ აკონტროლებენ ევროპარლამენტი, უფრო მეტად არიან დამოკიდებული კაპიტალისტური ჯგუფების ნახევრად კერძო, ნახევრად მთავრობათაშორის ინსტიტუტებზე გლობალურ დონეზე, ვიდრე კავშირის ორგანოებზე. ზოგადად, გლობალურად დომინანტური კაპიტალისტური ჯგუფის სტრატეგიას ასევე ახასიათებს საპარლამენტო უმრავლესობის მთავრობიდან დაპყრობის მცდელობა მისთვის მნიშვნელოვანი ინსტიტუტები, როგორც სახელმწიფოში, როგორც სახელმწიფოში, როგორც ჩანს, ხაზს უსვამს "ძალაუფლების გაზიარების" და "დამოუკიდებელი პროფესიონალიზმის" მნიშვნელობას - და საერთაშორისო დონეზე, შექმნას ორგანიზაციები, რომლებიც ფინანსდება, მაგრამ ნამდვილად არ აკონტროლებენ სახელმწიფოებს, და შემდეგ, მათი გლობალური ორგანიზაციის საფუძველზე, გააკონტროლონ ამ ინსტიტუტების უმაღლესი აპარატურა და შეავსონ თავიანთი წოდებები თავიანთი ნდობით. ამის შემდგომი შედეგია ის, რომ ეს გლობალური ჯგუფი ასევე ცდილობს ცალკეული სახელმწიფოების აპარატებში უცხოური და ფინანსური უფროსების ინტეგრირებას მისი წევრების მიერ დომინირებულ საერთაშორისო ქსელებში და ამ გზით (და მუდმივი ჯილდოებით, სუბსიდიებით და შესაძლოა სანქციებით) ისინი მიჰყვებიან ამ ქსელების მიერ ნაკარნახევი პრიორიტეტების დაცვას და არა საკუთარი მთავრობების პოლიტიკის მიზნებს. გარდა ამისა, ეს არის ევროკავშირის ყველაზე დიდი პრობლემა და ხაზს უსვამს მხოლოდ ერთი მხარის მიერ მოსმენილ მტკიცებას, რომ ამ დონეზე ბრიუსელის ბიუროკრატისა და "დემოკრატიული დეფიციტის" კონტროლი არ არსებობს. თუმცა, კიდევ უფრო დიდი პრობლემა ის არის, რომ ეროვნულ პარლამენტებსა და მთავრობებს, ისევე როგორც ევროპარლამენტს, მცირე კონტროლი აქვთ ევროკავშირის აპარატზე ბრიუსელში, ხოლო გლობალურ ფინანსურ ოლიგარქიას შეუძლია საკუთარი მიზნებისთვის გააკონტროლოს თავისი ფორუმები და მისი უკვე ჩამოყალიბებული შიდა ქსელები.

5) დაბოლოს, გლობალური მმართველი კლასის *"ორგანული დაზვერვის"* ორგანიზება ნეოგრამსკული გაგებით, რომელიც გადამწყვეტ როლს ასრულებს გლობალურად ორგანიზებული ფინანსური ოლიგარქიის უნარში, გადალახოს წინააღმდეგობა ცალკეულ სახელმწიფოებში, თანდათანობით დასავლური ცივილიზაციური წრის ყველა ქვეყანაში და შეინარჩუნოს გლობალური მმართველი წესრიგის დომინანტური ძალა მის წინააღმდეგ წარმოქმნილი მოძრაობების ფონზე. ფუნქციონალისტური სისტემების თეორიის დაშლილი კონცეფციების მიხედვით, ეს ძირითადად სოციალური მეცნიერები, მწერლები, ფილოსოფოსები და მედიის ინტელექტუალებია, რომლებიც, შესაძლოა, წიგნების, მედიის გარეგნობის და ა.შ. - შეიძინა ფულის ოლიგარქიის მაღალი რეპუტაცია და მათი საჯარო საქმიანობა. ზოგიერთი მათგანი უშუალოდ არის ჩართული, როგორც მუდმივი წევრები, ან როგორც რეგულარულად მოწვეული სტუმრები, ზემოთ აღწერილი გლობალური დაგეგმვისა და საკონსულტაციო ორგანოებში, ან ინსტიტუტების მუშაობაში,

რომლებიც ასევე ასრულებენ მოსამზადებელ და აღმასრულებელ ამოცანებს, მაგრამ ეს მხოლოდ რამდენიმე ათეული ინტელექტუალია, რომლებიც ქვეყნებს შორის მოძრაობენ და ისინი აქტიურია დიდი რაოდენობით, ასობით ან თუნდაც ათასობით, ერთ ქვეყანაში. მას შემდეგ, რაც დომინირებისა და გლობალური ეკონომიკური წესრიგის გლობალური წესრიგი არსებითად იქმნება სახელმწიფო ორგანიზაციის ტრადიციული ინსტიტუტების დემონტაჟით, უფრო ორგანული ფორმირებებისა და კოლექტივების როლის შემცირებით და ინდივიდებზე მათი კონტროლის მოხსნით (ამით ატომური პირების მასების შექმნით), გლობალური ფულის ოლიგარქიის ორგანული ინტელექტუალიზაციის ორგანიზება იყო და აგრძელებს ლიბერალურ იდეებს, რომლებიც ყოველთვის ეწინააღმდეგებოდნენ ამ ინსტიტუტებს ლიბერალიზმისა და ინდივიდუალური თავისუფლების საფუძველზე. მიუხედავად იმისა, რომ ლიბერალური იდეალები თავდაპირველად არ იყო შემუშავებული ამ მიზნებისა და ძალაუფლების განმანათლებლობის დროს, არამედ როგორც აჯანყება ფეოდალური დესპოტიზმისა და მოსაწყენი ტრადიციის მთელი ცხოვრების განმავლობაში, პათოსებით სავსე ლიბერალური იდეოლოგიის თანამედროვე გამოყენება აღმოჩნდა გლობალური მმართველი წესრიგის პოზიციის კონსოლიდაციის შესანიშნავი საშუალება და ფულის ოლიგარქია, რომელიც დომინირებს ბაზარზე. ცენტრალურ და აღმოსავლეთ ევროპაში არსებობს დამატებითი ფაქტი, რომ სახელმწიფო კონტროლის წინააღმდეგობა კარგად არის გახსენებული, რაც აქ განსაკუთრებით ეფექტურ ლიბერალურ იდეოლოგიას ხდის, ფართო მასების გარეშე, რომლებიც აცნობიერებენ, რომ სწორედ ახალი წესის შექმნაა, რომ აქცენტი კეთდება შეუზღუდავ ინდივიდუალურ "თავისუფლებაზე". პოლიტიკურ სამეცნიერო ლიტერატურაში, ისევე როგორც საერთო გამოყენებაში, ტერმინი "მემარცხენე" ინტელექტუალები გამოიყენება დასავლური ცივილიზაციის წრის ქვეყნებში ჯგუფების აღსანიშნავად, რომლებსაც მასიურად უჭერენ მხარს საბანკო კაპიტალის ჯგუფები და მათი მედია იმპერიები, რომლებიც დომინირებენ ტრანსნაციონალურ კორპორაციებზე თითოეულ ქვეყანაში და რომლებიც ცენტრალურია მათი იდეების გავრცელებისა და საზოგადოებრივი აზრის შესაბამისი ფორმირებისთვის. ამ ჯგუფების სოციოლოგები, ფილოსოფოსები, პოლიტიკური მეცნიერები და ეკონომისტები ბრძოლის წინა პლანზე არიან "ზედმეტი დამცავი" სახელმწიფოს როლის დემონტაჟისა და ფულის კაპიტალის თავისუფალი გადაადგილების ხელშეწყობის მიზნით. საპარლამენტო ხელისუფლების მიერ ინსტიტუტების განხეთქილების პროპაგანდის საშუალებით - და ამით კონტროლი მილიონობით ადამიანის არჩევნებზე - კანონის უზენაესობისა და დამოუკიდებელი ორგანოების "პროფესიონალიზმის" საფუძველზე და ახლახანს ადამიანის უფლებების უნივერსალიზმის შესახებ, დასავლეთში ამერიკის ხელმძღვანელობის ქვეშ თავისუფალი ომის პროპაგანდა ასევე შევიდა ამ ჯგუფის საზოგადოებრივ რეპერტუარში. მართალია, ამან ასევე გამოიწვია მათი რიგების გაყოფა და ზოგიერთი ინტელექტუალი, რომლებიც საკუთარ თავს ბურჟუაზიულ ლიბერალებს უწოდებენ, არ იცავდნენ მას. საზოგადოებრივი აზრის ამ ფორმირებას თავდაპირველად ეწინააღმდეგებოდნენ მხოლოდ ინტელექტუალები და პოლიტიკური ძალები, რომლებიც ეროვნული სოციალური ორგანიზაციის დაცვას ცდილობდნენ და ამიტომ გლობალური ძალების მემარცხენე ლიბერალურ ჯგუფებთან დაპირისპირება ზოგადად განიხილებოდა, როგორც საჯარო ბრძოლა

პოლიტიკურ მემარცხენესა და პოლიტიკურ მემარჯვენეებს შორის, მაგრამ როგორც შედეგები იგრძნობოდა, ინტელექტუალებმა, რომლებიც იცავდნენ ტრადიციული მემარცხენე სოციალური დემოკრატიის იდეალებს, ასევე დაიწყეს მათ წინააღმდეგ ორგანიზება. გლობალიზაციის საწინააღმდეგო მოძრაობები, რომლებმაც 1990-იანი წლების ბოლოდან ძალა მოიპოვეს, ამრიგად, ავსებს წევრებს როგორც მარცხნიდან, ასევე მარჯვნივ. გარდაცვალებამდე მათი მთავარი ფიგურა იყო *პიერ ბურდიე*, რომელიც ყოველთვის საკუთარ თავს მემარცხენედ უწოდებდა და გლობალური მმართველი წესრიგისა და მემარცხენე-ლიბერალური ინტელექტუალების წინააღმდეგობის შემდეგ, მას *მასმედიის თვალში "სოციოლოგიური ტერორისტი"* უწოდეს.

ბიბლიოგრაფია

- Accardo, Alain / Philippe Corcuff (1986): La Sociologie de Bourdieu. ტალლოვანი ჭაბურღილი.
ბურდო.
- Ansart, Pierre (1990): Les sociologies contemporaines. ბარიერის გამოცემა.
- Apeldoorn van, Bastiaan (2001): ბრძოლა ევროპის ორდენზე: ტრანსნაციონალური კლასი
სააგენტო "ჩანერგილი ნეო-ლიბერალიზმის" დამზადებაში. In: Bieler, Andreas/:
A. D.
მორტონი (eds.)(2001): სოციალური ძალები ახალი ევროპის შექმნაში.
პალგრევი.
ჯამოქთპ. 2001. 47-69.გვ.
- Baecker, D., (1988): ინფორმაცია და რისკი საბაზრო ეკონომიკაში, ფრანკფურტი /
მთავარი.
- Jenő Bangó (2004): ლუმანის oeuvre- ის პანორამა. შიფრის გამომცემელი. ბუდაპეშტი.
- ბაუმანი, ზიგმუნტი (1994): არის თუ არა პოსტმოდერნული სოციოლოგია? რეპლიკა
9-10. 7-21 გვ.
- ბეკი, ულრიხი (1980): სპილოს ძვლის კოშკიდან გაძევება. in: სოციალური სამყარო
Beck, Ulrich/ Bonß S. (1989): Strukturwandel der Theorie und Praxis, in: Soziale Welt,
სპეციალური გამოცემა
- ბერგერი, იოჰანესი (1987): "Autopoiesis: როგორ არის "სისტემური" სოციალური
თეორია
Systeme?", გვ. 129-152 in: Haferkamp, H./M. Schmid (eds): Sinn,
კომუნიკაცია და სოციალური დიფერენცირება. წვლილი ლუმანის თეორიაში
სოციალური სისტემები, ფრანკფურტი / მთავარი.
- Bergmann, Werner (1981): Lebenswelt, Lebenswelt des Alltags oder Alltagswelt?
in: Kölner Zeitschrift für Soziologie und Sozialpsychologie, გვ.
- Bette, Karl-Heinz (1984): ელიტარულ სპორტსა და ბიზნესს შორის ურთიერთობის
შესახებ
თანამედროვე სამრეწველო საზოგადოებები. In: K. Heinemann (ed.): Texte zur
სპორტის ეკონომიკა. (ვერლაგ კარლ ჰოფმანი) გვ.
- ბილერი, ანდრეასი/ დ. მორტონი (2001): შესავალი: ნეო-გრამსიული
პერსპექტივები
საერთაშორისო პოლიტიკური ეკონომიკა და ევროინტეგრაციის შესაბამისობა.
In: ბილერი,

- ანდრეასი/ ა. დ. მორტონი (eds.)(2001): სოციალური ძალები ახალი ევროპის შექმნაში.
- პალგრევი. ჯამოქთპ. 2001. 3-24.გვ.
- ბლაუ, პ.მ. (1978a): "სტრუქტურული ანალიზის პარალელები და კონტრასტები", in: (Ed.): სოციალური სტრუქტურების თეორიები, ოპლადენი.
- Blau, P.M. (1978b): "Parameter sozialer Strukturen", in: ders.(Hg.): Theorien
სოციალური სტრუქტურები, Opladen.
- Bollinger, Henrich/ J. Hohl (1981): Auf dem Weg von der Profession zum Beruf, in:
Soziale Welt, 32, გვ.
- Boudon, Raymond (1979): Effets pervers et ordre სოციალური. P.U.F. პარიზი.
- Boudon, Raymond (1986): L'ideologie ou l'origine des idées reçues. ფაიარდი. პარიზი.
- ბუდონი, რეიმონდი (1995): სამართლიანი და ჭეშმარიტი. ფაიარდი. პარიზი.
- ბურდიუ, პიერი (1978): სოციალური უთანასწორობის რეპროდუქცია. იდეა.
ბუდაპეშტი.
- ბურდიუ, პ. (1979): La Distinction. განსჯის სოციალური კრიტიკა. მინუიტის
გამოცემები.
პარიზი.
- ბურდიუ, პიერი (1984): ჰომო აკადემიკოსი. მინუიტის გამოცემები. პარიზი.
- ბურდიუ, პ. (1989): La noblesse d'état. დიდი სკოლები და esprit de corps. გამოცემები
შუალამე. პარიზი.
- ბურდიუ, პ. (1994): პრაქტიკული მიზეზები. მოქმედების თეორიაზე. ბარიერის
გამოცემა. პარიზი.
- ბურდიუ, პ. (1994 ბ): L'emprise du journalisme. In: მეცნიერებაში კვლევის მასალები
სოციალური. 1994 წლის მარტი, 101/102. 3-9 გვ.
- Bourdeiu, Pierre (1996): Sur la télévision, suivi de L'emprise du journalisme. მოქმედების
მიზეზები
გამოცემები. პარიზი.
- ბურდიუ, პიერი (1998): Contre-feux. შენიშვნები ნეოლიბერალური შემოჭრის
წინააღმდეგ წინააღმდეგობის შესახებ.
გამოცემების მოქმედების მიზეზები. პარიზი.
- ბურდიუ, პიერი/პასერონი, ჟან კლოდი (1981): სოციოლოგია და ფილოსოფია
საფრანგეთში მას შემდეგ
1945. In: Lepenies, Wolf (ed.): სოციოლოგიის ისტორია. ბენდი 3. 496- 510 გვ.
- Buckey, Walter (1967): სოციოლოგია და თანამედროვე სისტემების თეორია
(PrenticeHall Inc.
Englewood Cliff, ნიუ ჯერსი
კემპბელი, დონალდ ტ. (1959): მეთოდოლოგიური წინადადება შედარებითი
ცოდნის პროცესის ფსიქოლოგია. (გამოძიება, ს. 152-182)
- კოსტონი, ჰენრი (1989): ფინანსისტები, რომლებიც ხელმძღვანელობენ მსოფლიოს.
ახალი შესწორებული და გაფართოებული გამოცემა
ილუსტრირებულია ჩარდის მიერ. ჰენრი კოსტონის პუბლიკაციები. P.O. ყუთი
92-18, 75862 პარიზი Cedex 18.
- ამწე, დიანა (1972): უხილავი კოლეჯები (ჩიკაგოს უნივერსიტეტის პრესა) ჩიკაგო
- Crozier, Michel (1982): ბიუროკრატის ფენომენი. ეკონომიკა და სამართალი
გამომცემლობა.
- კუბი, ფელიქს - რულ გრენზენჰაუზერის მიერ (1967): ჯგუფების ენტროპიაზე.
გამომცემელი
სწრაფი, Quickhorn.
- დენინგი, უფალი (1983): დახურვის თავი. ლონდონი: Butterworth
- Downs, Antony (1962): პოლიტიკური მოქმედების ეკონომიკური თეორია
დემოკრატიაში.
In: Landmarks პოლიტიკურ ეკონომიკაში, (ჩიკაგო-ლონდონი) 559-583.

დურანდი, ჟან-პიერი/რობერტ ველი (1990): სოციოლოგია თანამედროვე გამოცემები VIGOT. პარიზი.

ელასი, ნორბერტი (1978): ყოველდღიური ცხოვრების კონცეფციის შესახებ, in: Hammerich, K./M. Klein (eds): მასალები ყოველდღიური ცხოვრების სოციოლოგიის შესახებ. კიოლნის სოციოლოგიის ჟურნალი და სოციალური ფსიქოლოგია. სპეციალური ნომერი 20, გვ.

ეტიონი, ამიტაი (1975): აქტიური საზოგადოება. (Westdeutscher Verlag) Opladen

Foucault, Michel (1981): ცოდნის არქეოლოგია. სუპრამპი. ფრანკფურტი მთავარი.

Foucault, Michel (1990): ზედამხედველობა და სასჯელი. ციხის დაბადება. იდეა. ბუდაპეშტი.

ფრედსონი, ელიოტი (1983): პროფესიის თეორია: ხელოვნების მდგომარეობა. In: რობერტ Dingwall (ed): პროფესიების სოციოლოგია, მაკმილანის პრესა, ს. 19-38.

ფრიდმანი, ვოლფგანგი (1972): კანონი ცვალებად საზოგადოებაში. მეორე გამოცემა (პინგვინი წიგნები)

Frommel, Monika (1981): ჰერმენეტიკის მიღება კარლ ლარენცში და იოზეფ ესერი, (ებელსბახი, გრემერი)

Gadamer, Hans-Georg (1984): სიმართლე და მეთოდი. ბუდაპეშტი: აზრი

გერჰარდი, იურგენსი (1989): ანგარიში პლენარული სესიიდან "შედეგები და მეთოდები კულტურების ემპირიული შედარება, in: Kölner Zeitschrift für Soziologie und სოციალური ფსიქოლოგია, გვ.

გიდდენსი, ა. (1984): საზოგადოების კონსტიტუცია, კემბრიჯი.

Gill, Stephen (2001): კონსტიტუციური კაპიტალი: EMU და დისციპლინური ნეო-ლიბერალიზმი. In: Bieler, Andreas/ A. D. Morton (eds.)(2001): სოციალური ძალები ახალის დამზადებაში

ევროპა. პალგრევი. ჯამოქთპ. 2001. 47-69.გვ.

Gitlin, Todd: მთელი მსოფლიო უყურებს. კალიფორნიის პრესის უნივი, 1980. ბერკლი.

გლაზერ, ბარნი გ. (1964): ორგანიზაციული მეცნიერები: მათი პროფესიული კარიერა (The BobbsMerril Company Inc., ნიუ იორკი)

Glaserfeld, von E.(ed.) (1985): Einführung in den Konstruktivismus, München: ოლდენბურგი.

გოლდენერი, ალვინ ვ. (1976): იდეოლოგიისა და ტექნოლოგიის დიალექტიკა, ლონდონი.

გრუნბერგერი, ვ. (1985): "სისტემის თვალის მოქმედება და დაკვირვება N. Luhmann- ის სოციალური სისტემები" in: PVS-Literatur გვ.

გუტმანი, ალენი (1978): რიტუალიდან ჩაწერამდე. თანამედროვე სპორტის ბუნება. კდლსმბთჲა ნვგთ.

Habermas, J. (1971): "რას აკეთებს სისტემების კვლევა?", in: Habermas/Luhmann: საზოგადოების თეორია თუ სოციალური ტექნოლოგია? ფრანკფურტი მთავარი.

Habermas, Jürgen (1973): უნივერსალურობის პრეტენზია Hermeneutics. In: uö: კულტურა და კრიტიკა. ფრანკფურტი/მთავარი: Suhrkamp

ჰაბერმასი, ჯ., (1981): კომუნიკაციური მოქმედების თეორია. ფრანკფურტი/მთავარი: Suhrkamp

Habermas, Jürgen (1984): მოქმედების რაციონალურობის ასპექტები. In: ders. Vorstudien und დამატებები კომუნიკაციური მოქმედების თეორიაში. (სუპრამპი)

ფრანკფურტი/მთავარი
Habermas, Jürgen (1992): ფაქტი და მოქმედების ვადა. სუპრამპი. ფრანკფურტი მთავარი.
Hagstrom, W., (1965): სამეცნიერო საზოგადოება. ნიუ /იორკი/ლონდონი: ძირითადი წიგნები Inc.
Halberstam, დავითი: იმიტომ, რომ მათ აქვთ ძალა. ევროპის გამომცემლობა, 1988.
ჰოლი, რიჩარდი (1983): თეორიული ტენდენციები ოკუპაციის სოციოლოგიაში, სოციოლოგიური კვარტალური, 24, გვ.
Heller, A., (1978): Das Alltagsleben. ინდივიდის გარკვევის მცდელობა რეპროდუქცია. ფრანკფურტი/მთავარი: Suhrkamp
Heller, Agnes (1984): ყოველდღიური ცხოვრება, ლონდონი: Routledge & Kegan Paul
ჰელიერი, პავლე (1998): გლობალური ფინანსური კრიზისის ან იმედის ეკონომიკის გადარჩენა.
ალტერნ ჯგუფი, გონდოლა '96 გამომცემლობა. ბუდაპეშტი.
Hirschhorn, Monique (1988): Max Weber et la sociologie française. გამოცემები L'Harmattan. პარიზი.
ჰანტინგტონი, სამუელი (1997): ცივილიზაციების შეჯახება. ევროპის გამომცემლობა. ბუდაპეშტი.
ჯონსონი, ტერენს ჯ. (1972): პროფესიები და ძალა, ლონდონი.
კონან, გ. (1990): ლუმანის სისტემების თეორიის პრინციპები და განვითარება, შტუტგარტი.
ნორ-ცეტინა, კ. (1984): ცოდნის გაყალბება. ანთროპოლოგიის შესახებ საბუნებისმეტყველო მეცნიერებები, ფრანკფურტი / მთავარი.
Kötz, Hein (1988): The Citation Practice of the Courts. შედარებითი ესკიზი. რაბელსი. (52) 644-662.
Ladeur, K.H., (1988): კომპიუტერული კულტურა და მეთოდის ევოლუციის ევოლუცია იურისპრუდენცია.
Layder, D. (1981): სტრუქტურა, ურთიერთქმედება და სოციალური თეორია, ლონდონი.
Lazzer, Dieter de (1975): Rechtsdogmatik als Kompromissformular. In: Dubischar / ფოლკები (ედ.): დოგმატიკა და მეთოდი. მიუნხენი: Sprictor.
ლემერტი, ჩარლზი (1982): საფრანგეთის სოციოლოგია 1968 წლიდან: Rupture and Renewal. კოლუმბია უნივერსიტეტის პრესა ნიუ იორკი.
Lesser, Jack A./Robert F. Lusch (1988): Entropy და სამომხმარებლო პროგნოზი ქცევა. ქვევითი მეცნიერება 33: 282-291.
ლოკუდი, დავითი (1969): სოციალური ინტეგრაცია და სისტემის ინტეგრაცია. In: W. Zapf (ედ.): სოციალური ცვლილებების თეორიები. (კიოლნი 1969)
ლუჰმანი, ნიკლასი (1965): ფუნდამენტური უფლებები, როგორც დაწესებულება. წვლილი პოლიტიკურ სოციოლოგია. (Duncker & Humblott Verlag) ბერლინი
Luhmann, Niklas (1970): Selbststeuerung der Wissenschaft, in: *Ders., Soziologische განმანათლებლობა: ესეები სოციალური სისტემების თეორიის შესახებ*, ტომი 1., ოპლადენი. გვ 232-252.
ლუჰმანი, ნიკლასი (1970): სოციოლოგიური განმანათლებლობა ტომი 1. (Westdeutscher Verlag) Opladen

ლუჰმანი, ნიკლასი (1971ა): იურისპრუდენციის ფუნქციები პოლიტიკურ სისტემაში. In:
 Id.: პოლიტიკური დაგეგმარება. (Westdeutscher Verlag 1971) Opladen

ლუჰმანი, ნ. (1971 ბ): გრძნობა, როგორც სოციოლოგიის ძირითადი კატეგორია, in:
 Habermas /Luhmann: საზოგადოების თეორია თუ სოციალური ტექნოლოგია?
 ფრანკფურტი
 მთავარზე.

ლუჰმანი, ნიკლასი (1972): Rechtssoziologie (Rowohlt, 1972.)

Luhmann, Niklas (1974): Rechtssystem und Rechtsdogmatik (Kohlhammer Verlag,
 შტუტგარტი, 1974)

ლუჰმანი, ნიკლასი (1975): სოციოლოგიური განმანათლებლობა ტომი 2.
 (Westdeutscher Verlag)
 Opladen

Luhmann, Niklas (1975): Weltzeit und Systemgeschichte. In: ders.: Soziologische
 დაზვერვა. Volume 2 (Westdeutscher Verlag) Opladen

ლუჰმანი, ნ. (1977): "ინტერპენეტაცია - პირად და სოციალურ ურთიერთობებს
 შორის ურთიერთობის შესახებ
 Systeme", in: Zeitschrift für Soziologie (6) pp. 62-76.

ლუჰმანი, ნიკლასი (1981): იურიდიული სისტემის დიფერენცირება. In: ders.:
 სამართლებრივი სისტემის დიფერენცირება. (სუჰრამპი) ფრანკფურტი/მთავარი

ლუჰმანი, ნიკლასი (1981): იურისტების პროფესია: კომენტარები სიტუაციის
 შესახებ
 გერმანიის ფედერაციული რესპუბლიკა. In: ders. Ausdifferenzierung des
 იურიდიული. (სუჰრამპი) 173-191

ლუჰმანი, ნიკლასი (1981): არის თუ არა ხელოვნების კოდირება?, in:
 სოციოლოგიური განმანათლებლობა
 ტომი 3., Opladen.

ლუჰმანი, ნიკლასი (1981): პროგრესული და კონსერვატიული - სისტემების
 თეორიული თვალსაზრისით,
 in: Id., სოციოლოგიური განმანათლებლობა ტომი 3., Opladen.

ლუჰმანი, ნ. (1983): ეს არის ფასები: Soziale Welt (34) გვ.153-170.

ლუჰმანი, ნიკლასი (1984): სოციალური სისტემები ფრანკფურტი / მთავარი:
 Suhrkamp

ლუჰმანი, ნიკლასი (1984 ბ): სოციალური კლასის კონცეფციაზე. Giuffrè Editore.
 მილანი. 78.გვ.

ლუჰმანი, ნიკლასი (1985): მეთორმეტე აქლემის (ხელნაწერი) ბილეველდის
 დაბრუნება

ლუჰმანი, ნიკლასი (1986): იურიდიული სისტემის კოდირება. იურიდიული
 თეორია 17.
 171-203.

ლუჰმანი, ნიკლასი (1987): Archimedes und wir. მერვ გვპლაგ.

ლუჰმანი, ნ. (1988): მეცნიერების ფილოსოფია, ბილეველდი. (ხელნაწერი)

ლუჰმანი, ნიკლასი (1989): პოლიტიკური ოპოზიციის თეორია. პოლიტიკის
 ჟურნალი,
 36, გვ.

ლუჰმანი, ნ. (1990): Gesellschaftstheorie, Bielefeld. (Kézirat)

ლუჰმანი, ნიკლასი (1990b): Das Recht der Gesellschaft. (Kézirat) ბილეველდი.

ლუჰმანი, ნიკლასი/კ.ე. შორი (1979): Reflexionsprobleme im Erziehungssystem.
 ლიოტარდი, ჟან-ფრანსუა (1988): რა არის პოსტმოდერნიზმი? ჟგვრ. 1988/3.
 მაკდონალდი, კიტი / გ. რიცერი (1988): პროფესიის სოციოლოია. მკვდარი თუ
 ცოცხალი?,
 in: სამუშაო და პროფესიები, 15, S. 251-272.

მარტინდეილი, დ. (1966): Talcott Parsons თეორიული მეტამორფოზი სოციალური
 ქცევიდან

- მაკროფუნქციონალიზმი. In: ან: საზოგადოება, ხასიათი, ცივილიზაცია. ჰიუსტონ-ვიფლინი. ბოსტონი 1963. 68-78.
- მარტინევი, მაიკლი (1983): საერთო სამართლის გზა ზოგადი კანონისკენ აქცია გამდიდრებისთვის. პომპონიუსის გვიან გამარჯვება?. რაბელსი. (47) 284-335.
- მატურანა, ჰუმბერტო (1982): აღიარება. ორგანიზაცია და განსახიერება რეალობა. (Viehweg)
- მაკმაიკლი, ფილიპე (1995): ახალი კოლონიალიზმი: გლობალური რეგულაცია და რესტავრაცია
სახელმწიფოთაშორისი სისტემის. In: Smith, D. A./Böröcz J. (ed.): ახალი მსოფლიო წესრიგი? გლობალური ტრანსფორმაცია მეოცე საუკუნის ბოლოს. გრინვუდი
- Mendras, Henri/Verret Michel (eds.)(1988): Les champs de la sociologie française. არმანდი კლთონ. პარიზი.
- მერტონი, რობერტ კ. (1973): მეცნიერების სოციოლოგია. ჩიკაგოს უნივერსიტეტი პრესა (ჩიკაგო და ლონდონი)
- მილსი, W.C. (1970): ძალა, პოლიტიკა, ტექნოკრატები. კვ. ბუდაპეშტი.
- Mulkay, Michael J. (1972): ინოვაციების სოციალური პროცესი: სწავლა მეცნიერების სოციოლოგია, ლონდონი: მაკმილანი
- Münch, Richard (1984): Struktur der Moderne (Suhrkamp) Frankfurt/Main
- Offe, კლაუსი (1986): Null ვარიანტის უტოპია. (თანამედროვეობა და მოდერნიზაცია, როგორც Soziale Welt (სპეციალური გამოცემა), გვ.
- პარსონსი, ტ. (1937): სოციალური მოქმედების სტრუქტურა, ნიუ იორკი.
- პარსონსი, ტ. (1951): სოციალური სისტემა, ნიუ იორკი.
- პარსონსი, ტ. (1952): სოციოლოგი უყურებს იურიდიულ პროფესიას In: ders. ესეები სოციოლოგიურ თეორიაში. (უფასო პრესა 1954) 370-386.
- პარსონსი, ტ. (1953): "ღირებულებები, მოტივები და სოციალური მოქმედება", in: Parsons et. ალ.:
- სამუშაო ნაშრომები სოციალური მოქმედების თეორიაში, ნიუ იორკი.
- პარსონსი, ტალკოტი (1966): საზოგადოებები. ევოლუციური და შედარებითი პერსპექტივები (ენგლვუდი-კლდეები)
- პარსონები, ტალკოტი (1968): პროფესიები. In: სოციალური საერთაშორისო ენციკლოპედია
მეცნიერება, ტომი 12. 536-547. (მაკმილანის კომპანია და უფასო პრესა)
- პარსონები, ტალკოტი (1971): თანამედროვე საზოგადოებების სისტემები (Englewood- Cliffs 1971)
- პარსონსი ტალკოტი (1973): ამერიკული უნივერსიტეტი. ჯაპაპე თნთტ.
- პარსონი, ტალკოტი (1975): სოციოლოგია - ავტობიოგრაფიული. ფერდინანდ ენკე ვერლაგი. შტუტგარტი.
- პარსონსი, ტალკოტი (1977): საზოგადოების ევოლუცია. Englewood Cliffs.
- პარსონები /შილები (1951): მოქმედების ზოგადი თეორიისკენ. უფასო პრესა.
- პარსონები/ბალესი/შილები (1953): სამუშაო ნაშრომები მოქმედების თეორიაში. უფასო პრესა. ნმ იპკ.
- პარსონსი, ტალკოტი / გ. პლატი (1973): ამერიკული უნივერსიტეტი (ჰარვარდის უნივერსიტეტის პრესა)
- Pijl, van der, Kees (1984): The Making of an Atlantic Ruling Class. London. Verso.
- Pijl, van der, Kees (2001): რა დაემართა აღმოსავლეთ ევროტოპის ევროპულ ვარიანტს? In:

- ბილერი, ანდრეასი/; ა. დ.მორტონი (eds.)(2001): სოციალური ძალები ახლის დამზადებაში
 ვეროპა. პალგრევი. ჯამოქოპ. 2001. 185-206.გვ.
- Hell, Béla (1981): საკანონმდებლო მომზადების მექანიზმი. მფლობელი. და იურისპრუდენცია.
 1981/1. 215-255.
- Pokol, B. (1990a): "პროფესიული ინსტიტუციური სისტემები თუ საზოგადოების ქვესისტემები?
 რეფორმაციის წინადადებები ნიკლას ლუმანის სისტემის ტიპოლოგიისთვის", in:
 Zeitschrift für
 სოციოლოგია, გვ.
- პოკოლი, ბ. (1990 ბ): რთული საზოგადოება. ლუმანის ერთ-ერთი შესაძლო სოციოლოგია.
 ბროკმეიერ ვერლაგი. ბოხუმი.
- Hell, B. (1991): პროფესიული ინსტიტუციური სისტემების თეორია. ბუდაპეშტი.
 უმაღლესი განათლება
 Koordinációs Iroda.
- ჯოჯოხეთი, ბ. (1991 ბ): მასობრივი კომუნიკაცია და პოლიტიკა. მსუბუქი 11/1991.
- ბელა პოკოლი (1993): ჰაბერმასის სამართლის ფილოსოფია. უნგრეთის ფილოსოფიური მიმოხილვა. 1993/5.
- პოლანი, კარლი (1976): არქაული საზოგადოება და ეკონომიკური მსოფლმხედველობა აზრი,
 პოლაკი, მაიკლი (1978): საზოგადოება და სოციოლოგია საფრანგეთში. (ტრადიცია და ცვლილება
 თანამედროვე სოციოლოგიაში.) ჰაინ ვერლაგი.
- Porpora, D. V., (1987): სოციალური სტრუქტურის კონცეფცია, ნიუ იორკი.
- György Ránki (1985): უნგრეთის გენერალური საკრედიტო ბანკის როლი. In: ibid:
 იძულებითი ბილიკები.
 იდეა. გამომცემელი ბუდაპეშტი.
- Reese-Schäfer, Walter (1989): Lyotard zur Einführung. გამოცემა SOAK გამოქვეყნებულია
 Junius Verlag-ის მიერ.
 ჰამბურგი.
- Rémy Rieffel (1993): Les intellectuels sous le V.e République. Calmann-Lévy CNRS
 გამოცემა. პარიზი.
- როზინსი, დერეკი (1991): პიერ ბურდიეს ნამუშევარი. ღია უნივერსიტეტის პრესა
 ლონდონი.
- როსი, რობერტ ჯ. ს. (1995): გლობალური კაპიტალიზმის თეორია: სახელმწიფო თეორია და ვარიანტები
 კაპიტალიზმი მსოფლიო მასშტაბით. In: Smith, D. A. / Böröcz J. (ed.): ახალი მსოფლიო წესრიგი?
 გლობალური ტრანსფორმაცია მეოცე საუკუნის ბოლოს. გრინვუდის პრესა.
 ვესტპორტი,
 კონექტიკუტი, ლონდონი.19-36. p.
- როუ, ჯერალდ კ. (1985): დამაბულობა საერთო სამართლის მოსამართლის როლში.
 რაბელსი. (49) 607-677.
- შიმანკი, უვე (1985): სისტემების თეორიის მსახიობის რელევანტურობის ნაკლებობა
 სოციალური დიფერენციაციის ახსნა - გავლენის წვლილი",
 in: Zeitschrift für Soziologie (14) გვ.
- შიმანკი, უვე (1988): სპორტის განვითარება სოციალურ ქვესისტემაში.
 In: R. Mayntz (Ed.): დიფერენცირება და დამოუკიდებლობა. (კამპუსი
 ვერლაგი 1988), გვ.
- Schimank, Uwe (1988b): Gesellschaftliche Teilsysteme als Akteurfiktionen, in:
 კიოლნის სოციოლოგიისა და სოციალური ფსიქოლოგიის ჟურნალი, 40, გვ.

Schmid, Michael (1987): Autopoiesis und soziales System. არსებული სიტუაციის შეფასება,
in: Haferkamp, H./Schmid, M. (eds.): Sinn, Kommunikation und soziale
დიფერენცირება, ფრანკფურტი am Main, გვ.

შმიდტი, სიგფრიდ ჯ.(ed.) (1987): რადიკალური კონსტრუქტივიზმის დისკურსი,
ფრანკფურტი მთავარი: Suhrkamp.

Simmel, Georg (1890): Über sociale Differenzierung. (Duncker & Humblot) ბერლინი

Smelser, N. J. (1986): "სტრუქტურიდან შეკვეთამდე", in: Short, J. F. (ed): სოციალური
ქსოვილი, Beverly Hills. გვ 33-38.

Stichweh, R. (1987): "Die Autopoiesis der Wissenschaft", გვ.447-481, in:
D. Baecker et al. (Eds.): თეორია, როგორც ვნება. ნიკლას ლუმანი 60 წლის
დაბადების დღეს
დაბადების დღე, ფრანკფურტი / მთავარი.

Stichweh, Rudolf (1988a): ინკლუზია თანამედროვე საზოგადოების ფუნქციურ
სისტემებში.
In: R. Mayntz (ed.): დიფერენცირება და დამოუკიდებლობა (კამპუსი 1988) გვ.
261-295.

Stichweh, Rudolf (1988b): დიფერენცირება სამეცნიერო სისტემა. In: R. Mayntz
(Ed.): დიფერენცირება და დამოუკიდებლობა (Campus Verlag 1988)
გვ 45-117.

Sumner, Graham W. (1978): ხალხური წეს-ჩვეულებები. აზრის გამომცემლობა

Árpád Szakolczay (1991): თანამედროვეობის პოლიტიკურ-ფილოსოფიური
დილემები. მიშელ ფუკო
ნაწერები. უნგრეთის მეცნიერებათა აკადემიის სოციოლოგიური კვლევის
ინსტიტუტის გამოცემა. ბუდაპეშტი.

Touraine, Alain (1971): მოქმედების სოციოლოგიისთვის. In. ფრანგული
სოციოლოგია.
(არჩეულია Zsuzsa Ferge-ს მიერ) ეკონომიკა და სამართალი გამომცემლობა. 341-362
გვ.

Touraine, Alain (1973): კომპანიის წარმოება.

Touraine, Alain (1984): La retour de l'acteur.

ტაირელი, ჰარტმანი (1978): სოციალური დიფერენციაციის თეორიის მოთხოვნები.
სოციოლოგიის ჟურნალი.

ტაირელი, ჰარტმანი (1983): ინტერაქციებსა და ორგანიზაციას შორის: ჯგუფი,
როგორც სისტემის ტიპი. სუნამოები
სოციოლოგიისა და სოციალური ფსიქოლოგიის ჟურნალი, სპეციალური
გამოცემა.

ტაირელი, ჰარტმანი (1989): სისტემის თეორია და სოციოლოგია ოჯახის -
მიმოხილვა,
in: System Familie, 1, გვ.207-219.

ვებერი, მაქს (1970): სახელმწიფო, პოლიტიკა, მეცნიერება. საჯარო ბიზნესი. და
იურიდიული კ.

ვილენსკი, ჰაროლდ ვ., (1972): ყველა პროფესია პროფესიაა? in: T. Luckman/W. M.
Sprondel (ed.): Berufssoziologie, Cologne, გვ.

Willke, Helmut (1983): Entzauberung des Staates. მოსაზრებები საზოგადოებრივი
განხილვისთვის
კონტროლის თეორია. (ათენეუმი) სუნამოები

ზიმანი, ჯონი (1984): შესავალი სამეცნიერო კვლევებში. (კემბრიჯის
უნივერსიტეტის პრესა)
კემბრიჯი

Bibliography (in English)

- Accardo, Alain/ Philippe Corcuff (1986): *La Sociologie de Bourdieu*. Le Mascaret. Bourdeaux.
- Ansart, Pierre (1990): *Les sociologies contemporaines*. Édition du Seuil.
- Apeldoorn van, Bastiaan (2001): *The Struggle over European Order: Transnational Class Agency in the Making of 'Embedded Neo-Liberalism'*. In: Bieler, Andreas/: A. D. Morton (eds.)(2001): *Social Forces in the Making of the New Europe*. Palgrave. Hampshire. 2001. 47-69.p.
- Baecker, D., (1988): *Information und Risiko in der Marktwirtschaft*, Frankfurt/Main.
- Bangó Jenő (2004): *A luhmanni életmű panorámája*. Rejtjel Kiadó. Budapest.
- Baumann, Zygmunt (1994): *Van-e posztmodern szociológia?* Replika 9-10. 7-21 p.
- Beck, Ulrich (1980): *Vertreibung aus dem Elfenbeinturm*. in: *Soziale Welt*
- Beck, Ulrich/ Bonß S. (1989): *Strukturwandel der Theorie und Praxis*, in: *Soziale Welt*, Sonderheft
- Berger, Johannes (1987): "Autopoiesis: Wie 'systemisch' ist die Theorie sozialer Systeme?", S. 129-152 in: Haferkamp, H./M. Schmid (Hrsg): *Sinn, Kommunikation und soziale Differenzierung*. Beiträge zu Luhmanns Theorie sozialer Systeme, Frankfurt/Main.
- Bergmann, Werner (1981): *Lebenswelt, Lebenswelt des Alltags oder Alltagswelt?* in: *Kölner Zeitschrift für Soziologie und Sozialpsychologie*, S. 50-72
- Bette, Karl-Heinz (1984): *Zum Verhältnis von Spitzensport und Wirtschaft in der modernen Industriegesellschaften*. In: K. Heinemann (Hrsg): *Texte zur Ökonomie des Sports*. (Verlag Karl Hofmann) S. 72-91. Schondorf
- Bieler, Andreas/: D. Morton (2001): *Introduction: Neo-Gramscian Perspectives in International Political Economy and the Relevance to European Integration*. In: Bieler, Andreas/: A. D. Morton (eds.)(2001): *Social Forces in the Making of the New Europe*. Palgrave. Hampshire. 2001. 3-24.p.
- Blau, P.M. (1978a): "Parallelen und Kontraste struktureller Analysen", in: ders.(Hg.): *Theorien sozialer Strukturen*, Opladen.
- Blau, P.M. (1978b): "Parameter sozialer Strukturen", in: ders.(Hg.): *Theorien sozialer Strukturen*, Opladen.
- Bollinger, Henrich/ J. Hohl (1981): *Auf dem Weg von der Profession zum Beruf*, in: *Soziale Welt*, 32, S. 440-464.
- Boudon, Raymond (1979): *Effets pervers et ordre social*. P.U.F. Paris.
- Boudon, Raymond (1986): *L'ideologie ou l'origine des idées reçues*. Fayard. Paris.
- Boudon, Raymond (1995): *Le juste et le vrai*. Fayard. Paris.
- Bourdieu, Pierre (1978): *A társadalmi egyenlőtlenségek újratemelődése*. Gondolat. Budapest.
- Bourdieu, P. (1979): *La Distinction. Critique sociale du jugement*. Les éditon de Minuit. Paris.
- Bourdieu, Pierre (1984): *Homo Academicus*. Les éditon de Minuit. Paris.
- Bourdieu, P. (1989): *La noblesse d'état. Grandes écoles et esprit de corps*. Les édition de Minuit. Paris.
- Bourdieu, P. (1994): *Raisons pratique. Sur la théorie de l'action*. Édition du Seuil. Paris.
- Bourdieu, P. (1994b): *L'emprise du journalisme*. In: *Actes de la recherche en sciences sociales*. 1994 Mars, 101/102. 3-9 p.
- Bourdeiu, Pierre (1996): *Sur la télévison, suivi de L'emprise du journalisme. Raisons d'agir* éditions. Paris.
- Bourdieu, Pierre (1998): *Contre-feux. Propos a la résistance contre l'invasion néo-liberale*. Raisons d'agir éditions. Paris.
- Bourdieu, Pierre/Passeron, Jean Claude (1981): *Soziologie und Philosophie in Frankreich seit 1945*. In: Lepenies, Wolf (Hg.): *Geschichte der Soziologie*. Band 3. 496- 510 p.
- Buckey, Walter (1967): *Sociology and Modern Systems Theory* (Prentice-Hall Inc. Englewood Cliff, New Jersey
- Campbell, Donald T. (1959): *Methodological Suggestion from a Comparative*

- Psychology of Knowledge Process. (Inquiry, S. 152-182)
- Coston, Henry (1989): Les financiers qui menent le monde. Nouvelle édition corrigée et augmentée
illustré par Chard. Publications Henry Coston. B. P. 92-18, 75862 Paris Cedex 18.
- Crane, Diana (1972): Invisible Colleges (The University Press of Chicago) Chicago
- Crozier, Michel (1982): A bürokrácia jelensége. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó.
- Cube, von Felix - Rul Grenzhäuser (1967): Über die Entropie der Gruppen. Verlag Schnelle, Quickhorn.
- Denning, Lord (1983): The Closing Chapter. London: Butterworth
- Downs, Antony (1962): An economic theory of political action in a democracy.
In: Landmarks in political economy, (Chicago-London) 559-583.
- Durand, Jean-Pierre/Robert Weil (1990): Sociologie contemporaine. Editions VIGOT. Paris.
- Elias, Norbert (1978): Zum Begriff des Alltags, in: Hammerich, K./M. Klein (Hrsg):
Materialien zur Soziologie des Alltags. Kölner Zeitschrift für Soziologie und
Sozialpsychologie. Sonderheft 20. S. 22-29
- Etzioni, Amitai (1975): Die aktive Gesellschaft. (Westdeutscher Verlag) Opladen
- Foucault, Michel (1981): Archeologie des Wissens. Suhrkamp. Frankfurt am Main.
- Foucault, Michel (1990): Felügyelet és büntetés. A börtön születése. Gondolat. Budapest.
- Freidson, Eliot (1983): The Theory of Profession: State of the Art. In: Robert
Dingwall (ed): The Sociology of the Professions, The Macmillan Press, S. 19-38.
- Friedmann, Wolfgang (1972): Law in a Changing Society. Second Edition, (Penguin
Books)
- Frommel, Monika (1981): Die Rezeption der Hermeneutik bei Karl Larenz und
Josef Esser, (Ebelsbach, Gremer)
- Gadamer, Hans-Georg (1984): Igazság és módszer. Budapest: Gondolat
- Gerhard, Jürgens (1989): Bericht vom Plenum "Ergebnisse und Methoden des
empirischen Kulturvergleichs, in: Kölner Zeitschrift für Soziologie und
Sozialpsychologie, S. 202-204.
- Giddens, A. (1984): The Constitution of Society, Cambridge.
- Gill, Stephen (2001): Constitutionalising Capital: EMU and Disciplinary Neo-Liberalism.
In: Bieler, Andreas/ A. D. Morton (eds.)(2001): Social Forces in the Making of the New
Europe. Palgrave. Hampshire. 2001. 47-69.p.
- Gitlin, Todd: The Whole World is Watching. Univ. of California Press, 1980. Berkeley.
- Glaser, Barney G. (1964): Organizational Scientists: Their Professional Careers
(The Bobbs-Merrill Company Inc., New York)
- Glaserfeld, von E.(Hg) (1985): Einführung in den Konstruktivismus, München:
Oldenburg.
- Gouldner, Alvin W. (1976): The Dialectic of Ideology and Technology, London.
- Grünberger, W. (1985): "Das Auge des Systems: Handeln und Beobachten in den
sozialen Systemen N. Luhmanns" in: PVS-Literatur S. 5-13.
- Guttman, Allen (1978): From Rituale to record. The Nature of Modern Sports.
Columbia Univ. Press. New York.
- Habermas, J. (1971): "Was leistet die Systemforschung?,"in: Habermas/Luhmann:
Theorie der Gesellschaft oder Sozialtechnologie? Frankfurt am Main.
- Habermas, Jürgen (1973): Der Universalitätsanspruch der Hermeneutik. In: uö:
Kultur und Kritik. Frankfurt/Main: Suhrkamp
- Habermas, J.,(1981): Theorie des kommunikativen Handelns. Frankfurt/Main:
Suhrkamp
- Habermas, Jürgen (1984): Aspekte der Handlungsrationalität. In: ders. Vorstudien und
Ergänzungen zur Theorie des kommunikativen Handelns. (Suhrkamp)
Frankfurt/Main
- Habermas, Jürgen (1992): Faktizität und Geltung. Suhrkamp. Frankfurt am Main.
- Hagstrom, W.,(1965): The Scientific Community. New/York/London: Basic Books
Inc.
- Halberstam, David: Mert övök a hatalom. Európa Könyvkiadó 1988.
- Hall, Richard (1983): Theoretical trends in the sociology of occupatios, in: Sociological
Quarterly, 24, S. 5-23.
- Heller, A., (1978): Das Alltagsleben. Versuch einer Klärung der individuellen
Reproduktion. Frankfurt/Main: Suhrkamp
- Heller, Agnes (1984): Everyday Life, London: Routledge & Kegan Paul

- Hellyer, Paul (1998): A globális pénzügyi válság túlélése, avagy a remény gazdaságtana. Altern-csoport, Gondola '96 Kiadó. Budapest.
- Hirschhorn, Monique (1988): Max Weber et la sociologie française. Editions L'Harmattan. Paris.
- Huntington, Samuel (1997): A civilizációk összecsapása. Európa Kiadó. Budapest.
- Johnson, Terence J. (1972): Professions and Power, London.
- Kiss, G. (1990): Grundzüge und Entwicklung der Luhmannschen Systemtheorie, Stuttgart.
- Knorr-Cetina, K. (1984): Die Fabrikation von Erkenntnis. Zur Anthropologie der Naturwissenschaft, Frankfurt/Main.
- Kötz, Hein (1988): Die Zitierpraxis der Gerichte. Eine vergleichende Skizze. *RabelsZ.* (52) 644-662.
- Ladeur, K.H., (1988): Computerkultur und Evolution der Methodendiskussion in der Rechtswissenschaft.
- Layder, D. (1981): Structure, Interaction and Social Theory, London.
- Lazzer, Dieter de (1975): Rechtsdogmatik als Kompromissformular. In: Dubischar /Folkes (Hg): Dogmatik und Methode. München: Sprictor.
- Lemert, Charles (1982): French Sociology Since 1968: Rupture and Renewal. Columbia University Press. New York.
- Lesser, Jack A./Robert F. Lusch (1988): Entropy and the Prediction of Consumer Behavior. *Behavioral Science* 33: 282-291.
- Lockwood, David (1969): Soziale Integration und Systemintegration. In: W. Zapf (Hrsg): Theorien des sozialen Wandels. (Köln 1969)
- Luhmann, Niklas (1965): Grundrechte als Institution. Ein Beitrag zur politischen Soziologie. (Duncker & Humblott Verlag) Berlin
- Luhmann, Niklas (1970): Selbststeuerung der Wissenschaft, in: *Ders., Soziologische Aufklärung: Aufsätze zur Theorie sozialer Systeme, Band 1., Opladen.* S. 232-252.
- Luhmann, Niklas (1970): Soziologische Aufklärung Band 1. (Westdeutscher Verlag) Opladen
- Luhmann, Niklas (1971a): Funktionen der Rechtsprechung im politischen System. In: *ders.: Politische Planung.* (Westdeutscher Verlag 1971) Opladen
- Luhmann, N. (1971b): Sinn als Grundkategorie der Soziologie, in: *Habermas/Luhmann: Theorie der Gesellschaft oder Sozialtechnologie?* Frankfurt am Main.
- Luhmann, Niklas (1972): Rechtssoziologie (Rowohlt, 1972.)
- Luhmann, Niklas (1974): Rechtssystem und Rechtsdogmatik (Kohlhammer Verlag, Stuttgart, 1974)
- Luhmann, Niklas (1975): Soziologische Aufklärung Band 2. (Westdeutscher Verlag) Opladen
- Luhmann, Niklas (1975): Weltzeit und Systemgeschichte. In: *ders.: Soziologische Aufklärung, Band 2* (Westdeutscher Verlag) Opladen
- Luhmann, N. (1977): "Interpenetration - Zum Verhältnis personaler und sozialer Systeme", in: *Zeitschrift für Soziologie* (6) S. 62-76.
- Luhmann, Niklas (1981): Ausdifferenzierung des Rechtssystems. In: *ders.: Ausdifferenzierung des Rechtssystems.* (Suhrkamp) Frankfurt/Main
- Luhmann, Niklas (1981): Die Profession der Juristen: Kommentare zur Situation in der Bundesrepublik Deutschland. In: *ders. Ausdifferenzierung des Rechtssystems.* (Suhrkamp) 173-191
- Luhmann, Niklas (1981): Ist Kunst kodierbar?, in: *Ders. Soziologische Aufklärung Band 3., Opladen.*
- Luhmann, Niklas (1981): Progressiv und konservativ - Aus systemtheoretischer Sicht, in: *Ders., Soziologische Aufklärung Band 3., Opladen.*
- Luhmann, N. (1983): Das sind Preise, in: *Soziale Welt* (34) S.153-170.
- Luhmann, Niklas (1984): Soziale Systeme Frankfurt/Main: Suhrkamp
- Luhmann, Niklas (1984b): Zum Begriff der sozialen Klasse. Giuffré Editore. Milano. 78.p.
- Luhmann, Niklas (1985): Die Rückgabe des zwölften Kamels (Manuskript) Bielefeld
- Luhmann, Niklas (1986): Die Codierung des Rechtssystems. *Rechtstheorie* 17. 171-203.
- Luhmann, Niklas (1987): Archimedes und wir. Merve Verlag.

- Luhmann, N. (1988): Wissenschaftstheorie, Bielefeld. (Manuskript)
- Luhmann, Niklas (1989): Theorie der politischen Opposition. Zeitschrift für Politik, 36, S. 13-26.
- Luhmann, N. (1990): Gesellschaftstheorie, Bielefeld. (Kézirat)
- Luhmann, Niklas (1990b): Das Recht der Gesellschaft. (Kézirat) Bielefeld.
- Luhmann, Niklas/K.E. Schorr (1979): Reflexionsprobleme im Erziehungssystem.
- Lyotard, Jean-Francois (1988): Mi a posztmodern? Nagyvilág. 1988/3.
- Macdonald, Keith/G. Ritzer (1988): The Sociology of the Profession. Dead or alive?, in: Work and Occupations, 15, S. 251-272.
- Martindale, D. (1966): Talcott Parsons Theoretical Metamorphosis from Social Behaviorism to Macrofunctionalism. In: uő: Community, Character, Civilization. Houthon-Wifflin. Boston 1963. 68-78.
- Martinek, Michael (1983): Der Weg des Common Law zur allgemeinen Bereicherungsklage. Ein später Sieg des Pomponius?. RabelsZ. (47) 284-335.
- Maturana, Humberto (1982): Erkennen. Die Organisation und Verkörperung von Wirklichkeit. (Viehweg)
- McMichael, Philip (1995): The New Colonialism: Global Regulation and the Restructuring of the Interstate System. In: Smith, D. A./Böröcz J. (ed.): A New World Order? Global Transformation in the Late Twentieth Century. Greenwood
- Mendras, Henri/Verret Michel (eds.)(1988): Les champs de la sociologie française. Armand Colin. Paris.
- Merton, Robert K. (1973): The Sociology of Science. The University of Chicago Press (Chicago and London)
- Mills, W.C. (1970): Hatalom, politika, technokraták. KGJ. Budapest.
- Mulkay, Michael J. (1972): The Social Process of Innovation: A Study in the Sociology of Science, London: Macmillan
- Münch, Richard (1984): Struktur der Moderne (Suhrkamp) Frankfurt/Main
- Offe, Claus (1986): Die Utopie der Null-Option. (Modernität und Modernisierung als politische Güterkriterien) Soziale Welt (Sonderheft) S. 97-117
- Parsons, T. (1937): The Structure of Social Action, New York.
- Parsons, T. (1951): The Social System, New York.
- Parsons, T. (1952): A Sociologist Looks at the Legal Profession In: ders. Essays in Sociological Theory. (The Free Press 1954) 370-386.
- Parsons, T. (1953): "Values, Motives and Social Action", in: Parsons et. al.: Working Papers in the Theory of Social Action, New York.
- Parsons, Talcott (1966): Societies. Evolutionary and Comparative Perspectives (Englewood-Cliffs)
- Parsons, Talcott (1968): Professions. In: International Encyclopedia of the Social Sciences, Volume 12. 536-547. (The Macmillan Company and the Free Press)
- Parsons, Talcott (1971): The Systems of Modern Societies (Englewood- Cliffs 1971)
- Parsons Talcott (1973): The American University. Harvard Univ. Press.
- Parson, Talcott (1975): Soziologie - autobiographisch. Ferdinand Enke Verlag. Stuttgart.
- Parsons, Talcott (1977): The Evolution of Society. Englewood Cliffs.
- Parsons/Shils (1951): Towards a General Theory of Action. The Free Press. New York.
- Parsons/Bales/Shils (1953): Working Papers in the Theory of Action. The Free press. New York.
- Parsons, Talcott/G. Platt (1973): The American University (Harvard University Press)
- Pijl, van der, Kees (1984): The Making of an Atlantic Ruling Class. London. Verso.
- Pijl, van der, Kees (2001): What Happened to the European Option for Eastern Europe? In: Bieler, Andreas/ A. D.Morton (eds.)(2001): Social Forces in the Making of the New Europe. Palgrave. Hampshire. 2001. 185-206.p.
- Pokol, Béla (1981): A törvényelőkészítés mechanizmusa. Gazd. és Jogtud. 1981/1. 215-255.
- Pokol, B. (1990a): "Professionelle Institutionensysteme oder Teilsysteme der Gesellschaft? Reformulierungsvorschläge zu Niklas Luhmanns Systemtypologie", in: Zeitschrift für Soziologie S. 21-34.
- Pokol, B. (1990b): Komplexe Gesellschaft. Eine der möglichen Luhmannschen Soziologien. Brockmeier Verlag. Bochum.

- Pokol, B. (1991): A professzionális intézményrendszerek elmélete. Budapest. Felsőoktatási Koordinációs Iroda.
- Pokol, B. (1991b): Tömegkommunikáció és politika. Világosság 1991/11.
- Pokol Béla (1993): Habermas jogfilozófiája. Magyar Filozófiai Szemle. 1993/5.
- Polanyi, Karl (1976): Archaikus társadalom és gazdasági szemlélet) Gondolat,
- Pollak, Michael (1978): Gesellschaft und Soziologie in Frankreich. (Tradition und Wandel in der neueren Soziologie.) Hain Verlag.
- Porpora, D. V., (1987): The Concept of Social Structure, New York.
- Ránki György (1985): A Magyar Általános Hitelbank szerepe. In: uó: Kényszerpályák. Gondolat. Kiadó Budapest.
- Reese-Schäfer, Walter(1989): Lyotard zur Einführung. Edition SOAK im Junius Verlag. Hamburg.
- Rémy Rieffel (1993): Les intellectuels sous le V.e Republique. Calmann-Lévy CNRS Édition. Paris.
- Robbins, Derek (1991): The work of Pierre Bourdieu. Open University Press. London.
- Ross, Robert J. S. (1995): The Theory of Global Capitalism: State Theory and Variants of Capitalism on the World Scale. In: Smith, D. A. /Böröcz J. (ed.): A New World Order? Global Transformation in the Late Twentieth Century. Greenwood Press. Westport, Connecticut, London.19-36. p.
- Rowe, Gerald C. (1985): Tensions in the Role of the Common Law Judge. *RabelsZ.* (49) 607-677.
- Schimank, Uwe (1985): Der mangelnde Akteurbezug systemtheoretischer Erklärungen gesellschaftlicher Differenzierung - Ein iskussionsbeitrag", in: *Zeitschrift für Soziologie* (14) S. 421-434.
- Schimank, Uwe (1988): Die Entwicklung des Sports zum gesellschaftlichen Teilsystem. In: R. Mayntz (Hrsg): Differenzierung und Verselbstständigung. (Campus Verlag 1988) S. 181-223.
- Schimank, Uwe (1988b): Gesellschaftliche Teilsysteme als Akteurfiktionen, in: *Kölner Zeitschrift für Soziologie und Sozialpsychologie*, 40, S. 619-639.
- Schmid, Michael (1987): Autopoiesis und soziales System. Ein Standortbestimmung, in: Haferkamp, H./Schmid, M. (Hg.): Sinn, Kommunikation und soziale Differenzierung, Frankfurt am Main, S. 25-50.
- Schmidt, Siegfried J.(Hg.) (1987): Der Diskurs des Radikalen Konstruktivismus, Frankfurt am Main: Suhrkamp.
- Simmel, Georg (1890): Über sociale Differenzierung. (Duncker & Humblot) Berlin
- Smelser, N. J. (1986): "From Structure to Order", in: Short, J. F. (ed): The Social Fabric, Beverly Hills. S. 33-38.
- Stichweh, R. (1987): "Die Autopoiesis der Wissenschaft", S.447-481, in: D. Baecker et al. (Hrsg): Theorie als Passion. Niklas Luhmann zum 60. Geburtstag, Frankfurt/Main.
- Stichweh, Rudolf (1988a): Inklusion in Funktionssysteme der modernen Gesellschaft. In: R. Mayntz (Hrsg): Differenzierung und Verselbstständigung (Campus 1988) S. 261-295.
- Stichweh, Rudolf (1988b): Differenzierung des Wissenschaftssystems. In: R. Mayntz (Hrsg): Differenzierung und Verselbstständigung (Campus Verlag 1988) S. 45-117.
- Sumner, Graham W. (1978): Népszokások. Gondolat Kiadó
- Szokolczay Árpád (1991): A modernség politikai-filozófiai dilemmái. Michel Foucault írásaiból. Az MTA Szociológiai Kutató Intézetének Kiadványa. Budapest.
- Touraine, Alain (1971): Az akcionalista szociológiáért. In. A francia szociológia. (Válogatta Ferge Zsuzsa) Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó. 341-362 p.
- Touraine, Alain (1973): Production de la société.
- Touraine, Alain (1984): La retour de l'acteur.
- Tyrell, Hartmann (1978): Anfragen an die Theorie gesellschaftlicher Differenzierung. *Zeitschrift für Soziologie*.
- Tyrell, Hartmann (1983): Zwischen Interaktion und Organisation: Gruppe als Systemtyp. *Kölner Zeitschrift für Soziologie und Sozialpsychologie*, Sonderheft.
- Tyrell, Hartmann (1989): Systemtheorie und Soziologie der Familie - Ein Überblick, in: *System Familie*, 1, S.207-219.

- Weber, Max (1970): Allam, politika, tudomány. Közgazd. és Jogi K.
- Wilensky, Harold W., (1972): Jeder Beruf eine Profession? in: T. Luckman/W. M. Sprondel (Hrsg): Berufssoziologie, Köln, S. 198-216.
- Willke, Helmut (1983): Entzauberung des Staates. Überlegungen zu einer sozietaalen Steuerungstheorie. (Athenäum) Köln
- Ziman, John (1984): An Introduction to Science Studies. (Cambridge University Press) Cambridge